649 V-181

ADW. DR. IGNACY SUESSER.

CONSULATE GE... REPUBLIC OF POLAND CHICAGO
66
431

USTAWA PRZEMYSŁOWA

wraz

z wszystkiemi uzupełniającemi ją ustawami i rozporządzeniami

objaśniona

zasadniczemi orzeczeniami trybunału administracyjnego, reskryptami ministeryalnymi i rozstrzygnieniami sądów przemysłowych

z dodatkiem

ustaw o inspektoracie przemysłowym i sądach przemysłowych

uzupełniona

nowelą przemysłową z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. w brzmieniu polskiem i niemieckiem wraz z motywami rządu i komisyi Rady państwa, tudzież z wszystkiemi, wydanemi do niej, rozporządzeniami wykonawczemi

przez

Dra Kazimierza Władysława Kumanieckiego

Naczelnika Okręgowego Urzędu pośrednictwa pracy w Krakowie.

BIBLIOTEKA KONSULATU GENERALNEGO POLSKIEGO
Library of the Consulate General of Poland
NO 649 460
CHICAGO, ILLINOIS

W KRAKOWIE
NAKŁADEM KSIĘGARNI LEONA FROMMERA
1907

DUBLET BG FUW
NIE DO SPRZEDAŻY
72,59

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU
BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA
47472
BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA
Uniwersytetu w Białymstoku
BWP0004422
Ds 2240
D. 22/82/35

DRUKARNIA UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.

D-83/98

Słowo wstępne.

Wydaniem niniejszem ustawy przemysłowej pragnę wypełnić dawno odczuwaną lukę w naszej literaturze prawniczej. W układzie książki starałem się przedewszystkiem odpowiedzieć potrzebom praktycznym, tak, aby z niej korzystać mogli nietylko fachowi prawnicy, lecz także laicy, a zwłaszcza przemysłowcy, dla których przejrzystość układu i dokładny skorowidz jest nieodzownym warunkiem korzystania z podręcznika w wypadkach praktycznych. Dlatego włączyłem do niniejszego wydania ustawy przemysłowej także przepisy do niej, ściśle biorąc, nie należące, ale pozostające z nią w związku faktycznym ze względu na traktowane przez nie przedmioty.

W końcu korzystam ze sposobności, aby na tem miejscu wyrazić podziękowanie p. Drowi Józefowi Bannetowi za uprzejmą pomoc w uporządkowaniu ostatecznem rękopisu.

Za zwrócenie mi uwagi na ewentualne braki w niniejszej książce zachodzące, a dające się usunąć w dalszych wydaniach, będę szczerze i prawdziwie wdzięcznym.

Dr. Ignacy Suesser
adwokat w Krakowie.

Kraków, we wrześniu 1901 r.

DUBLET
w Warszawie
do 1135672
2.II 56
15
Dubl. 2417

SPIS RZECZY.

I.

Strona

Patent cesarski z 20 grudnia 1859, nr. 227 Dz. u. p., ogłaszający ordynacyę przemysłową i nadający jej moc obowiązującą, począwszy od dnia 1 maja 1860 1
Wytwórczość rolnicza i leśna i jej przemysły pomocnicze . . 3
Górnictwo i urządzenia kopalniane 5
Działalność literacka, prawo autorów, twórczość artystyczna. Praca najemna 6
Zatrudnienia zarobkowe należące do kategoryi ubocznych zatrudnień domowych i wykonywane przez zwykłych domowników. 7
Czynności adwokatów, notaryuszy i strzeczycieli handlowych, (senzalów wekslowych, towarowych i okrętowych ajentów giełdowych), inżynierów 7
Przepisy o autoryzacyi techników asekuracyjnych 7
Wykonywanie sztuki drukarskiej 13
Krajowa rada zdrowia 19
Najwyższa rada zdrowia 20
Ustawa z d. 28 lipca 1897, nr. 47 Dz. u. k. urządzająca prawne stosunki szpitali powszechnych i publicznych, tudzież zakładów dla położnic i obłąkanych 25
Obwieszczenie ministerstwa z dnia 12 lipca 1871, nr. 97 Dz. u. p. o zaprowadzeniu zmienionego przez c. k. wspólne ministerstwo wojny w porozumieniu z ministerstwem wyznań i oświecenia planu nauk weterynarskich 31

ROZDZIAŁ II.

Przepisy szczególne, tyczące się udowodniania uzdolnienia do obsługi (prowadzenia) kotłów parowych lub do nadzoru nad ruchem kotłów parowych 47

ROZDZIAŁ III.

Strona

Przepisy szczególne, tyczące się egzaminu osób przeznaczonych do obsługi machiny parowej, do kierowania lokomotywą lub do obsługi machiny parowej na statku parowym 48

ROZDZIAŁ IV.

Połączenie egzaminów, które są przedmiotem rozdz. II i III . 49
Rozporządzenie min. handlu z dnia 15 września 1885, nr. 133 Dz. u. p. o postępowaniu ze statkami przeznaczonymi do przewożenia podróżnych na morzu 56
Ustawa z 21 marca 1883, nr. 37 Dz. u. p. o właściwości władz wrazie przekroczeń ustawy o handlu okrężnym. 65
Spoczynek niedzielny w handlu domokrążnym urządziła następ.: ustawa z dnia 28 kwietnia 1895, nr. 60 Dz. u. p. . . . 65
Rozp. minist. handlu i spraw wewn. z dnia 15 września 1898, nr. 162 Dz. u. p. tyczące się przemysłowego wykonywania wynalazków 75
Ustawa z dnia 15 marca 1883, nr. 39 Dz. ust. państw. zmieniającą i uzupełniającą ust. przemysłową. 78
Ustawa z d. 8 marca 1885, nr. 22 Dz. u. p., zmieniająca i uzupełniająca ust. przemysłowa 79
Ustawa z dnia 16 stycznia 1895, nr. 21 Dz. u. p. o uporządkowaniu spoczynku niedzielnego i świątecznego w przedsiębiorstwie przemysłowem. 79
Ustawa z d. 23 lutego 1897, nr. 63 Dz. u. p. dotycząca zmiany i uzupełnień ustawy przemysłowej 80

II.

Ustawa przemysłowa.

Dział pierwszy.

Postanowienia ogólne.

1. Podział przemysłu 81
Rozp. min. z dn. 30 czerwca 1884, nr. 110 Dz. u. p. uzupełniające, a po części zmieniające przepisy rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883, (Dz. u. p. nr. 158), w przedmiocie oznaczenia rodzajów przemysłu rękodzielniczego 82

Dział drugi.

Warunki samodzielnego trudnienia się przemysłem 85
Ustawa z dnia 5 grudnia 1896, nr. 222 Dz. u. p. o zmianie

Strona

niektórych postanowień ustawy z dnia 3 grudnia 1863, (Dz. u. p. nr. 105), tyczącej się urządzenia stosunków przynależności (swojszczyzny) 94
Rozporządzenie min. skarbu z 13 grudnia 1855, nr. 22 i Dz. u. p. o dozorowaniu na pograniczu takich przemysłowców, którzy już za przemytnictwo lub przekroczenia skarbowe karani byli i o nadzorze skarbowym w okolicach, gdzie przemycanie wydarza się często 100
Rozp. min. skarbu i handlu z dnia 9 lipca 1832, nr. 102, Dz. u. p. o kontroli niektórych towarów w okręgach pogranicznych 101
Rozp. min. skarbu i handlu z dnia 22 marca 1893, nr. 64, Dz. u. p. tyczące się ułatwień w kontroli nad towarami na pograniczu 103
Rozp. min. handlu spraw wewn. i skarbu z dnia 28 sierpnia 1884, nr. 143, Dz. u. p. dotyczące się zaliczenia przemysłu kupczenia szmatami w powiatach pogranicznych Czech, Morawii, Śląska, Galicyi, Górnej Austryi, Salzburga, Tyrolu i Voralbergu, do rodzajów przemysłu wymagających. . . 106

Postanowienia szczegółowe.

Co do przemysłu wolnego 106
Co do przemysłu rękodzielniczego. 110
Rozp. min. handlu z dn. 17 września 1883, nr. 149, Dz. u. p. 113
Rozp. min. z dnia 5 lipca 1892, nr. 106, Dz. u. p. 113
Zakłady przemysłowo-naukowe, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przem. rękodzielniczego. 113
Rozp. min. z d. 17 września 1883, (Dz. u. p. nr. 150), w przedmiocie oznaczenia zakładów przem.-naukowych, których świadectwo wystarcza do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego (rzemiosła) 117
Dodatkowe rozp. min. z 24 kwietnia 1885, nr. 57, Dz. u. p. wydane przez min. handlu w porozumieniu z min. oświaty. 117
Reskrypt ministeryalny z 24 kwietnia 1885 118
Rozp. min. handlu i min. oświaty z 20 paźdz. 1887, nr. 121, Dz. u. p 119
Rozp. min. handlu w porozumieniu z min. oświaty z 25 marca 1891, nr. 50 Dz. u. p. 120
Rozp. min. handlu w porozumieniu z min. oświaty z 29 maja 1893, nr. 00 Dz. u. p. 121
Rozp. min. z 13 września 1897, nr. 219, Dz. u. p. 123
Reskrypt minist. handl. z 29 stycznia 1886, l. 141, Dz. rozp. o umowie z Węgrami, dotyczącej uznania lat nauki i praktyki pomocniczej, spędzonych w jednej połowie monarchii przy dowodzie uzdolnienia 123

Strona

Rozp. ministra z dn. 26 lipca 1899, nr. 134, Dz. u. p. wymieniające zakłady przemysłowo-naukowe, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przemysłów rękodzielniczych. . 125
Co do przem. koncesyonowanego. Przemysły koncesyonowane . 128
Ustawa z dnia 31 marca 1865, l. 25 Dz. u. p., o przedsiębiorstwach peryodycznego przewozu osób 131
Układ z dnia 3/15 grudnia 1866, nr. 69 Dz. u. p., względem żeglugi na Prucie 136
Umowa dodatkowa z dnia 2 marca (18 lutego) 1895, nr. 170 Dz. zmieniająca niektóre postanowienia stypulacyi z dnia 3/15 grudnia 1866 (Dz. u. p. nr. 69 z r. 1870) w przedmiocie żeglugi na Prucie. 140
Przepisy o policyi rzecznej dla rzeki Przemszy 143
Ustawa z dnia 26 grudnia 1893, o urządzeniu tych rodzajów przemysłu budowlanego, które wymagają koncesyi (nr. 193 Dz. u. p.). 151
Rozporz. min. z dnia 2 kwietnia 1898, nr. 63 Dz. u. p., którem uzupełnia się rozporządzenie min. z dnia 27 grudnia 1893, Dz. u. p. nr. 193, tyczące się wykonania § 13 ustęp 3 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, Dz. u. p. nr. 193, o urządzeniu przemysłów budowlanych wymagających koncesyi . 163
Rozp. min. z dnia 30 września 1899 nr. 200 Dz. u. p., tyczące się uzupełnienia rozp. min. z dnia 27 grudnia 1893, Dz. u. p. nr. 196 w przedmiocie wykonania § 13, ustęp 3 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, Dz. u. p. nr. 193, o urządzeniu koncesyonowanych przemysłów budowlanych 163
Rozp. min. spraw wewn. i oświaty z dnia 11 kwietnia 1894, l. 72 Dz. u. p. 166
Ustawa z dnia 23 czerwca 1891, nr. 89 Dz. u. p., o obowiązkowem próbowaniu wszelkiej ręcznej broni palnej . . . 168
Rozp. min. z dnia 23 sierpnia 1889, nr. 174 Dz. u. p., tyczące się dobrowolnego poddawania próbie broni palnej ręcznej, prochem bezdymnym myśliwskim i tarczowym 170
Rozp. min. spraw wewntrz. handlu, rolnictwa, skarbu i obrony krajowej, wydane za porozumieniem się z ministerstwem wojny państwa z dnia 2 lipca 1897, nr. 68 Dz. u. p., zawierające przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków wybuchowych i obchodzeniu się z niemi 175
Wyrabianie środków wybuchowych 177
Rozp. min. z dnia 22 września 1883, nr. 156 Dz. u. p., zawierające przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków rozsadzających i obchodzeniu się temiż 211
Rozp. min. spraw wewn., skarbu, handlu i obrony kraj. z 17 maja 1891, nr. 62 Dz. u. p., którem wydają się przepisy w przedmiocie sprzedaży prochu. 219
Rozp. min. spraw wewn., skarbu, handlu i obrony krajowej,

Strona

w porozumieniu z c. k. minist. wojny z dnia 4 maja 1899, nr. 80 Dz. u. p. zmieniające rozporz. min. z dnia 17 maja 1891, Dz. u. p. nr. 62, którem wydano postanowienia co do sprzedaży prochu 229
Ustawa z dnia 27 maja 1885, nr. 134 Dz. u. p., zawierająca przepisy przeciw używaniu środków wybuchowych . . . 230
Rozp. min. z dnia 4 sierpnia 1885, którem na zasadzie ustawy z dnia 27 maja 1885 (Dz. u. p. nr. 134), wydaje się przepisy co do środków wybuchowych 233
Reskrypt min. spraw wewn. z dnia 20 grudnia 1885, l. 17275, o pozwalaniu na posiadanie, względnie sprowadzanie kapsli wybuchowych 235
Rozporz. min. z dnia 19 maja 1899, wydane w porozumieniu z wspólnem minist. wojny nr. 95 Dz. u. p., którem w wykonaniu ustawy z dnia 27 maja 1885, Dz. u. p. nr. 134, a względnie w uzupełnieniu rozp. z dnia 4 sierpnia 1885, Dz. u. p. nr. 135, wydają się zarządzenia co do obrotu podpałami wybuchowymi 236
Rozporz. min. z dnia 19 maja 1899, wydane w porozumieniu z wspólnem min. wojny nr. 96 Dz. u. p., tyczące się obrotu bezpiecznymi środkami wybuchowymi, podlegającymi monopolowi prochowemu 241
Rozp. min. z dnia 28 lutego 1882, nr. 28 Dz. u. p., zawierające przepisy policyjne co do sprzedaży cząstkowej wyrobu z celluloidu, przechowywania celluloidu i wyrobów z celluloidu, jakoteż przewozu tych przedmiotów 243
Rozp. min. z 12 lipca 1894, nr. 153 Dz. u. p., o preparatach wybuchowych i wyrobach pirotechnicznych, mających służyć kolejom i innym publicznym przedsiębiorstwom transportowym za środki sygnałowe 244
Rozp. min z dnia 2 maja 1884, nr. 69 Dz. u. p., stanowiące w jaki sposób przedsiębiorcy przemysłu tandeciarskiego utrzymywać mają książki i określające kontrolę policyjną, której podlegają w wykonywaniu przemysłu 246
Rozp. min. z 6 lipca 1886, nr. 112 Dz. u. p., określające zakres przemysłu tandeciarskiego z jednej, a handlu starożytnościami z drugiej strony. 248
Reskrypt c. k. min. spraw wewnętrz. z dnia 2 czerwca 1885, l. 13173, zawierające przepisy wykonawcze o przemyśle zastawniczym 249
Rozp. min. z 17 czerwca 1886, nr. 97, Dz. u. p., którem częściowo zmienia się i uzupełnia rozp. minist. z 17 września 1893, (Dz. u. p. nr. 152), tyczące się rozgraniczenia uprawnień między aptekami, a handlami materyałów i innemi stycznemi rodzajami przemysłu 251
Rozp. min. z 21 kwietnia 1876, nr. 60 Dz. u. p., o sprzedaży

Strona

trucizn wytworów zawierających trucizny i przetworów chemicznych zdrowiu szkodliwych 255
Rozp. min. z d. 2 stycznia 1886, nr. 10 Dz. u. p., tyczące się kupczenia truciznami, produktami, trucizny zawierającymi i wytworami chemicznymi zdrowiu szkodliwymi 259
Rozp. min. z d. 2 czerwca 1877, nr. 43 Dz. u. p., o używaniu papieru zabarwionego do owijania konfitur, surogatów kawy i innych tego rodzaju przedmiotów spożywczych 261
Rozp. min. z d. 19 września 1895, nr. 147 Dz. u. p., tyczące się używania niektórych barwników smołowych do barwienia towarów cukierniczych, tudzież likworów, które same przez się są bezbarwne, dla zwyczaju bywają sztucznie barwione 262
Rozp. min. z dnia 22 stycznia 1895, nr. 22 Dz. u. p., tyczącego się używania barwników smołowych nieszkodliwych . 263
Rozp. min. z 17 stycznia 1885, nr. 8 Dz. u. p., którem w celu zabezpieczenia osób, pracujących przy wyrobie zapałek fosforowych, wydają się postanowienia co do urządzeń i środków w zakładzie tego przemysłu potrzebnych 265
Rozp. min. z dnia 3 lipca 1884, nr. III Dz. u. p., zmieniające rozp. min. z dnia 4 lutego 1859 Dz. u. p. nr. 30 co do używania chlorku potasu do wyrobu zapałek. 268
Rozp. min. z 5 czerwca 1888, nr. 83 Dz. u. p., tyczące się używania naczyń miedzianych, niepobielanych przy wyrobie fabrycznym konserw jarzynowych 268
Rozp. min. z dnia 1 lipca 1889, nr. 107 Dz. n. p. tyczące się wydania farmakopei austryackiej, obowiązujące we wszystkich królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych 269
Ustawa z dnia 16 stycznia 1896, nr. 89 Dz. u. p. z r. 1897, o kupczeniu żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi 272
Rozp. min. z dnia 3 kwietnia 1897, nr. 90 Dz. u. p., tyczące się ustanowienia stałej Rady przybocznej do spraw kupczenia żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi . . 285
Rozp. min. z dnia 13 października 1897, nr. 234 Dz. u. p. tyczące się wykonania § 10 ustęp 3 ustawy z 16 stycznia 1896 (Dz. u. p. nr. 89 z 1897), o handlu żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi 288
Rozp. min. 2 maja 1866 (Dz. u. p. n. 54), tyczące się używania farb trujących i przetworów zdrowiu szkodliwych do rozmaitych przedmiotów użytkowych i sprzedaży tychże. . 288
Rozp. minist. z dnia 1 marca 1896, (Dz. u. p. nr. 39), tyczące się używania barwników, otrzymywanych z anilinu lub z innych składników smoły węgla kamiennego do wyrobu przedmiotów spożywczych 289

Strona

Rozp. min. z dnia 10 sierpnia 1892 (Dz. u. p. 134), zabraniające wprowadzania win, barwnikami smołowymi zabarwionych 289
Rozp. min. z 25 sierpnia 1895, (Dz. u. p. nr. 136), o zakazie wprowadzania win zabarwionych barwnikami smołowymi . 290
Rozp. min. z dnia 19 września 1895, (Dz. u. p. nr. 147), tyczące się używania niektórych barwników smołowych do barwienia towarów cukierniczych, tudzież likworów, które same przez się są zabarwione, a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione 291
Rozp. min. z dnia 22 stycznia 1896, (Dz. u. p. nr. 22), tyczące się używania barwników smołowych nieszkodliwych . . . 292
Rozp. min. z dnia 2 czerwca 1877, (Dz. u. p. nr. 43), o używaniu papieru zabarwionego do obwijania konfitur, surogatów kawy i innych przedmiotów spożywczych tego rodzaju. 293
Rozp. min. z dnia 20 lipca 1877, (Dz. u. p. nr. 105), o używaniu papieru zabarwionego do obwijania przedmiotów jadalnych. 294
Rozp. min. z dnia 30 listopada 1894 (Dz. u. p. nr. 221), którem zabrania się wprowadzania, wyrabiania sposobem przemysłowym, rozprzedaży i dodawania do napojów wyskokowych, t. zw. esencyj wzmacniających 294
Rozp. minist. z dnia 13 października 1897, nr. 235 Dz. u. p., zawierające postanowienia co do wyrobu lub przyrządzania naczyń do jadła i napojów, tudzież naczyń i przyborów, w których zachowuje się żywność, lub których się do żywności używa, jakoteż co do handlu takiemi przedmiotami. 295
Rozp. min. z dnia 13 października 1897, nr. 236 Dz. u. p., tyczące się przemysłowego wyrobu wody sodowej 297
Rozp. minist. z dnia 13 października 1897, nr. 237 Dz. u. p., tyczące się używania przyrządów lewarowych przy przemysłowem szynkowaniu piwa 299
Rozp. minist. z dnia 13 października 1897, nr. 238 Dz. u. p., którem t. zw. „obrazki do przyklejania“ (przylepianki) pyłem szklanym posypane, jakich dzieci do zabaw używają, zostają zakazane 302
Rozp. min. z dnia 13 października 1897, nr. 239 Dz. u. p., zabraniające sprzedaży i używania anyżu gwaździstego „japońskiego“ (owoców skimmi) do lekarstw, tudzież spożywania go w jakikolwiek inny sposób 302
Rozp. min. z dnia 7 października 1893, nr. 15 Dz. u. p., tyczące się przeładowywania podczas transportu wyrobów cukrowych, podatkiem konsumcyjnym obciążonych 307
Ustawa z dnia 21 czerwca 1880, nr. 120 Dz. u. p., o wyrobie i sprzedaży napojów do wina podobnych 308
Rozp. min. z dnia 16 września 1880, nr. 121 Dz. u. p., o wyrobie i sprzedaży napojów podobnych do wina. 310

Strona

Rozp. minist. z dnia 9 maja 1875, nr. 75 Dz. u. p., na mocy którego trudnienie się dla zarobku zakładaniem gazociągów i zaprowadzaniem oświetlenia gazowego, zaliczone być ma do przemysłów wymagających konsensu 313

Przepisy o zakładaniu gazociągów i urządzeń oświetlenia gazowego.

Postanowienia ogólne 314
Postanowienia szczegółowe 316
Rozp. min. z dnia 20 grudnia 1893, nr. 184 Dz. u. p., w przedmiocie dowodu szczególnego uzdolnienia do rozpoczęcia przemysłu konsensowego zaprowadzenia gazociągów, urządzeń do oświetlania i wodociągów 324
Ustawa z dnia 15 kwietnia 1888, nr. 43 Dz. u. p., o stemplu od kart do grania 326
Rozp. min. z dnia 27 grudnia 1881, nr. 127 Dz. u. p., co do wykonania ustawy z dnia 15 kwietnia 1881, o stemplu do kart do grania 336
Rozp. min. z dnia 2 listopada 1881, nr. 128 Dz. u. p., którem ogłasza się opis węgierskiego znaczka do pieczętowania kart do gry 371
Rozp. min. z dnia 21 czerwca 1874, nr. 107 Dz. u. p., o wliczeniu rzemiosła podkuwaczów do rzędu rzemiosł koncesyonowanych 372
Rozp. min. z dnia 27 sierpnia 1873, nr. 140 Dz. u. p., o egzaminie z podkuwania koni bez uczęszczania na kurs podkuwania 372
Rozp. min. z dnia 29 kwietnia 1874, nr. 53 Dz. u. p., o przemyśle tępienia szczurów i myszy środkami zawierającymi w sobie trucizny 375
Rozp. min. z dnia 20 grudnia 1873, nr. 188 Dz. u. p., orzekające rozporz. min. handlu i spraw wewn. z dnia 25 marca 1883, Dz. ust. p., tyczące się zakładów przemysłowych do wytwarzania i przewodzenia elektryczności zatrzymuje nadal moc obowiązującą 376
Rozp. min. z dnia 25 marca 1883, nr. 41 Dz. u. p., tyczące się zakładów przemysłowych do wytwarzania i przewodzenia elektryczności 377
Obwieszczenie min. z dnia 29 maja 1898, tyczące się sprawdzania i cechowania przyrządów do pomiaru użycia elektryczności 378
Rozp. min. z dnia 30 grudnia 1885, nr. 13 Dz. u. p. z r. 1886, tyczące się zaliczenia przedsiębiorstw pogrzebowych do rodzajów przemysłu, wymagających konsensu 379
Rozp. min. z dnia 20 marca 1892, nr. 55 Dz. u. p., tyczące się zaliczenia przemysłu techników dentystycznych do rodzajów przemysłu wymagających konsensu 381

Strona

Rozp. min. z dnia 23 listopada 1895, nr. 181 Dz. u. p., tyczące się zaliczenia biur podróżniczych do przemysłu konsensowego 383
Ustawa z dnia 21 stycznia 1897, nr. 22 Dz. u. p., która wydają się postanowienia karne, odnośnie do trudnienia się sprawami wychodźtwa 385
Rozp. min. z dnia 30 marca 1899, nr. 64 Dz. u. p., o handlu piwem butelkowem 386
Rozp. min. z dnia 22 września 1899, nr. 183 Dz. u. p., tyczące się urządzenia handlu piwem butelkowem 388
Przem. sł gospodni i szynkarski 389
Rozp. min. z dnia 25 września 1875, tyczące się szklanek do napojów, używanych w szynkowniach publicznych. . . . 390
Ustawa z dnia 23 czerwca 1881, nr. 62 Dz. u. p., o handlu i szynkowaniu napojami wyskokowymi, pędzonymi i drobnej ich sprzedaży 396
Rozp. min. z dnia 17 listopada 1885, nr. 166 Dz. u. p., którem przemysłowcom uprawnionym tylko do handlu napojami wyskokowymi i pędzonymi, zakazuje się trzymania na składzie w lokalach przedsiębiorstwa, dostępnych dla kupujących, napojów wyskokowych pędzonych w naczyniach nie zamkniętych 401
Rozp. min. z dnia 2 lipca 1881, nr. 74 Dz. u. p., co do wykonania przepisów o podatku zaprowadzonym ustawą z dnia 23 czerwca 1881, Dz. u. p. nr. 62 402
Ustawa z dnia 19 lipca 1877, nr. 67 Dz. u. p., zawierająca przepisy mające na celu położenie tamy opilstwu . . . 405

Ustawy propinacyjne dla Galicyi.

I. ustawa z 30 grudnia 1875, nr. 55 Dz. u. k., z roku 1877, o zniesieniu prawa propinacyi dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem 407
Dział pierwszy. Postanowienia ogólne 407
Dział drugi. O komisyach 411
Dział trzeci. O funduszu propinacyjnym 413
Dział czwarty. O spłacie wynagrodzenia 414
Dział piąty. Postanowienia ubezpieczające i karne 415
Dział szósty. Szczegółowe postanowienia co do miast. . . . 417
Dział siódmy. Postanowienia dodatkowe 417
II Ustawa uchwalona dnia 26 stycznia 1879, przez Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem krakowskiem, zmieniająca niektóre postanowienia ustawy krajowej z 30 grudnia 1875, nr. 55 Dz. ust. kraj. z r. 1876, o zniesieniu prawa propinacyi. 417

Drukarstwo.

Strona

Ustawa z 9 lipca 1894, nr. 101 Dz. u. p., częściowo znosząca, a częściowo zmieniająca postanowienia ustawy prasowej z 17 grudnia 1862, (Dz. u. p. nr. 6 z r. 1863) i ustawy o postępowaniu karnem z 2 maja 1875, (Dz. u. p. nr. 119) . . 433

Rozp. min. handlu i spraw wewn. z 3 sierpnia 1890, nr. 160 Dz. u. p., ustanawiające, że handel niektórymi wytworami prasy, przeznaczonymi wyłącznie na zaspokojenie potrzeb przemysłu i obrotu, albo pożycia domowego i towarzyskiego, dozwolony jest także bez uzyskania osobnego konsensu przemysłowego 435

Ubieganie się o przemysł, szczególne warunki.

Rozp. min. handlu z 17 września 1883, nr. 148 Dz. u. p., wydane w przedmiocie oznaczenia rodzajów przemysłu rękodzielniczego 437

Rozp. min. handlu z 17 września 1883, nr. 149 Dz. u. p., stanowiące, ile lat ten, który stara się o przemysł rękodzielniczy, pracować winien jako uczeń i jako pomocnik w tym samym przemyśle lub podobnym zakładzie fabrycznym. 438

Rozp. min. handlu z 17 września 1883, nr. 150 Dz. u. p., w przedmiocie oznaczenia zakładów przemysłowo naukowych, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego (rzemiosła) 439

Rozp. min. z dnia 17 września 1883, nr. 151 Dz. u. p., wydane w porozumieniu z ministerstwem spraw wewn., nr. 151 Dz. u. p., w przedmiocie dowodu „szczególnego uzdolnienia", do rozpoczęcia rodzajów przemysłu konsensowego, wzmiankowanych w § 15 ustępach 1, 2, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20 i 21 ustawy z 15 czerwca 1883, (Dz. u. p. nr. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową 441

O wieszczenie min. handlu z 5 grudnia 1897, nr. 281 Dz. ust. p., wymieniające te zakłady naukowe, których świadectwa uważane będą za dowód uzdolnienia do rozpoczęcia pewnych przemysłów konsensowych 445

Rozp. min. z 2 kwietnia 1897, nr. 63 Dz. u. p., o urządzeniu przemysłów budowlanych wymagających konsensu . . . 446

Rozp. minist. spraw wewn. z 10 lutego 1896, nr. 25 Dz. u. p., którem obszar stolicy krajowej Opawy, z wyjątkiem kolonii Karlowej uznany zostaje za miejsce wyłączone w myśl § 2 ustęp 2 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, (Dz. u. p. nr. 193), o urządzeniu konsensowych rodzajów przemysłu budowlanego 446

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z 15 lutego 1896, l. 12073, nr. 15 Dz. u. k., o zwracaniu taks egzamin. 447

Dział trzeci.

Strona

Zastrzeżenie co do ograniczenia koncesyi 448
Zakłady, na których otwarcie potrzeba zezwolenia 448
Postępowanie w ogólności 450
Postępowanie szczególne co do niektórych zakładów przemysł. 452
Podanie 454
Edykt 455
Rozprawa 456
Zmiany w zakładzie przemysłowym 458
Zgaśnięcie zezwolenia 459
Rekurs 460

Dział czwarty.

Zakres i wykonanie uprawnień przemysłowych 461
Ustawa z dnia 4 lipca 1896, nr. 205 Dz. u. p., o urządzeniu rozciągłości uprawnienia do kilku rodzajów kupiectwa drobiazgowego 465
Ustawa z dnia 16 stycznia 1895, nr. 26, Dz. u. p., podająca przepisy o wysprzedażach 465
Stałe lokale 467
Rozp. min. z dnia 23 czerwca 1892, nr. 48 Dz. u. p., o utrzymaniu ewidencyi wag automatycznych i przyrządów handlowych automatycznych 468
Filie i składy 470
Trudnienie się przemysłem po za obrębem siedziby 471
Przesiedlenia 472
Oznaczenie zewnętrzne 472
Rozp. cesarskie z dnia 11 lipca 1898, nr. 124 Dz. u. p., tyczące się kwoty podatku, która jest potrzebna, żeby być uważanym za kupca, posiadającego prawa zupełne . . . 473
Naruszenia. 475
Ustanowienie taryf maksymalnych 479
Uwidocznienie cen 480
Obowiązek utrzymania ruchu w poszczególnych przemysłach . 480
Rozp. min. z dnia 2 grudnia 1898, tyczące się cennika lekarstw na rok 1899, Dz. u. p. nr. 219 481
Rozp. minist. z dnia 1 lipca 1889, l. 10, 134, tyczące się VII wydania farmakopei austryackiej, obowiązującej we wszystkich królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, Dz. u. p. nr. 107 487
Rozp. min. z 17 marca 1891, (Dz. u. nr. 45), podające do wiadomości prawidła, których trzymać się należy przy zapisywaniu i wydawaniu leków na rachunek skarbu państwa, funduszu przez Rząd administrowanego, jako też w ogólności na rzecz publicznych zakładów ubogich i zakładów humanitarnych 490

Strona

Rozp. min. spraw wewn. z 17 września 1883, tyczące się rozgraniczenia uprawnień między aptekami a handlami materyałów i innymi stycznymi rodzajami przemysłu 497
Rozp. min. z 17 czerwca 1886, Dz. u. p. nr. 97 i uzupełniające z d. 17 września 1883, Dz. u. p. nr. 152, tyczące się rozgraniczenia uprawnień między aptekami, a handlami materyałów i innymi stycznymi rodzajami przemysłu. . . . 500
Rozp. min. spraw wewn. z 14 marca 1884, Dz. u. p. nr. 34. regulujące sprzedaż bez przepisu lekarskiego w aptekach publicznych 503
Rozp. min. spraw wewn. z dnia 1 sierpnia 1884, Dz. u. p. nr. 131 do rozp. z 14 marca 1884, Dz. u. p. nr. 34, regulujące sprzedaż w aptekach bez przepisu lekarskiego . . . 504
Rozp. min. spraw. wewn. z 17 grudnia 1894, Dz. u. p. nr. 2 9, zawierające postanowienia co do sprzedaży odręcznej w aptekach, jako też co do wyrobu i sprzedaży wytworów leczniczych, będących specyfikami farmaceutycznymi 505
Rozp. minist. spraw wewn. z 18 maja 1898, Dz. u. p. nr. 85. którem ogłasza się przepisy dla aptek, mające na celu zapobieżenie jak najskuteczniejsze zamiany lekarstw przy ich przygotowaniu i wydawaniu 509
Rozp. c. k. minist. spraw wewn. z 22 lipca 1898, l. 5877, dla wszystkich politycznych rządów krajowych w sprawie zarządzeń przeciw zakazanemu handlowi lekarstwami i szalbierczemu zachwalaniu środków leczniczych. 512
Spis środków tajemnych i przetworów lekarskich, których sprzedaż zakazana została rozporządzeniami lekarskimi . . . 513
Zastępca (zarządca) lub dzierżawca 516
Przeniesienie przemysłu na inną osobę 518
Odebranie upoważnienia przemysłowego 520
Odznaczenie 522
Ajenci 523
Handel okrężny (Domokrążstwo) 527
Ruch handlowy przez granicę 528
Uczęszczanie na targi, jarmarcznicy 529
Cudzoziemcy. Przedmioty obrotu targowego 530
Równouprawnienie uczęszczających na targi. Opłaty targowe . 531
Regulamin targowy 533
Postanowienia ogólne 534
Opłaty targowe 536
Nadanie prawa targowego 539

Dział szósty.

Postanowienia ogólne.

Pomocnicy przemysłowi 540
Pomocnicy 541

Strona

Piecza o pomocników 593
Przerwy na wypoczynek 544
Rozp. min. handlu z 27 maja 1885, nr. 82 Dz. u. p., wydane w porozumieniu z min. spraw wewn., którem na zasadzie § 74 a) ust. z dnia 3 marca 1885, Dz. u. p. nr. 22, wydano postanowienia szczególne w przedmiocie przestanków w pracy przemysłowej 545
Rozp. min. handlu z 4 marca 1898, nr. 44 Dz. u. p., zawierające się postanowienia szczególne co do przestanków w pracy w przedsiębiorstwach przemysłowych 550
Rozp. min. handlu z 2 kwietnia 1897, nr. 88 Dz. u. p., którem wydano postanowienia szczególne o przestankach w pracy przemysłowej 581
Spoczynek niedzielny i świąteczny 552
Ustawa z 28 kwietnia 1895, nr. 60 Dz. p. p., o rozszerzeniu spoczynku niedzielnego na handel okrężny 558
Rozp. min. handlu z 24 kwietnia 1895, nr. 58 Dz. u. p., którem w wykonaniu ustawy z 16 stycznia 1895, (Dz. u. p. nr. 21), o urządzeniu wypoczynku niedzielnego i świątecznego w przedsiębiorstwach przemysłowych, dozwala się poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę 559
Rozp. min. handlu z 11 sierpnia 1895, nr. 125 Dz. u. p., o dozwoleniu poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę 592
Rozp. min. handlu z dnia 10 kwietnia 1897, nr. 97. Dz. u. p., w przedmiocie zezwalania poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę 595
Rozp. min. handlu z maja 1898, nr. 76. Dz. u. p., dozwalające poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę 596
Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa galicyjskiego z 30 kwietnia 1895, l. 35.721, nr. 31 Dz. u. k., o uregulowaniu spoczynku niedzielnego i świątecznego w przemyśle w myśl ustawy z 16 stycznia 1895, Dz. u. p. nr. 21. 596
Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa galicyjskiego z 14 marca 1896, l. 17920, którem się uzupełnia obwieszczenie z 30 kwietnia 1895, l. 35.721 Dz. u. p., nr. 31, o uregulowaniu spoczynku niedzielnego i świątecznego w przemyśle . . . 399
Obwieszczenie z 1 czerwca 1896, l. 35.367, nr. 30. Dz. u. p., o zmianie przepisów o spoczynku niedzielnym w przemyśle masarskim dla gminy miasta Białej 599
Obwieszczenie c. k. Nam. z 7 czerwca 1899, l. 40.664, nr. 65 Dz. u. p., o zmianie przepisów o spoczynku niedzielnym w przemyśle fryzyerskim dla okręgu gminy Król. stoł. miasta Krakowa. 600

Strona
Szkoły wieczorne i niedzielne 601
Obowiązki pomocników 601
Ustawa z 7 kwietnia 1870, nr. 43. Dz. u. p., mocą której przy zniesieniu §§ 479, 480 i 481, powszechnej ustawy karnej wydano osobne postanowienia względem zmów pomiędzy pracodawcami lub przyjmującymi pracę dla wymuszenia warunków pracy i pomiędzy przemysłowcami dla podwyższenia ceny towaru ze szkodą publiczności 602
Wypłata. Wypowiedzenie. 603
Wypłata zarobku 605
Umowy nieważne 604
Skutki niepłacenia pomocnikom gotówką 604
Niemożność pozywania o należytości za towary kredytowane . 607
Legitymacya 607
Książki robotnicze 608
Rozp. min. handlu z 12 maja 1885, Dz. u. p. nr. 69, którem ustanawia się wzór książek robotniczych dla pomocników przemysłowych 615
Rozp. min. handlu z 3 czerwca 1891, nr. 74. Dz. u. p., którem uzupełnia się wzór książek robotn. dla pomocników przem. rozp. ministr. z 12 maja 1882, Dz. u. p. nr. 69 przepisany 615
Świadectwo 616
Rozwiązanie stosunku roboczego 617
Wystąpienie przed czasem 624
Wykaz robotników 626
Porządek roboczy 626
Kasa chorych 628
Kary umowne 628
Zastępcy przedsiębiorców przemysłowych 628
Pomocnicy kupieccy 629
Przepisy dodatkowe 631
Ograniczenie w zatrudnieniu pomocników młodocianych i kobiet 631
Praca nocna 631
Rozp. min. handlu z 27 maja 1885, nr. 84 Dz. u. p., którem na zasadzie § 9 ust. z 8 marca 1885, (Dz. u. p. nr. 22), dozwala się używania młodocianych pomocników w pewnych rodzajach przemysłu do pracy nocnej 632
Rozp. min. handlu z 17 czerwca 1898, nr. 103 Dz. u. p., którem na zasadzie § 95 ust. przem. (ust. z 8 marca 1885, Dz. u. p. nr. 22), dozwala się używać w przemyśle piekarskim pomocników młodocianych do pracy nocnej 633
Utrzymywanie wykazu młodocianych robotników 633
Rozp. min. handlu z 27 maja 1885, nr. 86 Dz. u. p., którem na zasadzie § 966 ustawy z 8 marca 1885, (Dz. u. p. nr. 88), oznacza się rodzaje przedsiębiorstw przemysłowych fabrycznie prowadzonych, w których wolno używać do pracy nocnej pomocników młodocianych między skończonym 14t-ym, a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiet w ogólności . . 636
Utrzymywanie uczniów 638
Okres nauki 639
Przyjmowanie uczniów 639
Okres próby 641
Obowiązki ucznia 641
Obowiązki majstra 643
Przedwczesne rozwiązanie stosunku nauki 644
Wypowiedzenie 645
Zgaśnięcie umowy o naukę 646
Świadectwo nauki 646
Przepis szczególny 647

Dział siódmy.

Stowarzyszenia.

Istnienie i zawiązywanie stowarzyszeń 648
Obowiązki przystąpienia 650
Przydzielenie 653
Nieograniczanie przemysłu 654
Cele 654
Rozp. min. handlu z 20 marca 1897, nr. 83. Dz. u. p., którem określa się właściwość wydziałów związków korporacyjnych, stanowiących przyboczną radę przemysłową powiatowych władz politycznych. 657
Pośredniczenie w pracy 662
Załatwienie spraw stowarzyszenia 662
Praw głosowania i wybieralności 662
Zgromadzenie stowarzyszeń 663
Zakres działania zgromadzeń stowarzyszenia 665
Przełożeństwo stowarzyszenia 666
Zgromadzenia pomocników 668
Kasa chorych 670
Wydział polubowny 677
Władza dyscyplinarna 680
Statuty 680
Wzory statutów (stowarz. przem.), podane władzom przemysłowym w reskrypcie min. handlu z 18 lipca 1883, l. 22.037. 682
A) Statut stowarzyszenia (cechu) 682
B) Statut zboru (zgromadzenia) pomocników (czeladników) pracujących w stowarzyszeniu 696
C) Statut normalny dla kasy chorych 700
Statut kasy chorych 701
Statut dla sądu polubownego w stowarzyszeniu 711
Nadzór 718

Strona

Rozp. minist. handlu z dnia 31 maja 1899, nr. 98. Dz. u. p., tyczące się ustanowienia instruktorów stowarzyszeń przemysłowych 719
Obwieszczenie min. handlu z 6 czerwca 1898, o ustanowieniu Rady przemysłowej rolniczej 720
Statut Rady przemysłowo-rolniczej 720
Obwieszczenie min. handlu z dnia 29 grudnia 1898, nr. 4 Dz. u. p. 1899, o zmianie statutu Rady przemysłowo-rolniczej. 722
Majątek korporacyi przemysłowej 723

Dział ósmy.

Przekroczenia i kary, o karach w ogólności.

O karach w szczególności 724
Wymiar kary 626

Zasady stosowania kary, zbieg kar.

Odebranie prawa utrzymania uczniów lub młodocianych pomocników 727
Ustawa uprawnienia przemysłowego 728
Kary na zastępców 730
Przedawnienie 730

Dział dziewiąty.

O władzach i postępowaniu.

Instancya I. 731
Instancya II. 731
Instancya najwyższa 732
Właściwości 733
Rejestr przemysłowy 734
Rekursy w sprawach przemysłowych 734
Ustawa z dnia 12 maja 1896, nr. 101 Dz. u. p., które uzupełniają się a względnie zmieniają postanowienia, tyczące się postępowania w takich przypadkach, gdy przeciw decyzyom i zarządzeniom władz politycznych używane są środki prawne 736
Postępowanie karne 738
Rekursy w sprawach karnych 738
Złagodzenie i darowanie kary 739
Ograniczenie toku instancyj. 739
Przeznaczenie grzywień 739
Środki przymusowe 740

DODATEK I.

Inspektorat przemysłowy.

Strona

awa z dnia 17 czerwca 1883, nr. 117 Dz. u. p., o ustanowieniu inspektorów przemysłowych 741
zp. min. handlu z dnia 8 lipca 1900, nr. 122 Dz. u. p., którem królestwa i kraje w Radzie państwa zaprezentowane, podzielone zostają na 21 okręgów nadzorczego urzędowania inspektorów przemysłowych 745

DODATEK II.

Sądy przemysłowe.

Ustawa z dnia 27 listopada 1896, nr. 218 Dz. u. p., o zaprowadzeniu sądów przemysłowych i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych 750
Rozp. min. spraw wewn., sprawiedl. i handlu z dnia 23 kwiet. 1896, w przedmiocie odbywania się wyborów asesorów i ich zastępców do sądów przemysłowych, jako też asesorów do sądów rekursowych na zasadzie ustawy z dnia 27 listopada 1896, Dz. u. p. nr. 218. 763
Wykaz wyniku wyborów asesorów i zastępców do sądu przemysłowego i asesorów do sądu rekursowego 773
Rozp. min. z 17 czerwca 1898, nr. 96 Dz. u. p., tyczące się instrukcyi dla sądów przemysłowych i załatwienia czynności w tychże sądach 780

Dział pierwszy.

Instrukcya sądów przemysłowych 780
Wykaz czynności 789

Dział drugi.

Poszczególne czynności postępowania w sądach przemysłowych. 793
Rozp. min. sprawiedl. z 13 listopada 1899, nr. 219 Dz. u. p, tyczące się ustanowienia sądu przemysłowego we Lwowie . 797
Ugrupowanie przemysłów dla sądu przemysłowego lwowskiego. 800
Rozp. min. z dnia 13 listopada 1899, nr. 220 Dz. u. p., tyczące się ustanowienia sądu przemysłowego w Krakowie. . . . 801
Rozp. min. spraw wewn. z dnia 21 marca 1900, nr. 62 Dz. u. p., tyczące się losowania asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców występujących po dwóch pierwszych latach urzędowania tego sądu 804

Strona

Rozp. min. spraw wewn. z 27 listopada 1900, którem uzupełnia się porządek obiorczy ustanowiony dla sądów przemysłowych 806
Skorowidz 809
Skrócenia 815
Errata 816

Wezwany przez nakładcę do uzupełnienia ustawy przemysłowej, opracowanej przez bł. p. Dra Süssera, przepisami niedawno uchwalonej noweli z 16 lutego 1907 r. (L. 26 Dz. u. p.), uznałem za stósowne podać jej brzmienie także według niemieckiego wydania Dziennika ustaw państwa, gdyż urzędowe tłómaczenie w polskim języku jeszcze się dotąd nie pojawiło. W braku judykatury należało objaśnić właściwy tekst ustawy objaśnieniami, wydanemi przez ministerstwo handlu, tudzież motywami pierwotnego projektu rządowego i sprawozdaniem stałej komisyi przemysłowej Izby posłów. Wychodziłem bowiem z tego zapatrywania, że wątpliwości, jakie się bezsprzecznie wyłonią w pierwszych chwilach stósowania nowych przepisów, można będzie choć w części wyjaśnić na podstawie motywów i rozporządzeń wykonawczych. Dlatego też z motywów rządu i komisyi Rady państwa wyjęto tylko te ustępy, które mogą mieć zasadnicze znaczenie dla tłómaczenia postanowień noweli lutowej. Celem łatwiejszego odróżnienia dawnych przepisów od nowych, zmieniono czcionki.

Genezę ostatniej reformy ustawodawstwa przemysłowego wyjaśniają sprawozdania rządu i stałej komisyi przemysłowej Izby posłów. W motywach do projektu rządowego czytamy [1]:

»Upośledzone położenie przemysłu dawno już skłoniło rząd do zastanowienia się nad projektem ustawy, zapomocą której możnaby czynnej w przemyśle ludności — zarówno

[1] 2141 Beil. zu den stenogr. Prot. des. A. H. XVII S. 1905 „Erläuternde Bemerkungen".

majstrom, jak pomocnikom — użyczyć pomocy i ułatwienia w walce o zapewnienie bytu gospodarczego.

Trzeba też było przytem wziąć pod uwagę choćby domaganie się poprawy istniejących stosunków, wyszłe z kół drobnego przemysłu, a wypowiedziane na rozlicznych zjazdach przemysłowych, zwłaszcza, że zajmowała się niemi wymownie także Izba posłów Rady państwa w licznych wnioskach i interpelacyach.

Najważniejsze zarysy projektu ustawy, stanowiącej wogólności tylko dalszy krok na drodze, obiecującej dodatnie wyniki, na którą zwrócono się już w nowelach przemysłowych z 15 marca 1883 Dz. u. p. Nr. 39 i z 23 lutego 1897 Dz. u. p. Nr. 63, można ująć w sposób następujący:

Pogłębienie i ustalenie organizacyi stanu przemysłowego, opartej na przymusie stowarzyszeniowym i racyonalne dopełnienie dowodu uzdolnienia. W ostatnim kierunku uwydatniają się wybitnie postanowienia projektu ustawy, zapowiadające przy rękodzielniczych gałęziach przemysłu egzamin terminatorski, stawiające, jako bezwzględny warunek do osiągnięcia dowodu uzdolnienia, ukończenie przynajmniej jednego roku praktyki pomocniczej, ewentualnie całego okresu nauki i wydające ostrzejszy przepis, co do trzymania uczniów oraz uczęszczania uczniów do szkół dopełniających. W parze z tem idzie szereg postanowień, mających zabezpieczyć przed podstępnem pozbawieniem znaczenia lub zupełnem obejściem dowodu uzdolnienia. Do tego służą przepisy, utrudniające udzielanie uwolnienia i specyalne normy, na podstawie których w jawnych i komandytowych spółkach handlowych wymaganym jest od pewnych osób dowód uzdolnienia; w końcu wprowadza się postanowienie, aby stowarzyszeniom dana była sposobność do oświadczenia się przed wydaniem pozwolenia na prowadzenie przemysłu rękodzielniczego i aby można było skonfiskować podrobione, nieprawdziwe i z jakichkolwiek powodów nieważne dokumenty uzdolnienia.

Co się tyczy udoskonalenia stowarzyszeń przemysłowych

dąży projekt ustawy do uzupełnienia dotychczasowego stanu prawnego zarówno w odniesieniu do zewnętrznej, jak i wewnętrznej organizacyi stowarzyszeń.

Tworzenie stowarzyszeń zawodowych oraz zakładanie związków stowarzyszeń ma być ułatwione i pomnożoną być ma liczba związków stowarzyszeń a szczególnie związków okręgowych, którym, jako ciałom doradczym władz przemysłowych, przyznaje się specyalną rolę.

Przez przyznanie stowarzyszeniom prawa rekursu w wymienionych w ustawie ważnych wypadkach, jak również przez istotne rozszerzenie celów stowarzyszenia na polu gospodarczem i humanitarnem, oraz w zakresie pomagania członkom mają stowarzyszenia zyskać wyższe znaczenie i wewnętrzną siłę. Tak samo w interesie większych stowarzyszeń przewidziano w projekcie ustawy już dziś gdzieniegdzie istniejącą instytucyę mężów zaufania (delegatów miejscowych) i tworzenie sekcyi zawodowych.

Skuteczne poparcie w osiągnięciu celów, założonych dla stowarzyszeń, spodziewa się rząd ujrzeć w instytucyi instruktorów stowarzyszeń, która według dotychczasowego dowiadczenia znakomicie się zasłużyła i w tym celu wnosi przeniesienie tej instytucyi z dziedziny rozporządzenia na grunt ustawowy.

Projekt ustawy ma w końcu na celu zapewnienie szczególnej ochrony tym kategoryom przemysłu, którym, pomimo poważnego wysiłku celem polepszenia ich bytu, szczególniej ciężko dają się we znaki niekorzystne stosunki. Należą tu przemysł gospodnio-szynkarski, kominiarski i rękodzielniczy wyrób artykułów odzieży.

Reszta projektowanych przepisów opiera się na doświadczeniach, poczynionych przy sposobności wykonywania obowiązujących przepisów przemysłowych i uwzględnia orzecznictwo powołanych władz administracyjnych i trybunału administracyjnego«.

Stała Komisya przemysłowa Izby posłów wyjaś-

nia[1]) w następujący sposób swoje stanowisko wobec reformy ustawodawstwa przemysłowego i projektu rządowego:

»Głosy za reformą ustawodawstwa przemysłowego odzywały się tak powszechnie i tak silnie na licznych zjazdach przemysłowych oraz w parlamencie w formie wniosków i interpelacyi, a upośledzenie przemysłu zwiększało się tak dalece że niemożliwością było dalsze odraczanie projektowanej reformy.

Wspomniane skargi podnosiły się po największej części w kołach drobnego przemysłu, którego stan uznano powszechnie za najbardziej wymagający reformy i właśnie wzgląd na to staje się myślą przewodnią nowej ustawy. W naszem ustawodawstwie przemysłowem należy uwzględnić przedewszystkiem trzy główne czynniki: politykę socyalną i politykę przemysłową ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb stanu średniego.

Rząd w swych uwagach, objaśniających projekt ustawy, zaznacza z naciskiem, że »złym warunkom, które uciskają nasz stan przemysłowy, zaradzić można nie tyle za pomocą wystąpienia przeciw innym kołom producentów, jak raczej przez wzmocnienie stanu przemysłowego samego w sobie, przez solidarny zespół przemysłowców, należących do pewnej gałęzi przemysłu i przez podniesienie zawodowej biegłości całego stanu«.

Zasada ta została przez stałą komisyę w całej swej osnowie przyjęta i przeprowadzona.

Wnioski tej komisyi zmierzają wyłącznie i jedynie do tego celu, aby przemysłowy stan średni wzmocnić sam w sobie i podnieść jego fachową biegłość.

Daleką była komisyi przemysłowej myśl, a tembardziej zamiar usunięcia przez to na drugi plan lub nawet nadwerężenia żywotnych interesów innych, dla gospodarki państwa niezmiernie ważnych, czynników.

[1]) 2544 Beil. zu den stenogr. Prot. des A. H. XVII S. 1906 „Generalbericht".

Przeciwnie, komisya starała się uwzględnić wszystkie żądania i potrzeby pokrewnych sobie interesami działów produkcyi i handlu. Tą zasadą kierowana, osiągnęła w wielu kwestyach zupełną zgodność zarówno ze sprzecznemi początkowo w poszczególnych punktach zapatrywaniami rządu, jak i z poglądami i żądaniami kół przemysłowych i handlowych.

Jakkolwiek stała komisya przemysłowa zgadzała się w zupełności z przedłożeniem rządowem co do wyżej wspomnianych głównych zasad i celów, to przecież pokazały się w toku narad pewne różnice w wyborze środków, prowadzących do jednomyślnie przez rząd i komisyę zamierzonego wzmocnienia stanu przemysłowego i podniesienia jego uzdolnienia fachowego.

Do osiągnięcia powyższego celu obrał rząd następujące środki, które się dadzą podzielić na dwie grupy:

A) Pogłębienie i ustalenie organizacyi stanu przemysłowego, opartej na przymusie stowarzyszeniowym i

B) racyonalne dopełnienie dowodu uzdolnienia.

Różnice przekonań rządu i komisyi polegały na tem, że komisya, przyjmując wprawdzie w całej pełni wszystkie środki, proponowane przez rząd, a z pewnością odpowiadające celowi, uważała przecież zakres działania, ewentualnie wymiar tych środków za zbyt ograniczony, a środki te za niedostateczne, aby osiągnęły same przez się zamierzony cel wzmocnienia i podniesienia zawodowej biegłości stanu przemysłowego.

Wychodząc z tego punktu widzenia, uważała komisya za swój obowiązek wziąć pod rozwagę i zbadać dokładnie te inne czynniki, których rząd nie włączył do swego projektu ustawy, które jednak były niejednokrotnie poruszane przez wiele kół interesowanych na zjazdach przemysłowych, w Radzie państwa i prasie, a tem samem nie powinny były być zupełnie pominięte przy przeprowadzeniu reformy ustawodawstwa przemysłowego.

Komisya wzięła w rachubę następujące dalej idące środki, zmierzające do powyższego celu.

W grupie *A*:

1) Dalsze rozszerzenie instytucyi obowiązkowych egzaminów czeladnych i praw, nadanych stowarzyszeniom, co do egzaminów na majstrów (§ 104 b do 104 c i § 114 a).

2) Rozszerzenie praw opinii i rekursu (§§ 116 a, 14 f, 18, 20 i 23 a).

3) Powoływanie delegatów stowarzyszeń do oględzin z urzędu (§ 141 ustęp b).

4) Zawiadomienie stowarzyszenia o rezultacie postępowania urzędowego, wdrożonego wskutek doniesienia ze strony tegoż stowarzyszenia (§ 147).

W grupie *B*:

1) Ewentualny egzamin na majstrów (§ 114 a). Przy tej sposobności zbadała komisya ściśle kwestyę, czy ten egzamin powinien być wprowadzony obowiązkowo, czy dowolnie i oświadczyła się za tem ostatniem.

2) Dowód uzdolnienia odnośnie do pewnych rodzajów przemysłu handlu cząstkowego (§§ 13 a i 38).

3) Uzdolnienie spólników, ustanowionych do zastępstwa spółek handlowych i komandytowych.

4) Ustawowe ustalenie przemysłów rękodzielniczych (§ 1).

5) Przemysły koncesyonowane (§§ 20 b i 21).

6) Dowód uzdolnienia dla przemysłu szynkarskiego i gospodniego (§ 23) i koncesya dla handlu cząstkowego piwem flaszkowem i dla przelewania piwa z beczułek do flaszek (§ 20 b ustęp ostatni).

8) Wyrób środków pomocniczych do obrotu handlowego.

9) Unormowanie uprawnienia właścicieli zakładów przemysłowo-handlowych do wyrobu, przetwarzania i naprawy wytworów przemysłowych i branie miary (§ 38).

Co do wszystkich powyższych ważnych problemów uprawnienia była komisya zdania, że do wzmocnienia i podniesie-

nia fachowej biegłości stanu przemysłowego nieodzownem jest rozszerzenie przedłożonego w tym kierunku przez rząd projektu reformy i że te dalej idące kroki na polu reformy nie mogą w żadnym kierunku szkodzić ani wielkiemu przemysłowi ani handlowi«.

W Krakowie w lipcu 1907 r.

Dr. Kaz. Wł. Kumaniecki.

Rozporządzenie wykonawcze ministerstwa handlu do no weli lutowej, wydane w porozumieniu z ministerstwer spraw wewnętrznych, z dnia 15 marca 1907. L. 5942 (Wr Ztg. Nr. 83).

W celu skutecznego wprowadzenia ustawy z dnia 5 luteg 1907 r. (R. 26), ogłoszonej w Dzienniku ustaw państwa z dni 16 lutego 1907 roku, a dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustaw przemysłowej, podaje się niniejszem w porozumieniu z Ministe stwem spraw wewnętrznych szereg uwag, objaśniających ce i zarządzenia nowej ustawy.

Celem nowej ustawy jest ciągły rozwój zasad, zawa tych w naszej ustawie przemysłowej z r. 1883 i od tego czas ciągle uzupełnianych, zasad prawnej ochrony naszego śre niego stanu przemysłowego, a to z jednej strony za pomo obowiązkowego dowodu uzdolnienia przy przemysłach ręk dzielniczych, z drugiej zaś strony za pomocą obowiązkowe łączenia małego przemysłu w stowarzyszenia.

Ustawa z dnia 5 lutego 1907 roku zamienia formal tylko świadectwo, ustanowione ustawą przemysłową z r. 18 w materyalny dowód uzdolnienia o pełnem znaczeniu, a dz łanie jej w tym kierunku jest zabezpieczone przed osłabieni lub obejściem prawa zapomocą zaostrzonych środków zab pieczających. Stowarzyszenie zostało wzmocnione w główny zarysach swej organizacyi naciskiem, położonym na kwes zawodową i stało się zarazem podwaliną dla pewnych dalszy kształtów możliwej organizacyi związkowej, opartej na za dzie zawodowej i terytoryalnej. Z jednej strony przyznano s

warzyszeniu nowe prawa i znaczne rozszerzenie władzy, lecz z drugiej strony nałożono na nie także odpowiednie zadania i obowiązki, które tę organizacyę przymusową czynią użyteczną i celową, mogącą mieć znaczenie, jako cenny czynnik zdrowej i odpowiedniej duchowi czasu autonomii przemysłowej.

Przejście od formalnego do materyalnego dowodu uzdolnienia uskutecznia nowa ustawa przedewszystkiem w postanowieniach §§ 104 b do 104 d, które przewidują obowiązkowe egzaminowanie uczniów w przemysłach rękodzielniczych po upływie czasu nauki. Szczególnie ważną nowość stanowi w zakresie dowodów uzdolnienia silne zaakcentowanie praktycznych prac warsztatowych także przy dowodzie uzdolnienia uzupełniającym, którym według § 14 a są świadectwa kwalifikowanych szkół przemysłowych, nie zastępujące wprawdzie w wyższym, niż dotąd, stopniu całkowitego dowodu uzdolnienia, lecz łączące się z warunkiem wykazania praktycznej pracy przez przepisany okres czasu w charakterze pomocnika lub robotnika fabrycznego, względnie z warunkiem przedłożenia dowodu ukończenia nauki praktycznej. W wielu wypadkach świadectwo kwalifikowanych przemysłowych zakładów naukowych zastąpi jedynie dowód ukończenia czasu trwania nauki stosownie do przepisów ustawy.

Ustawą tą po raz pierwszy przewidziany egzamin na majstrów (§ 114 a) nie wchodzi wprawdzie, jako taki, w zakres materyalnego dowodu uzdolnienia, gdyż ani teraz ani w przyszłości (ustęp 7 § 114 a) nie ma on stanowić warunku do samodzielnego rozpoczęcia rzemiosła, może być jednak ze względu na doniosłe skutki prawne, w które jest wogóle uposażony, a w szczególności w wypadku, przewidzianym ustępem 7 § 114 a uważany za wskazany nie tylko w interesie właściwych przemysłowców, ale także dla dobra młodego pokolenia przyszłych przemysłowców, jako szczególnie cenna gwarancya fachowej biegłości rzemieślnika.

Do pogłębienia i wzmocnienia przymusowych organizacyi

stowarzyszeń dąży wspomniana ustawa za pomocą licznych środków, stosowanych w różnych kierunkach. Naprzód silny nacisk położono na stowarzyszenia zawodowe (§ 106 ustęp 3), ułatwiono ich powstawanie (§ 111 a), a także przyznano im pewne prawa, względnie je na przyszłość przewidziano (§ 114 a, ustęp 1, § 51 a ustęp 3 i 4).

Następnie określono w ustawie dokładnie ustrój związków stowarzyszeń na zasadzie zawodowej i terytoryalnej (§ 130 c do 130 m), a mianowicie ułatwiono w zasadniczy sposób tworzenie związków powiatowych (§ 130 i), których wydziały mają być radami przybocznemi władz przemysłowych, tudzież umożliwiono urządzanie powiatowych związków stowarzyszeń przemysłowych z charakterem obowiązkowym (§ 130 c ustęp 5 i 6). Dalej ułatwiono stowarzyszeniu rozwinięcie kooperatywnej działalności w dziedzinie przedsiębiorstw ekonomicznych (§ 115 x) i na polu urządzeń dobroczynnych przez zakładanie osobnych kas chorych na zasadzie przymusowego ubezpieczania się członków w łonie własnej organizacyi zawodowej.

Wreszcie przyznano stowarzyszeniom cały szereg praw i uprawnień, które pozwalają im znacznie skuteczniej, niż dotąd, strzedz interesów swych członków i uczestników (ihrer Mitglieder und Angehörigen). I tak przysługuje stowarzyszeniu prawo oceny dokumentów, przedłożonych władzy celem wykazania uzdolnienia (§ 14 f i 23 a), prawo powzięcia uchwał celem czuwania nad współzawodnictwem zawodowem swoich członków (§ 114 2 i 3 lit. i), dalej nadzwyczaj doniosłe prawo rekursu (§ 116 a), wreszcie prawo współdziałania przy oględzinach lokali w myśl § 141 ustępu b obok prawa do otrzymywania z urzędu wiadomości o zarządzeniach władz przemysłowych, wydanych wskutek doniesień karnych, wniesionych przez stowarzyszenia (§ 147 ustęp 3).

Obok dotąd omówionych postanowień, wypływających z podstawowych idei ustawy, zawiera ta ostatnia jeszcze inne przepisy, mające na oku częścią skuteczniejszą ochronę ustawodawczą ekonomicznego położenia poszczególnych rodzajów przemysłu, które wiele cierpią wskutek niepomyślnych stosunków, a to za pomocą określonych ustawą środków zabezpieczających, częścią zaś mające zużytkować doświadczenia, poczynione przez państwowe władze przemysłowe, tak pod względem formalnego traktowania poszczególnych przemysłów, jak i na polu postępowania w sprawach przemysłowych wogóle.

W pierwszym kierunku należy wskazać na przepisy, zaprowadzające formalny dowód uzdolnienia w cząstkowym handlu (Detailhandel) towarami mieszanymi, w handlu kolonialnym, korzennym i w handlu towarami materyalnymi i zastrzegające drobną sprzedaż na korzyść powyższych rodzajów handlu cząstkowego (§ 13 a i 38), dalej na przepisy o przemyśle krawieckim i szewskim (§ 14 d ustęp 3 i 38 a ustęp 3 i 4), o przemyśle gospodnim i szynkarskim (§ 18 ustęp 4 i § 20 ustęp 2 tudzież § 20 a i 23 ustęp 3 i 4), wreszcie na postanowienia, dotyczące przemysłu kominiarzy, czyszczenia kanałów i usuwania nieczystości.

W drugim kierunku uwzględnienia godne są przedewszystkiem przepisy § 15 punkt 14, 22 i 23 o częściowej rewizyi ustawowego wykazu przemysłów koncesyonowanych, § 21 o przemyśle prasowym, w szczególności postanowienie ustępu 5 powyższego paragrafu, które zezwala obecnie z mocy ustawy samej na handel oznaczonymi tam wytworami prasowymi. Należy zwrócić uwagę na §§ 21 a do 21 f, które w związku z § 15 punkt 14 zawierają bliższe przepisy o pośrednictwie pracy, prowadzonem w sposób przemysłowy, a uznanem obecnie za przemysł koncesyonowany, dalej na § 21 g, który w następstwie postanowienia § 15 punkt 23 reguluje przemysł przedsiębiorstw pogrzebowych, zaliczony już teraz w samej ustawie do przemysłów koncesyonowanych. Również należy tutaj § 37 ustęp 2, określający ogólny zakres przemysłowego prawa wytwarzania i § 38 a ustęp 1 i 2, odgraniczający w ogólnych zarysach uprawnienie handlu od uprawnień przemysłu wytwórczego.

O ile chodzi o celowe zreformowanie postępowania w sprawach przemysłowych, to należy w pierwszej linii podnieść przepis § 143, który udziela sankcyi prawnej zaprowadzonemu faktycznie już rozporządzeniem ministeryalnem z 23 września 1905 (R. 151) powierzeniu najwyższej kompetencyi w sprawach przemysłowych Ministerstwu handlu i to w myśl artykułu 2 z mocą prawną, działającą wstecz do dnia ogłoszenia powołanego rozporządzenia. Obok tego zasadniczego postanowienia o kompetencyi należy w szczególności w związku z tem uwzględnić jeszcze i te przepisy ustawy, które zmierzają do uproszczenia i przyspieszenia postępowania w sprawach przemysłowych.

Pod tym względem należy przedewszystkiem wskazać na § 146, który w ustępie 1 uchyla przewidziany dotąd w niektórych wypadkach sześciotygodniowy termin do wniesienia rekursu, zastępując go przez termina krótsze, ogólnie obowiązujące, a w ustępie 2 wprowadza dla pewnych wypadków zasadnicze skrócenie postępowania rekursowego wskutek usunięcia z niego trzeciej instancyi. Tą samą myślą są ożywione pokrewne przepisy § 18 ustępu ostatniego i § 20 ustępu ostatniego. Dalej należy podnieść tu jeszcze następujące postanowienia ustawy, zawierające nowe zasady postępowania w sprawach przemysłowych:

§ 14 lit. f, dotyczący postępowania, poprzedzającego wygotowanie karty przemysłowej dla przemysłu rękodzielniczego, tudzież § 23 a ustęp 1, zawierający taki sam przepis dla tego rodzaju przemysłów koncesyonowanych, których nadanie zależy od wykazania szczególnego uzdolnienia;

§ 21 ustęp 3, ustalający wątpliwą dotąd kompetencyę do udzielania pozwolenia na prowadzenie handlu, wymienionego w ustępie 2 tego samego paragrafu;

§ 21 a ustępy 3—5 o szczególnem postępowaniu przy udzielaniu koncesyi na pośrednictwo pracy, prowadzone w sposób przemysłowy;

§ 21 g ustępy 1—3, zawierające przepisy o szczególnem

postępowaniu przy udzielaniu koncesyi na przedsiębiorstwa pogrzebowe;

§ 23 a ustęp 5, zarządzający wysłuchanie zdania gminy w sprawie udzielania koncesyi na takie przemysły, co do których należy uwzględnić stosunki miejscowe, oraz § 39 ustęp 4, zawierający analogiczny przepis w wypadkach zezwolenia na przeniesienie podobnych koncesyonowanych przemysłów;

§ 40 ustępy 1 i 2, przepisujący postępowanie przy zawiadomieniu względnie zezwoleniu na zakłady filialne i składy;

§ 57 ustęp 1 o właściwości władzy, powołanej do odebrania koncesyi przemysłowej;

§ 130 a, powołujący polityczną władzę krajową do rozstrzygania sporów majątkowych między przemysłowemi stowarzyszeniami;

§§ 138 i 139, tworzące osobny rozdział, zawierają przepisy o odebraniu prawa trzymania młodocianych robotników pomocniczych, jako też o odebraniu koncesyi w charakterze środków administracyjnych w przeciwstawieniu do odebrania powyższych praw w drodze karnej (§ 133 a i 133 b). Co do pierwszego punktu są wymienione paragrafy, uzupełnione postanowieniami § 98.

Na szczególną uwagę zasługują z tego punktu widzenia jeszcze przepisy o kompetencyi, zawarte w §§ 142 ustęp 10 i 143 ustęp 2, tudzież przepisy o meldunkach przemysłowych z § 144 ustępu 1 i o złożeniu przemysłu w myśl ustępów 6 i 7 powyższego paragrafu.

W szczególności w dziedzinie postępowania karnego w sprawach przemysłowych zawierają §§ 132 lit. d, 133 lit. c i d, 133 a, 133 b lit. b i c godne uwagi nowości, obok których byłyby jeszcze do wymienienia następujące: Przepis § 135, znoszący dotychczasowe rozróżnienie normalnych kar, wydawanych w drodze postępowania karnego, według przemysłowców i pomocników, następnie przepis § 137 (dawniej § 139), który usuwa odpowiedzialność właściciela przemysłu za grzywny, wymierzone dzierżawcy lub zastępcy, a tylko w razie

po stronie właściciela przemysłu wprowadza odpowiedzialność karną tego ostatniego obok odpowiedzialności dzierżawcy lub zastępcy. Do tej grupy należy przepis § 147 a, który za wzorem procedury karnej wprowadza do przemysłowo-policyjnego postępowania karnego postępowanie mandatowe, tudzież przepis § 151, który wylicza różne sposoby przydzielania orzeczonych grzywien karnych.

Pod względem przepisów prawno-formalnych należy dla pełnego obrazu wspomnieć jeszcze o dalszej grupie postanowień nowej ustawy. Należą tutaj te przepisy, na mocy których ustawodawca przelewa na władzę wykonawczą prawo wydawania pewnych ustalonych ogólnych zarządzeń. Jako szczególnie doniosłe, należy w tej grupie wymienić następujące postanowienia: § 1 ustęp 4, upoważniający ministra handlu do prowizorycznego uzupełnienia wykazu przemysłów rękodzielniczych lub do zmiany ich podziału na grupy, a to w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych; § 14 b ustęp 2, dotyczący zrównania w drodze rozporządzeń pomocników i uczniów pewnych przedsiębiorstw i ich zakładów pomocniczych, wyłączonych z pod ustawy przemysłowej, z pomocnikami i uczniami przedsiębiorstw przemysłowych, o ile się rozchodzi o dowód uzdolnienia; § 14 d ustęp 2, dopuszczający oznaczenie przemysłów rękodzielniczych, uprawianych zazwyczaj przez kobiety, za pomocą rozporządzenia; dalej należy tutaj przyznane § 23 ustępem 3 ministrowi handlu prawo wprowadzenia w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych dowodu uzdolnienia dla pewnych rodzajów przemysłów gospodnio-szynkarskich; podobne uprawnienie zawierają §§ 24 i 57 ustęp ostatni, dopuszczające zaliczenia drogą rozporządzenia poszczególnych przemysłów do koncesyonowanych; postanowienie § 54 ustęp 2 o zarządzeniach policyjno-przemysłowych; § 100 a w sprawie ustalenia stosunku liczby uczniów do liczby pomocników, o ile nie jest to już przewidziane w statutach stowarzyszenia; § 104 c ustęp 2, dotyczący wydania postanowień o egzaminach na czeladników przez

polityczne władze krajowe; § 110, zawierający postanowienia o dostosowaniu statutów stowarzyszenia do postanowień niniejszej ustawy z urzędu, jeżeli to nie nastąpiło dobrowolnie w przepisanym terminie i wreszcie bardzo doniosłe upoważnienie w myśl art. III. ustępu 5 do ustalenia czasu, w którym mają wejść w życie przepisy §§ 13 a i 38 ustępy 3—6 o dowodzie uzdolnienia w handlu w obrębie Galicyi i Bukowiny.

Jakkolwiek zatem nowa ustawa według powyżej wyjaśnionych zasad jest przejęta myślą ustawodawczego podniesienia średniego stanu przemysłowego, to nie jest też pozbawiona znacznego podkładu socyalno-politycznego. Omawiana kodyfikacya przynosi nam cały szereg odpowiednich duchowi czasu reform i zmian, po których można się spodziewać, że — zastosowane w życiu praktycznem — będą działały na umysłowe i ekonomiczne podniesienie ogółu robotniczego w średnim stanie przemysłowym, dążącego do uzyskania w przyszłości samodzielności gospodarczej. Wychodząc z tego punktu widzenia, trzeba się odnieść do przepisów o przemysłowem i przez przemysłowe stowarzyszenia obowiązkowo uprawianem pośrednictwie pracy (§§ 21 a do 21 f i § 116), do celowo zaostrzonych przepisów o uczniach (§§ 98, 98 a, 99, 99 b, 100, 100 a, 103 a, 114 ustęp 3 lit. a i b, 133 a), do ściślejszych rozporządzeń w sprawie używania robotników młodocianych (§§ 98 ustęp 6, 133 a i 138), do godnych uwagi przepisów § 114 b o subsydyarnej umowie o robociznę, opartej na zasadzie kollektywnej, do norm rozszerzających zakres działania zgromadzeń pomocników i nadających tej instytucyi większe znaczenie (§§ 120, 120 a do 120 f) a wreszcie do aktualnej aż do przyjścia u nas do skutku reformy powszechnego socyalnego ubezpieczenia organizacyi ubezpieczenia od choroby uczestników stowarzyszenia (§§ 121 do 121 i).

Po powyższem wykazaniu celów i systematycznych rozporządzeń nowej ustawy należy jeszcze dodać do szczegółowych jej postanowień następujące uwagi:

W **art. I.** ustawa z dnia 4 lipca 1896 (R. 205) nie jest wyliczona między ustawami, zmieniającemi względnie uzupełniającemi ustawę przemysłową z r. 1859, gdyż przepisy jej zostały zastąpione postanowieniami § 38 nowej ustawy, a w Art. III. ustępu 2 wyraźnie są uznane za tracące moc prawną.

Do § 1. W tym paragrafie został zatrzymany podział przemysłu, zaprowadzony nowelą do ustawy przemysłowej z dnia 15 marca 1883 (R. 39), chociaż już w § 13 a dowód uzdolnienia jest przepisany, jako konieczny do samodzielnego rozpoczęcia cząstkowego handlu (Detailhandel) dla grupy przemysłów, zawartej w § 38 ustępach 3 i 4. Przemysł cząstkowego handlu, związany również z świadectwami uzdolnienia, stanowi bezsprzecznie w myśl ustawy przemysłowej oddzielną grupę, pozostaje mimo to w dziale wolnego przemysłu, również jak i przemysły, wymienione w § 23 ustęp 1 i 3, mimo osobnego wymagania w kierunku szczególnego uzdolnienia, należą do klasy przemysłu koncesyonowanego, kiedy dla pojęcia pewnego przemysłu, jako rękodzielniczego, nie stanowi jedynej cechy charakterystycznej sam dowód uzdolnienia, lecz dopiero w związku z wyraźnem oznaczeniem tegoż przemysłu, jako rękodzielniczego, powyższy dowód określa jego charakter.

Ustęp 2 wprowadza z powodu mylnego tłómaczenia konieczne uproszczenie w określeniu ogólnego pojęcia rękodzielnictwa.

Ważną zmianę stanowi w § 1 wcielenie dotychczas w drodze rozporządzenia (ostatnie rozporządzenie Ministerstwa z dn. 24 września 1905 [R. 152], względnie rozporządzenie ministeryalne z dn. 30 listopada 1906 [R. 229]) ustanowionego wykazu przemysłów rękodzielniczych do samej ustawy i ręka w rękę z tem idące utrudnienie rozszerzenia i zmiany tegoż wykazu w drodze ministeryalnego rozporządzenia.

Znaczenie podziału na grupy w samym spisie, wyrażonego dotąd w rozporządzeniu ministeryalnem z 30 czerwca 1884 L. 21918, zostało w tym samym duchu tylko potwierdzone paragrafem 12, ustępem 3 ustawy przemysłowej.

Wykaz ten zgadza się z dotychczasowym spisem wyżej wspomnianego rozporządzenia ministeryalnego i łączy przemysł rękodzielniczy w technologicznie do siebie należące, ale obszerne, w systematycznym porządku następujące grupy, co odpowiada interesowi odnośnych przemysłowców, umożliwiając im względną swobodę. Pewnem ograniczeniem wzwyż wspomnianej zasady jest szczególne postanowienie, zawarte w ustępie 4 ze względu na przemysły malarskie, przytoczone w punkcie 53, które w niektórych centrach przemysłowych są bardzo specyalizowane.

O ile należy w różnych punktach przytoczone rodzaje przemysłu rękodzielniczego uważać za pokrewne sobie, oceniać trzeba w każdym poszczególnym wypadku podług § 14 c, który zawiera przepisy o udzielaniu dyspenzy od świadectwa uzdolnienia z uwzględnieniem przepisanego tam postępowania.

Do § 3. W nowym ustępie 2 tego paragrafu zostaje uporządkowana sporna w dotychczasowej praktyce sprawa, o ile wprowadzone ustawą z dnia 15 listopada 1867 (R. 134), na zysk nieobliczone, związki mogą prowadzić przemysł. Ustęp 3 dotyczy zgodnie z dotychczasowemi, wydanemi w drodze administracyjnej (rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu z dnia 8 maja 1901 L. 7245), a obecnie już nieważnemi rozporządzeniami, postępowania przy wydawaniu karty przemysłowej, względnie przy udzielaniu koncesyi towarzystwom, obowiązanym do protokołowania firmy.

Do § 12. Zmiana w ustępie 1 zmierza do zaprowadzenia możliwie najdokładniejszego zgłaszania przemysłów. Znaczenie ustępu 3 już zostało omówione powyżej przy § 1.

Do § 13 a. Paragraf ten przewiduje dla handlu cząstkowego, o którym wspomina § 38 ustęp 3 i 4, potrzebę świadectwa uzdolnienia. Stronie technicznej tych świadectw poświęcone są ustępy 2, 3 i 4. W ustępie 2 jest godnem uwagi to, że czas nauki lub służby w każdym handlu, a więc nie tylko w związanem z świadectwem uzdolnienia handlu drobiazgowym, uprawnia do świadectwa uzdolnienia. Natomiast

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA
BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA W GDAŃSKU

ustęp 3 opiewa, że zajęcie w handlu towarów, nie będących wytworem fabrycznym, nie uprawnia ucznia do policzenia mu czasu nauki w przemyśle handlowym.

W wypadkach, przewidzianych ustępem 6, jest wyjątkowo potrzebna wyraźna dyspenza, która może być jednak udzieloną tylko po wykazaniu się co najmniej pięcioletniem zajęciem w danym zawodzie, a przyznać ją mogą tylko władze przemysłowe pierwszej instancyi.

Zaznaczyć jeszcze należy, że przy ocenianiu świadectwa uzdolnienia, przewidzianego § 13 a, nie mają znaczenia przepisy postępowania z § 14 f, ani prawo rekursu stowarzyszeń według § 116 punkt 1, jak to ma miejsce przy przemyśle rękodzielniczym albo przy tego rodzaju przemyśle koncesyonowanym (§ 23 a), z którym się łączy konieczność wykazania się świadectwem uzdolnienia.

Do § 14. Materyał, zawarty dotąd w § 14, dzieli nowa ustawa z rzeczowego punktu widzenia na §§ 14 do 14 f.

§ 14 ustala przedewszystkiem zasadniczy wypadek przedłożenia dowodu uzdolnienia, uzyskanego wyłącznie za czas praktycznego zajęcia, a za dokument, udowadniający ukończoną naukę, ma służyć list czeladnictwa (Gesellenbrief) względnie co do osób, co do których wydawane przez stowarzyszenie świadectwo czeladnictwa (§ 104 ustęp 2) nie ma zastosowania, świadectwo nauki (Lehrzeugniss) w związku ze świadectwem z odbytego egzaminu na czeladnika, a za czas pracy w charakterze pomocnika świadectwo robocze (Arbeitszeugniss).

Aby tę kwestyę bliżej objaśnić, trzeba się zwrócić do przepisów ustawy, normujących egzamina na czeladników (Gesellenprüfung) [§§ 104 do 104 e] i zauważyć, że złożenie go jest obowiązujące i że wykazać się nim muszą nawet takie osoby, które pobierały naukę u przemysłowców, nie będących członkami stowarzyszenia przemysłowego, o ile nie zostaną przedłożone odpowiednie świadectwa szkolne, któreby w myśl § 14 a ustęp 1 podobny egzamin zastąpiły. Bez egzaminu na

czeladnika mogą w przyszłości w myśl artykułu III ustępu 5, pomijając wspomniany wypadek z § 14 a, te tylko osoby rozpocząć samodzielny zawód rękodzielniczy, które swój czas nauki przed wejściem w życie niniejszej ustawy przepisowo odbyły. Tymże osobom przysługuje jednak według § 104 e prawo dobrowolnego składania egzaminu.

Godnem uwagi jest, że ustawa określa bliżej te władze gminne, które są powołane do potwierdzania świadectw nauki i poświadczeń roboczych.

Ustępy 4 i 5 zawierają poprzednio w drodze rozporządzeń ustanowiony czas trwania nauki i pracy, którego najniższy wymiar został określony na 3 lata.

Należy jednak zauważyć, że jakkolwiek egzamin na czeladnika jest obowiązkowym, to czas pracy w charakterze czeladnika (pomocnika) lub robotnika fabrycznego, policzalny do swiadectw uzdolnienia, liczy się nie od dnia złożenia egzaminu, lecz od zawiązania dotyczącego stosunku pracy.

Do § 14 a. Ten paragraf określa wypadki, w których świadectwa odpowiednich przemysłowych zakładów naukowych, które mają być dokładnie oznaczone, zastępują dowód uzdolnienia.

Najważniejszemi postanowieniami tego paragrafu są te, które — jak już wyżej zaznaczono — postanawiają, że świadectwa naukowych zakładów przemysłowych na przyszłość nie zastąpią w zupełności dowodu uzdolnienia, lecz uzupełniają tylko poświadczenie czasu nauki, a w pewnych wypadkach czasu roboczego w charakterze pomocnika. W każdym jednak razie do świadectwa uzdolnienia, które ma być związane z wszystkimi skutkami prawnymi, konieczną jest odpowiednią praktyka w zakresie przemysłu, już to przez cały czas pracy, względnie tylko przez jedną jego część w charakterze pomocnika.

Szczególnie godnem uwagi jest, że według ustępu 1 absolwenci dotyczących zakładów naukowych nie są zobowiązani do składania egzaminu na czeladników (Gesellenprü-

fung) w celu samodzielnego wykonywania przemysłu rękodzielniczego.

Do § 14 b. Paragraf ten zawiera dwie różne grupy wypadków, ważnych dla kwestyi przedkładania dowodu uzdolnienia.

Po pierwsze według ustępu pierwszego uznaje się wprost z mocy ustawy za okres czeladnictwa czas, spędzony w oznaczonych zakładach wojskowych przez tego rodzaju osoby stanu wojskowego, które się wyuczyły przemysłu zgodnie z postanowieniami ustawy, a tem samem stworzono nieprzewidziane w dotychczasowych przepisach podmiotowe uwzględnienie osób, zobowiązanych do służby wojskowej, a to nawet poza czasowy wymiar obowiązku wojskowego.

Drugi ustęp przewiduje również istotną zmianę dotychczasowego stanu prawnego, polegającą na tem, że możliwem jest ze względu na dowód uzdolnienia policzenie w drodze rozporządzenia, jako czasu nauki i czeladnictwa, także zajęcia w zakładach głównych i pomocniczych, nie podlegających ustawie przemysłowej.

Dotyczące zakłady mają być za pomocą rozporządzenia dokładnie oznaczone, a moc rozporządzenia została ograniczoną tylko ze względu na zakłady karne i domy pracy przymusowej, nie zaś w odniesieniu do domów poprawy.

Do § 14 c. W tym paragrafie zostały ustalone wypadki udzielania zwolnień od przedłożenia dowodu uzdolnienia, a to w zasadzie zgodnie z dotychczasowymi przepisami.

Nowem jest wyraźne postanowienie ustępu 2, w myśl którego uzyskanie pozwolenia do przerzucenia się z jednego przemysłu do innego pokrewnego, albo na równoczesne prowadzenie pokrewnych przemysłów, dostępne dotąd tylko rękodzielnikom, zostało obecnie umożliwione także właścicielom takich pokrewnych koncesyonowanych przemysłów, w których wymaganym jest dowód uzdolnienia.

W ustępie 3 tego paragrafu nie stworzono wprawdzie

nowego istotnego wypadku zwolnienia, lecz wprowadzono formalną dyspenzę, a to w celu zastąpienia tym sposobem poświadczenia takich stosunków pracy, które rzeczywiście miały miejsce, lecz co do których istnienia poświadczenia więcej uzyskać nie można. Powyższa zmiana jest celowa i tem bardziej konieczna, że dotychczas udzielanie zwolnień od dostarczenia dotyczących świadectw ograniczało się tylko do świadectwa nauki, a ta niedostateczność przepisów mogła prowadzić przy ścisłem tłomaczeniu postanowień do nieusprawiedliwionej surowości wobec takich kandydatów, którzy wprawdzie odbyli rzeczywiście swój czas czeladnictwa, ale np. wskutek śmierci majstra itp. nie byli w stanie przedłożyć dotyczących świadectw pracy.

Dalszą zmianę zawiera ustęp 4 tego paragrafu, uzasadnioną charakterem wyjątkowym dyspenz.

Ostatni ustęp zawiera sankcyę prawną dla dotychczas stosowanej praktyki.

Do § 14 d. Paragraf ten zawiera szczegółowe przepisy, dotyczące postępowania wobec powszechnie przez kobiety uprawianych rodzajów przemysłu rękodzielniczego, jak również w kobiecych rękach spoczywającego wyrobu ubrań damskich i dziecinnych.

Nowością w tym paragrafie jest przepis, że dokładne oznaczenie rodzajów przemysłów rękodzielniczych, wykonywanych przez kobiety, ma nastąpić w drodze rozporządzenia, co się zaś tyczy dowodu uzdolnienia do wyrabiania ubiorów kobiecych i dziecinnych przez kobiety, to już sama ustawa wymaga, jako warunku, albo ukończenia przepisanej nauki fachowej, albo uczęszczania do oznaczonych zakładów naukowych dla kobiet.

Ostatni przepis, dość ostry w porównaniu z dotychczasowym stanem prawnym, został złagodzony w dwóch ostatnich ustępach tego paragrafu przez przyznanie władzom przemysłowym pierwszej instancyi prawa udzielania dyspenzy w oznaczonych tam wypadkach. Ostatni ustęp jest w istocie od-

tworzeniem tej samej myśli, która jest zawarta w końcowym ustępie poprzedniego paragrafu.

W związku z tem należałoby wspomnieć o szwaczkach i fryzyerkach domowych, (często mylnie zwanych fryzyerkami damskiemi), o których podczas obrad parlamentarnych i przy innych sposobnościach kilkakrotnie była mowa. Oba te rodzaje zawodów, uprawiane bez pomocy obcych sił i bez stałego warsztatu, nie są wogóle zawodem przemysłowym, lecz domowem zajęciem ubocznem, które gospodarczo można określić, jako pracę najemniczą (Lohndienstverrichtungen). Jednak należy przytem najściślej przestrzegać, aby tego rodzaju zajęcia nie stały się, jak to często bywa, wskutek przekroczenia oznaczonych granic niedozwoloną konkurencyą dla przedsiębiorstw, podlegających ustawie przemysłowej.

Do § 14 e. Paragraf ten rozwiązuje jedno z najbardziej na czasie będących zagadnień ze stanowiska policyjno-przemysłowego i z punktu widzenia gospodarczego. Z jednej strony ma być tama położona obejściu przepisów o dowodzie uzdolnienia przez jawne spółki handlowe, składające się ze spólników, nie posiadających fachowych wiadomości, a uważane przez judykaturę Trybunału administracyjnego i praktykę władz przemysłowych za osoby prawnicze, w ten sposób, że tego rodzaju spółki mają ustanowić zastępcę, posiadającego dowód uzdolnienia, z drugiej zaś strony możliwem się staje połączenie drobnego rękodzielniczego przedsiębiorstwa z kapitałem. Co do pierwszego punktu, to skutek ma być w ten sposób osiągnięty, że w przyszłości żądanie dowodu uzdolnienia od towarzystw, składających się z niefachowych przedsiębiorców, nie będzie mogło być zrzucane na barki jednostki, stojącej poza towarzystwem, osiągnięcie zaś drugiego celu ma być zapewnione przez to, że nie wymaga się od wszystkich towarzystw dowodu uzdolnienia.

Do § 14 f. Ten paragraf podnosi dotychczas tylko warunkowe i możliwe przesłuchanie stowarzyszenia w sprawie dowodu uzdolnienia, przedłożonego przy sposobności zgłoszenia przemysłu, do znaczenia przepisu bezwarunkowo obowiązującego.

Godnem uwagi jest postanowienie, w myśl którego nie ma się przesyłać stowarzyszeniu podania strony, lecz tylko należy zezwolić na wglądnięcie do aktów, a to celem uniknięcia straty czasu i zarzucenia aktów. Jest rzeczą władzy przemysłowej, czuwać w interesie strony, wnoszącej zgłoszenie przemysłu, nad jak najszybszem zaproszeniem stowarzyszenia do wydania opinii.

Ustęp 2 ma na celu zapobiedz temu, aby nieuczciwe strony nie naprzykrzały się władzom dokumentami, odrzuconymi już przez inne władze.

Do § 15. W punkcie 14 zastąpiono wyraz dotychczasowej ustawy »Verschleiss«, obejmujący określenie handlu drobiazgowego (Detailhandel), przez wyraz »Verkauf«, który odnosi się do handlu wogóle bez żadnego ograniczenia jego zakresu.

W punkcie 15 zmienione jest tylko przytoczenie paragrafu w nawiasach, a w punkcie 22 i 23 zaliczono w ustawie do przemysłu koncesyonowanego przemysłowo prowadzone pośredniczenie w wyszukiwaniu służby i zajęcia, które to zajęcie stało dotąd poza ustawą przemysłową i traktowane było według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 28 lutego 1863 L. 2306, jak również zaliczono tam przedsiębiorstwa pogrzebowe, podpadające dotąd pod przepisy rozporządzenia z dnia 30 czerwca 1885 (R. 13 ex 1886). Zaliczenie tych dwóch rodzajów przemysłu do ustawą objętego spisu było dla pośrednictwa pracy dlatego wskazanem, gdyż jak długo jakiś rodzaj zarobkowania nie jest uważany za przemysł, tak długo nie mógłby być w drodze rozporządzenia związany z koncesyą, którąby zawierała wszystkie, w tym wypadku wskazane przez ustawę przemysłową zawarowania i ograniczenia. Również dla przemysłu pogrzebowego droga rozporządzenia byłaby niedopuszczalna, gdyż skupienie tego rodzaju przedsiębiorstw w rękach gmin w myśl § 21 g, może nastąpić tylko w drodze ustawy.

§ 17 został tylko w odpowiedniejszy sposób sformułowany.

Do § 18. Paragraf ten udziela w 4-tym ustępie na życzenie zorganizowanego przemysłu gospodniego prawa wysłuchania przed udzieleniem koncesyi gospodniej i szynkarskiej. także zdania miejscowych stowarzyszeń przemysłowych, pod któremi nie należy rozumieć wyłącznie tylko czysto zawodowych stowarzyszeń oberżystów i szynkarzy. W następstwie tego udzielono w ustępie 7 odnośnym stowarzyszeniom także prawo rekursu z terminem odraczającym.

Ustępem 6 i 7 przy dalszem udzielaniu koncesyi, wykonywanej nadal w tym samym lokalu (przejście koncesyi z przedsiębiorcy na jego następcę), jako też w wypadkach, w których nie zachodzi pomnożenie liczby dotychczasowych koncesyi, zawieszono prawo rekursu, przyznane gminie, a nawet nie przyznano go stowarzyszeniom.

Godną uwagi nowość przynosi końcowy ustęp tego paragrafu, będący wyrazem dążności do uproszczenia i skrócenia postępowania, wyrażonej w § 146 ustępie 2, który odmawia rekursu od dwóch równobrzmiących orzeczeń.

Do § 20. Ustęp 1 wskazuje między momentami, które trzeba wziąć pod uwagę przy udzielaniu pozwoleń na przeniesienie koncesyi z jednego lokalu do drugiego w tej samej miejscowości, wyraźnie na potrzeby ludności, by władze, mając swobodę oceniania miejscowych warunków, przeciwdziałały w interesie gospód i szynków, znajdujących się w pewnej części miejscowości (ulica, plac), szkodliwemu przesuwaniu miejscowych stosunków konkurencyjnych.

W ustępie 2 i 4 przyznano analogicznie z przepisami § 18 prawo przesłuchiwania i prawo rekursu także stowarzyszeniom gospodnim i szynkarskim, przyczem jest godnem uwagi, że w tych wypadkach rekurs nie ma działania odraczającego, jak w wypadkach, przewidzianych § 18, a to ze względów słuszności, tak w odniesieniu do stron, jak i do samego ruchu przemysłowego.

Końcowy ustęp zawiera te same rozporządzenia, co ostatni ustęp § 18.

Do § 20 a. Nowy przepis tegoż paragrafu zapełnia lukę dotychczasowej ustawy, która dawała powód do niejednej wątpliwości i trudności w praktycznem rozstrzygnięciu, udzielając oberżystom dotyczącej gminy lub też gmin sąsiednich pewnych korzyści.

Końcowy ustęp odnosi się do kwestyi, nie mającej przedtem aktualnego znaczenia, t. j. do zamierzonego uregulowania policyi wychodźczej.

Do § 21. Ten paragraf rozwiązuje sporną w dotychczasowej praktyce kwestyę kompetencyi instancyi przy udzielaniu zezwolenia na handel wspomnianymi w ustępie 2 wytworami prasy,uznając pod tym względem właściwość władz przemysłowych pierwszej instancyi. Władzom tym jednak należy zalecić, by tego rodzaju zezwoleń udzielały z reguły tylko w takich miejscach, gdzie niema jeszcze koncesyonowanych księgarń.

Ustęp 4 odnosi się do przepisu § 3 ustępu 5 dotychczas obowiązującej ustawy prasowej z 17 grudnia 1862 (R. 6 ex 1863), a ustęp 5 przyjmuje dotychczas rozporządzeniem ministeryalnem z 3 sierpnia 1890 (R. 160) postanowione uwolnienie handlu niektórymi wytworami prasy od obowiązku starania się o koncesyę.

Do § 21 a do 21 f. Powód, dla którego uznano prywatne pośrednictwo pracy za przemysł koncesyonowany i uregulowano jego stosunek w ustawie przemysłowej, został już powyżej wyjaśniony.

Względy socyalno-polityczne i społeczne nakazują, by pośrednictwo pracy, jak długo jeszcze pozostaje środkiem zarobkowania w rękach prywatnych, było w jak najściślejszy sposób uregulowane i nadzorowane i żeby nie przeciwdziałało tak bardzo pożądanemu rozwojowi publicznych biur pośrednictwa pracy. Ostatni punkt widzenia wyjaśnia szczególny przepis § 21 a ustępu 4. Na władze przemysłowe nałożono

obowiązek, aby przy udzielaniu koncesyi postępowały z największą ścisłością i tam, gdzie przewidziane jest rychłe zaprowadzenie publicznych biur pośrednictwa pracy, udzielały koncesyi zasadniczo tylko z warunkiem odwołania, zarazem zaś włożono na nie obowiązek wkroczenia z jak największą surowością w razie nadużycia koncesyi.

Szczególniej na to trzeba zwrócić uwagę, że osoby, które koncesyę otrzymały na zasadzie dawniejszych przepisów, podlegają nietylko formalnym postanowieniom § 21 f, ale także wszystkim obostrzonym przepisom tej ustawy.

Do § 21 g. Jak już powyżej zaznaczono, przepis o koncesyonowaniu przedsiębiorstw pogrzebowych został przeniesiony z rozporządzenia ministeryalnego do samej ustawy w tym celu, aby zapomocą przepisu ustępu 1, którego obecne brzmienie, będące w swej istocie wiernem odbiciem § 21, ustępu 4, nie mogło być ustalone zapomocą rozporządzenia, utorować drogę gminom, chociażby tylko większych miast, do ujęcia w swe ręce tego rodzaju przedsiębiorstw. Ostateczne umiastowienie tych gałęzi przemysłowych może być tylko powitane w interesie ludności, zwłaszcza, że w czasie przejściowym nie może stąd wyniknąć żadna strata dla już istniejących koncesyi.

Prawidła, przekazane ustępem 2 na drogę rozporządzeń, zostaną w swoim czasie przygotowane, by mogły z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy zastąpić dotyczące przepisy rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 grudnia 1885 (R. 13 ex 1886), które same w sobie potrzebują reformy.

Do § 23. Nowem jest w ustępie 1 przytoczenie przemysłu, wspomnianego w punkcie 22 i 23 paragrafu 15 (Pośrednictwo pracy i przedsiębiorstwa pogrzebowe), w dalszym ciągu ustęp 2 powołuje się tylko na ustawę z 26 grudnia 1893 r.

Zupełnie nowy ustęp 3 zawiera ważne ze względu na interes przemysłu gospodnio-szynkarskiego postanowienie, na mocy którego można drogą rozporządzenia w sposób, określony bliżej w ustępie 4, przepisać dowód szczególnego uzdolnienia w przemyśle gospodnim i szynkarskim.

Ostatni ustęp bierze pod uwagę stosunki miejscowe także przy udzielaniu zezwolenia na przemysły, wymienione w § 15 punkt 14, 22 i 23.

Do § 23 a. Ten zupełnie nowy paragraf zawiera w dwóch pierwszych ustępach przepisy analogiczne z postanowieniami o przemyśle rękodzielniczym w § 14 f i 14 e, a dotyczące oceny dowodu szczególnego uzdolnienia w przemysłach koncesyonowanych, jako też na wypadek udzielania dyspenz.

Natomiast prawidła ustępu 4 są w swem istotnem znaczeniu naśladownictwem analogicznego przepisu § 14 e. Chociaż konieczność przedłożenia dowodu szczególnego uzdolnienia w przemysłach koncesyonowanych dotyczy także przemysłu fabrycznego, to jednak ze względu na to, że w tym wypadku nie zachodzą okoliczności, przewidziane w § 14, wskazanem było w interesie swobodnego rozwoju przedsiębiorstw kapitalistycznych, prowadzonych przez spółki, wprowadzenie liberalniejszych postanowień, zadowalniających się przedłożeniem dowodu uzdolnienia przez zastępcę spółki (kierownika przedsiębiorstwa, Geschäftsführer).

Godnem uwagi jest nowe postanowienie, zawarte w ostatnim ustępie tegoż paragrafu, który przepisuje przesłuchanie gminy przed udzieleniem takiej koncesyi, której nadanie jest związane ze stosunkami miejscowymi. Nie udzielono jednak w tym razie gminom prawa rekursu na wzór § 18 i 20; podobnie też nie jest przepisane w tych wypadkach przesłuchiwania stowarzyszeń.

Do § 24. Paragraf ten dotyczy przedewszystkiem władzy Ministerstwa w zakresie wydawania rozporządzeń, nadając jej wyraźne upoważnienie do wydawania pewnych przemysłowo-policyjnych postanowień, których zastósowanie według dotychczasowego stanu prawnego było wątpliwem ze względów prawnych. Dopełnienie tych uprawnień, uznanych obecnie w zasadzie za tymczasowe, stanowi przepis § 57 ustępu 3.

Do § 36. Tu następuje tylko ta zmiana, że ustęp 2 przepisuje także wysłuchanie Związku zawodowych stowarzyszeń, a to za posrednictwem Izby handlowej i przemysłowej.

Do § 37. Paragraf ten przynosi dwie zmiany, jedna z nich, zawarta w ustępie 2, ma nadzwyczaj doniosłe znaczenie praktyczne, podczas gdy druga, zawarta w ustępie 1, rozszerza w interesie zupełnego wykształcenia uczniów ograniczenie w przyjmowaniu uczniów z innych zawodów, obowiązujące obecnie tylko w rękodziełach, także na zawody koncesyonowane, złączone z świadectwami uzdolnienia.

Zmiana ustępu 2 ma na celu odpowiednie do wymagań produkcyi i obrotu sformułowanie obowiązującej dotąd ustawy, która wyraźnie uwzględniała tylko sporządzenie właściwego wytworu danego przemysłu, co wskutek ścisłego tłómaczenia w orzeczeniach Trybunału administracyjnego stawało się tamą dla rozwoju i zdolności konkurencyjnej całych gałęzi handlu i przemysłu.

Każdy przemysłowy wytwórca ma obecnie wyraźne prawo z jednej strony do utrzymywania wszelkich pomocniczych urządzeń swego przemysłu, z drugiej zaś do wyrabiania środków pomocniczych, potrzebnych ze względu na targowy zbyt swoich wytworów, a więc do sporządzania opakowania wszelkiego rodzaju, jak beczki, skrzynki, kartony i t. p., jednakże tylko dla potrzeb własnego przedsiębiorstwa. Tak więc piwowar lub gorzelnik może wyrabiać beczułki na swoje piwo lub spirytus, w żadnym jednak razie nie wolno mu sprzedawać samych beczułek, jako towaru, na targu.

Do § 38. W ustępie 1 jest jedynie zamienione słowo »Verschleiss« na »Verkauf«, co już z treści wypływa.

Nowe przepisy ustępów 3—6 zajmują się związanymi z dowodami uzdolnienia (§ 13 a) rodzajami handlu drobiazgowego, a mianowicie handlem towarów mieszanych, handlem kolonialnym i korzennym i handlem towarami materyalnymi. Gwarancyą skuteczności tych dowodów uzdolnienia jest zastrzeżenie sprzedaży drobnej (Verschleisvorbehalt), odnoszące się do sprzedaży przytoczonych w ustępie 5 artykułów, gdyż wyliczanie wszystkich artykułów tych rodzajów handlu drobiazgowego, w których wymaga się dowodu uzdolnienia, byłoby ze względów technicznych niemożliwe. Przytem pozostaje nienaruszonym zwyczajami prawnymi i handlowymi przekazany zakres uprawnień tej kategoryi przemysłu, jednak bez stwarzania dla niego wyjątkowego stanowiska wobec innych rodzajów handlu drobiazgowego.

Szczególnie na czasie będzie powyższa reforma dla dotychczas tak zwanego handlu towarami mieszanymi, gdyż na przyszłość sprzedaż tego rodzaju może być wykonywaną w całej rozciągłości tylko przez osoby, zaopatrzone w dowód uzdolnienia (§ 13 a), w przeciwnym zaś razie, gdy osoba zgłaszająca się tego dowodu posiadać nie będzie, to nie będzie uprawniona do drobiazgowej sprzedaży artykułów, przytoczonych w ustępie 5.

W ustępie 6 postanowiono między innemi stanowczo, że zastrzeżenia ustępu 5 nie mają żadnego zastósowania do już nabytych uprawnień w zakresie drobnej sprzedaży, na co w myśl zasady, że ustawa wstecz nie działa, położono szczególny nacisk, postanawiając, że wszystkie według dotychczasowego stanu prawnego, a więc do dnia wejścia w życie nowej ustawy, uzyskane podmiotowe uprawnienia handlowe mają być utrzymane w całej pełni.

Łatwym do pojęcia sposobem musiały pozostać nietkniętemi także uprawnienia do sprzedaży, przyznane producentom a tkwiące już w samem prawie wytwarzania.

W ostatniem zdaniu wymieniony wyjątek ze względu na miejsce leży w interesie konsumcyi w małych miejscowościach i osadach miejskich, gdzie z reguły nie może się osiedlać wykształcony kupiec, lecz kramarz lub osoby, prowadzące ubocznie mały handel. Aby przeto te małe miejscowości w jakiś pewny sposób określić bez uciekania się do liczby mieszkańców, co w praktyce jest trudne do zużytkowania, uznano za moment rozstrzygający fakt nieistnienia w obrębie danej miejscowości w dniu ogłoszenia ustawy żadnego z rodzajów handlu towarami drobiazgowymi wymienionych w ustępach 3 i 4. W następstwie tego w miejscowościach, gdzie w dniu ogło-

szenia ustawy żaden z wymienionych w ustępie 3 i 4 rodzajów przemysłu nie istniał, może nieuzdolniony kupiec zgłosić handel drobiazgowy zastrzeżonymi artykułami, względnie prowadzić go w zakresie dotychczasowych swoich uprawnień, kiedy nawet uzdolniony kupiec w razie zgłoszenia jednego z handli drobiazgowych z ustępu 3 i 4, względnie filii tego rodzaju przemysłu w omawianych miejscowościach nie ma prawa do wyłącznego prowadzenia drobnej sprzedaży zastrzeżonymi artykułami i to nawet wobec osób, zgłaszających później dotyczący handel drobiazgowy.

Raz już ustalone prawa podmiotowe w zakresie handlu drobiazgowego pozostają wśród wszelkich okoliczności nienaruszone.

Ze względu na możliwy rozwój poszczególnych miejscowości tego rodzaju i w celu nieprzedłużania stanu wyjątkowego musiano już naprzód obmyślić sposób, aby główna zasada ustawowa weszła w takich miejscowościach napowrót w życie, gdyby stosunki miejscowe zmieniły się do tego stopnia, iżby stworzyły także i dla wykształconych kupców racyę bytu. Do tego celu służy wyjaśnianie stosunków, zastrzeżone przez ustawę władzy, uprawnionej do wydawania rozporządzeń.

Do § 38 a. Paragraf ten zajmuje się w pierwszych dwu ustępach handlem w ogólności, aby oznaczyć zasadniczą granicę między nim a przemysłem wytwórczym, w dwu zaś ostatnich ustępach handlem ubraniami i obuwiem, aby pociągnąć podobną zasadniczą linię, rozgraniczającą wymienione rodzaje handlu od dotyczących przemysłów wytwórczych.

W pierwszym kierunku ważną zmianę stanowi przepis ustępu 1, według którego przedsiębiorstwom przemysłowym przyznane zostaje wyraźnie prawo wykonywania pewnych zastosowanych do rodzaju towarów robót, gdyż jest rzeczą nieuniknioną, że kupiec musi podejmować na towarach mało znaczące zmiany, aby towar uczynić ilościowo i jakościowo dla swych odbiorców pokupnym. Ten zupełnie ogólny przepis

odnosi się także do kupców towarami konfekcyjnymi w odniesieniu do drobnych robót, mających na celu odpowiednie przystosowanie towaru, jak np. przyszycie guzików.

Ustęp drugi normuje głównie prawo dotyczących kupców do brania miary i do przyjmowania zamówień na towary, które dopiero mają być sporządzone. Wykonanie tego rodzaju zamówień ma kupiec uskutecznić za pomocą samoistnych wytwórców (a więc nie tylko przemysłowców). Pod samodzielnymi wytwórcami należy rozumieć także osoby, oddające się przemysłowi domowemu, wytwórców w ubocznych przemysłach rolniczych i t. d. W końcu zostało ustalone w pierwszym ustępie tego paragrafu prawo właścicieli handlów do pośredniczenia w wykonywaniu przeróbek i naprawek. Załatwianie tychże ma być powierzone tak, jak przy nowych zamówieniach, samodzielnym wytwórcom, a kupiec może tylko towary, dostarczone przez siebie w swoim czasie, a nie wogóle wszystkie towary przejąć od klientów celem wykończenia przeróbki lub naprawy przez samodzielnych wytwórców. Dwa ostatnie ustępy, odnoszące się do handlu obuwiem i do handlu konfekcyjnego regulują w sposób pozytywny, lecz odmienny od brzmienia ustępu 2, prawo kupca do brania miary, które w praktyce było bardzo sporne. Ustawa staje na tem stanowisku, że według poprzedniego stanu prawnego, jakkolwiek tylko według judykatury, a nie w myśl ścisłych przepisów prawnych, kupiec towarów konfekcyjnych nabył prawo brania miary i wykonywania zamówień odbiorców, to jednak obecnie to prawo brania miary ma być dozwolone kupcom towarów konfekcyjnych tylko o tyle, o ile to jest potrzebne przy wyborze gotowego i będącego na składzie towaru. Szczególnem jest ustalenie terminu (1 stycznia 1907), przez które zostało przewidziane w interesie rękodzieł do pewnego stopnia wsteczne działanie nowej ustawy.

Dalszem ograniczeniem praw kupieckich jest także w interesie rękodzielników wydany zakaz przyjmowania naprawek obuwia, a także i ubrań. Ograniczenie to, nie mające siły dzia-

łania wstecz, dotyczy jedynie przedsiębiorstw, których zgłoszenie przed wejściem w życie tej ustawy było zamierzone.

Do § 39. Ustęp 3 traktuje zgodnie z ustępem 1 tylko o przenoszeniu przemysłu w obrębie gminy, a ustęp 4 przepisuje analogiczne z ustępem 5 § 23 postępowanie przy udzielaniu pozwolenia na przenoszenie dla przemysłów koncesyonowanych w miarę miejscowej potrzeby.

Do § 40. Zmianę brzmienia tego paragrafu spowodował zamiar oznaczenia stosunku między głównym zakładem a filią, który w dotychczasowej ustawie nie był podniesiony. Obecna ustawa dopuszcza do zakładania filii także w gminie, gdzie się znajduje zakład główny, co jest szczególnie ważne w praktyce dla koncesyonowanych zakładów. W ustępie 2 przewiduje ustawa przyzwolenie, którego ma udzielać władza, posiadająca rzeczową właściwość do nadania odnośnego przemysłu koncesyonowanego.

Do § 42. Paragraf ten przynosi ułatwienie w tworzeniu okręgów dla kominiarzy i innych w ust. 2 wymienionych rodzajów przemysłu w przeciwieństwie do dotychczasowego stanu prawnego, nie przepisując więcej stawiania wniosku ze strony reprezentacyi gminnej, lecz polecając ją tylko przesłuchać. Powyższy przepis ma ogólne zatósowanie bez ograniczenia do wielkich miast.

Można oczekiwać, że te ułatwienia wykorzystają władze krajowe w interesie przemysłu kominiarskiego i policyi ogniowej, a także ustanowią obowiązującą maksymalną taryfę, przewidzianą w § 51 ustępie 2 w razie podziału gminy na okręgi czyszczenia, aby uniknąć ewentualnego wyzyskiwania publiczności, któreby mogło być następstwem zmniejszenia się konkurencyi pod wpływem ustanowienia okręgów.

Do § 43. Paragraf ten ogranicza nazbyt daleko sięgające prawidło w myśl postanowień §§ 39 i 40, jak i w uwzględnieniu potrzeb praktycznych, postanawiając, że przeniesienie interesu przemysłowego z jednej gminy do drugiej, nie zaś, jak dotąd,

do innego powiatu przemysłowego, oznacza założenie nowego przemysłu.

Do § 51. Zmiana w ustępie 2 została już omówioną przy § 42. Godnem uwagi jest to, że ustawa pozostawia dotychczasowy stan prawny niezmienionym ze względu na postępowanie przy ustanawianiu taryf maksymalnych dla przemysłu przewozu osób według ustępu 4 (wniosek reprezentacyi gminy, a nie tylko jej przesłuchanie).

Do § 54. Nowem jest w ustępie 1 wstawienie przemysłu pośrednictwa służby i pracy, w ustępie zaś 2 włączenie tak powyższego przemysłu, jak i przedsiębiorstw pogrzebowych.

Uwagi godnem w ustępie 2 jest to, że obecnie nadzór przemysłowo-policyjny nad odnośnemi gałęziami przemysłu może być sprawowany nie tylko ogólnie, lecz także ze względu na poszczególne oznaczone przedsiębiorstwa i to mianowicie bez ograniczenia instancyi, co szczególnie dla policyi obyczajności stanowi skuteczną rękojmię.

Do § 55. Nowością jest tu jedynie powołanie się w ustępie 3 na przemysł pośrednictwa służby i pracy (§ 21 d).

Do § 56. Zmiany nastąpiły w ustępie 4, 5 i 6. Najpierw zastąpiono dotychczasową nazwę »spadkobiercy« w ustępie 4 wyrazem »descendenci«.

Następnie ustęp 5 zawiera wyraźne przepisy na wypadek konkurencyi uprzywilejowanych członków rodziny po właścicielu przemysłu, a ustęp 6 wprowadza obowiązek zawiadamiania o dalszem prowadzeniu przemysłu na rachunek masy podczas konkursu albo postępowania spadkowego, co dotąd przepisanem nie było.

Do § 57. W tym paragrafie znajduje się kilka zmian, które nie potrzebują bliższego objaśnienia. O jednej z nich, zawartej w ustępie końcowym, wspomniano już w związku z uprawnieniami, przyznanemi w § 24 władzy, powołanej do wydawania rozporządzeń.

Do § 71. Nowe zdanie końcowe tego paragrafu ma chro-

nić przemysłowców przed nazbyt łatwem składaniem uprawnień jarmarcznych, przysługujących gminom.

Do § 75 a. Tu należy zaznaczyć, że obecnie celem uniknięcia wątpliwości co do wymiaru obowiązku uczniów do nauki dopełniającej wprowadzono do ustawy wyraźne powołanie się na szczegółowe prawidło § 100 (ustęp 3), podczas gdy dla innych rodzajów robotników pomocniczych powyższy obowiązek szkolny ustaje z ukończeniem 18 roku życia. Prócz tego ustawa przyjmuje odpowiednią nazwę dla odnośnych szkół.

Nowy ustęp 2 nie rozszerza wcale obowiązku szkolnego, ale popiera jedynie uczęszczanie robotnic przemysłowych do szkół robót ręcznych i gospodarstwa domowego celem przygotowania ich do przyszłych zadań domowych.

Do §§ 98, 98 a, 99, 99 b, 100, 100 a i 100 b. Ta grupa przepisów reguluje kwestyę uczniów w sposób racyonalny i ściślejszy, odpowiadający duchowi czasu, a to w zamiarze zapewnienia tego rodzaju celowego używania uczniów pod względem socyalno-politycznym i techniczno-przemysłowym, ażeby nauka w warsztacie stała się istotnie należytem kształceniem przyszłych przemysłowców.

Już ustęp 1 § 98 przepisuje, jako dalszy warunek uprawnienia do trzymania uczniów, że właściciel zakładu przemysłowego musi być istotnie w możności kształcić ucznia stosownie do urządzenia i rodzaju wykonywania przemysłu. To podstawowe zarządzenie będzie we wielu wypadkach dawało rękojmię powstrzymania od zawierania pozornych stosunków nauki z powodów podmiotowych, tkwiących w osobie właściciela zakładu przemysłowego lub jego zastępcy, jak również z powodów przedmiotowych, związanych z technicznem urządzeniem przedsiębiorstwa.

W ustępie 2 § 98 znajduje się obostrzenie dotychczasowego przepisu, gdyż jest tam mowa o uczniach wogóle, a nie tylko wyłącznie o małoletnich.

W ustępach 3 do 5 zostały uregulowane przy częściowem

uwzględnieniu prawideł, zawartych dotychczas w § 137, wypadki pozbawienia prawa utrzymywania uczniów w drodze administracyjnej, podczas gdy pozbawienie tego prawa w drodze karnej jest przewidziane w § 133 a.

Uwagi godną jest przytoczona w ustępie 6 możliwość zakazania trzymania uczniów, będąca gwarancyą skutecznego przeprowadzenia przepisów o uczniach, np. w wypadku obejścia przepisów o dozwolonej liczbie uczniów.

Przepisy o trwaniu nauki (§ 98 a) są w nowej ustawie uzupełnione przez uwzględnienie wszystkich rodzajów ustalenia czasu nauki i przez ustanowienie minimalnego czasu nauki dla uczniów fabrycznych. Szczególne postanowienie, aby uczniów przez cechowe i kontraktowe postanowienia nie zatrzymywano niezasłużenie długo także w takich gałęziach przemysłu (niefabrycznych), których wyuczenie się jest specyalnie proste, oznacza przewidziana w ustępie 2 możliwość wydania odpowiedniego rozporządzenia.

Ważną nowość wprowadzają przepisy § 99, co do przyjmowania uczniów. Ustanowiono tu bowiem pisemną formę umowy co do nauki dla wszystkich kontraktów nauki bez odróżnienia wieku uczniów. Pominięcie tego formalnego przepisu pociąga za sobą w myśl ostatniego ustępu § 99 nie unieważnienie odnośnego faktycznie istniejącego stosunku nauki, lecz jedynie tylko karygodność właściciela przemysłu.

Celowi powyższej reformy kwestyi uczniów odpowiada § 96 b, zmierzający do osiągnięcia celu wykształcenia, także zapomocą zwiększenia obowiązków ucznia. I tak przewidzianą jest możliwość przedłużenia czasu nauki także na wypadek, jeżeliby uczeń został czasowo wykluczonym od nauki szkolnej w drodze dyscyplinarnej. Natomiast dopuszczalne przedłużenie nauki zniżono we wszystkich wypadkach na pół roku.

§ 100, określający obowiązki udzielającego nauki, wskazuje w ustępie 1 wskutek uwzględnienia § 76 na stosowanie się do tegoż ostatniego przepisu, mającego na oku ochronę

młodocianych uczniów, a to celem zaznaczenia istotnego związku między obu temi ochronnemi prawidłami.

Zupełnie nowym jest przepis § 100 a, który umożliwia ustalenie stosunku liczbowego uczniów w drodze rozporządzenia także dla takich rodzajów przemysłu, do których nie stosują się zupełnie odnośne postanowienia statutów cechowych. W ten sposób uzyskuje się wskazówkę, jak położyć tamę ewentualnemu wyzyskowi uczniów przedewszystkiem np. we fabrykach.

W § 103 a nowy ustęp 2 kładzie wyraźnie nacisk na wzmiankowane już w § 98 ust. 3 wliczenie czasu odbytej nauki w wypadku przejścia do innego majstra, przewidzianego w ustawie przemysłowej.

Do § 104. Odpowiednio do zwiększenia formalnego znaczenia dyplomu na czeladnika (Gessellenbrief) dla dowodu uzdolnienia w przemyśle rękodzielniczym, tudzież w celu zaznaczenia wogóle różnicy pomiędzy świadectwem nauki (Lehrzeugniss) a świadectwem wyzwolin (Lehrbrief) względnie dyplomem na czeladnika (Gessellenbrief) zatytułowano ten paragraf: »Świadectwo nauki i świadectwo wyzwolin (dyplom na czeladnika)«.

Z ustępu 2 jest widocznem, że świadectwo wyzwolin ma być wystawiane w nierękodzielniczych gałęziach przemysłu, natomiast dyplom na czeladnika wydawać mają w rękodziełach cechy.

W obu wypadkach należy zużytkować świadectwo odejścia ze szkoły uzupełniającej i świadectwo egzaminu terminatorskiego (Lehrlingsprüfung) względnie egzaminu na czeladnika (Gesellenprüfung). Jednak w nierękodzielniczych gałęziach przemysłu należy świadectwo wyzwolin (Lehrbrief) także wtedy wystawiać, jeżeli uczeń nie zdał egzaminu z końcem normalnego albo w drodze kary przedłużonego czasu nauki, podczas gdy w przemyśle rękodzielniczym nie wydaje się w tym wypadku dyplomu na czeladnika, uczeń zaś zostaje wprawdzie pomocnikiem, ale nie czeladnikiem, a dyplom na

czeladnika dla dowodu uzdolnienia otrzyma wraz z tytułem czeladnika dopiero wtedy, gdy złoży powtórnie ze skutkiem egzamin czeladniczy (§ 104 d ustęp końcowy).

Ustęp 3 normuje uprawnienie do używania tytułu »czeladnik« (Geselle).

Świadectwo wyzwolin względnie dyplom na czeladnika podlegają obowiązkowi opłaty.

Do § 104 do 104 e. Ta grupa przepisów omawia egzamin czeladniczy w przemyśle rękodzielniczym, który w innych rodzajach przemysłu zwie się tak, jak i przedtem, egzaminem terminatorskim (Lehrlingsprüfung).

Egzamin na czeladnika obowiązuje wszystkich uczniów, zajętych w przemyśle rękodzielniczym, bez różnicy, czy zajęcie to ma miejsce w rękodziele, należącem do pewnego cechu lub stojącem poza nim, czy też w analogicznej gałęzi fabrycznej, czy wreszcie w jednym z zakładów, wymienionych w § 14 b w ustępie 2. Od składania egzaminu na czeladnika uwolnieni są jedynie absolwenci naukowych zakładów przemysłowych, wspomnianych w § 14 a ust. 1.

Szczególnej uwagi godnem jest to, że przymus zdawania egzaminu na czeladnika wchodzi w życie dopiero w rok po ogłoszeniu ustawy, a więc 16 lutego 1908, na podstawie postanowień przejściowych artykułu III. ustęp 3. Bliższe przepisy o zarządzeniach, jakie mają wydać władze przemysłowe w sprawie składania egzaminów czeladnych przez uczniów takich przemysłów, które nie należą do stowarzyszeń (§ 104 b ustęp 2 i 6 i 104 c ustęp 2), zostaną w swoim czasie osobno wydane.

Jeżeli w pewnem mieszanem stowarzyszeniu dotycząca gałąź przemysłu nie jest dostatecznie reprezentowaną, można będzie temu zaradzić zapomocą przepisu § 104 b ustęp 3. Parytetyczny skład komisyi egzaminacyjnej nie jest przepisany, jeżeli takowa składa się oprócz przewodniczącego z więcej, aniżeli dwóch członków.

Bliższe przepisy co do regulaminu egzaminacyjnego,

który mają wydać władze polityczne krajowe, zostaną w swoim czasie z urzędu ogłoszone.

Przepisy, godne uwagi ze względów praktycznych, znajdują się w ustępie 4 i 5 § 104 d, dotyczącym posiłkowego powołania obcej cechowej komisyi egzaminacyjnej przez uczniów należących do stowarzyszonych przemysłów, tudzież fakultatywnego powołania cechowej komisyi egzaminacyjnej przez uczniów, pracujących w przemysłach, nie złączonych w cechy.

Do § 105. Tu znajduje się jedynie uzupełnienie przez wstawienie ustaw o odpoczynku niedzielnym w przemyśle.

Do § 106. Ten paragraf zmieniono tylko o tyle, że w ustępie 1 dodano przy końcu zdanie, które ma jeszcze dobitniej zaznaczyć, aby nie postępowano bez planu przy urządzaniu stowarzyszeń, lecz żeby zawsze zwracano uwagę na rzeczywistą zdolność tychże do spełnienia włożonych na nie zadań. W ustępie 3 wstawiono słowo »wyjątkowo«, aby już w postanowieniach zasadniczych działu VII. podkreślić dążność do stowarzyszeń fachowych.

W końcu wyłączonem zostało w ustępie 4 przedtem w nawiasie umieszczone słowo »czeladnicy« obok »pomocników«, ponieważ obecnie pojęcia pomocnika i czeladnika nie mogą być z sobą mieszane w ustawie przemysłowej i statutach cechowych.

W § 107 znajduje się tylko sprostowanie przytocznika.

Do § 108. Tu rozwiązano pozytywnie kwestyę dobrowolnego współudziału w cechu ze strony właścicieli przedsiębiorstw przemysłowych, prowadzonych fabrycznie, która dotąd bywała jedynie rozstrzygana zapomocą argumentu a contrario. Prawo dobrowolnego przystąpienia właścicieli przemysłów fabrycznych ustalono w podwójnym kierunku, gdyż przyznano prawo przystąpienia do zawodowo i miejscowo właściwych stowarzyszeń nie tylko głównym przedsiębiorstwom wytwórczym, lecz także sklepom fabrycznym (Verkaufsniederlagen der Fabriken) użyczono takiego samego prawa

przystąpienia do miejscowych stowarzyszeń przemysłowo-handlowych, co ze względu na jednolitość podmiotowych uprawnień przemysłowych już samo w sobie stanowi wyjątek. To prawo dobrowolnego przystąpienia zawarunkowanem jest jednak zgodą odnośnego cechu. Również w tejsamej formie zgody następuje zgaśnięcie omawianego dobrowolnego uczestnictwa w charakterze członka. Jednak w razie nie przyjścia do skutku porozumienia między obiema stronami t. j. cechem i dobrowolnym członkiem, możliwem jest uzyskanie uzupełniającego orzeczenia władzy przemysłowej.

W § 109 przewidziane jest także jeszcze przesłuchanie istniejącego ewentualnie związku stowarzyszeń, obok interesowanych stowarzyszeń i przemysłowców, równorzędnie z izbą handlową i przemysłową, tak, że odnośne przesłuchania uskutecznia się już nie za pośrednictwem Izb handl. i przem., lecz przez władzę krajową.

Do § 110. Nowy ten przepis ma na celu jak najskuteczniejsze zwrócenie w należytym terminie uwagi stowarzyszeń na nową ustawę. Jednakowoż i zmiany statutów, które mają być zarządzone z urzędu po upływie 6 miesięcy od wejścia w życie ustawy, muszą się ograniczyć jedynie i wyłącznie do wcielenia postanowień tej nowej ustawy do statutów stowarzyszeń i związanych z niemi instytucyi pokrewnych. Potrzebne statuty wzorowe zostaną w swoim czasie przesłane politycznym władzom krajowym.

Do § 111. Brzmienie tego paragrafu jest wypływem tej myśli, by stworzyć możliwie największe ułatwienia w zawiązywaniu stowarzyszeń zawodowych. Wyłączenie poszczególnych gałęzi przemysłu z kompleksu stowarzyszeń zbiorowych może być dozwolonem już na życzenie większości dotyczących przemysłowców, a wyłączenie to ma nastąpić nie tylko wyłącznie celem stworzenia specyalnego stowarzyszenia dla wyłączonych, lecz także celem wcielenia ich do stowarzyszenia już istniejącego, przyczem miano na uwadze stowarzyszenia zawodowe.

Ustęp 3 ma na celu przyspieszenie reorganizacyi przez

ustanowienie specyalnego postępowania i względnie krótszych terminów prekluzyjnych.

Do § 111 a. Szczególniej skuteczne poparcie zakładania stowarzyszeń zawodowych przygotowuje przewidziane tutaj zarządzenie z urzędu zmian w zawodowym i miejscowym zakresie działania stowarzyszeń przy równoczesnem przeprowadzeniu w drodze urzędowej zmiany statutu. Środki zaradcze przeciw możliwej przesadzie w powyższym kierunku stanowi wymagana w ust. 2 zgoda większości dotyczących przemysłowców.

Przy tej sposobności trzeba zauważyć, że należy możliwie unikać zbyt rozciągłych okręgów stowarzyszeń zawodowych, gdyż organizacyjny zespół członków korporacyi i ich pomocników traciłby na wartości z powodu utrudnienia bezpośredniego stykania się.

Do § 112. Ten paragraf omawia dwa rodzaje wcielenia przemysłów do stowarzyszeń, naprzód przydzielenie całej gałęzi przemysłu, stojącej dotąd poza organizacyą stowarzyszeń, a powtóre wcielanie poszczególnych oznaczonych zawodów, których przynależność do stowarzyszenia jest tylko wątpliwa lub sporna. W pierwszym wypadku wchodzi w grę zarządzenie politycznej władzy krajowej z równoczesną zmianą z urzędu statutu owego stowarzyszenia, do którego przydzielenie następuje, gdy natomiast w drugim przypadku następuje rozstrzygnięcie w drodze instancyi według brzmienia właściwego statutu dotyczącego stowarzyszenia.

W pierwszym wypadku należy postępować najściślej według przepisu ustępu 2 tego paragrafu, aby przez wcielania, pozbawione związku, nie psuć korzyści, połączonych z odrębnością stowarzyszeń zawodowych, przyczem to uprawnienie do wcielania jest wyraźnie określone, jako fakultatywne.

Do § 114. Całkiem w duchu dotychczasowych przepisów o zadaniach stowarzyszeń przemysłowych na polu stanowo-reprezentacyjnem, gospodarczo-kooperacyjnem, zawodowo-kulturnem i ekonomiczno-humanitarnem określa również poprawiony § 114 w systematycznem i wyczerpującem wyliczaniu cele i zadania przymusowej organizacyi stanu przemysłowego.

Szczególniejszy nacisk kłaść należy na nowe postanowienia ustępu 2, co do przyznanego wyraźnie stowarzyszeniom uprawnienia do objęcia pośrednictwa w ubezpieczaniu członków w istniejących już zakładach ubezpieczeń, co ma ułatwiać i zapewniać stosunki z tego rodzaju instytucyami, istniejącemi w poszczególnych krajach, oraz co do przyznanego stowarzyszeniom uprawnienia do starania się o usunięcie tego rodzaju na spekulacyę obliczonych urządzeń, które oddziałują szkodliwie na rzeczowe współzawodnictwo między członkami stowarzyszenia.

W tym ostatnim względzie istniały dotąd, pomimo niezaprzeczonej potrzeby takiej cechowej normy, któraby obowiązywała członków stowarzyszenia, poważne wątpliwości, które obecnie usunięto. Powzięcie odnośnej uchwały będzie prócz tego przytoczone między szczególnymi obowiązkami cechów (ustęp 3 lit. i).

Celem należytego zrozumienia tego przepisu ustawy należy zauważyć, że uprawnienie do normowania może mieć przedewszystkiem miejsce tylko w granicach przedmiotowego prawa, t. j. bez naruszenia jakichkolwiek obowiązujących norm prawnych (np. co do oczekiwanej w przyszłości ustawy o nieuczciwej konkurencyi), że może ono dotyczyć jedynie członków cechu, podległych cechowej jurysdykcyi, nie zaś innych przedsiębiorców, lub zwłaszcza konsumentów, i że każdorazowe przekroczenia norm cechowych nie podlegają postępowaniu karnemu przemysłowo-policyjnemu, lecz jedynie postępowaniu dyscyplinarnemu z § 125.

Ustęp 3 lit a nakłada na cechy obowiązek prowadzenia należytej ewidencyi swych członków i uczestników. Założenie wzorowych metryk cechowych odpowiada piekącej potrzebie uporządkowanego zarządu cechów oraz wzmożonego znaczenia i działalności stowarzyszenia, które władze nadzorcze będą pociągały z całą ścisłością do wypełniania powyższych powinności.

Do § 114 a. Paragraf ten rozwiązuje kwestyę egzaminu na majstra w przemyśle rękodzielniczym, a odnośne przepisy, jako nie dające się objąć ustawowym dowodem uzdolnienia, przeniesiono również do VII Działu ustawy przemysłowej, ponieważ cech występuje, jako czynnik, powołany w pierwszym rzędzie do prowadzenia egzaminu majsterskiego.

Egzamin majsterski wprowadza się, jako egzamin fakultatywny, jego zaś odbywanie jest prawem, które ma być dopiero przyznane ukwalifikowanym cechom przez ministra handlu. To samo prawo przyznanem będzie w drodze rozporządzenia w porozumieniu z odnośnemi władzami centralnemi także poszczególnym, odpowiednio zorganizowanym zakładom (przem. zakładom naukowym. instytutom dla popierania przemysłu).

Pomyślne złożenie egzaminu majsterskiego wyposażone jest jednak w skutki prawne, a mianowicie przedewszystkiem w prawo używania tytułu majstra, po pięciu zaś latach w wyłączne prawo trzymania terminatorów, którego rozciągłość oznaczyć się ma w drodze rozporządzenia. Żaden z tych dwu skutków prawnych nie narusza uzyskanych dotąd praw majsterskich.

Do § 114 b. Ten paragraf, zawierający ważną socyalno-polityczną reformę w dziedzinie ustawowej interwencyi ze względu na formę i treść przemysłowej umowy o pracę, a to w celu utorowania drogi umowom kollektywnym, zasługuje na szczególniejszą uwagę i szczególniejsze zastosowanie w praktyce.

Zagadnienie to rozwiązuje Dział VII ust. przem., co tem się tłómaczy, że pracodawcy i robotnicy, powołani do zawierania umowy kollektywnej, są silnie zorganizowani i ustawowo jako tacy uznani właśnie na gruncie cechowym. Jeżeli tedy nawet niniejsza ustawa nie stanowi jeszcze zupełnego rozwiązania problemn kontraktu kollektywnego a to dlatego, że występują tutaj jedynie cechowe zwyczaje w dziedzinie kontraktu pracy, działające tylko pomocniczo i dające się uchylić

przez umowy specyalne, to przecież stanowi ona dla praktyki i dla zorganizowanych stron skuteczny środek do ujęcia w niezaczepialną ustawowo formę i do wyposażenia w moc prawną kontraktów cennikowych, które wypływają z ducha czasu i zdarzają się już także u nas. Możność uchylenia kontraktów kollektywnych przez umowę specyalną nie dała się uniknąć ze względu na podstawową zasadę § 72 ust. przem. o wolności umów.

Zatwierdzenie będących w mowie kontraktów przez władze polityczne krajowe przewidziano dlatego, aby zapewnić skuteczne przestrzeganie granic, zakreślonych przez obowiązujące prawo ochrony robotników. W łonie poszczególnych cechów mogą być umowy, stosownie do gałęzi przemysłu, rozmaicie układane, co zwłaszcza ważnem jest praktycznie n. p. w dziale konfekcyi i może być również zastosowanem przy przyszłem ustawowem uregulowaniu pracy domowej w konfekcyi ubrań i obuwia. Należy także wyrazić nadzieję, że się w przyszłości uda na podstawie tej normy prawnej złagodzić niektóre surowe przepisy nie odpowiadającej duchowi czasu ustawy koalicyjnej.

Do § 115. Co do różnorodnych zmian w tym par. należy przedewszystkiem podnieść następujące:

Przewidziana w ustępie 2. poręka jest posiłkową a nie zależną od wyboru, co widocznem jest z tego, że ustanowiono ją ze względu na oddawanie opłat (Abfuhr), a nie ze względu na bezpośredni obowiązek zapłaty.

Ust. 3 wypowiada wprost w ustawie całkowite, względnie częściowe uwolnienie od płacenia należytości za przyjęcie w tym wypadku, jeżeli przemysłowcy przenoszą się do innego cechu bez zmiany gałęzi przemysłu, również w drodze statutowej możliwem jest zwolnienie od tego obowiązku uprzywilejowanych według § 56 spadkobierców właściciela wolnego przemysłu, kiedy nie przysłuża to dobrodziejstwo spadkobiercom właściciela koncesyonowanego, rękodzielniczego lub związanego według § 13 z dowodem uzdolnienia przemysłu handowego.

Według ust. 4. nie przysługuje nadal władzy krajowej prawo ustanawiania opłat cechowych, lecz jedynie tylko prawo zniżania opłat, wymierzonych niestosunkowo wysoko.

Odnośnie do użycia rocznych przychodów z opłat inkorporacyjnych obowiązuje przepis dotychczasowy; ustanawia się natomiast pozytywnie odnośnie do wysokości opłat uczniów sposób użycia, oznaczając połowę przychodu, jako minimum tej kwoty, która ma być obróconą na rzecz uczniów. Z tej części dochodów, pochodzącej z opłat uczniów, nie wolno pokrywać kosztów ubezpieczenia uczniów na wypadek choroby.

Reszta przychodu z opłat uczniów stanowi dochód cechu, którego przeznaczenie nie jest szczegółowo ograniczone ustawą.

W przedostatnim ustępie zaznaczona jest wyraźnie dopuszczalność obliczenia wkładek (Umlageberechnung) na pokrycie resztujących wydatków według wysokości przepisanego podatku zarobkowego.

Do § 115 a. Jest tu wypowiedziana ta zasada, że dobrowolne kasy chorych i wsparcia dla majstrów zakładać należy w przyszłości tak, jak przedtem, na podstawie ustawy z 16 lipca 1892 r. (R. 202).

Do §§ 115 b. do 115 v. Ta grupa prawideł rozwiązuje kwestyę ubezpieczenia członków cechu. Ogranicza się ono do ubezpieczenia na wypadek choroby członków stanu przemysłowców, a cechom daje się możność urzeczywistnienia tego ubezpieczenia członków przymusowo na gruncie własnych urządzeń.

O przymusie ubezpieczenia stanowić ma cech, względnie cechy przy zachowaniu odpowiednich formalności; odnośna uchwała wymaga zatwierdzenia politycznej władzy krajowej.

Dźwignią przymusu ubezpieczenia są specyalne kasy, które mogą być zakładane albo przez jeden cech, albo nawet przez więcej cechów z różnych powiatów i krajów, bez warunku zresztą, by te stowarzyszenia pozostawały z sobą w związku bezpośrednio lub też za pośrednictwem związków cechowych (§ 130 d.). Niema przymusu do zakładania takich kas, gdyż orzeczenie o przymusowem ubezpieczeniu pozostawione jest uznaniu cechów (§ 115 ust. 1), z drugiej jednak strony postanowione już przymusowe ubezpieczenie nie da się bez takich kas ustawowo przeprowadzić.

Ściąganie zaległych wkładek i ustawowych należytości zwrotnych (§ 115 g.) następuje w drodze administracyjnej z uwagi na to, że kasy te działają, jako instytucye cechowe.

Uwagi godnym jest przepis § 115 ust. 1, dotyczący użycia rzeczoznawców do czynności urzędowych przy kontroli kasowej. Przepis ten ma zapewnić istotną intenzywną kontrolę, gdyż bez tego wobec braku fachowych organów przy władzach przemysłowych I instancyi wspomniany nadzór mógłby łatwo zejść do poziomu czysto formalnego postępowania.

Rozwiązanie kas nastąpić może z urzędu (§ 115 ust. 2) lub wskutek uchwały Walnego zgromadzenia kasy (§ 115 p. P. 4), albo wreszcie wskutek uchwały stowarzyszenia względnie stowarzyszeń, znoszącej przymusowe ubezpieczenie. Przy kasach wspólnych kasa pozostaje obowiązująca z przymusem ubezpieczenia dla tych cechów, które nie uchwaliły zniesienia tego przymusu. Z rozwiązaniem kasy przez władzę połączone jest naturalnie także zniesienie przymusu ubezpieczenia.

Zasadniczym jest przepis § 115 v, według którego istniejące już kasy chorych i wsparcia dla majstrów, będące właśnie w chwili wejścia ustawy w życie dźwignią przymusowego ubezpieczenia (§ 115 a ust. 6 ustawy z 23 lutego 1897 [R. 63]), a które zostały założone na podstawie ustawy o zarejestrowanych kasach zapomogowych, są obowiązane przekształcić się według przepisów tej ustawy i to najpóźniej w ciągu dwóch lat.

Wzorowe statuty kas z przymusowem ubezpieczeniem wydane zostaną w odpowiednim czasie z urzędu.

Do § 115 w. W tym paragrafie należy zwrócić szcze-

gólną uwagę na przepis ostatniego ustępu, który umożliwia zupełne albo częściowe zaoszczędzenie ubogim członkom ciężarów pieniężnych, połączonych z przymusowem ubezpieczeniem członków cechu.

Do § 115 x. Celem tego postanowienia jest ułatwienie tworzenia wymienionych w ust. 1 humanitarnych zakładów i przedsiębiorstw gospodarczych z zastrzeżeniem dojrzałego rozważenia sprawy w granicach autonomii stowarzyszeń.

Podczas gdy uchwały o zakładaniu nie wymagają wcale zatwierdzenia władzy, to przeciwnie uchwały, dotyczące finansowego zasilania podobnych instytucyi, mają być zatwierdzone przez władze krajowe.

Szczególnie przedsiębiorstwa z charakterem gospodarczym, w których należy widzieć jeden z najlepszych środków zawodowej działalności stowarzyszeń przemysłowych na zasadach gospodarczo-kooperatywnych, mogą być w interesie członków powołane do życia albo we własnym zakresie działania cechu, albo jako odrębne stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze, a w ostatnim wypadku mogą być zasilane materyalnie przez cechy. Stowarzyszenia przemysłowe mogą również przystępować w charakterze członków do istniejących już stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych (patrz § 1. ust. 2 ustawy z 10 lipca 1903 [R. 133]). Przy większych gospodarczych przedsiębiorstwach dla członków stowarzyszenia forma własnego zarządu cechu jest już z zasadniczych względów mniej wskazana.

W końcowym ustępie tego paragrafu tkwi ta myśl, że uczestniczenie w prowadzeniu wspomnianych przedsiębiorstw gospodarczych nie jest dla członków cechu obowiązkowem, podczas gdy koszta, połączone z założeniem i zasilaniem tych przedsiębiorstw, muszą być ponoszone przez każdego członka z osobna *pro rata*.

Do § 116. Obszerne postanowienia tego paragrafu o cechowem pośrednictwie pracy zmierzają do tego, że przedewszystkiem każdy cech musi sporządzić statut urzędu pośre-

dnictwa pracy, który ma być zatwierdzony przez polityczną władzę krajową i że powtóre te cechy, które według każdoczesnego przeciętnego stanu ostatniego roku liczą najmniej 200 przynależnych pomocników, mają nadzór nad urządzeniem cechowem dla pośrednictwa pracy oddać specyalnemu, parytetycznie złożonemu wydziałowi.

Do § 116 a do 116 d. Ta grupa przepisów reguluje dokładnie prawo odwołania, przysługujące stowarzyszeniom przemysłowym. § 116 zawiera szczegółowe wyliczenie wypadków, w których przyznane jest cechom prawo odwołania. Dla tego prawa odwołania ważne są w ogólności zwyczajne ustawowe termina odwołania. Ustęp końcowy § 116 d ma na celu w interesie ogólnie wskazanego uproszczenia postępowania skrócenie toku instancyi w wypadkach odwołania, wymienionych w § 116 a p. 1.

§ 116 e zawiera z małym dodatkiem przepis, zawarty w § 115 b dotychczasowej ustawy.

W § 117 godnem jest uwagi wprowadzenie punktu *d*, wymieniającego cechowych mężów zaufania, których zakres działania przepisuje § 119 h.

W § 118 należy podnieść, jako nowość, ustęp 4, który ma skutecznie działać na wpłacanie w odpowiednim czasie wkładek członków cechu.

Do § 119. W tym paragrafie są szczególniej godne uwagi nowe przepisy o fakultatywnem zaprowadzeniu zgromadzeń delegatów przy cechach, liczących ponad 500 członków, przyczem ważna jest również zasada zastępstwa mniejszości.

Do § 119 a. Ten paragraf przynosi szereg nowych przepisów formalnych, które okazały się ze względu na poczynione doświadczenia konieczne lub przynajmniej odpowiadające celowi. W ustępie 1 przewidziane jest pisemne zwołanie zgromadzenia cechowego a zarazem możliwość ewentualnego zwoływania późniejszych zgromadzeń cechowych przez władzę przemysłową. — To ostatnie ma znaczenie praktyczne

w wypadku nieprzewidzianej przeszkody w urzędowaniu przewodniczącego lub jego zastępcy, lub w wypadku poważnego wzbraniania się tych funkcyonaryuszy, co do zwołania zgromadzenia cechowego.

W ustępie 4 przepisanem jest bezpośrednie uwiadomienie władzy przemysłowej o zwołaniu zgromadzenia cechowego.

Możliwość oznaczenia w statucie według ust. 7 tak zwanych godzin czekania (Wartestunden) odpowiada potrzebie zarządu cechowego i oznacza dla cechów zysk na czasie i kosztach.

W § 119 b znalazły miejsce brakujące w dotychczasowej ustawie bliższe postanowienia o wyborach i o zaczepianiu ich wyników.

§ 119 c określa zakres działania zgromadzenia cechowego, stosownie do zmienionych postanowień nowej ustawy.

§ 119 d zawiera przepis, zawarty dotąd w § 119 c.

§ 119 e zasługuje szczególniej na uwagę z tego względu, że obecnie ustawa zawiera wyraźne przepisy co do postępowania dyscyplinarnego, co do przyjmowania i zwalniania oraz co do uzdolnienia cechowego personalu pomocniczego, a mianowicie funkcyonaryuszy, sprawujących czynności kancelaryjne i prowadzących sprawy kasowe.

Przedewszystkiem jest pożądanem, aby cechy powoływały do prowadzenia wspomnianych czynności osoby w każdym względzie bez zarzutu, gdyż wzorowe sprawowanie tych czynności gwarantuje również prawidłową działalność całego cechu.

§ 119 g nie zawiera żadnych merytorycznych zmian.

§ 119 h. Tutaj została ustawowo zorganizowaną istniejąca już gdzieniegdzie instytucya cechowych mężów zaufania. Ustanawianie takich mężów zaufania następuje w myśl bliższych statutowych postanowień i jest godnem polecenia przy rozległych okręgach cechowych, jakie przeważnie zdarzają się w stowarzyszeniach zawodowych. Oznaczony w ust. 1 zakres działania mężów zaufania może być statutem rozszerzony lub

ścieśniony. Szczególniejszy nacisk położyć należy w interesie spójności cechowej na odbywanie wspomnianych w ust. 2 posiedzeń.

Do § 119 i. Przewidziane tu wspólne obrady zarządu cechowego i wydziału pomocników mają służyć do utrwalenia zgodnego porozumienia między temi dwiema interesowanemi grupami, tudzież do podejmowania i pomyślnego załatwiania zadań cechowych, dotyczących interesów obu grup. Szczególnie wskazane będą wyjaśniające i przygotowawcze konferencye przed podjęciem ważnych czynności ze strony stowarzyszenia, zwłaszcza, że dotychczas sprawa należytego porozumienia się obu grup interesowanych nie zawsze była wolna od zarzutu.

Do §§ 120 do 120 f. Charakterystycznym rysem tej grupy przepisów, dotyczącej zgromadzenia pomocników, jest dążenie do rozszerzenia zakresu działania tego zgromadzenia, do nadania mu znaczenia we współdziałaniu przy ważnych socyalno-politycznych pracach zarządu, jako powołanej do tego ustawą pokrewnej organizacyi, a tem samem do wzmocnienia poczucia cechowej łączności także w kołach pomocników, będących przyszłą nadzieją przemysłu. — Urządzenie zgromadzenia pomocników będzie przeprowadzone możliwie analogicznie do zgromadzeń cechowych. Zgromadzenie delegatów przy zgromadzeniach pomocników o więcej, jak 500 członkach, podlega zakresowi statutu, zgromadzenie pomocników ma obecnie swój statut samo uchwalić (§ 120 f, lit. d), zgromadzenie pomocników może w drodze statutu wprowadzać własne wkładki pomocników (Gehilfeumlagen § 120 b, lit. f i ust. 2, zachowując w ostatnim wypadku pełną samodzielność ze względu na zwoływanie posiedzeń (§ 120 a, ust. 3).

Również postępowanie przy wyborach normuje się analogicznie do postępowania przy wyborach cechowych. Wyraźnie reguluje się również współudział i zakres działania wydziału pomocników (§ 120 d) i przyznaje się temu ostatniemu prawo bezpośredniego porozumiewania się z władzami w sprawie pomocników.

Co do specyalnych zgromadzeń robotników pomocni-

CONSULATE GENERAL REPUBLIC OF POLAND CHICAGO, ILL.

czych (§ 106 ust. 5), urządzanych przez członków cechu, należących według § 73 lit. d. do kategoryi robotników pomocniczych, zostały w § 120 f uznane przepisy §§ 120 do 120 e.

Do §§ 121 do 121 i. Ten ustęp zawiera rewizyę przepisów, odnoszących się do ubezpieczenia na wypadek choroby należących do cechu. Obecna rewizya uskutecznioną została wyraźnie tylko jako tymczasowa, bez przesądzenia zamierzonej reformy całego ubezpieczenia socyalnego, którą to okoliczność należy przy tej sposobności szczególniej podnieść.

Przeprowadzenie reformy podyktowanem było przez następujące zasadnicze momenty:

Zakładanie kasy chorych przez stowarzyszenie nie jest więcej bezwzględne lecz fakultatywne; cechowa kasa chorych powołaną jest nie tylko wyłącznie do ubezpieczania od choroby pomocników (w zakresie pojęcia § 106 ust. 4), lecz wszystkich należących do cechu, a więc także uczniów; (cechom pozostawia się na wszelki wypadek do woli zakładanie dla swych uczniów specyalnych kas chorych lub utrzymywanie nadal kas już istniejących z uwzględnieniem § 121 i ustępu końcowego).

Cechowe kasy chorych zrównuje się co do ich pretensyi o odszkodowanie przeciw członkom cechu, zaniedbującym zgłoszenia, z powiatowemi kasami chorych.

W końcu będą również członkowie cechowych kas chorych odnośnie do swych pretensyi w wypadku niezdolności do pracy traktowani na równi z członkami powiatowych kas chorych.

Godną uwagi nowością jest szczególne postanowienie § 121 ust. 8, dotyczące t. zw. robotników sezonowych, którzy otrzymują możność przez specyalne dopłaty podczas sezonu zabezpieczyć sobie korzystanie z ubezpieczenia na wypadek choroby w czasie sezonu martwego.

Zasadniczą zmianę zawierają przepisy § 121 h, o ile przewidują rozwiązanie cechowych kas chorych. O tem rozwiązaniu orzeka formalnie we wszystkich wypadkach polityczna władza krajowa, jednakowoż rozwiązanie następuje albo na polecenie z urzędu (ust. 3 l. 1), albo też w wypełnianiu uchwały,

powziętej jednomyślnie przez zgromadzenie cechowe lub przez walne zgromadzenie kasy chorych. Zauważyć należy, że w obu tych wypadkach rozwiązanie orzeczonem być może, a więc nie musi, że przeto dla politycznej władzy krajowej zastrzeżonem jest rozważenie i swobodne osądzenie sprawy. Szczególniej uwagi godnem jest przy wspomnianych w p. 1 wypadkach rozwiązania przez władzę to, że warunkiem rozwiązania kasy jest nieusunięcie wytkniętych usterek zarówno przy skonstatowanych nieprawidłowościach w prowadzeniu kasy, jak również przy naruszeniu ustawy (nigdy zaś przy samem tylko naruszeniu statutu) i że rozwiązanie zarządzać należy w miarę możności jedynie w wypadkach najostateczniejszej konieczności. Trzeci wypadek rozwiązania kasy chorych następuje bezwzględnie i z urzędu, jeżeli cech przestaje istnieć. W tym wypadku przedstawia sią zarządzenie rozwiązania jedynie — żeby tak się wyrazić — jako mechaniczny odruch faktu zgaśnięcia cechu.

§ 121 i podaje przepisy organizacyjne dla osobnych kas chorych dla uczniów, które mają być ewentualnie zakładane przez cechy.

Wskazać jeszcze należy na ustęp końcowy tego paragrafu z dodatkiem, że termin przekształcenia istniejących kas chorych dla uczniów oznaczonym zostanie w drodze rozporządzenia.

Wzorowy statut cechowych kas chorych i osobnych kas chorych dla uczniów wyda w swoim czasie ministerstwo handlu.

§ 122 nie zawiera żadnej zmiany merytorycznej.

Do § 126. Ten paragraf wylicza w odpowiednio zmienionej redakcyi punkty, które ma w sobie zawierać statut cechu, nie przesadzając przyjęcia takich postanowień, które, jako same w sobie nie podlegające zaczepieniu pod względem prawnym, mogą być w miarę okoliczności włączone do statutu.

Na szczególną uwagę zasługują nowe wyliczenia pod k, n i v.

Pod literą ***k*** przewidzianą jest w tym wypadku, gdy

w łonie cechu znajdują się grupy zawodowe lub handlowe o szczególnej, ściślejszej wspólności interesów, organizacya sekcyi zawodowych w cechu. Jest to zarządzenie, które już niejednokrotnie dotąd okazało się pod wielu względami praktycznie zbawiennem. Pod lit. *n* uznaje się za obowiązujące cechowe ustalenie stosunku liczbowego uczniów do pomocników, które dotąd było fakultatywnem i przepisuje się włączenie odnośnego postanowienia do statutu, tak że w związku z przepisem § 100 a oczekiwać należy na tem polu zupełnie wyczerpującej regulacyi.

Pod lit. *v* umożliwia się również i osobom, stojącym poza cechem, uczestniczenie w zgromadzeniach cechowych, co okazuje się mianowicie dodatniem ze względu na gości honorowych, których kontakt z cechem pożądanym jest ze względu na informacyę lub reprezentacyę.

Do § 127. Wybitnie rozszerzony zakres przyznanego cechom samorządu, tudzież rozszerzony czynny udział w poważnych zadaniach administracyi przemysłowej i polityki socyalnej, do których są powołane cechy, sprawia, że również stopień odpowiedzialności musi być podwyższonym, a nadzorcza kontrola władzy wydatniejszą w celu zapewnienia ciągłej dodatniej działalności organizacyi cechowej.

Aby ta kontrola wnikała we wszystkie dziedziny działalności cechowej, ustawa kładzie szczególny nacisk na wspomnianą już w obowiązującej ustawie instytucyę komisarzy cechowych, a na władze przemysłowe włożony być musi obowiązek ustanawiania w jak najszerszym zakresie własnych komisarzy cechowych, którzy dotąd tylko w niewielu częściach obszaru, podlegającego działaniu ustawy przemysłowej, byli istotnie zaprowadzeni i rzeczywiście czynni. Ci komisarze cechowi pojęci są, jako czynniki nadzoru, a działalność ich podlega władzy przemysłowej.

Współdziałanie tych komisarzy z instruktorami cechowymi, którzy wobec cechów występują raczej, jako czynniki

wspierającej i doradczej pomocy państwowej, zostanie jeszcze specyalnie unormowane w drodze rozporządzenia.

Przyznane w ust. 5 i 6 władzy przemysłowej zarządzenia dyscyplinarne i regresyjne z pewnością nie miną się z celem i już przez sam swój ustawowy rygor zapobiegną usterkom, tudzież umożliwią skuteczne odrobienie zaszłych nieprawidłowości. Przy zarządzeniach po myśli ust. 6 rozróżnić należy zawieszenie zarządu cechowego od usunięcia, połączonego z utratą mandatów jego członków; rozróżnienie to znajduje wyraz także w rozmaitej skuteczności odwołania, wniesionego przez zarząd cechu.

Na władze przemysłowe wkłada się obowiązek, aby z tych ostrych zarządzeń robiły użytek z wielką ostrożnością i tylko w razie najostateczniejszej potrzeby.

Do § 127 a. Utworzoną niedawno w drodze rozporządzenia instytucyę instruktorów stowarzyszeń przemysłowych organizuje obecnie sama ustawa bezpośrednio, gdyż próbna ich działalność okazała się w dotychczasowej praktyce zadowalniającą.

Zakres działania istruktorów cechowych określa ustawa całkiem ogólnie, zgodnie z zasadami rozp. min. z 31 maja 1899 (R. 98), podczas gdy wyczerpujące ustalenie zakresu działania tych instruktorów nastąpi jeszcze osobno w drodze rozporządzenia.

Instruktorowie cechowi podlegają, jak to dotąd zresztą było administracyjnie przewidziane, bezpośrednio ministrowi handlu.

To szczególne postanowienie organizacyjne tłómaczy się specyalną misyą i stanowiskiem powyższych organów, stojących poza podzielonem na instancye zarządem władz administracyjnych i jest uzasadnione rzeczowo koniecznością ścisłej, bezpośredniej, możliwie niezależnej od formalności biurokratycznych ingerencyi instancyi centralnej. Celem uniknięcia ujemnych następstw tego odrębnego stanowiska wydane zostaną między innymi potrzebne przepisy w mającej się ukazać instrukcyi służbowej.

Do §§ 128, 130 a, 130 b. W tych przepisach omawia się dokładnie określenia kompetencyi na wypadek przydziału i rozdziału majątku cechowego. Kompetencya administracyjna przewidziana jest sama przez się bez zniesienia właściwości zwyczajnych sądów; administracyjna kompetencya w orzekaniu ma mieć miejsce — według § 130 a — pomocniczo w braku przepisanej zgody stron interesowanych.

Przepis § 130 b co do zapewniającego bezpieczeństwo pupilarne lokowania majątku cechu dotyczy tylko tych dochodów, które nie są przeznaczone na pokrycie kosztów zadań, ciążących na cechach.

Do §§ 130 c do 130 m. Wzmiankowana tylko w dwóch ustępach 5 i 6 § 114 noweli do ustawy przemysłowej z 23 lutego 1897 organizacya związków cechowych unormowana jest tym ustępem w znaczeniu konstrukcyjnem i jurysdykcyjnem.

Ustawa nie zdecydowała również w praktyce nierozstrzygniętego wyboru między zasadą zawodową a terytoryalną w organizacyi związków, a to dlatego, by w żadnym kierunku nie przesądzać naturalnych dążności rozwoju.

W § 130 c ust. 1 wymienioną jest zasada terytoryalna, jako podstawa organizacyjna dla związków, rozciągających się na powiaty, okręgi Izb handlowych lub kraje, podczas gdy zasada zawodowa nie doznaje żadnych lokalnych ograniczeń z myślą na państwowe związki zawodowe.

Organizacya związku następuje zasadniczo na podstawie dobrowolnej zgody; wyjątki stanowią wymienione w § 130 c ust. 5 i 6 wypadki obowiązkowego zakładania i uposażania związków powiatowych.

Związki mogą być również związkami wyższego rzędu, to znaczy związkami związków.

Do związków wyższego rzędu mogą również przystępować pojedyńcze cechy w okręgu związkowym; natomiast przystępowanie pojedyńczych przemysłowców do związków jest wogóle niedopuszczalne.

Szczególnego ułatwienia doznaje organizacya związków

powiatowych, których wydział tworzy ciało doradcze władzy przemysłowej I. instancyi, gdyż nie jest wymagane nadal przystąpienie wszystkich cechów politycznego powiatu, lecz wystarcza jedynie przystąpienie dwóch trzecich tychże lub też wszystkich cechów przemysłu rękodzielniczego, istniejących w powiecie, o ile przynajmniej trzy cechy wchodzą w rachubę (§ 130 i).

Do tych związków powiatowych ogranicza się też według niniejszej ustawy ewentualny przymus, gdyż na wniosek związku krajowego lub okręgowego może być istniejącym już związkom nadany przez władzę krajową charakter obowiązkowy, lub też można je urządzić z mocy władzy i ogłosić za związki obowiązujące.

Bezpośredni nadzór nad związkami cechów prowadzi bez względu na rozciągłość rozgałęzienia związku ta władza przemysłowa I. instancyi, w której powiecie znajduje się siedziba związku. Rozwiązanie związku z urzędu (§ 130 m. ust. 3) zarządza bez względu na rozciągłość sieci związku ta polityczna władza krajowa, w której zakresie administracyjnym ma siedzibę władza przemysłowa I. instancyi, powołana do bezpośredniego nadzorowania związku.

Odebranie charakteru obowiązkowego odnośnym związkom powiatowym postanawia władza krajowa (§ 130 ustęp 8); dotyczące związki krajowe mogą wtedy istnieć nadal, jako związki dobrowolne lub dobrowolnie się rozwiązać (§ 130 m ust. 1), o ile wogóle takie rozwiązanie związku nie zostało przez władzę krajową zarządzone.

Do §§ 131 do 137. W tym kompleksie prawideł, należącym do VIII. działu ustawy przemysłowej, a normującym przekroczenia i kary, podnosi się przedewszystkiem w § 131 najwyższy wymiar dopuszczalnych grzywien z 400 złr. do 1000 koron, a pod literą d wprowadzonym jest, jako specyalny rodzaj kary, odjęcie prawa trzymania uczniów lub młodocianych robotników pomocniczych.

§ 132 obniża najniższy wymiar grzywny z 5 złr. na 5

koron, a wymiar najwyższy podnosi z 200 złr. do 500 koron, oraz pod lit. d wprowadza nową kategoryę specyalnych przypadków karnych stosownie do przepisów ustawy z 25 lutego 1902 (R. 49) [§§ 59 do 60 b ust. przem.].

W § 133 podnosi się najwyższy wymiar grzywny z 400 złr. na 1000 koron, pod literą c uznany jest również ten za szczególnie karygodnego, kto powoduje nadużycie obcego uprawnienia przemysłowego celem ukrycia własnego nieuprawnionego prowadzenia przemysłu, a pod literą d uchyla się dotychczasowe postanowienie co do konkretnych wypadków karygodnych w dziedzinie przemysłowej ochrony robotników. § 133 a wylicza wypadki odjęcia za karę prawa trzymania uczniów lub młodocianych robotników pomocniczych, a § 133 b przytacza wypadki odjęcia za karę uprawnienia przemysłowego, które dotąd zawarte były częściowo w § 138. § 133 b podaje pod literą b i c godne uwagi nowe przepisy, po których prawidłowem przestrzeganiu spodziewać się można uchylenia poszczególnych poważnych usterek, nie dość skutecznie lub tylko okolicznościowo usuwanych przez dotychczasowe ustawodawstwo.

§ 135 rozciąga na wszystkich przepis nakładania grzywien i usuwa jednostronną zasadę § 135 dotychczasowej ustawy, wedle której należało na pomocników i uczniów nakładać z reguły kary aresztu.

§ 137, omawiający przedmiot dotychczasowego § 139 jest w swej istocie liberalniejszy od poprzedniego stanu prawnego, gdyż nie istnieje więcej bezwzględna odpowiedzialność właściciela zakładu przemysłowego za grzywny, nałożone na zastępcę lub dzierżawcę, lecz co do dzierżawy nie przewiduje się wogóle żadnej poręki właściciela zakładu przemysłowego, a co do zastępcy wprowadza się pewnego rodzaju zobowiązanie korrealne w oznaczonych wypadkach winy po stronie właściciela zakładu.

Do §§ 138 i 139. Oba te paragrafy zawierają odpowiednio do układu ustawy wypadki, w których odebranie prawa trzymania młodocianych robotników pomocniczych, względnie odjęcie uprawnienia przemysłowego zarządza się w drodze administracyjnej.

Do §§ 141 do 151. Przepisy X. Działu ust. przem. traktują o władzach i postępowaniu w sprawach przemysłowych.

§ 141 podaje w nowym ustępie 3 postanowienie praktyczne dla współdziałania cechów przy ściganiu nieuprawnionego wykonywania przemysłu.

§ 142 został odpowiednio uzupełniony. Należy zauważyć, że celem zapobieżenia prawnej niepewności co do bezpośredniej kompetencyi udzielania uprawnień przez władze krajowe przy koncesyonowanych gałęziach przemysłu, opierający się dotąd na rozporządzeniach, przyjęto tutaj ustęp, ustalający powyższą kompetencyę.

Zmiana § 143 ma głównie na celu wyraźne sankcyonowanie przez ustawę ześrodkowania w Ministerstwie handlu najwyższego orzecznictwa w sprawach przemysłowych, co zresztą nastąpiło już w drodze rozporządzenia z dnia 23 wrze- 1905 (R. 151). Zauważyć należy, że przepis o kompetencyi na mocy art. II. wszedł w życie z dniem ogłoszenia ustawy (16 lutego 1907) i że ma zastosowanie także w tych wszystkich sprawach, które od dnia ogłoszenia odnośnego rozporządzenia ministeryalnego znajdowały się w najwyższej instancyi.

Zmiany § 144 mają na celu lepsze uporządkowanie i ewidencyę w zewnętrznem traktowaniu spraw przemysłowych i normują także wyraźnie wypadki złożenia przemysłu.

Ze względu na mogące się wyłonić wątpliwości zauważa się, że ustęp 6 ma jedynie znaczenie czasowego ustalenia nieodwołalności złożenia przemysłu i że zdarzających się w praktyce warunkowych zrzeczeń się koncesyi nie chciano przez to ani normować, ani w jakikolwiek sposób przesądzać.

Władzom krajowym powierza się poczynienie we własnym zakresie wszelkich zarządzeń, gwarantujących w interesie urzędu i stron możliwie największe uproszczenie i przyspieszenie, a przedewszystkiem równomierność traktowania spraw.

§ 145 przynosi uzupełnienie wyliczenia gałęzi przemysłu.

§ 146 zawiera godne uwagi przepisy co do postępowania. Przedewszystkiem znosi się przewidziany jeszcze dotąd sześciotygodniowy termin odwołania i zaprowadza się w ogólności zwyczajne ustawowe terminy; następnie w wypadkach odmówienia koncesyi ze względu na stosunki miejscowe wykluczone jest odwołanie do ministerstwa od zatwierdzającego orzeczenia władzy krajowej, a wreszcie ustanawia się możność zapobiegania w drodze urzędowej zdarzającym się u władz niższych niezgodnościom z ustawą.

W § 147 wstawionym jest nowy ustęp 3, zapewniający cechom zawiadomienie o zarządzeniach, poczynionych wskutek ich doniesień i wskazówek.

§ 147 a zaprowadza dla pewnych lżejszych wypadków karnych postępowanie mandatowe na wzór procedury karnej; zaleca się władzom możliwe stosowanie tego uproszczonego postępowania.

§ 151 podaje stosownie do stanu obowiązującego ustawodawstwa wyczerpujące unormowanie przydzielania dochodów z grzywien, nakładanych względnie wpływających za przekroczenia ustawy przemysłowej.

Postanowienia przejściowe.

Z pomiędzy przepisów Art. II do IV. wspomniano już o zarządzeniach art. II. przy omawianiu § 143. Resztę postanowień o czasie wejścia w życie tej ustawy wogóle, względnie jej poszczególnych przepisów, zawiera art. III. Na podstawie tego wchodzi ustawa w życie w sześć miesięcy po jej ogłoszeniu t. j. 16 sierpnia 1907 z wyjątkiem przepisów §§ 104 b, 104 c, 104 d i 104 e, które będą prawomocne dopiero w rok po ogłoszeniu, t. j. 16 lutego 1908.

Pozostawione mocy rozporządzenia zarządzenia, co do wejścia w życie przepisów o dowodzie uzdolnienia w niektórych gałęziach drobnego przemysłu handlowego, dotyczą wyłącznie Galicyi i Bukowiny.

Równocześnie z wejściem w życie ustawy tracą moc obowiązującą przytoczone w Art. III. ust. 2 przepisy ustawowe, jako objęte niniejszą ustawą.

Zapowiedziane w art. IV. zbiorowe wydanie tekstu obowiązującej ustawy przemysłowej ukaże się wkrótce w Dzienniku ustaw państwa.

W końcu proszę c. k. Namiestnictwo (Rząd krajowy), aby zechciało wpływać skutecznie wszelkimi nadającymi się środkami na dokładne przeprowadzenie ustawy po myśli powyższych uwag, a rozporządzenie to, załączone w większej ilości egzemplarzy wraz z uznanemi jeszcze za potrzebne dalszemi wskazówkami udzieliło podległym władzom przemysłowym, Izbom handlowym i przemysłowym, związkom cechowym i stowarzyszeniom przemysłowym, tudzież instruktorom stowarzyszeń przemysłowych.

Proszę również po upływie roku od wejścia w życie ustawy zdać mi sprawę z przeprowadzenia tejże, a wszelkie szczególniejsze spostrzeżenia co do praktycznego wykonania ustawy przesłać do mej wiadomości w osobnem sprawozdaniu.

Skrócenia.

M. = Motywa do projektu rządowego.

K. P. = Motywa stałej komisyi przemysłowej Izby posłów.

Rozporządzenie ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem wyznań i oświaty, z 26 lipca 1907, L. 180 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące oznaczenia tych przemysłowych zakładów naukowych, których świadectwa zastępują dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki przy zgłoszeniu przez kobiety przemysłu wyrobu ubrań, ograniczonego do ubrań kobiecych i dziecinnych.

Na podstawie § 14 d, ustępu 3, ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, zarządza się, jak następuje:

§ 1.

Świadectwa o ukończonem ze skutkiem uczęszczaniu do tych przemysłowych zakładów naukowych, które są urządzone odpowiednio do zasad, ustalonych przez ministra oświaty i wyznań w porozumieniu z Ministrem handlu, i w których odbywa się praktyczne pouczenie i zawodowe wykształcenie w przemyśle wyrobu ubrań, zastępują dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki (dyplom na czeladnika, względnie egzamin czeladniczy) przy zgłoszeniu przez kobiety przemysłu wyrobu ubrań, ograniczonego do ubrań kobiecych i dziecinnych.

Przemysłowe zakłady naukowe, odpowiadające warunkom, wzmiankowanym w poprzednim ustępie, należy poznać z dodatku *) do niniejszego rozporządzenia.

*) P. str. LXII.

Do świadectw odejścia tych uprzywilejowanych zakładów należy dodawać następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na mocy § 14 d, ust. 3, ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z 26 lipca 1907 L. 180 Dz. u. p. dowód przepisanego ukończenia stosunku pracy (dyplom na czeladnika, względnie egzamin czeladniczy) przy zgłoszeniu przez kobiety przemysłu wyrobu ubrań, ograniczonego na ubrania kobiece i dziecinne«.

§ 2.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie równocześnie z ustawą z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącą zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej.

Dodatek do § 1, ustępu 2, rozp. z 26 lipca 1907 L. 180 Dz. u. p.

Spis przemysłowych zakładów naukowych:

Szkoły członków gremium połączonych prywatnych zakładów naukowych dla robót ręcznych, szycia białego i na maszynie, rysunków kroju i sporządzania odzieży w Wiedniu,

Szkoła zawodowa sporządzania odzieży Związku dla wspierania dziewcząt (Mädchen-Unterstützungsverein) w Wiedniu,

Prywatna szkoła zawodowa dla kobiecych robót ręcznych humanitarnego Związku kobiet »Własna pomoc« (Selbsthilfe) w Wiedniu,

Szkoła robót fundacyi Diehla w Wiedniu,

Szkoła krawiectwa Związku zarobkowego kobiet w Wiedniu (Wiener Frauen-Erwerbverein),

Szkoła robót Styryjskiego Związku przemysłowego (Steiermärkischer Gewerbeverein) w Gracu,

Szkoła robót, utrzymywana przez »Hausfrauen-Schulverein« w Gracu,

Szkoła rysunków kroju Rady nadzorczej Szkoły gospodarstwa domowego (Aufsichtsrat der Haushaltungschule) w Marburgu,

Szkoła robót Związku kobiet w Celowcu (Klagenfurt),

Szkoła robót I. Związku przemysłowego kobiet dla Królestwa czeskiego w Pradze,

Miejska przemysłowa szkoła uzupełniająca dla dziewcząt w Pradze,

Szkoła, utrzymywana przez »Ženský výrobní spolek« w Pradze,

Przemysłowa szkoła uzupełniająca dla dziewcząt w Karclinenthal,

Przemysłowa szkoła uzupełniająca dla dziewcząt w Pardubicach,

Szkoła robót dla dziewcząt, utrzymywana przez »Ženský výrobní spolek« w Chrudimiu,

Kurs sporządzania ubrań Związku zarobkowego kobiet w Bernie Mor.,

Szkoła robót związku »Vesna« w Bernie Mor.,

Szkoła robót »Pöttingeum« w Ołomuńcu,

Szkoła robót związku »Světlá« w Gross-Meseritsch.

Rozporządzenie ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych, z 26 lipca 1907, L. 181 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące szczególnego postępowania wobec przemysłów, przytoczonych w § 1, ustępie 3, punkcie 53 ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., ze względu na dowód uzdolnienia w poszczególnych miejscowościach.

Na podstawie § 1, ustępu 4, ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, zarządza się, że przemysły rękodzielnicze, wymienione w § 1, ustępie 3, punkcie 53: »Pokostnicy i lakiernicy, malarze

szyldów i napisów, malarze, wykonujący malowidła na wytworach przemysłu sposobem zarobkowym, pozłotnicy i sztafirownicy, malarze pokojowi« — mają być pod względem dowodu uzdolnienia uważane w następujących miejscowościach, jako przemysły, wyliczone w szczególnych, tutaj oznaczonych, punktach.

I.

Dla okręgu kraj. miasta stoł. Lincu:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych;
d) pozłotnicy i sztafirownicy;
e) malarze pokojowi.

II.

Dla okręgu kraj. miasta stoł. Salzburga:

a) Pokostnicy, malarze szyldów i napisów, malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych, malarze pokojowi;
b) lakiernicy;
c) pozłotnicy i sztafirownicy.

III.

Dla okręgu kraj. miasta stoł. Grazu:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych, pozłotnicy i sztafirownicy;
d) malarze pokojowi.

IV.

Dla okręgu kraj. miasta stoł. Lublany:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;

c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych, pozłotnicy i sztafirownicy;
d) malarze pokojowi.

V.

Dla okręgu król. stoł. miasta Pragi i dla gmin, należących do rejonu policyjnego w Pradze:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych;
d) pozłotnicy i sztafirownicy;
e) malarze pokojowi.

VI.

Dla okręgu kraj. miasta stoł. Berna:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych, pozłotnicy i sztafirownicy;
d) malarze pokojowi.

VII.

Dla okręgu król. stoł. miasta Lwowa:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych, pozłotnicy i sztafirownicy;
d) malarze pokojowi.

VIII.

Dla okręgu król. stoł. miasta Krakowa:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidla na wytworach przemysłowych, pozłotnicy i sztafirownicy;
d) malarze pokojowi.

IX.

Dla okręgu kraj. miasta stoł. Czerniowiec:

a) Pokostnicy i lakiernicy;
b) malarze szyldów i napisów;
c) malarze, wykonujący zarobkowo malowidła na wytworach przemysłowych;
d) pozłotnicy i sztafirownicy;
e) malarze pokojowi.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie równocześnie z ustawą z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p.

Rozporządzenie ministra handlu z 30 lipca 1907 L. 182 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące terminu, w którym wchodzą w życie przepisy §§ 13 a i 38, ustępu 3 do 6, ustawy z 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p., o dowodzie uzdolnienia w przemysłach handlowych w Czerniowcach.

Na podstawie artykułu III, ustępu 5, ustawy z 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, zarządza się, jak następuje:

Przepisy §§ 13 a i 38, ustępów 3—6, powołanej ustawy o dowodzie uzdolnienia w przemysłach handlowych mają wejść w życie w okręgu kraj. miasta stoł. Czerniowiec z dniem 16 sierpnia 1907.

Rozporządzenie ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i ministrem wyznań i oświaty, z dnia 1 sierpnia 1907, L. 183 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące koncesyonowanego przemysłu dla przedsiębiorstw pogrzebowych.

Na podstawie §§ 21 g, 23, ust. 1, i 54, ust. 2, ustawy przemysłowej (ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p.) zarządza się:

§ 1.

Zakres uprawnienia przedsiębiorstwa pogrzebowego może się rozciągać:

a) na dostarczanie przedmiotów, potrzebnych do wystawiania zwłok, do uroczystości pogrzebowych, przewozu, grzebania i ekshumacyi zwłok;
b) na wykonywanie tych usług i robót, których wymaga przeprowadzenie urządzeń, wspomnianych pod lit. a);
c) na sporządzanie takich przedmiotów, których wymaga przeprowadzenie urządzeń, wspomnianych pod lit. a), tudzież wykonanie usług i robót, wspomnianych pod lit. a) i b), o ile to urządzenie nie stanowi przedmiotu przemysłu rękodzielniczego lub koncesyonowanego.

Przez to uprawnienie przemysłowe nie zostają naruszone prawa kościołów i stowarzyszeń religijnych do wyłącznego odprawiania uroczystości, połączonych ze służbą Bożą z powodu pogrzebów (czynności rytualne), bez względu na to, że tego rodzaju uroczystości mogą się odbywać w domu żałoby, w kościele, na cmentarzu lub gdziekolwiekbądźindziej, dalej nie narusza prawa kościołów i stowarzyszeń religijnych do dostarczania przedmiotów, niezbędnych do tego rodzaju czynności, wreszcie prawa do dzwonienia kościelnego, muzyki kościelnej, oraz innych kościelnych usług i urządzeń, związanych z rytualnemi czynnościami.

§ 2.

Starający się o koncesyę na prowadzenie przedsiębiorstwa pogrzebowego mają w swem podaniu podać dokładnie te w § 1 oznaczone uprawnienia, o które się ubiegają, a w razie nadania należy podane uprawnienia szczegółowo przytoczyć w dekrecie koncesyjnym.

§ 3.

Ubiegający się o koncesyę na prowadzenie przedsiębiorstwa pogrzebowego mają równocześnie z podaniem o koncesyę przedłożyć dokładną, szczegółową taryfę opłat w pięciu egzemplarzach.

O ile uiszczenie opłat, należących się według istniejących przepisów funkcyonaryuszom duszpasterskim albo innym organom kościelnym i wyznaniowym, następuje za pośrednictwem koncesyonowanego przedsiębiorstwa pogrzebowego, to w taryfie należy przy wszystkich dotyczących pozycyach wyraźnie podać tę kwotę, która ma przypaść na rzecz wspomnianych funkcyonaryuszy i organów.

§ 4.

Przedłożona taryfa opłat będzie zatwierdzona przez władzę przemysłową pierwszej instancyi, której należy przedłożyć do zatwierdzenia każdą następną zmianę taryfy.

Zatwierdzenie taryfy opłat ma w wypadku użyczenia koncesyi nastąpić równocześnie z wyraźnem udzieleniem koncesyi przez polityczną władzę krajową.

§ 5.

Zatwierdzenia taryfy należy w szczególności wtedy odmówić, jeżeli ta ostatnia nie jest przystosowana do miejscowych stosunków, albo jeżeli opłaty, wspomniane w § 3 ust. 2, nie są wogóle przytoczone osobno albo nie wraz z oznaczonemi kwotami obok miejsc powołanych.

§ 6.

Zaopatrzoną w klauzulę zatwierdzenia taryfę opłat należy w niezbędnej liczbie egzemplarzy przybić w lokalach, przeznaczonych dla interesów ze stronami, w miejscu w oko wpadającem i utrzymywać ciągle w stanie, nadającym się do czytania.

Przedsiębiorca jest obowiązany, w razie zawarcia interesu wręczyć stronie na czas egzemplarz zatwierdzonej taryfy opłat i przy wykonywaniu przemysłu ściśle się trzymać zatwierdzonej taryfy.

Przekroczenia zatwierdzonej taryfy opłat będą ścigane w myśl postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 7.

Ubiegający się o koncesyę na przedsiębiorstwo pogrzebowe mają obok wypełnienia warunków, wymaganych do uzyskania każdego koncesyonowanego przemysłu, wykazać w myśl każdorazowo obowiązujących przepisów, wydanych na zasadzie § 23, ustępu 1, ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dostateczne do wykonywania koncesyi ogólne wykształcenie i odpowiednie uzdolnienie zawodowe, stósownie do stosunków miejscowych, jakie należy wziąć pod uwagę, tudzież odpowiednio do zakresu uprawnień, o jakie się starają.

Władza polityczna, jako władza przemysłowa i sanitarna, ma wydać szczególne postanowienia, wskazane względami na publiczną policyę zdrowia, mianowicie w razie chorób zakaźnych i epidemii, z uwzględnieniem stosunków miejscowych, a to na podstawie § 54, ustępu 2, ust. z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., tudzież w wykonaniu przyznanego jej w §§ 1, 2 i 6 ustawy z 30 kwietnia 1870 L. 68 Dz. u. p. prawa nadzoru w sprawach sanitarnych, jak i przysługującego jej prawa czuwania nad gminami, o ile się rozchodzi o przydzielone tym ostatnim w § 4 przytoczonej na ostatku ustawy w poruczonym zakresie działania sanitarno-policyjne obowiązki ze względu na działalność przedsiębiorstw pogrzebowych.

Przedsiębiorstwa pogrzebowe są także i poza tym wypadkiem zobowiązane postępować według sanitarno-policyjnych przepisów i zarządzeń. W razie nieprzestrzegania tych przepisów i zarządzeń, jakoteż szczególnych postanowień, wydanych przez władze polityczne według ustępu 1 niniejszego paragrafu, należy zastósować postanowienia karne VII rozdziału ustawy przemysłowej.

§ 8.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie równocześnie z ustawą z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącą zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej.

Rozporządzenie Ministerstwa handlu z dnia 26 lipca 1907 r., wydane w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych L. 192 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące uregulowania zakresu działania i czynności urzędowych instruktorów stowarzyszeń.

Na zasadzie postanowień § 127 a ustawy z dnia 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, normuje się zakres działania i czynności urzędowych instruktorów stowarzyszeń w następujący sposób:

§ 1.

Instruktorowie stowarzyszeń są z urzędu powołanymi doradcami stowarzyszeń przemysłowych i ich związków.

Jako tacy, mają oni w pierwszym rzędzie za zadanie dopomagać korporacyom swą radą i poparciem do osiągnięcia wskazanych im ustawą celów.

§ 2.

Za najważniejszy z pośród wskazanych stowarzyszeniom celów winni instruktorowie stowarzyszeń uważać popieranie

wspólnych interesów członków i stowarzyszenia przez tworzenie wspólnych urządzeń i przedsiębiorstw, a to w myśl §§ 114 ust. 1 i 2, 115 a, 115 b do 115 v, 115 w, 115 x i 116 ustawy przemysłowej.

Szczególniejszą uwagę mają poświęcić działalności stowarzyszeń przemysłowych w dziedzinie gospodarczej, przyczem postępować winni według zasad. zawartych w szczególnych przepisach dla organów ministerstwa handlu, powołanych do popierania przemysłu.

§ 3.

Obowiązkiem instruktorów stowarzyszeń jest współdziałanie w tworzeniu nowych, zdolnych do życia, korporacyi, tudzież celowi odpowiednie przekształcanie dotychczas istniejących a wadliwie zorganizowanych tego rodzaju stowarzyszeń ze szczególnem uwzględnieniem stosunków w każdym poszczególnym wypadku i z uwagą na postanowienia §§ 106, 109, 110, 111, 111 a i 112 ustawy przemysłowej. Również jest zadaniem instruktorów stowarzyszeń popieranie tworzenia związków stowarzyszeń (§ 130 c ustawy przemysłowej), jakoteż zakładania humanitarnych, gospodarczych i innych instytucyi związkowych (§ 130 d ustawy przemysłowej).

§ 4.

Instruktorom przemysłowym przysługuje prawo uczestniczenia z głosem doradczym w naradach wydziałów związków powiatowych, tworzących w myśl § 130 ustawy przemysłowej radę przyboczną władzy przemysłowej.

§ 5.

Instruktorzy przemysłowi winni przy wszelkich swoich czynnościach pozostawać w najściślejszej styczności z politycznemi władzami krajowemi i władzami przemysłowemi pierwszej instancyi, a w ważniejszych wypadkach, dotyczących ich służby, informować się o intencyach wyżej wymienionych władz.

Władze przemysłowe mogą powierzyć jednorazowo instruktorom przemysłowym zastępstwo w sprawach stowarzyszeń, jeżeli właśnie jakaś ważna czynność służbowa nie stoi im na przeszkodzie. Przy ważnych sprawach należy w tym celu zasięgnąć zezwolenia ministra handlu.

§ 6.

Jeżeliby instruktorzy stowarzyszeń przy wypełnianiu zadań, wskazanych im § 127 a ustawy przemysłowej, poczynili niekorzystne spostrzeżenia, co do działalności stowarzyszeń i związkow, winni się przedewszystkiem starać o usunięcie złego przez pouczenie i informacye. Gdyby te próby okazały się bezowocnemi, to mają zawiadomić o tem władze przemysłowe, które znów ze swej strony są zobowiązane zawiadomić instruktorów przemysłowych o zarządzeniach, wydanych na podstawie ich doniesień.

§ 7.

Przed ustanowieniem komisarzy cechowych winna władza przemysłowa porozumieć się z instruktorem stowarzyszeń.

Komisarze cechowi obowiązani są natychmiast zawiadamiać instruktorów stowarzyszeń o wszelkich niepomyślnych spostrzeżeniach w postępowaniu stowarzyszeń, aby im użyczyć sposobności do wpłynięcia na usunięcie złego stanu rzeczy. O bezskuteczności tych zabiegów należy władzę przemysłową zawiadomić.

Instruktorowi stowarzyszeń przysługuje prawo zawezwania za pośrednictwem władzy przemysłowej komisarza cechowego do poparcia go w przeprowadzeniu poruczonych mu zadań.

§ 8.

We wszystkich sprawach, dotyczących popierania przemysłu, powinni instruktorzy stowarzyszeń postępować w porozumieniu z dotyczącemi organami i instytucyami.

§ 9.

Instruktorzy stowarzyszeń powinni również pozostawać w ciągłej styczności z Izbami handlowemi i przemysłowemi dotyczących okręgów izbowych i korzystać odpowiednio do swych celów ze środków pomocniczych, dostarczanych przez Izby, a dotyczących spraw stowarzyszeń (sprawozdania roczne pięcioletnie, protokoły posiedzeń, katastry stowarzyszeń, katastry przemysłowe i t. d.).

§ 10.

Instruktorzy stowarzyszeń mają przedkładać ministrowi handlu sprawozdania tak ze swej działalności, jak i ze swych spostrzeżeń, a w danych wypadkach stawiać wnioski i przedkładać propozycye.

Instruktorom stowarzyszeń może minister handlu poruczyć przeprowadzenie specyalnych badań, dotyczących spraw stowarzyszeń.

§ 11.

Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem 16 sierpnia, 1907. Z tym samym dniem gaśnie moc prawna rozporządzenia ministeryalnego z 31 maja 1899, L. 98 Dz. u. p., dotyczącego ustanowienia instruktorów stowarzyszeń.

Rozporządzenie ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem wyznań i oświaty, z dnia 27 lipca 1907 r. L. 193 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183).

oznaczające te przemysłowe zakłady naukowe, których świadectwa z ukończenia z dobrym wynikiem nauki w tychże zakładach zastępują w części lub w całości dowód ukończenia stosunku nauki, względnie dowód przebycia przepisanego czasu w charakterze pomocnika w pewnym przemyśle rękodzielniczym.

Na podstawie § 14 a ustawy z dnia 5 lutego 1907 r. L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej rozporządza się, jak następuje:

§ 1.

Świadectwa ukończenia z dobrym wynikiem niżej wymienionych naukowych zakładów przemysłowych zastępują dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki (list czeladniczy, względnie egzamin czeladniczy) w celu rozpoczęcia w swoim czasie takiego przemysłu rękodzielniczego, w zakresie którego w tych szkołach odbywa się nauka praktyczna i fachowe wykształcenie najmniej przez dwa lata szkolne.

Zakładami tymi są:

I. Państwowe naukowe zakłady przemysłowe:

a) Główne zakłady przemysłowe;
b) państwowe szkoły przemysłowe i pokrewne im zakłady;
c) budowniczo- i artystyczno-rękodzielnicze szkoły, budownicze szkoły dla rzemieślników i państwowe szkoły rękodzielnicze;
d) szkoły zawodowe i naukowe warsztaty dla poszczególnych gałęzi przemysłowych.

II. Następujące szkoły przemysłowe, nie będące państwowymi zakładami:

1) Krajowa szkoła zawodowa dla przemysłu ceramicznego w Kołomyi;

2) Prywatne warsztaty naukowe dla przemysłu żelaznego i stalowego w Waidhofen nad Ybbsem (Waidhofen an der Ybbs);
3) Zawodowa szkoła dla uczniów przy państwowych warsztatach kolejowych we Lwowie;
4) Szkoła dla rękodzielników OO. Salezyanów w Oświęcimiu;
5) Krajowa szkoła zawodowa stolarska i tokarska w Stanisławowie:
6) Naukowe zakłady stolarskie w Kalwaryi Zebrzydowskiej;
7) Prywatna szkoła zawodowa tokarska w Malborghet;
8) Krajowe warsztaty naukowe dla przemysłu szewskiego w Starym Sączu;
9) Warsztaty naukowe dla koszykarstwa w Senftenberg;
10) Oddziały dla koszykarstwa i szczotkarstwa przy zakładzie dla pielęgnowania i zatrudniania dorosłych ciemnych w Czechach z siedzibą w Pradze;
11) Oddziały dla koszykarstwa i szczotkarstwa przy c. k. Instytucie wychowawczym dla ciemnych w Wiedniu;
12) Oddziały dla koszykarstwa i szczotkarstwa przy izraelickim instytucie dla ciemnych w Wiedniu;
13) Oddziały dla koszykarstwa i szczotkarstwa przy niższoaustryackim krajowym zakładzie dla ciemnych w Purkersdorf;
14) Oddziały dla koszykarstwa i szczotkarstwa przy styryjskim zakładzie dla ciemnych (»Odilien-Blindenanstalt«) w Grazu.

W świadectwach odejścia wyżej wymienionych zakładów należy w razie zaistnienia warunku, oznaczonego w ustępie 1 tego paragrafu, a odnoszącego się do praktycznej nauki i zawodowego wykształcenia najmniej przez dwa lata, umieścić następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na podstawie § 14 a) ustawy z dnia 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 lipca 1907 r. L. 193 Dz. u. p. dowód

przepisanego ukończenia stosunku nauki (list czeladniczy, względnie egzamin na czeladnika) dla przemysłu .....«.

§ 2.

Jeżeli w którymś z wymienionych w § 1 niniejszego rozporządzenia zakładów naukowych odbywa się praktyczna nauka w zakresie przemysłu, planem naukowym tegoż zakładu objętego i trwa najmniej trzy lata, to świadectwa ukończenia ze skutkiem tychże zakładów zastępują dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki (list czeladniczy, względnie egzamin na czeladnika), a nadto skracają trzechletni termin w charakterze pomocnika (czeladnika), względnie robotnika fabrycznego, przepisany do rozpoczęcia dotyczącego rzemiosła w § 14 ustawy z dnia 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p., do jednego roku.

Na dotyczących świadectwach odejścia należy umieścić następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na podstawie § 14 a ustawy z dnia 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 lipca 1907 L. 193 Dz. u. p. dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki (list czeladniczy, względnie egzamin na czeladnika) dla przemysłu ..... i uprawnia w razie zaistnienia ogólnych wymagań, zastrzeżonych ustawą, i przy równoczesnem przedłożeniu dowodu jednorocznej pracy w charakterze pomocnika (czeladnika), względnie robotnika fabrycznego do rozpoczęcia samodzielnego prowadzenia tegoż przemysłu.

§ 3.

Jeżeli w którymś z wymienionych w § 1 niniejszego rozporządzenia zakładów naukowych odbywa się praktyczna nauka w zakresie pewnego przemysłu, planem naukowym tegoż zakładu objętego, i trwa najmniej przez dwa lata szkolne (lub cztery, chociażby nie następujące bezpośrednio po sobie półrocza) i jeżeli wstąpienie ucznia do zakładu poprzedziło najmniej dwuletnie zajęcie praktyczne w dotyczącym przemyśle, to świadectwa ukończenia ze skutkiem tychże zakładów zastępują dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki (list czeladniczy, względnie egzamin na czeladnika) a postanowiony w § 14 ustawy z dnia 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p., najmniej trzechletni termin pracowania w charakterze pomocnika (czeladnika), względnie robotnika fabrycznego zostaje skrócony do jednego roku.

Dotyczące świadectwo odejścia należy zaopatrzyć następującą klauzulą:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na podstawie § 14 a ustawy z dnia 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 lipca 1907, L. 193 Dz. u. p. dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki (list czeladniczy, względnie egzamin na czeladnika) dla przemysłu ..... i uprawnia w razie zaistnienia ogólnych wymagań, zastrzeżonych ustawą, i przy równoczesnem przedłożeniu dowodu jednorocznej pracy w charakterze pomocnika (czeladnika) względnie robotnika fabrycznego do rozpoczęcia i samodzielnego prowadzenia tegoż przemysłu«.

§ 4.

Pomocnicy, którzy po przepisanem ukończeniu stosunku nauki albo po zastępującem ten ostatni ukończeniu przemysłowego zakładu naukowego (§ 1 niniejszego rozporządzenia) uczęszczają do szkoły dziennej pewnego przemysłowego zakładu naukowego w celu dalszego wykształcenia się w swoim przemyśle, a to co najmniej przez jeden rok szkolny (albo przez dwa, choćby nie następujące po sobie bezpośrednio półrocza), mają w celu rozpoczęcia i samoistnego uprawiania dotyczącego przemysłu rękodzielniczego wykazać zamiast przepisanej co najmniej trzechletniej tylko jednoroczną praktykę w charakterze pomocnika (czeladnika) względnie robotnika fabrycznego.

Na dotyczących świadectwach zakładów naukowych należy dodać następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo uprawnia na podstawie § 14 a ustawy z 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z 27 lipca 1907 L. 193 Dz. u. p. przy zaistnieniu ogólnych wymogów ustawowych i przy równoczesnem wykazaniu jednorocznej praktyki w charakterze pomocnika (czeladnika), względnie robotnika fabrycznego do rozpoczęcia i samoistnego uprawiania przemysłu .....«.

§ 5.

Pomocnicy, którzy po przepisanem ukończeniu stosunku pracy uczęszczają do szkoły dziennej pewnego przemysłowego zakładu naukowego w celu dalszego wykształcenia się w swoim przemyśle co najmniej przez trzy lata szkolne w charakterze zwyczajnego ucznia, są uwolnieni w celu rozpoczęcia i samoistnego uprawiania dotyczącego przemysłu od wykazania kilkoletniej praktyki w charakterze pomocnika (czeladnika), względnie robotnika fabrycznego.

Dotyczące świadectwa zakładów naukowych należy zaopatrzyć w następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo uprawnia na mocy § 14 a ustawy z dnia 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z 27 lipca 1907 L. 193 Dz. u. p. przy zaistnieniu ogólnych wymogów ustawowych i równoczesnem wykazaniu przepisanego ukończenia stosunku nauki do rozpoczęcia i samoistnego uprawiania przemysłu .....«.

§ 6.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie równocześnie z ustawą z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącą zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej.

Rozporządzenia ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem wyznań i oświaty, z 3 września 1906 L. 197 Dz. u. p.

i z 1 maja 1909 L. 123 Dz. u. p., dotyczące oznaczenia tych przemysłowych zakładów naukowych, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przemysłów rękodzielniczych, tracą równocześnie moc prawną.

Rozporządzenie ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych, z 2 sierpnia 1907 L. 194 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące oznaczenia rękodzielniczych przemysłów, uprawianych zazwyczaj przez kobiety.

§ 1.

Na podstawie § 14 d, ustępu 2, ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, ogłasza się niżej wymienione rękodzielnicze przemysły, jako zazwyczaj przez kobiety wykonywane, a mianowicie:

1) Hafciarstwo złotem, srebrem i perłami (§ 1 punkt 32 powołanej ustawy);
2) przemysł wyrobu odzieży, ograniczający się na ubrania kobiece i dziecinne (§ 1 punkt 35 i § 14 d ustęp 3 powołanej ustawy);
3) przemysł modniarski (§ 1 punkt 41 powołanej ustawy);
4) wyrób sztucznych kwiatów i piór ozdobnych (§ 1 punkt 42 powołanej ustawy).

§ 2.

Do rozpoczęcia przemysłu, oznaczonego w § 1 punkt 1, 3 i 4 i do samodzielnego uprawiania tegoż przez zgłaszające się kobiety może być dowód uzdolnienia przedłożony także w odmiennej formie, aniżeli to jest przepisane w §§ 14 i 14 a powołanej ustawy.

Sposób, w jaki ten dowód uzdolnienia ma być przedłożony, pozostawia się do ocenienia władzom przemysłowym, które przedtem mają przesłuchać stowarzyszenie.

§ 3.

Przy rozpoczęciu przez kobiety przemysłu wyrobu odzieży, ograniczonego do wyrobu sukien kobiecych i dziecinnych, należy zastosować przy dowodach uzdolnienia postanowienia § 14 d ustęp 3 do 5 powołanej ustawy.

§ 4.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie równocześnie z ustawą z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p.

Rozporządzenie ministra handlu z dnia 4 sierpnia 1907 L. 195 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 183),

dotyczące określenia czasu, w którym ma się dokonać przekształcenia kas chorych dla czeladników, istniejących przy stowarzyszeniach przemysłowych, według przepisów ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p.

Na podstawie § 121 i, ustępu 4, ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, postanawia się, że kasy chorych dla czeladników, istniejące przy stowarzyszeniach przemysłowych, mają być przekształcone w myśl przepisów powołanej ustawy w czasie do dnia 31 grudnia 1907, w przeciwnym bowiem razie reforma ta nastąpi w drodze urzędowej ze strony politycznych władz krajowych.

Rozporządzenie ministra handlu, wydane w porozumieniu z ministrem wyznań i oświaty, z dnia 13 sierpnia 1907 L. 198 Dz. u. p. (Wr. Ztg. Nr. 187),

dotyczące oznaczenia takich zakładów naukowych, których świadectwa z ukończenia z dobrym postępem takiego zakładu zastępują w całości lub częściowo dowód czasu nauki w przemyśle handlowym, względnie zastępują w części dowód przepisanego czasu służby w jednym z przemysłów handlowych.

Na podstawie § 13 a ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącej zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, postanawia się, jak następuje:

§ 1.

Świadectwa uczęszczania z dobrym postępem na publiczne albo w prawo publiczności wyposażone jednoroczne kupieckie kursa naukowe, następnie świadectwo ukończenia ze skutkiem czterech niższych klas publicznej, względnie prywatnej, wyposażonej w prawo publiczności, szkoły średniej (niższego gimnazyum, niższej szkoły realnej, gimnazyum realnego), wreszcie świadectwa ukończenia ze skutkiem jednorocznego kursu naukowego, połączonego ze szkołami wydziałowemi w myśl rozporządzenia ministerstwa wyznań i oświaty, z 26 czerwca 1903 L. 37 Dz. rozp. min. wyznań i oświaty, zastępują przy dowodzie czasu nauki w pewnym przemyśle handlowym jeden rok przepisanego zajęcia w charakterze ucznia.

Na świadectwach odejścia wspomnianych wyżej jednorocznych kupieckich kursów naukowych należy dołączyć następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na podstawie § 13 a ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z 13 sierpnia 1907 L. 198 Dz. u. p. przy dowodzie czasu nauki w przemyśle handlowym jeden rok zajęcia w charakterze ucznia«.

§ 2.

Świadectwa ukończonej ze skutkiem publicznej względnie w prawo publiczności wyposażonej dwuklasowej szkoły handlowej, albo publicznej, względnie w prawo publiczności wyposażonej szkoły średniej (wyższego gimnazyum, wyższej szkoły realnej) zastępują w całości dowód przepisanego czasu nauki w przemyśle handlowym.

Na świadectwach odejścia wspomnianych wyżej dwuklasowych szkół handlowych należy dodać następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na podstawie § 13 a ustawy z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego z 13 sierpnia 1907 L. 198 Dz. u. p. dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki w przemyśle handlowym«.

§ 3.

Świadectwa ukończenia ze skutkiem publicznej lub w prawo publiczności wyposażonej wyższej szkoły handlowej (Akademii handlowej) nietylko zastępują w całości dowód przepisanego czasu nauki w przemyśle handlowym, lecz nadto także zniżają przepisany w § 13 a. ustępie 2, ustawy z 5 lutego 1907, L. 26 Dz. u. p. co najmniej dwuletni czas służby w przemyśle handlowym na jeden rok.

Na równi z absolwentami tych wyższych szkół handlowych należy uważać te osoby, które po ukończeniu szkoły średniej uczęszczały ze skutkiem w charakterze zwyczajnych słuchaczy na istniejące przy wyższych szkołach handlowych (Akademiach handlowych) kursa abituryentów, których organizacya została zatwierdzona przez ministerstwo wyznań i oświaty.

Na świadectwach odejścia wyższych szkół handlowych i na wspomnianych wyżej świadectwach z ukończenia kursu abituryentów należy dołączyć następującą klauzulę:

»Niniejsze świadectwo zastępuje na podstawie § 13 a ustawy z lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. i rozporządzenia ministeryalnego

z 13 sierpnia 1907 L. 198 Dz. u. p. dowód przepisanego ukończenia stosunku nauki w przemyśle handlowym i upoważnia przy zaistnieniu ogólnych wymogów ustawowych tudzież przy równoczesnem wykazaniu jednorocznego czasu służby w przemyśle handlowym do rozpoczęcia i samoistnego prowadzenia wspomnianych w § 38, ust. 3 i 4, powyższej ustawy, a z dowodem uzdolnienia związanych przemysłów handlowych«.

§ 4.

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie równocześnie z ustawą z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p., dotyczącą zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej.

UWAGA. Co do obowiązywania w Galicyi i Bukowinie §§ 13 a i 38, ust. 3 do 6, noweli z 5 lutego 1907 L. 26 Dz. u. p. (o dowodzie uzdolnienia w przemysłach handlowych) p. art. III, ustęp 5, ustawy wprow.

I.

Patent cesarski z 20 grudnia 1859 Nr. 227 Dz. ust. pań.

ogłaszający ordynacyę przemysłową i nadający jej moc obowiązującą począwszy od dnia 1 maja 1860.

MY FRANCISZEK JÓZEF I

z Bożej łaski cesarz austryacki, król węgierski i czeski

i t. d. i t. d.

Powodowani zamiarem ujednostajnienia i możliwego ułatwienia obrotu przemysłowego, udzieliliśmy po wysłuchaniu naszych ministrów i naszej Rady państwa zatwierdzenia naszego następującej ustawie przemysłowej i rozporządzamy co następuje:

I. Niniejsza ustawa przemysłowa nabywa począwszy od 1 maja 1860 roku mocy obowiązującej na całym obszarze naszego państwa z wyłączeniem weneckiego okręgu administracyjnego i Pogranicza wojskowego.

Obszar państwa, na którym obowiązuje ustawa przemysłowa, obejmuje obecnie królestwa i kraje, reprezentowane w Radzie państwa, a wymienione w § 1 ustawy z 21 grudnia 1867 Nr. 141 Dz. u. p., zmieniającej ustawę zasadniczą o reprezentacyi państwa z 26. lutego 1861. Są to następujące królestwa i kraje:

Czechy, Dalmacya, Galicya i Lodomerya z W. Ks. Krakowskiem, Austrya dolna i górna, Salzburg, Styrya, Karyntya, Kraina, Bukowina, Morawa, Śląsk górny i dolny, Tyrol, Vorarlberg, Istrya, Gorycya i Gradyska i miasto Tryest.

II. Ustawa przemysłowa nie narusza istniejących przepisów o osiedlaniu się i prawie pobytu.

»Osobista wolność przesiedlania się i swoboda przenoszenia majątku w obrębie państwa nie ulega żadnym ograniczeniom...« (Art. 4 ust. zasadn. z 21 grudnia 1867 Nr. 142 Dz. u. p.).

»Każdy obywatel państwa może przebywać i mieszkać w każdem miejscu na obszarze państwa... tudzież pod ustawowymi warunkami wykonywać wszelkie gałęzie zarobkowania« (Art. 6. l. c.).

III. Wszelkie obecnie obowiązujące przepisy o uzyskaniu uprawnień do przemysłu, fabryk i handlu, jak i wszelkie dawniejsze z niniejszą ustawą przemysłową niezgodne przepisy o wykonywaniu tych uprawnień przestają obowiązywać z wyżej oznaczoną chwilą.

Odnoszące się do płacy za mlewo postanowienia ordynacyj młynarskich oraz ogłoszone na podstawie takowych ordynacye i taryfy młyńskie nie mogą być obecnie uważane jako utrzymane w swej mocy (M. H. z 10. paźdz. 1877 L. 22,505).

Tak samo zarządzenia ordynacyi młynarskiej co do rozpoczęcia przemysłu młynarskiego, urządzenia przedsiębiorstwa i wykonywania tegoż, o ile odnośne normy dawniejsze nie zgadzają się z ustawą przemysłową, zostały zniesione przez tę ostatnią i przez ustawy o prawach wodnych (M. H. z 6. lutego 1877 L. 2108).

IV. Postanowienia, zawarte w niniejszej ustawie stosują się z zastrzeżeniem ograniczenia w następnym artykule wyrażonego, do wszelkich zatrudnień przemysłowych, skierowanych bądź to ku wytwarzaniu, obrabianiu lub przetwarzaniu przedmiotów obrotu, bądź też ku załatwianiu czynności handlowych lub pełnieniu usług i robót.

1. Zawodowe zakupywanie i rozparcelowywanie lub sprzedawanie gruntów i *realności* nie może uchodzić wedle art. IV. pat. obw. ust. przem. za zatrudnienia przemysłowe w rozumieniu ustawy przemysłowej (M. S. W. l. 1446 z 5 marca 1877 Z. f. V. str. 72).

2. Umowy o dostawę, zawierane w celach zarobkowych, należy uważać za czynności handlowe i zawarcie choćby jednej takiej umowy, jeśli jest w związku z regularną czynnością i ciągłem zarobkowaniem podpada pojęciu przemysłu, chociażby interes był ograniczonym na czas oznaczony, przedsiębiorca nie należał do kategoryi kupców a towar nie każdemu był ofertowanym (T. A. z 11 września 1880 l. 1775 B. 852).

3. Młyn domowy nie jest przemysłem, lecz urządzeniem dla własnej wygody (eine Selbstbedienung), do czego każdy ma prawo, a zatem zezwolenia do tego nie potrzeba. Przemysły bowiem istnieją jedynie w tym celu aby usłużyć tym, którzy usług sami sobie świadczyć nie mogą lub nie chcą i jedynie dla przemysłu wymaganem jest wedle istniejących przepisów udzielenie urzędowego uprawnienia (zgłoszenie). Z pojęcia atoli młyna domowego wynika samo przez się, że nie może tu być mowy o usłużeniu osobie trzeciej, w którym to razie młyn ten zmieniłby się w rzemiosło, ani o jego sprzedaży. Zemlenie zatem cudzego zboża w młynie domowym należy uważać za nieuprawnioną czynność przemysłową i jako taką ją traktować. (Dekr. kancel. nadw. z 27 VI 1821).

Młyn domowy i wtedy nawet nie podpada ustawie przemysłowej, gdy w nim obcy właściciele ziemscy na zasadzie przysługujących im praw służebnych mielą swoje zboża (M. S. W. l. 8372 ex 1894).

V. Ustawa niniejsza nie stosuje się do następujących zatrudnień i przedsiębiorstw, mających i nadal podlegać dotychczasowym przepisom:

a) wytwórczość rolnicza i leśna i jej przemysły pomocnicze o ile głównym ich celem jest przerabianie własnych płodów, nadto dozwolone w niektórych częściach kraju wedle dawniejszych urządzeń właścicielom winnic i sadów szynkowania własnymi wyrobami;

1) Używanie odpłatne młockarni celom gospodarczym służącej, a własnością pojedyńczej osoby lub też stowarzyszenia będącej nie może być w każdym razie uważanem za przemysł; należy

raczej każdy wypadek z osobna oceniać wedle przepisu art. Va pat. wprow. (M. S. W. z 14 VII 1885 l. 4143).

2) Ustawa przemysłowa nie przeciwstawia produkcyi naturalnej (Urproduktion) — zatrudnieniom przemysłowym.

Art. V lit. *a* pat. wprow. wyodrębnia jedynie z przedsiębiorstw przemysłowych: »wytwórczość rolniczą i leśną i jej przemysły pomocnicze, o ile głównym ich celem jest przerabianie własnych płodów...«

Jedynie zatem produkcya rolnicza i leśna, a nie wielka wytwórczość naturalna wyjętą jest z przepisów ustawy przemysłowej; wszelkie inne zarobkowe, t. j. zawodowe w celach zarobku wykonywane zatrudnienie podpada ustawie przemysłowej, chociażby miało charakter wytwórczości naturalnej. Przeciwnie zaś wyjętem jest z pod przepisów ustawy przemysłowej w produkcyi rolnej i leśnej także rzeczywiste przedsiębiorstwo przemysłowe, obejmujące obrabianie i przerabienie surowców, mianowicie jeśli są to przemysły uboczne w gospodarstwie rolnem lub leśnem. Dowodem tego, że taka a nie inna jest intencya ustawy, jest art. IV. pat. obw., według którego także wszelkie zatrudnienia przemysłowe, skierowane do wytwarzania przedmiotów obrotu (w przeciwstawieniu do »obrabiania« i »przetwarzania« tychże), następnie art. V lit. *b*, który górnictwo, zatem niezaprzeczenie gałąź produkcyi naturalnej wyraźnie wyłącza z przepisów ustawy, wreszcie dla obecnego stanu ustawodawstwa § 23 l. 43 noweli przem. z 15 marca 1883 l. 39 Dz. u. p., według którego kamieniołomy, będące także w zasadzie rodzajem produkcyi naturalnej tylko wtedy nie potrzebują zatwierdzenia urządzeń przemysłowych przez władzę, jeśli się je wykonuje jako uboczne gałęzie »gospodarstwa rolnego« (landwirtschafttich) (T. A. z 14 XII 1887 l. 3820).

3) Wydobywanie produktów naturalnych może ze względu na szczególne, od potocznego odróżniające sie znaczenie słów »wytwarzanie, obrabianie i przetwarzanie« (Herverbringung, Bearbeitung und Umgestaltung) art. IV pat. obw. uchodzi za zatrudnienie przemysłowe, ale tylko wówczas, gdy nie stanowi jedynie części przedsiębiorstw i zatrudnień wzmiankowanych w art. V pat. obw. jak np. rozsyłka wody mineralnej przez zakład leczniczy (T. A z 6 XI 1891 l. 3115 B 6224).

4) Eksploatacya kamieniołomu, wykonywana nie jako uboczne zajęcie przy gospodarstwie rolnem, podlega przepisom ust. przem. chociażby była wykonywaną na własnym gruncie i chociażby wytwarzano wyłącznie produkt surowy i ten dalej pozbywano (T. A. z 14 XII 1887 l. 3330 B. 3820).

5) Sprzedawanie mleka przez gospodarza wiejskiego, o ile dotyczy jedynie mleka i wytworów mleczarskich własnego gospodarstwa nie jest przedsiębiorstwem przemysłowem, ale gałęzią gospodarstwa wiejskiego (M. S. W. l. 20167 ex 1894).

6) Uprawa gruntu celem produkowania *jarzyn i kwiatów*, wykonywana bez fachowego personalu pomocniczego i bez cieplarń dla hodowli nadzwyczajnych, na sprzedaż przeznaczonych gatunków, nie jest ani ogrodnictwem atystystycznym ani handlowem, lecz produkcyą rolną (T. A. z 16 VI 1889 l. 25 B. 4468).

7) Do gorzelni gospodarczych ma zastosowanie ustawa z 20 VI 1888 Nr. 95 Dz. u. p.).

9) Za robotników rolnych po myśli ustawy o zabezpieczenie na wypadek choroby uważać należy tylko tych robotników, którzy pracują w gospodarstwie wiejskim, t. j. w produkcyi pierwotnej (Urproduction) i jej gałęziach pomocniczych, nigdy atoli robotników najętych w gorzelni, chociażby gorzelnia pozostawała w związku z gospodarstwem rolnem tego samego przedsiębiorcy (T. A. 9 IV 1897 l. 2055).

a) górnictwo i urządzenia kopalniane, zależne wedle ustawy górniczej od koncesyi urzędów górniczych;

Zob. Ustawę górniczą i ust. z 21 czerwca 1884 o zatrudnieniu młodocianych robotników i kobiet, tudzież rozp. min. handlu z 8 XI 1854 Nr. 290 Dz. u. p.).

c) działalność literacka, prawo autorów do własnych nakładów i twórczość artystyczna.

Literatura: Seufferth: *Das Autorrecht an litterarisichen Erzeugnissen.* Hamburg (Sammlung von wissenschaftlichen Vorträgen Nr. 186). Hagen: *Ueber litterariche Fälschungen.* Hamburg(Deutsche Zeit. u. Streit.-fragen N. F. Nr. 60—61). Spasowicz: *Własność literacka* (»Kraj« 1888). Górski Ant.: *W kwestyi własności literackiej.* Warszawa 1891. Geller: *Gesetz betrefend das Urheberecht*

ect.. Wien 1896. Wretschko: *Das Gesetz vom 26 December 1895 R. G. Bl. Nr. 197 betreffend das Urheberecht ect.* Wien 1896. Suesser: *Ustawa prasowa i ustawa o prawie autorskiem ect.* Złoczów 1899. Makarewicz: *Ustawy karne dodatkowe.* Kraków 1900 str. 202 sq. Kamiński: *Prawo autorskie i kontrfakcya.* Warszawa 1874 (z ross.).

1. Snycerzy, modelarzy, cyzelerów i sztukatorów należy wogólności należy uważać za przemysłowców. Podobnie jak w innych przemysłach, np. w rytowniczym, złotniczym i stolarskim i t. p., mogą się i tu zdarzyć roboty, przekraczające zwykłą rękodzielniczą miarę i posiadające niezaprzeczoną wartość artystyczną. O ile jednak wytwórczość ich pospolicie skierowaną jest do produkowania towarów użytkowych dla potrzeb codziennych, o ile oni mniej lub więcej artystyczne roboty tylko uwielokrotniają i reprodukcye te w sposób zarobkowy sprzedają, o ile wreszcie posługują się w celach tych robót reprodukcyjnych pomocnikami przemysłowymi, nie mającymi kwalifikacyj artystycznych, o tyle nie można ich uważać za artystów, lecz za przemysłowców.

Nazwa »przemysł artystyczny«, którą ewentualnie możnaby te przemysły określić, nie wpływa wcale na prawne znaczenie tychże. Rzeźbiarze, o ile przez to słowo rozumie się osoby, zajmujące się reprodukowaniem plastycznych figur i ornamentacyj, zwłaszcza w gipsie, są również przemysłowcami artystycznymi i jedynie wówczas należy ich po myśli art. V pat. obw. uważać za artystów, jeśli trudnią się rzeźbiarstwem własnego pomysłu (M. H. 5 II 1887 l. 49643 ex 1886).

Wyrażenie »twórczość artystyczna« (Ausübung der schönen Künste) tłomaczyć należy w ściślejszem słowa znaczeniu i stosować jedynie do twórczości oryginalnej, estetyczne a nie praktyczne cele mającej. Przemysł artystyczny pod pojęcie to nie podpada (T. A. 8 XI 1893 B. 7503).

d) praca najemna najniższego gatunku (wyrobnictwo dzienne i t. p.).

1. Zob. pat. ces. o czeladzi domowej z 1 maja 1810 (Zb. ust. polit.) i ordynacye służbowe dla poszczególnych krajów wydane.

e) zatrudnienia zarobkowe należące do kategoryi ubocznych zatrudnień domowych i wykonywane przez zwykłych domowników;

f) czynności adwokatów, notaryuszy i stręczycieli handlowych (senzalów wekslowych, towarowych i okrętowych, ajentów giełdowych), inżynierów i innych osób ustanowionych i zobowiązanych umyślnie przez władzę dla pewnych czynności; nadto wszelkie podejmowanie się pośrednictw prywatnych w czynnościach nie handlowych;

1) Zob. Ustawę z 1 kwietnia 1875 Nr. 67 Dz. ust. pań. o organizacyi giełd. i ust. o sensalach (w »Kodeksie handlowym, wydanie Rosenblatta i Wróblewskiego. Kraków 1898); ordynacyę notaryalnę z 25 lipca 1871 Nr. 75 Dz. u. p., ordynacyę adwokacką z 6 lipca 1868 Nr. 96 Dz. u. p., której § 1 opiewa: »Do wykonywania *adwokatury* nie potrzeba zezwolenia władzy, wystarcza wykazanie warunków ustawowych i wpis na listę adwokatów«.

2) *Instytucyę ajencyj publicznych* urządza dekret nadw. z 16 kwietnia 1833 l. 8782.

3) Do *autoryzowanych techników prywatnych* odnosi się rozp. min. stanu z 11 XI 1860 l. 36413 i rozp. min. spraw wewn. z 8 XI 1886, tudzież reskrypt tegoż min. z 8 XI 1886 l. 8152 (zob. Weiselsperga »Compendium des Gewerberechts«. Wien 1897 strona 619 i nast.).

4. Przepisy o *autoryzacyi techników asekuracyjnych* zawiera następujące rozp. min. wyznań i oświaty z 3 lutego 1895 Nr. 23 Dz. u. p.:

Zaradzając wzrastającej ciągle potrzebie przysporzenia osób wykształconych w zakresie techniki asekuracyjnej, min. spraw wewn. tudzież min. wyzn. i ośw. uznają za stosowne przepisać następujące zasady pod względem udzielania upoważnień technikom asekuracyjnym, zanim porządek nauki i egzaminów dla nich zostanie ostatecznie urządzony.

§ 1. Uprawnienia do używania tytułu »technika asekuracyjnego urzędownie uprawnionego« nabywa się jedynie na

mocy dokumentu upoważniającego, przez Min. spraw wewn. stosownie do poniż zamieszczonych przepisów wydanego.

§ 2. Upoważnienie w § 1 wzmiankowane uzyskać można, z wyjątkiem ustanowionym w § 6, przez złożenie z dobrym skutkiem egzaminu przed komisyą egzaminacyjną w Min. spraw wewn. utworzoną.

§ 3. Ażeby być przypuszczonym do złożenia egzaminu, kandydat winien oprócz obywatelstwa austryackiego, własnowolności i nieskazitelności udowodnić:

1. że skończył szkołę średnią,
2. że uczęszczał na wykłady matematyki wyższej w szkole głównej,
3. że działał praktycznie w zawodzie techniczno-asekuracyjnym.

§ 4. Działanie praktyczne w zawodzie techniczno-asekuracyjnym (§ 3, l. 3) udowadnia się wiarogodnemi potwierdzeniami, świadczącemi, że kandydat zajmował się przez odpowiedni przeciąg czasu wykonywaniem prac techniczno-asekuracyjnych bądź samodzielnie, bądź też dla zakładu ubezpieczenia lub w urzędzie publicznym.

§ 5. Przedmiotami egzaminu w § 2 oznaczonego są:

1. Matematyka ogólna.

Wymaga się:

Znajomości arytmetyki ogólnej, rachunku różniczkowego i całkowego, tudzież zasad rachunku prawdopodobieństwa.

2. Matematyka asekuracyjna i statystyka matematyczna.

Wymaga się:

Znajomości zasad i prawideł matematyki asekuracyjnej i wprawy w stosowaniu tychże do obliczania premij i rezerw, układania planów asekuracyjnych, sprawdzania funduszów i t. p.

Świadomości istotnych zasad statystyki matematycznej, znajomości najważniejszych tablic śmiertelności, inwalidztwa i chorobnych, ich powstania i stosowania w poszczególnych przypadkach.

Znajomości początków buchalteryi w szczególności pod względem utrzymywania rachunków i składania rachunków przez zakłady ubezpieczeń.

3. Ustawoznawstwo asekuracyjne i gospodarstwo narodowe.

Wymaga się:

Znajomości ustaw tyczących się zakładów ubezpieczeń publicznych i prywatnych w Austryi, tudzież najważniejszych przepisów wykonawczych.

Wiadomości z zakresu gospodarstwa narodowego.

§ 6. Osoby, które czynią zadość warunkom podanym w § 3, a działaniem swojem naukowem i praktycznem zdołają udowodnić wszechstronne wykształcenie w umiejętnościach, będących przedmiotami egzaminu, mogą być uwolnione od zdawania egzaminu w § 2 wzmiankowanego.

Podobnież osoby, które zdały z dobrym skutkiem egzamin na nauczycieli matematyki i fizyki w gimnazyach i szkołach realnych, lub w uniwersytecie krajowym uzyskały doktorat filozofii, którego głównym przedmiotem jest matematyka, mogą być uwolnione od zdawania egzaminu z przedmiotów, oznaczonych w § 5, l. 1; osoby zaś które zdały egzamina rządowe z umiejętności prawnych i politycznych lub uzyskały w uniwersytecie krajowym doktorat praw, od zdawania egzaminu z »gospodarstwa narodowego« wymienionego w § 5, l. 3.

Prośby o zupełne lub częściowe uwolnienie od egzaminu posyłać należy do komisyi egzaminacyjnej (§ 7), która je łącznie ze swoją opinią przekładać ma Ministerstwu spraw wewnętrznych. Decyzyę co do próśb o uwolnienie wydaje toż Ministerstwo.

§ 7. Do egzaminowania kandydatów ubiegających się o upoważnienie na techników asekuracyjnych, ustanawia się tymczasowo jedną komisyę egzaminacyjną a to w Ministerstwie spraw wewnętrznych w Wiedniu.

Komisya składa się:

1. Z przełożonego departamentu techniczno-asekuracyj-

nego w Ministerstwie spraw wewnętrznych lub jego zastępcy, który jest jej przewodniczącym.

2. Z trzech komisarzy egzaminacyjnych, z których najmniej dwaj powinni być profesorami przedmiotów zawodowych, a względnie docentami w uniwersytecie lub w szkole głównej technicznej.

Komisarzy egzaminacyjnych w ilości, jaka będzie uznana za potrzebną, mianuje na czas oznaczony Ministerstwo spr. wewn. w porozumieniu z Ministerstwem wyznań i oświaty.

§ 8. Zgłoszenia się do egzaminu wystosowane być mają do Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Kandydaci, nie czyniący zadość warunkom w § 3 oznaczonym, nie będą przypuszczani do egzaminu.

§ 9. Terminy do składania egzaminu wyznacza przewodniczący komisyi egzaminacyjnej.

§ 10. Egzamin jest po części piśmienny po części ustny.

Na egzaminie piśmiennym zadać należy kandydatowi zwyczajnie po jednem pytaniu z każdego z trzech przedmiotów egzaminacyjnych (§ 5), tak żeby mógł odpowiedzieć na wszystkie w jednym dniu w przeciągu zwykłych godzin urzędowych.

Na egzaminie ustnym egzaminować należy najwięcej dwóch kandydatów jednocześnie. Czas trwania egzaminu wymierzyć należy tak, aby na każdego kandydata wypadała najmniej godzina do egzaminowania.

Zadania i pytania egzaminacyjne piśmienne winna komisya egzaminacyjna zawsze naprzód ułożyć i aż do czasu użycia trzymać w tajemnicy a w tym celu opieczętowane.

Komisyi egzaminacyjnej wolno trzymać się tego samego sposobu postępowania także co do ustnego egzaminu. Zadania i pytania piśmienne otwiera na egzaminie przewodniczący komisyi egzaminacyjnej wobec kandydata.

Zadania i pytania piśmienne opracowywać ma kandydat pod nieustającym dozorem, jeżeli to być może, członka komisyi.

Używanie tablic logarytmowych, tablic śmiertelności, inwalidztwa lub jakichkolwiek innych środków pomocniczych może być dozwolone, jeżeli rodzaj zadań tego wymaga.

Używanie środków pomocniczych niedozwolonych lub pomoc innych osób pociąga za sobą natychmiastowe przerwanie egzaminu.

§ 11. Jak materyał egzaminacyjny rozdzielony być ma między egzaminatorów i jak pod innemi względami postępować się ma na egzaminie, uchwala komisya egzaminacyjna.

Opinię co do wypracowań piśmiennych wydają i odpowiedzi na poszczególne ustne pytania oceniają najprzód odnośni egzaminatorowie zawodowi; uchwałę ostateczną co do ogólnego wyniku każdego z osobna aktu egzaminu wydają wszyscy członkowie komisyi egzaminacyjnej, decyduje zaś pod tym względem większość głosów.

W razie równości głosów uchwałę stanowi to wotum, do którego przystąpił przewodniczący.

Uchwała ostateczna wyrażać ma uznanie kandydata albo
za uzdolnionego albo
za nieuzdolnionego.

§ 12. Spisać należy protokół egzaminu i podać w nim wszystkie przedmioty każdego egzaminu częściowego, orzeczenie egzaminatorów co do każdego z osobna przedmiotu egzaminu, jako też uchwałę ostateczną co do ogólnego wyniku wszystkich aktów egzaminu.

§ 13. Kandydaci uznani za nieuzdolnionych, mogą egzamin ponowić po upływie roku.

Powtórnie ponowić egzamin można tylko za zezwoleniem Ministerstwa spraw wewnętrznych.

§ 14. Gdy termin do egzaminu zostanie wyznaczony, kandydat winien do rąk przewodniczącego komisyi egzaminacyjnej złożyć taksę od egzaminu.

Taksa wynosi 30 złr.

Z kwoty tej dostaje po 7 złr. każdy z czterech członków komisyi egzaminacyjnej, a 2 złr. daje się woźnemu.

Kandydaci ponawiający egzamin mają opłacić ponownie taksę od egzaminu.

§ 15. Komisya egzaminacyjna przesyła protokół tyczący się złożonego egzaminu, do Ministerstwa spraw wewnętrznych,

które jeżeli wynik egzaminu był pomyślny, tudzież w takim przypadku, jeżeli kandydat był całkiem od egzaminu uwolniony (§ 6, ustęp 1), wydaje kandydatowi patent uprawniający go do używania tytułu technika asekuracyjnego urzędownie upoważnionego.

§ 16. Od techników asekuracyjnych urzędownie upoważnionych odebrać ma przysięgę Władza administracyjna krajowa ich siedziby.

§ 17. Technikom asekuracyjnym urzędownie uprawnionym, którzy za zbrodnię wogóle, za występek popełniony z chciwości lub przeciw moralności publicznej, albo za takież przekroczenie albo za występek w § 486 kodeksu karnego oznaczony, zostali skazani, może Ministerstwo spraw wewnętrznych odebrać uprawnienie używania nadal tytułu techników asekuracyjnych urzędownie uprawnionych.

§ 18. Każde nadanie i odebranie uprawnienia ogłosić należy w »Gazecie Wiedeńskiej« i w gazetach urzędowych krajowych.

§ 19. Technicy asekuracyjni urzędownie upoważnieni mają prawo używania pieczęci z nazwiskiem i tytułem: »Technik asekuracyjny urzędownie upoważniony.«

Władze mogą używać ich do wykonywania prac techniczno-asekuracyjnych za wynagrodzeniem.

§ 20. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

5. Do *ajencyj prywatnych dla spraw przywilejów* odnosi się reskr. min. z 18 I 1894 l. 20796 i § 122 ust. patent.

8. Instytucyę *rzeczników patentowych* normuje § 43 ust. patentowej z 11 I 1897 Nr. 30 Dz. u. p. (Zob. Kodeks handlowy wyd. Rosenblatta i Wróblewskiego str. 790 i 822).

6. O udzielaniu koncesyi na *pośrednictwa w interesach prywatnych* traktują przepisy, zawarte w reskr. min. stanu z 28 II 1863 l. 2306, a mianowicie:

1. Koncesyi na pośrednictwo w interesach prywatnych należy udzielać jedynie w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie. Udziela ich władza krajowa.

2. Przy udzielaniu należy ściśle badać, czy zachodzi istotna w tym względzie potrzeba, tudzież mieć należyty wzgląd na istniejących już w danej miejscowości lub powiecie notaryuszów, oraz ajentów publicznych i prywatnych.

3. Nie wolno udzielać koncesyi, opiewającej ogólnikowo na pośredniczenie w interesach prywatnych; przeciwnie, należy te interesa, dla których pośredniczenia koncesyi się udziela wyraźnie oznaczyć z nadmienieniem, że każde samowolne przekroczenie koncesyi pociągnie za sobą bezwzględną tejże utratę.

4. Zarówno nad już istniejącymi ajentami prywatnymi jak i nad tymi, którym licencya taka zostanie w przyszłości udzieloną należy rozciągnąć baczną uwagę i szczególniej tego przestrzegać, aby ajenci tacy nie trudnili się układaniem dokumentów prawnych, podań sądowych w sprawach spornych i niespornych i zastępywaniem stron przed sądem w charakterze pełnomocników. Spostrzeżone przekroczenie lub nadużycie licencyi pociągnie za sobą niezwłoczną tejże utratę.

(Zob. także reskr. min. z 18 I 1894 l. 20796 w Weigelspergu »Compendium« zeszyt dodatkowy IV).

Pod pojęcie prywatnego pośrednictwa w interesach nie można podciągać takich czynności, które wedle prawnego rozumienia nie należą do pośredniczenia (np. biur wywiadowczych) (T. A. S. II. 1885 l. 2884 B. 2394).

g) wykonywanie sztuki lekarskiej (lekarze chirurdzy, dentyści, okuliści, akuszerowie, akuszerki itd.) przedsiębiorstwa zakładów leczniczych wszelkiego rodzaju, nie wyłączając położniczych zakładów leczniczych, zakładów dla obłąkanych, zakładów kąpielowych i mineralnych; aptekarstwo, konowalstwo wraz z trzebieniem;

1. Dyplomy *chirurgów* zniosła ustawa z 17 II 1873 Nr. 25 Dz. u. p. Obecnie zatem prawo wykonywania praktyki chirurgicznej może się opierać jedynie na dyplomie, uzyskanym przed rokiem 1876.

2. Dla *akuszerek* wydało min. spr. wewn. instrukcyę, określoną w rozp. z 10 IX 1897 Nr. 216 Dz. u. p. które brzmi:

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem wyznań i oświaty z dnia 10 września 1897 Nr. 216 Dup. tyczące sie wydania nowych przepisów służbowych dla akuszerek.

Od dnia 1 października 1897 nabywa mocy obowiązującej nowa instrukcya służbowa dla akuszerek wydana nakładem c. k. Drukarni nadwornej i rządowej pod tytułem: »Dienstsvorschriften für Hebammen« i od tego samego dnia uchyla się poprawioną instrukcyę dla akuszerek, wydaną rozporządzeniem Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 4 czerwca 1881, Dz. u. p. Nr. 54, tudzież należące do niej Objaśnienie.

Każda akuszerka, która uzyskała kwalifikacyę i uprawnienie do wykonywania sztuki położniczej w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych i chce tamże zawód swój wykonywać, winna zaopatrzyć się w drukowany egzemplarz tych przepisów służbowych i trzymać się ściśle jego postanowień.

Akuszerkom, które dotychczas wykonywały praktykę według postanowień dawnej instrukcyi, wyznacza się okres przejściowy, jednoroczny, w ciągu którego obowiązane są przyswoić sobie dokładnie postanowienia nowych przepisów służbowych. Po upływie jednorocznego okresu przejściowego także i te akuszerki winny w praktyce swojej trzymać się wyłącznie nowych przepisów służbowych.

Postanowienia te, zawierające po części instrukcye zawodowo-techniczne co do wykonywania sztuki położniczej, po części przepisy co do obowiązków osobistych i publicznych, jakie na akuszerkach ciężą, mają służyć za wskazówkę także dla wszystkich funkcyonaryuszów powołanych do kształcenia akuszerek, tudzież do wglądania w ich czynności lub nadzorowania takowych.

3. Stosunki przemysłowo-prawne *dentystów* urządza rozp. min. z 20 III 1892 Nr. 55 Dz. u. p. (zob. § 15 l. 26 ust. przem.).

4. *Trzebieniem* trudnić się wolno wszędzie każdemu, kto posiadł znajomość tego zatrudnienia i złoży egzamin. Świadectwo wystawia na żądanie starostwo (Pat. ces. z 18 V 1781).

5. Co do urządzenia *prywatnych zakładów leczniczych, położniczych, kąpielowych i zdrojowisk* obowięzuje ustawa z d. 30 IV 1870 Nr. 68 Dz. u. p. o organizacyi publicznej służby zdrowia, która brzmi jak następuje:

Za zgodą obu izb Rady państwa uznaję za stosowne rozporządzić co następuje:

§ 1. Nadzór zwierzchniczy nad całą służbą zdrowia i najwyższe sterownictwo spraw lekarskich należy do administracyi państwa.

Do bezpośredniego jej zakresu działania należą wszelkie sprawy, które jako szczególnie ważne ze względu na powszechny stan zdrowia, jej wyraźnie do załatwienia zastrzeżono.

§ 2. Do administracyi państwa należy w szczególności:

a) utrzymywanie wykazu osób, służbę zdrowia pełniących i ich nadzorowani pod względem lekarskim, jako też przestrzeganie ustaw, odnoszących się do wykonywania praktyki przez te osoby;

b) nadzór zwierzchniczy nad wszystkimi szpitalami, domami obłąkanych, zakładami położniczemi, domami podrzutków i zakładami mamek, nad zakładami szczepienia ospy, domami kalek i innymi tego rodzaju zakładami, tudzież nad kąpielami leczniczymi i zdrojowiskami, a następnie pozwalanie na wznoszenie takich zakładów prywatnych;

c) przestrzeganie ustaw odnoszących się do chorób zaraźliwych, endemii, epidemii i zarazy na bydło, tudzież do kwarantanny i zakładów kontumacyjnych dla bydła, jako też do handlu truciznami i lekami;

d) zawiadywanie szczepieniem ospy;

e) uregulowanie wszystkich stosunków aptekarskich i nadzór nad niemi;

f) zarządzanie i przedsiębranie obdukcyj sanitarno-policyjnych;

g) czuwanie nad oględzinami zwłok i przestrzeganie ustaw względem pogrzebów, cmentarzów, wykopywania i przenoszenia zwłok, tudzież czuwanie nad miejscami, przeznaczonemi na skład padliny i nad warsztatami oprawców.

§ 3. Policya zdrowia na mocy ustaw gminnych przydzielona do zakresu *samoistnego* działania gmin obejmuje w szczególności:

a) Przestrzeganie przepisów sanitarno-policyjnych względem gościńców, dróg i placów, miejsc zgromadzeń publicznych, pomieszkań, kanałów do ścieku nieczystości i zlewów, wód płynących i stojących, tudzież względem wody do picia i do użytku, względem żywności (oględziny bydła i mięsa itp.) i naczyń, nakoniec względem publicznych urządzeń kąpielowych;

b) piecza o łatwość znalezienia pomocy w chorobie i połogu, tudzież o środki ratunku w nagłem niebezpieczeństwie życia;

c) utrzymywanie wykazu podrzutków, głuchoniemych, obłąkanych i kretynów, umieszczonym po za obrębem zakładów publicznych;

d) zakładanie i utrzymywanie izb przedpogrzebowych i cmentarzów, tudzież czuwanie nad niemi;

e) sanitarno-policyjne czuwanie nad targowicami bydła i transportami bydła;

f) urządzenie i utrzymywanie składów padliny.

§ 4. W *poruczonym* zakresie działania:

a) Wykonywanie środków miejscowych dla zapobieżenia chorobom zaraźliwym i ich rozszerzaniu się;

b) przestrzeganie rozporządzeń i przepisów sanitarno-policyjnych względem pogrzebów;

c) oględziny zwłok;

d) współudział przy wszelkich w obrębie gminy przez władzę polityczną przedsiębrać się mających sanitarno-policyjnych oględzinach i komisyach, w szczególności zaś przy publicznem szczepieniu ospy, przy wydobywaniu zwłok i obdukcyach, jako też przy środkach zapobiegających przywleczeniu, lub służących do wytępienia zarazy na bydło;

e) bezpośredni nadzór sanitarno-policyjny nad prywatnemi zakładami leczniczemi i położniczemi;

f) bezpośredni nadzór nad składami padliny i warsztatami oprawców;

g) peryodyczne składanie władzy politycznej sprawozdań o stanie zdrowia.

Zastrzega się prawodawstwu wyznaczenie jeszcze innych przedmiotów służby zdrowia, które gminy winny załatwiać w poruczonym zakresie działania.

§ 5. Zastrzega się prawodawstwu krajowemu oznaczenie w jaki sposób każda gmina dla siebie lub wspólnie z innemi gminami zaprowadzić ma urządzenia, potrzebne do wykonywania policyi zdrowia, a zastosowane do położenia i rozległości obszaru, jako też do liczby i zatrudnienia mieszkańców.

§ 6. Wykonywanie państwowego zakresu działania w sprawach zdrowia należy do władz politycznych. W tym względzie władze powinny zwyczajnie przedsiębrać kroki po poprzedniem wysłuchaniu znawców.

Do tego celu istnieją przy władzach politycznych:

a) w miastach, mających własne statuta gminne, urzędnicy zdrowia ustanowieni przez reprezentacye gminne;

b) rządowi lekarze powiatowi, a w razie potrzeby także weterynarze powiatowi przy starostwach powiatowych;

c) krajowe rady zdrowia, krajowi referenci i weterynarze krajowi przy krajowych władzach politycznych;

d) najwyższa rada zdrowia z referentem do spraw zdrowia w ministerstwie do spraw wewnętrznych;

W miarę potrzeby i w każdym wypadku z osobna można powoływać do publicznej służby zdrowia i inne osoby.

§ 7. Rządowi lekarze powiatowi są stałemi organami zdrowia odnośnych starostw powiatowych.

Okręgi i siedziby urzędowania rządowych lekarzy powiatowych ustanawiane będą w drodze rozporządzenia za porozumieniem się z wydziałami krajowemi.

Każdy urzędowy lekarz powiatowy podlega bezpośrednio staroście powiatowemu swojej siedziby urzędowej i winien także czynić zadość wezwaniom służbowym innych starostów powiatowych okręgu swego urzędowania.

§ 8. Rządowemu lekarzowi powiatowemu są przydzielone w okręgu jego urzędowania następujące sprawy:

a) Będzie używany przez starostę powiatowego do wykonywania nadzoru nad sanitarno-policyjną działalnością gmin, nad osobami pełniącemi służbę zdrowia w jego okręgu, nad przedstrzeganiem przepisów przeciwko leczeniu nieupoważnionemu i bezprawnemu wykonywaniu praktyki lekarskiej, tudzież przepisów względem handlu truciznami i lekami, dalej do nadzoru nad zakładami leczniczymi, dobroczynnymi i wszystkimi innymi podlegającymi nadzorowi w zakres sanitarno-policyjnym, nad łaźniami i zdrojowiskami, nad aptekami publicznemi i domowemi, nakoniec nad prowadzeniem rzemiosł szkodliwych zdrowiu.

b) Winien brać udział w bezpośredniem ze strony starostw powiatowych załatwianiu spraw zdrowia, a mianowicie stawiać wnioski co do kierowania sprawami zdrowia powiatu w ogólności, w szczególności zaś podczas epidemii, a w braku weterynarza także podczas epizotii, w razie zaś niebezpieczeństwa niecierpiącego zwłoki działać bezpośrednio pod własną odpowiedzialnością; stawiać wnioski co do przedsiębrania i koncesyonowania zatrudnień lekarskich uregulowania odnośnych stosunków, przedsiębrać poruczone mu dochodzenia sanitarno-policyjne i dawać w tym względzie swoję opinią; podczas rekrutacyi pośredniczyć na każdorazowe wezwanie odnośnych organów: wywiadywać się w swoim powiecie o ogólnym stanie zdrowia ludzi i zwierząt domowych służących do użytku, tudzież o wpływach szkodliwie tutaj działających, mianowicie o rozmaitych szkodliwych przesądach, odnoszących się do chorób i ich leczenia i stawiać wnioski na zaradzenie temu; nakoniec o tem wszystkiem co pod względem sanitarno-policyjnym zasługuje w jego okręgu na uwagę, przedkładać peryodycznie naukowo traktowane sprawozdanie główne, czerpane z odnośnych raportów i własnych spostrzeżeń.

Jeżeli istnieje osobny rządowy weterynarz powiatowy, tenże ma załatwiać sprawy do jego zawodu należące.

c) Winien objeżdżać swój powiat peryodycznie, a oprócz tego, w każdym wypadku z osobna, ile razy potrzeba.

d) Rządowi lekarze powiatowi jako tacy są także obowiązani pełnić obowiązki lekarzy sądowych za pobraniem przepisanych należytości.

§ 9. W siedzibie każdej krajowej władzy politycznej będzie ustanowiona krajowa rada zdrowia i systemizowane będą posady krajowego referenta zdrowia tudzież weterynarza krajowego. Oprócz tego w miarę potrzeby przydzielony będzie poczet pomocników lekarskich.

§ 10. Krajowa rada zdrowia jest organem doradczym i wydającym opinią w sprawach zdrowia w kraju; w szczególności jej zdania zaciągać należy co do wszystkich przedmiotów, które odnoszą się w ogólności do stosunków zdrowia w kraju, lub są pod względem zdrowia szczególnie ważnemi chociażby tylko jako przedmioty specyalne lub lokalne, tudzież przy obsadzaniu posad publicznej służby zdrowia w kraju: jest obowiązaną badać gromadzone materyały statystyczne, zestawiać takowe corocznie w sprawozdaniu ogólnem co do całego kraju i na wezwanie lub z własnej inicyatywy stawiać wnioski co do polepszenia stosunków zdrowia i co do wykonania odnośnych środków.

Protokoły posiedzeń winny być ogłaszane w gazecie urzędowej o ile to nie będzie szkodliwem dla stosunków publicznych, służbowych lub prywatnych.

§ 11. *Krajowa rada zdrowia* podlega naczelnikowi krajowemu i znosi się za pośrednictwem swego prezydującego tylko z nim lub jego zastępcą.

Składa się z krajowego referenta zdrowia, z trzech do sześciu członków zwyczajnych, których rząd mianuje i którzy mają reprezentować wszystkie sprawy zdrowia, tudzież z członków nadzwyczajnych, którzy na zarządzenie lub za zezwoleniem naczelnika krajowego do każdego z osobna wypadku powoływani być mają.

Nadto wydział krajowy może wydelegować do krajowej rady zdrowia dwóch członków zwyczajnych.

Liczba członków zwyczajnych, jako też sposób ich mianowania będą ustanowione dla każdego okręgu administracyjnego w drodze rozporządzenia.

§ 12. Czas urzędowania członków zwyczajnych trwa trzy lata. Występujący mogą być znowu zamianowani.

Krajowa rada zdrowia wybiera sobie prezydującego i jego zastępcę z pomiędzy siebie.

Bieg czynności krajowej rady zdrowia będzie uregulowany osobnym przepisem postępowania.

Urząd członka krajowej rady zdrowia jest honorowym i w zasadzie będzie wykonywanym bezpłatnie. Za większe prace jednak mają być udzielane wynagrodzenia.

Członkowie zwyczajni mają prawo podczas urzędowania używać tytułu »c. k. radca zdrowia.«

§ 13. Naczelnik krajowy używa krajowego referenta zdrowia:

a) do czuwania nad wykonywaniem ustaw sanitarnych i rozporządzeń ze strony powołanych do tego organów, do nadzorowania wszystkich osób służbę zdrowia pełniących, odnośnych gremiów, a w szczególności publicznych organów zdrowia, nakoniec wszystkich zakładów zdrowia licząc do nich łaźnie i zdrojowiska lecznicze;

b) do stałych objazdów peryodycznych i potrzebnych wypadkowo;

c) do opracowywania aktów władzy krajowej, należących do zakresu policyi zdrowia i do brania udziału w odnośnych komisyach.

§ 14. Weterynarza krajowego używa naczelnik krajowy w szczególności do następujących spraw:

a) do czuwania nad wykonywaniem ustaw i rozporządzeń policyjno-weterynarskich;

b) do objazdów stałych peryodycznych i potrzebnych wypadkowo;

c) do opracowywania aktów policyjno-weterynarskich władzy krajowej i do zasiadania w odnośnych komisyach; nadto prowadzi

d) referat co do spraw weterynarskich w krajowej radzie zdrowia.

§ 15. Przy ministerstwie spraw wewnętrznych będzie ustanowiona *najwyższa rada zdrowia* i będzie systemizowana posada lekarza jako referenta wszystkich spraw zdrowia. Temu ostatniemu w miarę potrzeby przydany będzie poczet pomocników lekarskich.

§ 16. Najwyższa rada zdrowia jest organem doradczym i wydającym opinią w sprawach sanitarnych królestw i krajów reprezentowanych w radzie państwa.

W szczególności jej zdania zasięgać należy co do wszystkich przedmiotów, które odnoszą się do stosunków zdrowia w ogólności lub są pod względem zdrowia szczególnie ważnemi; obowiązaną jest badać gromadzone materyały statystyczne i zestawiać z nich przeznaczone do ogłoszenia sprawozdania roczne i na wezwanie lub z własnej inicyatywy stawiać wnioski co do polepszenia stosunków zdrowia. Ma także dawać opinią przy obsadzaniu posad publicznej służby zdrowia.

Protokoły posiedzeń winny być ogłaszane w gazecie urzędowej o ile to nie będzie szkodliwem dla stosunków publicznych, służbowych lub prywatnych.

§ 17. Najwyższa rada zdrowia podlega ministrowi spraw wewnętrznych i znosi się za pośrednictwem swego prezydującego tylko z nim lub z jego zastępcą.

Składa się z referenta do spraw zdrowia w ministerstwie spraw wewnętrznych i przynajmniej z sześciu członków zwyczajnych, których rząd mianuje i którzy mają reprezentować wszystkie sprawy zdrowia, tudzież z członków nadzwyczajnych, którzy na zarządzenie lub za zezwoleniem ministra do obrad jako znawcy specyalni w każdym z osobna wypadku powoływani być mają.

Sposób mianowania członków zwyczajnych będzie ustanowiony w drodze rozporządzenia.

Ministrowi zastrzega się prawo zwoływania także innych komisyj znawców do obrady nad poszczególnemi kwestyami publicznej pieczy nad zdrowiem.

§ 18. Czas urzędowania członków zwyczajnych najwyższej rady zdrowia trwa trzy lata.

Występujący mogą być znowu zamianowani.

Najwyższa rada zdrowia wybiera sobie prezydującego i jego zastępcę z pomiędzy siebie.

Bieg czynności najwyższej rady zdrowia będzie uregulowany osobnym przepisem postępowania.

Urząd członka najwyższej rady zdrowia jest honorowym i zwyczajnie będzie wykonywanym bezpłatnie. Za większe prace jednak mają być udzielane wynagrodzenia.

Członkowie zwyczajni mają prawo podczas urzędowania używać tytułu »c. k. nadradca zdrowia.«

§ 19. Minister spraw wewnętrznych używa referenta spraw zdrowia:

a) do opracowywania aktów ministerstwa należących do zakresu policyi zdrowia;

b) do nadzorowania wszystkich osób służbę zdrowia pełniących i wszystkich zakładów zdrowia, tudzież do nadzoru nad wykonywaniem ustaw sanitarnych i rozporządzeń ze strony powołanych do tego organów;

c) do objazdów inspekcyjnych od czasu do czasu.

§ 20. Mianowanie referenta spraw zdrowia w ministerstwie spraw wewnętrznych i krajowego referenta zdrowia zastrzega się cesarzowi.

Weterynarzy krajowych mianuje minister spraw wewnętrznych, a rządowych lekarzy powiatowych i weterynarzy powiatowych naczelnik krajowy.

Członków zwyczajnych (§§ 11 i 17) powołać się mających ze strony rządu do krajowych rad zdrowia i do najwyższej rady zdrowia mianuje minister spraw wewnętrznych.

Kategorye i płace wszystkich osób ustanowionych przy państwowej administracyi zdrowia uwidocznione są w szemacie etatu i płac, tudzież dodatku do niego.

§ 21. Wykonanie tej ustawy poruczа się ministrowi spraw wewnętrznych.

DODATEK.

Referent spraw zdrowia w ministerstwie spraw wewnętrznych należy do etatu radców ministeryalnych, krajowi referenci zdrowia

Szemat posad i płac.

Kategorya służby	Klasa dyet	Przy ministerstwie: płaca	Przy ministerstwie: relutum na mieszkanie	Przy namiestnictwach: płaca	Przy namiestnictwach: relutum na mieszkanie w Wiedniu i Trygestu	Przy namiestnictwach: dodatek miejscowy	Przy rządach krajowych: płaca	Przy rządach krajowych: dodatek miejscowy	Przy starostach powiat.: płaca
		złotych reńskich w walucie austryackiej							
Radca zdrow. w ministerstwie spraw wewn. (radca ministeryalny) . .	V	4200—5250	630	—	—	—	—	—	—
Krajowy ref. zdrowia przy namiestnictwie (radca namiestn. 2-ej kl.)	VI	—	—	2200—2700	450	300	—	—	—
Kraj. ref. zdrowia przy rządach kraj. (radca rządu) . .	VII	—	—	—	—	—	1800—2000	300	—
Sekr. ministeryalny	VII	1600—1800	300	—	—	—	—	—	800 z czterorazowym dodatkiem 5 l. po 100 zr.
Lekarze powiatowi	IX	2000	—	—	—	—	—	—	
Koncepiści przy władzach krajowych .	IX	—	—	800—1000—1200	200	—	800—1000—1200	—	—
Weterynarze kraj. .	VIII	—	—	1000—1200—1400	200	—	800—1000—1200	—	—
Weterynarze pow. .	X	—	—	—	—	—	—	—	400—600

do etatu radców namiestnictwa II klasy, a względnie do etatu radców rządowych swego kraju, lekarski sekretarz ministeryalny do etatu sekretarzów ministeryalnych, koncepiści lekarscy przy władzach krajowych do etatu konkretalnego koncepistów tychże władz.

Weterynarzy krajowych umieszcza w kategoryi płac minister spraw wewnętrznych z uwzględnieniem zakresu ich czynności.

Płace lekarzy powiatowych podwyższane będą co pięć lat w tym przymiocie wysłużonych o 100 złr. (dodatki pięcioletnie) aż do ogólnej kwoty 1200 złr.

Naczelnikowi krajowemu przysługuje prawo przenoszenia rządowych lekarzy powiatowych i rządowych weterynarzy powiatowych z przyznaniem według przepisów należytości za przesiedlenie.

Krajowi referenci zdrowia z wyjątkiem krajowych referentów zdrowia w Wiedniu i Tryeście otrzymują dodatek miejscowy w kwocie 300 złr. rocznie, który wypłacany będzie tak jak płaca w ratach miesięcznych.

Lekarze i weterynarze umieszczeni na posadach przy namiestnictwach w Wiedniu i Tryeście pobierać będą relutum na mieszkanie w ratach kwartalnych.

Na podróże służbowe rządowych lekarzy powiatowych i rządowych weterynarzy powiatowych do których nie należy jednak liczyć podróży z powodu epidemii i epizootii, wyznaczona będzie kwota ryczałtowa.

Co do należytości innych lekarzy i weterynarzy rządowych dodczas podróży służbowych i komisyi, czy takowe mają być zaspokojone ze skarbu państwa czy z funduszu publicznego czyli też ze strony prywatnej, dalej co do podróży służbowych rządowych lekarzy powiatowych i weterynarzy powiatowych podczas epidemii i epizootii, jako też co do wynagrodzeń i zapomóg dla wszystkich rządowych organów zdrowia, zastosowane będą przepisy obowiązujące we władzach politycznych.

ad 5) Zaprowadzenie urządzeń kąpielowych nie podlega przepisom ustawy przemysłowej, w szczególności § 38 (obecnie 34) ust. przem. (T. A. 12 V 1880 l. 94 i B. 771).

W **Galicyi** i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem obowiązuje następująca Ustawa z dnia 28 lipca 1897 Nr. 47 Dz. u. k. urządzająca prawne stosunki szpitali powszechnych i publicznych, tudzież zakładów dla położnic i obłąkanych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§ 1. Szpitale uznane dotychczas za zakłady powszechne i publiczne, zatrzymują ten swój prawny charakter i nadal.

§ 2. W przyszłości może być prawny charakter: »powszechności i publiczności,« przyznany szpitalowi tylko ustawą krajową. Charakter ten może uzyskać szpital, jeżeli założyciel (powiat, gmina, korporacya, osoba fizyczna lub moralna) odstąpi aktem fundacyjnym na własność szpitalowi budynek wraz z całem urządzeniem wewnętrznem i zabezpieczy całkowite utrzymanie szpitala w pierwszem półroczu, tudzież jeżeli Wydział krajowy uzna potrzebę szpitala we wskazanej miejscowości, a c. k. Namiestnictwo orzeknie, że budynek i urządzenie szpitala odpowiadają wymogom sanitarno-policyjnym.

§ 3. Prawo powszechności i publiczności może być szpitalowi odjęte tylko ustawą krajową.

Prowizorycznie aż do wydania ustawy może to uczynić Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

§ 4. Tak zwykłe jak i nadzwyczajne potrzeby (§ 15) tych publicznych i powszechnych szpitali, ktore Sejm za zakłady krajowe uznał lub w przyszłości za takie uzna, pokrywane będą przedewszystkiem z własnych dochodów, lub właściwych funduszów tych szpitali. O ile źródła te okażą się niewystarczającemi, pokrywa te potrzeby fundusz krajowy; wszystkie zaś inne publiczne i powszechne szpitale mają się utrzymywać samoistnie z własnych dochodów, mianowicie z dochodów własnego majątku, z zapisów zobowiązań, dobrowolnych datków i ze zwrotów leczenia.

§ 5. Zadaniem szpitali powszechnych i publicznych jest: leczyć i pielęgnować chorych przez czas trwania choroby, bez względu na ich przynależność i wyznanie.

§ 6. Dokąd warunki hygieny szpitalnej i względy sanitarno-policyjne na to zezwalają, ma być do szpitala powszechnego i publicznego przyjęty każdy chory, u którego lekarz zakładu pod własną odpowiedzialnością potrzebę leczenia w szpitalu stwierdzi.

Nie mogą być przyjęte kaleki i osoby dotknięte chorobą nieuleczalną, jeżeli ich choroba nie przedstawia przemijającego pogorszenia lub powikłania, wymagającego leczenia w szpitalu, lub objawów, bezpośrednio życiu zagrażających.

Podejrzani o chorobę umysłową mogą być chwilowo przyjęci na obserwacyę dla skonstatowania choroby umysłowej. Do zakładu położnic mają być przyjmowane bezwarunkowo: rodzące i ciężarne, znajdujące się w nieprawidłowych warunkach ciąży, wymagających opieki lekarskiej, nie mniej ciężarne w ostatnich tygodniach przed spodziewanym porodem, w innych zaś szpitalach przyjmowane będą rodzące tylko wówczas, jeżeli dla odbycia połogu innego przytułku nie mają.

Osoby dotknięte ostrą chorobą zakaźną, mają być przyjmowane dopóty, dopóki władza polityczna ze stanowiska sanitarno-policyjnego uzna to za dopuszczalne, a to ze względu na chorych, umieszczonych w szpitalu, jako też na rozszerzenie się choroby zakaźnej po za szpitalem i ze względu na osobne zarządzenia, jakie na zasadzie postanowień § 4. lit. *a)* ust. państw. z 30 kwiet. 1870 Dz. p. p. Nr. 68, okażą się potrzebnemi. Chorzy tacy winni być umieszczeni w oddzielnych ubikacyach, urządzonych dla odosobnienia chorych.

§ 7. Szpital powszechny i publiczny jest obowiązany dostarczyć przyjętemu do zakładu choremu pomocy lekarskiej i potrzebnej opieki, leków, przyrządów, wiktu, bielizny i łóżka z pościelą w lokalu szpitalnym, wreszcie w razie śmierci, pogrzebu skromnego.

§ 8. Szpitalowi, uznanemu za powszechny i publiczny, należy się zwrot kosztów leczenia chorego, bądź od pielęgnowanego, bądz od innych osób fizycznych czy moralnych, prawnie do tego zwrotu obowiązanych. Koszta leczenia, przez dyrektora szpitala powszechnego i publicznego wykazane, o ile obowiązek zwrotu tych kosztów polega na tytule prawa publicznego, będą ściągane od obowiązanych w drodze egzekucyi politycznej.

Co do kosztów ubogich chorych, przynależnych do Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązuje nadal ustawa krajowa z 6 stycznia 1875 Dz. ust. kraj. Nr. 7.

§ 9. Koszta leczenia obliczane będą na podstawie taksy leczenia, której wysokość Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, peryodycznie ustanowi. Przy obliczaniu taksy leczenia, stosowane będą prawidła, zawarte w rozporządzeniu Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 10 kwietnia 1857, l. 10.946, o ile to ostatnie nie stoi w sprzeczności z niniejszą ustawą. Postanowienie tego rozporządzenia ministeryalnego, odnoszące się do utworzenia funduszów rezerwowych na nadzwyczajne i nieprzewidziane wydatki, pozostaje w mocy obowiązującej, nie ma jednak zastosowania do zakładów krajowych.

§ 10. Szpitale powszechne i publiczne zostają pod nadzorem i naczelnym kierunkiem Wydziału krajowego, a mianowicie:

a) Wydziałowi krajowemu mają być przedkładane do zatwierdzenia corocznie budżety szpitalne i składane rachunki roczne;

b) wszelkie urządzenia zakładu organizacya, etat osób i płac, nie mniej mianowanie służby szpitalnej tak lekarskiej jak administracyjnej, zawisły od postanowienia Wydziału krajowego;

c) władzę dyscyplinarną nad służbą administracyjną i lekarską, wykonuje Wydział krajowy, jednak o ile chodzi o sprawy fachowo-lekarskie, po wysłuchaniu zdania c. k. Namiestnictwa;

d) bez zezwolenia Sejmu w zakładach krajowych, a bez zezwolenia Wydziału krajowego w innych szpitalach powszechnych i publicznych, nie może nastąpić ani sprzedaż, ani zmiana, ani żadne stałe obciążenie zakładowego majątku szpitalnego tak ruchomego, jak nieruchomego.

§ 11. Krajowe zakłady lecznicze powszechne i publiczne mają własne, przez Sejm uchwalone statuta. Zakłady te zostają pod bezpośrednim zarządem Wydziału krajowego. W przyszłości uchwalać będzie statuta dla krajowych zakładów publicznych i powszechnych Sejm krajowy na podstawie wniosku Wydziału krajowego, przedstawionego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Innymi szpitalami powszechnymi i publicznymi zawiadują komitety szpitalne. Komitet szpitalny składa się w Podhajcach, Sokalu, Złoczowie, Żywcu, Lubaczowie i Przemyślanach:

a) z delegata Wydziału krajowego;
b) z prezesa Rady powiatowej lub jego zastępcy;
c) z delegata Wydziału powiatowego;
d) z dyrektora szpitala.

W szpitalach zaś w Białej, Bochni, Brodach, Brzeżanach, Drohobyczu, Jaśle, Kołomyi, Przemyślu, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Sączu-Nowym, Śniatynie, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Tarnowie, Wadowicach, Zaleszczykach i Żółkwi:

a) z delegata Wydziału krajowego;
b) z naczelnika gminy lub jego zastępcy;
c) z delegata Rady gminnej;
d) z dyrektora szpitala.

W przyszłości ustawa uznająca szpital za publiczny i powszechny (§ 2) oznaczy w każdym poszczególnym wypadku skład komitetu szpitalnego.

§ 12. Odpowiedzialnym zwierzchnikiem służby lekarskiej, administracyjnej i gospodarskiej tudzież wykonawcą uchwał komitetu, jest w każdym szpitalu powszechnym i publicznym dyrektor-lekarz.

W zakładach krajowych mianuje dyrektora cesarz, na przedstawienie Wydziału krajowego. Wszyscy inni lekarze we wszystkich szpitalach mianowani będą na podstawie konkursu, przez Wydział krajowy — lekarze w szpitalach krajowych, w myśl statutów tychże zakładów.

Urzędników i funkcyonaryuszy we wszystkich szpitalach, mianuje Wydział krajowy. Dyrektor, lekarze i urzędnicy szpitala są urzednikami tego zakładu, w którym pełnią obowiązki. Wydział krajowy zastosuje do nich analogicznie ustanowę służby krajowej, tudzież § 4 uchwały Sejmu z dnia 3 stycznia 1874.

§ 13. Lekarzami w szpitalach powszechnych i publicznych mogą być mianowane tylko osoby, posiadające odpowiednią kwalifikacyę. Mianowicie będą wymagane: dyplom doktora wszech nauk lekarskich, uzyskany lub potwierdzony na jednym z uniwersytetów państwa austro-węgierskiego, oraz wiek moralny. Od kierującego zaś lekarza nadto: najmniej dwuletnia praktyka kliniczna lub szpitalna po uzyskanym doktoracie, tudzież poświadczenia, że kandydat posiada biegłość w wykonywaniu operacyj chirurgicznych i położniczych.

§ 14. Czynności administracyjne, kancelaryjne i gospodarskie wykonuje w zakładach krajowych rządca przy pomocy urzędników, a pod kierunkiem dyrektora.

Pielęgnowanie chorych, zawiadywanie kuchnią i spiżarnią tudzież nadzór nad służbą, będzie powierzone Siostrom miłosierdzia, ewentualnie innemu stowarzyszeniu duchownemu. W innych szpitalach powszechnych i publicznych powierzane będą pielęgnowanie chorych, tudzież czynności gospodarskie stowarzyszeniom duchownym za umową przez Wydział krajowy zatwierdzoną. Jedynie w razie niemożności pozyskania dla powyższych czynności osób, należących do stowarzyszenia duchownych, mogą one być powierzone osobom świeckim.

Szpitale krajowe posiadaja własną kasę szpitalną. W innych szpitalach powszechnych i publicznych prowadzi kasę i rachunkowość szpitalną kasa powiatowa, względnie gminna.

§ 15. Koszta budowy nowego, odbudowy lub rozszerzenia starego gmachu tudzież wewnętrznego urządzenia dobudowanej części w szpitalach, już uznanych za powszechne i publiczne, pokrywane będą przedewszystkiem ze specyalnych na ten cel przeznaczonych funduszów i zobowiązań.

W braku lub niedostateczności takich funduszów, połowę potrzebnej kwoty pokryje fundusz krajowy, jeżeli Sejm potrzebę tej budowy uzna. Drugiej połowy dostarczy dla szpitala

w Białej, w Bochni, Brodach, Brzeżanach, Drohobyczu, Jaśle, Kołomyi, Przemyślu, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Sączu Nowym, Śniatynie, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Tarnowie, Wadowicach, Zaleszczykach i Żółkwi ta gmina, zaś dla szpitala w Podhajcach, Sokalu, Złoczowie, Lubaczowie, Przemyślanach i Żywcu ten powiat, w której, względnie w którym dotyczący szpital się znajduje.

W przyszłości ustawa, uznająca szpital za publiczny i powszechny (§ 2), oznaczy w każdym poszczególnym wypadku, kto (powiat czy gmina) do ponoszenia połowy niepokrytych własnymi środkami nadzwyczajnych wydatków będzie obowiązany.

§ 16. Ustawa niniejsza nie narusza zwierzchniczego nadzoru nad szpitalami powszechnymi i publicznymi, służącego c. k. Administracyi państwowej wedle ustawy z dnia 30 kwietnia 1870. (Dz. ust. p. 68).

§ 17. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą: ustawa krajowa z dnia 12 grudnia 1869 (Dz. u. kr. z r. 1870 Nr. 8), ustawa krajowa z 12 grudnia 1869 (Dz. ust. z r. 1870 Nr. 9) i wszystkie rozporządzenia i statuty. o ile stoją w sprzeczności z niniejszą ustawą.

§ 18. Wykonanie tej ustawy poruczam mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Zakład kąpielowy nie leczniczy jest wolnym przemysłem (M. S. W. 16 XII 1876 l. 15047).

Zob. uwagi przy § 15 al 14 ust. przem.

6. Zezwolenia na otwarcie nowej *apteki* udziela władza krajowa (M. S. W. z 18 VII 1858 l. 14229) (Zob. przepisy, odnoszące się do aptekarstwa. zebrane w »Zbiorze ustaw i rozporządzeń administracyjnych« Piwockiego. Lwów 1898 tom II str. 693 i nast.).

7. *Zawód weterynarski* (konowalski) normuje następujące:

Obwieszczenie ministerstwa wyznań i oświecenia z dnia 12 lipca 1871, Nr. 97 Dz. u. p. o zaprowadzeniu zmienionego przez c. k. wspólne ministerstwo wojny w porozumieniu z ministerstwem wyznań i oświecenia planu nauk weterynarskich:

Plan nauk weterynarskich.

A) Plan nauk dla weterynarzy.

§ 1. W wojskowym zakładzie weterynaryi będą uczący się kształceni na weterynarzy przez udzielenie im wszystkich przedmiotów weterynaryi teoretycznej i praktycznej.

§ 2. Kto chce być przyjętym na kurs weterynaryi winien poddać się egzaminowi wstępnemu w wojskowym zakładzie weterynaryi; dowód ukończenia szóstej klasy gimnazyalnej, albo szóstej klasy szkoły realnej uwalnia od egzaminu wstępnego.

Na następujące przedmioty rozciąga się egzamin wstępny, język niemiecki i wypracowania pisemne, fizyka, chemia, historya naturalna, geografia, historya i algebra.

W jakiej rozciągłości ma być wymaganą znajomość przytoczonych przedmietów, ustanawia się następnie:

Język niemiecki w takiej rozciągłości, aby uczeń mógł zrobić zupełnie dobrze pod względem stylu i ortografii wypracowanie pisemne o przedmiocie historyi naturalnej;

z fizyki tyle, aby zjawiska przyrody i najważniejsze przyrządy techniczne, do życia codziennego odnoszące się, mógł objaśnić podług ich zasad;

chemia w takiej rozciągłości, aby mógł wytłómaczyć ważniejsze pierwiastki i ich związki organiczne;

z historyi naturalnej ogólna znajomość trzech królestw przyrody podług ich głównych działów;

z geografii wymagana będzie znajomość geografii fizycznej w ogólności, tudzież znajomość stosunków klimatycznych i geograficznych pięciu części świata w ogólności, a znajomość środkowej Europy i Austryi w szczególności;

z historyi będzie wymaganą znajomość najważniejszych wypadków historycznych w ogólności, tudzież ważniejszych wydarzeń w monarchii austryackiej w szczególności;

wiadomości z algebry mają sięgać aż do rozwiązywania równań z dwoma niewiadomemi.

Egzamin wstępny zdaje się corocznie w pierwszym tygodniu miesiąca października przed komisyą ustanowioną przez c. k. ministerstwo wyznań i oświecenia, a do której wchodzi trzech profesorów wojskowych zakładu weterynaryi, tudzież jeden profesor gimnazyum i jeden profesor szkoły realnej. Przy zgłoszeniu się do tego egzaminu każdy kandydat winien złożyć na rzecz egzaminatorów taksę egzaminacyjną w kwocie pięć złotych.

§ 3. Aby być przyjętym na kurs weterynaryi potrzeba liczyć 18 lat skończonych do 26 włącznie; uwzględnienie z powodu przekroczonego wieku może uzyskać każdy, kto udowodni, że bez przerwy oddawał się studyom i pracom naukowym lub rolniczym.

§ 4. Czas trwania nauk w kursie weterynaryi ustanawia się na lat trzy, czyli sześć półroczy; lekarze i chirurdzy posiadający dyplomy, tudzież konowali, mogą ukończyć ten kurs w dwóch latach.

§ 5. Przedmioty obowiązkowe na kursie trzechletnim są:

Rok I.

Półrocze 1.

a) Przygotowanie do nauki weterynaryi, przez 2 tygodnie 3 godziny na tydzień;

b) zootomia wszystkich zwierząt domowych, 5 godzin na tydzień;

c) chemia ogólna, 3 godziny na tydzień;

d) historya naturalna naturalna wszystkich gatunków zwierząt domowych, nauka o rasach i higiena tychże, 3 godziny na tydzień, zaczyna się po ukończeniu przygotowania;

e) teorya kucia kopyt i racić, 2 godziny na tydzień;

f) ćwiczenia sekcyjne;

g) ćwiczenia na pomoście kowalskim a to w struganiu i przyrządzaniu kopyt martwych, oba rodzaje ćwiczeń w godzinach wolnych od wykładów, rozkładem czasu ustanowić się mających.

Półrocze 2.

a) Zootomia z uwzględnieniem zootomii topograficznej i chirurgicznej, 5 godzin na tydzień;

b) chemia organiczna, z szczególnem uwzględnieniem chemii fizyologicznej i patologicznej, 3 godziny na tydzień;

c) historya naturalna, nauka o rasach i higiena jak w I półroczu, 3 godziny na tydzień do końca kwietnia;

d) uprawa roślin rolniczych, 3 godziny na tydzień w miesiącach maju i czerwcu;

e) botanika z uwzględnieniem roślin potrzebnych w weterynaryi, 2 godziny na tydzień;

f) ćwiczenia w sali sekcyjnej;

g) ćwiczenia na pomoście kowalskim. Obadwa rodzaje ćwiczeń jak w I półroczu.

Rok II.

Półrocze 3.

a) Patologia ogólna i zootomia patologiczna, 3 godziny na tydzień;

b) fizyologia, 2 godziny na tydzień;

c) farmakognozya, nauka o środkach leczniczych i nauka pisania recept, 3 godziny na tydzień;

d) uczęszczanie do klinik, codziennie;

e) ćwiczenia w sali sekcyjnej i ćwiczenia w używaniu mikroskopu, tudzież sporządzenie dwóch preparatów anatomicznych w godzinach wyznaczyć się mających przy rozkładzie czasu;

f) uczęszczanie na sekcye patalogiczne;

g) ćwiczenia na pomoście kowalskim a to w utwierdzeniu i wyrabianiu podków i przystusowaniu ich do kopyt martwych.

Półrocze 4.

a) Zootomia patologiczna, 3 godziny na tydzień;

b) nauka chowu i zewnętrzna postać zwierząt domowych wraz z położnictwem, 5 godzin na tydzień;

c) nauka o instrumentach i bandażowaniu, 3 godziny na tydzień;

d) uczęszczanie do obu klinik, codziennie;

e) uczęszczanie na sekcye patologiczne;

f) ćwiczenia w laboratoryum chemicznem;

g) ćwiczenia na pomoście kowalskim, jak w półroczu 3.

Rok III.

Półrocze 5.

a) klinika medyczna, codziennie;
b) klinika chirurgiczna, codziennie;
c) patologia specyalna i terapia, 3 godziny na tydzień;
d) chirurgia weterynarska, 2 godziny na tydzień;
e) nauka operacyi, 3 godziny na tydzień, z tych dwa na ćwiczenia praktyczne;
f) styl manipulacyjny, z wykładem o sporządzeniu sprawozdań weterynarskich, opinii i świadectw, tudzież nauka o ustawach i rozporządzeniach tyczących się czynności weterynarskich, półtory godziny na tydzień;
g) nauka o zarazach, 3 godziny na tydzień;
h) oględziny bydła i mięsa, 2 godziny na tydzień;
i) ćwiczenia na pomoście kowalskim, jak w poprzednich półroczach i ćwiczenia w kuciu żywych koni.

Półrocze 6.

a) klinika medyczna,
b) klinika chirurgiczna,
c) patologia specyalna,
d) chirurgia weterynarska,
e) nauka operacyi,
f) styl manipulacyjny,
} jak w półroczu 5;
g) nauka weterynaryi sądowej, 2 godziny na tydzień;
h) historya ilteratura weterynaryi, 1 godzina na tydzień;
i) ćwiczenia na pomoście kowalskim, jak w półroczu 5.

W ciągu ostatnich dwóch lat należy uczęszczać także na ordynacye popołudniowe; podobnież uczniowie 3-go roku będą przypuszczani do udziału naprzemian na poliklinice i w postępowaniu z bydłem zarażonem.

§ 6. Plan nauk na kursie dwuletnim dla *lekarzy i chirurgów* obejmuje przedmioty naukowe w następującym porządku.

Rok I.

Półrocze 1.

a) Przygotowanie do nauki weterynaryi;

b) historya naturalna wszystkich gatunków zwierząt domowych, nauka o rasach i higiena tychże;
c) zootomia;
d) teorya kucia kopyt i racic;
e) farmakognozya, nauka o środkach leczniczych i nauka pisania recept;
f) patologia ogólna i zootomia patologiczna;
g) ćwiczenia w sali sekcyjnej;
h) uczęszczanie na sekcye patologiczne;
i) ćwiczenia na pomoście kowalskim.

Półrocze 2.

a) Zootomia;
b) historya naturalna, nauka o rasach i higiena;
c) nauka chowu i zewnętrzna postać zwierząt;
d) uprawa roślin rolniczych;
e) nauka o instrumentach i bandażowaniu;
f) zootomia patologiczna;
g) ćwiczenia w sali sekcyjnej;
h) uczęszczanie na sekcye patologiczne;
i) ćwiczenia na pomoście kowalskim.

Rok II.

Półrocze 3.

a) Klinika medyczna;
b) klinika chirurgiczna;
c) patologia specyalna i terapia;
d) chirurgia weterynarska;
e) nauka operacyi;
f) fizyologia;
g) nauka o zarazach;
h) styl manipulacyjny;
i) oględziny bydła i mięsa.

Półrocze 4.

a) Klinika medyczna;
b) klinika chirurgiczna;
c) patologia specyalna i terapia;

d) chirurgia weterynarska;
e) nauka operacyi;
f) nguka weterynaryi sądowej;
g) historya i literatura weterynaryi;
h) styl manipulacyjny.

W ciągu trzeciego i czwartego półrocza należy uczęszczać na ordynacye popołudniowe; do udziału na poliklinice i w postępowaniu z bydłem zarażonem uczniowie ci mają być tak samo przypuszczani, jak inni.

§ 7. *Konowałowie wojskowi*, którzy skończyli kurs dwuletni, i chcą uzyskać dyplom na weterynarza, powinni liczyć lat nie więcej nad 30, jeżeli nie mogą udowodnić wykształcenia przygotowawczego wymaganego § 2, winni poddać się wzmiankowanemu tam egzaminowi wstępnemu, który jednak składać będą tylko przed członkami zgromadzenia nauczycielskiego wojskowego zakładu weterynaryi.

Wini uczęszczać na kurs dwuletni według postanowienień § 6 i w ciągu tegoż, na 1 roku, słuchać także wykładów chemii.

Egzamina.

§ 8. Egzamina z wszystkich przedmiotów, w ciągu roku wykładanych, odbywają się dopiero na końcu każdego roku szkolnego; zastępują one miejsce egzaminu ścisłego teoretycznego, egzaminatorowie są więc obowiązani o rozległości wiedzy ucznia przekonać się dokładnie.

Wypadek tych egzaminów oznacza się w świadectwach postępami: bardzo dobrze, dobrze, miernie; świadectwo w którem wszystkie przedmioty wykładowe są wymienione, wystawia się tylko wtedy, jeżeli złożono z postępem przynajmniej dobrym.

§ 9. Jeżeli uczeń otrzymał tylko jeden postęp mierny, może mu być pozwolonem ponowienie odnośnego egzaminu; uczniowie zaś, którzy otrzymali ten postęp z dwóch lub więcej przedmiotów, powinni uczęszczać ponownie na ten sam rok. Ponowne uczęszczanie na ten rok, może mieć miejsce tylko raz jeden.

§ 10. Dla przekonania się o postępie uczniów w nauce, wolno jest profesorom egzamaminować ich w ciągu roku szkolnego w godzinach wykładowych.

§ 11. Uczniowie, którzy skończywszy kurs weterynaryi, chcą otrzymać dyplom na weterynarza, winni zgłosić się do dyrektora naukowego w wojskowym zakładzie weterynaryi o przypuszczenie ich do egzaminu ścisłego, przekładając wszystkie świadectwa nauk, wywód oględzin patalogicznych i opinią o nim, dowód sporządzenia preparatu anatomicznego i wypracowanie pisemne o przypadku sądowym lub tyczącym się zarazy, zadane przez właściwego profesora.

§ 12. Ten egzamin ścisły zasadza się:

a) na przyjęciu, uważaniu i pielęgnowaniu najmniej przez 3 dni bydlęcia cierpiącego na chorobę wewnętrzną i napisaniu po upływie tego czasu dokładnej historyi choroby;

b) na traktowaniu według ustępu *a)* przypadku chirurgicznego;

c) na wykonaniu operacyi na żywem lub nie żywem zwierzęciu, tudzież okazu anatomicznego.

§ 13. Poszczególne części egzaminu stanowią razem tylko jeden egzamin ścisły; można go składać dopiero w ciągu roku szkolnego, który nastąpi po ukończeniu kursu nauk.

Kto do dwóch lat po ukończeniu kursu nauk do ścisłego egzaminu się nie zgłosił, obowiązany jest przed złożeniem tegoż jeszcze przez 3 miesiące uczęszczać na ćwiczenia anatomiczne i anatomiczno patologiczne tudzież do klinik.

§ 14. Egzamina częściowe *a)* i *b)* odbywać się będą pod kierunkiem profesorów odnośnych przedmiotów, inaprzemian w obecści innych profesorów, egzamin *c)* w obecności całej komisyi egzaminacyjnej, wszystkie publicznie. Każdemu członkowi komisyi egzaminacyjnej wolno przekonywać się o rozległości wiedzy ucznia przez stawianie pytań. Wypracowania pisemne o przypadkach chorób klinicznie traktowanych, które kandydat najpóźniej po upływie 8 dni przedłożyć powinien, jakoteż wypracowania, w § 11 wzmiankowane, mają przechodzić od jednego członka komisyi egzawinacyjnej do drugiego.

§ 15. Komisya egzaminacyjna składa się z dyrektora naukowego i z wszystkich zwyczajnych profesorów zakładu, tudzież z wizytatora, wyznaczyć się mającego przez c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych.

§ 16. Klasy przy egzaminie ścisłym oznaczają się wyrazami: z wyszczególnieniem, dostatecznie, niedostatecznie.

§ 17. Wszyscy członkowie komisyi egzaminacyjnej głosują najprzód nad tem, czy kandydat, ze względu na wypadki egzaminu odpowiedział warunkom czy nie.

W pierwszym razie głosuje się najprzód nad tem, czy kandydat ma otrzymać klasę, z wyszczególnieniem.

W drugim zaś razie głosuje się uad tem, czy ma ponowić cały egzamin, czy tylko niektóre jego części.

Przy głosowaniu tem rozstrzyga bezwzględna większość wszystkich głosujących. W razie równości głosów dyrektor naukowy lub jego zastępca daje głos rozstrzygający.

W dyplomie wyraża się klasyfikacyę ogólną.

Jeżeli kandydat złoży niedostatecznie tylko jeden egzamin częściowy, winien go ponowić po pewnym przeciągu czasu, przez komisyę egzaminacyjną wyznaczyć się mającym, ale niddy przed upływem trzech miesięcy.

Jezeli zaś złoży niedostatecznie dwa lub wszystkie egzamina częściowe, winien ponowić cały egzamin, atoli nie wcześniej, jak po upływie 6 miesięcy.

W każdym z tych wypadków kandydat jest obowiązany przez czas przygotowywania się do ponownego egzaminu uczęszczać na ćwiczenia praktyczne w tym przedmiocie.

§ 18. Egzamin ścisły może być tylko raz ponowionym.

§ 19. Jeżeli kandydat zda egzamin ścisły, ma złożyć przysięgę i otrzyma dyplom na weterynarza; przysięgę składa się przed dyrektorem naukowym zakładu, na instrukcyę dla weterynarza, zatwierdzoną przez c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych; dyplom wystawia dyrektor naukowy zakładu, a z nim podpisuje go oraz najstarszy w randze profesor.

Formularz.

W imieniu dyrekcyi naukowej c. k. wojskowego zakładu weterynaryi w . . . . . poświadcza się niniejszem publicznie, że pan N. N. rodem z . . . . . w . . . . . odbywszy przepisane nauki, poddał się dla uzyskania dyplomu na weterynarza przepisanym przez Najjaśniejszego Pana egzaminom

ścisłym z weterynaryi, i dał dowody przyswojonych sobie z wyszczególnieniem (dostatecznie) wiadomośoi do tego zawodu potrzebuych. Uznaje się go więc na mocy udzielonego c. k. wojskowemu zakładowi weterynaryi przez Najjaśniejszego Pana upoważnienia za uzdatnionego weterynarza a zatem tenże upoważnionym jest we wszystkich królestwach i krajach monarchii austryacko-węgierskiej wykonywać wolno wszelkie gałęzie weterynaryi na wszystkich zwierzętach domowych i wystawić prawocne świadectwa, przyczem winien zawsze stosować się do przysięgi na instrukcyę swoją wykonsnej.

W dowód czego wydaliśmy panu N. N. dyplom niniejszy, opatrzony pieczęcią zakładu i naszym własnoręcznym podpisem.

§ 20. Dyrektor naukowy wojskowego zakładu weterynaryi obowiązany jest prowadzić protokół egzaminów ścisłych, w którym zapisywać należy imię i nazwisko, kraj rodzinny, miejsce urodzenia i wiek kandydata, tudzież klasę jaką przy egzaminie ścisłym otrzymał; również należy zanotować tam datę złożenia przysięgi i wystawienia dyplomu.

§ 21. Za egzamina ścisłe i wystawienie dyplomu płaci się taksę w kwocie 57 zł.; z tego komisya egzaminacyjna bierze 50 zł. 40 ct. do podziału w równych częściach między egzaminatorów, a reszta służy na pokrycie kosztów dyplomu pisanego na pargaminie.

§ 22. Cudzoziemcom, jeżeli uczynią zadość wymaganym do przyjęcia warunkom, wolno uczęszczać na wykłady jako słuchacze zwyczajni i zdawać wszystkie egzamina; dopóki jednak nie uzyskają obywatelstwa, nie nabywają przez to prawa wykonywania praktyki w monarchii oustryacko-węgierskiej.

Formularz dyplomu dla cudzoziemców winien więc zawierać zgodną z tem postanowieniem zmianę w ten sposób, że kandydat przez uzyskanie dyplomu nie staje się uprawnionym do wykonywania praktyki weterynarskiej w monarchii austryacko-węgierskiej, lecz winien w tym celu uzyskać wprzódy obywatelstwo austryacko-węgierskie i postarać się u c. k., a względnie u król. węgierskiego ministerstwa spraw wewnętrznych o szczegółowe upoważnienie.

Za uczęszczanie na wykłady cudzoziemcy winni złożyć z góry

co półrocze kwotę 20 zł. wal. austr., która będzie podzielona podzielona pomiędzy uczących w równych częściach.

§ 23. Kto chcę uczęszczać na przedmioty winien zgłosić się do dyrektora i właściwego profesora.

Uczęszczającym na wykłady będą wystawione świadectwa frekwentacyi, takowe jednak nie nadają wcale prawa wykonywania praktyki weterynarskiej.

B) Plan nauk dla konowałów.

§ 1. Kto chce być przyjętym na kurs dla konowałów, winien przedłożyć świadectwo skończenia z dobrym skutkiem szkoły ludowej, świadectwo prawidłowego wyuczenia się kowalstwa i wykazać się przynajmniej z dwuletniej pracy jako czeladnik.

§ 2. Kurs dla konowałów trwa 6 miesięcy i odbywa się dwa razy w każdym roku.

Pierwszy zaczyna się dnia 2 stycznia i kończy się z ostatnim czerwca, drugi zaś zaczyna się 1 lipca i trwa do końca grudnia.

Na kursie tym uczniowie są obowiązani:

a) uczęszczać na wykład teoryi kucia kopyt i racic;

b) ćwiczyć się na pomoście kowalskim w wyrabianiu podków na zdrowe i chore kopyta;

c) uczęszczać do kliniki chirurgicznej gdzie będą obzajmiani z najzwyklejszemi chorobami kopyt i ich leczeniem.

Próba i upoważnienie konowałów.

§ 3. Słuchacze kursu dla konowałów po złożeniu egzaminu z teoryi kucia kopyt i racic, odbyciu odpowiedniej próby kucia i udowodnieniu zdolności wyrabiania doskonałych podków, otrzymają za złożeniem 1 złr. wal. austr. świadectwo z stemplem na 50 ct., w którem będzie wyrażone, że są »uzdolnieni« (»doskonale uzdolnieni«) do prowadzenia samodzielnie konowalstwa w jakiemkolwiek miejscu.

Formularz.

W imieniu instytutu dla konowałów w wojskowym zakładzie weterynaryi wystawia się niniejszem N. N. rodem z . . . . w . . . . . publiczne świadectwo, że w roku 18 . . skończył

w tutejszym instytucie konowalskim przepisany dla konowałów kurs półroczny z »dobrym« (»bardzo dobrym«) skutkiem, nabył w wyrabianiu i nakładaniu podków »wielkiej« (»bardzo wielkiej«) biegłości, w skutek czego uznany został za »uzdolnionego« (szczególnie uzdolnionego«) do prowadzenia konowalstwa.

Z dyrekcyi istytutu dla konowałów.

Wiedeń, dnia . . . . . .

8. Zawodowe wykonywanie *masażu* jest — o ile nie ma celów leczniczych — wolnym przemysłem (M. S. W. l. 26545 ex 1894).

h) zawód nauczycielstwa prywatnego i wychowawczy oraz odnoszące się do niego zakłady;

1. Na następujące zakłady udziela koncesyi władza krajowa (a nie krajowa rada szkolna): zakład dla nauki kroju, krawiectwa i miary (M. O. 17 XII 1875 l. 18435), szkoły: malarskie, jazdy konnej, szermierki, tańca (M. O. 10 IX 1872 l. 11018) i szkoły teatralne (M. O. 28 IX 1872 l. 11980).

i) roboty przemysłowe w publicznych zakładach humanitarnych, naukowych, karnych lub poprawczych;

Zob. reskr. min. z 14 lutego 1866 l. 175 i rozp. min. sprawiedliw. z 12 kwietnia 1885 l. 5456 normująca taryfę płac i cen robót przemysłowych w *zakładach karnych.*

k) przedsiębiorstwa jak zakłady kredytowe, banki, zakłady zastawnicze, ubezpieczeń, zaopatrzenia, rentowe, kasy oszczędności i t. d.

1. Przepisom ustawy przemysłowej nie podlegają jedynie te zakłady zastawnicze, które mają wyłącznie cele humanitarne i do których odnosi się dekret kancelaryi nadwornej z 22 VIII 1845 l. 27073 (Zb. ust. prow. dla Czech tom 27 str. 605) wszelkie inne zarobkowo uprawione przedsiębiorstwa zastawnicze uważać należy za przemysły koncesyonowane po myśli § 15 al. 13 ust. przem.

Zob. rozp. ces. z 29 XI Nr. 127 Dz. u. p. *(w Kodeksie handl. wyd. Rosenblatta i Wróblewskiego)* o dopuszczeniu zagranicznych *towarzystw akcyjnych* i komandytowo-akcyjnych z wyłączeniem towarzystw ubezpieczeń, do wykonywania przedsiębiorstwa w Austryi tudzież ust. z 29 III 1873 Nr. 42 Dz. u. p. *(tamże)* o dopuszczaniu

zagranicznych towarzystw ubezpieczeń do działalności w obrębie państwa austr., wreszcie rozp. min. z 8 III 1896 Nr. 31 Dz. u. p. *(tamże)* o udzielaniu koncesyj na zakłady ubezpieczeń, ich urządzenia i kontrolowania.

2. Zastrzeżonego wślad art. II ces. rozp. z 29 XI 1865 Nr. 127 Dz. u. p. ministerstwa rozstrzyganie o dopuszczanie *zagranicznych towarzystw akcyjnych* do wykonywania przedsiębiorstwa nie może przesądzać żadne zasądzenie lub opuszczenie władzy przemysłowej (T. A. 28 III 1889 l. 1117 B. 4597).

l) przedsiębiorstwa kolei żelaznych i żeglugi parowej;

Literatura: Schüster u. Weber: *Die Rechtsurkunden der östereischen Eisenbahnen.* Wien 1898. Schwab: *Das internationale Uebereinkommen über den Eisenbahnfrachtverkehr.* Leipzig 1891. Buschmann: *Das neue Eisenbahn-Betriebsreglement.* Wien 1892. Rosenblatt i Wróblewski: *Kodeks handlowy.* Kraków 1898 str. 625 sq. Maks Weiss: *Die Pferde-bahnen im öster. Recht.* Wien 1897 i przytoczona tam literatura.

Zob. traktat międzynarodowy z 14 paźdz. 1890 l. 189 Dz. ust. państ. z r. 1892 (Kodeks handlowy Rosenblatta i Wróblewskiego str. 526 i in.) i regulamin kolejowy z 10 grudnia 1892 Nr. 207 Dz. u. p. (tamże str. 672 i in.), nadto rozporządzenie min. han. z 29 stycznia 1858 Nr. 22 Dz. u. p. i z 12 czerwca 1858 Nr. 108 Dz. u. p., dalej ust. z 21 sierpnia 1874 Nr. 122 Dz. u. p. o żegludze parowej na Dunaju, wreszcie następ. ustawy i rozporządzenie: oraz przypiski do § 15 al 18 ust. przem.

Rozporządzenie ministerstwa handlu w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych, tudzież ministerstwem wyznań i oświecenia z d. 15 lipca 1891 Nr. 108 Dz. u. p., którem przepisuje się udowodnianie uzdolnienia do obsługi i nadzoru kotłów parowych, jakoteż do obsługi (kierowania, prowadzenia) machin parowych, lokomotyw i machin na statkach parowych.

Przedmiotem rozporządzenia niniejszego jest zarówno udowadnianie uzdolnienia do obsługi i nadzoru kotłów parowych, jak i udowadnianie uzdolnienia do obsługi (kierowania, prowadzenia) machin parowych stałych i przewoźnych, lokomotyw i machin na statkach parowych.

O ile udowadnianie uzdolnienia do obsługi machin parowych podlega wspólnym przepisom, podaje takowe rozdział I, podczas gdy rozdział II zawiera przepisy szczególne, tyczące się kotłów parowych, a rozdział III przepisy szczególne, tyczące się machin parowych i t. d.

ROZDZIAŁ I.

Przepisy wspólne, tyczące się uzdolnienia do obsługi i nadzoru kotłów parowych, tudzież do obsługi (kierowania, prowadzenia) machin parowych, lokomotyw i machin na statkach parowych.

§ 1. Do obsługi lub nadzorowania kotła parowego i do obsługi (kierowania, prowadzenia) machiny parowej, lokomotywy lub machiny na parowcu przyjmować wolno tylko takie osoby, które

1) udowodnią, że zachowują się trzeźwo i że można na ich charakterze polegać, tudzież

2) liczą lat najmniej 18,

3) przyswoiły sobie potrzebne wiadomości i biegłości i

4) udowodnią uzdolnienie swoje świadectwem złożonego z dobrym skutkiem właściwego egzaminu technicznego (§ 6).

Trzeźwość i pewność charakteru udowodnić należy świadectwami służbowemi a według okoliczności świadectwem przełożonego gminy, w którego okręgu znajdowała się ostatnia siedziba kandydata.

Co się tyczy potrzebnych wiadomości i biegłości, jakoteż przedmiotów egzaminu winien kandydat uczynić zadość przepisom rozdziałów II i III.

Na egzaminie trzeba odpowiedzieć ustnie na pytanie zadane przez komisarza egzaminacyjnego i wykonać próbę praktyczną czynności (§§ 9 i 13).

Osoby do obsługi kotłów parowych o 80 litrów pojemności lub mniejszych, albo machin parowych zdolnych do

wydania ciśnienia aż do siły 10 koni, nie są obowiązane do zdawania egzaminu.

§ 2. Do słuchania egzaminów w § 1 wzmiankowanych mianować będzie ministerstwo handlu w porozumieniu z ministerstwem wyznań i oświecenia osobnych komisarzy egzaminacyjnych, z pomiędzy profesorów zawodowych szkół głównych technicznych, szkół przemysłowych rządowych krajowych lub gminnych i szkół zawodowych, zajmujących się techniką machin, akademij górniczych, zakładów naukowych żeglarskich i szkół rzemieślniczych ogólnych.

Oprócz tego ministerstwo handlu może w miarę potrzeby mianować komisarzami egzaminacyjnymi do odpowiedniego ich zawodowi zakresu inżynierów rządowych, morskich lub cywilnych, mających doświadczenie w technice machin, w służbie przy machinach na kolejach żelaznych lub na okrętach.

Inżynierów cywilnych, jakoteż inżynierów rządowych podlegających ministerstwu spraw wewnętrznych, mianuje się komisarzami w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych.

Nazwiska i siedziby mianowanych komisarzy egzaminacyjnych, jakoteż rodzaje egzaminów zawodowych, do których są upoważnieni (do kotłów parowych, do machin parowych i t. d. [§ 6 ustęp I]) ogłaszać będzie władza administracyjna krajowa.

Komisarze egzaminacyjni do kotłów parowych przed rząd ustanowieni, jakoteż osoby do próbowania kotłów parowych wydelegowane przez towarzystwa, które rząd upoważnił do nadzoru nad ruchem kotłów parowych, mają w swoim okręgu urzędowym prawo egzaminowania aspirantów do obsługi kotłów parowych.

Im także stosownie do okresu ich zawodu, może być nadane prawo egzaminowania aspirantów do obsługi (kierowania, doglądania) machin parowych, lokomotyw lub machin na statkach parowych.

Nadawanie tego upoważnienia służy ministerstwu handlu.

§ 3. Kto chce poddać się egzaminowi w myśl niniejszego rozporządzeuia winien prośbę o przypuszczenie, stęplem 50-centowym opatrzoną, wnieść do rektoratu lub dyrekcyi jednego z zakładów naukowych w § 2 wzmiankowanych, albo jeżeli komisarz egzaminacyjny nie jest członkiem żadnego takiego zakładu, wprost do komisarza egzaminacyjnego i udowodnić, że czyni zadość tak warunkom ogólnym w § 1 rozporządzenia niniejszego wzmiankowanym, jak i szczególnym dla odpowiednich czynności służbowych w rozdziałach II i III rozporządzenia niniejszego przepisanym.

§ 4. Na podstawie tej prośby rektorat lub dyrekcya rzeczonego zakładu, jeżeli zaś komisarz egzaminacyjny nie należy do żadnego takiego zakładu, sam ten komisarz uwiadomi kandydata o przypuszczeniu lub nieprzypuszczeniu do egzaminu, a w tym ostatnim wypadku służy kandydatowi prawo odwołania się do władzy administracyjnej krajowej.

§ 5. Po uzyskaniu przypuszczenia do egzaminu, atoli jeszcze przed złożeniem go lub ponowieniem, winien kandydat zapłacić przepisaną taksę egzaminacyjną.

Taksę egzaminacyjną, jeżeli komisarz egzaminacyjny należy do jednego z zakładów naukowych, w § 2 wzmiankowanych, złożyć należy w rektoracie lub w dyrekcyi tego zakładu.

W przeciwnym razie jeżeli egzamin odbyć ma komisarz egzaminacyjny rządowy, złożyć ją należy w c. k. urzędzie podatkowym tego powiatu, w którym znajduje się siedziba komisarza egzaminacyjnego, jeżeli zaś egzaminu słuchać ma osoba wydelegowana przez towarzystwo upoważnione do nadzoru nad ruchem kotłów parowych, w kasie tego towarzystwa.

Kandydatowi wydane będzie potwierdzenie opłacenia taksy egzaminacyjnej i tenże winien przed złożeniem egzaminu wręczyć je komisarzowi egzaminacyjnemu.

§ 6. Jeżeli kandydat zda egzamin pomyślnie, komisarz egzaminacyjny wyda mu świadectwo, a w niem wyrazi do jakiej czynności służbowej. stosownie do wyniku egzaminu okazał się uzdolnionym (obsługa i nadzor kotłów parowych, obsługa machin parowych stałych i przewoźnych, kierowanie lokomotywami, obsługa machin na statkach parowych).

Jeżeli kandydat nie zda egzaminu, wyznaczyć mu należy do ponowienia go stosowny termin, nie krótszy jak 6 miesięczny. Gdyby i na tym drugim egzaminie nie był uznany za uzdolnionego, nie może być do dalszego ponowienia egzaminu przed upływem lat pięciu przypuszczony.

§ 7. Komisarze egzaminacyjni obowiązani są bezpośrednio po egzaminie podać właściwej władzy krajowej nazwiska odrzuconych kandydatów z wymienieniem terminów naznaczonych im do ponownego egzaminu.

O doniesieniach tych uwiadamiać będą władze krajowe ministerstwo handlu, które poda je do wiadomości innym władzom krajowym celem utrzymania ewidencyi.

Co do kandydatów, którym świadectwa zostały wydane, wszyscy komisarze egzaminacyjni winni z upływem roku przesłać władzy krajowej sprawozdanie liczbowe, które władza ta podać ma ministerstwu handlu do wiadomości.

§ 8. C. k. komisarze ustanowieni przez rząd do próbowania kotłów parowych, jakoteż ososoby do próbowania kotłów parowych wydelegowane przez towarzystwa, które rząd upoważnił do nadzoru nad ruchem kotłów parowych, odbywając peryodyczne rewizye kotłów parowych, obowiązani są orzeglądać świadectwa osób, ustanowionych do obsługi (prowadzenia) kotłów parowych i do nadzoru nad kotłami parowemi, jakoteż świadectwa osób, obsługujących machiny parowe z temi kotłami w związku będące dla przekonania się czy są do tej służby ukwalifikowane.

Służy im prawo zagrożenia takim osobom, których zdatność do przerzeczonej służby okaże się wątpliwą, lub któreby dopuszczały się uchybień w przestrzeganiu przepisów, tyczących się zapobiegania niebezpieczeństwu w ruchu kotłów parowych, odebraniem świadectwa, a w razie ponownego uchybienia mogą z jednoczesnem zawieszeniem w służbie kotłowego lub maszynisty zaproponować właściwej władzy administracyjnej krajowej odebrania mu świadectwa.

W razie wielkich uchybień w służbie, gdyby dłuższe zatrzymanie takich osób groziło niebezpieczeństwem, komisarzom służy prawo zawieszenia w służbie kotłowych i maszynistów bez poprzedniego zagrożenia, poczem zaproponować mają właściwej władzy administracyjnej krajowej odebranie im świadectwa.

Przedsiębiorcę używającego kotła parowego lub jego zastępcę uwiadamia o zagrożeniu rzeczonym środkiem a według okoliczności o zawieszeniu, komisarz rewidujący a o zarządzonem odebraniu świadectwa władza administracyjna krajowa, jednocześnie z tem zarządzeniem i zarazem władza ta nadmienić ma o skutkach ustawowych dalszego zatrudniania takiej osoby.

Osobie, której świadectwo odebrano, służy prawo odwołania się w terminie 14-dniowym do ministerstwa handlu.

Nazwiska tych kotłowych i maszynistów parowcowych, którym odebrano świadectwo, podawać należy ministerstwu handlu celem utrzymywania ich w ewidencyi.

Gdyby osoby na początku niniejszego paragrafu wzmiankowane, odbywając peryodyczne rewizye kotłów parowych, spotkały się z kotłowymi nie mającymi świadectwa, winny o odkryciu tem uwiadomić niezwłocznie władzę administracyjną I instancyi, która w takim razie postąpić ma w myśl § 22 niniejszego rozporządzenia.

ROZDZIAŁ II.

Przepisy szczególne, tyczące się udowadniania uzdolnienia do obsługi (prowadzenia) kotłów parowych lub do nadzoru nad ruchem kotłów parowych.

§ 9. Ażeby być przypuszczalnym do egzaminu dla kotłowych i dla nadzorców ruchu kotłów parowych, winien kandydat udowodnić, że potrzebną biegłość praktyczną przyswoił sobie pod kierunkiem egzaminowanego kotłowego przy ruchu kotła parowego.

Okres sprawowania czynności przy ruchu kotła parowego wynosić ma zwyczajnie nie mniej jak sześć miesięcy, ale może być skrócony do trzech miesięcy, jeżeli kandydat udowodni, że skończył z dokrym skutkiem szkołę przemysłową rządową, krajową lub gminną, zajmującą się techniką maszyn

lub kurs osobny obsługi (prowadzenia) kotłów parowych w jednym z rzeczonych zakładów lub inny kurs tego rodzaju.

W razie szczególnej kwalifikacyi można odstąpić od wymagania, żeby kandydat sprawował wprzód obowiązki przy ruchu kotła parowego.

Co do częściowego lub zupełnego uwolnienia od przepisanego okresu praktyki decyduje ministerstwo handlu.

§ 10. Taksa za egzamin na kotłowego wynosi trzy złote.

§ 11. Przedmiotem egzaminu na kotłowego są te wiadomości i biegłości z zakresu ruchu kotła parowego, które są potrzebne do zapobiegania niebezpieczeństwu eksplozyi kotła parowego.

Mianowicie egzaminować należy kandydata pod tym względem, czy obznajmił się z przepisami ustawowemi, tyczącemi się środków bezpieczeństwa przeciw eksplozyom kotłów parowych, czy zna przepisane środki bezpieczeństwa i umie należycie obchodzić się z nimi.

Egzamin, o ile to jest możebne, odbyć się powinien przed kotłem parowym w ruchu będącym.

ROZDZIAŁ III.

Przepisy szczególne, tyczące się egzaminu osób przeznaczonych do obsługi machiny parowej, do kierowania lokomotywą lub do obsługi machiny parowej na statku parowym.

§ 12. Ażeby być przypuszczonym do egzaminu w zakresie obsługi machiny parowej, kierowania lokomotywą lub obsługi machiny na statku parowym, winien kandydat udowodnić, że potrzebne wiadomości i biegłość praktyczną do obsługi machiny parowej, do kierowania lub do obsługi machiny na statku parowym, stosownie do swego zawodu przyswoił sobie w służbie najmniej 6-miesięcznej przy machinie parowej, przy lokomotywie lub przy machinie na statku parowym.

§ 13. Taksa za egzamin dla osób do obsługi machin parowych wynosi pięć złotych.

§ 14. Osoby w § 12 wzmiankowane winny na egzaminie udowodnić doskonałą znajomość konstrukcyi machiny parowej, do której obsługi (kierowania, prowadzenia) chcą być uznane za uzdolnione, jakoteż skutków, które zaniedbanie służby mogłoby za sobą pociągnąć.

Wiadomości potrzebne w specyalnym stosunku służbowym, np. przepisy o sygnałach, instrukcye służbowe i t. d. nie są przedmiotem tego egzaminu.

Próba praktyczna odbyć się ma przed machiną lub na puszczonej w ruch machinie tego rodzaju, do której obsługi (kierowania, prowadzenia) kandydat chce być za uzdolnionego uznanym i komisarz egzaminacyjny winien w odpowiedni sposób przekonać się (co do konduktorów lokomotywy i obsługujących machinę na statku parowym z puszczenia w ruch, zastanowienia i obchodzenia się z machiną), że kandydat przyswoił sobie wszelkie biegłości, jakich służba jego wymaga.

Od próby praktycznej można uwolnić osoby sposobiące się do obsługi machin parowych tylko w tym razie, jeżeli w miejscu gdzie się egzamin odbywa lub w najbliższej okolicy niema odpowiedniej machiny.

Przeciwnie egzamin konduktorów lokomotywy lub osób do obsługi machin na statkach parowych nie powinien w ogóle odbywać się tam, gdzie niema środków materyalnych do odbycia próby praktycznej potrzebnych.

O ile to jest możebne, także ustny egzamin powinien odbyć się przed machiną i powinien łączyć się z próbą praktyczną.

ROZDZIAŁ IV.

Połączenie egzaminów, które są przedmiotem rozdz. II i III.

§ 15. Pozwala się zdawać łącznie egzamin z uzdolnienia do obsługi (prowadzenia) kotłów parowych lub nadzoru nad ruchem kotła z egzaminem do obsługi machiny parowej, lokomotywy lub machiny na statku parowym.

W przypadku takim kładzie się za warunek, zarówno żeby

egzaminator posiadał upoważnienienie do słuchania obu egzaminów, jak niemniej, aby także przepisy rozdziału II i III niniejszego rozporządzenia tak co do osoby kandydata jak i co do rzeczowych wymagań były względem obu egzaminów dopełnione.

Egzamin odbyć się ma tak, jak to w rzeczonych rozdziałach jest przepisane.

Taksę wymierzyć należy w przypadku tym za cały akt egzaminacyjny w kwocie ośm złotych.

§ 16. Jeżeli kandydat, zdając egzamin w myśl § 15 okazał się uzdolnionym tylko w jednym kierunku, wydać mu należy świadectwo do tej gałęzi, w której odpowiedział wymaganiom.

ROZDZIAŁ V.

Przepisy końcowe i przejściowe.

§ 17. Do przestrzegania rozporządzenia niniejszego, o ile co innego nie jest postanowionem, powołane są władze administracyjne I instancyi (Władze przemysłowe, które używać mają do tego celu w szczególności komisarzy do próbowania kotłów parowych.

§ 18. Dodatek do niniejszego rozporządzenia zawiera wzory świadectw, które po egzaminie będą wydawane stosownie do uprawnienia, jakie ma być nadane.

§ 19. Przepisy rozporządzenia niniejszego nie stosują się do palaczy, podoficerów machinowych i posługaczy służących w c. i k. marynarce wojennej I § 20.

Swiadectwa, które c. i k. marynarka wojenna swoim palaczom starszym i podoficerom machinowym wojska do obsługi kotłów i machin wydaje, uważać należy za równe tym świadectwom, które wydane będą na zasadnie niniejszego rozporządzenia.

§ 21. Uznawanie świadectw, tyczących się przedmiotu niniejszego rozporządzenia, gdy są wydane przez władze zagraniczne, zastrzega się ministerstwu handlu.

§ 22. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej w trzy miesiące po ogłoszeniu.

Rozporządzenie ministeryalne z dnia 15 września 1858 (Dz. u. p. 158), tyczące się przedmiotów niniejszego rozporządzenia, o ile jeszcze teraz obowiązuje, tudzież rozporządzenie ministeryalne z dnia 19 września 1883 roku (Dz. u. p. Nr. 159) tracą moc swoją od dnia, w którym niniejsze rozporządzenie wejdzie w wykonanie; świadectwa jednak, na podstawie owych rozporządzeń wydane, pozostaną nadal ważnemi.

Nieegzaminowanym maszynistom, którzy w chwili, gdy rozporządzenie niniejsze nabędzie mocy obowiązującej, pełnią już obowiązki przy obsłudze machin parowych, wyznacza się do udowodnienia przepisanego uzdolnienia termin aż do 1-go lipca 1892.

Przedsiębiorcy przemysłowi i inni przedsiębiorcy, którzy po wejściu rozporządzenia niniejszego w wykonanie przyjmować lub nadal zatrudniać będą nieegzaminowanych kotłowych, konduktorów lokomotyw lub maszynistów na statkach parowych i którzy po terminie ustanowionym w ustępie powyższym przyjmować lub nadal zatrudniać będę nieegzaminowanych maszynistów machin parowych, karani być mają, o ileby postanowienia powszechnej ustawy karnej nie wchodziły w zastosowanie, według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 (Dz. u. p. Nr. 198).

DODATEK.

WZORY ŚWIADECTW.

1. Dla kotłowych (lub osób, które chcą kwalifikować się do nadzoru nad ruchem kotłów parowych).
2. Dla maszynistów do machin parowych stałych i przewoźnych.
3. Dla konduktorów lokomotyw.
4. Dla maszynistów na statkach parowych.

Wzór 1.

Świadectwo uzdolnienia.

Stempel na 15 cent.

Pan . . . . . urodzony w . . . . . (kraj . . . . .) dnia . . . . . udowodniwszy, że odbył . . miesięczną praktykę przy ruchu kotła parowego, poddał się dnia . . . . . 189 . w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 15 lipca 1891 (Dz. u. p. Nr. 108) egzaminowi i na podstawie wyników onego uznaje niniejszem za uzdolnionego do samodzielnej obsługi kotłów parowych (do nadzoru nad ruchem kotłów parowych) jako . . . . . .

W dowód czego komisarz egzaminacyjny podpisuje się własnoręcznie i wyciska swoję pieczęć.

(L. S.) . . . . . dnia . . . . . 189 .

Podpis (nazwisko, charakter i adres komisarza egzaminacyjnego).

Vidi rektoratu lub dyrekcyi zakładu albo dyrekcyi towarzystwa do próbowania kotłów parowych.

(Pieczęć urzędu lub towarzystwa).

Wzór 2.

Świadectwo uzdolnienia.

Stempel na 15 cent.

Pan . . . . . urodzony w . . . . . (kraj . . . . .) dnia . . . . . udowodniwszy, że odbył . . miesięczną praktykę przy ruchu machiny parowej stałej (przewoźnej), poddał się dnia . . . . . 189 . w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 15 lipca 1891 (Dz. u. p. Nr. 108) egzaminowi i na podstawie wyników onegoż uznany zostaje niniejszem za uzdolnionego do samodzielnej obsługi machin parowych stałych i ruchomych jako . . . . .

W dowód czego komisarz egzaminacyjny podpisuje się własnoręcznie i wyciska swoję pieczęć.

(L. S.) . . . . . dnia . . . . . 189 .

Podpis (nazwisko, charakter i adres komisarza egzaminacyjnego).

Vidi rektoratu lub dyrekcyi zakładu albo dyrekcyi towarzystwa do próbowania kotłów parowych.

(Pieczęć urzędu lub towarzystwa).

Wzór 3.

Świadectwo uzdolnienia.

Stempel na 15 cent.

Pan . . . . . urodzony w . . . . . (kraj . . . . .) dnia . . . . . udowodniwszy odbycie praktyki . . miesięcznej przy lokomotywie kolejowej (tramwajowej), poddał się dnia . . . . . 189 . w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 15 lipca 1891 (Dz. u. p. Nr. 108) egzaminowi na podstawie wyników onegoż uznany zostaje niniejszem za uzdolnionego kierowania lokomotywami jako . . . . . .

W dowód czego komisarz egzaminacyjny podpisuje się własnoręcznie i wyciska swoję pieczęć.

(L. S.) . . . . . dnia . . . . . 189 .

Podpis (nazwisko, charakter i adres komisarza egzaminacyjnego).

Vidi rektoratu lnb dyrekcyi zakładu albo dyrekcyi towarzystwa do próbowania kotłów parowych.

(Pieczęć urzędu lub towarzystwa).

Wzór 4.

Świadectwo uzdolnienia.

Stempel na 15 cent.

Pan . . . . . urodzony w . . . . . (kraj . . . . .) dnia . . . . . udowodniwszy, że odbył praktykę . . miesięczną przy machinie na statku parowym, poddał się dnia . . . . . 189 . w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 15 lipca 1891 (Dz. u. p. Nr. 108) egzaminowi na podstawie wyników onegoż uznany został za uzdolnionego do samodzielnej obsługi machiny na statku parowym jako . . . . . .

W dowód czego komisarz egzaminacyjny podpisuje się własnoręcznie i wyciska swoję pieczęć.

(L. S.) . . . . . dnia . . . . . 189 .

Podpis (nazwisko, charakter i adres komisarza egzaminacyjnego).

Vidi rektoratu lub dyrekcyi zakładu albo dyrekcyi towarzystwa do próbowania kotłów parowych.

(Pieczęć urzędu lub towarzystwa).

Prywatne kantory, w których sprzedaje się bilety jazdy koleją żelazną uważać należy za organa pomocnicze kas osobowych zakładu kolejowego i nie podlegają one ustawie przemysłowej (M. H. 12 IX 1891 l. 32,656).

m) prowadzenie żeglugi morskiej podlegające ustawom morskim i rybołowstwo morskie;

1) Rybołowstwo morskie w odległości nie przekraczającej jednej mili morskiej od brzegu zastrzeżonem jest mieszkańcom nadbrzeżnym, w dalekiej zaś odległości jest wolne (rozporządzenie z 29 IV 1824).

2) Łowienie korali dowolnem jest przy brzegach dalmackich obywatelom austryackim (§ 1 ust. 3 lipca 1865 Nr. 104 Dz. u. p.).

Rozporządzenie ministerstwa handlu z d. 15 września 1885. Nr. 133 Dz. u. p. o postępowaniu ze statkami przeznaczonymi do przewożenia podróżnych na morzu.

§ 1. Rozporządzenia ministerstwa handlu z dnia 1-go września 1883 (Dz. u. p. Nr. 143), którem dla okrętów morskich, przeznaczonych do przewożenia podróżnych, wydane zostały przepisy, tyczące się bezpieczeństwa, nie stosuje się do statków (żaglowych lub parowych), używanych do przewożenia podróżnych pomiędzy portami blisko siebie leżącymi.

§ 2. Zanim statki takie otrzymają pozwolenie do przewożenia podróżnych, właściwy urząd portowy i zdrowotny przekonać się ma, czy są zdatne do żeglowania po morzu i zaopatrzone we wszystkie potrzeby.

Na podstawie tej rewizyi urząd ów oznaczy następnie, ilu podróżnych statek może brać na pokład z uwzględnieniem miejscowych stosunków i rodzajów kursów.

§ 3. Właściwy urząd portowy i zdrowotny ma się także przekonać, czy dowódzcą statku jest zdatna osoba.

§ 4. Statki te otrzymają certyfikat urzędowy, poświadczający, że są upoważnione do przewożenia podróżnych pomiędzy oznaczonymi portami.

§ 5. Nadzór nad dopełnieniem postanowień, w rozporządzeniu niniejszem zawartych, należy do urzędów portowych i sanitarnych morskich.

§ 6. Sternik statku przewozowego, któryby nie czynił zadość obowiązkom, jakie wkłada na niego rozporządzenie niniejsze, karany będzie grzywną w kwocie aż do 100 złr., która wpływa do funduszu wsparć dla marynarzy.

Grzywny, których skazani nie mogą zapłacić, zamieniane będą na areszt. W przypadku takim wymierzać się będzie za grzywnę w kwocie aż do 2 złr. areszt 12-godzinny a za grzywny w kwocie od 2 aż do 10 złr. i za każde następne 10 złr. areszt jednodniowy.

Od orzeczenia wydanego przez urząd portowy i zdrowotny morski można odwołać się w przeciągu dni 15 do władzy morskiej.

n) przedsiębiorstwo stałych przewozów na rzekach, jeziorach, kanałach i t. d., następnie spławów i galarów;

Urządzenie prywatnych przewozów w celach zarobkowych na wodach prywatnych i publicznych, jakoteż urządzenie takich przewozów na wodach spławnych, chociażby nie w celach zarobkowych dopuszczalnem jest tylko za zezwoleniem władzy (§ 7 ust. wodnej z 30 maja 1869 Nr. 93 Dz. u. p. równobrzmiący z § 7 ust. wodnej krajowej dla Galicyi).

o) urządzanie publicznych zabaw i widowisk wszelkiego rodzaju.

Zob. rozporządzenie teatralne z 14 listopada 1850 roku Nr. 454 Dz. u. p. obwieszczające stosownie do najwyższego postanowienia z dnia 14 listop. nast. *regulamin teatralny.*

§. 1. Sztuki teatralne jakiegokolwiek rodzaju, wystawianne być mogą w zasadzie tylko w budynkach teatralnych, albo w specyalnie do tego celu koncesyonowanych lokalach przez przedsiębiorców, mających osobiste do tego upoważnienie.

§ 2. Co do stawiania budynków teatralnych i osiągnienia upoważnień na prowadzenie przedsiębiorstw teatralnych pozostają w swej mocy dotychczasowe przepisy i udzielone pojedyńczym zakładom przywileje.

Wyjątkowego pozwolenia na pojedyńcze przedstawienia przez dyletantów, udziela starosta powiatowy (przełożony, komitetowy, delegat, prefekt etc.), a w miastach gdzie istnieją dyrekcye policyi — dyrektor policyi.

§ 3. Dla każdej sztuki teatralnej, jakbądźby się zwała, wymaganem jest przed pierwszem wprowadzeniem na scenę, zezwolenie namiestnika; a przedsiębiorca lub władzy oznajmiony jego zastępca (dyrektor), odpowiedzialnym jest za to, ażeby żadnego utworu scenicznego bez udzielonego takiego zezwolenia namiestnika na scenę nie wprowadzano i ażeby przy przedstawieniach ściśle tego zezwolenia się trzymano i od tegoż żadną miarą nie odstępywano.

§ 4. Otrzymane zezwolenie do przedstawienia ma moc tylko dla tego teatru, który w niem wyraźnie jest wymieniony. Wszakże dzieła teatralne, które już za pozwoleniem takiem w którymś teatrze głównego miasta kraju koronnego przedstawione były, nie potrzebują nowego pozwolenia do dalszego przedstawienia w innym jakim teatrze tego samego kraju koronnego.

§ 5. Ze względów publicznego porządku, może być udzielone pozwolenie do przedstawienia, każdego czasu cofnięte.

§ 6. Władza bezpieczeństwa państwa (dyrekcya policyi, starostwo powiatowe, etc.) nad tem czuwać winna, ażeby sztuki tylko za zezwoleniem władzy i zgodnie z niem przedstawiano, tudzież ażeby sposób przedstawiania (uscenizowania, ukostyumowania) nie ukazywały nic gorszącego i publicznej przyzwoitości nie naruszały.

Władza bezpieczeństwa w ogólności — powołaną jest do czuwania nad utrzymaniem spokojności, porządku i przyzwoitości podczas przedstawienia i oddalania wszelkich zaburzeń wśród zabaw publicznych.

Jeżeli konieczne względy tego wymagają, może władza bezpieczeństwa całkowicie lub częściowo zakazać przedstawienia dzieła teatralnego za później uzyskać się mającem zatwierdzeniem namiestnika, a nawet zawiesić dalszy ciąg rozpoczętego już przedstawienia. W nadzwyczajnych przypadkach

ma władza bezpieczeństwa prawo nakazać, by budynek teatralny opróżniono i takowy zamknięto.

§ 7. Przeciw roztrzygnięciu namiestnika ma przedsiębiorca teatru otwartą drogę rekursu do ministerstwa spraw wewnętrznych; przeciw rozporządzeniom zaś władzy bezpieczeństwa — do namiestnika.

§ 8. Każde przestąpienie postanowień niniejszej ustawy karanem być ma jako wykroczenie karą pieniężną w kwocie 50 aż do 500 złr., a przy obciążających okolicznościach nadto aresztem aż do miesięcy trzech, niezależnie od ścigania sądowego, do jakiegoby przedstawione sztuki wedle swej treści powód dać mogły.

§ 9. Kto się winnym staje poszczególnych gorszących wykroczeń od dozwolonego tekstu dzieła teatralnego (ektemporacyj) podlega w miarę złego zamysłu z ich treści się ukazującego, karze porządkowej w kwocie 5 aż do 500 złr. kon. mon., którą mu władza bezpieczeństwa wymierzy, jeżeli ani niniejsza ustawa ani powszechne ustawy karne cięższej nie wyznaczają kary.

Zob. także dodaną do powyższego rozporządzenia instrukcyę (podaną w Suessera: »Cenzura teatralna u nas« Kraków 1897, dalej rozp. min. z 31 XII 1867 l. 5881 o zakładach śpiewaczych (Singspielhall). Do udzielenia zezwoleń właściwemi są: namiestnictwo i władza powiatowa, najw. reskr. z 15 XII 1835 dla wędrownych towarzystw aktorskich, linoskoczków, akrobatów, wędrownych muzykantów lub właścicieli innych widowisk (właściwem namiestnictwo); dekr. rząd. z 12 VI 1821 l. 26461 o muzykantach żebraczych (właśc. władza powiatowa).

p) przedsiębiorstwa peryodycznych pism drukowych i sprzedaż tychże.

Literatura: Lienbacher: *Die oesterreichische Pressgesetzgebung.* Wien 1863, 1868 — Liszt: *Lehrbuch des oesterr. Pressrechtes* 1878. Leutner: *Die Grundlagen des Pressstrafrechts* 1873. — Jaeques: *Grundla en des Pressgesetzbung.* 1874. — Heck: *Austryackie prawo prasowe.* 1891. — Źródłowski F.: *Entwurf eines Pressgesetzes.* 1891. Suesser: *Ustawa prasowa.* 1899. — Makarewicz: *Ustawy karne do-*

datkowe wraz z ustawą drukową. 1900. — Czarnowski: *Postępy literatury peryodycznej, studyum z dziejów prasy.* 1866.

q) handel okrężny i inne wyłącznie sposobem wędrownym wykonywane czynności przemysłowe.

1. *Patent cesarski z 4 sierpnia 1852 Nr. 252 Dz. u. p. zaprowadzający nową ustawę o handlu okrężnym*:

Zważywszy że patent o domokrążcach z 5 maja 1811*) nie obejmuje wszystkich części naszego państwa, a przedmiot tegoż z biegiem czasu uległ istotnym zmianom, wymagającym nowych postanowień, postanawiamy po wysłuchaniu naszych Ministrów i naszej Rady Państwa za równoczesnem zniesieniem powołanego patentu z 5 maja 1811 i odnośnych późniejszych ustaw i przepisów zarządzić co nast. celem uregulowania handlu okrężnego:

§ 1. Przez handel okrężny rozumie się handel towarami prowadzony przez krążenie z miejsca na miejsce i z domu do domu bez stałego miejsca sprzedaży.

§ 2. Handlem okrężnym trudnić się można jedynie za osobnem zezwoleniem i przestrzegając następujących postanowień.

§ 3. Zezwolenia do prowadzenia handlu okrężnego udzielać można jedynie osobom, które a) są poddanymi austryackimi; b) doszły do wieku lat 30; c) nie mają widocznej obrzydliwej choroby lub takiegoż kalectwa; d) nie były karane za paserstwo, albo w poprzedzającem dochodzeniu skarbowem nie jedynie z braku dowodów nie uległy karze, albo nie były karane za ciężkie przekroczenie skarbowe, albo też nie utraciły otrzymanego zezwolenia (§ 20); e) są nieposzlakowanych obyczajów i nienaganne pod względem politycznym; f) używają w pełni praw obywatelskich.

Postanowienie pod b) można pod danymi warunkami (§§ 17 i 18) ominąć.

§. 4. Pozwolenia na handel okrężny udzielają władze obwodowe (władze komitatowe, delegacye).

*) W zbiorze politycznych ustaw i rozp. tom 36 str. 107.

§ 5. Osoby starające się o takie pozwolenie winny podać o nie za pośrednictwem urzędu powiatowego do władzy obwodowej (władzy komitatowej, delegacyi), w której okręgu stale mieszkają i wykazać się należycie, że wedle § 3 są do takiego pozwolenia uzdatnionymi.

§ 6. Pozwolenia na handel okrężny udziela się przez wystawienie osobnego paszportu lub książeczki. Pozwolenie to ważnem jest tylko dla tej osoby, która jest w niem oznaczoną i nie wolno aktu pozwolenia ani nikomu odstępywać, ani na inne osoby rozciągać.

§ 7. Pozwolenia na handel okrężny udziela się tylko na *jeden* rok: jednakże osoba, która je już posiada, może o przedłużenie pozwolonego czasu prosić władzy, która wedle miejsca zamieszkania petenta jest do udzielenia zezwolenia właściwą, a prośbę tę należy uwzględnić, jeżeli nie ma szczególnych powodów do odmówienia: powody te należy proszącemu w rezolucyi oznajmić.

Prośbę taką o przedłużenie czasu należy wnieść na 3 miesiące przed upływem dozwolonego terminu i podać w niej dzień i miesiąc, w którym i liczbę pod którą pierwotne pozwolenie na handel okrężny zostało udzielonem. Potrzebne daty należy wyciągnąć z aktu zezwolenia.

§ 8. Handel okrężny można bez względu na uzyskane zezwolenie tylko wtedy wykonywać, jeżeli domokrążca w każdej miejscowości, do której się dostanie, o ile znajduje się tam władza polityczna lub policyjna da sobie u tejże swoją licencyę zawizować. W miastach i miejscowościach gdzie nie ma władzy policyjnej, widgmaty tej dokonywa magistrat lub zwierzchność gminna.

§. Licencya pierwotna na handel okrężny ogranicza się na ten kraj koronny, w którym jej udzielono. Jeżeli domokrążca przejdzie do innego kraju koronnego, licencya jego ważną jest tylko dla tych miejsc, dla których dokument jego przez władzę zawizowanym został. Domokrążca chcący w tym drugim kraju koronnym uprawiać handel okrężny winien w 10 dniach od dnia wejścia do tego kraju koronnego udać się do władzy okręgowej tegoż kraju o udzielenie potwier-

dzającej widymaty jego dokumentu, w której mieści się licencya na domokrążtwo dla całego kraju koronnego. Takiej potwierdzającej widymaty należy odmówić, skoro co do osoby domokrążcy lub ważności dokumentu, albo prawnego sposobu wykonywania handlu okrężnego zachodzą uzasadnione wątpliwości widymytę potwierdzającą na pewien kraj koronny ma władza obwodowa uwidocznić dokładnie w dokumencie.

W żadnym jednak razie nie można przekroczyć terminu pierwotnie udzielonej licencyi, a nowy dokument uzyskać można jedynie w sposób przepisany w §§ 5 i 7.

§ 10. O ile handel okrężny w poszczególnych miastach lub miejscowościach nie jest dozwolonym, nie wolno go mimo udzielonej i otrzymanej licencyi w miejscach takich wykonywać i należy te miejsca w dokumencie dla dotyczących krajów koronnych od razu lub też przy widymacie § 9 oznaczyć.

§ 11. W powiecie granicznym zezwala na handel okrężny tylko mieszkańcom tegoż właściwa władza, a to w porozumieniu z powiatową władzą skarbową, a wystawiony dokument tylko wtedy jest w nim ważny, jeżeli w nim wyraźnie zaznaczono jego ważność dla powiatu granicznego.

§ 12. Towary będące przedmiotem handlu okrężnego, muszą pochodzić z produkcyi krajowej i być opatrzone stemplem i dowodem pochodzenia.

Nawet z pośród towarów krajowych wykluczone są z handlu okrężnego następujące towary: a) korzenne i wiktuały, oleje destylowane; b) wszelkie płyny służące do napojów; c) cukier, wyroby cukrowe, czekolada, pierniki i wogóle wszelkie smakołyki; d) maści, plastry i wogóle wszelkie jednorodne jak i mieszane lekarstwa dla ludzi i zwierząt; e) wszelkie trucizny; f) rtęć i antymon; g) wszelkie preparaty z rtęci, antymonu i ołowiu; h) wszelkie preparaty wybuchowe; i) wszelkie kwasy mineralne; k) drogie kamienie, złoto i srebro, zarówno stare jak i nowe, łamane, wyrobione lub niewyrobione, bite lub nie bite, w kruszcu lub oczyszczone, monety z jakichkolwiek metali; l) naczynia kościelne i paramenty; m) mundury wojskowe i broń wszelkiego rodzaju; n) losy loteryjne itp. udziały w grach hazardownych; o) dzieła literackie i artystyczne jak: książki, pieśni, kalendarze, obrazy, statuy, popiersia; p) przedmioty monopolu państwowego.

Wyjątki dopuszczalne pod szczególnemi warunkami podane są w § 17.

§ 13. Domokrążca winien swą licencyę zawsze mieć przy sobie i okazywać ją władzy każdej miejscowości i każdego miasta przez które przechodzi, celem umieszczenia urzędowej widymaty. Widgmety udziela się bez przeszkody jeżeli przeciw autentyczności dokumentu lub dotyczącej osobie nie zachodzą podejrzenia. Zresztą stosuje się tu § 9.

§ 14. Domokrążcy uprawiającemu interes swój za zezwoleniem od kilku lat i zachowującemu się zawsze nienagannie, nie mogącemu jednak wskutek legalnie poświadczonego niedomagania fizycznego nosić towarów dla handlu okrężnego przeznaczonych może dotycząca władza zezwolić na przyjęcie pomocnika. Ten musi być w licencyi domokrążcy wyraźnie oznaczony.

§ 15. Osoba mająca otrzymać zezwolenie być pomocnikiem domokrążcy, musi wykazać się wszystkimi tymi warunkami, które § 3 przepisuje wogóle domokrążcom.

§ 16. Krążenie z taką ilością towaru, do której przenoszenia potrzeba zaprzęgu lub bydlęcia jucznego nie jest dozwolonem.

§ 17. Ze względów szczególnych na stosunki spożywcze niektórych okolic dozwala się mieszkańcom tychże szczególnych ułatwień w handlu okrężnym pewnymi towarami.

Mianowicie w okolicach takich można udzielić zezwolenia na handel okrężny pewnymi towarami także takim osobom, męskiej lub żeńskiej płci, które nie doszły jeszcze do 30 roku życia, jednakże ukończyły lat 24 i używają w pełni praw obywatelskich; nadto licencya udzielona przez dotyczącą władzę obwodową (władza komitetowa, delegacya) ważną jest dla całego państwa nie wyłączając wszystkich zresztą wyłączonych miejscowości.

(tu następuje wyliczenie odnośnych miejscowości, które wszystkie leżą po za granicami Galicyi).

§ 18. (Zawiera przepis przejściowy nie mający obecnie znaczenia).

§ 19. Przekroczenia niniejszego patentu o domokrążcach podlegają następującym karom:

a) cudzoziemcy bez wyjątku, a przydybani na domokrążtwie i obywatele państwa, którzy albo nie mogą się wcale wykazać dokumentem licencyi, albo wykazują się dokumentem przedawnionym, albo też na cudze imię opiewającym, podlegają grzywnie od 25 do 100 złr., krajowcy zostają zarazem wykluczeni na zawsze z handlu okrężnego;

b) osoby prowadzące handel okrężny towarami zagranicznymi lub krajowymi, stęplowaniu ulegającymi, lecz nie ostęplowanymi jak i osoby, nie mogące wykazać należycie krajowego pochodzenia swych towarów, podlegają ustawom skarbowym i tracą licencyę na handel okrężny;

c) kto prowadzi handel okrężny towarami zakazanymi (§ 12 lit. a do p) podlega niezależnie od kary przewidzianej powszechnymi i skarbowymi ustawami karnymi, grzywnie od 5 do 25 złr. a w razie powtórzenia zostaje całkowicie wykluczony z handlu okrężnego. Towary zakazane przepadają;

d) kto swój dokument licencyjny innemu odstępuje, traci prawo do domokrąstwa;

e) kto w innym kraju aniżeli w tym na który licencya opiewa, dłużej niż 10 dni bez szczególnego zezwolenia właściwej władzy prowadzi handel okrężny; albo kto w przeciągu pierwszych 10 dni dokumentu swego nie daje władzy w § 8 oznaczonej do zawizowania, kto w miastach i na targach tego kraju, na który licencyę otrzymał bez poprzedniego zawiadomienia władzy miejscowej handel okrężny prowadzi; dalej kto prowadzi ten handel w powiecie pogranicznym, nie mając do tego szczególnego pozwolenia podlega za pierwszem przydybaniem grzywnie od 2 do 5 złr., za drugim razem traci prawo domokrążtwa. Jeżeli nadto ma towary zakazane, to oprócz tego polega przewidzianej na to karze;

f) kto przy domokrążtwie posługuje się pomocnikiem, nie mając do tego wyraźnego upoważnienia podlega grzywnie 10 złr.;

g) kto w celach handlu okrężnego posługuje się wozem lub bydlęciem jucznem podlega karze od 20 do 50 złr.

h) inne nie wymienione wyraźnie przekroczenia przepisów o domokrążtwie mogą być karane grzywną od 30 ct. do 2 złr.

Dla grzywien nałożonych z powodu przekroczeń ustawy o domokrążcach służy jako zastaw towar, który domokrążca przy przekroczeniu miał ze sobą.

§§ 20 i 21 zmieniła.

2. Ustawa z dn. 21 marca 1883 Nr. 37 Dz. u. p. o właściwości Władz w razie przekroczeń ustawy o handlu okrężnym:

§ 1. Odmiennie od przepisów §§ 20 i 21 patentu cesarskiego z dnia 4 września 1852 (Dz. u. p. Nr. 252), przekazuje się postępowanie karne z powodu przekroczeń ustawy o handlu okrężnym, Władzom administracyjnym i ma się ono odbywać podług przepisów IX części ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 (Dz. u. p. Nr. 227).

O wytoczeniu śledztwa z powodu przekroczenia ustawy o handlu okrężnym, popełnionego w okręgu pogranicznym, uwiadomić należy niezwłocznie Władzę skarbową.

We wszystkich takich przypadkach, w których czyn karygodny oprócz wykroczenia przeciw ustawie o handlu okrężnym, stanowi także przekroczenie skarbowe należy przeprowadzenie postępowania karnego nadto do Władz, których zadaniem jest orzekanie o przekroczeniach skarbowych i karanie tychże.

O wyroku skazującym trzeba w każdym razie uwiadomić tę Władzę, w której okręgu leży siedziba domo- krążcy.

§ 2. Wykonanie ustawy niniejszej poruca się Ministrom spraw wewnętrznych, skarbu i handlu.

3. Spoczynek niedzielny w handlu domokrążnym urządziła następująca Ustawa z dn. 28 kwietnia 1895 Nr. 60 Dz. u. p.

§ 1. Przepisy tyczące się spoczynku niedzielnego, jakie na zasadzie ustawy z dnia 16 stycznia 1895 (Dz. u. p. Nr.

21), wydano w poszczególnych gminach lub częściach gmin dla przemysłu handlowego w ogólności lub dla pewnych gałęzi handlu, a względnie kategoryi towarów stosują się także do handlu okrężnego.

§ 2. Wykroczenia domokrążców przeciwko tym przepisom, o ile nie stosują się do nich postanowienia karne, zawarte w przepisach ustawowych o handlu okrężnym karać będą Władze administracyjne z zastosowaniem postępowania w rodziale IX ustawy przemysłowej przepisanego, grzywnami w kwocie aż do 50 złr., w razie zaś niemożności ściągnięcia tychże aresztem aż do dni ośmiu.

§ 3. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej jednocześnie z ustawą w § 1 przytoczoną a względnie jednocześnie z przepisami wykonawczymi, jakie na zasadzie tej ustawy będą wydane.

§ 4. Ustawę niniejszą wykonać mają Moi Ministrowie handlu i spraw wewnętrznych w porozumieniu z innymi interesowanymi Ministrami.

4) Jeżeli ogłoszono konkurs do majątku *domokrążcy*, a śledztwo karne nie wykaże jego niewinności, wówczas o wyniku śledztwa zawiadomić należy tę władzę administracyjną, która dała pozwolenie na handel okrężny. (Rozp. min. z 28 września 1853 Nr. 187 Dz. u. p.).

1) Licencyi na zbieranie szmat udziela polityczna władza państwowa bezpłatnie na czas ograniczony osobom które wykażą, iż są nieposzlakowanymi (M. S. W. 17 XI 1855 l. 14166).

2) Okrężne zakupywanie lub wymienianie włosów ludzkich należy traktować albo jako handel okrężny, albo jako wolny przemysł handlowy, albo też wedle przepisów reskr. min. z 23 XII 1881 l. 2049 stosownie do tego, czy sprzedaż włosów wykonywa się okrężnie, czy też w stałej siedzibie, czy wreszcie zbierający włosy nie będąc zatrudnionym u żadnego przedsiębiorcy przemysłowego lub handlowego wykonywującego sprzedaż włosów ludzkich, samoistnie zbieraniem tych włosów czy to okrężnie, czy też na zlecenie kilku przedsiębiorców się zajmuje (M. H. i M. S. W. 12 II 1897 l. 4350).

Literatura: Thaa: Das Hausirwesen in Oesterreich Wien 1884.

VI. Uprawnienia osobiste do przemysłu, fabryk i handlu nabyte wedle dotychczasowych postanowień ustawowych zatrzymują moc swoją, a nadto przysługują im wszystkie te prawa rozciąglejsze, które ustawa niniejsza łączy z wykonywaniem przemysłu.

Ordynacya przemysłowa nie uchyliła przepisów według których do wykonywania pewnych przemysłów potrzebne jest tymczasowe zezwolenie władzy skarbowej. (Rozp. min. z 18 kwietnia 1860 Nr. 98 Dz. u. p.). Wedle tych przepisów musi każdy kto chce wykonywać przemysł podlegający podatkowi spożywczemu (n. p. przemysł gospodni i szynkowniany, gorzelniany, rzeźniczy masarski i t. p.) albo też kto przemysł taki z jednego miejsca na drugie przenosi wystarać się stosownie do ustaw skarbowych o poświadczenie zezwolenia tej powiatowej dyrekcyi skarbu, w której okręgu przedsiębiorstwo chce prowadzić, bez względu na to, czy idzie tu o przemysł wolny lub koncesyonowany.

Władze przemysłowe mają ustawowo obowiązek wyraźnego zaznaczenia w pismach poświadczających udzielenie koncesyi przemysłowych lub przyjmujących do wiadomości zgłoszenie wolnego ale podatkowi spożywczemu podlegającego zatrudnienia zwrócić zawsze stronom wyraźnie uwagę na obowiązek tychże uzyskania zezwolenia skarbowego. Zezwoleniem takiem jest stosownie do sposobu uiszczenia podatku bądź to to arkusz płatniczy, równocześnie wydać się mający, bądź też arkusz zgłoszeń i rewizyi, bądź wreszcie osobne poświadczenie.

1) Dowód charakteru rzeczowego jakiegoś przemysłu nie ogranicza się na dowodzie z dokumentów (T. A. 29 XII 1881 l. 2201 B. 1248.

VII. Charakter rzeczowy istniejących prawnie przydomnych a pozbywalnych przemysłów, pozostaje niezmienionym. Nowych przemysłów przydomnych tworzyć nie wolno.

1. Utrzymywanie ksiąg ewidencyjnych dla przemysłów

pozbywalnych i dotyczących czynności urzędowych należy do zakresu władz politycznych. (Dekr. z 5 lutego 1841). Według rozp. min. z 3 listopada 1855 Nr. 190 Dz. u. p. utrzymywanie wzmiankowanych protokołów ewidencyjnych i wszystko co się z tem łączy, należy do zakresu działania władz politycznych, które przy wpisach do tych protokółów unikać winny określeń w rodzaju: intabulacya i prenotacya, nadających się tylko do realności i praw będących przedmiotem ksiąg publicznych i trzymać się tej zasady, że przemysły pozbywalne i nie przywiązane do miejsca (nicht radicirte Gewerbe) tudzież budy jarmarczne (Markthütten) należą do rzeczy ruchomych, na których prawa rzeczowe nabyć można jedynie w sposób przepisany §§ 426, 427, 428, 451 i 452 kod. cyw. oraz na zasadzie odnośnych postanowień ustaw procesowych; tylko wówczas, gdy przeniesienie własności lub zajęcie takiego przemysłu lub budy jarmarcznej następuje za pomocą egzekucyi sądowej muszą odnośne zarządzenie wydać sądy. (Dekr. z d. 6 lipca 1843 roku Nr. 720 Zbn. s. i rozp. min. z 3 listop. 1855 Nr. 190 Dz. u. p.).

2. Przemysły przydomne, t. j. takie, które wyraźnie mieszczą się w konsensie domowym, zatem stanowią rzeczywistą część domu i jego wartości uważać należy za *nieruchomość* (Dn. z 20 lutego 1795 Nr. 219 Z. u. s.).

3. *Postępowanie celem stwierdzenia charakteru rzeczowego przemysłów, wpisanych do ksiąg gruntowych jako przydomne* normuje rozp. min. z d. 31 paźdz. 1856 Nr. 204 Dz. u. p. które brzmi:

Celem osiągnięcia jednostajnego działania przy stwierdzaniu charakteru rzeczowego przemysłów wpisanych do ksiąg gruntowych jako przydomne, postanawiają ministerstwa sprawiedliwości i handlu co następuje:

§ 1. Do ocenienia i roztrzygnięcia kwestyi czy przemysł wpisany jako przydomny do ksiąg publicznych posiada rzeczywiście charakter przydomny powołanymi są wyłącznie władze przemysłowe.

§ 2. Przed wydaniem każdego takiego rozstrzygnienia winna władza przemysłowa wezwać właściciela przemysłu, aby wykazał tegoż przymiot rzeczowy i w tym celu wyznaczyć mu odpowiedni termin z tem nadmienieniem, że po upływie tego terminu rozstrzygnienie zapadnie, a przemysł o ile się go nie uzna za przydomny, wykreśli się z księgi publicznej.

Równocześnie winna władza przemysłowa wezwać sąd utrzymujący dotyczącą księgę publiczną, by zawiadomiła o wydanem właścicielowi przemysłu poleceniu te osoby, którym na wpisanym przemyśle przysługuje jakieś prawo hipoteczne i pouczyła je, że wolno im bądź samoistnie, bądź też wespół z właścicielem przedłożyć władzy przemysłowej w oznaczonym przez nią terminie wszelkie dowody na przymiot rzeczowy przemysłu.

§ 3. Sąd winien uwiadomienie to uskutecznić w sposób przepisany dla spraw hipotecznych, a zarazem zanotować w księdze publicznej wdrożenie rozprawy nad uznaniem przemysłu za rzeczowy.

Adnotacya ta ma ten skutek, że później wpisani wierzyciele hipoteczni wyłączeni są z rozprawy i nie mają prawa zaczepiania zapadającego rozstrzygnienia.

Dowodu należytego uwiadomienia interesentów hipotecznych należy dostarczyć władzy przemysłowej przed upływem terminu, który władza ta na wypadek zaszłych przeszkód odpowiednio przydłuży.

§ 4. Po upływie terminu władza przemysłowa bada przedłożone dowody i wydaje według istniejących przepisów z uwzględnieniem wniesionych oświadczeń, atoli bez względu na istniejące wierzytelności hipoteczne orzeczenie, czy przemysł wpisany jako przydomny jest rzeczowym czy nie.

§ 5. Orzeczenia uznającego przemysł wpisany za przydomny, należy udzielić natychmiast sądowi, który winien je z urzędu wpisać do księgi publicznej i wykreślić adnotacyę § 3. W razie przeciwnym należy orzeczenie skierować zarówno przeciwko właścicielowi przemysłu jako i interesantom hipotecznym i doręczyć je tymże z dozwoleniem odwołania się do wyższej władzy.

Z tytułu samego prawa zastawu lub umniejszenia albo utraty zastawu nie można przeciwko orzeczeniu podnosić za-

dnego zarzutu. Po prawomocności oznaczenia należy na żądanie władzy przemysłowej wykreślić dotyczący przemysł z ksiąg publicznych.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze nie wpływa na dawniejsze prawomocne roztrzygnienia władz przemysłowych, na których żądanie należy je wpisać do ksiąg publicznych.

Jeżeli się jednak wskutek tego wykreśla przemysł, który był wpisany jako przydomny, należy o tem zawiadomić interesentów hipotecznych, dla strzeżenia ich ewentualnych praw.

§ 7. Przepisy dotychczasowe, normujące przedmiot objęty niniejszem rozporządzeniem, a niezgodne z powyższemi postanowieniami uznaje się niniejszem za zniesione.

1) Zobacz nadto reskrypt min. handl. z 6 marca 1859 l. 8306 et 1858 (przytoczony w Müllera: »Gewerbeordnung« Wien 1899 str. 15) normujący sposób utrzymywania wykazu pozbywalnych (nieprzydomnych) praw przemysłowych, tudzież obwieszczenie ministra sprawiedliwości z 9 marca 1896 l. 4758 (zamieszczone w dzienniku rozporządzeń min. sprawiedl. z roku 1896. Część VI), zawierające opinię sądu najwyższego wydaną 25 lutego 1896 co do kwestyi: 1) Czy przemysły przydomne mają wedle istniejących przepisów ustawowych być przedmiotem wpisu hipotecznego; 2) Czy i w jaki sposób wedle ustawy możliwem jest, aby opuszczone przy zakładaniu nowych ksiąg gruntowych wpisy dotyczące przemysłów przydomnych, a zwłaszcza wpisy nazw realności wyrażające przemysł z niemi związany (jak n. p. »gospoda,« »karczma,« »dom zajezdny,« »tawerna,« »browar,« »piekarnia« i t. p.) do nowych ksiąg gruntowych wciągnięte zostały. Pytania powyższe roztrzygnął sąd najwyższy w swojej opinii w ten sposób, że ani w pierwszym ani w drugim przypadku nie zachodzi żadna przeszkoda prawna w uskutecznieniu odnośnych wpisów.

2) Zakresu uprawnienia przemysłowego, przywiązanego do pewnego domu, nie można rozszerzać poza granice, zakreślone nadaniem wzgl. zezwoleniem pierwotnie udzielonem. (T. A. 10 II 1886 l. 3412 B. 2911.

3) Według dekr. nadw. z 15 marca 1784, z 9 sierpnia 1810 i z 20 lipca 1820 domniemanie prawne jest w zasadzie zawsze za

osobistym charakterem przemysłu, kto więc twierdzi, że dany przemysł jest rzeczowym, winien tego dowieść. Prawami dominikalnymi (iura dominicalia) nazywamy te prawa przemysłowe, które według ustaw krajowych przysługiwały w Austryi niższej, Czechach, na Morawii, Szląsku i Galicyi – władzom i pozostawały w ścisłym związku z stosunkami poddańczymi.

4) W postępowaniu, mającem na celu *stwierdzenie charakteru przydomnego* jakiegoś przemysłu po myśli rozp. min. z 31 X 1856 l. 204 Dz. u. p. *(zob. wyżej)* są *„stronami“* jedynie właściciel realności i wierzyciele hipoteczni. Posiadacz przeto propinacyi niema legitymacyi do zaczepiania orzeczenia nawet w drodze administracyjnej. (T. A. 13 II 1890 l. 489 B. 5150).

5) Z tego, iż władza przemysłowa I. instancyi zatwierdziła charakter przydomny przemysłu i że na zasadzie tego twierdzenia, przemysł ten jako taki w księgach publicznych dłużej niż przez 3 lata figurował, nie nabywa strona jeszcze *roszczenia prawnego* o uznanie tego przemysłu przydomnym. (T. B. 12 II 1890 l. 474 B. 5146).

6) Władze obowiązane są dla *wyjaśnienia stanu rzeczy* czynić dochodzenia tylko wtedy, gdy przedłożone przez stronę dowody i podane wskazówki dają ku temu podstawę. (T. A. z 20 XII 1889 l. 4204 B. 5138).

7) *Przeniesienie* przemysłu przydomnego z jednej realności mogło od chwili, w której zaczął obowiązywać dekr. nadw. z 18 paźdz. 1793 Zbn. prow. Nr. 29 nastąpić jedynie za zezwoleniem władzy krajowej. (T. A. 5 III 1890 l. 706 B. 5190).

8) Jakkolwiek samo *oznaczenie* jakiegoś domu jako *gospody* nie jest wcale dowodem na to, iż do domu tego przywiązanem było jakieś uprawnienie przemysłowe, niemniej należy mieć na uwadze, że przed wydaniem ustawy z 16 marca 1851 Nr. 67 Dz. u. p. dokonywano wpisów hipotecznych, zwłaszcza dawniej, w ten sposób, iż wciągano do księgi cały dokument. Przy takich zatem stanowych wpisach zależeć będzie przedewszystkiem od treści dokumentu, czy ze względu na stan ustawodawstwa o przemysłach przydomnych i wpisach hipotecznych można z wpisu, choćby ogólnikowego wnioskować, iż wpis ten nastąpił wskutek istnienia uprawnienia przemysłowego do danego domu przywiązanego i właśnie

w celu stwierdzenia, iż takie uprawnienie istnieje. (T. A. 10 VII 1889 l. 1703 B. 4802. 21 XI 1880 l. 3167 B. 4965).

9) Z tego, że w księgach gruntowych realność jakąś przed rokiem normalnym oznaczono jako *gospodę* nie można wnioskować o istnieniu przemysłu przydomnego, jeżeli z sprzedaży i późniejszych, realności tej dotyczących, umów nie okazuje się, iż był do niej przywiązanym jako osobne prawo przemysł gospodni i szynkowniany. (T. A. 12 II 1890 l. 474 B. 5146 i 12 IV 1890 l. 1188 B. 5250).

10) Ze względu na *urzędowy charakter postępowania*, winny wezwać władze strony do dostarczenia dowodów, jeśli w ciągu postępowania okaże się potrzeba *uzupełnień*. Nastręczające się wątpliwości należy usunąć z urzędu. (T. A. 25 IX 1890 l. 2961 B. 5455).

11) Treść *materyalną* uprawnień wpisanych jako przydomne, należy ocenić wyłącznie wedle ustaw, które obowiązywały w chwili, gdy wpisu dokonano i rzeczą jest władzy ustalić sumę praw, objętą takiem uprawnieniem. (T. A. 14 II 1889 l. 520 B. 4507).

12) *Przydomnymi przemysłami* uznać należy nie te przemysły, które wpisano w zapiski przemysłowe z r. 1805, a potem niewykreślono, lecz te, które przez lat 32, licząc wstecz od dnia wydania najw. postan. z 22 kwietnia 1775, wpisane były w uprawnieniu domowem (Hausgewähr) jako przydomne albo też od roku 1756 wciągnięte zostały pod nazwą »Dom i przemysł« do księgi grodzkiej i wedle wyższego wymiaru były opodatkowane. (T. A. 20 XII 1889 l. 420 B. 5038).

19) Za *sprzedajne uprawnienia handlowe i przemysłowe* uważać należy tylko te, które nabyte sub titulo onerato, od dawien dawna były sprzedajnemi i nie były wpisanemi do ksiąg miejskich ani gruntowych lecz do specyalnie dla takich uprawnień założonych ksiąg. (T. A. 2 I. 1890 l. 22 B. 5057).

20) Ze względu na to, że jedynie władza krajowa może orzekać o sprzedajności pewnego przemysłu, władzy politycznej I. inst. nie przysługuje prawo wpisania samoistnego do ksiąg (protokółów) ewidencyjnych przemysłu, który przedtem w nich nie figurował. (T. A. 2 I 1890 l. 22 B. 5057).

21) Przemysły realne nabywało się przez kupno lub inny tytuł posiadania bez zezwolenia władzy. Jeżeli przemysły te przywiązane są do domów w ten sposób, iż wpisane są do księgi gruntowej jako nierozdzielna tychże część, wówczas nazywają się *przemysłami przydomnymi* (radicirte Gewerbe) z resztą zaś jeśli można je przenosić z osoby na osobę i jeśli mają pewną oznaczoną wartość, a nie ciążą w odpowiedni sposób nierozdzielny na domu nazywają się *przemysłami sprzedajnymi* (verkäufliche Gewerbe). Oba rodzaje można bądź to samoistnie wykonywać, bądź też pozbywać, wydzierżawiać, przekazywać rozporządzeniami ostatniej woli; wogóle odstępywać. Jako *zasadę* przyjąć należy, że domniemanie jest zawsze za charakterem osobistym każdego przemysłu, kto więc twierdzi, iż ma prawo do rzeczowego przemysłu, musi dowodzić. (Dekr. nadw. z 15 III 1784, 9 VIII 1810 i 20 VII 1820).

22) Koniecznym warunkiem tak prawnego istnienia jak i stwierdzenia charakteru rzeczowego pewnego przemysłu jest wpis hipoteczny. Prawo szynkowania jako prawo rzeczowe utrzymuje się wedle § 43 ust. z 29 IV 1869 tylko przy posiadaniu tych realności, co do których obowiązek pobierania napojów według tejże ustawy ustaje. (T. A. 28 I 1801 l. 20 B. 5708).

Nie można natomiast żądać uznania prawa szynkowania prawem rzeczowem, skoro prywatno-prawny obowiązek pobierania napojów już wykupiono. (T. A. 12 II 1891 l. 587 B. 5744).

23) Uprawnieniu przemysłowemu, wpisanemu do ksiąg gruntowych na zasadzie kontraktu kupna jeszcze przed 15 list. 1780 jako przywiązany do realności, nie można odmówić charakteru przemysłu przydomnego, nawet wtedy, gdy na kupującego w kontrakcie kupna nałożono obowiązek pobierania napojów. (T. A. 18 III 1891 l. 835 B. 5835).

24) Jeżeli chodzi o skonstatowanie charakteru przydomnego lub rzeczowego jakiegoś uprawnienia przemysłowego winna władza wszelkie z przedstawionych przez stronę materyałów z urzędu wyświetlić nastręczające się wątpliwości i niejasności. (T. A. 18 III 1891 l. 836 B. 5836).

25) O istnieniu przemysłu przydomnego orzeka w I. instancyi namiestnictwo. Okoliczność, że realność jakaś jest w księgach gruntowych oznaczoną jako »gospoda« lub »dom gościnny (karczma) nie wystarcza do przyjęcia, iż przemysł jest przydomnym. (T. A. 10 VI 1801 l. 2065 B. 6018).

26) Warunkiem wdrożenia dochodzeń celem stwierdzenia charakteru rzeczowego przemysłu szynkownianego jest, aby przemysł ten był w nowszej księdze gruntowej zapisany. (T. A. 23 IX 1891 l. 3007 B. 6159).

27) Niezawiadomienie współwłaściciela o wdrożeniu dochodzenia celem stwierdzenia charakteru przydomnego prawa przemysłowego, przywiązanego do jakiejś realności uzasadnia istotną wadliwość postępowania. (T. A. 24 VI 1892 l. 2057 B. 6696).

VIII. Co się tyczy monopolu i królewszczyzn (regaliów) państwa, jak i istniejących jeszcze w niektórych krajach praw propinacyi i mlewa, dalej beneficiów monarszych pozostają w mocy przepisy dotychczasowe.

Por. ustawową cłową i ord. o monopolu z 11 czerwca 1835 i galicyjskie ustawy propinacyjne (przy § 20).

Co do sprzedaży soli zobacz Nr. 70 Dz. u. p. z r. 1868 i Nr. 155 z roku 1875. Uprawnień do wyrabiania prochu strzelniczego udziela władza wojskowa (zob. rozporz. min. z 31 marca 1853 Nr. 91 Dz. u. p. o wyrabianiu i sprzedaży prochu strzelniczego i rozp. min. z 17 maja 1891 Nr. 62 Dz. u. p. o sprzedaży prochu przytoczony przy § 15 l. 13 ust. przem.).

Koncesyonowanym handlarzom prochu wolno na szyldach swoich umieszczać orła cesarskiego (reskr. M. S. W. z 4 VIII 1891 l. 6317).

Spoczynek niedzielny w handlu prochem normuje rozporządzenie ministeryalne z 18 stycz, 1897 Nr. 26. Dz. u. p.

Zob. także rozp. min. z 2 lipca 1897 Nr. 68 Dz. u. p. przy § 15 l. 11 ust. przem.

Co do przewozu osób na gościńcach pocztowych zob. ust. z 21 marca 1865 Nr. 25 Dz. u. p. przytoczoną przy § 15 l. 3 ust. przem.

1) Dominikalne prawo mlewa w Galicyi obecnie nie istnieje. (T. A. 23 XI 1887 l. 1495 B. 160).

2) Uprawniony propinator może w Galicyi wyłączyć od sprzedawania piwa, wszystkich, z wyjątkiem tych osób, którym według dekr. kanc. nadw. z 27 paźdz. 1847 przysługuje prawo sprzedawania względnie szynkowania piwa zagranicznego. (T. A. 18 I 1878 l. 83 B. 193).

Toż samo odnosi się do Bukowiny. (T. A. 24 IX 1879 l. 1806 B. 563.

IX. Ustawa niniejsza nie narusza praw przyznanych ustawą o przywilejach właścicielom przywilejów na wynalazki, ulepszenia i odkrycia.

Zob. ustawę z 11 stycz. 1897 Nr. 30 Dz. u. p. o ochronie wynalazków (ustawa patentowa) i rozp. min. z 15 września 1898 Nr. 162 Dz. u. p. o zarobkowem wykonywaniu wynalazków, nie podlegającem wprawdzie przepisom o rozpoczęciu przemysłu, ale podlegającem wszystkim innym przepisom ustawy przemysłowej. Rozporządzenie to brzmi:

Rozporządzenie ministerstw handlu i spraw wewnętrznych z dnia 15 września 1898, Nr. 162 Dz. u. p., tyczące się przemysłowego wykonywania wynalazków.

Na zasadzie §§ 17 i 124 ustawy z dnia 11 stycznia 1897, Dz. u. p. Nr. 30, o ochronie wynalazków (ustawy patentowej) rozporządza się co następuje:

§ 1. Twórca wynalazku zgłoszonego do patentowania lub jego następca prawny może z zachowaniem postanowień § 16 ustawy patentowej, wykonywać przemysłowo ten wynalazek, nie wiążąc się przepisami o rozpoczynania przemysłów a to już od tego dnia, w którym nastąpiło publiczne ogłoszenie wynalazku w Dzienniku patentowym (§ 57 ustawy patentowej) i w tej rozciągłości jaką zapowiedź oznajmia.

Gdyby zgłoszenie zostało cofnięte lub gdyby patentu odmówiono, w takim razie od tejże chwili wykonywanie dozwolone jest tylko pod warunkami ustanowionymi w przepisach powszechnych pod względem wykonywania dotyczącego przemysłu.

Jeżeli patent nadany będzie w innej rozciągłości a nie w tej, która w zapowiedzi była oznajmiona, w takim razie od tejże chwili wszelkie wykonywanie zmienioną rozciągłość przekraczające, dozwolone jest tylko pod warunkami ustanowionymi w przepisach powszechych pod względem wykonywania dotyczącego przemysłu.

§ 2. Kto chce zrobić użytek z upoważnienia § 1, ustęp 1, winien najpóźniej jednocześnie z rozpoczęciem wykonywania zgłoszonego i zapowiedzianego wynalazku uwiadomić o tem władzę przemysłową lub władze przemysłowe, w których okręgu lub okgręgach wynalazek jest lub ma być wykonywany.

W uwiadomieniu tem podać należy nażwisko, wiek, miejsce zamieszkania i krajowość tego, który trudni się lub chce trudnić się wykonywaniem, jako też siedziby tego wykonywania i należy dołączyć do uwiadomienia tego dwa egzemplarze numeru Dziennika patentowego, zawierającego ogłoszenie zgłoszenia wykonywanego lub wykonywać się mającego wynalazku.

Jeżeli wynalazek zgłoszony do patentowania wykonywać ma następca prawny zgłosiciela wynalazku, w takim razie jednocześnie z tem uwiadomieniem wykazać należy o następstwo prawne.

§ 3. Jeżeli po uczynionem stosownie do § 2-go uwiadomieniu o rozpoczęciu wykonywania, zgłoszenie patentowe cofnięto, albo nadano patentu zostanie odmówione, albo nadanie onegoż zostanie stanowczo uchwalone, natenczas w przeciągu dni ośmiu po ogłoszeniu tego w Dzienniku patentowym, uwiadomić o tem właściwe władze przemysłowe pierwszej instancyi z dołączeniem dwóch egzemplarzy dotyczącego numeru Dziennika patentowego.

Do uczynienia tego uwiadomienia jest obowiązany każdy, kto w chwili zdarzenia w ustępie 1 wymienionrgo wykonywa wynalazek do patentowania zgłoszony.

W razie stanowczego nadania patentu, przełożyć trzeba właściwym władzom przemysłowym także dwa egzemplarze opisu patentowego.

§ 4. Jeżeli twórca wynalazku lub jego następca prawny chce dopiero po stanowczej uchwale dotyczącej nadania patentu zrobić użytek z upoważnienia, jakie nadaje mu § 17 ustawy patentowej, winien najpóźniej jednocześnie z rozpoczęciem wykonywania patentowanego wynalazku uwiadomić o tem

władzę przemysłową lub władze przemysłowe, w których okręgu wynaazlek jest lub ma być wykonywany.

W uwiadomieniu tem podać należy nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania i krajowość tego, który trudni się lub chce trudnić się wykonywaniem, jakoteż siedziby tego wykonywania i dołączyć należy do uwiadomienia tego dowód nadania patentu i dwa egzemplarze opisu patentowego.

Jeżeli wynalazek patentowany wykonywać ma następca prawny posiadacza patentu, w takim razie jednocześnie z uwiadomieniem wywieść należy dowód następstwa prawnego.

§ 5. Jeżeli sprawca wynalazku lub jego następca prawny chce rozpocząć lub wznowić przemysłowe wykonywanie wynalazku w czasie, gdy patent na ten wynalazek nadany już upłynął lub został cofnięty, obowiązany jest zastosować się do przepisów ogólnych, obowiązujących pod względem rozpoczynania przemysłów.

§ 6. Gdy patent, stosownie do § 17 nstawy patentowej przemysłowo wykonywany zostanie unieważniony, lub gdy nastąpi odsądzenie od patentu, wykonywanie to, począwszy od owej chwili, dozwolone jest tylko w tym razie, jeżeli ziszczają się warunki wykonywania dotyczącego przemysłu w przepisach ogólnych ustanowione.

§ 7. Wykonywanie wynalazku do patentowania zgłoszonego lub już patentowanego, odbywające się stosownie do § 17 ustawy patentowej ograniczyć należy w każdym razie najściślej do zakresu wynalazku, jaki okazuje się z ogłoszenia zgłoszenia lub z opisu patentowego.

Właściwe władze przemysłowe obowiązane są czuwać nad tem, żeby nie nadużywano postanowień § 17 ustawy patentowej do obchodzenia przepisów ustawy przemysłowej, tyczących się rozpoczynania przemysłów.

§ 8. Wykroczenia przeciw niniejszemu rozporządzeniu, o ileby nie stosowały się do nich postanowienia ustawy przemysłowej o karaniu za nieuprawnione wykonywanie przemysłu, karać należy według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857, Dz. u. p. Nr. 198.

§ 9. Pominąwszy postanowienia, tyczące się rozpoczynania przemysłów, wykonywanie przemysłowe wynalazku do patentowania zgłoszonego lub patentowanego, podlega przepisom przemysłowym ogólnym.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia 1 stycznia 1899.

X. Wykonanie niniejszej ustawy poruczamy ministrowi spraw wewnętrznych.

II.

Ustawa z dnia 15 marca 1883. Nr. 39 Dz. ust. państw.

zmieniająca i uzupełniająca ustawę przemysłową.

Zmieniając częściowo i uzupełniając ustawę przemysłową z dnia 20 grudnia 1859 (L. 227 Dz. u. p.) rozporządzam za zgodą obu Izb Rady państwa co następuje:

Art. I. W miejsce rozdziałów I, II, III, IV i VII ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 (L. 227 Dz. u. p.) wstępują następujące postanowienia:

Art. II. (zawiera zmienione i nowo dodane §§ zamieszczone poniżej w tekście ustawy).

Art. III. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej w sześć miesięcy po obwieszczeniu.

(Ogłoszono ją w części XII Dz. ust. pań. z 29 marca 1883).

Art. IV. Od rzeczonej chwili przestaje, prócz rozdziałów I, II, III, IV i VII ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 (L. 227 Dz. u. p.), obowiązywać także § 102 tejże, o ile zaprowadza sądownictwo stowarzyszeń

Zresztą postanowienia tejże ustawy przemysłowej tracą moc obowiązującą tylko o tyle, o ile tyczą się przedmiotów niniejszej ustawy i zawierają odmienne postanowienia.

Art. V. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrowi handlu i ministrowi spraw wewnętrznych.

III.

Ustawa z dnia 8 marca 1885 Nr. 22 Dz. ust. państw.

zmieniająca i uzupełniająca ustawę przemysłową.

Art. I. W miejsce rozdziału VI ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 Nr. 227 Dz. ust. pań. i dodatku do niej, tyczącego się książek robotniczych, wstępują następujące przepisy:

Art. II (zawiera część VI ustawy przytoczoną poniżej w odpowiedniem miejscu tekstu).

Art. III. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej w trzy miesiące po obwieszczeniu.

(Obwieszczono w części VIII Dz. ust. pań. z d. 11 marca 1885).

Art. IV. Wykonaniem ustawy niniejszej zajmą się ministrowie handlu i spraw wewnętrznych za porozumieniem się z odnośnymi ministrami.

IV.

Ustawa z dnia 16 stycznia 1895 Nr. 21 Dz. ust. państw.

o uporządkowaniu spoczynku niedzielnego i świątecznego w przedsiębiorstwie pzzemysłowem.

Za zgodą obu izb Rady państwa rozporządzam co następuje:

§ **1.** W miejsce § 75 ustawy z 8 marca 1885 (Nr. 22 Dz. ust. pań.) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową wstępują następujące postanowienia:

(Następują art. I—XIV umieszczone poniżej w miejsce § 75 ust. przem.).

§ **2.** Przekroczenia postanowień ustawy niniejszej i przepisów wykonawczych na zasadzie tejże wydanych karać należy wedle postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 3. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej w trzy miesiące po obwieszczeniu.

(Obwieszczono ją w części XI Dz. ust. pań. z 1 lutego 1895).

§ 4. Wykonaniem ustawy niniejszej zająć się mają moi ministrowie handlu i spraw wewnętrznych za porozumieniem się z ministrem wyznań i oświaty.

V.

Ustawa z 23 lutego 1897 Nr. 63 Dz. ust. państwowej dotycząca zmiany i uzupełnień ustawy przemysłowej.

Za zgodą obu izb Rady państwa postanawiam, co następuje:

Art. I. Celem zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej (patent cesarski z 20 grudnia 1859 Nr. 227 Dz. u. p., ustawa z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. i ustawa z 8 marca 1885 Nr. 22 Dz. u. p.) mają zamiast paragrafów niżej wymienionych, względnie jako dodatki i uzupełnienia poszczególnych paragrafów ustawy przemysłowej, obowiązywać następujące postanowienia:

(Przytoczone tu §§ 99, 99b, 100, 106, 107, 114 115a, 115b, 118, 119d, 120 al 3 i 137 umieszczono w tekście w odpowiednich miejscach).

Art. II. Ustawa niniejsza wchodzi w życie w trzy miesiące po jej obwieszczeniu.

(Ogłoszono ją dnia 11 marca 1897 w części XX Dz. ust. pań.).

Art. III. Wykonanie tej ustawy poruczam memu ministrowi handlu i memu ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa przemysłowa.

Dział pierwszy.

A) Postanowienia ogólne.

1. Podział przemysłu.

§ 1. Przemysł jest albo: *a)* przemysłem wolnym, albo *b)* przemysłem rękodzielniczym, albo *c)* przemysłem koncesyonowanym. Upoważnia się ministra handlu, aby w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych aż do ustalenia przez ustawę oznaczył w drodze rozporządzeń przemysły rękodzielnicze, przy czem za rzemiosła należy uważać przemysły, do których potrzeba biegłości zasadzającej się na wykształceniu zawodowem, nabywanem przez wyuczenie się i dłuższe wyćwiczenie w przemyśle i dla których takie wykształcenie pospolicie wystarcza (§ 14).

Przemysł kupiecki (w ściślejszem znaczeniu) i przedsiębiorstwa fabryczne wyłącza się od zaliczania do przemysłów rękodzielniczych, cały zaś przemysł domowy od zaliczania do przemysłów w ogóle.

Wątpliwość czy pewne przedsiębiorstwo przemysłowe należy uznać za fabryczne, względnie za przemysł kupiecki w ściślejszem znaczeniu, rozstrzyga krajowa władza polityczna po wysłuchaniu Izby handlowej i dotyczących stowarzyszeń, a w drodze rekursu minister spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem handlu.

Te rodzaje przemysłu, przy których względy publiczne wymagają koniecznie, aby ich wykonywanie uczyniono zawisłem od szczegółowego zezwolenia uważa się za przemysł koncesyonowany (§§ 15 i 24).

Przemysły niezaliczone ani do rękodzielniczych, ani do koncesyonowanych są przemysłami wolnymi.

I. Rozporządzenie ministra handlu z dnia 30 czerwca 1884, Nr. 110 Dz. u. p. wydane w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych, uzupełniające a po części zmieniające przepisy rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 148) w przedmiocie oznaczenia rodzajów przemysłu rękodzielniczego.

Rozporządzenie ministeryalne z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 148), w przedmiocie oznaczenia rodzajów przemysłu rękodzielniczego, uzupełnia się a po części zmienia i na zasadzie § 1, ustęp 2 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) i następujące rodzaje przemysłu z ograniczonemi w ustępie 3, § 1 podanemi, oznacza się jako rękodzielnicze, a mianowicie przemysły:

1) bednarzów;
2) białoskórników;
3) blacharzy;
4) cukierników i pasztetników; [1])
5) dacharzy, dachówkowe i łupkowe dachy układających;
6) fryzyerów, golarzy, perukarzy;
7) garbarzy;
8) grzebieniarzy, wachlarzowników, snycerzy kości, introligatorów (zob. pod 22);
9) kaletników, rymarzy, bicze wyrabiających, daszkarzy, siodlarzy i szory wyrabiających;
10) kapeluszników;
11) kotlarzy;
12) koszykarzy;
13) kowali sprzętowych, ostrogarzy, nożowników, szlifierzy metału i stali (z wyjątkiem wózkowych), pilnikarzy, wyrabiających piłki sprężynowe, iglarzy, wyrabiających płochy;
14) kowali do grubych robót, tudzież kowali wozowych; [2])

[1]) Zalicza się do nich także mandoletników i wyrabiaczy kandytów (R. m. 8 paźd. 1883 l. 36577).

[2]) Brzmienie powyższe wedle rozp. min. z 10 listopada 1886 Nr. 159 Dz. u. p.

15) krawców;
16) kuśnierzy, farbiarzy futer, czapników;
17) malarzy pokojowych;
18) mechaników (do wyrobów subtelnych), wyrabiających narzędzia i przyrządy chirurgiczno-medyczne, tudzież optyków;
19) mosiężników i bronzowników;
20) muzyczne instrumenty wyrabiających (fortepiany, organy, harmonijki i t. p. instrumenty blaszane; flety, klarnety, fagoty, oboje, skrzypce, basetle, gitary, cytry i t. d.);
21) odlewników metalu i konwisarzy;
22) oprawiaczy książek, puzderników, galanterników skórnych, pudełkarzy;
23) parasolników;
24) pasamonników, wyrabiających sznurki i galony, pasamonnicze guziki i krepinki, drutowników złota i srebra, klepaczy złota i srebra i przędników, hafciarzów używających złota, srebra i pereł;
25) piekarzy (z wyjątkiem wypiekania chleba czarnego, które wedle dotychczasowego zwyczaju bywa rzemiosłem pobocznem młynarzy, wykonywanem przy pomocy domowników lub własnych pomocników (Rozp. m. z 14 paźdz. 1884 Nr. 166 Dz. u. p.).
26) piernikarzy i woskobójników;
27) platerowników;
28) pokostników i lakierników;
29) powroźników;
30) pozłotników;
31) rękawiczników i bandażystów;
32) rzeźników;
33) siodlarzy i wyrabiających powozy;
34) sitarzy i wyrabiających kraty;
35) stelmachów;
36) stolarzy;
37) szczotkarzy;
38) szewców;
39) szklarzy;
40) ślusarzy;

41) tapicerów, tudzież wyrabiających kołdry stebnowane, poduszki i materace;

42) tokarzy, rzeźbiarzy wyrobów z morskiej pianki, fajkarzy;

43) wędliniarzy;

44) zdunów;

45) zegarmistrzów;

46) złotarzy wyklepujących srebro i inne metale;

47) złotników, srebrowników, klejnotników.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia ogłoszenia.

Rozporządzeniem min. handlu w porozumieniu z min. spraw wewnętrznych *dnia 10 listopada 1886 Nr. 159 Dz. u. p.* wydanem zaliczono do przemysłów rękodzielniczych także przemysł *rytowniczy* (na kamieniu i szkle, emalierski, gwiloszerski, sztycharski, formierski, metalograficzny i przemysł wykrawaczy metalu).

1) Jeżeli wyłania się kwestya, czy przemysł jakiś odpowiadający częściowo lub całkowicie jednemu *z przemysłów rękodzielniczych* powyżej wyliczonych, posiadający jednak inną lokalną nazwę ma być lub nie ma być zaliczonym do przemysłów rękodzielniczych, to mają o tej kwestyi rozstrzygać władze przemysłowe w zwykłej kolei (Resb. min. z 27 X. 1889 l. 33868).

2) Przemysł *wyrobu kiełbas* jest składową częścią *przemysłu rzeźniczego*, kandydaci zatem muszą się wykazać z dowodu uzdolnienia dla tego przemysłu przepisanego (M. H. 30 VIII 1885 roku l. 1756).

3) *Kucie gwoździ* zaliczyć należy do przemysłu kowalskiego i uważać za rzemiosło (M. H. 21 V 1889 l. 44244).

4) Za *przemysł kupiecki w ściślejszem znaczeniu* uważać należy ten przemysł kupiectwa, przy którym zgłoszenia, względnie karta przemysłowa opiera na trudnienie się handlem, jeśli ono zatem jest wyłączną gałęzią zarobkowania, a nie wypływem przysługującego producentowi prawa do prowadzenia handlu własnymi produktami i towarami (M. H. 16 IX 1883 l. 26,701).

5) Za *przemysł domowy* w ogólności uważać należy ową produkcyę przemysłową, które według zwyczaju miejscowego uprawiają osoby pewne w swoich mieszkaniach, nie zatrudniając atoli

przytem żadnych robotników przemysłowych (pomocników, czeladzi, uczniów), a poprzestając jedynie na pomocy swych domowników (Reskr. min. handlu z 16 IX 1883 l. 26,701).

6) § 3 al. 3 ustawy z 30 marca 1888 Nr. 33 Dz. u. p. podaje definicyę przemysłu domowego z uwagi na zakres ubezpieczeń na wypadek choroby.

7) Za *przedsiębiorstwo fabryczne* należy uważać te przedsiębiorstwa przemysłowe, w których wytwarzanie i obrabianie przedmiotów obrotu przemysłowego odbywa się w pracowniach zamkniętych przy współudziale więcej niż 20 robotników przemysłowych, zatrudnionych poza swojem mieszkaniem, a jako narzędzia pomocniczego używa się posmolicie maszyn, tudzież istnieje podział pracy. W przedsiębiorstwach takich właściciel kieruje wprawdzie przedsiębiorstwem, lecz w przeciwieństwie do rękodzielnika sam ręki do pracy nie przykłada. Wreszcie decyduje tu także większy podatek, zarejestrowanie firmy i t. p (Reskr. min. z 18 VII 1883 l. 22,037).

8) Przemysłowca, mającego kartę przemysłową na fabryczne prowadzenie przemysłu rękodzielniczego, a prowadzącego go jako rzemiosło należy pod zagrożeniem kary znaglić do zaprzestania rzemiosła (M. H. 2 VII 1886 l. 23,261).

9) Handel produktami mięsnemi sporządzonemi w sposób rękodzielniczy jest wolnym przemysłem (T. A. 24 III 1893 l. 1896 B 7166).

Dział drugi

2. *Warunki samodzielnego trudnienia się przemysłem.*

Własnowolność.

§ 2. Do samoistnego trudnienia się przemysłem, wymaga się pospolicie, aby przedsiębiorca sam miał prawo zarządzania własnym majątkiem.

Na rachunek osób, którym nie wolno zarządzać własnym majątkiem, można prowadzić przemysł jedynie za zgodą ich prawnych zastępców, jakoteż właściwego sądu i to przez uzdolnionego zastępcę (zawiadowcę) lub dzierżawcę (§ 55).

Płeć nie stanowi żadnej różnicy pod względem przypuszczania do trudnienia się przemysłem.

1) *Kodeks cywilny* stanowi:

§ 174. Przed ukończeniem nawet lat dwudziestu czterech mogą dzieci wyjść z pod władzy ojcowskiej: jeżeli je ojciec za zezwoleniem sądu wyraźnie usamowalnia lub synowi lat dwadzieścia mającemu własne gospodarstwo prowadzić dozwala.

§ 252. Małoletniemu po skończeniu lat dwudziestu może sąd opiekuńczy po wysłuchania zdania opiekuna, a według okoliczności po wysłuchania zdania najbliższych krewnych, brakujące do pełnoletności lata darować i uznać go pełnoletnim. Małoletni, któremu władza dozwoliła prowadzić handel lub rzemiosło, staje się tem samem upełnoletnionym. Upełnoletnienie ma zupełnie te same skutki prawne, co rzeczywiste dojście do pełnoletności.

2) Domniemanie uwolnienie z pod władzy opiekuńczej zachodzi, jeżeli władza pozwoli małoletniemu prowadzić handel lub rzemiosło; to postanowienie jednakowoż nie ma być rozszerzone do wykonywania przywileju wynalazku, gdyż małoletni wprawdzie mogą przywileje nabywać, jednak wykonując je związani są ograniczeniami co do zarządu majątku dla nich istniejącemi (dekr. ku. z 11 maja 1842 l. 614 Dz. u. p.) ani też do prowadzenia gospodarstwa (d. k. n. z 18 paźdz. 1829 l. 2437 z. n. s.) do upełnoletnienia nie wystarcza też proste nabycie przemysłu rzeczowego, jeżeli go nie prowadzono. Skończenie lat 20 nie jest przepisanem jako warunek konieczny do tego rodzaju uwolnienia z pod władzy opiekuńczej. Władze jednakowoż udzielać będą takiego pozwolenia małoletnim, którzy jeszcze nie skończyli lat 20, tylko po troskliwem przekonaniu się o przymiotach odpowiednich tychże i tylko w przypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących (dekr. nadw. z 15 czerwca 1835 Z. u. s. l. 38). Według dekr. nadw. z 27 września 1815 l. 1174 Z. u. s. władze polityczne w przypadkach wszystkich, w których idzie o udzielenie małoletniemu pozwolenia do prowadzenia przemysłu lub handlu, zawsze poprzednio winny się porozumieć z sądem dla osoby proszącego właściwym.

3) Według § 4 (§ 2 z r. 1883) ust. przem. (z 20 grud. 1859 l. 127 Dz. u. p.) potrzeba zwyczajnie do samoistnego prowadzenia

każdego przemysłu, aby przedsiębiorca mógł swobodnie zarządzać swoim majątkiem a na rachumek osób, które nie mogą swobodnie zarządzać majątkiem może przemysł być prowadzonym tylko za pozwoleniem ich prawnych zastępców i właściwej władzy i tylko przez uzdolnionego zastępcę. Ponieważ z tego postanowienia można było wnosić, że według ustawy przemysłowej osobom niewłasnowolnym przed dojściem do fizycznej lub prawnej pełnoletności nie może władza pozwolić na prowadzenie osobiste przemysłu jak w § 252 k. c. wyraźnie stanowi. przeto wydanym został reskr. min. z 19 marca 1860 l. 2712, który stanowi, że przed wydaniem karty przemysłowej, jeżeli oznajmiono prowadzenie przemysłu wolnego, jak niemniej przed udzieleniem zezwolenia na przemysł koncesyonowany osobom niewłasnowolnym, wykazać się należy tymże wobec właściwej władzy administracyjnej zezwoleniem zastępców prawnych i właściwej władzy nadopiekuńczej; małoletni zatem, któremu na zasadzie tego zezwolenia prawnego zastępcy a względnie władzy opiekuńczej pozwolono prowadzić osobiście przemysł wolny lub koncesyonowany, tem samem według § 252 k. c. zostaje zarazem uznanym za pełnoletniego. Gdy tedy począwszy od 1 maja 1860 traci moc obowiązującą przepis d. kan. nadw. z 19 lutego 1833, zwraca się uwagę sądów na to, aby w interesie małoletnich i kurandów celem odwrócenia skutków szkodliwych w tych przypadkach ze szczególną oględnością postępowały, jeżeli udzielają pozwolenia nadopiekuńczego lub nadkuratelarnego i przestrzegały przytem warunków uzasadniających pełnoletność (§§ 174 i 252 k. u.) a mianowicie małoletnim przed skończeniem lat 20 takich pozwoleń według d. u. z 15 czerwca 1835 l. 38 Z. u. s. tylko z przyczyn na szczególne uwzględnienie zasługujących i przekonawszy się starannie o ich własnościach odpowiednich udzielały.

4) Bez przyzwolenia władzy nadopiekuńczej wydana małoletniemu karta przemysłowa nie czyni go bynajmniej własnowolnym. (T. A. z 2 września 1879 l. 9774).

5) Udzielone małoletniemu przez *właściwy sąd* zezwolenie na samodzielne prowadzenie przemysłu zastępuje w zupełności warunek pełnoletności, wymagany przez ustawę (Reskr. min. z 23 I. 1898 l. 25 Z. f. V. z r. 1876 str. 36).

6) Wszelkie ograniczenia *żydów* co do wykonywania przemysłu

są zniesione, należy zatem pod warunkami przepisanemi w ustawach dopuścić ich do wszelkich dozwolonych czynności przemysłowych. (Rozp. min. z 13 I 1860 Nr. 15 Dz. u. p.).

7) O wykonywaniu przemysłu w *zarządzie przymusowym* zob. §§ 341—344 ordynacyi egzekucyjnej z 27 maja 1896 Nr. 79 Dz. u. p. Co do udziału *kobiet* w przemyśle handlowym zob. art. 7 kod. handl. i § 6 ust. wprowadczej do kod. handl.

Osoby prawnicze.

§ 3. Osoby prawnicze mogą pod tymi samymi warunkami trudnić się przemysłem co pojedyńcze osoby; winny atoli ustanowić uzdatnionego zastępcę (zawiadowcę lub dzierżawcę) (§ 35).

1) Koncesya gospodnia i szynkarska udzieloną wydziałowi drogowemu uważać należy za udzieloną powiatowemu funduszowi drogowemu. Nie zachodzi tu zatem naruszenie ustawy, których mogło usprawiedliwić odebranie tej koncesyi. (T. A. z 19 III 1884 l. 482 B. 2061).

2) Samo *połączenie się kilku osób* do wspólnego prowadzenia przemysłu nie tworzy jeszcze osoby prawniczej w rozumieniu § 3 ust. przemysłowej. W wypadku takim tedy winien każdy z uczestników wykazać się dowodem uzdolnienia do wykonywania danego przemysłu przepisanym. (M. S. W. l. 2128 z r. 1886).

3) *Jawna spółka handlowa* jest osobą prawniczą o rozumieniu § 3 ust. przem. wystarczy zatem dowód uzdolnienia kierownika (dzierżawcy, zastępcy) (M. S. W. l. 22808 ex 1893).

4) Właścicielem przedsiębiorstwa handlowego prowadzonego przez samą spółkę, jest to spółka a nie jej uczestnicy. (T. A. 23 IV 1892 l. 1316 B. 6564).

5) Jakkolwiek o przekroczeniu zakresu działania *stowarzyszeń zarobkowo-gospodarczych* według § 88 ust. z 9 kwiet. 1873 Nr. 70 Dz. u. p. orzekają wyłącznie sądy, to jednak władza przemysłowa powołane są do czuwania nad *stowarzyszeniami spożywczemi*, czy to na zasadzie ustawy o stowarzyszeniach z 26 list. 1852 Nr. 253 Dz. u. p. istniejącymi, o ile one działalność swą rozciągają także na nieczłonków, co im mianowicie jest tylko wtedy dozwolonem

jeśli statuta ich zawierają wyraźne co do tego zastrzeżenie i dotyczące działalności zgłoszono u władzy przemysłowej. Gdzie tych warunków brak, należy komunikacyi z publicznością szerszą zabronić, a jeśli to nie skutkuje, stosować trzeba do tych stowarzyszeń spożywczych karne przepisy ustawy przemysłowej.

Co się tyczy *składów żywności*, które w zasadzie stoją na równi ze stowarzyszeniami spożywczemi, pomimo gruntownej różnicy ich organizacyi, należy przestrzegać następujących zasad:

Przedewszystkiem rozróżnić trzeba składy żywności przy przedsiębiorstwach przemysłowych i kolejach żelaznych.

Składy żywności pierwszej kategoryi, będące właściwie urządzeniami pomocniczemi przedsiębiorstw, podlegających przepisom ust. przem. oceniać należy wedle § 78 ust. z 8 marca 1885 Nr. 22 Dz. u. p. (t. j. Nr. 78 ust. przem.) Są one również pod nadzorem władzy politycznej, należy więc stosować do nich przepisy karne ustawy przem. jeżeli przekraczają postanowienia powyższego § lub pozbywają towary osobom, nie należącym do przedsiębiorstwa przemysłowego, a przez to dopuszczają się nieuprawnionego wykonywania przemysłu.

Dla składów żywności, urządzonych przy kopalniach, miarodajnym jest przepis § 131 lit. g. ustawy górniczej, że zadanie górnicze uprawnia zarazem właściciela do zaopatrywania personalu robotniczego w potrzebną żywność bez zarobku.

Co do składów żywności urządzonych na kolejach żelaznych i w innych instytucyach przewozowych wydało ministerstwo handlu osobne przepisy. (Reskr. min. handlu z 5 XI 1888 l. 7320).

6) Odnośnie do powyższego reskryptu przemysł. min. handlu, że stowarzyszeniom spożywczym bez względu na to, czy statuty ich dozwalają im działalność swą rozszerzać także na nieczłonków, wolno wykonywać przedsiębiorstwo, do których potrzebną koncesya rządowa, jedynie za uzyskaniem takiej koncesyi. (Reskr. M. H. z 21 lut. 1896 l. 72680/95).

7) Nie wolno udzielać koncesyi na gospodę lub szynk »dyrekcyi ekonomii« obszarowi dworskiemu etc., gdyż mogłoby to uzasadnić jakiś przemysł realny, co jest ustawą zakazane, a »dyrekcya ekonomii,« obszar dworski itp. nie przedstawiają ani prawniczej,

ani fizycznej osoby. Koncesyi zaś udzielić można jedynie na imię pewnej oznaczonej osoby. (M. S. W. 13 V 1895 l. 7033).

8) Stowarzyszenie, które uprawnionem jest na zasadzie swoich statutów do utrzymywania sal jadalnych, nie ma prawa prowadzenia publicznego przemysłu gospodniego i szynkarskiego, a ma jedyne prawo starania się o koncesyę odnośną, ograniczoną na lokal i członków stowarzyszenia. (T. A. 25 VI 1884 l. 1884 B. 2184).

Wzgląd na stan.

§ 4. O ile duchowni i osoby zakonne, dalej wojskowi, urzędnicy rządowi lub inne osoby zajmujące posady publiczne, wyłączone są od trudnienia się przemysłem, stanowią odnośne przepisy.

1. Osobom *pozostającym w służbie wojskowej* chociażby urlopowanym na czas oznaczony lub nieoznaczony, niewolno nawet pomimo zgody władzy wojskowej udzielać koncesyi przemysłowych, ani przypuszczać ich do wykonywania przemysłu za zgłoszeniem. Natomiast można żołnierzom rezerwowym nie powołanym do czynnej służby zezwalać na wykonywanie przemysłów wolnych lub koncesyonowanych, co jednak nie uwalnia ich od możliwego powołania do służby czynnej (reskr. min. 7 sierp. 1860 l. 24692).

Wojskowi *stale urlopowani i pozostający w rezerwie* podlegają powszechnym przepisom przemysłowym nie potrzebują zatem do wykonywania przemysłów wolnych lub koncesyonowych zezwolenia władz wojskowych (§ 18 reskr. min. obr. kraj. z 14 sierp. 1871 l. 8459).

1) Do udzielenia karty przemysłowej lub koncesyi żonom wojskowych poniżej feldfebla nie wyłączając tegoż potrzebnem jest zezwolenie tej komendy wojskowej, której petentka podlega.

2) Przemysłu nie wolno wykonywać w koszarach ani wogóle w żadnym miejscu przeznaczonym dla pomieszczenia wojska, chyba że dotycząca komenda zezwoli na wyjątek w tym względzie. — 3) Żony pensyonowanych jak i urlopowanych żołnierzy od feldfebla począwszy w dół, nie potrzebują do uzyskania karty lub koncesyi przemysłowej zezwolenia władzy wojskowej. — 4) Oznaczone pod 1—3 żony wojskowych podlegają we wykonywaniu przemysłu obowiązującym przepisom przemysłowym i policyjnym. — 5) O przekroczeniu przepisów przemysłowych, któregoby się dopuściły żony w ustępie 1) oznaczone lub też żony pensyonowanych; urlopowanych żołnierzy jak i o karze, rozstrzyga władza przemysłowa, która rozstrzygnienie swe winna udzielić władzy wojskowej i o ileby szło o karę pieniężną lub aresztu, wezwać ją o wykonanie. O ileby żony te przy wykonywaniu przemysłu dopuściły się czynności ulegającej karze wedle powszechnych ustaw karnych, właściwymi dla nich są sądy wojskowe (reskr. min. stanu z 22 kwiet. 1864 l. 4656).

Zob. także reskr. min. wojny dział 7 Nr. 1250 z r. 1895 zabraniający osobom w *czynnej służbie* zostającym zarobkowego wykonywania robót dla osób prywatnych.

2) Wedle dekr. kanc. nadw. z 23 wrześ. 1835. (Zb. U. S. tom 63 str. 395) nie wolno *urzędnikom i sługom rządowym* (landesfürstliche Beamte und Diener) wogóle trudnić się lub brać udział w zajęciach ubocznych lub przedsiębiorstwach, któreby 1) ze względu na swą istotę i naturę mogły podać w wątpliwość bezstronność urzędnika w wykonywaniu czynności urzędowych; albo 2) nie zgadzały się z godnością stanu; albo też 3) zbytnio absorbowały czas urzędnika ze szkodą dla jego urzędowania.

Przepisy powyższego dekr. kanc. nadw. rozszerzono najw. post. post. 4 lut. 1836 także na urzędników miejskich stanowych i publicznych.

3) Dekr. nadw. z 6 kwiet. 1772 zabrania *służbie dworskiej* trudnienia się jakimkolwiek przemysłem.

4) Z nowszych ustaw zobacz § 17 ustawy z 17 czerwca 1883 Nr. 117 Dz. u. p. o inspektorach przemysłowych (w dodatku).

5) Wedle doniesienia c. k. ministerstwa kolei 15 marca 1897 l. 12955 z r. 1896 nie wolno *urzędnikom kolei*) państwowych od listopada 1893 prowadzić handel węglami. Co do urzędników i sług innych kolei ministerstwo handlu w po-

rozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych poleciło reskryptem z 22 listop. 1897 l. 16868 władzom krajowym pouczenie władz przemysłowych pierwszej instancyi, aby w razie zgłoszenia handlu węglami przez urzędników i sługi kolei państwowych postąpiły po myśli § 13 al. 2 ustawy przem. W razie zgłoszenia takiego handlu przez urzędników i sługi kolei prywatnych należy przedewszystkiem zapytać zarząd odnośnych kolei, czy przeciw wykonywaniu przemysłu wogóle, a w szczególności handlu węglami nie podnosi zasadniczego zarzutu. Również polecono władzom przemysłowym pierwszej instancyi wywiedzieć się u władz i zarządów kolejowych, czy urzędnicy i słudzy kolejowi, posiadający już kartę przemysłową na handel węglami, mają ze względu na szczególne przepisy kolejowe prawo wykonywania tego przemysłu. O odnośnych spostrzeżeniach jak i o karach nałożonych na urzędników i sługi koleji państwowych lub prywatnych z powodu niedozwolonego prowadzenia handlu węglami należy donieść władzy kolejowej lub zarządowi kolejowemu.

Przyczyny wyłączenia

§ 5. Osoby skazane za jakąkolwiek zbrodnię, za występek popełniony z chciwości lub przeciw obyczajności publicznej albo takież przekroczenie, albo też za występek określony w § 486 k. k. jako też za przemytnictwo lub ciężkie przekroczenie skarbowe mogą być wyłączone od rozpoczęcia przemysłu, jeśliby istota tegoż z uwagi na osobę przedsiębiorcy i popełniony przezeń czyn karygodny kazała obawiać się nadużyć; w takim wypadku nie należy także zezwalać na rozpoczęcie przemysłu podczas śledztwa.

1) Orzeczenia, mocą których osoby trudniące się przedsiębiorstwem handlowem lub przemysłowem, skazane zostały za zbrodnię wogólności, za występek pochodzący z chęci zysku, lub wykraczający przeciw obyczajności publicznej, albo za przekroczenie takie na karę pozbawiającą wolności najmniej przez pół roku, udzielić należy z urzędu izbie handlowej, w której okręgu skazany mieszka. (Reskr. min. spraw. z 9 maja 1860 l. 552).

2) O wyrokach skazujących *księgarzy, drukarzy* lub innych *posiadaczy przemysłu prasowego* z § 15 ustawy z 15 marca 1883 l. 39 Dz. u. p. za czyn karygodny w § 5 tejże ustawy wyrażony, zawiadomić należy władzę przemysłową, w której okręgu skazany przemysł ten wykonuje. (Reskr. min. spraw. z 7 lutego 1885 l. 1476 Dz. rozp. z r. 1885 l. 14). Por. także § 30 kod. kar.

3) O wyniku postępowania karnego przeciw *stręczycielom handlowym* należy zawiadomić zarząd giełdy względnie władzę przemysłową (art. 84 c. ust. z 4 kwiet. 1875 l. 68 Dz. u. p.).

4) Prawo nadane władzom przemysłowym w § 5 ustawy przem. może też władza wtedy tylko wykonać, gdy zachodzą *równocześnie i łącznie* wszystkie w § tym wymienione warunki wyłączenia. Zaistnienie tylko poszczególnych warunków nie może być powodem wyłączenia. Interpelacya powyższa § 5 ust. przem. wynika z postanowienia § 138 lit. a. i § 6 ust. przem. (Resk. min. spraw wewn. z 20 maja 1891 l. 8194 do krajowych władz politycznych).

1) Według § 6 albo 4 ustawy z 15 list. 1867 Nr. 131 Dz. u. p. ustają z upływem czasu tylko te skutki *zasądzenia karnego*, które łączy się z orzeczeniami karnemi, czyli wynikają ipso facto z tychże. § 5 ust. przem. zaś uzupełnił § 7 zasadę dawnej ustawy przem., że władza przemysłowa ma swobodnie ocenić, czy osoby zasądzone za czyny karygodne w § 5 wymienione, od rozpoczęcia przemysłu wyłączyć, czy nie, § ten bowiem nie przepisuje już, że *należy* osoby takie wykluczyć, lecz że *może* się to stać. Przyjąć tedy należy, że sformułowano ten przepis tak, przez wzgląd na ustawę z 15 list. 1867 a to w tym celu, aby władzom przemysłowym dać większą władzę dyskryonalną. (T. A. 4 XI 1885 l. 2833 B. 2755).

§ 6. Kogo na mocy orzeczenia sądowego lub administracyjnego usunięto od trudnienia się jakim przemysłem, ten wyłączonym jest od rozpoczynania jakiegokolwiek

przemysłu, którego wykonywanie udaremniałoby cel owego orzeczenia.

W wypadku zasądzenia orzeczeniem sądowem wyłączenie ważnem jest tylko na czas trwania ustawowych skutków kary; w wypadkach orzeczeń administracyjnych mogą krajowe władze polityczne uchylić wyłączenie do tyczących osób uwzględniając ich późniejsze nienaganne zachowanie się przez czas dłuższy.

1) Przysługujące krajowej władzy politycznej wedle § 6 ust. przem. przez uchylenie zakazu wykonywania przemysłu, może władza ta wykonać dopiero po ukończeniu rozprawy wszczętej z powodu odebrania uprawnienia przemysłowego. (M. S. W. 8 IX 1891 l. 17971).

Związek gminny.

§ 7. Rozpoczęcie przemysłu nie jest zawisłem od przyjęcia do związku tej gminy. w której przemysł ma być prowadzonym ani też nie wpływa na przynależność do gminy.

1) Każdemu obywatelowi państwa wolno na każdym miejscu obszaru państwa przebywać i mieszkać, nabywać wszelkiego rodzaju nieruchomości i swobodnie niemi rozporządzać jak i pod warunkami ustawowymi wykonywać wszelkie rodzaje zarobkowania (art. 6 ust. z 21 grud. 1867 Nr. 142 Dz. u. p.).

2. Ustawa z dnia 5 grudnia 1896 Nr. 222 Dz. u. p. o zmianie niektórych postanowień ustawy z dnia 3 grudnia 1863 (Dz. u. p. Nr. 105) tyczącej się urządzenia stosunków przynależności (swojszczyzny).

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

Artykuł I. Uchyla się §§ 8, 9 i 10 ustawy z dnia 3 grudnia 1863 Dz. u. p. Nr. 105, o urządzeniu stosunków przynależności, a na ich miejsce wprowadza się następujące postanowienia:

§ 1. Prawo przynależności nabywa się przez wyraźne przyjęcie do związku przynależności.

§ 2. Gmina pobytu nie może odmówić wyraźnego przyjęcia do związku przynależności temu obywatelowi państwa austryackiego,

który po nabyciu własnowolności przebywał w tejże gminie dobrowolnie i bez przerwy przez lat dziesięć, poprzedzających jego ubieganie się o prawo przynależności.

Jeżeli pobyt w gminie rozpoczął się w okolicznościach uchylających dobrowolność pobytu, w takim razie bieg okresu dziesięcioletniego rozpoczyna się dopiero od tego dnia, w którym okoliczności te ustały. Jeżeli okoliczności takie zajdą dopiero po rozpoczęciu się pobytu, bieg okresu dziesięcioletniego wstrzymuje się podczas ich trwania.

Przez dobrowolne zaniechanie pobytu w gminie przerywa się rozpoczęty dziesięcioletni okres pobytu. Atoli dobrowolnego oddalenia się nie uważa się za przerwanie pobytu w takim razie, jeżeli z okoliczności, w których oddalenie się nastąpiło, widać jasno zamiar nieprzerywania pobytu.

Zasiedzenia prawa przynależności w gminie rozpoczętego nie tamuje ani nie przerywa nieobecność, której przyczyną było jedynie dopełnienie ustawowej powinności służby wojskowej. Natomiast przez niedobrowolne opuszczenie gminy pobytu z innych przyczyn wstrzymuje się bieg okresu dziesięcioletniego.

Nadto wymaga się, żeby kandydat w ciągu ustanowionego okresu pobytu, nie korzystał z zaopatrzenia ubogich. Za akty zaopatrzenia ubogich nie należy poczytywać uwolnienia szkolnego dzieci do szkoły uczęszczających, jako też pobierania stypendyum, a nakoniec wsparcia tylko przemijająco udzielonego.

§ 3. Gdy prawo żądania wyraźnego przyjęcia do związku przynależności zostanie w myśl § 2 ustawy niniejszej nabyte, nietylko sami uprawnieni, a względnie ich następcy w prawie przynależności to jest osoby, które stosownie do postanowień §§ 6, 7, 11, 12 i 13 ustawy z dnia 3 grudnia 1863 Dz. u. p. Nr. 105 wywodzą swoje prawo przynależności z takiego prawa osoby do żądania uprawnionej, mogą dochodzić tego roszczenia, lecz także dotychczasowa gmina przynależności, jeżeli zaś dotyczący nie jest nigdzie przynależnym, ta gmina, której został oddany na zasadzie postanowień działu III ustawy o przynależności.

O przyjęciu osoby do związku przynależności na zasadzie § 1 lub 2, obowiązaną jest każda gmina uwiadomić dotychczasową gminę przynależności tejże osoby.

§ 4. Gdyby obywatel państwa austryackiego, nabywszy stosownie do § 2 ustawy niniejszej prawo żądania, żeby go w gminie pobytu przyjęto do związku przynależności, zaniechał pobytu w tej gminie lub musiał ją niedobrowolnie opuścić, w takim razie może tego prawa dochodzić on sam, lub jego następca w prawie przynależności, tylko w przeciągu dwóch lat, gmina zaś jego przynależności w przeciągu pięciu lat od ustania pobytu w gminie.

Przewidziane w §§ 2, 3 i 4 podania, któremi dochodzi się prawa wyraźnego przyjęcia do związku przynależności, są wolne od należytości.

§ 5. Pod warunkami w § 5 ustanowionym nabywają cudzoziemcy i osoby, których obywatelstwo nie może być wykazanem prawa nadania aby im zapewniono przyjęcie do gminy austryackiej; przyjęcie jednak staje się skutecznem dopiero wtedy, gdy dotyczący nabędą prawa obywatelstwa austryackiego.

§ 6. Jeżeli gmina pobytu, w której żądano przyjęcia do związku przynależenia (§§ 2, 3 i 4), a względnie zapewnienia tego przyjęcia (§ 5), zaniedba wydać rezolucyę w terminie sześciomiesięcznym, licząc od dnia wniesienia dotyczącej prośby, wydanie decyzyi przechodzi na przełożoną Władzę polityczną.

Taż sama Władza decyduje w razie odwołania się, gdy gmina pobytu w przypadkach §§ 2 aż do 4, a względnie 5 odmówi bądź przyjęcia do związku przynależności, bądź też zapewnienia tego przyjęcia.

§ 7. Co do próśb o wyraźne przyjęcie do związku przynależności decyduje gmina z wyłączeniem wszelkiego odwoływania się, wyjąwszy przypadki w §§ 2 aż do 4, a względnie 5 oznaczone.

§ 8. Przyjęcie do związku przynależności nie może być ani ograniczonem na pewien czas, ani też udzielonem pod warunkiem uchylającym ustawowe skutki prawa przynależności.

Wszelkie takie ograniczenie lub warunek są nieważne i uważa się je za nieistniejące.

§ 9. Do zaprowadzenia opłaty za dobrowolne przyjęcie do związku przynależności, jako też do podwyższenia takich opłat potrzebną jest ustawa krajowa.

Opłaty te wpływać mają do kasy gminnej.

Za przyjęcie do związku przynależności w myśl §§ 2 aż do 4 ustawy niniejszej, nie wolno pobierać opłaty.

§ 10. Mianowani stanowczo urzędnicy i słudzy dworu, państwa, kraju, gminy, reprezentacyi powiatowej i funduszów publicznych, duchowni i osoby stanu nauczycielskiego, nakoniec c. k. notaryusze nabywają z objęciem swego urzędu prawa przynależności do tej gminy, w której naznaczono im stałą siedzibę urzędową.

Artykuł II. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

Za dzień rozpoczęcia się biegu terminów, w artykule I, § 2 ustanowionych, przyjmuje się dzień 1 stycznia 1891.

Artykuł III. Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Cudzoziemcy.

§ 8. Cudzoziemcy stoją co do rozpoczęcia i trudnienia się przemysłem na równi z krajowcami, o ile wykażą formalną wzajemność ze strony państwa, do którego należą.

O ile wzajemność nie jest wykazaną, winni uzyskać od krajowej władzy politycznej formalne dopuszczenie.

1) Co do obywateli węgierskich i mieszkańców Bośnii i Hercegowiny stanowi art. XIV ust. z 27 czerwca 1878 Nr. 62 Dz. u. p. względnie ces. rozp. z 30 grudnia 1897 Nr. 308 Dz. u. p. i z 30 grudnia 1898 Nr. 239 Dz. u. p. tudzież § 11 ustawy z 29 grudnia 1879 Nr. 136 Dz. u. p. iż mają oni być uważani na obszarze austryackim za zupełnie równych obywatelom austryackim pod względem uprawnień do handlu i przemysłu, naodwrót zaś używają obywatele austryaccy równych praw w tamtych krajach.

2) Istnienie wzajemności formalnej wykazać winna strona przez powołanie postanowień dotyczących układów, z których dotąd istnieją.

1) Układ handlowy i żeglarski z król. *szwedzkiem i norweskiem* z 3 list. 1873 Nr. 60 Dz. u. p. z r. 1874 i deklaracya z 25 kwiet. 1892 Nr. 122 Dz. u. p. z r. 1893.

2) Z królestwem *Portugalii* z 13 stycz. 1872 Nr. 7 Dz. u. p. z r. 1873.

3) Co do *Hiszpanii* zob. ustawę z 28 czerwca 1895 Nr. 84 Dz. u. p. i rozp. min. z 29 czerwca 1895 Nr. 85 Dz. u. p.

4) Układ handlowy z *Szwajcaryą* z 10 grudnia 1891 Nr. 18 z r. 1892 Dz. u. p.

5) Układ handlowy z *Niemcami* z 6 grud. 1891 Nr. 15 z r. 1892.

6) Układ handlowy i żeglarski z *Włochami* z 6 grudnia 1891 Nr. 17 z r. 1892 Dz. u: p. i rozp. min. z 17 I 1899 Nr. 17. Dz. ust. państ.

7) Układ handlowy i żeglarski z *Niderlandami* z 26 marca 1867 Nr. 102 Dz. u. p. i układ dodatkowy z 12 grud. 1888 Nr. 170 z r. 1889 Dz. u. p.

8) Układ handlowy i żeglarski z *Belgią* z 6 grud. 1891 Nr. 22 z r. 1892 Dz. u. p.

9) Układ handlowy z *Wielką Brytanią* z 5 grud. 1876 Nr. 144 Dz. u. p. względnie deklaracya z 26 listopada 1877 Nr. 117 Dz. ust. państw.

10) Traktat handlowy z *Francyą* z 18 lut. 1884 Nr. 27 Dz. u. p. i z 9 kwiet. 1884 Nr. 165 z r. 1885 Dz. u. p.

11) Układ handlowy z *Rosyą* z 18 czerwca 1894 Nr. 135 Dz. ust. państ.

12) Układ handlowy i żeglarski z *Grecyą* z 4 marca 1835 i z 11 kwiet. 1887 Nr. 95 Dz. u. p.

13) Układ handlowy i żeglarski z *Ameryką Północną* z 27 sierp. 1828 (Zb. u. pol. tom 59).

14) Układ handlowy z *Serbią* z 9 sierpnia 1892 Nr. 104 Dz. ust. państ.

15) Układ z *Bułgaryą* z 13 lipca 1878 Nr. 43 z r. 1879 Dz. ust. państw.

16) Układ z *Chinami* z 2 września 1869 Nr. 58 z r. 1872 Dz. ust. państ.

17) Układ z *Danią* z 14 marca 1877 Nr. 91 Dz. u. p.

18) Układ z *Egiptem* z 16 sierp. z r. 1890 Nr. 226. Dz. u. p.

19) Układ z *Hawai* z 18 czerwca z r. 1875 Nr. 87 z r. 1876 Dz. u. p.

20) Układ z *Japonią* z 5 grudnia 1897 Nr. 218 z roku 1898 Dz. u. p.

21) Układ z *Liberyą* z 1 września 1866 Nr. 129 z roku 1867 Dz. u. p.

22) Układ z *Koreą* z 23 czerwca 1892 Nr. 156 z roku 1893 Dz. u. p.

23) Układ z *Księstwem Lichtenstein* z 3 grud. 1876 Nr. 143 Dz. u. p. i z 25 listop. 1878 Nr. 70 z r. 1889 Dz. u. p.

24) Układ z *Marokiem* z 19 marca 1830 (Zb. u. pol. tom 58 str. 206) i z 3 lipca 1880 Nr. 98 Dz. u. p.

25) Układ z *Persyą* z 17 maja 1857 Nr. 74 z r. 1858 Dz. u. p.

26) Układ z *Rumunią* z 21 września 1893 Nr. 116 Dz. u. p.

27) Układ z *Siamem* z 8 maia 1871 Nr. 8 z r. 1878 Dz. u. p. i z 17 stycz. 1885 Nr. 54 z r. 1886 Dz. u. p.

28) Układ z *Tunisem* z 17 stycznia 1856 Nr. 91 z roku 1857 Dz. u. p.

29) Układ z *Turcyą* z 22 maja 1862 Nr. 44 Dz. u. p. Zob. także ust. z 17 grud. 1871 Nr. 187 Dz. u. p. i dekreta nadworne z 28 lipca 1819 i 23 paźdz. 1826 zbioru ustaw politycznych Nr. 29.

30) Układ z *Zanzibarem* z 11 sierp. 1887 Nr. 29 z roku 1889 Dz. u. p.

3) Co do dopuszczenia *zagranicznych towarzystw akcyjnych i asekuracyjnych* do wykonywania przemysłu w Austryi zob. w kod. handl. Rosenblatta i Wróblewskiego str. 207.

1) Jeżeli zasada wzajemności ustaloną jest w należycie ogłoszonym układzie państwowym lub rozporządzeniu odpada potrzeba dowodu przepisanego w § 8. (Mataja).

2) Rozp. ces. z 27 kwiet. 1860 Nr. 108 Dz. u. p. zniosła § 29 k. c. według którego cudzoziemcy osięgali obywatelstwo austryackie przez rozpoczęcie przemysłu, który wymagał stałego osiedlenia się w kraju.

Równoczesne trudnienie się kilkoma przemysłami.

§ **9.** Wolno równocześnie trudnić się kilku przemysłami jeśli zachodzą warunki wymagane przez ustawę.

Trudnienie się przemysłami na pograniczu.

§ **10.** Na pograniczu rozpoczęcie przemysłu, zajmują-

cego się przedmiotami, podlegającymi kontroli skarbowej, zależy i nadal od warunków przepisanych ustawami skarbowymi.

Zob. ordynacyę cłową i monopolową z 11 lipca 1835 Nr. 285 zb. u. pol. i dekret kanc. nadw. z 21 lut. 1838; nadto następujące rozporządzenia ministeryalne, a mianowicie:

I. Rozporządzenie min. skarbu z 13 grudnia 1855 Nr. 22 i Dz. u. p. o dozorowaniu na pograniczu takich przemysłowców, którzy już za przemytnictwo lub przekroczenia skarbowe karani byli i o nadzorze skarbowym w okolicach, gdzie przemycanie wydarza się często.

Regulamin cłowy stanowi w §§ 350 i 351 gdzie i jakie przedsiębiorstwa podlegają dozorowi rządowemu. Orzeczenie, że poszczególne przedsiębiorstwo ulegnie nadzorowi urzędowemu, zależy od powiatowej dyrekcyi skarbowej.

Urzędowy ten nadzór (kontrola) zasadza się na prawidłach następnych:

§ 1. Przemysłowcy i handlarze, którzy podlegają nadzorowi skarbowemu, winni wszystkie swoje towary lub wyszczególnione rzędy towarów składać i przechowywać tam, gdzie władza z góry naznaczy.

Miejsce przechowania musi być i przystępne i łatwe do zamknięcia ze wszech stron.

§ 2. W tych składach urzędownie doglądanych pomieszczane będą w dokładnie oznaczonych ilościach towary podlegające nadzorowi oddzielnie od innych towarów, wolnych od nadzoru. Z towarów nadzorowanych zawsze pewna mniejsza ilość wydzieloną zostanie do drobnej sprzedaży.

§ 3. Prócz księgowania zwykłego, winien przemysłowiec lub kupiec co do przybytków i ubytków towarowych utrzymywać wedle wzorku przepisanego odrębną księgę rachunków bieżących (Contobuch), która ma pozostać pod nieustannem dozorem urzędowym.

§ 4. Księgę tę rachunku bieżącego winien sam przemysłowiec lub kupiec utrzymywać, w niej zapisywać wszystko dokładnie, jasno i bez podskrobywania; gdyby nie mógł sam

zajmować się tym księgowaniem poniesie on całą odpowiedzialność za swojego zastępcę (§ 128 k. k. skarb).

§ 5. Pierwszą pozycyę w księdze bieżącego rachunku stanowi sprawdzony urzędownie pierwotny zapas towarowy. Przybywające później towary należy wpisać do księgi z powołaniem odnośnych celnych kwitów, legitymacyj, listów przewozowych i t. p. dokumentów.

§ 6. Każde pozbycie towarów z osobna zapisać należy w księdze wyżej wzmiankowanej z wyjątkiem bardzo drobnych ilości, które wolno sumarycznie co wieczora zaciągać pod napisem »sprzedaży drobnej«.

§ 7. Od czasu do czasu odbędzie się urzędowy przegląd składu towarowego na podstawie ksiąg bieżącego rachunku przez porównywanie całości towaru zakupionego z odsprzedanym w księdze, a ilustracyą składów wraz dotyczących tego składu dokumentów cłowych.

§ 8. W razie dostrzeżonego cięższego przestąpienia przepisów skarbowych lub przemycania powtórnego ulegnie przemysłowiec lub kupiec tej karze, że będzie mu naznaczona największa ilość towarów, jaką wolno mu mieć na składzie.

§ 9. W razie odkrytej w kiędze bieżącego rachunku nieprawidłowości postąpi urząd skarbowy podług przepisów w §§ 237, 273, 372, 387 do 391 k. k. sk. zawartych.

§ 10. Przepisy powyżej przytoczone można zastosować także do przemysłowców i handlarzy w § 350 regulaminu cłowego wyliczonych, jeśli w ich warsztatach dostrzeżone zostaną towary przemycane, lub w ogóle jeśli przemysłowiec przedsiębiorca nadużywa do pokrywania handlu przemytniczego lub gdyby w ogóle w tej miejscowości działo się notorycznie przemycanie na większe rozmiary.

2. Rozporządzenie ministerstw skarbu i handlu z dnia 9 lipca 1882, Nr. 102 Dz. u. p. o kontroli niektórych towarów w okręgach pogranicznych.

W myśl § 337 ustawy o cłach i monopolach podlegać będą kontroli w okręgach pogranicznych następujące towary:

we wszystkich częściach okręgu cłowego (także w nadmorskich) z wyjątkiem granicy od strony Włoch;

kakao ziarna i łuski (Nr. 1 T.), kawa surowa i palona (Nr. 2 T.), herbata (Nr. 3 T.);

Korzenie (Nr. 4 do 8 T.).

Na granicy od strony Rosyi:

Mączka cukrowa (cukier surowy), cukier rafinowany, (syrop (Nr. 17 do 20 T.);

Sól kuchenna (Nr. 317 T.).

W okręgu pogranicznym bukowińskim:

Jagody winne, suszone, koryntki i rodzynki (Nr. 10 T.).

Kontroli przepisanej dla okręgu pogranicznego podlegają bez względu na ilość wszelkie towary onejże poddane, sprowadzane lub przesyłane do celów przemysłowych.

Z wyjąkiem przypadków, w których towary podlegające kontroli sprowadzane lub przesyłane są do celów przemysłowych, uwolnione będą od kontroli przepisanej dla okręgu pogranicznego następujące ilości:

kakao ziarna i łuski, 3 kilogramy;

kawa surowa i palona, 3 kilogramy;

herbata, 1 kilogram;

korzenie wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem szafranu i wanilii, 2 kilogramy;

szafran, wanilia, 50 gramów;

mączka cukrowa (cukier surowy), cukier rafinowany, syrop, 15 kilogr.;

sól kuchenna, 20 kilogramów;

jagody winne, suszone, koryntki, rodzynki, 2 kilogramy;

Pod względem kontroli innych towarów w rozmaitych okręgach pogranicznych jeszcze istniejącej, nie zaprowadza się żadnej zmiany.

Rozporządzenie ministeryalne z dnia 20 grudnia 1879 (Dz. u. p. Nr. 148) i z dnia 13 października 1881 (Dz. u. p. Nr. 120), tyczące się kontroli nad towarami w okręgach pogranicznych dalmatyńskim i istryjskim, zmienia się tylko o tyle, że ilości kakao, kawy, herbaty - korzeni, uwolnione

od kontroli z wyjątkiem przypadków, w których sprowadzane lub przesyłane są do celów przemysłowych, zmniejsza się w sposób powyżej ustanowiony.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia 1 sierpnia 1882.

3. Rozporządzenie ministerstw skarbu i handlu z dnia 22 marca 1893, Nr. 64 Dz. u. p. tyczące się ułatwień w kontroli nad towarami na pograniczu.

Odnośnie do § 337 ustawy o cłach i monopoliach i ze zmianą obowiązujących obecnie przepisów co do towarów zostających pod kontrolą na pograniczu lub w jego niektórych częściach, rozporządza się co następuje:

1. Podleganie towarów kontroli na pograniczu ogranicza się do następujących przedmiotów:

1. Do *kawy surowej i palonej* we wszystkich częściach pogranicza, wyjąwszy od strony morza i od strony Włoch.

2. Do *olejów kopalnianych* na pograniczu od strony Rosyi i Rumunii.

3. Do *soli kuchennej*, a mianowicie do *soli kamiennej* na pograniczu Galicyi i Bukowiny od strony Rosyi; do *soli morskiej* na pograniczu od strony morza i na pograniczu Dalmacyi od strony Czarnogórza.

Co do wszystkich innych przedmiotów, które obecnie podlegają jeszcze kontroli na pograniczu, uchyla się niniejszem tę kontrolę.

II. Wykonywanie kontroli nad przedmiotami, onejże podlegającemi, ogranicza się na przyszłość do *kontroli nad przewozem tych przedmiotów* a znosi się kontrolę nad ich składem i zbytem.

III. W szczególności służyć mają za prawidło następujące postanowienia:

1. W obrębie odnośnych części pogranicza posyłki przedmiotów kontroli podlegających, z wyjątkiem przypadków, poniżej w punkcie 5 oznaczonych, powinny być podczas przewozu zasłonięte dokumentem, podającym ich rodzaj i ilość i zawierającym upoważnienie do przewiezienia przedmiotów w oznaczonym czasie i oznaczoną drogą.

2. Dla przewozów takich za dokumenty zasłaniające uważane być mają:

a) Cedały deklaracyjne i kwity cłowe opatrzone dopiskiem komory określającym czas i kierunek przewozu, tudzież dokumenty przekazowe komory.

b) Karty legitymacyjne wydane przez komory lub urzędy straży skarbowej do tego upoważnione.

c) Wycinki z dzienników sprzedaży urzędownie przysposobionych i wydanych pewnym przemysłowcom.

d) Karty kontroli dla posyłek z głębi obszaru cłowego do pogranicza.

3. Urząd (organ), wygotowujący karty legitymacyjne i karty kontroli, wydawać ma takowe tylko wtedy, gdy nie zachodzi żadna wątpliwość co do rzeczywistego istnienia potwierdzić się mającego rodzaju i ilości, pochodzenia krajowego lub oclenia odnośnych przedmiotów; w przypadkach wątpliwych żądać należy przystawienia przedmiotu do urzędu i udowodnienienia prawa posiadania ze względu na cło.

4. Oplombowanie przedmiotów kontroli podlegających, gdy mają być przewożone i dostawianie tychże do urzędu (organu) w miejscu przeznaczenia, ma być zaniechane.

5. Dokumentu przewozowego nie potrzeba:

a) do posyłek kawy (surowej i palonej) w ilościach aż do 3 kilogramów, soli kuchennej w ilościach aż do 20 kilogramów, o ile nie chodzi o posyłki przeznaczone do obrotu przemysłowego;

b) do posyłek wiezionych w kierunku od linii cłowej ku najbliższej komorze pogranicznej;

c) do posyłek przewożonych (transito) przez pogranicze koleją żelazną lub pocztą;

d) do posyłek w obrębie pewnej osady z domu do domu przenoszonych.

6. Postanowienie, według którego kramarzom i w ogóle kupcom cząstkowym, książek przemysłowych według przepisu nie utrzymującym, wolno na pograniczu sprzedawać towary kontroli podlegające tylko konsumentom lecz nie także przemysłowcom na dalszy handel, nie ma być stosowany do

tych kramarzy i kupców cząstkowych, którzy opatrzeni są dziennikami sprzedaży urzędownie przysposobionemi.

7. Ponieważ kontrola nad zapasami przedmiotów kontroli podlegających podczas złożenia na składzie zostaje zniesiona, przeto także rewidowanie lokali przemysłowych osób trudniących się handlem i przemysłem lub sprzedażą cząstkową przedmiotów kontroli podlegających niema się odbywać z tego wyłącznie tytułu, że chodzi o takie przedmioty.

8. Co się tyczy opatrywania dziennikami sprzedaży kupców i przemysłowców na pograniczu, zatrzymują się zarządzenia dotychczasowe. Nadto pozwala się w ogólności, żeby także ci kupcy, których lokale sprzedaży znajdują się w głębi obszaru cłowego, lecz w pobliżu linii cłowej wewnętrznej i którzy prowadzą znaczny handel przedmiotami kontroli podlegającemi do pogranicza, byli opatrywani dziennikami sprzedaży.

9. Zakaz handlu odnośnego przedmiotami kontroli podlegającemi na pograniczu (§ 358 u. o c. i m.), tudzież przepisy tyczące się kontroli nad paszportami (Dz. u. p. Nr. 179 z r. 1853) i tak zwanej ostrzejszej kontroli (Dz. u. p. Nr. 221 z r. 1855) zatrzymują nadal moc swoją.

10. Zarządzenia niniejsze nie naruszają zobowiązania przyjętego w obec Niemiec i Włoch ua mocy kartelu, że w pewnych okolicznościach składy towarów na granicy Niemiec i Włoch nie będą cierpiane lub będą brane pod kontrolę.

11. O ile obrót towarowy i składy towarów w obszarze cłowym w ogólności a wskutek tego także na pograniczu, podlegają nadzorowi urzędów skarbowych, stanowią o tem przepisy ósmego i dziewiątego rozdziału ustawy o cłach i monopoliach.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

4. Rozporządzenie ministerstw handlu, spraw wewnętrznych i skarbu z dnia 28 sierpnia 1884 Nr. 143 Dz. u. p., dotyczące się zaliczenia przemysłu kupczenia szmatami w powiatach pogranicznych Czech, Morawii, Śląska, Galicyi, Górnej Austryi, Salzburga, Tyrolu i Voralbergu do rodzajów przemysłu wymagających.

§ 1. Na zasadzie ustępu 1 § 24 ustawy z 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, przemysł kupczenia szmatami w powiatach pogranicznych krajów powyżej wymienionych, zalicza się (w myśl ustawy o cłach i monopoliach) do rodzajów przemysłu wymagających koncesyi.

§ 2. Zmierzający rozpocząć ten przemysł, winni dopełnić warunków przepisanych w ogólności dla przemysłowców koncesyonowanych (§§ 22 i 23 ustawy z dnia 15 marca 1883 [Dz. u. p. Nr. 39) a koncesya udzieloną być może tylko w tym razie, jeżeli władza skarbowa powiatowa nie uczyni żadnego zarzutu przeciw osobie kandydata pod względem zasługiwania na zaufanie w sprawach podatkowych, ani przeciw obranej siedzibie przemysłu.

§ 3. Postanowienia rozporządzenia niniejszego nie naruszają przepisów zarobkowych i policyjnych, tyczących się samego zbierania szmat.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia ogłoszenia.

B) Postanowienia szczegółowe.

a) Co do przemysłu wolnego.

§ **11.** Kto wedle powyższych postanowienień rozdz. II nie jest wyłączonym, ten ma prawo trudnić się samoistnie wszelkim wolnym wszemysłem.

Przedsiębiorca atoli nie jest obowiązanym przed rozpoczęciem przemysłu zawiadomić o tem władzę.

1) O uprawnienie do wykonywania przemysłu *zgłoszonego* rozstrzygają przepisy ustaw, obowiązujących w chwili zgłoszenia (T. A. 20 II 1885 l. 483 B. 2410).

2) Co do zawiadamiania stowarzyszeń o wydaniu kart przemysłowych i koncesyi przemysłowych lub zagaśnięciu praw przemysłowych- orzeczonemu przez władzę przemysłową I instancyi zob. reskr. min· z 26 list. 1896 l. 59883 (w »Compendium« Weigelsperga VII zeszyt dodatk. str. 22).

§ **12.** W zawiadomieniu tem należy wymienić imię i nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania i przynależność państwową przedsiębiorcy, obrany zawód i siedzibę jego wykonywania, jakoteż przedłożyć potrzebne w danym razie przyzwolenie prawnego zastępcy i właściwego sądu (§ 2).

W przypadkach, w których przemysł po myśli §§ 2 i 3 prowadzonym być może tylko przez zastępcę lub dzierżawcę, należy podać powyższe szczegóły także co do osoby tego ostatniego.

Jednem uwiadomieniem nie można objąć kilku rodzajów przemysłu, jeżeli różnią się od siebie zasadniczo przedmiotem i sposobem wytwarzania.

1) Każdy przemysł, podlegający ustawie przemysłowej, musi mieć swoją *siedzibę*. Siedzibą taką nie musi być stałe miejsce wykonywania przemysłu, t. j. miejsce, odpowiednie i przeznaczone do stałej czynnoci przemysłowej (wyrobu, sprzedaży). Istnieją bowiem przemysły, które z natury rzeczy jakiego stałego miejsca nie wymagają, ponieważ przedmiotem ich jest wykonywanie usług w domach klientów, zwiedzanie jarmarków lub t. p. i te jednakże winny mieć siedzibę swoją, za jaką należy uważać tę miejscowość, w której przemysłowiec pospolicie przebywa, przechowywa narzędzia i t. p., słowem w której tenże wykonywa swój przemysł, o ile nie zachodzi potrzeba wykonywania go gdzie należy (T. A. 20 I 1881 B 993).

2) Zgłoszenie przemysłu »wyrobu pasamentów« lub »konfekcyi« należy jako zbyt ogólnikowe odrzucie, jeżeli nie określono w niem istoty i zakresu przemysłu (wyrób czy handel i t. p.) (Resk. min. 4 IX 1889 l. 13129 i z 1 VIII 1889 l. 13251).

§ 13. Jeżeli co do osoby, zatrudnienia i siedziby nie zachodzi żadna w ustawie niniejszej uzasadniona przeszkoda; władza wystawia legitymacyą dla ubiegającego się o kartę przemysłową.

W przeciwnym razie wzbrania się stronie rozpoczęcia lub dalszego trudnienia się przemysłem aż do usunięcia przeszkody.

Co do taksy nadań przemysłowych zob. pozycye 43 *b)* 1 taryfy o brzmieniu zmienionem przez § 3 ust. z 9 lipca 1891 Nr. 97 Dz. u. p.

2. Uiszczanie *opłaty stemplowej od próśb* ustnie podawanych o udzielenie upoważnienia (pozwolenia) do urządzaniania muzyk publicznych z tańcami i do trzymania otworem gospód, szynkowni, kawiarni po godzinie policyjnej, unormowało następujące rozporządzenie min.:

Na podstawie uwagi do pozycyi 43 lit, *b)* przepisów taryfowych, zmienionych ustawą o należytościach z dnia 13 grudnia 1862 (Dz. u. p. Nr. 89) a ze zmianą punktu 8-go rozporządzenia wykonawczego z dnia 20 grudnia 1862 (Dz. u. p. Nr. 102) do tej ustawy, postanawia się pod względem sposobu uiszczania opłaty stemplowej od próśb ustnie podawanych o udzielenie upoważnienia (pozwolenia) do wyprawiania muzyk publicznych z tańcami i do trzymania otworem gospód, szynkowni, kawiarni po godzinie policyjnej, co następuje:

1. Stosownie do uwagi pod p. t. 43 lit. *b)* ustawy o należytościach z dnia 13 grudnia 1862 (Dz. u. p. Nr. 89) prośby o udzielenie wzmiankowanego pozwolenia podlegają opłacie stemplowej w kwocie 1 złr. także wtedy, gdy są podawane ustnie.

Stempel od próśb ustnych tego rodzaju przylepić należy, jeżeli w przedmiocie prośby spisuje się protokół, na tymże protokóle;

jeżeli nie spisuje się protokółu, pozwolenie zaś wydaje się z rejestrów sznurowych, stempel przylepić należy się w rejestrze;

jeżeli rejestrów sznurowych tego rodzaju nie utrzymuje, a natomiast urząd udzielający pozwolenia utrzymuje do celów podatku gminnego lub do innych celów zapiski urzędowe co do próśb o pozwolenie, na takim zapisku.

Jeżeli się zaś ani protokółów ustnych ani próśb o pozwolenie nie spisuje, ani próśb takich do rejestru sznurowego nie wciąga ani też nie utrzymuje się żadnych innych zapisków co do takich próśb, stempel od ustnych próśb o pozwolenie przylepiać należy na piśmie urzędowem, stronie wskutek prośby o pozwolenie wydawanem, obok stempla, jaki przypada od samegoż pozwolenia.

2. Znaczkom stemplowym odejmuje się wartość albo przez zajęcie ich pismem w myśl § 3 rozporządzenia z dnia 28 marca 1854 (Dz. u. p. Nr. 70) albo przez wyciśnięcie na nich czarną barwą pieczęci urzędowej tej władzy, która daje pozwolenie.

3. Znaczki stemplowe nie przylepiane w myśl pierwszego ustępu niniejszego rozporządzenia lub nie zajęte pismem a względnie nie przypieczętowane w taki sposób, jak to w drugim ustępie niniejszego rozporządzenia przepisano, uważane są za nieistniejące.

4. W tych krajach, w których od muzyk pobierane są osobne opłaty na cele krajowe a do tego używane są rejestry sznurowe, opłaty stemplowe od próśb o udzielenie pozwolenia do wyprawiania muzyk publicznych z tańcami uiszczać należy w sposób dotychczasowy, natomiast do próśb, których przedmiotem jest tylko udzielenie uppoważnienia do trzymania otworem gospód, szynkowni, kawiarń po godzinie policyjnej, stosować należy pod względem uiszczania opłat stemplowych, także i w tych krajach, postanowienia niniejszego rozporządzenia.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia 1 listopada 1894.

(Rozp. min. skarbu w porozumieniu z min. spraw wewn. z dnia 17 sierpnia 1894 Nr. 189 Dz. u. p.).

3. Podania wnoszone po myśli § 58 (obecnie § 55) ust. przem. należy opatrywać zwykłym stemplem na podania za

za 50 ct. w. a. (reskr. min. skarbu z 16 listopada 1861 l. 56,620).

1) Braku *karty przemysłowej* nie można zastąpić arkuszem podatku zarobkowego (T. A. 28 III 1889 l. 1177 B 4597).

2) Gmina nie może ze względów policyi sanitarnej lub innych samoistnie zabraniać wykonywania przemysłu, dlatego iż siedziba tegoż pierwotnie dozwolone okazała się nieodpowiednią (T. A. 25 VI 1886 l. 1418 B. 3128).

3) Czy przedsiębiorstwo jest dopuszczalnem ze stanowiska policyjnego należy oceniać wedle wpływów, jakie ono w siedzibie swojej wywrzeć może na stosunki sanitarne, bezpieczeństwo publiczne i t. p. Nie należy przeto poczytywać istotnego braku postępowania w tem, iż władza zaniechała zbadania, czy przeniesienie przedsiębiorstwa zwiększy szkodliwość w porównaniu do stanu dotychczasowego (T. A. 26 II 1890 l. 236 B. 3175).

4) Sprzedaż automatyczną zagranicznych wyrobów przemysłowych, wykonywaną w wagonach kolei żelaznej należy co do ogłoszenia i wykonywania traktować po myśli rozp. min. z 23 czerw. 1892 Nr. 98 Dz. u. p. Odnośne przepisane zgłoszenia należy podawać do władzy przemysłowej I instancyi, w której okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa i miejscowości, gdzie automaty według przepisów cłowych lub gdzie się je napełnia względnie gdzie kończy się w kraju droga, którą wagon z automatem przebywa (Reskr. min. spraw wewn. l. 32533 ex 1897).

5) Zgłoszenie pisemne przemysłów wolnych i rękodzielniczych tudzież podanie o koncesye przemysłowe podlegają przepisowi por. taryfy 436 1) ustawy z 13 grud. 1882 Nr. 89 Dz. u. p.

Natomiast są *karty przemysłowe* wydane wskutek powyższych *zgłoszeń* bezwarunkowo wolne od opłaty stemplowej; *koncesye* zaś (dekrety, licencye) uważać należy za nadanie i opatrywać stemplem za 1 złr. od pierwszego arkusza (M. S. 4 VI 1886 roku l. 17338).

b) Co do przemysłów rękodzielniczych.

§ 14. Do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego potrzeba obok przestrzegania przepisów § 11, 12 i 13 jeszcze dowodu uzdolnienia, którego dostarcza świadectwo

nauki i poświadczenie robocze kilkuletniego zatrudnienia, jako czeladnika w tym samym przemyśle rękodzielniczym, lub w odpowiadającej danemu przemysłowi fabryce.

Świadectwo nauki i poświadczen robocze winien potwierdzić przełożony korporacyi i naczelnik gminy, do której majster, względnie pracodawca należy; w owych zaś gminach, w których niema dla dotyczących przemysłów żadnej korporacyi, jakoteż w tych wypadkach, w których ubiegający się zatrudniony był w fabryce, sam naczelnik gminy.

Oznaczenie liczby lat, jak długo ubiegający się ma pracować jako uczeń i jako czeladnik, nastąpi w drodze rozporządzenia ministra handlu w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych po wysłuchaniu Izb handlowych i przemysłowych, tudzież odnośnych korporacyj.

Dowody te może zastąpić świadectwo uczęszczania z dobrym skutkiem do zakładu przemysłowo-naukowego (do szkoły zawodowej, do warsztatu dla nauki, lub do szkoły na majstrów w wyższych szkołach przemysłowych), w których można nabyć praktycznej znajomości i zawodowego wykształcenia w dotyczącym przemyśle.

Oznaczenie dotyczących zakładów naukowych, jakoteż oznaczenie rodzajów przemysłu, co do których świadectwa rzeczonych zakładów mogą zastąpić świadectwa nauki i poświadczenia robocze, nastąpi w drodze rozporządzenia ministra handlu w porozumieniu z ministrem oświaty. Aby w przypadkach, zasługujących na szczególniejsze uwzględnienie, umożliwić przejście z jednego do drugiego pokrewnego przemysłu, lub równoczesne trudnienie się pokrewnymi przemysłami, upoważnia się krajową władzę polityczną do uwalniania w tym celu prze-

mysłowców rękodzielniczych od dostarczania wymagamaganego w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu dowodu uzdolnienia, a to po poprzedniem wysłuchaniu dotyczących korporacyj, względnie, o ileby dla odnośnego rodzaju przemysłu korporacyi takiej nie było, Izby handlowej i przemysłowej.

Upoważnia się również krajową władzę polityczną do wyjątkowego zwalniania, po poprzedniem wysłuchaniu korporacyi, od przekładania świadectwa nauki.

Do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego zwyczajnie przez kobiety wykonywanego, może kobieta, zgłaszająca się do samoistnego trudnienia się takim przemysłem dostarczyć dowodu uzdolnienia także w inny sposób.

W jaki sposób dowodu tego należy dostarczyć pozostawia się swobodnej ocenie władzy przewysłowej.

1. Na zasadzie § 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, stanowi się co następuje:

Ażeby starający się o przemysł rękodzielniczy chcąc go rozpocząć i samodzielnie wykonywać, winien stosownie do przepisów § 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) udowodnić, że w tym samym przemyśle lub w podobnym zakładzie fabrycznym pracował jako uczeń i jako pomocnik.

Czas nauki wynosić powinien nie mniej jak dwa, a nie więcej jak cztery lata.

W tych granicach służy zgromadzeniom stowarzyszeń, stosownie do § 119 *b)*, ustęp *f)* ustawy powyższej prawo wydawania w tej mierze uchwał, co w statucie stowarzyszenia należy zastrzedz.

Gdzie i o ileby zgromadzenia stowarzyszeń uchwał takich nie wydały, oznaczenie ilości lat nauki w granicach powyższych będzie przedmiotem dobrowolnej umowy.

Zatrudnienie jako pomocnik (a według okoliczności jako robotnik fabryczny) musi trwać co najmniej dwa lata.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z przeznaczoną ustawą.

(Rozp. min. handlu z 17 wrześ. 1883 Nr. 149 Dz. u. p.).

2. Na zasadzie § 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, uzupełnia się a po części zmienia rozporządzenie z d. 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 149), o ile niem postanowiono, ile lat ten, który ubiega się o przemysł rękodzielniczy, pracować winien jako uczeń i jako pomocnik w tym samym przemyśle lub w podobnym zakładzie fabrycznym, a to w sposób następujący:

Dla uczniów, którzy skończyli trzechklasową ogólną szkołę rzemieślniczą i poświęcają się przemysłowi, do którego naukę zręczności pobierali z dobrym skutkiem w warsztacie szkoły rzemieślniczej lub pod nadzorem jej dyrekcyi w warsztacie prywatnym, można okres nauki, który wynosić powinien najmniej dwa lata, skrócić aż do półtora roku.

W tych więc przypadkach, w których okres nauki wynosi więcej niż dwa lata, można go skrócić dla uczniów powyżej wzmiankowanych nawet o więcej niż pół roku, tak, żeby najmniej połtora roku wynosił.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

(Rozp. min. z 5 lipca 1892 Nr. 106 Dz. u. p.).

3. Zakłady przemysłowo-naukowe, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego.

Na zasadzie § 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 roku (Dz. u. p. Nr. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, zestawia się dla rodzajów przemysłowo-naukowych, których świadectwa, potwierdzające ukończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach, uprawniają do rozpoczęcia i wykonywania samodzielnego odnośnego przemysłu rękodzielniczego:

1) dla przemysłu tokarskiego: świadectwo szkół zawodowych dla przemysłu drzewnego: w Kralikach, Tachowie, Rivie, Międzyrzeczu wołoskiem, Zakopanem i Chrudimie, tudzież oddziałów zawodowych dla przemysłu drzewnego w szkołach rządowych w Gracu i Insbrucku i świadectwo szkoły zawodowej techniczno-przemysłowej we Lwowie:

2) dla rzemiosła bednarskiego: świadectwo szkoły zawodowej w Bergreichenstein;

3) dla rzemiosła kowali sprzętowych, nożowników: świadectwo szkół zawodowych w Celowcu, Kralowem Hradcu, Chomutowie i Steyrze, jakoteż szkoły zawodowej machinotechnicznej w rządowej szkole przemysłowej w Pradze;

4) dla rzemiosła szklarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Borze i Kamiennej Szeniawie;

5) dla rzemiosła mosiężników i bronzowników: świadectwo szkół zawodowych w Borze, Kamiennej Szeniawie, Jabłońcu, jakoteż szkoły złotniczej w Pradze;

6) dla rzemiosła złotników, srebrowników i klejnotników: świadectwo szkoły złotniczej w Pradze i szkoły cyzelowania w szkole techniczno-przemysłowej austryackiego muzeum sztuk i przemysłu w Wiedniu;

7) dla rzemiosła zdunów: świadectwo szkół zawodowych w Cieplicach, Deczynie, Znojmie i szkoły zawodowej sztuk i rzemiosł w szkole przemysłowej rządowej w Gracu;

8) dla rzemiosła kotlarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Celowcu i Chomutowie, jakoteż szkoły zawodowej machino-technicznej w rządowej szkole przemysłowej w Pradze;

9) dla rzemiosła ślusarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Celowcu, Królowem Hradcu i Chomutowie, jakoteż szkoły zawodowej machino-technicznej w rządowej szkole przemysłowej w Pradze;

10) dla rzemiosła stolarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Kralikach, Halleinie, Hallsztadzie, Kinżbergu, Marianie, Belaku, Międzyrzeczu wołoskiem, Wolarach, Wolsbergu, Zakopanem, Chrudimiu, Rivie, Brucku n. M., jakoteż szkół zawodowych dla przemysłu drzewnego w szkołach przemysłowych w Gracu, Salzburgurgu i Insbrucku i szkoły zawodowej techniczno-przemysłowej we Lwowie, nakoniec świadectwo niższej szkoły zawodowej z kursów wyłącznych dla stolarstwa sprzętowego i budowlanego w muzeum technologiczno-przemysłowem w Wiedniu;

11) dla rzemiosła zegarmistrzowskiego: świadectwo szkoły zawodowej w Karlsteinie;

12) dla rzemiosła stelmachów: świadectwo szkoły zawodowej w Bergreichensteinie.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z rzeczoną ustawą.

Przepisy wykonawcze do niniejszego rozporządzenia wyda minister wyznań i oświaty.

(Rozp. min. 17 wrześ. 1883 Nr. 150 Dz. u. p.).

Do powyższego rozporządzenia wydano następujące *przepisy wykonawcze:*

A) 1. Rzeczone uprawnienie nabywa się także na podstawie świadectwa wystawionego przez jeden z pomienionych w rozporządzeniu min. zakładów jeszcze przed rozpoczęciem obowiązywania ustawy z 15 marca 1883 l. 39 Dz. u. p., t. j. przed 29 wrześn 1889, o ile już w czasie wystawienia tego świadectwa organizacya dotyczącej szkoły co do liczby lat nauki była taką samą jak w czasie rozpoczęcia obowiązywania noweli przemysłowej.

2. Jeżeli kandydat uczęszczał do różnych zakładów tej samej kategoryi, to przy ocenieniu uprawnienia tegoż do rozpoczęcia przemysłu stanowczem jest świadectwo tej szkoły, do której on na końcu uczęszczał i w której naukę ukończył.

3. Jeżeliby w poszczególnych wypadkach co do punktu 1 i 2 nasuwały się jakie wątpliwości, należy zasięgnąć rozstrzygnięcia ministerstwa oświaty.

4. W przyszłości dotyczące szkoły zaopatrywać mają wszelkie przez się wydawane absolutorya klauzulą: Niniejsze świadectwa uprawnia po myśli § 14 ustawy z 15. marca 1883 l. 39 Dz. u. p. i rozp. min. z 17 września 1883 l. 150 Dz. u. p. do rozpoczęcia samoistnego prowadzenia rzemiosła N. N.« Świadectwa te wydawane na podstawie protokółów egzaminacyjnych lub katalogów głównych w zakładzie przechowywać się mających mają byc nale-

życie podpisane i pieczęcią urzędową zaopatrzone. Wzór takich świadectw wyda się drogą osobnego rozporządzenia.

5. Przy ocenieniu pytania czy w przyszłości obok zakładów na powyższym spisie umieszczonych także świadectwom innych później dopiero urządzonych lub w praktyczny oddział wyposażonych szkół równe znaczenie przyznać należy, ma ta okoliczność rozstrzygać, aby praktyczna nauka odnośnego rzemiosła w tym zakładzie trwała najmniej trzy lata, lub jeżeli już warunkiem przyjęcia do szkoły była odpowiednia praktyka, co najmniej dwa lata.

Skoro zakład ten warunek spełni, winno kierownictwo szkoły postarać się w ministerstwie oświaty, za pośrednictwem przełożonej władzy administracyjnej, o dodatkowe przyjęcie na spis zakładu, a względnie dotyczącego oddziału szkoły. O tem przyjęciu rozstrzyga minister oświaty w porozumieniu z ministrem handlu (Reskr. min. oświaty z 10 paźdz. 1883 l. 17591).

B) W przemysłowych szkołach zawodowych i szkołach werkmistrzów należy wydawać uczniom następujące świadectwa:

1. Świadectwa semestralne i roczne, stosownie do tego czy nauka w tych szkołach odbywa się wedle planu półrocznego lub rocznego.

2. Świadectwa odejścia dla tych, którzy z dobrym ukończyli szkołę zawodową lub werkmistrzów; świadectwa te uprawniają do rozpoczęcia i samoistnego prowadzenia dotyczącego przemysłu rękodzielniczego (§ 14 ustęp 4 ust. przem.).

Do wystawiania takich świadectw uprawnione są jedynie te naukowe zakłady przemysłowe, którym dotyczące upoważnienie udzielił minister handlu w porozumieniu z mistrem oświaty. W świadectwie takiem należy obok dokładnych generaliów ucznia i nazwy zakładu podać ogólny sąd grona nauczycielskiego o moralnem prowadzeniu się, pilności, nauce i postępach ucznia we *wszystkich* przedmiotach. Przy postępach należy należy umieścić notę, jaką uczeń w ostatnim kursie danego przedmiotu otrzymał.

Świadectwa zamykać ma następująca klauzula: »Świadectwo niniejsze uprawnia na zasadzie § 14 ustawy z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. i rozp. ministeryalnego z 17 wrześn. 1883 Nr. 150 Dz. u. p. do rozpoczęcia i samoistnego uprawnienia... przemysłu». (Rozp. min. oświaty z 16 maja 1884 l. 9406).

4. Rozporządzenie ministeryalne z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 150) w przedmiocie oznaczenia zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwo do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego (rzemiosła), uzupełnia się a po części zmienia w sposób następujący:

Do spisu zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa, potwierdzające skończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach uprawniają do rozpoczęcia i wykonywania samodzielnie przemysłu rękodzielniczego, wciągają się następujące szkoły zawodowe:

ad 1) dla przemysłu tokarskiego szkoły zawodowe w Arco, Bergreichensteinie, Bozenie i Wallernie;

ad 7) dla rzemiosła zduńskiego szkoła zawodowa w Bechiniach;

ad 9) dla rzemiosła ślusarskiego szkoła zawodowa niższa ślusarstwa budowniczego, misternego i machinowego w muzeum technologiczno-przemysłowem w Wiedniu;

ad 10) dla rzemiosła stolarskiego szkoły zawodowe w Bergreichensteinie, Bozen i Ebensee;

ad 12) dla rzemiosła stelmaskiego szkoła zawodowa w Brucku nad Murem.

Nadto świadectwo szkół zawodowych w Celowcu i Chomutowie, jakoteż szkoły zawodowej machino-technicznej w szkole przemysłowej rządowej w Pradze, wymienionych w ustępie 3 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 150) dla rzemiosła kowali sprzętowych i nożowników, uprawniają także do rozpoczęcia i wykonywania przemysłu rękodzielniczego pilnikarskiego.

Nakoniec świadectwom uwolnienia z kursu praktykantów w c. k. probierni przemysłu skórzanego w Wiedniu nadaje się moc prawną dowodu uzdolnienia do wykonywania przemysłu garbarskiego, a względnie białoskórniczego, z zastrzeżeniem, że odnosi się to tylko do owych uczniów, którzy przed wstąpieniem na kurs udowodnili najmniej dwuletnią praktykę w swojej gałęzi garbarstwa.

(Dodatkowe rozp. min. z 24 kwietnia 1885 Nr. 57 Dz.

u. p. wydane przez min. handlu w porozumieniu z min. oświaty).

Do powyższego rozporządzenia wydano następujący reskrypt ministeryalny z 24 kwietnia 1885:

Pomiędzy szkołami fachowymi wymienionymi w rozp. min. z 17 wrześn. 1883 Nr. 150 Dz. u. p. względnie w powyższym rozp. dodatkowem znajduje się pewna liczba zakładów obejmujących kilka zawodów przemysłowych. Ukończenie tych zakładów z postępem dobrym starczy za dowód uzdolnienia dla kilku przemysłów rękodzielniczych, a mianowicie: ukończenie szkół zawodowych dla przemysłu drzewnego co do przemysłu tokarskiego i stolarskiego szkoły zawodowe w Bergreichenstein co do przemysłu bednarskiego i kołodziejskiego szkół zawodowych w Celowcu i Chomutowie (Komoten), wreszcie zawodowej szkoły maszyno-technicznej przy rządowej szkole przemysłowej w Pradze dla przemysłu ślusarskiego, nożowniczego, pilnikarskiego, kowalskiego i mosiężniczego.

Z uwagi na to, że w niektórych zakładach zawodowych nie wszystkie jeszcze kursa objęte planem organizacyjnym danej szkoły w rzeczywistości istnieją, zaznacza się, iż świadectwo szkoły fachowej mającej obejmować kilka zawodów przemysłowych ma dla tego tylko poszczególnego przemysłu względnie dla tej w jednej pozycyi obowiązującego spisu przemysłów rękodzielniczych uwidocznionej grupy przemysłów znaczenie dowodu uzdolnienia, w której rzeczywiście uczeń danej szkoły się wykształcił i który to przemysł względnie grupa przemysłów wyraźnie w świadectwie odejścia ma być wymienioną (Reskr. min. z 24 kwietnia 1885 l. 6095).

5. Rozporządzenia ministeryalne z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 150) i z dnia 24 kwietnia 1885 (Dz. u. p. Nr. 57), podające spis *zakładów przemysłowych naukowych*, których świadectwa, o ile zachodzą inne ustawowe warunki, uprawniają do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego, uzupełnia się jak następuje:

Do spisu zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa potwierdzające ukończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach uprawniają do rozpoczęcia i wykonywania samodzielnie przemysłu rękodzielniczego, wciągają:

ad 1) dla przemysłu tokarskiego szkoły zawodowe dla przemysłu drzewnego w Brucku nad Murem i w Koczewie;

ad 3) dla rzemiosła kowali sprzętowych szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego w szkole przemysłowej rządowej w Bielsku;

ad 6) dla rzemiosła złotników, srebrowników i klejnotników, oddział samodzielny dla robotników złotniczych, w szkole zawodowej obrabiania i oprawiania kamieni szlachetnych w Tarnowie;

ad 9) dla rzemiosła ślusarskiego szkoły zawodowe dla ślusarstwa budowniczego i misternego w szkole przemysłowej rządowej w Gradcu, i szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego, w szkole przemysłowej rządowej w Bielsku;

Nadto szkoła zawodowa dla kramarszczyzny w Jabłońcu, tudzież szkoły zawodowe dla przemysłu szklanego w Haidzie (Borze) i Szenowie uprawnione są do wydawania świadectw uzdolnienie potwierdzających dla rytowników a mianowicie szkoła zawodowa w Jabłońcu dla rytowników na metalu, gwiloszerów, formierzy i pieczętarzy a szkoły zawodowe w Haidzie (Borze) i Szenowie dla rytowników na szkle.

(Rozp. min. handlu i min. oświaty z 20 paźdz. 1887 Nr. 121 Dz. u. p.).

Do powyższego rozporządzenia wydały interesowane ministerstwa następujące *uwagi:* Wymieniona w rozp. min. z 17 września 1883 Nr. 150 Dz. u. p. pod pozycyą 5 i 6 szkoła złotnicza w Pradze *nie* wydaje już obecnie świadectw odejścia.

Natomiast otrzymują uczniowie kończący ostatni rok szkoły złotniczej w c. k. artystycznej szkole pragskiej, o ile zajdą inne przepisane warunki, od dyrekcyi tejże szkoły świadectwa odejścia z klauzulą uzdolnienia dla przemysłów pod powyższemi pozycyami wymienionych, o czem się władze przemysłowe pierwszej instancyi zawiadamia (Reskr. min. han. z 20 paźdz. 1887 l. 37422).

6. W uzupełnieniu rozporządzeń ministeryalnych z dnia 17 września 1884 (Dz. u. p. Nr. 150), z dnia 24 kwietnia

1885 roku (Dz. u. p. Nr. 57) i z dnia 20 października 1887 (Dz. u. p. Nr. 121) wymieniających zakłady przemysłowo-naukowe, których świadectwa, jeżeli zachodzą inne warunki ustawowe, uprawniają do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego, wciąga się następujące szkoły przemysłowo-zawodowe:

ad 1) dla przemysłu tokarskiego szkoła przemysłu drzewnego w Bielaku (Villach) i oddział do drzewców w szkole zawodowej przemysłu rusznikarskiego w Jerlach;

ad 3) dla rzemiosła kowali sprzętowych szkoła zawiadowców warsztatowych w czeskiej szkole przemysłowej rządowej w Bernie;

ad 5 i 6) dla rzemiosła mosiężników i bronzowników, tudzież dla złotników i srebrowników, szkoła zawodowa techniczno-przemysłowa metalowników, w szkole przemysłowej rządowej w Insbrucku;

ad 9) dla rzemiosła ślusarskiego szkoła zawiadowców warsztatowych w czeskiej szkole przemysłowej rządowej w Bernie i oddział wyrobu zamków ruszniczych w szkole zawodowej przemysłu rusznikarskiego w Ferlach;

ad 10) dla rzemiosła stolarskiego szkoła przemysłu drzewnego w Werbnie (Würbenthal), tudzież oddział stolarstwa budowniczego i sprzętowego w szkole przemysłowej rządowej w Czerniowcach.

Nadto oddział rytowników szkoły zawodowej przemysłu rusznikarskiego w Ferlach upoważniony jest wydawać rytownikom metalu świadectwa, potwierdzające ich uzdolnienia.

(Rozp. min. handlu w porozumieniu z min. ośw. z 25 marsa 1891 Nr. 50 Dz. u. p.).

7. W uzupełnieniu rozporządzeń ministeryalnych z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 150), z dnia 24 kwietnia 1885 (Dz. u. p. Nr. 57), z dnia 20 października 1887 (Dz. u. p. Nr. 121) i z dnia 25 marca 1891 (Dz. u. p. Nr. 50) wymieniających zakłady przemysłowo-naukowe, których świadectwa jeżeli zachodzą inne warunki ustawowe uprawniają do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego, rozporządza się co następuje:

Do spisu zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa, potwierdzające skończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach uprawniają do rozpoczęcia i samodzielnego wykonywania przemysłu rękodzielniczego wciąga się następujące szkoły przemysłowo-zawodowe:

ad 1) dla przemysłu tokarskiego szkoły zawodowe obrabianie z drzewa w Ebensee, Hallein i Lublanie;

ad 5) dla rzemiosła mosiężników i bronzowników szkoła cyzelowania w szkole artystyczno-przemysłowej muzeum austryackiego sztuki i przemysłu w Wiedniu;

ad 9) rzemiosła ślusarskiego szkoła zawodowców warsztatowych w szkole przemysłowej rządowej w X dzielnicy w Wiedniu, szkoła zawiadowców warsztatowych w rządowej szkole przemysłowej w Libercu, szkoła zawodowa przemysłu machinowego w Przerowie i szkoła zawodowa ślusarska w Świątnikach;

ad 10) dla rzemiosła stolarskiego szkoła zawodowa obrabiania drzewa w Lublanie.

Nadto świadectwo ukończenia szkoły zawiadowców warsztatowych w szkole rządowej przemysłowej w Wiedniu uprawnia do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego kowali do wyrobów surowych lub grubych (z wyłączeniem rzemiosła kowali wozowych) a świadectwo ukończenia zawodowej szkoły elektro-technicznej w muzeum technologiczno-przemysłowem w Wiedniu, do rozpoczęcia przemysłu mechanicznego.

Oprócz tego oddział rytownictwa na kamieniach szlachetnych, istniejący w szkole zawodowej obrabiania kamieni szlachetnych w Turowie uprawniony jest do wydawania świadectw uznających do przemysłu rytownictwa na kamieniach szlachetnych.

Nakoniec świadectwo ukończenia szkoły zawodowej w Mikulaszowicach, mają znaczenie dowodu uzdolnienia do przemysłu rękodzielniczego rytowników na metalu, emalierów i rytowników pieczęci.

(Rozp. min. handlu w porozumieniu z min. oświaty z 29 maja 1893 Nr. Dz. u. p.).

8. W uzupełnieniu rozporządzeń ministeryalnych z d. 17 wrześ. 1883 (Dz. u. p. Nr. 150), z dnia 24 kwietnia 1885 Dz. u. p. Nr. 57) z dnia 20 paźdz. 1887 (Dz. u. p. Nr. 121), z dnia 25 marca 1891 (Dz. u. p. Nr. 50) i z dnia 29 maja 1893 (Dz. u. p. Nr. 97), wymieniających zakłady naukowo-przemysłowe, których świadectwa jeżeli inne zastrzeżenia ustawowe zostaną zniszczone, uprawniają do rozpoczęcia przemysłów rękodzielniczych, rozporządza się co następuje:

Do spisu zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa, potwierdzające ukończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach, uprawniają do rozpoczęcia i samodzielnego wykonywania przemysłów rękodzielniczych i wciąga się następujące szkoły przemysłowo-zawodowe:

do 1. dla przemysłu tokarskiego: szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w szkole przemysłowej rządowej we Lwowie;

do 3. dla rzemiosła kowali sprzętowych: szkoła mechaniczno-techniczna zawiadowców warsztatowych w niemieckiej szkole przemysłowej rządowej w Pilzni i szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego w czeskiej szkole przemysłowej rządowej w Pilznie;

do 5. dla rzemiosła mosiężników i wyrabiaczy towarów bronzowych: szkoła zawodowa i specyalna artystyczno-przemysłowego obrabiania metali w szkole artystyczno-przemysłowej w Pradze;

do 6. dla rzemiosła wyrabiaczy towarów złotych srebrnych i klejnotów, a względnie towarów złotych i srebrnych: szkoła zawodowa i specyalna artystyczno-przemysłowego odrabiania metali w szkole artystyczno-przemysłowej w Pradze i oddział klejnotów w zawodowej szkole artystyczno-przemysłowej w Jablońcu;

do 9. dla rzemiosła ślusarskiego: szkoła mechaniczno-techniczna zawiadowców warsztatowych w niemieckiej rządowej szkole przemysłowej w Pitznie, szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego w czeskiej szkole przemysłowej rządowej w Pilzni i oddział ślusarstwa budowlowego i sztucznego we Lwowie:

do 10. dla rzemiosła stolarskiego: szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego w Bielsku, oddział stolarstwa w szkole zawodowej wyrobu drzewa w Koczewiu i szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w szkole przemysłowej rządowej we Lwowie.

Nadto uprawniają świadectwa szkoły zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego w czeskiej rządowej szkole przemysłowej w Pilznie do rozpoczęcia przemysłu kowali do grubej roboty; świadectwo szkoły zawiadowców warsztatowych dla przemysłu mechaniczno-technicznego w szkole przemysłowej rządowej w X. dzielnicy miasta Wiednia do rozpoczęcia przemysłu mechaników; świadectwa szkoły żeńskiej haftu artystycznego w szkole artystyczno-przemysłowej w Pradze do rozpoczęcia przemysłu pasamoniczego tudzież hafciarskiego do złota i srebra; świadectwa warsztatu naukowego dla szewców w Starym Sączu do rozpoczęcia przemysłu szewskiego, tudzież świadectwa szkoły zawodowej i specyalnej malowania kwiatów w szkole artystyczno-przemysłowej w Pradze, oddziału malarstwa zdobniczego w szkole przemysłowej we Lwowie i oddziału malarstwa zdobniczego w szkole przemysłowej rządowej w Krakowie do rozpoczęcia przemysłu malarzy pokojowych.

Nakoniec przyznaje się świadectwom ukończenia szkoły zawodowej i specyalnej obrabiania artystyczno-przemysłowego metali w szkole artystyczno-przemysłowej w Pradze, moc prawną dowodu uzdolnienia do przemysłu ślusarskiego, jako też świadectwom skończenia szkoły zawodowej i specyalnej rzeźby drzewnej w tejże szkole artystyczno-przemysłowej skutek prawny dowodu uzdolnienia do przemysłu stolarskiego, a to pod warunkiem udowodnienia, że uczniowie kończący te szkoły zawodowe i specyalne, zanim do nich wstąpili, praktykowali najmniej przez dwa lata w dotyczącej gałęzi przemysłu.

(Rozp. min. z 13 wrześ. 1897 Nr. 219 Dz. u. p.).

Zob. § 1 a. i b. i § 5 rozp. z 20 marca 1897 Nr. 83 Dz. u. p. przy § 114 ust. przem.

9. Resk. min. handl. z 29 stycznia 1886 l. 141 Dz.

rozp. o umowie z Węgrami dotyczącej *uznania lat nauki i praktyki pomocniczej* spędzonych w jednej połowie monarchii przy dowodzie uzdolnienia:

O ile w jednej połowie monarchii obowiązujące w niej ustawy przemysłowe wymagają do rozpoczęcia i samoistnego prowadzenia przemysłu wykazanie się szczególnym dowodem uzdolnienia uwzględnia się w wypadku, jeżeli obywatel jednej połowy monarchii pragnie rozpocząć lub samoistnie prowadzić przemysł taki na obszarze drugiej połowy monarchii, lata spędzone przez tegoż na nauce względnie praktyce pomocniczej na obszarze drugiej połowy monarchii celem uzyskania dowodu uzdolnienia i uznaje się świadectwa pracy i nauki wystawione w tym celu w jednej połowie monarchii za ważne, także w drugiej połowie.

Co do wykazania się dowodem uzdolnienia zapomocą świadectwa ukończonego z dobrym postępem przemysłowego zakładu naukowego, ministerstwa interesowane z uwagi na znaczne różnice istniejące w obu połowach monarchii pod względem organizacyi tychże zakładów zaniechały objęcia niniejszym układem także wyraźnego uznania wzajemnego w ważności świadectw przez te zakłady wystawionych.

Art. XIV ugody cłowo handlowej, który w ust. 1 przepisuje w sprawie rozpoczynania przemysłu równe traktowanie obywateli jednej połowy monarchii z obywatelami drugiej połowy daje także i w tym względzie gwarancyę, że przynależność do drugiej połowy monarchii nie może stanowić przeszkody do rozpoczynania przemysłu. Rzeczą raczej będzie właściwych władz przemysłowych rozstrzygnąć w każdym poszczególnym wypadku czy dotyczący zakład naukowy drugiej połowy monarchi, którego świadectwo miałoby służyć za dowód uzdolnienia dla danego przemysłu odpowiada pod względem organizacyi przepisom obowiązującym przemysłowe zakłady naukowe tutejszej połowy w szczególności przepisom reskr. min. handl. z 10 paźdz. 1883 l. 17591 i reskr. min. ośw. z 16 maja 1884 l. 9406. Wątpliwości wynikające w tych wypadkach rozstrzyga min. handl. w porozumieniu z min. wyznań i oświaty.

10. Rozp. min. handl. z 2 lipca 1886 l. 23261 wydane w porozumieniu z min. spraw wewn. zarządza na wypadek gdy przemysłowiec, który na fabrycznie wykonywany w ogólności jednak do rękodzielniczych zaliczony, a przeto od dowodu uzdolnienia zależny przemysł otrzymał kartę przemysłową po wejściu w życie ustawy z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p., a przemysł ten zaś prowadzi sposobem rękodzielniczym a nie fabrycznym, aby w takim wypadku o ileby charakter fabryczny lub rękodzielniczy dotyczącego przedsiębiorstwa z góry nie ulegał żadnej wątpliwości, przeprowadzono dochodzenie przepisane trzecim z końca ustępem § 1 rzeczonej noweli przemysłowej i w razie orzeczenia, że dotyczący przemysłowiec nie wykonuje przemysłu na sposób fabryczny zakazać mu dalszego wykonywania pod karą ponieważ na inne jak fabryczne wykonywanie przepisu nie posiada karty przemysłowej.

Jeżeliby dotyczący przemysłowiec mimo to nadal przemysł w sposób nie fabryczny prowadził, należy postąpić po myśli § 132 a względnie § 152 ust. przem.

O ile dotyczących stowarzyszeń przemysłowych nie utworzono, winna krajowa Władza przed udzieleniem dyspensy od przedłożenia świadectwa nauki, analogicznie do ustępu 6 § 14 ust. przem. wysłuchać tej Izby handlowe i przemysłowe, w których okręgu stale mieszka kandydat.

II. Rozporządzenie Min. handlu w porozumieniu z Ministrem wyznań i oświaty z dnia 26 lipca 1899, Nr. 134 Dz. u. p. wymieniające zakłady przemysłowo-naukowe, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przemysłów rękodzielniczych.

W uzupełnieniu rozporządzeń ministeryalnych z dnia 17 września 1883, Dz. u. p. Nr. 150 z dnia 24 kwietnia 1885 Dz. u. p. Nr. 57, z dnia 20 paźdz. 1887, Dz. u. p. Nr. 121 z dnia 25 marca 1891, Dz. u. p. Nr. 50, z dnia 29 maja 1893, Dz. u. p. Nr. 97 i z dnia 13 września 1899 Dz. u. p. Nr. 219, wymieniającyah zakłady naukowo-przemysłowe, których świadectwa, jeżeli inne zastrzeżenia ustawowe zostaną

ziszczone, uprawniają do rozpoczęcia przemysłów rękodzielniczych, rozporządza się co następuje:

Do spisu zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa, potwierdzające skończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach, uprawniają do rozpoczęcia i samodzielnego wykonywania dotyczących przemysłów rękodzielniczych wciągają się następujące szkoły przemysłowo-zawodowe:

do 1. dla przemysłu tokarskiego: szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w Kołomyi i krajowa szkoła zawodowa przemysłu stolarskiego i tokarskiego w Stanisławowie;

do 3. dla rzemiosła kowali sprzętowych i nożowników: szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłów mechaniczno-technicznych w niemieckiej szkole przemysłowej rządowej w Berlinie;

do 7. dla rzemiosła garncarskiego: krajowa szkoła zawodowa przemysłu garncarskiego w Kołomyi;

do 9. dla rzemiosła ślusarskiego: szkoła zawodowa przemysłu drzewnego i żelaznego w Brucku n. M. i szkoła zawiadowców warsztatowych dla przemysłów mechaniczno-technicznych w niemieckiej szkole przemysłowej rządowej w Bernie;

do 10. dla rzemiosła stolarskiego: szkoły zawodowe przemysłu drzewnego w Dołhopolu i Kołomyi; tudzież krajowe szkoły zawodowe przemysłu stolarskiego i tokarskiego w Stanisławowie.

Nakoniec przyznaje się świadectwom skończenia szkół zawodowych koszykarstwa w Bleistadzie, Fogliano, Seftenbergu i Zadze, jako też świadectwa skończenia oddziału koszykarstwa w szkole zawodowej przemysłu drzewnego w Dołhopolu wskutek prawny dowodu uzdolnienia do przemysłu koszykarskiego, dalej świadectwom szkoły zawiadowców warsztatowych dla przemysłów mechaniczno-technicznych w niemieckiej szkole przemysłowej rządowej w Pilznie, skutek prawny dowodu uzdolnienia do rozpoczęcia przemysłu kowalskiego.

1) Stwierdzone dochodzeniami *kilkuletnie* zatrudnienie w przemyśle rękodzielniczym starczy na dowód uzdolnienia, wymagany w § 14 ustęp 1 (M. S. W. 21 I 1886 l. 19522).

2) Jeżeli kto przed wejściem w moc obowiązującą ustawy z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. wykonywał przemysł na zasadzie dawnej ordynacyi przemysłowej i tenże zarzucił, a obecnie pragnie na nowo rozpocząć go, gdy tymczasem przemysł ten zaliczono do rękodzielniczych, a nie ma dowodu uzdolnienia, należy kilkoletnie samoistne prowadzenie przemysłu, również poczytać za dostateczny dowód uzdolnienia. W wypadkach takich atoli należy prosić władzy krajowej o *dyspensę* od dostarczenia dowodu uzdolnienia (M. H. 14 I 1884 l. 46987 ex 1883).

3) Dla sprawy dowód uzdolnienia obojętnym jest, jaka jest rozciągłość przemysłu. Z powodu, że introligatorstwo ma być wykonywanem jedynie dla własnej księgarni, antykwarni, wypożyczalni, nie można żądać karty przemysłowej, nie dostarczywszy dowodu uzdolnienia (T. A. 23 IX 1883 l. 2415 B. 3172).

4) Wyrób cholewek jest składową częścią przemysłu szerokiego do rozpoczęcia zatem cholewkowskiego przemysłu wymaga się takiego samego dowodu uzdolnienia jak do szewstwa. (M. S. W. 23 V 1889 l. 35903).

5) Przeciw dyspensie od dowodu uzdolnienia nie służy *rekurs* osobom trzecim, (choćby tegoż zawarli). (M. S. W. 11 IV 1888 l. 1915).

6) W każdym razie należy dyspensy tylko wtedy udzielić, gdy czas spędzono na praktyce pomocniczej, czy to w przedsiębiorstwie przemysłowem, czy to w analogicznej fabryce odpowiada czasowi przepisanemu dla praktyki i nauki w przemysłach rękodzielniczych. (M. S. W. 16 IX 1883 l. 26701).

7) Z powodu zapytania pewnej władzy krajowej, jak należy postępować ze względu na postanowienie § 14 ust. 7 ustawy z 15 marca 1883 l. 39 Dz. u. p. w razie jeżeli stowarzyszenia jeszcze nie istnieją, oznajmia się w porozumieniu z min. spraw wewn.

Osnowa § 14 ust. 7 ustawy z 15 marca 1883 l. 39 Dz. u. p. wymaga bezwątpienia poprzedniego porozumienia się ze stowarzyszeniami w przypadkach, w których się rozchodzi o udzielenie przez krajową władzę administracyjną dyspensy od dostarczenia świade-

ctwa nauki. Rozumie się atoli samo przez się, że to porozumienie się można o tyle tylko uważać za wymóg prawny, o ile stowarzyszenie dla dotyczącego przemysłu faktycznie już istnie e, dopókąd tedy stowarzyszenia takie nie powstaną, upoważnia się (namiestnictwo) do załatwiania takich próśb o dyspensy bez rzeczonego porozumienia się, Przyczem atoli według analogii ust. 6 tego § byłoby bardzo pożądanem, aby porozumienie się z Izbą handlową i przemysłową tego okręgu, w którym patent ma swoje zamieszkanie. (Reskr. min. handl. z 5 III 1884 l. 2724).

8) Jako ów inny sposób dostarczenia dowodu uzdolnienia wspomniany w ostatnim ustępie § 14 ust. przem. podaje reskr. min. z 16 IX 1883 l. 26701 n. p. wykazanie się, iż petentka w gronie rodzinnem, bądź to przez czynności domowe, bądź przez udział w przemyśle domowym, bądź wreszcie w szkole przemysłowej dla kobiet nabyła odpowiedniej znajomości rzeczy i biegłości.

9) Przemysł *krawiectwa damskiego* należy do tych pospolicie przez kobiety uprawianych przemysłów. (M. S. W. 24 VIII 1886 l. 11610).

10) Ponieważ osobom, uprawiającym przemysł domowy, nie wolno się posługiwać pomocnikami przemysłowymi, przeto zatrudnienia w tym charakterze w jakimś przemyśle domowym nie można policzyć pomyśli § 14 ustawy przem. na karb dowodu uzdolnienia.

11) Por. § 16 i 17 ustawy patentowej z dnia 11 I 1897 Nr. 30 Dz. u. p.

12) Z uwagi, że osoby trudniące się przemysłem domowym, nie mają wogóle prawa trzymania personalu pomocniczego, nie można na zasadzie § 14 ustawy przem. poczytywać zatrudnienia w przemyśle domowym uważać za dostateczne do uzyskania dyspensy do dowodu uzdolnienia celem rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego.

c) Co do przemysłu koncesyonowanego.

Przemysły koncesyonowane.

§ **15.** Następujące rodzaje przemysłu uznaje się za przemysły koncesyonowane:

1. Wszelki przemysł, mający na celu uwielokrotnienie

sposobem mechanicznym lub chemicznym, utworów literackich lub artystycznych lub handel tymiż (drukarnie, miedziorytnie, litografie itp.), wyłączając pras amerykańskich, następnie księgarnie nie wyłączając antykwarni, handle dzieł sztuki i nut.

2. wypożyczanie takich utworów i czytelnie.

3. przedsiębiorstwa peryodycznego przewozu osób.

4. przemysły tych, którzy na publicznych miejscach utrzymują do użytku powszechnego środki do przewozu osób lub ofiarowują posługi osobiste (jako posłańcy, tragarze itp.).

5. flisactwo na wodach śródziemnych.

6. przemysł budowniczy, studzieński, masarski, kamieniarski i ciesielski.

7. przemysł kominiarski.

8. przemysł czyszczenia kanałów.

9. przemysł oprawczy;

10. wyrób i sprzedaż broni i amunicyi.

11. wyrób i sprzedaż materyałów pyrotechnicznych, przedmiotów pyrotechnicznych, oraz przetworów wybuchowych wszelkiego rodzaju.

12. przemysł tandeciarski.

13. przemysł zastawniczy.

14. wyrób trucizn i przyrządzanie materyałów i przetworów przeznaczonych do użytku leczniczego, jako też sprzedaż jednych i drugich, o ile tego nie zastrzeżono wyłącznie aptekarzom; następnie wytwarzanie i sprzedaż sztucznych wód mineralnych.

15. przemysł gospodni i szynkarski wraz z unormowaną osobną ustawą wyszynkiem i drobną sprzedażą

pędzonych napojów wyskokowych. (Ust. z dn. 23 czerw. 1881 l. 62 Dz. u. p.).

16. przemysłowe wytwarzanie, sprzedaż i wyszynk win sztucznych i win na pół prawdziwych. (Ust. z 21 czerwca 1880 l. 120 Dz. u. p. i Resk. min. z 16 wrześ. 1880 l. 121 Dz. u. p.).

17. zakładanie rur gazowych, urządzeń do oświetlenia i wodociągów.

18. przemysł wyrobu i naprawiania kotłów parowych.

19. przemysł wyrobu kart do gry.

20. podkuwanie koni.

21. przemysł tępienia szczurów, myszy, szkodliwych owadów itp. środkami zwierzęcymi trucizny.

Nadto uznano koncesyonowanym przemysłem.

22. W przemysłowy sposób **uprawianie, zakładanie, wytwarzanie i przewodzenie elektryczności.**

23. Przemysłowo uprawiany **handel gałganami** w powiatach pogranicznych Czech, Morawii, Śląska, Galicyi, Austryi wyższej, Salcburga, Tyrolu i Voralbergu.

24. Biura informacyjne dla udzielania informacyi o stosunkach kredytowych firm.

25. Przedsiębiorstwa pogrzebowe.

26. Przemysł **techniczno-dentystyczny.**

27. Biura podróżnicze.

28. Przemysłowe **napełnienie butelek piwem** w celu sprzedawania piwa butelkowego.

Ad 1 i ***2.*** Zob. § 21 ust. przem. §§ 327—328 kod. kar.

Posiadanie pras tak zw. systemu »Raguenau-Thielen« i podobnych urządzeń do druku bez zezwolenia właściwego naczelnika krajowej władzy polit. podpada również pod § 327 kod. kar. (rozp. min. spraw wewn. z 4 stycz. 1859 Nr. 10 Dz. u. p.).

1) Przemysł *fotograficzny* należy uważać za wolny przemysł przez co jednak nie zmienia się charakter prasowo-przemysłowy fotografii ani stosunków tejże do ustawy prasowej. (Reskr. min. z 27 kwiet. 1864 l. 7653).

2) Z uwagi, że przez *heliografię* rozumieć można różne sposoby postępowania, przeto kwestyę, czy w danym wypadku uważać heliografię za wolny czy też koncesyonowany przemysł oceniać należy wedle sposobu wykonywania. W szczególności należy ją uznać przemysłem wolnym, jeżeli wykonanie jest analogiczne, jak przy fotografii mianowicie: jeżeli uwielokrotnienie odbywa się bez odbijania na prasie. W odnośnej karcie przemysłowej należy umieścić wyraźny warunek »bez użycia prasy« (M. S. W. 12 lut. 1880 l. 19223.

3) *Fotolitografię* o ile zajmuje się przemysłowym uwielokrotnieniem obrazów fotograficznych i wystawianiem ich na sprzedaż uważać należy za przemysł koncesyonowany. (Reskr. min. z 9 II 1870 l. 1351).

4) Zecerstwa jako samodzielnego przemysłu wykonywać nie wolno. (M. S. W. 1872 l. 1887).

5) Utrzymywanie prasy drukowej jako środka pomocniczego do wykonywania innego przemysłu n. p. kapelusznictwa i t. p. nie jest wykonywaniem samodzielnego przemysłu i w takim wypadku nie wchodzą w zastosowante przepisy ust. przem. lecz rozp. min. z 4 stycz. 1859 Nr. 10 o używaniu pras drukowych. (M. S. W. 6 V 1884 l. 4238).

Ad 3. Ustawa z dnia 31 marca 1865 l. 25 Dz. u. p. o *przedsiębiorstwach peryodycznego przewozu osób.*

Za zgodą obu Izb Mojej Rady Państwa postanawiam co następuje:

Art. I. Zastrzeżenie wyłączności przewozu osób na wodzie i na lądzie dla państwa znosi się z tem ograniczeniem, że i nadal zabrania się urządzać i utrzymywać zakłady do przewożenia podróżnych z rozstawnymi końmi (extrapoczty) na drogach pocztowych t. j. na takich drogach, przy których istnieją stacye pocztowe, jako też na innych drogach, któremi można objechać stacye pocztowe.

Art. II. Urządzanie i utrzymywanie w ruchu przedsiębiorstw prywatnych dla peryodycznego przewozu osób na gościńcach, wodach śródziemnych, na kanałach i na morzu

podlega obowiązującym przepisom ustawy przemysłowej, a względnie ustawom morskim.

Przedsiębiorstwa takie są wolne od wszelkich obowiązków i opłat na rzecz zakładu pocztowego.

Art. III. Przy peryodycznym przewozie osób używać odznak rządowego zakładu pocztowego, któremi są na wodzie bandera pocztowa, a na lądzie trąbka pocztowa i osobna odzież, mogą te tylko przedsiębiorstwa prywatne, którym do tego wyraźne upoważnienie udzielono.

Art. IV. Będące w sprzeczności z niniejszą ustawą postanowienia ustawy pocztowej z dn. 5 listop. 1837 (l. 240 Zb. u. s.), tudzież szczegółowe postanowienie o przewoźnictwie osób i podwodach z 20 grud. 1850 (l I Dz. u. p. z r. 1851) przestają obowięzywać.

Art. V. Postanowienia ustawy przemysłowej z 20 grud. 1859 i 14 marca 1860 (Dz. u. p. 1859 l. 227 i 1860 l. 81) tudzież reskr. z 27 marca 1856 (l. 46 Dz. u. p.) o koncesyonowaniu peryodycznych przedsiębiorstw dla przewozu osób z rozstawnymi końmi na drogach pocztowych doznają zmiany o tyle, że na takie przedsiębiorstwa w granicach jednego powiatu koncesyi udzielać ma władza przemysłowa pierwszej instancyi, w razie rozszerzenia na więcej powiatów tego samego kraju koronnego władza przemysłowa drugiej instancyi na przedsiębiorstwa, ktore obejmują dwa lub więcej krajów koronnych, najwyższa władza przemysłowa, oraz że do tego nie potrzeba poprzedniego porozumienia się z władzą pocztową.

Zob. orzeczenia trybunału adm. z 5 lutego 1895 l. 825 co do przedsiębiorstw tramwajowych i art. XVI ust. z 31 grud. 1894 Nr. 2 Dz. u. p. ex 1895.

Jeżeli przedsiębiorstwa peryodycznego przewozu osób na drogach pocztowych ma się rozciągać, aż poza granice państwa, atoli nie przez dwa austryackie kraje koronne natenczas do udzielania koncesyi powołanem jest nie ministerstwo tylko starostwo po poprzedniem porozumieniu się z dotyczącą władzą zagraniczną. (Rsk. min. z d. 29 kwiet. 1877 l. 4466).

Art. VI. Wykonanie niniejszej ustawy poruczа się ministrowi handlu (i gospodarstwa społecznego) w porozumieniu z odpowiedniemi władzami centralnemi.

1) Publiczne wykonywanie usług za zapłatą jest przemysłem koncesyonowanym i podlega przepisowi § 15 l. 4 (reskr. min. z 7 III 1864 l. 24043).

2) Do przemysłów takich należą także instytucye posługaczy publicznych (reskr. min. 24 II 1862 l. 1146).

3) Utrzymywanie omnibusów i ekwipaży przez właścicieli hotelów jest osobnym przemysłem i wymaga koncesyi. (M. S. W. 12 IV 1873 l. 1470 i T. A. 5 IV 1894 l. 1390).

4) Właściciele ziemscy zajmujący się przez pewien krótki okres roku przygodnie jako zarobkiem ubocznym przewozem osób lub węgla, kamieni, żelaza, rudy itp. nie są obowiązani do zgłaszania wożnictwa, obowiązek ten bowiem istnieje przy stałym trudnieniu się tym przemysłem. (M. S. W. 25 VIII 1881 l. 11412).

5) Utrzymywanie wozów do przewożenia rzeczy na placach publicznych jest wolnym przemysłem. (M. H 4 III 1896 l. 25911 ex 1895).

ad 5. Zob. rozp. z 17 września 1883 Nr. 151 Dz. u. p. przy § 23 ust. przem. (ustęp drugi).

1. Reskr. min. handlu z 22 sierp. 1894 l. 37686 o żegludze statkami o motorach benzynowych i naftowych.

1. Co do udzielania koncesyi przedsiębiorstwom żeglugi statkami o motorach naftowych i benzynowych mają zastosowanie postanowienia obowiązujące przy przedsiębiorstwach żeglugi statkami parowemi, co zaś do unormowania żeglugi statkami temi mają zastosowanie przepisy normujące wogóle żeglugę na wodach rzecznych i jeziorach, a wydane dla tych dróg wodnych, po których statki te kursować mają.

2. W zarobkowo wykonywanych przedsiębiorstwach tego rodzaju ma przedsiębiorca (właściciel) względnie tegoż personal poczynić wszelkie zarządzenia, które okażą się pożądanemi ze względu na bezpieczeństwo ruchu. W obec tego jest rzeczą przedsiębiorcy (właściciela) unormować dokładnie w instrukcyi służbowej obowiązki ciążące na każdym z zatrudnionych przy ruchu ludzi.

W szczególności należy zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo ognia przy statkach o motorach benzynowych.

Każdy przedsiębiorca (właściciel) względnie tegoż personal odpowiada za powstałe z jego winy przy przedsiębiorstwie żeglugi statków o motorach benzynowych i naftowych niebezpieczeństwo publiczne.

3. W zarobkowo wykonywanych przedsiębiorstwach mogą być do obsługi i doglądania takich maszyn dopuszczone jedynie osoby, które udowodnią, że się trzeźwo prowadzą i posiadają stały charakter, ukończyły conajmniej lat 18, tudzież wykażą się dostatecznemi wiadomościami i uzdolnienia, przedkładając świadectwo ze złożonego z dobrym skutkiem odnośnego egzaminu.

Stosownie do oświadczenia kandydata, że żąda świadectwa uzdolnienia obchodzenia się z pewnego rodzaju motorami, egzamin odbyć się ma na pokładzie statku o takim właśnie motorze; w drodze jazdy próbnej: podczas jazdy tej ma sobie komisarz egzaminacyjny wyrobić zdanie, czy kandydat posiada dostateczne wiadomości i uzdolnienie do samodzielnego obsługiwania takiej maszyny i czy dostatecznie jest obznajomiony z jej istotą, urządzeniem i montowaniem.

Do egzaminowania powołani są komisarze egzaminacyjni, którzy w ślad § 2 roz. min. z dnia 15 lipca 1891 Nr. 108 Dz. u. p. co do wykazania uzdolnienia do obsługiwania i doglądania kotłów parowych, jak również do obsługiwania (kierowania, doglądania) maszyn parowych, lokomobilów i statków parowych uprawnieni są do egzaminowania aspirantów na obsługaczy (doglądaczy) maszyn i statków parowych.

Taksa egzaminacyjna wynosi 5 złr.; co do sposobu złożenia tej taksy oraz postępowania przy dopuszczaniu do egzaminu mają zastosowanie postanowienia §§ 3, 4 i 5 powołanego rozporządzenia ministeryalnego. Jeżeli kandydat egzamin złożył z dobrym skutkiem, wystawia mu komisarz egzaminacyjny świadectwo według dołączonego formularza.

W razie niepomyślnego wyniku egzaminu, należy mu do powtórzenia egzaminu zakreślić odpowiedni conajmniej jednomiesięczny termin.

Na wypadek powtórzonego niepomyślnego wyniku egzaminu, nie może być ponowny termin przed upływem roku wyznaczony.

Co do udzielania wykazu osób powtórnie zaprotowanych ma zastosowanie przepis § 7 rozp. min. z 15 lipca 1891 Nr. 108 Dz. u. p.

Świadectwo uzdolnienia na doglądacza statków o motorach benzynowych mieści w sobie również świadectwo uzdolnienia na doglądacza statków o motorach naftowych i naodwrót.

W specyalnych wypadkach przy szczególnem uzdolnieniu kandydata, zastrzega sobie min. handlu zupełne uwolnienie kandydata od obowiązku składania egzaminu.

Wypadki podobnego szczególnego uzdolnienia mają miejsce np. jeżeli kandydat przedkłada świadectwo ze złożonego z dobrym skutkiem egzaminu na doglądacza maszyn lub statków parowych lub gdy uzdolnienie kandydata nie ulega najmniejszej wątpliwości, jak n. p. co do monterów przy fabrykach maszyn, które się budową tych maszyn zajmują.

Inspektorom przedsiębiorstw żeglugi przysługuje prawo przy dokonywaniu rewizyi statków wymienionych rodzajów badania świadectwa doglądaczy na statkach zatrudnionych i przekonania się o ich uzdolnieniu.

Kierowanie statkiem i obsługiwanie maszyny może być poruczone jednej osobie, jeżeli siła motoru nie przewyższa siły 10 koni.

4. Dotychczas obowiązujące reskrypty min. hand. z 18 lipca 1890 Nr. 23077 co do warunków zezwolenia używania motorów naftowych jako siły kierującej przy żegludze (Najhta-Launches) z 23 marca 1891 Nr. 9780 o dozwolenie żeglugi statkami o motorach petrolejowych w końcu z d. 8 sierpnia 1892 Nr. 33059 (do Namiestnictwa w Lincu) o dozwoleniu żeglugi statkami o motorach benzynowych tracą niniejszem moc obowiązującą.

Przepisy co do żeglugi rzecznej zawierają następujące rozporządzenia:

a) Na *Elbie* rozp. min. z 3 III 1894 Nr. 39 Dz. u. p. i z 4 VIII 1899 Nr. 150 Dz. u. p.

b) Na *Mołdawie* i jej dopływach reskr. min. z 14 I 1854 l. 8443 Czeskiego z. b. u. kraj. II. Nr. 6.

c) Na *Prucie* następujące układy:

a) Układ z dnia 3/15 grudnia 1866 Nr. 69 Dz. u. p. względem żeglugi na Prucie.

(Ratyfikowany przez rząd cesar. i król. dn. 22 stycznia 1867 przez rząd cesar. rosyjski dn. 16 lutego 1867, a przez rząd księstw zjednoczonych dn. 12/24 grudnia 1869).

Rząd Jego cesar. i król. Apostolskiej Mości, rząd Najjaś. Cesarza wszech Rosyi i Rząd Jego Wysokości panującego księcia księstw zjednoczonych, pragnąc uregulować za wspólnem porozumieniem jako państwa nadbrzeżne, żeglugę na Prucie, zgodziły się w tym celu na następujące postanowienia: *)

Żegluga na całej długości Prutu, o ile przerzyna lub rozgranicza państwa wysokich stron, układ zawierających, będzie zupełnie wolną i pod względem handlowym żadnej banderze zabronić jej nie można. Okręty jednak i ich załogi, obowiązane będą stosować się ściśle do wydać się mających regulaminów żeglugi, jako też do postanowień szczegółowych, zawartych w artykułach aktu niniejszego.

2. Wyłącznie tylko na pokrycie kosztu robót w celu poprawienia koryta rzeki i wydatków na utrzymanie spławności wogóle nałożona będzie na żeglugę taksa w odpowiedniej kwocie i pobieraną przy ujściu Prutu do Dunaju. Oprócz tej taksy jedynej, żadna inna należytość jakiejkolwiek nazwy lub pochodzenia nie może być pobieraną od statków z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 18.

3. Płody i towary spławiane Prutem będą zupełnie wolne od wszelkich opłat przewozowych.

*) Artykuły 2, 17, 20, 29, 30, 31 i 32 zmienione umową z 2 marca 1895 Nr. 170 Dz. u. p. niżej przytoczoną, opuszczamy. (Przyp. Wyd.).

4. Linie celne, prowadzone będą wszędzie wzdłuż brzegów rzeki, nigdzie ich nie przecinając. Ztąd wynika, że okręty, tratwy i t. d. dopóki są w drodze lub stoją w łożysku rzeki na kotwicy, będą zupełnie wolne od wszelkiego postępowania celnego; natomiast winny poddać się przepisom, obowiązującym w każdem z państw nadbrzeżnych dla handlu zewnętrznego, skoro tylko zawiną do jednego lub drugiego z dwóch brzegów.

5. Aby ile możności dopomódz do rozwoju handlu i żeglugi, umieszczone będą w regulaminie policyi rzecznej szczegółowe postanowienia, mające na celu zapobiedz, aby czynności urzędników celnych nie stały się tamą lub przeszkodą w odbywaniu żeglugi. Przedewszystkiem mieć się będzie ile możności staranie o ułatwienie halowania statków wzdłuż brzegów.

6. Dla ułatwienia przedsiębiorstw handlowych i żeglarskich, rządy pomnożą także, o ile na to stosunki miejscowe pozwolą, liczbę miejsc do lądowania lub stacyi celnych dla wywozu i przywozu towarów.

7. W celu doprowadzenia spławności Prutu do jak najlepszego stanu i wypracowania aktu żeglugi, zawierającego regulamina policyi rzecznej i taryfę opłat, ustanowiona będzie nieustająca komisya mięszana, złożona z delegatów Austryi, Rosyi i księstw zjednoczonych.

Zadaniem tej władzy międzynarodowej będzie:

a) wyznaczać i kazać wykonywać roboty niezbędne do poprawienia łożyska rzeki;

b) ustanawiać i wprowadzać w zastosowanie taryfę taks żeglarskich przeznaczonych na pokrycie kosztu robót w celu poprawienia łożyska rzeki i wydatków na utrzymanie spławności;

c) wypracować regulamin policyi rzecznej;

d) czuwać nad postępem robót i przestrzegać ściśle postanowień regulaminu.

8. Komisya mięszana dla Prutu zamianuje za wspólnem porozumieniem się wszystkich trzech członków, inspektora, którego zadaniem będzie:

a) czuwać nad wykonaniem robót amelioracyjnych, ażeby odpowiadały projektom, planom i kosztorysom, zatwierdzonym przez trzy rządy;

b) wykonywać ścisłą kontrolę nad poborem taks według taryfy ustanowionej przez komisyę;

c) ubezpieczyć ściśle wykonywanie robót amelioracyjnych i kazać wykonywać roboty w tym celu potrzebne.

9. Inspektor działać będzie jako organ komisyi nieustającej i pod jej sterownictwem. Będzie miał charakter międzynarodowy i władza jego będzie się rozciągać na wszystkie bandery bez różnicy.

10. Płaca inspektora będzie umieszczana corocznie w budżecie powszechnych wydatków na utrzymanie spławności rzeki.

11. Roboty mające na celu uregulowanie Prutu, będą wykonywane według ogólnego projektu dla całej przestrzeni spławnej. Ogólny ten projekt, jako też plany szczegółowe i odnoszące się do nich preliminarze, będą przekładane trzem rządom do zatwierdzenia.

12. Ze względu na częste i nieprzewidziane zmiany, którym rzeki powszechnie podlegają, zastrzega się komisyi mieszanej prawo przedsiębrać w projekcie budowy przy jego wykonaniu i jeśli potrzeba tego wymaga, zmiany drugorzędne. Rozumie się jednak samo przez się, że komisya nie będzie mogła ani wypuścić całkiem pewnej części robót, ani przekraczać granic kosztorysów bez wyraźnego zezwolenia rządów.

13. Wszelkie roboty wykonane stosownie do powyższych artykułów przez komisyę mieszaną, wraz ze wszystkiemi przynależytościami, winny służyć zawsze wyłącznie tylko na użytek żeglugi na Prucie i z żadnych powodów nie mogą być użyte do czego innego; w tym względzie zostawać będą pod gwarancyą i opieką prawa międzynarodowego.

Obowiązkiem komisyi nieustającej, ustanowionej w myśl art. 7 będzie, z wykluczeniem wszelkiego pośrednictwa, zawiadywać temi budowlami na użytek żeglugi, czuwać nad ich utrzymaniem i zachowaniem, i starać się o ich dalsze dokonywanie stosownie do potrzeb żeglugi.

14. Rządy podpisujące akt niniejszy, zobowiązują się udzielać komisyi mięszanej i jej organom wszelką pomoc i wszelkie poparcie jakiegoby mogły potrzebować przy wykonaniu robót sztucznych i wogóle we wszystkiem, co się odnosi do uskutecznienia ich zadania.

15. Drogi do halowania statków winnny być założone po obu brzegach rzeki.

16. Nie będzie wolno stawiać w rzece lub w pobliżu jej brzegów młyny, groble, koła wodne i inne budowle zamykające łożysko rzeki lub tamujące komunikacyą na drogach do halowania.

17. Gminy nadbrzeżne, miejskie i wiejskie, które zechcą uskutecznić swoim kosztem roboty uznanej użyteczności dla okrętów, jak n. p. urządzanie przystępu i t. p. będą upoważnione pobierać odpowiednią taksę, która jednak w każdym razie może być tylko ściśle wynagrodzeniem za uczynioną dogodność i pobieraną wyłącznie tylko od tych okrętów, które z dogodności korzystają.

Wysokość taks z tego tytułu pobierać się mających winna być przedłożoną komisyi mięszanej do poprzedniego zatwierdzenia.

18. Warunki szczegółowe pod któremi komunikacya między jednym brzegiem a drugim, może być uskuteczniona za pomocą mostów i promów, ureguluje komisya mięszana, w sposób dający się pogodzić z żeglugą.

19. Dochód z ceł będzie przeznaczony:

a) najprzód i przedewszystkiem na pokrycie kosztów zarządu i utrzymania budowli amelioracyjnych po ich ukończeniu;

b) na opłatę odsetków od sum użytych na roboty amelioracyjne;

c) na stopniowe umorzenie tego kapitału.

20. spłaceniu funduszów użytych pierwotnie na roboty amelioracyjne i w celu zniżenia opłat nałożonych na żeglugę, delegaci podpisanych rządów przystąpią do rewizyi tych postanowień i zniżenia taks ile możności, pozostawiając jednak dochód przeciętny, uznany jako potrzebny do utrzymania żeglugi w dobrym stanie.

21. Jednocześnie z taryfą taks komisya mięszana wypracuje szczegółowy regulamin poboru należytości i zarządu kasy żeglarskiej.

22. Zarząd tej kasy oddany będzie pod kontrolę inspektora, który stósownie do powyższego art. 9, ma działać jako organ komisyi nieustającej.

23. Bilans szczegółowy zarządu kasy żeglarskiej jako też wykaz uwidoczniający rozdział i użycie dochodów z taryfy, przedkładać będzie komisya mięszana corocznie rządom traktat zawierającym.

24. Żegluga na Prucie będzie urządzona regulaminem żeglugi i policyi wypracowanym przez komisyę mięszaną i zatwierdzonym przez trzy rządy podpisane; regulamin ten uzyskawszy sankcyę rządów, będzie dołączony do niniejszego aktu i będzie miał taką moc i skuteczność, jak gdyby stanowił jego część integralną.

25. Rozumie się, że regulamin ten będzie miał moc prawa nietylko pod względem policyi rzecznej, lecz także dla wyroków w sporach sądowo-cywilnych, mogących powstać skutkiem wykonywania żeglugi.

26. Aby zabezpieczyć wykonywanie regulaminu policyi na całej długości Prutu, rządy podpisane zobowiązują się udzielać pomoc i wspierać inspektora i w ogólności wszystkie organa komisyi mięszanej, którym poruczone będzie utrzymanie porządku i legalności na drodze wodnej.

27. Komisya mięszana będzie miała siedzibę w Bukareszcie lub Galaczu.

Działo się w Bukareszcie dnia 3/15 grudnia 1866.

b) Umowa dodatkowa z dnia 2 marca (18 lutego) 1895, Nr. 170, Dz. zmieniająca niektóre postanowienia stypulacyi z dnia 3/15 grudnia 1866, (Dz. u. p. Nr. 69 z r. 1870) w przedmiocie żeglugi na Prucie.

Najjaśniejszy cesarz austryacki, król czeski i t. d. i król apostolski węgierski, najjaśniejszy król rumuński i najjaśniejszy cesarz wszech Rosyi, uznawszy za potrzebne poczynić pewne zmiany w Umowie z dnia 3/15 grudnia 1866 tyczącej się żeglugi na Prucie, mianowicie Swych pomocników,

którzy okazawszy sobie wzajemnie swoje pełnomocnictwa i znalazłszy je w dobrej i należytej formie, zgodzili się na następujące postanowienia:

Artykuł I. Artykuły 2, 17, 20, 29, 30, 31 i 32 Umowy zawartej w Bukareszcie dnia 3/15 grudnia 1866 w przedmiocie żeglugi na Prucie zmieniają się w następujący sposób:

Artykuł 2. Nałożona będzie na żeglugę opłata w odpowiedniej kwocie, przeznaczona wyłącznie na koszta robót amelioracyjnych na rzece i wogóle na koszta utrzymania spławności rzeki, pobierana zaś będzie takowa albo przy ujściu Prutu do Dunaju, albo w Ungheni rosyjskiem. Oprócz tej taksy jedynej nie może być pobierana od żeglugi żadna inna opłata jakiejkolwiek nazwy i jakiegokolwiek pochodzenia, wyjąwszy przypadek w art. 18 przewidziany.

Artykuł 17. Ani zarządy publiczne, ani spółki handlowe, żeglarskie i jakiekolwiek inne, ani wreszcie osoby prywatne, nie będą stawiały przy żadnym z obu brzegów rzeki mostów, debarkaderów, pobrzeży, mostów pływających i żadnych innych budowli tego rodzaju, którychby plany nie były wprzód przedstawione Komisyi mięszanej i uznane za nie sprzeciwiające się celom robót amelioracyjnych.

Artykuł 20. W myśl artykułów 2 i 7 aktu niniejszego, Komisya mięszana Prutu u tanowi taryfę opłat żeglugowych pobierać się mających, bądź przy ujściu, bądź w Ungheni rosyjskiem na pokrycie kosztów robót amelioracyjnych. Taryfa ta, gdy ją Rządy zatwierdzą, dołączona zostanie do aktu niniejszego i będzie miała taką samą moc i wagę, jak gdyby była jego częścią istotną.

Artykuł 29. Statki, tratwy itp. po Prucie pływające, nie będą poddawane żadnym środkom zdrowotnym, dopóki w prowincyach nadpruteńskich, lub w prowincyach naddunajskich najbliżej Prutu leżących, nie panuje ani cholera, ani pomór, ani żadna inna choroba z powodu charakteru epidemicznego szczególnie niebezpieczna.

Wszelkie statki, tratwy itp. do przystani zawijające, obowiązane są pokazać Władzy miejscowej swój paszport zdrowia.

Artykuł 30. Rządy państw nadbrzeżnych zobowiązują się,

że gdyby jedna z chorób zaraźliwych w artykule poprzedzającym wzmiankowanych, wybuchła w prowincyach nadpruteńskich lub w prowincyach naddunajskich, najbliżej Prutu leżących, w takim razie oprócz środków ogólnych, jakie każdy z nich stosownie do swoich praw uzna za stosowne zaprowadzić w głębi kraju, urządzi w miarę potrzeby jednę lub więcej stacyi zdrowotnych w przystaniach Prutu. Każde z Państw nadbrzeżnych uwiadomi Komisyę mięszaną Prutu, ile stacyi urządza i w których miejscach takowe będą się znajdowały.

Stacye te będą zaopatrzone w odpowiednią służbę i potrzebny materyał:

1. Ażeby mogły odwietrzać statki zapowietrzone, pasażerów, załogę i ich rzeczy.

2. Ażeby mogły odosobnić i pielęgnować osoby chorobami zaraźliwemi dotknięte lub objawiające symptomata podejrzane, które statki musiałyby dla pielęgnowania zostawić.

W podobny sposób zaprowadzone będą na pokładzie statków środki potrzebne do stwierdzenia choroby i odosobnienia chorych, jako też w celu zapobieżenia zapowietrzeniu wody w rzece.

Komisya mięszana wypracuje regulamin osobny określający stosowanie tych zasad, a podlegający zatwierdzeniu odnośnych Rządów. Zaleca się przyjęcie za podstawę regulaminów niemieckich z roku 1892, tyczących się policyi zdrowia na drogach wodnych.

Artykuł 31. Opłaty wolno pobierać tylko przy ujściu Prutu do Dunaju lub w Ungheni rosyjskiem i pobór ich nie ma w żadnym względzie niepokoić ruchu żeglarskiego.

Artykuł 32. Przy ujściu Prutu będzie zaprowadzony posterunek rumuński, a w Ungheni rosyjskiem, posterunek rosyjski, w celu dawania komisarzom, inspektorowi żeglugi, jako też poborcom pomocy zbrojnej w razie oporu.

c) Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z d. 13 listopada 1888 l. 30305, którem ogłasza się przepisy o policyi rzecznej na rzece Przemszy, ułożone na podstawie porozumienia c. k. austryackich władz z król. pruskiemi władzami, zatwierdzone reskryptem wys. c. k. Ministerstwa handlu z d. 15 czerwca 1887 l. 12937:

d) Przepisy o policyi rzecznej dla rzeki Przemszy.

Warunki wykonywania żeglugi.

§ 1. Uprawnienie i dowód uzdolnienia właścicieli statków, kierowników, sterników, maszynistów i palaczy do wykonywania żeglugi na uregulowanej Przemszy, mają być oceniane wedle ogólnie obowiązujących przepisów ustawy.

Zachowanie się właścicieli statków.

§ 2. Za pewną i do ładugi zastosowaną budowę statków, niemniej za odpowiednią załogę i zaopatrzenie tejże w linwy, haki, osęki, koły do upinania wraz z przyrządami zapasowemi, odpowiadają właściele statków.

Ręczą oni także za utrzymanie statku w dobrym stanie i za uzdolnienie ewentualnie przyjętej przez nich załogi.

§ 3. Tak samo jest kierownik statku za jego utrzymanie w dobrym stanie, zaopatrzenie, a nadto za bezpieczne i należyte prowadzenie statku osobiście odpowiedzialnym.

Zwłaszcza jest on pod surową odpowiedzialnością obowiązany, przed przyjęciem ładugi, dalej przed rozpoczęciem jazdy i po każdorazowem wyładowaniu, osobliwie zaś na miejscach noclegu, przekonać się, czy statek znajduje się w dobrym stanie.

Nieszczelności jakieby się okazały, mają być natychmiast naprawione.

Załoga statku składać się ma z ludzi liczących najmniej lat 18.

Ograniczenie jazdy.

§ 4. Po zapadłym zmroku, podczas silnej mgły, silnych wiatrów i burzy jazda ma być przerwaną.

Obciążenie i wielkość statków (galarów) i ich załoga.

§ 5. Wysokość pokładu po nad wodą przy naładowanych galarach, ma wynosić najmniej 20 cm.

Jeżeli naładowane otwarte czółna, łodzie i galary nie posiadają oznaczonej wysokości pokładu, winny być zaopatrzone w deski ochronne o wysokości 25 cm.

§ 6. Tratwy muszą być mocno związane a nadto zaopatrzone w dolnym i górnym końcu w silne stery, prócz tego zaś w przyrządy, potrzebne do szrekowania (wstrzymywania). Szerokość ich nie może przenosić 6·5 m. a długość 20 m., i muszą być co najmniej przez 2 ludzi obsługiwane.

§ 7. Załoga statku, płynącego z wodą, składać się ma najmniej z dwóch żeglarzy.

Podróżni mogą być tylko za wiedzą i pod odpowiedzialnością kierownika statku przyjęci.

Na ląd mogą wysiąść dopiero po przybiciu i upięciu statku.

Tratwy nie mogą być przez załogę opuszczone, dopóki nie zostaną w przepisany sposób upięte.

W razie napotkania na rzece tratwy, opuszczonej przez załogę, wolno płynącej lnb też wogóle nieupiętej, ma być należyte upięcie tejże natychmiast zarządzone na koszt flisaka względnie właściciela.

Zachowanie się przy rozbiciu statku.

§ 8. Jeżeli statek na mieliźnie osiądzie, rozbije się lub w inny sposób uszkodzony zostanie, kierownik obowiązany jest przedewszystkiem starać sie o bezpieczeństwo i ratunek jadących tym statkiem osób, a w drugim rzędzie ładugi.

Statki płynące z wodą lub pod wodę są obowiązane, same, bez wezwania przez organa ustanowione do przestrzegania porządku, przyjść wedle sił w pomoc statkom uszkodzonym.

Mają one tedy przybić do brzegu, i tak długo pomagać załodze rozbitego lub wogóle uszkodzonego statku do wydobycia go z mielizny, względnie do zabezpieczenia, dopóki dalsza jazda nie stanie się możliwą, lub dopóki zabezpieczenie nie zostanie uskutecznione albo dopóki się nie okaże, że statek ani spłynąć nie może, ani też zabezpieczyć się nie da.

W ostatnim wypadku ma kierownik uszkodzonego statku natychmiast donieść o tem najbliższemu nadzorowi rzeki, a tymczasem osadzeniem sygnału, składającego się z długiej żerdzi, na której umieścić się ma wiecheć słomiany, lub też innym znakiem oznaczyć położenie uszkodzonego statku.

Statek uszkodzony ma być wedle możności natychmiast, a w każdym razie w terminie, wyznaczonym przez nadzór rzeki usunięty; w przeciwnym bowiem wypadku nastąpi usunięcie to na koszt właściciela statku.

Regulamin i przepisy jazdy.

§ 9. Statki płynące pod wodę, mogą dowolnie używać lewego lub prawego brzegu do holowania.

Podczas silnych wiatrów żegluga pod wodę odbywać się ma pod tym brzegiem, z którego wiatr wieje.

§ 10. W razie spotkania się dwóch statków płynących w przeciwnych kierunkach, musi statek idący pod wodę zboczyć i pozostawić statkowi z wodą płynącemu wolny nurt, skoro statki te bez zmiany kursu nie mogą się rozminąć. Z wodą płynące parowce są obowiązane w odległości 400 m. dać sygnał przez pięciokrotne uderzenie w dzwon okrętowy, lub też oznaczyć swe zbliżenie świstem, a nadto powtórzyć sygnał w oddaleniu 150 m., jeśli drugi statek nie zjechał jeszcze z nurtu.

Tak samo należy postąpić, jeżeli parowce wyprzedzają galary. Galar winien w takim wypadku ile możności jak najdalej ustąpić z nurtu.

Parowiec spotykający otwarty a naładowany statek, ma siłę pary z uwzględnieniem danych okoliczności o tyle obniżyć, aby statek nie był na niebezpieczeństwo narażony wskutek uderzenia fali.

Galary i t. d. płynące pod wodę winny, skoro ujrzą statek jadący z wodą, dać sygnał przez nawoływanie lub trąbkę, na który drugi statek odpowiada. Na ten znak ma galar, pod wodę idący, zboczyć tak daleko w kierunku drogi holowniczej, ile na to pozwala nurt, w ostrych zaś zakolach rzeki przystanąć i przeczekać przejazd statku, idącego z wodą.

§ 11. Żaden statek ładować, przeładowywać ani lichtować nie może w nurcie i na miejscach, w którychby to stanowiło przeszkodę dla ruchu innych statków.

§ 12. Przy przejazdach pod mostami winni kierownicy statków, płynących z wodą, chyżość zmniejszyć, przyczem w wypadkach, gdy dwa w przeciwnych kierunkach płynące statki zamierzają równocześnie przejechać po pod most, pierwszeństwo ma zawsze z wodą jadący, wskutek czego płynący pod wodę czekać musi, zanim pierwszy przejedzie.

Parowce mają po pod mostami tak z wodą lub pod wodę przejeżdżać z możliwie najmniejszą chyżością i bezpośrednio przed mostem, tudzież w całej przestrzeni pod mostem maszynę mieć w pogotowiu, aby wedle potrzeby mogła być bezzwłocznie wstrzymaną lub puszczoną w ruch w każdym kierunku.

§ 13. Statki i spławy nie mogą obok siebie płynąć, również nie wolno ich bokami z sobą łączyć.

Statkom i t. d. płynącym z wodą, nie wolno z tego samego miejsca odbijać w mniejszem oddaleniu od siebie jak około 300 m. To samo obowiązuje, jeżeli statek z miejsca odbicia zamierza wjechać w drogę innego statku przed nim lub po nim.

§ 14. Kierownik każdego statku lub spławu jest obowiązany, zastosować się do wszystkich zarządzeń, wydanych przez organa nadzorcze (§ 30) a odnoszących się do jazdy, a w szczególności do polecenia lądowania lub przystanięcia.

Statkom używanym przez władze państwowe w celach budowli wodnych należy zawsze pozostawić wolny przejazd, tudzież starannie wystrzegać się, aby robotom nie przeszkadzać.

Używanie linwy do holowania (trylu).

§ 15. Pod wodę płynące statki mają prawo wolno przeciągać linwy do holowania po pod stojącym statkiem, po nad budowlami regulacyjnymi, tudzież po nad plantacyami wiklowymi, położonymi pomiędzy drogą holowniczą a nurtem.

Kierownik stojącego statku ma obowiązek być pomocnym w wszelki możliwy sposób, aby linwa holownicza mogła być swobodnie przeciągana i poruszana.

Przepis ten ma być przestrzegany w całej pełni zwłaszcza w przystaniach.

§ 16. Gdyby pociąg statków idący pod wodę, zamierzał przełożyć z jednego brzegu na drugi, wówczas wolno linwę holowniczą tylko w takim razie do pociągu przyczepić, jeżeli wskutek tego nie powstanie przeszkoda dla statków za wodą idących.

Droga holownicza (biczownik).

§ 17. Żeglarzom, holującym pociągi statków pod wodę, nie wolno bez naglącej potrzeby opuszczać drogi holowniczej, ani też w plantacyach wiklowych nocować, konie paść, jak też wogóle wyrządzać w posiadłościach gruntowych, przyległych do drogi holowniczej, jakiejkolwiek szkody lub uszczerbku.

Gdzie droga holownicza prowadzi przez poprzeczki, zbudowane od drogi ku rzecze, należy przeprawiać się przez nie w miejscach, wyznaczonych przez organa budownictwa wodnego.

Zakaz uszkadzania budowli wodnych.

§ 18. Zakazaną jest każda czynność, przez którą uszkadza się budowle wodne, brzegi, plantacye wiklowe i drogę holowniczą.

Do tych czynności zalicza się w szczególności wbijanie kołów do ubijania na budowlach regulacyjnych, używanie budowli wodnych jako drogi holowniczej, rozniecanie na niej ognisk i t. p. Używanie słupów granicznych do upinania statków jest wzbronione.

§ 19. Rybakom nie wolno koryta rzeki zastawiać płotami lub innymi przyrządami. Pławienie i pojenie koni i innego bydła może się odbywać tylko w miejscach na ten cel przez władzę nadzorczą wyznaczonych i urzędownie ogłoszonych, które to miejsca oznaczone być mają tablicami.

Pobór piasku jest wzbroniony w tych miejscach, gdzie odsypiska między jedną z obustronnych tras regulacyjnych a naturalnym brzegiem rzeki na tej samej stronie istnieją lub utworzenie ich jest zamierzone.

Na innych odsypiskach, których istnienie dla utrzymania normalnej trasy nie jest konieczne, albo usunięcie których

jest pożądane, można pobierać piasek, ziemię i t. d. tylko za wyraźnem zezwoleniem właściwej władzy politycznej.

§ 20. Chodzenie po budowlach wodnych w celu dowozu budulca i kamieniołomów do statków, jakoteż w innych celach dozwolone jest tylko w miejscach, przez władzę nadzorczą wyznaczonych i odgraniczonych.

§ 21. Wrzucanie miału węglowego, rumowiska, kamieni i t. p. do rzeki lub odciętych ramion rzecznych, dozwala się tylko w miejscach, wyznaczonych przez organa budownictwa wodnego.

Przewozy.

§ 22. Urządzenie prywatnych przewozów w sposób przemysłowy lub inny, jest dopuszczalnem tylko za zezwoleniem władzy i mają takowe być tak urządzone, aby żegluga przeszkody nie doznała.

§ 23. Kierownicy promów, wolno płynących, lub też na linwach, nie mogą ruszyć z miejsca, skoro spostrzegą statek płynący z wodą, dopóki tenże ich nie minie. Promy i łodzie mają w czasie gdy przewozy nie są w ruchu, zawsze tak być umieszczone, aby wolny przejazd wodą, nie doznawał przeszkody.

Jeżeli parowiec ma krzyżować przewóz, wówczas winien dać w odległości najmniej 400 m. głośny i donośny sygnał świstawką, trąbą lub dzwonem, na co przewoźnik, skoro prom jeszcze nie jest w ruchu, wstrzymać się ma z odbiciem aż do przejazdu parowca.

Gdy jednak prom jest już w ruchu, wówczas kierownik parowca zastosować się winien nie tylko do przepisów wydanych poniżej dla galarów i spławów, lecz ma nadto przez zmniejszenie chyżości, w razie potrzeby nawet przez zatrzymanie lub też cofnięcie statku, zapobiedz zbliżeniu się tegoż do promu na mniejszą odległość jak 100 m.

Galary i spławy mają w czasie przejazdu przez przewóz, promowi, jeżeli jest w ruchu, ustępywać, a więc w tym celu po za prom sterować.

Podczas mgły i t. p., ma kierownik w odległości, wynoszącej co najmniej 400 metrów dać donośny sygnał, aby w ten sposób oznajmić zbliżenie się kierownikowi promu.

Place do ładowania.

§ 24. Na zakładanie placów do ładowania i wyładowywania przez strony prywatne, potrzeba pozwolenia władzy.

Oznaczenie miejsc na przystanie nastąpi po porozumieniu się właściwych władz i będzie podanem do publicznej wiadomości.

§ 25. Użytkowanie przystani w sposób przepisany nie może być przez kursujące ani przez stojące statki, żadną miarą utrudnione, a tem mniej tamowane. Z drugiej strony należy przy zakładaniu urządzeń do ładowania i wyładowywania mieć względną swobodę ruchu po drodze holowniczej. Załogi statków stojących przy brzegu są obowiązane pomagać w wszelki możliwy sposób, aby linwa holownicza w przystaniach mogła być swobodnie przeciągana i poruszana.

§ 26. Miał węglowy, który odpada przy ładowaniu w przystaniach, wolno pozostawić na pasie nadbrzeżnym o szerokości 10 m. tylko do wysości 1 m. nad koroną istniejących budowli regulacyjnych, a zatem co najwyżej do poziomu wody 1·85 m. po nad zerem wodowskazu w Chełmku.

§ 27. Spławy i statki mogą tylko bokiem i równolegle do brzegu lądować. Postawienie statku prostopadle do nurtu jest wzbronione.

Wyjątkowo może władza nadzorcza wedle uznania zezwolić na dotychczasowe lądowanie galarów ukośnie do biegu rzeki.

Nie wolno jednak przy tem zająć więcej normalnej szerokości rzeki jak trzecią część tejże.

Wszystkie statki stojące przy brzegu, mają być należycie upięte, przyczem postanawia się, że koły do upinania statków o większej wadze, mają być wbite w oddaleniu najmniej 4 m. od brzegu.

§ 28. Jeżeli dwa statki płynące w tym samym kierunku, spotkają się w przystani i chcą lądować, wtedy pierwszeństwo przysługuje statkowi bliższemu przystani, zaś przy statkach o przeciwnym kierunku, statkowi z wodą idącemu.

§ 29. Na każdym statku stojącym na placu do ładowania, ma być dniem i nocą utrzymana straż.

Nadzór i wykonywanie przepisów o żegludze i policyi rzecznej.

§ 30. Czuwanie nad wykonaniem tych przepisów jest rzeczą tej władzy politycznej, do której zakresu działania należą policya rzeczna i regulacya rzeki Przemszy.

W tym celu władza ta użyje organów nadzorczych (nadzorców rzek, łęgowych i tamiarzy), a wspierać ją mają przy wykonywaniu dotyczących czynności dozorcy mostów, żandarmerya, straż skarbowa i naczelnicy gmin.

Do zarządzeń tej władzy nadzorczej i wymienionych organów, ma się kierownik statku lub spławu bezwzględnie zastosować.

§ 31. Każdy statek należący do obywatela państwa austryackiego lub pruskiego, ma być urzędownie zarejestrowany i numerem zaopatrzony, który to numer winien być na zewnętrznych burtach, tak lewym jako też prawym, bezpośrednio poniżej krawędzi burtu mieszczony.

Cyfry mają być 10 cm. wysokie, na białem tle olejnem 20 cm. wysokiem wypisane, i zawsze w czytelnym stanie utrzymywane.

Kto będzie przydybany z numerem nieczytelnym, nie zarejestrowanym lub już dla innego statku przeznaczonym, nie tylko podpadnie karze, lecz może być w dalszej jeździe wstrzymany.

Również ma być każdy parostatek, należący do obywatela państwa austryackiego lub pruskiego, urzędownie zarejestrowany, a zarejestrowane nazwisko statku ma być głoskami zdala czytelnemi na zewnętrznych ścianach burtu umieszczone.

Zachowanie ustawowych znaków ostrzegających.

§ 32. Ustanowionych w rzecze lub na brzegach sygnałów i znaków ostrzegających nie wolno uszkadzać, przenosić lub usuwać.

Postanowienia karne i tyczące się odszkoaowania.

§ 33. Przekroczenia niniejszych przepisów, o ile nie podpadają pod postanowienia powszechnej ustawy z dnia 27 maja 1852, Dz. p. p. Nr. 117, ustawy wodnej z dnia 14 marca 1875, Dz. u. kr. Nr. 38 i przepisów o policyi rzecznej i plantacyjnej dla Galicyi i Bukowiny z dnia 2 marca 1842, Gubern. l. 9605, Zb. u. prow. 24 rok Nr. 35, będą karane przez właściwą władzę polityczną wedle rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857, Dz. p. p. Nr. 198 grzywnami do 100 złr. lub karą aresztu do 14 dni.

Ta sama władza, z takiem samem zastrzeżeniem i pozostawieniem zwyczajnej drogi prawa dla poszkodowanego, który się nie zadowolni jej orzeczeniem, ma także przeprowadzać dochodzenia i orzekać względem uszkodzeń osób i rzeczy, a zwłaszcza względem uszkodzeń budowli ochronnych i regulacyjnych.

§ 34. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z 13 XI 1883 Nr. 93 Dz. u. k. z r. 1883.

Ad. 6. Ustawa z dnia 26 grudnia 1883, o urządzeniu tych rodzajów przemysłu budowlanego, które wymagają koncesyi (Nr. 193 Dz. u. p.).

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

Podział rodzajów przemysłu budowlanego.

§ 1. W myśl §§ 15 i 23 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) są następujące rodzaje przemysłu budowlanego:

1) przemysł budowniczych,
2) przemysł murarski,
3) przemysł kamieniarski,
4) przemysł ciesielski,
5) przemysł rurmistrzowski.

Rozciągłość uprawnienia.

Budowniczego.

§ 2. Budowniczy uprawniony jest do prowadzenia budynków i innych tego urzędu budowli z łączeniem robót rozmaitych rodzajów przemysłu budowlanego (§ 1) i do wykonywania takich budowli z własnymi pomocnikami.

W tych jednak miejscach, które ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu w ministerstwem handlu za zgodą odnośnego wydziału krajowego uzna za wyłączone, budowniczy przy wykonywaniu budowli, winien do tych robót, które należą do zakresu majstrów ciesielskich, majstrów kamieniarskich i rurmistrzów używać przedsiębiorców przemysłowych uprawnionych do odnośnych robót i tylko w razie koniecznym może przeznaczone roboty wykonywać sam, jeżeli uzyskał konsens do odnośnego rodzaju przemysłu (§ 8).

Do takich robót, które należąc do zakresu uprawnień przemysłu konsensowego lub rękodzielniczego, znajdują przy budowie zastosowanie (stolarskiego, ślusarskiego, szklarskiego, lakierniczego, blacharskiego i t. p.), budowniczy winien bez wyjątku używać przedsiębiorców przemysłowych uprawnionych do wykonywania odnośnych robót.

Majstra murarskiego.

§ 3. W miejscach nie wyłączonych służy majstrowi murarskiemu prawo prowadzenia i wykonywania budynków i innych tego rzędu budowli; atoli budowle pomnikowe, wielkie teatra, sale na uroczystości, budynki wystawowe, budowle muzealne, kościoły i inne budowle nader trudne, łączące w sobie znakomite pod względem statycznym ustroje, może majster murarski wykonywać tylko pod kierunkiem budowniczego.

Przy wykonywaniu budowli winien majster murarski do tych robót, które zależą do zakresu majstrów ciesielskich i kamieniarskich, tudzież do zakresu rurmistrzów, używać przedsiębiorców przemysłowych, uprawnionych do odnośnych robót. Gdyby jednak w powiecie administracyjnym miejsca budowy rzeczone rodzaje przemysłu nie były reprezentowane, którejto okoliczności nie zmienia zgoła istnienia przemysłowców w myśl § 6 ustawy niniejszej uprawnionych, majster murarski może do wykonania tych robót użyć własnych pomocników.

Do takich robót, które należą do zakresu uprawnień przemysłu konsensowego lub rękodzielniczego (stolarskiego, ślusarskiego, szklarskiego, lakierniczego, blacharskiego i t. p.), majster murarski winien bez wyjątków używać przedsiębiorców przemysłowych uprawnionych do wykonywania odnośnych robót.

W miejscach, które w myśl § 2 uznane są za wyłączone, majster murarski może roboty do swego zakresu należące wykonywać samodzielnie tylko w takich budowach, które nie wymagają współdziałania rozmaitych rodzajów przemysłu budowlanego.

Majstra kamieniarskiego i ciesielskiego.

§ 4. Z zastrzeżeniem jednolitego kierownictwa, jakie w razie współdziałania rozmaitych rodzajów przemysłu budowlanego, jest potrzebne (§§ 2 i 3), majster kamieniarski i majster ciesielski mogą wykonywać wszelkie roboty do ich zakresu należące.

Nadto majster ciesielski uprawniony jest do prowadzenia i wykonywania budynków, które w istocie swojej są ustrojami drewnianemi W przypadkach takich winien jednak do tych robót, które należą do zakresu majstrów murarskich, majstrów kamieniarskich i rurmistrzów, używać przedsiębiorców przemysłowych uprawnionych do wykonywania tych robót. Atoli, gdyby w powiecie administracyjnym miejsca budowy rzeczone rodzaje przemysłu nie były reprezentowane, którejto okoliczności nie zmienia zgoła imienia przemysłowców, w myśl § 6 ustawy niniejszej uprawnionych, majster ciesielski może do wykonywania odnośnych robót używać własnych pomocników.

Do takich robót, które należą do zakresu uprawnień przemysłu konsensowego lub rękodzielniczego (stolarskiego,

ślusarskiego, szklarskiego, lakierniczego, blacharskieggo i t. p.), majster ciesielski winien bez wyjątku używać przedsiębiorców przemysłowych uprawnionych do wykonywania odnośnych robót.

Rurmistrza.

§ 5. Rurmistrz uprawniony jest do prowadzenia i wykonywania wszelkich robót potrzebnych do zrobienia studni.

W tych miejscach, w których niema rurmistrza, toż samo uprawnienie służy także budowniczemu jakoteż majstrowi murarskiemu i ciesielskiemu.

§ 6. Władza administracyjna krajowa postanawia na wniosek wydziału krajowego, czy i w których powiatach administracyjnych lub szczególnych miejscach, ze względem na potrzeby ludności, konsens do trudnienia się przemysłem murarskim, ciesielskim, kamieniarskim i rurmistrzowskim, może być udzielany z zakresem uprawnień poniżej oznaczonym i pod następującemi, względnie do wymagań §§ 9 aż do 13 ułatwionemi warunkami.

W razie zmiany stosunków władza administracyjna krajowa może po wysłuchaniu wydziału krajowego wstrzymać udzielanie takich konsensów.

Konsens tego rodzaju rozciąga się tylko na wykonanie robót około budowli odnośnemu miejscu właściwych i w obrębie miejsc w dokumencie konsensowym oznaczonych.

Takowy może być udzielony tylko osobom płci męskiej które oprócz dopełnienia warunków ogólnych, w§ 23, ustęp, 1 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) wymaganych, winny udowodnić uzdolnienie praktyczne, nabyte najmniej czteroletnią pracą w odnośnym przemyśle.

Konsensy takie nadawane być mogą tylko w granicach potrzeby miejscowej i zawsze wysłuchać należy wprzódy Izbę handlowo-przemysłową, która znów zasięgnąć ma zdania odnośnego stowarzyszenia.

§ 7. Uprawnionym do przemysłu budowlanego, w §§ 1 i 6 ustawy niniejszej oznaczonym, służy prawo stawiania samodzielnie konstrukcyj pomocniczych potrzebnych bądź podczas trwania budowy do jej wykonania, bądź też do

rozebrania budynków, jakoto rusztowań, stęplowania i t. p., tudzież potrzebnych bud tymczasowych.

Połączenie rodzajów przemysłu budowlanego.

§ 8. Połączenie w jednej osobie kilku rodzajów przemysłu budowlanego w § 1 wyszczególnionych, jest dozwolone, o ile kandydat złoży dowód uzdolnienia do każdego z tych rodzajów przemysłu budowlanego, które chce połączyć, i o ile uzyska potrzebny konsens.

Jakie ułatwienia pod względem dostarczenia dowodu uzdolnienia mogą mieć miejsce w przypadkach połączenia kilku rodzajów przemysłu budowlanego, postanowione będzie drogą rozporządzenia.

Dowód uzdolnienia.

§ 9. Ubiegający się o konsens na jeden z rodzajów przemysłu w § 1 wzmiankowanych, udowodnić mają, że się tego przemysłu wyuczyli, i że się w nim praktycznie wykształcili a nadto winni złożyć odpowiedni egzamin.

Udowodnienie to i złożenie egzaminu z dobrym skutkiem uważane będzie za dopełnienie warunku do udzielenia konsensu w § 23, ustęp 2 ustawy przemysłowej przepisanego.

§ 10. Dowodu wyuczenia się przemysłu dostarczyć można w następujący sposób:

a) świadectwem skończenia odpowiedniej szkoły zawodowej, w której najmniej przez trzy lata udzielana jest regularna nauka praktyczna w warsztacie szkolnym;

b) listem wyzwolenia, świadczącym o porządnem wyuczeniu się przemysłu lub udowodnieniem, że kandydat o dwa lata później niż to w § 11 jest przepisane, pracował w przemyśle;

kandydaci, którzy skończyli szkołę budownictwa lub inżynieryi w szkole głównej technicznej i złożyli oba egzamina rządowe, lub wyższą szkołę przemysłową z zakresem budowniczo-technicznym w c. k. szkole przemysłowej rządowej lub w równorzędnym zakładzie naukowym, prawa zakładu publicznego posiadającym, udowodnić mają, że w celu wy-

uczenia się swego przemysłu, pracowali w nim przez sześć miesięcy a względnie przez rok z wliczeniem pracy wykonywanej w tymże przemyśle przed rozpoczęciem nauk szkolnych lub w ciągu ich trwania.

§ 11. Okresy praktycznego kształcenia się kandydatów, ubiegających się o konsens na jeden z rodzajów przemysłu w § 1 wzmiankowanych, ustanawia się następnie:

1) Dla budowniczych i majstrów murarskich lat sześć, z tych zaś najmniej dwa lata jako podmajstrzy lud zawiadowcy.

2) Dla majstrów kamieniarskich lub ciesielskich lat pięć jako pomocnik, z tych zaś najmniej dwa lata jako podmajstrzy.

3) Dla rurmistrzów trzy lata jako pomocnik, z tych zaś najmniej rok jako podmajstrzy.

4) Ze względu na stosunki miejscowe, kamieniarze i rurmistrze mogą być uwalniani od pełnienia obowiązków podmajstrzych.

§ 12. Co do tych ubiegających się o uprawnienie do przemysłu budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich lub ciesielskich, którzy skończyli szkołę budowniczą lub inżynierską w szkole głównej technicznej i złożyli z dobrym skutkiem oba egzamina rządowe, dostatecznym jest dowód krótszego o dwa lata niż to w § 11 jest przepisane, a co do tych kandydatów, którzy uzyskali dyplom w szkole głównej technicznej z budownictwa cywilnego lub inżynieryi dowód krótszego o trzy lata praktycznego pracowania w przemyśle, pod warunkiem, żeby praktyka ta wykonywana była w zawodzie budownictwa cywilnego. Od kandydatów, którzy skończyli szkołę główną techniczą, nie będzie wymagane, żeby w ciągu praktyki swojej pracowali jako podmajstrzy lub zawiadowcy.

Co do tych ubiegających się o uprawnienie do przemysłu budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich, ciesielskich i rurmistrzów, którzy skończyli z dobrym skutkiem szkołę przemysłową wyższą z zakresem budowniczo-technicznym w szkole przemysłowej rządowej lub w równorzędnym zakładzie naukowym, prawa zakładu publicznego posiadającym, dostatecznym jest dowód krótszego o rok jeden niż to w § 11 jest przepisane, praktycznego pracowania w odnośnym przemyśle.

Co do tych ubiegających się o uprawnienie do przemysłu majstrów ciesielskich i kamieniarskich, którzy otrzymali świadectwo ukończenia odpowiedniej szkoły zawodowej z warsztatem szkolnym, dostatecznym jest dowód krótszego o dwa lata niż to w punkcie 2 § 11 jest przepisane, a co do tych, którzy otrzymali świadectwo ukończenia szkoły zawiadowców z zakresem budowniczo-technicznym, w szkole przemysłowej rządowej lub w równorzędnym zakładzie naukowym, prawa zakładu publicznego posiadającym, dowód krótszego o rok niż to w punkcie 2 § 11 jest przepisane, pracowania praktycznego w przemyśle ciesielskim lub kamieniarskim.

Praktyka odbyta w odnośnym przemyśle poza obrębem szkoły przed uczęszczaniem do szkoły jednej z powyższych kategoryj lub podczas uczęszczania do niej, wlicza się w wykształcenie praktyczne w § 11 wymagane.

Ubiegającym się o uprawnienie do przemysłu budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich lub ciesielskich, którzy sprawowali obowiązki urzędników w służbie budowniczej rządowej, krajowej lub gminnej, służba taka sześcioletnia policzona być ma za wykształcenie praktyczne w 11 przepisane, w takim razie, jeżeli przy mianowaniu zdołali uczynić zadość wymaganiom przepisanym dla wstępujących do służby budowniczej rządowej i jeżeli w ciągu policzalnego czasu służby pracowali w zakresie budownictwa cywilnego.

Co do ubiegających się o uprawnienie do przemysłu budowniczych, którzy będąc c. i k. oficerami inżynieryi kurs wyższy, za dostarczenie dowodu wykształcenia praktycznego w § 11 przepisanego, uważać się będzie, jeżeli wykażą, że w czasie wcielenia swego do sztabu inżynieryi najmniej przez sześć lat byli czynni przy budownictwie cywilnem lub przy fortyfikacyach.

Co do ubiegających się o uprawnienie do przemysłu murarskich, kamieniarskich i ciesielskich, którzy w c. i k.

wojsku sprawowali obowiązki wojskowych podmajstrzych budownictwa, sześcioletnie sprawowanie tych obowiązków uważane będzie za równoważne z uzdolnieniem praktycznem w 11 przepisanem.

§ 13. Dla ubiegających się o konsens do jednego z tych rodzajów przemysłu, które w § 1 pod l. 1 aż do 5 są wyszczególnionz, oznaczone będą drogą rozporządzenia przedmioty egzaminu, jego rozciągłość i dopóki tenże ma być uważany za ważny. Zarazem zostanie odpowiednio uwzględnione, o ile świadectwa szkoły głównej technicznej lub szkoły przemysłowej rządowej z zakresem budowniczo-technicznym lub zakładu równorzędnego posiadającego prawa zakładu publicznego, mogą całkiem lub po części zastąpić złożenie egzaminu.

Nadto postanowione będzie drogą rozporządzenia, w których miejscach egzamina mają się odbywać, w jaki sposób komisye egzaminacyjne mają być tworzone, i która władza potwierdzać ma świadectwem wynik egzaminu, tudzież w ciągu jakiego czasu egzamin może być ponowiony i jaka taksa od egzaminu ma być opłacana.

Drogą rozporządzenia oznaczone będą zakłady naukowe — szkoły główne, szkoły przemysłowe wyższe, szkoły zawodowe i szkoły zawiadowców i t. d., którym stosownie do ich organizacyi i wyników nauczania przyznawane będą co do ich uczniów ułatwienia w 12 dozwolone.

Drogą rozporządzenia będzie nakoniec postanowione, które wyższe zakłady techniczne zagranicą mają być uważane za równorzędne z krajowemi szkołami technicznemi głównemi odnośnie do osnowy §§ 10 aż do 13 włącznie ustawy niniejszej; orzekanie zaś, czy skończenie szkół przemysłowych i zawodowych zagranicą ma być w myśl §§ 10 aż do 13 włącznie policzone, zostawia się odnośnie do każdego z osobna przypadku decyzyi ministerstwa spraw wewnętrznych, które w tym względzie porozumiewać się ma z ministerstwem wyznań i oświecenia, tudzież z ministerstwem handlu.

Władza nadająca.

§ 14. Konsens do prowadzenia przemysłu budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich i ciesielskich nadaje władza administracyjna krajowa. Konsens do prowadzenia przemysłu budowlanego w myśl § 6 nadaje władza przemysłowa pierwszej instancyi.

Postanowienia przejściowe.

§ 15. Do tych murarzy, kamieniarzy i cieśli posiadających, którzy stosownie do pierwszego ustępu § 23 ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 (Dz. u. p. Nr. 227) uzyskali uprawnienie do wykonywania robót swego zawodu samodzielnie, to jest nie pod kierunkiem budowniczego, stosowane być mają następujące postanowienia.

Kamieniarze i cieśle konsens posiadający, uważani być mają za równych majstrom kamieniarskim i ciesielskim w duchu § 4 ustawy niniejszej.

Murarze konsens posiadający, uważani być mają za równych majstrom murarskim w duchu § 3 ustawy niniejszej. Tym z pomiędzy nich, którzy w chwili ogłoszenia ustawy niniejszej będą mieli siedzibę swego przemysłu w miejscu uznanem za wyłączone (§ 2), służy w miejscach wyłączonych prawo wykonywania samodzielnie budynków i innych tego rzędu budowli w związku z majstrami kamieniarskimi, ciesielskimi i z rurmistrzami.

Władza administracyjna krajowa będzie nadto nadawała prawa budowniczych w myśl 2 ustawy niniejszej, tym z pomiędzy nich, którzy swoje uzdolnienie do tego udowodnią albo egzaminem, drogą rozporządzenia przepisać się mającym, albo budowlami, zanim ustawa niniejsza zaczęła obowiązywać samodzielnie zaprojektowanemi i wykonanemi, któreby świadczyły o ich teoretycznem i praktycznem uzdolnieniu na budowniczych.

Murarze, kamieniarze i cieśle, posiadający konsens na zasadzie ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859, którym w dokumencie koncesyjnym nadano wyraźnie uprawnienie szczuplejszego zakresu, aniżeli ten który w § 23

rzeczonej ustawy przemysłowej jest oznaczony, pozostaną ograniczeni nadal do tego szczuplejszego zakresu uprawnienia.

Zresztą nie narusza się istniejących uprawnień przemysłowych.

Postanowienia karne.

§ 16. Trudniący się przemysłem budowlanym, w § 1 oznaczeni, nadużywający swego uprawnienia do zasłonięcia nieprawnego wykonywania przemysłu przez trzecie osoby, karani być mają według postanowień ustawy przemysłowej. W przypadku ponownym, oprócz grzywny, którą wymierzyć można w kwocie aż do 1000 złr., zarządzić należy odebranie upoważnienia przemysłowego na czas oznaczony lub na zawsze.

Kwoty pieniężne, otrzymane w celu zasłonięcia nieuprawnionego wykonywania przemysłu przez trzecie osoby, przepadają na rzecz kasy chorych odnośnego stowarzyszenia, a jeżeli takiej kasy niema, na rzecz funduszu ubogich tej gminy, w której budowlę stawiano.

§ 17. Osoby, które nie uzyskawszy uprawnienia do wykonywania budynków i innych tego rzędu budowli, wykonywają takie roboty budownicze, do których potrzebne jest zezwolenie władzy, karane być mają według postanowień karnych ustawy przemysłowej. Atoli w ponownym przypadku wymierzyć należy grzywnę w kwocie aż do 2000 złr.

Jeżeli osoby w ustępie 1 wzmiankowane zapewniły trudniącemu się przemysłem budowlanym, w § 1 oznaczonemu, kwoty pieniężne w tym celu, ażeby zasłonił ich nieuprawnione wykonywanie przemysłu, ale ich jeszcze nie zapłaciły, kwoty te przepadają na rzecz funduszu ubogich tej gminy, w której budowle stawiano.

§ 18. Przy wymienieniu grzywien na zasadzie §§ 16 i 17 mieć zawsze należy wzgląd na stosunki majątkowe, zarobkowe i przychodowe skazanych.

W każdem orzeczeniu karnem, skazującem na karę pieniężną, oznaczyć na karę aresztu, która ma zastąpić ją w razie ściągnięcia.

Za każde dwa aż do dziesięciu złotych grzywny wymierzać należy jeden dzień aresztu, ogółem jednak areszt nie może przekraczać wymiaru największego, który wynosi sześć miesięcy.

§ 19. Postanowienia §§ 380, 383, 384 i 385 powszechnej ustawy karnej, tyczące się budowniczego, stosują się odpowiednio do majstrów murarskich, kamieniarskich, ciesielskich i do rurmistrzów, tudzież do tych przemysłowców, którzy trudnią się zawodami owych rodzajów na zasadzie uprawnień, uzyskanych w myśl ustaw dotychczas obowiązujących; przeto także Sąd może na zasadzie paragrafów powyższych zniewolić ich, żeby wzięli na pomoc innego przemysłowca, do prowadzenia odnośnej budowy uprawnionego i może skazać ich na utratę służących im uprawnień.

Postanowienia końcowe.

§ 20. Zresztą stosują się do przemysłu budowlanego postanowienia ustawy przemysłowej. W szczególności stosują się do niego postanowienia, tyczące się wymagań ogólnych do wykonywania przemysłu konsensowego.

Obowiązek ciążący na przemysłowcach w myśl § 44 ustawy z dnia 15 marca 1893, Dz. u. p. Nr. 39, którą ustawa przemysłowa została zmieniona i uzupełniona, ażeby stałe miejsce swojego przemysłu opatrywali odpowiedniemi oznaczeniami zewnętrznemi, rozszerza się odnośnie do przemysłowców w § 1 ustawy niniejszej pod l. 1, 2 i 4 wymienionych w ten sposób, że także przy każdej którą prowadzą budowie nowej, dobudowywanej i przebudowywanej, aż do jej skończenia, w miejscu w oczy wpadającem, wywywieszane być ma ich nazwisko z oznaczeniem ich przemysłu. Wykroczenia przeciw temu karane będą według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 21. Jeżeli po chwili, w której ustawa niniejsza zacznie obowiązywać, pewne miejsce w myśl § 2 uznane będzie za wyłączone, okoliczność ta nie będzie wpływała na rozciągłość uprawnień przemysłowych, istniejących w odnośnem miejscu w chwili tego wyłączenia.

§ 22. Ustawa niniejsza nie narusza uprawnień techników prywatnych urzędownie upoważnionych (upoważnionych przez Władzę inżynierów cywilnych, inżynierów budowniczych, architektów i inżynierów budowy machin).

Jednakże osoby te, o ile wykonywują budynki i inne tego rodzaju budowle z własnymi pomocnikami przemysłowymi podlegają postanowieniom 6 i 7 rozdziału ustawy przemysłowej (Dz. u. p. z dnia 15 marca 1883 Nr. 39, Dz. u. p. z dnia 8 marca 1885 Nr. 22).

§ 23. Postanowienia ustawy niniejszej nie stosują się do robót budowlanych, wykonywanych przez ludność wiejską jako zatrudnienie poboczne i bez pomocników przemysłowych około budynków mieszkalnych i gospodarskich z charakterem lokalnym, jako też około prostych wiejskich wodociągów, o ile według obowiązującej ustawy budowniczej, ustanowienie kierującego budowniczego do odnośnej budowy nie jest potrzebne.

W razie wątpliwości, czy w poszczególnym przypadku chodzi o przedsiębiorstwo tego rodzaju, czy o przedsiębiorstwo przemysłowe, rozstrzyga takową Władza administracyjna krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§ 24. Jednocześnie z chwilą w której ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, utraci takową rozporządzenie cesarskie z dnia 16 września 1883, Dz. u. p. Nr. 147, tyczące się uzdolnienia do rozpoczęcia rodzajów przemysłu budowlanego i rozciągłości uprawnienia do tych rodzajów przemysłu.

§ 25. Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych, Mojemu Ministrowi sprawiedliwości, Mojemu Ministrowi handlu i Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Rozporządzenie Ministerstwa wyznań i oświaty w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych i handlu z dnia 2 kwietnia 1898, Nr. 63, Dz. u. p., którem uzupełnia się rozporządzenie ministeryalne z dnia 27 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 193, tyczące się wykonania § 13, ustęp 3 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 193, o urządzeniu przemysłów budowlanych wymagających koncesyi.

Na zasadzie § 13, ustęp 3 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 193, o urządzeniu przemysłów budowlanych wymagających konsensu, uzupełnia się rozporządzenie ministeryalne z dnia 27 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 196, przyznaniem także uczniom szkoły zawodowej obrabiania drzewa w Ebensee (oddział ciesielstwa) dobrodziejstwa określonego co do przemysłu ciesielskiego w § 12, ustęp 3 rzeczonej ustawy.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie niezwłocznie.

Rozporządzenie Ministerstwa wyznań i oświaty w porozumieniu z Ministerstwami spraw wewnętrznych i handlu z dnia 30 września 1899 Nr. 200 Dz. u. p., tyczące się uzupełnienia rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 196, w przedmiocie wykonania § 13, ustęp 3 ustawy z dnia 26 grudnia 1893 Dz. u. p. Nr. 193, o urządzeniu koncesyonowanych przemysłów budowlanych.

Na zasadzie § 13 ustęp 3 ustawy z dnia 26 grud. 1893 Dz. u. p. Nr. 193. o urządzeniu przemysłów budowlanych konsensowych i w uzupełnieniu rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 196, przyznaje się szkole zawodowej przemysłu drzewnego w Kołomyi (oddział ciesielstwa) co do jej uczniów, dobrodziejstwo służące przemysłowi ciesielskiemu w myśl § 12, ustęp 3 rzeczonej ustawy.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie niezwłocznie.

1) Zob. także reskr. min. z 15 stycz. 1894 l. 186, zawierający *przepisy wykonawcze* do powyższej ustawy z 20 grudnia 1893 Nr. 193 Dz. u. p, i do rozp. min. z tejże daty

Nr. 195, Dz. u. p. a zamieszczone (w »Kompendyum« Weigelsperga zesz. dod. IV z r. 1894 str. 54 i n.).

2) Na zasadzie § 13 ustęp 2 ustawy z dnia 26 grud. 1893, (Dz. u. p. Nr. 193) o urządzeniu tych rodzajów przemysłu budowlanego, które wymagają konsensu, rozporządza się pod względem *taksy od egzaminów*, jaką opłacać mają ubiegający się o uprawnienie do przemysłu *budowniczych*, majstrów *murarskich*, *kamieniarskich* i *ciesielskich*, tudzież *rurmistrzów*, co następuje:

§ 1. Taksa od egzaminu kandydatów ubiegających się o uprawnienie na budowniczego, jeżeli na zasadzie § 6 rozp. ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195) nie będzie im dozwolone częściowe uwolnienie od egzaminu wynosi 63 złr.

Z kwoty tej dostaje po 15 złr. każdy z czterech członków komisyi egzaminacyjnej a 3 złr. woźny.

Jeżeli kandydata uwolniono od częściowego egzaminu teoretycznego, wymaganego w punkcie 2 § 1 rozporz. minist. z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195), taksa egzaminacyjna wynosi 42 złr., z którejto kwoty przypada na każdego członka komisyi po 10 złr., a na woźnego 2 złr.

Jeżeli kandydat uwolniony został od częściowego egzaminu wymaganego w punktach 1 i 2 § 1 rzeczonego rozporządzenia, taksa egzaminacyjna wynosi 21 złr., z którejto kwoty przypada na każdego członka komisyi 5 złr., a na woźnego 1 złr.

§ 2. Taksa od egzaminu kandydatów ubiegających się o uprawnienie na majstrów *murarskich* lub *kamieniarskich*, albo na majstrów *ciesielskich*, jeżeli im nie służy częściowe uwolnienie od egzaminu na zasadzie § 6 rozporz. ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195 wynosi 48 złr.

Z kwoty tej przypada po 15 złr. na każdego z trzech członków komisyi egzaminacyjnej, a 3 złr. na woźnego.

Jeżeli kandydat uwolniony został od częściowego egzaminu teoretycznego, wymaganego w punkcie 2 § 2, a względnie § 3 lub § 4 przerzeczonego rozporządzenia ministeryalnego, taksa od egzaminu wynosi 32 złr., z którejto kwoty przypada na każdego członka komisyi po 10 złr., a na woźnego 2 złr.

Jeżeli kandydat uwolniony został od egzaminu częściowego, wymaganego w punktach 1 i 2 § 2 a względnie § 3 lub 4 przerzeczonego rozporządzenia ministeryalnego, taksa egzaminacyjna wynosi 16 złr., z którejto kwoty przypada na każdego członka komisyi po 5 złr., a na woźnego 1 złr.

§ 3. Taksa od egzaminu kandydatów ubiegających się o uprawnienie na *rurmistrza* wynosi 16 złr.. z którejto kwoty przypada na każdego członka komisyi po 5 złr., a na woźnego 1 złr.

§ 4. Kandydaci do egzaminu, którzy na zasadzie § 16, punkt 1 rozporządzenia mininisteryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195) jednocześnie z egzaminem na budowniczego lub majstra murarskiego chcą zdać także egzamin do przemysłu kamieniarskiego lub ciesielskiego albo rurmistrzowskiego, złożyć mają od egzaminu taksę podwyższoną a to o 15 złr. ponad postanowioną w pierwszym ustępie §§ 1 i 3 niniejszego rozporządzenia, o 10 złr. ponad postanowioną w drugim ustępie §§ 1 i 2 niniejszego rozporządzenia, a o 5 złr. ponad postanowioną w trzecim ustępie §§ 1 1 i 2 i § 3 niniejszego rozporządzenia.

Kwota, o którą taksa egzaminacyjna stosownie do poprzedzającego postanowienia zostaje podwyższona, dostaje się temu majstrowi, którego do wzmocnienia komisyi egzaminacyjnej powołano. Jeżeli komisyą egzaminacyjną musiano wzmocnić kilku majstrami, kwotę powyższą rozdziela się pomiędzy nich w równych częściach.

§ 5. Kandydaci do egzaminu, którzy na zasadzie § 16, punkt 2 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195), chcą jednocześnie z egzaminem do przemysłu ciesielskiego zdać także egzamin do przemysłu rurmistrzowskiego, opłacić mają od egzaminu taksę podwyższoną od 5 złr. ponad ustanowioną w § 2.

Te 5 złr. dostają się owemu rurmistrzowi, którym komisya egzaminacyjna ma być wzmocniona.

§ 6. Kandydaci ubiegający się o uprawnienie na budowniczych, którzy na zasadzie § 13 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195) chcą egzamin z części teoretycznej t. j. z przedmiotów wymienionych w § 1, l. 2 rzeczonego rozporządzenia zdać wcześniej, mają złożyć za egzamin z tej części teoretycznej taksę w kwocie 21 złr., a za późniejszą część egzaminu objętą liczbami 1 i 3 § 1 przerzeczonego rozporządzenia taksę w kwocie 42 złr.

Z taksy wynoszącej 21 złr. przypada na każdego członka komisyi po 5 złr., a na woźnego 1 złr.; z taksy wynoszącej 42 złr. przypada na każdego członka komisyi po 10 złr. a na woźnego 2 złr.

§. 7 Kandydaci, którzy na zasadzie § 12 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195) egzamin ponawiają, lub którzy na zasadzie § 15 tegoż samego rozporządzenia poddają się egzaminowi ponownie, opłacić mają od egzaminu ponownie taksę według poprzedzających postanowień przypadającą. Kandydaci poddający się egzaminowi ponownie z powodu przerwy, która nastąpiła na zasadzie § 8 ustęp 6 przerzeczonego rozporządzenia opłacić mają ponownie część taksy za egzamin przypadającą na tę część egzaminu, która ma być ponowiona.

§ 8. Kandydaci ubiegający się o konsens do przemysłu budowniczego, którzy w szkole głównej technicznej uzyskali dyplom z zakresu budownictwa cywilnego lub inżynieryi i wskutek tego na zasadzie § 6 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 195) całkiem uwolnieni zostali od egzaminu, nie mają opłacać żadnej taksy egzaminowej.

§. 9. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

(Rozp. min. spr. wewn. i oświaty z 11 kwietnia 1894 l. 72 Dz. u. p.).

Na zasadzie § 13 ustęp 2 ustawy z dnia 26 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 193) o urządzeniu tych rodzajów przemysłu budowlanego, które wymagają konsensu, rozporządza

się dodatkowo do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 11 kwietnia 1894 (Dz. u. p. Nr. 72), o ustanowieniu taksy egzaminacyjnej dla ubiegających się o uprawnienie do przemysłu budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich i ciesielskich, tudzież rurmistrzów, co następuje:

§. 1. Ubiegającym się o uprawnienie do przemysłu budowniczych, majstrów murarskich, kamieniarskich i ciesielskich, tudzież rurmistrzów, jeżeli najmniej na dni 8 przed rozpoczęciem się egzaminu, oświadczą, że od niego odstępują *zwracasię całą kwotę*, gdyby zaś odstąpienie później oświadczyli, *połowę kwoty taksy egzaminacyjnej*, złożonej stosownie do postanowień rozporządzenia ministeryalnego z dnia 11 kwietnia 1894 (Dz. u. p. Nr. 72).

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

(Rozp. min. spr. wewn. i min. oświaty z 21 stycz. 1896 Nr. 21 Dz. u. p.).

1) Przemysłowe wykonywanie urządzeń ssących i stoków, jak i wprowadzanie tychże do studzień jest wolnym przemysłem. (M. S. W. l. 9462 ex 1886).

2) Zawodowe wykonywanie budowli na cudzy rachunek jest wolnym przemysłem, który przedsiębiorca może wykonywać także po za siedzibą swego przemysłu według § 40 ust. przem. (M. S. W l. 2905 ex 1895).

Ad 7. Zob. rozp. z 17 września 1883 Nr. 151 Dz. u. p. ustęp 3 przy § 23 ust. przem.

Ad 8. Zob. jak wyżej ustęp 4.

Ad 10. Zob. jak wyżej ustęp 5.

Świadectwo ukończenia z dobrym postępem szkoły zawodowej we Ferlach wystarcza do przemysłu wyrobu broni palnej (reskr. min. z 23 paźdz. 1883 i obw. min. han. z 5 grud. 1897 Nr. 281, Dz. u. p. przy § 15 ust. przem. przytoczone).

Zob. także §§ 4—7 ces. patentu o broni z 24 paźdz. 1882 Nr. 223 Dz. u. p. (przytoczonej w Makarewicza »Dodatkowych ustawach karnych« Kraków 1899).

Ustawa z dnia 23 czerwca 1891 Nr. 89, Dz. u. p. o obowiązkowem próbowaniu wszelkiej ręcznej broni palnej.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§ 1. Wszelką broń palną ręczną w krajach tutejszych wyrabianą, jakiegokolwiek kalibru i wymiaru, zanim wejdzie w obrót (§ 5), należy poddać zbadaniu w zakładzie probierczym urzędowym (»Urząd probierczy«) celem przekonania się o jej wytrzymałości.

Toż samo tyczy się broni palnej ręcznej, wprowadzonej do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, o ile nie jest opatrzona zagranicznemi cechami próby, uznanemi za równe krajowym. Które cechy zakładów probierczych zagranicznych uważane być mają za równe krajowym, postanowi rozporządzenie.

§ 2. Miejsca, w których istnieć mają zakłady probiercze urzędowe, oznaczy rozporządzenie.

§ 3. Co do postępowania przy wprowadzaniu broni palnej, jako też przy próbowaniu broni palnej wprowadzonej i w kraju wyrobionej, co do stępla, który po każdej próbie ma być na broni wyciśnięty, oznaczania kalibru i kładzenia innych znaków, jako też co do taks, które za wykonanie próby w zakładzie probierczym mają być płacone, odnośne postanowi się rozporządzeniem po wysłuchaniu komisyi z biegłych złożonej, którą powoła ministerstwo handlu.

§ 4. Zrobione będą po trzy typy każdego stępla w zakładach probierczych używanego i jeden z nich złożony zostanie w ministerstwie handlu, drugi u właściwej Władzy administracyjnej krajowej; trzeci zachowa zakład.

Podrabianie lub fałszowanie stępli urzędowych podpada pod § 199 lit. *d)* kodeksu karnego.

§. 5. Fabrykanci lub handlarze, jako też osoby przez nich zatrudniane, sprzedające, rozsyłające lub mające na sprzedaż broń palną ręczną, co do której obowiązkowi w § 1 wyrażonemu nie uczyniono zadosyć w sposób przepisany, stają się winnymi przekroczenia i mają być karani według postanowień ustawy przemysłowej.

W podobny sposób karać należy, gdy kto sprzedaje lub rozsyła albo trzyma na sprzedaż broń palną ręczną nie tego samego kalibru, który jest na broni podany. Gdyby przez naprawę starej strzelby kaliber się powiększył, trzeba poddać strzelbę nowej próbie.

W pierwszym jak i w drugim przypadku Władza przemysłowa ma broń taką skonfiskować i zarządzić z urzędu na koszt strony wypróbowanie tej broni według przepisów ustawy.

Jeżeli próba wypadnie pomyślnie, należy broń zwrócić fabrykantom lub handlarzom, w przeciwnym zaś razie uczynić je w sposób stosowny niezdatną do użytku.

§ 6. Przestrzeganie ustawy niniejszej należy do Władz przemysłowych, które posługiwać się mają radą przyboczną, złożoną z biegłych.

Gminy obowiązane są udzielać w tym względzie Władzy przemysłowej na żądanie stosownej pomocy.

§ 7. Co się tyczy ręcznej broni palnej do uzbrojenia wojska w krajach tutejszych lub zagranicą przeznaczonej, wypróbowanie jej przez osobne komisye zawodowe wojskowe ma ten sam skutek, co próba w myśl postanowień ustawy niniejszej wykonana.

§ 8. Broń palna, która w chwili gdy ustawa niniejsza zaczęła obowiązywać, była już w użyciu, podlega postanowieniom jej, tylko w tym przypadku, gdy później kaliber będzie zmieniony lub strzelba z przodu nabijana. przerobiona zostanie na odtylcową.

Fabrykanci i handlarze broni palnej obowiązani są zapasy broni, owej chwili w ich posiadaniu będące, o ileby broń ta nie była już opatrzona zagranicznemi cechami próby, uznanemi za równe krajowym, poddać w przeciągu roku urzędowemu zbadaniu i odstęplowaniu (odstęplowanie zapasu).

Czynność ta urzędowa ograniczać się będzie zwyczajnie do obejrzenia broni palnej i tylko w razie potrzeby wykonywana będzie próba strzału; poczem broń uznana za bez-

pieczną, opatrzoną będzie stęplem odbycie próby potwierdzającym (stęplem do zapasu).

Ci fabrykanci lub handlarze, u których po upływie powyższego terminu broń palna, podlegająca opatrzeniu stęplem dla zapasów ustanowionym, znalezioną będzie bez tego ocechowania, karani być mają według postanowień ustawy niniejszej.

§ 9. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej w sześć miesięcy po ogłoszeniu.

§ 10. Wykonanie ustawy niniejszej poruczа się Ministrom handlu, spraw wewnętrznych, oświecenia i skarbu.

Przewidziane w § 7 badanie przez osobne komisye zawodowe wojskowe należy do wspólnego ministerstwa wojny

2) Rozporządzenie ministerstw handlu, spraw wewnętrznych, wyznań i oświaty i skarbu z dnia 23 sierpnia 1899, Nr. 174 Dz. u. p., tyczące się dobrowolnego poddawania próbie broni palnej ręcznej prochem bezdymnym myśliwskim i tarczowym.

W wykonaniu ustawy z dnia 23 czerwca 1891, Dz. u. p. Nr. 89 o obowiązkowem próbowaniu wszelkiej broni palnej ręcznej — po wysłuchaniu komisyi utworzonej z biegłych a zwołanej w myśl § 3 tej ustawy przez ministerstwo handlu — rozporządza się co następuje:

§ 1. Broń palna ręczna z paleniskiem centralnem, która była już poddana przepisanym próbom w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 9 listopada 1891, Dz. u. p. Nr. 184, tyczącego się wykonania ustawy z dnia 23 czerwca 1891, Dz. u. p. Nr. 89 o obowiązkowem próbowaniu wszelkiej broni palnej ręcznej, może być na życzenie proszącego o to, próbowaną także prochem bezdymnym myśliwskim i tarczowym Nr. 1 a to broń najpospolitszych kalibrów, nabojami w osłonach tekturowych lub mosiężnych, broń zaś innych kalibrów pod tym warunkiem, żeby urządzenie osłony ich nabojów pozwalało włożyć kapsułki z wzmocnionem napełnieniem.

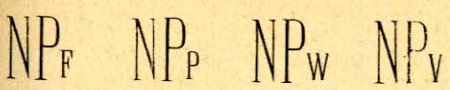
Gdy lufy są do szrutu, używa się ładunków podanych

w tablicy *A*, (str. 173) gdy zaś lufy są do kul, ładunków podanych w tablicy *B*. (str. 174).

Strzelby do nabojów wojskowych 8 milometrowych próbuje się przez strzelenie z nich 2·95 gramami prochu bezdymnego w nich zawartego i przynależnym pociskiem o płaszczu stalowym ważącym 15·8 grama.

§ 2. Na broni palnej ręcznej, która była poddana przepisanym próbom przez strzelanie zwykłym prochem a nadto była próbowana przez strzelanie prochem bezdymnym i myśliwskim i tarczowym Nr. I (nowy proch N. P.) wyciska się oprócz oznaczeń podanych w § 6 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 9 listopada 1891, Dz. u. p. Nr. 184, jeszcze cechę próby wykonanej prochem bezdymnym, tudzież dotyczący numer protokółu i dwie ostatnie cyfry bieżącego roku a to na lufie, z reguły pod cechą już tam będącą i na górnej, z prawej strony leżącej ścianie baskwili.

Znaki próby wykonanej prochem bezdymnym myśliwskim i tarczowym Nr. I (Nowy proch).

Borowlany. Praga. Weyprt. Wiedeń.

Oprócz tego waży się lufy po poprzedniem odjęciu urządzeń celowych, jakoteż osady na rzemień a ciężar ich w gramach i dziesiątych częściach grama wybija się na tylnej i dolnej części bezpośrednio przed hakiemlufy na dolnej szynie lub w innem stosownem miejscu lufy. Szczegóły, tyczące się próbowania prochem bezdymnym, zanotować należy w osobnym protokóle; zarazem zapisać należy w osobnym protokóle; zarazem zapisac należy także długość rur w milimetrach.

§ 3. Za próbowanie prochem bezdymnym myśliwskim i tarczowym, liczą się następujące taksy:

Uwaga. Znaki próby wyobrażone są w podwójnej wielkości.

Za wypróbowanie wszelkich luf pojedyńczych żelaznych, stalowych i damasceńskich . . . . . 32 c.
za wypróbowanie wszelkich luf podwójnych żelaznych stalowych i damasceńskich . . . . . 40 »
za wypróbowanie luf potrójnych . . . . . 48 »
za wypróbowanie strzelb repetierowych . . . . . 80 »
za wypróbowanie pistoletów pojedyńczych . . . . 12 »
za wypróbowanie pistoletów podwójnych . . . . . 24 »
za wypróbowanie pistoletu tarczowego . . . . . 32 »
za wypróbowanie pistoletu do nabojów myśliwskich od lufy . . . . . 16 »
za wypróbowanie pistoletu repetierowego od strzału . 6 »
za wypróbowanie rewolweru od strzału . . . . . 6 »
za wypróbowanie broni salonowej o jednej lufie . . 20 «
za wypróbowanie broni salonowej o dwóch lufach . . 40 «
za wypróbowanie strzelby salonowej repetierowej . . 80 »

Amunicyi potrzebnej do próbowania rewolwerów i pistoletów repetierowych dostarczyć ma zawsze proszący o próbę.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze nie narusza postanowień rozporządzenia ministeryalnego z dnia 9 listopada 1891 r., Dz. u. p. Nr. 184.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

1) Handel bronią i amunicyą choćby bez wyrabiania jest sam przez się przemysłem koncesyonowanym (M. H. 2 VIII 1884 l. 22284.

2) Wyrób *kapsli* jest przemysłem koncesyonowanym (Reskr. min. 27 VIII 1884 l. 27096.

1) Także do samego handlu bronią i amunicyą potrzeba koncesyi i przepisanego dowodu uzdolnienia. Kandydat ubiegający się o zezwolenie jedynie na handel, może dowód uzdolnienia zastąpić świadectwem roboczem względnie świadectwem nauki odbytej w odpowiednim przemyśle handlowym (reskr. M. H. 2 VIII 1884 l. 22284).

2) Również i do sprzedaży śrótu ołowianego potrzeba koncesyi (nam. dol. Austryi 12 III 1853 Nr. 69 Dz. u. k. i 13 III 1882 l. 4547).

Tablica A.

Tablica

nabojów probierskich i zwykłych dla luf do szrutu.

Proch: Proch bezdymny myśliwski i tarczowy Nr. I.
Ołów: Szrut mięki Nr. 12, średnica ziarka 2·5 milimetra.

Kaliber lufy		Nabój probierski		Nabój zwykły	
numer	milimetrów	proch	szrut	proch	szrut
		gramów			
4	27·0	10·3	128·0	7·7	96·0
8	21·0—21·8	6·4	80·0	4·8	60·0
10	19·4—20·2	4·7	57·6	3·5	43·2
12	1·48—18·8	3.7	47·4	2·8	35·4
14	17·6—17·8	3.5	43·2	2·6	32·4
16	16·8—17·0	3.2	39·2	2·4	29·4
18	16·2	2.9	36·0	2·2	27·0
20	15·6	2.8	33·6	2·1	25·2
24	14·6	2.5	29·6	1·9	22·2
28	13·8	2·3	27·2	1·7	20·4
32	13·2	1·9	24·0	1·4	18·0
38—34	12·6—13·0	1·7	23·2	1·3	17·4
44—40	12·0—12·4	1·6	20·8	1·2	15·6
54 - 46	11.2 - 11·8	1·5	18·4	1·1	13·8
76—58	10·0—11·0	1·2	15·0	0·9	11·4

Tablica B.

Tablica

nabojów probierskich i zwykłych dla luf do kul.

Proch: Proch bezdymny myśliwski i tarczowy Nr. I.
Ołów: Ołów miękki o ciężarze gatunkowym 11·35 kilograma.

Kaliber lufy		Nabój probierski		Nabój zwykły	
numer	milimetrów	proch	pocisk	proch	pocisk
		gramów			
4	27.0	8·0	252·0	8·0	168·0
8	21·0—21·8	4·7	139·5	4·7	93·0
10	19·4—20·2	3·6	106·5	3·6	71·0
12	18·4—18·8	2·9	82·5	2·9	55·0
14	17·6—17·8	2·5	69·0	2·5	46·0
16	16·8—17·0	2·3	60·8	2·3	40·5
18	16·2	2·1	54·0	2·1	36·0
20	15·6	2·0	51·0	2·0	34·0
24	14·6	1·9	46·5	1·9	31·0
28	13·8	1·9	43·5	1·9	29·0
32	13·2	1·8	42·0	1·8	28·0
38 – 34	12·6—13·0	1·8	40·5	1·8	27·0
44 — 40	12·0—12·4	1·8	39·0	1·8	26·0
54 — 46	11·2—11·8	1·7	36·0	1·7	24·0
76 — 58	10·0—11·0	1·6	31·5	1·6	21·0
112 — 81	8·8— 9·8	1·4	27·0	1·4	18·0
174—120	7·6— 8·6	1·1	21·0	1·1	14·0
291—188	6·4— 7·4	0·8	16·5	0·8	11·0

Waga pocisku do próby strzałowej rozdziela się na dwa pociski równej ciężkości.

3) Wyrób kapsli jest również przemysłem koncensyonowanym.

ad 11. Zob. rozp. min. z 17 wrześn. 1883 Nr. 151 Dz. u. p. ustęp. 5 przy § 23 ust. przem.

I) Rozporządzenie Ministerstw spraw wewnętrznych, handlu, rolnictwa, skarbu i obrony krajowej, wydane za porozumieniem się z Ministerstwem wojny państwa z dnia 2 lipca 1877, Nr. 68 Dz. u. p. zawierające przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków rozsadzających i obchodzeniu się z niemi.

Przepisy ogólne.

§ 1. Rozporządzenie niniejsze odnosi się do tych środków rozsadzających, które nie są przedmiotem monopolu skarbowego, których wyrabianie przeto i sprzedaż nie są wyłącznie samemu rządowi zastrzeżone.

§ 2. Środki rozsadzające, w których skład wchodzą części składowe prochu ruszniczego (saletra, siarka i węgiel), albo które przeznaczone lub przydatne są do strzelania z jakiejkolwiek broni palnej, podlegają też nadal monopolowi prochowemu.

§ 3. Czy przetwór pewien jest lub nie jest przedmiotem monopolu skarbowego, dochodzić tego będzie drogą badania komitet wojskowy techniczno-administracyjny, w porozumieniu z c. k. Szkołą główną techniczną w Wiedniu.

Badanie to ma być podejmowane podług wskazówek objętych Dodatkiem do rozporządzenia niniejszego (lit. A) a celem tegoż będzie także orzèczenie.

1. czy ze względem na bezpieczeństwo przetwór, o który chodzi, może być dopuszczony do powszechnego obrotu, a w szczególności do przewozu kolejami żelaznemi.

2. czy stosowane być mają do niego przepisy bezpieczeństwa istniejące co do prochu strzelniczego, czyli też przepisy niniejszego rozporządzenia.

3. czy w postaci przedstawionej uważany być ma za amunicyą, a w szczególności czy za amunicyą zakazaną, nakoniec

4. czy we względzie postępowania z nim trzymać się należy jeszcze jakich innych przepisów bezpieczeństwa, bądź już istniejących, bądź dopiero wydać się mających.

§ 4. *zmieniło rozporz. z 22 wrześ. 1883 Nr. 126 Dz. u. p. (zob. niżej).*

§ 5. Kto chce uzyskać dopuszczenie pewnego środka rozsadzającego, podać ma prośbę z dokładnym opisem przetworu i sposobu otrzymywania tegoż do c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych, które prześle je c. k. ministerstwu wojny państwa celem zarządzenia przeznaczonego zbadania (§ 3).

§ 6. Proszący obowiązany jest podać w tym celu autentyczną próbkę swego przetworu i zastosować się pod względem ilości i miejsca odstawy do otrzymanego w tej mierze zlecenia komitetu wojskowego techniczno-administracyjnego, udzielić temuż wszelkich szczegółów, tyczących się przetworu, a któreby się okazały potrzebnemi i złożyć w komitecie taksę w kwocie 500 złr., na pokrycie kosztów badania przeznaczoną.

Zbadanie odbędzie się stosownie do § 3, a relacya złożona będzie ministerstwu wojny państwa, które prześle ją ministerstwu spraw wewnętrznych z dołączeniem własnego zdania.

7. O ile przetwór nie jest przedmiotem monopolu prochowego, c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych, za porozumieniem się z c. k. ministerstwem handlu na zasadzie owej relacyi i tego zdania orzeknie o dopuszczeniu środka rozsadzającego i ustanowi warunki tego dopuszczenia.

W razie dopuszczenia udzielone będzie proszącemu pozwolenie na wyrabianie, pozbywanie lub przewóz, a to także kolejami żelaznemi lub z ich wyłączeniem i postanowi się zarazem, czy do tego ciała wybuchającego z powodu jego własności, zastosowane być mają we względzie policyi bezpieczeństwa, przepisy niniejszego rozporządzenia, czyli też przepisy tyczące się prochu strzelniczego; czy prócz tego w tym lub innym względzie zachowywane być mają jeszcze jakie osobne środki ostrożności; nakoniec, czy środek rozsadzający w postaci przedstawionej uważany być ma za amunicyę, a w szczególności za amunicyę zakazaną i czy zatem podlega przepisom w tej mierze obowiązującym.

§ 8. Wyrabianie w sposób zarobkowy i takaż sprzedaż środków rozsadzających uznaje się na zasadzie § 30 ustawy przemysłowej za przemysł konsensowy.

Konsens udzielony być może tylko pod warunkami w pozwoleniu zawartymi.

§ 9. Przetwory rozsadzające, wprowadzane do obrębu krajów w Radzie państwa reprezentowanych, podlegają przepisom niniejszego rozporządzenia, z wyjątkiem tych, które tyczą się ich wyrabiania.

§ 10. W przypadkach wyjątkowych władza wojskowa odstąpić może od poszczególnych przepisów rozporządzenia niniejszego, o ile to ze względów wojskowych będzie potrzebnem, a stać się może bez niebezpieczeństwa dla osób i własności.

COMMANDANT GENERAL REPUBLIC OF POLAND CHICAGO, ILL.

Przepisy szczególne.

I. Wyrabianie środków rozsadzających.

§ 11. Wyrabianie w sposób zarobkowy środków rozsadzających dozwalane będzie tylko osobom, posiadającym przymioty w ustawie przemysłowej wymagane.

Kto chce osobiście trudnić się wyrabianiem lub objąć kierownictwo techniczne tegoż, udowodnić ma nadto świadectwem, że posiada odpowiednie wiadomości chemiczne i że przynajmniej rok pracował w podobnej fabryce.

§ 12. Chcąc założyć fabrykę środków rozsadzających postarać się trzeba o przyzwolenie na zakład, stosownie do rozdziału III ustawy przemysłowej z dnia 20 grud. 1859.

W prośbie o to podać należy największą ilość rocznego wyrobu i dołączyć wiadomości o miejscu, rozkładzie, urządzeniu i ruchu fabryki, tudzież plany szczegółowe (§ 34 ust. przemysłowej).

Przyzwolenie na zakład nastąpić może dopiero po przeprowadzeniu postępowania edyktalnego, po wysłuchaniu znawców specyalnych i z zachowaniem przepisów poniżej zamieszczonych.

O ile fabryki takie wody potrzebują, przestrzegać należy przepisów ustawy o prawie wodnem.

§ 13. Lokale fabryki środków rozsadzających składać się mają z kilku grup:

Lokale do wytwarzania przetworów wybuchających składać będą pierwszą grupę; lokale do wyrabiania środków rozsadzających z tychże przetworów, drugą; a lokale do wyrabiania nabojów i ich pakowania trzecią grupę.

Budynki każdej z tych grup oddalone być powinny od budynków drugiej grupy najmniej o 50 metrów.

Magazyny na gotowe już środki rozsadzające stanowią czwartą, a wreszcie zabudowanie mieszkalne piątą grupę.

Dwie ostatnie grupy oddalone być mają od siebie, jako też od budynków innych grup, najmniej o 200 metrów.

Zabudowania 4-tej grupy (magazyny) jeżeli pomieścić mogą 200 klg. powinny być od siebie odległe najmniej o 100 m., jeżeli zaś mieścić mogą do 10.000 kilogr., którejto ilości przekraczać nie wolno najmniej o 2000 metrów.

Pojedyńcze zabudowania pierwszych czterech grup powinny być od siebie oddzielone i otoczone okopem z ziemi stosownie do § 16.

§ 14. O wyborze miejsca na fabrykę środków wybuchowych rozstrzyga odległość zabudować sąsiednich, które w razie wybuchu na niebezpieczeństwo byłyby narażone.

Zagrożone zabudowania sąsiednie dzielą się ze względu na stopień niebezpieczeństwa na dwie klasy.

Do I klasy należą: budynki przedsiębiorcy, nie należące do fabryki, tudzież budynki, których właściciele dali pisemne zezwolenie, jako też drogi mało używane.

Do II klasy należą: wszystkie inne domy zamieszkałe i zagrożone, budynki, fabryki i zakłady, koleje żelazne, drogi wodne, tudzież gościńce rządowe, krajowe i powiatowe i drogi bardzo używane, wogóle wszelkie zakłady, co do których nieszczęście przybrać może większe rozmiary.

Miejsce na te lokale fabryczne, które zawierają materyały wybuchowe, oddalone być musi od zabudowań I klasy najmniej o 500 m., od zabudowań zaś II kl. najmniej o 1000 m.

§ 15. Wszystkie budynki, w których znajdują się materyały wybuchowe, zbudowane być powinny z drzewa lekkiego i pokryte tekturą lub podobnym lekkim materyałem.

Kamieni używać wolno tylko do fundamentów, części zaś składowych metalowych tylko do zamykania drzwi i okien, i jeśli potrzeba, do piorunochronów.

Jeżeli stosunki miejscowe wymagają umieszczenia piorunochronów, zastosować się należy w tej mierze do przepisów obowiązujących pod względem piorunochronów na prochowniach i magazynach amunicyi.

Dach, jako też ściany budynków, gdyby miały być tynkowane, wolno pomalować tylko jasnym kolorem.

Lokale do wyrabiania nabojów obliczone być powinny każdy na 2, a najwięcej na 3 robotników.

§ 16. Budynki, w których przyrządzają się materyały wybuchające, powinny być albo otoczone mocnym okopem ziemnym,m sięgającym po szczyt dachu, albo odpowiednio zagłębione w ziemi.

Korona okopu tego powinna mieć najmniej jeden metr szerokości, stoki zaś jego mają być odarnione, a podnoże odstawać powinno od zewnętrznej ściany budynku najmniej o jeden metr. Budynki do poszczególnych czynności przyrządzania mają być odosobnione podobnymi okopami.

§ 17. W budynkach, w których przyrządzają się materyały wybuchowe, podłoga ułożona być powinna szczelnie i bez użycia kamienia lub metalu; a jeżeli produkt wybuchający jest płynny, posypać ją należy martwicą krzemienną, lub wyłożyć powłoką kauczukową lub gutaperkową, któreto pokrycie od czasu do czasu, a w razie rozlania oleju rozsadzającego, natychmiast należy odnawiać, a względnie oczyszczać.

§ 18. We wszystkich budynkach, w których materyały wybuchające są wyrabiane lub przetwarzane, ogrzewanie odbywać się powinno wyłącznie za pomocą wody gorącej, palenisko zaś znajdować się ma po za obrębem okopów.

Przyrządy takie do ogrzewania znajdować się powinny

przy każdym lokalu, w którym wyrabia się lub przetwarza nitroglicerynę i powinny być zawsze staranie utrzymywane.

§ 19. Lokale fabryczne, w których znajdują się materyały wybuchające, oświetlać można, gdy się ściemni, tylko za pomocą latarni, zawieszonych zewnątrz na oknie dobrze oszklonem.

Nocną porą tylko gdy konieczność wymaga, wolno wchodzić do tych lokali i wyłącznie tylko chemikowi, z lampą bezpieczeństwa.

§ 20. Wszystkie przewody rurowe fabryki środków rozsadzających zabezpieczone być mają ile możności od zepsucia i w celach rewizyi łatwo przystępne.

§ 21. W budynkach do fabrykacyi środków rozsadzających, unikać należy ile możności naczyń szklannych, kamiennych lub glinianych, tudzież metalowych, z wyjątkiem ołowianych. Naczynia takie powinny być raczej drewniane, kauczukowe itd.

Przynoszenie przedmiotów nie należących bezpośrednio do fabrykacyi, mianowicie mających części składowe z metalu, jest zabronione.

§ 22. Palenie tytoniu i wszelkie czynności grożące pożarem, są w lokalach do fabrykacyi materyałów wybuchających najsurowiej zabronione. Do wszystkich wzmiankowanych lokali wolno wchodzić tylko w takiem obuwiu, które nie jest podkute żelazem.

§ 23. Przedmioty takie, jak węgiel drzewny, tłuste pakuły, tłusta bawełna itd., które w pewnych okolicznościach same przez się zapalić się mogą, trzymane być powinny jak najdalej od lokali fabrycznych i magazynów.

Jeżeli przedmioty takie są potrzebne do części składowych machin, przyrządów warsztatowych itd. używać ich należy z temi ostrożnościami, które zapobiegają ich zapaleniu się samodzielnemu.

§ 24. Gdy w budynku fabrycznym, zawierającym materyały wybuchające odbywać się mają zewnątrz lub wewnątrz tegoż przebudowania lub naprawy, natenczas materyały te powinny być usunięte starannie z budynku.

§ 25. Przyrządy potrzebne do wyrabiania środków rozsadzających zapomocą nitrowania powinny dawać możność dosadnego chłodzenia ciał, które w nich na siebie działają, trzeba przeto postarać się, aby zapewniony był zawsze przypływ wody do chłodzenia odpowiednio zimnej w ilości dostatecznej.

§ 26. Ściśle kontrolować należy wywięzywanie się ciepła podczas nitrowania, a w tym celu przynajmniej jeden termometr zanurzony być powinien stale w ten sposób w naczyniu, w którem się nitruje, aby ciepłota jego treści dała się natychmiast odczytać.

Jeżeli w aparatach wyrabia się naraz więcej niż 5 kilog. produktów nitrowych, powinien się znajdować przyrząd do mięszania silnie działający, ażeby ciepło, wyzwalające się wskutek miejscowego oddziaływania chemicznego rozchodziło się jak najszybciej w całej masie.

Podobne przyrządy zaprowadzone być powinny wszędzie, gdzie podczas fabrykacyi wywiązywać się może ciepło wzbudzające obawę, mianowicie zaś przy oddzielaniu i pierwszem płókaniu produktów nitrowych.

§ 27. Nitrowaniem kierować ma koniecznie chemik, który odpowiedzialnym jest za fachowe wykonanie roboty, mianowicie zaś za dostatnie chłodzenie i mięszanie.

Przez stosowne uregulowanie ilości materyału surowego, wpuszczać się mających do kwasu, jako też przez stosunkowo silniejsze mięszanie i chłodzenie, utrzymywać ma chemik tę sprawę, ile możności w granicach bezpieczeństwa; gdyby się zaś nieprzewidzianie wywiązało ciepło grożące wybuchem, wprowadzić ma szybko cały ładunek w wielką masę wody, do którego to celu znaczny zapas wody w odpowiednich zbiornikach zawsze w pogotowiu znajdować się powinien.

§ 28. Każdy wytwór nitrowany, przed dalszem jej użyciem, wypłókać należy starannie i uwolnić od wszelkiego śladu nadmiaru kwasów.

Wyrobów nitrowych, niedostatecznie pozbawionych kwasu, nie należy ani w przyrządach ani gdziekolwiek indziej pozostawiać lub przerabiać.

Przyrządy, po wypróżnieniu z nich ostatniego ładunku dziennego, za każdym razem wypłókać należy starannie wodą.

Wypłóczyny kwaśne usuwać należy w taki sposób, aby nie mogły szkodzić ludziom, zwierzętom lub uprawie ziemi.

§ 29. W jednem naczyniu do nitrowania nigdy nie wolno wyrabiać naraz więcej niż 500 kilogramów wytworów nitrowanych.

§ 30. Jaka najwyższa temperatura jest przy nitrowaniu dopuszczalną, zależy to od tego, jakiego rodzaju wytwór nitrowany ma być otrzymany i od metody jego wyrobu.

W szczególności co się tyczy nitrowania gliceryny i dalszego przerabiania nitrogliceryny (oleju rozsadzającego), ciepłota materyału nie powinna nigdy wynosić więcej nad 30° C. a przy przetwarzaniu nie powinna spadać niżej od + 12° C.

§ 31. Nitrogliceryny (oleju rozsadzającego) samej albo w płynach rozpuszczonej, jako nader niebezpiecznej, w handel wprowadzać nie wolno; a chcąc z niej wyrabiać środki wybuchowe, należy ją raczej przez zmięszanie z innemi odpowiedniemi ciałami uczynić mniej niebezpieczną.

§ 32. Ciała pochłaniające potrzebne do przyrządzania środków wybuchowych nitroglicerynę zawierających, jeżeli nie wybuchają i nie zapalają się same przez się, nie ulegają osobnym przepisom.

Jeżeli zaś też ciała pochłaniające są wybuchającemi, stosowane będą do nich, według ich własności, albo przepisy bezpieczeństwa, tyczące się prochu strzelniczego, albo też przepisy niniejszego rozporządzenia.

§ 33. Ciała pochłaniające, które jak węgiel drzewny, drzewo suszone itd. w pewnych okolicznościach zapalić się mogą same przez się, przechowywane być mają, jeżeli jest ich więcej nad 500 kilogr. w odległości najmniej 200 metrów od lokali fabrycznych lub magazynów. Mniejsze ilości przechowywane być mogą także w mniejszej odległości w lokalach całkiem bezpiecznych od ognia.

Mianowicie zaś gdy ciała te wyjęte zostaną z pieców, gdzie były zwęglone lub suszone, umieścić je należy natychmiast w naczyniach żelaznych, zamykających się szczelnie i pozostawić w nich najmniej 3 dni przed użyciem.

§ 34. Ciała pochłaniające do nitrogliceryny, wolne być muszą od wszelkich ciał obcych, które przez działania mechaniczne lub chemiczne mogłyby sprowadzić wybuch.

W czasie fabrykacyi nie wolno nigdy do ciała pochłaniającego domięszać więcej oleju rozsądzającego, niż w miarę rozmaitego stanu ciepłoty i wilgoci powietrza, nawet przy dość znacznem ciśnieniu mechanicznem jeszcze niezawodnie go pochłania.

§ 35. Olej rozsadzający mięszać należy z ciałem pochłaniającem w naczyniach ołowianych, drewnianych, kauczukowych lub gutaperkowych rękami, albo za pomocą przyrządów zaopatrzonych w powłokę mięką (sprężystą). Mięszanina do powyższego celu przecierana będzie kilkakrotnie przez sito z drutu mosiężnego za pomocą łagodnego ciśnienia.

§ 36. Przetwory nitroglicerynowe ażeby mogły być wprowadzone w handel, powinny być przerabiane w tych postaciach i osłonach, które przepisane zostały w orzeczeniu tyczącem się zezwolenia wyrobu.

Każda osłona zaopatrzona być powinna zewnątrz znakiem fabrycznym i napisem wyrażającym rodzaj przetworu.

Przerabianie odbywać się ma zwyczajnie za pomocą pracy ręcznej; używanie machin zależy od pozwolenia ministerstwa spraw wewnętrznych.

§ 37. Nadawanie środkom wybuchającym przepisanych postaci i zaopatrywania ich w osłony, t. j. zwykle wyrabianie z nich nabojów odbywać się powinno w szałasach całkiem odosobnionych (§ 16), w których znajdować się ma jednocześnie nie mniej niż dwóch, a nie więcej, niż trzech robotników. Jeden lub więcej majstrów wyrobu nabojów doglądać powinno tej roboty.

W szałasie do wyrobu nabojów nie ma nigdy znajdować się naraz w zapasie więcej niż 60 kilogr. środków wybuchowych.

§ 38. Materyały do środków wybuchowych znosić mają do szałasów na naboje osobni robotnicy w naczyniach drewnianych nieprzepuszczających, mieszczących w sobie mniej więcej po 15 kilogr., nie wolno ich zaś toczyć. Majster wyrobu nabojów obowiązany jest zbadać za każdym razem ma-

terjały, które mu będą oddane i przekonać się, czy są jednostajnie wymięszane, a w szczególności czy przetwory nitroglicerynowe nie są tłustawe lub zmarzłe.

§ 39. W szałasach na naboje panować musi zawsze porządek i czystość. Majster wyrobu nabojów sam otwierać ma z rana wszystkie szałasy, przekonać się, czy wszędzie panuje przepisany porządek i zaradzić natychmiast temu, co by nie było jak należy. W szałasach na naboje nie mają znajdować się żadne inne naczynia lub narzędzia prócz tych, które są potrzebne do wyrabiania nabojów.

Luźnych części metalowych nie należy nigdy przynosić do szałasu na naboje, dopóki w nim znajdują się jeszcze środki rozsadzające lub narzędzia niemi zanieczyszczone.

Robotnikom nabojów nie wolno w żadnym razie przerywać roboty dla przynoszenia materyałów lub odnoszenia zrobionych nabojów.

Gotowe naboje odnosić mają podobnież osobni robotnicy w koszach, bądź do magazynu bądź do pakowni.

§ 40. Wszelkie odpadki, pozostałe na stole lub podłodze, muszą być co wieczór usunięte i jeżeli pomieszane są z pyłem itp., w skrzynce lub papierze oddane majstrowi, który zajmie się ich zniszczeniem (§ 61).

§ 41. Przy końcu każdego tygodnia roboczego wszystkie szałasy należy starannie wyczyścić.

Stoły, tudzież wszystkie sprzęty i przyrządy olejem rozsadzającym zanieczyszczone, wymyte być powinny gorącym gryzącym ługiem sodowym i przez majstra wyrobu nabojów zrewidowane.

Najmniej raz na miesiąc oczyścić należy dobrze podłogi i wsiąknięty olej rozsadzający rozłożyć przez nalanie gorącego gryzącego ługu sodowego.

Gdyby jaki przyrząd lub jakikolwiek przedmiot z szałasów miał być naprawiony lub gdyby miano uskutecznić tam jaką czynność z sprzętami metalowemi, wtedy przedmioty te podobnież oczyścić wprzód należy doskonale gorącym ługiem gryzącym sodowym.

§ 42. Wchodzić do obrębu fabryki środków wybuchowych lub poszczególnych jej budynków, dozwala się w zasadzie tylko służbie fabrycznej i nadzorczej (§ 117). Innym osobom wchodzić wolno tylko przez zabudowanie administracyjne i tylko za każdorazowem pozwoleniem kierownika fabryki.

Osobom takim, gdy zwiedzają fabryki, towarzyszyć powinien sługa fabryczny, na którego możnaby się spuścić.

Obręb zabudowań, w których wyrabiają się materyały wybuchające, jako też te, w których materyały takie się przechowywa, ogrodzić należy w sposób wpadający w oko i przy wszystkich wejściach, tudzież w innych odpowiednich miejscach poumieszczać tablice ostrzegające z napisami wyrażającymi, że jest to fabryka środków wybuchowych i że wstęp tudzież wszelkie czynności grożące pożarem są zabronione.

§ 43. Ze względu na rodzaj materyału wybuchowego, tudzież na stosunki miejscowe lub wszelkie inne szczególne, ministerstwo spraw wewn. w porozumieniu z ministerstwem handlu pozwolić może na ulgi co do przepisów zawartych w §§ 13, 14, 15, 16, 31 i 36.

Zmian w zakładzie fabrycznym lub w sposobie fabrykacyi nie wolno zaprowadzać bez szczególnego pozwolenia władzy właściwej. Władza osądzi, czy potrzebnem będzie nowe zbadanie (§§ 3 i 6) lub nowe postępowanie edyktalne (§ 12).

II. Przechowywanie.

§ 44 *zmieniło rozp. z 22 wrześ. 1883 Nr. 156, Dz. u. p. (zob. niżej).*

§ 45. Pod względem położenia, konstrukcyi i rozkładu, magazyny fabryczne ulegają przepisom ogólnym o lokalach fabrycznych (§§ 12 aż do 16).

§ 46. Magazynów sprzedaży na ilość środków wybuchowych, większą od 3 kilogr., nie wolno nigdy stawiać w obrębie miejsca zamieszkałego.

Miejsce pod takie magazyny wyznaczy władza administracyjna powiatowa po uprzedniem przeprowadzeniu komisyi i mając na względzie pojemność magazynu, jako też odległość jego od zakładów sąsiednich w § 14 wzmiankowanych, a to w taki sposób, ażeby:

a) magazyny sprzedaży na więcej niż 3 aż do 100 kilogr. oddalone były od wszystkich zabudowań I i II klasy najmniej o 100 metrów,

b) magazyny na 100 aż do 500 kilogr. od zabudowań I klasy najmniej o 200 metrów, a od zabudowań II klasy najmniej o 500 metrów,

c) magazyny na 500 aż do 1000 kilogr od zabudowań I klasy o 300 metrów, a od zabudowań II klasy najmniej o 100 metrów,

d) magazyny na 1000 aż 10.000 kilogr. od zabudowań I klasy o 500 metrów, a od zabudowań II klasy najmniej o 1000 metrów.

§ 47. Magazyny wydawcze służą do przechowywania tych środków rozsadzających, które nabywają w większych ilościach osoby lub przedsiębiorstwa, do nabywania ich uprawnione (§ 99), celem bezpośredniego ich użycia w przemyśle lub rolnictwie.

Pod względem położenia ulegają przepisom następującym:

a) magazyny wydawcze na więcej niż 3 aż do 50 klgr. oddalone być powinny od wszystkich zabudowań I i II klasy (§ 14) o 50 metrów,

b) magazyny na 50 aż do 100 klgr. od wszystkich zabudowań I i II klasy najmniej o 100 metrów,

c) magazyny na 100 aż do 1000 klgr. od zabudowań I klasy najmniej o 200 metrów, a od zabudowań II klasy najmniej o 500 metrów,

d) magazyny na 1000 aż do 10.000 kilogr. od zabudowań II klasy najmniej o 1000 metrów.

Magazyny wydawcze zakładać należy w takiej odległośei od miejsc, gdzie się odbywa rozsadzanie, aby masy rozrzucone przy rozsadzaniu nie mogły ich dosięgnąć.

§ 48. Władza administracyjna krajowa pozwolić może na zmniejszenie oddalenia magazynów, gdy ruch przedsiębiorstwa na to zezwala, a ze względu na stosunki miejscowe niebezpieczeństwo jest mniejsze.

Do założenia magazynów wydawczych i magazynów sprzedaży, mieszczących w sobie więcej niż 10.000 klgr., potrzebne jest osobne pozwolenie ministerstwa spraw wewnętrznych, które także za każdym razem poda warunki założenia.

§ 49. Pomniejsze magazyny sprzedaży i magazyny wydawcze na więcej niż 3 aż do 100 kilogr., zbudowane być mogą z prostych suchych desek, szczelnie do siebie przystających, a ze wszystkich stron z wyjątkiem tej, w której mieszczą się drzwi, otoczone i pokryte być powinny warstwą piasku lub ziemi oczyszczonej z kamieni na 1 metr grubą, drzwi zaś znajdować się powinny po tej stronie, po której w razie wybuchu najmniejsza powstałaby szkoda.

Co się tyczy konstrukcyi i ubezpieczenia okopem większych magazynów wydawczych i magazynów sprzedaży, na więcej niż 100 kilogr., w tej mierze zastosować się należy do przepisów zawartych w §§ 12 aż do 16 rozporządzenia niniejszego, odnoszących się do budynków fabrycznych w ogólności, z tem jednak ułatwieniem, że gdy chodzi o magazyny na 100 aż do 1000 kilogr. wszędzie tam, gdzie i dopóki żadne zabudowania sąsiednie nie są zagrożone, podnoże okupu w § 16 przepisanego oddalone być może od magazynu tylko o 0·5 metra, korona zaś jego mieć może tylko 0·5 metra szerokości.

§ 50. Podłogę magazynów stanowić ma nalepa gliniana, pokryta zawsze płachtami cwelichowemi, które gdy tego potrzeba, czyścić należy przez trzepanie i pranie w gorącym żrącym ługu sodowym po za obrębem lokalu.

§ 51. Wszystkie magazyny środków wybuchowych powinny być dobrze przewietrzane; ciepłota nie powinna w nich wynosić więcej nad 35° C., a światło słoneczne nigdy padać nie powinno bezpośrednio na zapasy.

W każdym magazynie, na wewnętrznej stronie ściany, na którą pada światło słoneczne, umieszczony być ma ciepłomierz, na którym ile razy wchodzi się do magazynu, ciepłotę odczytać i zanotować należy. Przewiewniki magazynów, które gęstemi kratami drucianemi zaopatrzone być powinny, mają być zawsze otwarte, okna zaś otwierają się tylko podczas rewizyi, gdy się wyjmuje zapasy i w dniach pogodnych

suchych. Przeciw szczurom i myszom użyć należy stosownych środków.

§ 52. Jak największego porządku i czystości przestrzegać należy tak wewnątrz jak i zewnątrz magazynów środków rozsadzających.

§ 53. W magazynach środków rozsadzających zabrania się przechowywać zapalniczki wybuchające, kapsle rozsadzające, przetwory strzelające, albo wszelkie inne przedmioty grożące pożarem lub wybuchem. Wyjątkowo władza administracyjna powiatowa pozwolić może na przechowywanie w magazynach wydawczych (§ 47) mieszczących w sobie aż do 500 kilogr., także prochu ruszniczego, razem z innymi środkami wybuchowymi, jednakże za drewnianem przepierzeniem, oddzielającem je od siebie.

§ 54. Przy wykonywaniu robót w magazynach, osobom do tego przeznaczonym, nie wolno mieć przy sobie przedmiotów ogień wzniecających; przeto, zanim robotnicy wejdą do magazynów, zrewidowani być powinni przez służbę w tym celu ustanowioną.

Zabrania się surowo tak palenia tytoniu, jak i wszelkich czynności pożarem grożących nie tylko w magazynach, lecz i w pobliżu.

W stosownych miejscach w otoczeniu umieścić należy tablice z napisami ostrzegającymi o tym zakazie.

§ 55. Do robót we wnętrzu magazynu używać należy prócz dozorców, tylko tylu robotników, ilu niezbędnie potrzeba, a zresztą nikomu nie wolno wchodzić do magazynu. Robotnicy, którzy powinni być ludźmi pewnymi i silnymi, równie jak wszelkie inne osoby do magazynu wchodzące, wdziewać powinny trzewiki pilśniowe, których zawsze dostateczna ilość znajdować się powinna w zapasie.

§ 56. W magazynach znajdować się powinny zapasy pieńków graniastych, na których pojedyńcze paki tak ustawiać należy, ażeby nie mogły przewrócić się lub spaść, a zarazem, żeby powietrze mogło przewiewać we wszystkich kierunkach.

§ 57. Jeżeli do upakowania zapasów użyto trocin, usunąć je należy, gdy się paki wypróżnia.

Jeżeli zaś do opakowania użyto martwicy krzemiennej, takowa może pozostać.

§ 58. Naczyń napełnionych środkami wybuchającemi, nie wolno przewracać, toczyć lub usuwać, ani też kręcić na ziemi około punktu oparcia, przeciwnie należy nosić je zawsze bardzo ostrożnie, a przedewszystkiem chronić od potrącenia.

§ 59. W magazynach zabrania się surowo otwierania i zamykania naczyń pakunkowych, tudzież wszelkiej czynności z przetworem. Części składowe żelazne w magazynach znajdować się nie powinny.

§ 60. Naczynia, w których przechowywano środki wybuchowe, a które już nie mają być używane, jeżeli są zanieczyszczone środkiem rozsadzającym, spalić należy w miejscu bezpiecznem i oddalonem.

§ 61. Materyał rozsadzający rozprószony zebrać należy z największą ostrożnością, wysypać w miejscu odległem, od wiatru zasłoniętem, tworząc jakby sznurek na palec gruby i z jednego końca podpalić.

Środki rozsadzające, które przez proste podpalenie nie dadzą się zapalić, zniszczyć należy częściowo, najwięcej po 100 gramów, w miejscu odległem, wysadzając je w powietrze, za pomocą kapsli rozsadzającej do tego przeznaczonej.

§ 62. Magazyny środków rozsadzających rewidować należy, z wyjątkiem zimnej pory roku (poniżej 5^0 C.) raz na miesiąc w lecie i wogóle gdy czas jest bardzo ciepły (nad 30^0 C.) co dwa tygodnie, dla zanotowania ciepłoty i zbadania w ogólności, jaki jest stan magazynu i zapasów.

§ 63. Ażeby zbadać, w jakim stanie jest tam przetwór, wziąść należy tu i owdzie próbki z tych środków rozsadzających, które leżały na składzie już od 6 miesięcy i wyciągnąć je letnią wodą dystylowaną, (a w braku tejże czystą wodą studzienną). Następnie wyciąg ten badać należy za pomocą papieru powleczonego klajstrem skrobiowym i jodkiem potasu (którego dostać można w każdej aptece).

Użyć do tego należy dwóch pasków rzeczonego papieru

odczynnikowego białego zachowywanego w słoju na przetwory szczelnie zamkniętym.

Jeden piasek zanurza się w wyciągu, drugi zaś w wodzie, poczem kładzie się każdy na podstawce szklannej zupełnie oczyszczonej.

Jeżeli zabarwienie fiołkowe paska zanurzonego w wyciągu będzie silniejsze, niżeli drugiego paska, oznacza to, że badana próbka żaczyna się psuć.

Przekonawszy się przez to badanie, że materyał psuć się zaczyna, należy tenże zniszczyć podług przepisów Dodatku *B*.

Następnie w podobny sposób powtarzać należy co miesiąc badania takich dawniejszych zapasów.

§ 64. Jeżeli za wejściem do magazynu uczuwa się woń nieprzyjemną dla narzędzi oddechowych (pochodzą z wytworów nitrowych lotnych), wyszukać należy paki, z których się woń ta wydobywa, oddalić je natychmiast z magazynu i również zniszczyć według przepisów Dodatku *B*.

§ 65. Ze światłem wolno wchodzić do magazynów tylko w razie koniecznej potrzeby i tylko z lampą bezpieczeństwa.

Gdy w budynkach odbywać się mają zewnątrz lub wewnątrz tychże przebudowania lub naprawy, tudzież gdy się ma urządzić magazyn środków rozsadzających, zastosować się należy do przepisu § 24 niniejszego rozporządzenia o poprzedniem usunięciu środków rozsadzających.

Jeżeli o ile można przewidzieć, wykonanie tych robót nie grozi niebezpieczeństwem środkom rozsadzającym, w magazynie będącym, można zaniechać wyprzątania; w takim wszakże razie robota uskuteczniona być powinna pod dozorem sługi fabrycznego pewnego i w jego ciągłej obecności.

III. Pakowanie.

§ 66. Do wysyłek w większych ilościach pakować należy środki rozsadzające w skrzyneczki lub beczułki drewniane. Naczynie takie mieścić powinno w sobie najwięcej 25 kilogr. środków rozsadzających.

Naczynia do pakowania nie powinny mieć w sobie nic

metalowego, zamykają się zaś wiekami drewnianemi, które tylko drewnianemi gwoździami przymocowywać należy.

Do otwierania i zamykania tych naczyń używać należy wyłącznie tylko drewnianych lub miedzianych narzędzi. Narzędzi żelaznych nie wolno nigdy używać.

§ 67. W fabryce pakować należy zawsze w lokalu oddalonym od innych budynków fabrycznych, jako też magazynów, a odosobnionym zapomocą okopu (§ 16).

Także i zamykanie naczyń (zabijanie gwoździami, plombowanie) w fabryce, odbywać się powinno w osobnym lokalu równie dobrze ubezpieczonym, a w wyborze miejsca szczególny wzgląd należy mieć na to, aby w danym razie nieszczęśliwy przypadek do miejsca tego był ograniczony.

W żadnym z tych dwu lokali nie powinno znajdować się równocześnie więcej nad 500 kilogramów środków rozsadzających.

§ 68. Przepakowywanie środków wybuchowych w magazynach sprzedaży i w magazynach wydawczych, odbywać się powinno zawsze po za obrębem magazynu, a w magazynach na więcej niż 100 kilogramów, w miejscu od niego oddzielonem, ale leżącem w obrębie okopu, odosobnionem od magazynu, zapomocą okopu 2 metry wysokiego, w koronie na 0.3 metra szerokiego, z naturalną pochyłością.

§ 69. Przetwory nitroglicerynowe i tym podobne środki rozsadzające pakować wolno tylko w kształcie nabojów, obwiniętych w papier pargaminowy podług przepisu § 36, jeżeli nie ma w tej mierze osobnych przepisów.

Naboje takie zamknięte być muszą szczelnie, w dotknięciu nie powinny być tłustawe i nie powalane zewnątrz żadnym materyałem rozsadzającym.

§ 70. W skrzyneczkach lub beczułkach naboje leżeć powinny na pokładzie martwicy krzemiennej lub trocin i zapomocą tego samego materyału odosobnione być mają od ścian i wieka. Można także pakować je częściowo w pudełkach tekturowych, które zapobiegają ruszaniu się nabojów w naczyniu i wydobywaniu się nitrogliceryny.

Cały ładunek powinien być ścisły, starannie zrobiony

i wolny od szpar, ażeby w drodze środek rozsadzający nie był wystawiony na znaczne wstrząśnienia i nie drgał.

§ 71. Naczynia, w których pakują się środki rozsadzające, zaopatrzone być muszą po zewnętrznej stronie w wyraźny i dokładny napis wyrażający nazwę przetworu i jego rodzaj, jako też nazwisko lub firmę fabrykanta (znaczek ochronny) i datę wyrobienia.

Oprócz tego na zewnętrznej stronie każdego naczynia, przeznaczonego do wysłania w drogę, przyklejony być powinien widocznie i mocno, przedruk rozporządzenia ministeryalnego zezwalającego na przewóz, w taki sposób, ażeby przy otwieraniu naczyń został rozdarty.

Nakoniec każde naczynie zaopatrzone być powinno na zamknięciu w plombę wyraźnie wyciśniętą.

Tylko zimnym ołowiem wolno plombować, a używanie rozgrzanych ciał do zamykania i oznaczania takich naczyń surowo jest zabronione.

§ 72. Na zewnętrznej stronie każdego naczynia w którem się pakuje, mianowicie zaś nieopodal zamknięcia umieścić należy wpadającą w oczy przestrogę o otwieraniu i zamykaniu naczyń.

IV. Transport.

§ 73. Środki wybuchowe w ilościach nad 0·5 kilogr. transportować wolno tylko gdy są opakowane podług przepisów (§ 71). w naczyniach, którym nic zarzucić nie można i w taki sposób, aby gwałtowne wstrząśnienia ile możności dały się uniknąć.

§ 74. Pomniejsze ilości środków rozsadzających, przeznaczone tylko do zbadania, posyłane być mogą wyjątkowo w innem, nie koniecznie w przepisanem opakowaniu (§ 71). W takim jednak razie, jeżeli nie Władza posyła, potrzebne jest w każdym z osobna przypadku pozwolenie przedsiębiorstwa przewozowego. Próbki takie opakowane wszakże być powinny ile możności podług przepisów rozdz. III niniejszego rozporządzenia.

§ 75. Nitroglicerynę samę lub rozpuszczoną w płynach przesyłać wolno tylko za osobnem pozwoleniem ministerstwa spraw wewnętrznych, po porozumieniu się z ministerstwem handlu wydanem, i pod warunkiem przez to ostatnie w każdym z osobna przypadku ustanowić się mającemi.

§ 76. *Zmieniło rozp. z 22 wrześn. 1883 Nr. 156 Dz. u. p.*

a) Transport lądem.

§ 77. Jeżeli posyła się zwyczajnym wozem towarowym, mieć należy wzgląd na to, aby każda paka mocno na wozie spoczywała, tak, iżby drgać nie mogła.

Nie wolno ładować na wozie więcej nad 80% jego wytrzymałości i w ogóle więcej nad 2000 kilogramów wagi ryczałtowej na jednym wozie.

§ 78. Pojedyncze paki spoczywać winny na podkładach z trzciny lub słomy i przymocować je należy silnie do wozu. Przymocowywać należy tylko powrozami, a nigdy łańcuchami.

Wszelkie części składowe żelazne, które w drodze mogłyby stykać się z pakami, obwinąć należy pakułami, lub szmatami.

Paki zabezpieczyć należy starannie od deszczu okrywając je zasłoną nieprzemakalną.

Dla ostrożności na wypadek pożaru każdy wóz zaopatrzony być powinien w naczynie na 1 hektolitr napełnione wodą i w wiadro do gaszenia ognia.

§ 79. Ładować, wyładowywać i przeładowywać paki należy, ile możności, tylko we dnie, w nocy zaś tylko przy lampach bezpieczeństwa, lub przy takich latarniach, których szyby zabezpieczone są siatką drucianą od stłuczenia.

Zabrania się taczania, suwania, przewracania i kręcenia pak, i nie wolno ich inaczej poruszać, jak tylko przez podnoszenie i niesienie.

§ 80. *Zmieniło rozp. z 22 wrześn. 1883 Nv. 156 Dz. u. p.*

§ 81. Wozy naładowane środkami wybuchowymi oddalone być mają od siebie zwyczajnie o 5 metrów (7 kroków), gdy zaś przejeżdżają przez osady, o 20 metrów (27 kroków),

nie wolno zatrzymywać się z niemi w osadach ani stawać w gospodach lub innych budynkach mieszkalnych, lecz w razie zatrzymania się stanąć należy, jeżeli transport zawiera przeszło 500 kilogramów środków wybuchowych, najmniej o 500 metrów, jeżeli zaś nie tyle, najmniej o 100 metrów poza obrębem osady, i wozów pilnować.

§ 82. Gdyby się co popsuło na wozie, lub tembardziej gdyby materyał wybuchowy rozsypał się, wyprządz trzeba najprzód konie i odprowadzić na stronę, następnie zrewidować dokładnie wóz, na którym się to stało i wszystek materyał wybuchowy, gdziekolwiek byłby rozsypany, usunąć z części składowych wozu lub zmieść pod wóz.

Tak zanieczyszczony materyał wybuchowy rozsypać należy na pobliskiem polu.

Ciała wybuchowe, pozostałe w naczyniu uszkodzonem, przełożyć należy do naczynia zapasowego, które na każdym wozie znajdować się powinno.

§ 83. Środków wybuchowych nie wolno nigdy przewozić na jednym i tym samym wozie razem z przetworami zapalającymi się lub strzelającymi, z innymi ciałami grożącymi ogniem lub wybuchem, z kamieniami lub częściami składowemi z metalu.

b) Transport wodą.

§ 84. Co do transportu wodą, oddawania na fracht i ładowania, chronienia od wstrząśnień i ognia obowiązują wogóle wszystkie środki ostrożności podane już co do transportu lądem, a które same przez się nie stają się zbytecznemi wskutek właściwości drogi wodnej.

§ 85. Do przewozu materyałów wybuchowych morzem na okrętach krajowych używać wolno tylko okrętów z pokładem i mających pod pokładem schowek dobrze zabezpieczony od ognia.

Przetwory wybuchowe składać wolno tylko w tym schowku, na parowcach zaś tylko w schowkach (prochowniach) umyślnie do tego celu przeznaczonych.

§ 86. Każdy okręt obciążony środkami wybuchowymi wieźć powinien z sobą najmniej jedno czółno i zaopatrzony być ma w osobną chorągiew, która na okrętach rzecznych powinna być barwy czarnej, na morskich czerwonej i podczas ciszy rozpięta za pomocą stosownych przyrządów.

§ 87. Środki rozsadzające ładować i wyładowywać wolno tylko w miejscach, które portowa lub inna właściwa władza na ten cel wyznaczy, i tylko we dnie.

§ 88. Na wodach śródziemnych nie wolno spławiać środków wybuchowych tratwami lecz tylko statkami mocnej budowy i z zachowaniem przepisów policyjnych o nadzorze rzecznym.

Na statku paki nie powinny nigdy leżeć odsłonięte, lecz tylko okryte lub w schowkach zamkniętych.

§ 89. Gdy statek jest obciążony środkami wybuchowymi, światło i ogień wolno rozniecać tylko wtedy, jeżeli na statku znajduje się miejsce, zamknięte do tego celu i to tylko w tem miejscu.

Jeżeli rozniecony być ma na brzegu ogień do gotowania, uczynić to należy tylko za wiatrem i w odległości najmniej 200 metrów od statku przewozowego.

§ 90. Okręty, wiozące środki wybuchowe prowadzić należy jak najdalej od napotykanych statków.

Tęż samą ostrożność zachować powinny te ostatnie względem okrętu wiozącego środki wybuchowe oznaczonego chorągwią bezpieczeństwa.

Usunięcie ognia na brzegach lub na statkaah spotykanych zarządzać należy zawczasu po ukazaniu się chorągwi, albo w razie potrzeby z czółna, które naprzód wysłać należy, na otwartem zaś morzu za pomocą zwykłych sygnałów.

Parowce mają nadto w przypadku tym uregulować odpowiednio swoje suwaki domowe.

§ 91. Przewóz środków wybuchowych parowcami podlega w ogólności ostrożnościom, powyżej dla innych statków przepisanym, jakoteż szczególnym przepisom ruchu przedsiębiorstwa trudniącego się przewozem.

Środki wybuchowe, transportowane wodami śródziemnemi, umieszczone być powinny zwyczajnie nie na samychże parowcach, lecz na statkach, które za pomocą tychże są holowane i to wyłącznie w miejscu zamkniętem.

c) Transport koleją żelazną.

§ 92. Do przewozu kolejami żelaznemi przyjmowane być mogą tylko te środki wybuchowe, których skład, własność, zdatność do przewozu i przechowywania, komisya do tego upoważniona (§ 3) zbada i które rząd uzna za dopuszczalne do przewozu kolejami żelaznemi (§ 7).

Co do tych środków wybuchowych ministerstwo handlu wyda potrzebne rozporządzenia do zarządów kolei żelaznych, w którymto celu przedstawione mu być powinny w odpowiedniej ilości, oznaczenia i odciski plomb w § 71 wzmiankowane.

§ 93. Do przewozu środków wybuchowych kolejami żelaznemi stosowane będą przepisy ruchu i bezpieczeństwa już w tej mierze istniejące lub które w przyszłości wydane zostaną.

V. Sprzedaż.

§ 94. *zmieniło rozp. z 22 wrześn. 1883 Nr. 156 Dz. u. p.*

§ 95. W lokalu sprzedaży nie wolno trzymać na składzie więcej nad 3 kilogramy środków wybuchowych. Większe ilości zachowywać należy w przepisanych magazynach (rozdział II).

§ 96. Do przechowywania materyału wybuchowego w lokalu sprzedaży wybrać należy miejsce ile możności ocienione i bezpieczne; zapałki i przetwory strzelające, ciała grożące pożarem lub wybuchem umieszczać należy jak najdalej od środków wybuchowych.

§ 97. W ogólności przepisy tyczące się przechowywania i pakowania środków wybuchowych (rozdział II i III) stosowane być powinny odpowiednio także w sprzedaży, mianowicie zaś wystrzegać się powinien sprzedawca wszelkiej czynności, któraby wystawiała środki wybuchowe na

wstrząśnienie lub gwałtowne ciśnienie, jakoteż wszelkiego używania narzędzi metalowych.

§ 98. W większych ilościach wydawać wolno środki rozsadzające tylko w przepisanych pierwotnych naczyniach fabryki (§ 71).

W mniejszej ilości wydawać należy środki wybuchowe tylko w postaci, jaką dla ciała wybuchowego, którego to dotyczy, uznano za dozwoloną.

§§ 90, 100 i 101 *zmieniło rozp. z 22 wrześn. 1883 Nr. 156 Dz. u. p.*

§ 102. Przepisy podane w §§ 99 aż do 101 włącznie zachowywane być powinny także przez fabrykantów środków wybuchowych przy sprzedaży wyrobów, i fabrykant podlega także obowiązkowi, o którym jest mowa w ostatnim ustępie § 94.

§ 103. W lokalu sprzedaży przybita być powinna w miejscu dla wszystkich widocznem drukowana instrukcya o środkach ostrożności, które zachowywane być mają i takąż samą instrukcyę wydać należy każdemu kupującemu razem ze środkiem wybuchowym.

§ 104. Każdy kupujący ma prawo wypróbować lub kazać wypróbować przetwór według § 63.

Papier odczynkowy do tego celu potrzebny i czystą wodę powinien sprzedawca mieć w zapasie dla dostarczenia ich kupującym lub nadzorczej władzy przemysłowej.

VI. Użycie.

§ 105. Przełożony inżynier, podmajstrzy, przedsiębiorca częściowy, szychciarz, sztygar i t. p. powinni robotników, którzy będą zaopatrzeni w środki wybuchowe, obeznać wpierw z istotą tych przetworów i zalecić im najostrzej zachowanie wszelkich ostrożności służących do zapobieżenia nieszczęśliwym przypadkom podczas roboty.

§ 106. Przestrzedz należy robotników, że swawolnie lub bez upoważnienia używając środka wybuchowego, narażają zawsze w wysokim stopniu bezpieczeństwo swe osobiste, mianowicie zaś, że przetwory nitroglicerynowe, bawełna strzel-

nicza ściśniona i t. d. chociażby wystrzelić miały na otwartem miejscu, bez przybicia naboju w otworze, sprawiają skutek niszczący, w szczególności zaś że kapsle wybuchowe są środkiem, wywołującym niszczący skutek tych ciał i że przeto kapsle wkładane być powinny do naboju wybuchowego tylko w celu rozsadzania i o ile można w jak najkrótszym czasie przed strzałem.

§ 107. Tuż przy samem miejscu pracy nie powinno nigdy znajdować się więcej materyału wybuchowego, niż w ciągu dnia ma być spostrzebowanem. Tenże przechowywany być powinien pod zamknięciem, w miejscu chłodnem, zabezpieczonem od pośredniego działania promieni słonecznych, jakoteż od deszczu.

Kapsle, tudzież przyrządzone naboje przechowywać należy oddzielnie od innych środków wybuchowych i w miarę potrzeby wydawać je w czasie o ile można najkrótszym przed nabijaniem strzałów.

§ 108. Środki wybuchowe, zawierające nitroglicerynę wkładać należy w otwory strzałowe zwyczajnie tylko gdy są miękkie, niezamarznięte. Proszków nitroglicerynowych, gdy są zmarznięte nie wolno nigdy ciałami twardemi trzeć, gnieść, nabojów rozbijać; i przestrzegając w tej mierze robotników, oświecić ich należy, że przestępując ten zakaz, naraziliby się na niebezpieczeństwo wybuchu. Ażeby proszki rozsadzające zmarznięte odtajały, najlepiej będzie ogrzewać je w osobnych naczyniach z ścianami podwójnemi, wodą ciepłą (nie wyżej 40° C).

Pojedyńcze naboje może też robotnik nosić na ciele, aby nie stwardniały, póki nie będą nabite.

Proszków rozsadzających zwilgotniałych nie wolno nigdy suszyć na otwartem ogniu, na blachach ogniskowych i na żadnem takiem miejscu, gdzie temperatura mogłaby podnieść się nad 40° C.

§ 109 Naboje wybuchowe wkładać wolno do otworów strzałowych tylko za pomocą drewnianego ładownika i bez wielkiego wysilenia; przyrządzone naboje podpałowe osadza się na ładunku rozsadzającym lekko i bez użycia ładownika.

Takie ładunki zakrywać należy zatyczką wiotką całkowicie albo przynajmniej na 1 decymetr wysokości; reszta miejsca zapełniona być może zatyczką ścisłą, którą jednak wolno tylko przygnieść, nigdy zaś mocno przybijać.

Gdy strzał zawiedzie, nie trzeba go wywiercać ani zatapiać, lecz jeżeli za pomocą sąsiedniego strzału nie może być pobudzony do wybuchu, wydobyć należy drewnianą łyżką część zatyczki i wywołać wybuch przez włożenie drugiego ładunku w ten sam otwór strzałowy.

§ 110. Ażeby przeszkodzić ile możności wydobywaniu się szkodliwych gazów podkopowych (Minengase) podczas wybuchu środków rozsadzających, wkładać należy kapslę do nabojów w ten sposób, aby lont nie dochodził do prochu wybuchowego.

§ 111. Przyrządzonych nabojów podpałowych, które wyjątkowo przy końcu dnia roboczego pozostaną, nie wolno robotnikom brać nigdy do mieszkania, lecz starszy robotnik, sztygar, majster i t. d. przechowywać je powinien przez noc w miejcu bezpiecznem, oddzielnie od reszty materyału rozsadzającego.

§ 112. Zabrania się robotnikom najsurowiej palenia tytoniu podczas roboty ze środkami wycuchowymi.

§ 113. Przestrzedz także należy każdego robotnika, że zażycie proszku nitroglicerynowego lub dłuższe zetknięcie skóry ciała z tymże sprawia ból głowy i nudności, przeto robotnicy około niego zatrudnieni myć powinni skórę ciepłym ługiem gryzącym 4—5 procentowym a potem czystą wodą.

Jako środek na ból głowy i nudności, gdyby się pojawiły, zaleca się nim lekarz przybędzie, spoczynek fizyczny okłady z lodu, zlewanie głowy zimną wodą, tudzież picie mocnej kawy czarnej.

§ 114. We wszystkich robotach kopalnianych i podkopowych, w których do rozsadzania używa się proszków nitroglicerynowych, zwłaszcza takich, które zawierają środki organiczne, starać się trzeba ile możności o utrzymanie silnego przewiewu.

§ 115 *(zmieniło rozp. z 22 wrześn. 1883 Nr. 156 Dz. u. p.).*

§ 116. Środki rozsadzające zniszczyć należy gdy to jest niezbędnem ze względu na niebezpieczeństwo publiczne lub osobiste. Niszczy się takowe według przepisów dołączonej instrukcyi (Dodatek *B*).

Środki rozsadzające znalezione, i w ogóle takie, których oddać nie można ani właścicielowi, ani osobom, uprawnionym do rozporządzania niemi, zanieść należy w miastach posiadających własny statut gminny, do władzy bezpieczeństwa, w innych zaś miejscach, do c. k. Starostwa, a gdzie się to nieda łatwo uskutecznić, do komendy najbliższego posterunku żandarmeryi, która uwiadomić ma natychmiast Starostwo i aż do nadejścia polecenia w tym względzie, postarać się o tymczasowe zabezpieczenia środka rozsadzającego.

Jeżeli nie wypadnie zniszczyć natychmiast takich środków rozsadzających, władza postarać się ma o bezpieczne ich przechowanie, a w dalszym względzie postąpić sobie według stniejących przepisów.

Nadzór rządowy.

§ 117. Scisłego przestrzegania przepisów rozporządzenia niniejszego pod względem przemysłowym i pod względem policyi bezpieczeństwa doglądać będą właściwe władze administracyjne, jakoteż osobne rządowe władze nadzorcze. Zakres działania tych ostatnich oznaczony będzie w osobnem rozporządzeniu.

§ 118. O zwrocie kosztów, w wykonaniu rozporządzenia niniejszego poniesionych, przez stronę z której winy powstały, lub w której interesie czynność urzędową podjęto, orzekać będą władze w tej mierze właściwe.

§ 119. Władze powiatowe administracyjne utrzymywać mają dokładne wykazy:

1) Przemysłowców okręgu urzędowego posiadających konsens na wyrabianie i sprzedawanie środków rozsadzających.

2) Magazynów środków rozsadzających znajdujących się w okręgu urzędowym, i

3) Wydanych kart i książek nabywczych.

Przepisy karne.

§ 120. Przekroczenia rozporządzenia niniejszego, o ile do nich nie stosują się §§ 335—337, 441 i 445 ustawy karnej powszechnej, według których podług okoliczności wymierzona być może kara aż do 3 lat ścisłego aresztu, albo przepisy karne VIII rozdziału ustawy przemysłowej lub §§ 240 i 250 ustawy górniczej powszechnej, karane będą podług rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 (Dz. u. p. Nr, 198) grzywnami aż do 100 złr., lub aresztem od 6 godzin aż do dni 14.

Jeżeli z rodzaju przekroczenia okaże się, że na osobę tę w myśl §§ 18 i 94 spuścić się nie można, konsens odebrany być może natychmiast na mocy § 60 ustawy przemysłowej.

Dodatek A.

ZASADY

badania nowych ciał wybuchowych.

I. Proch strzelniczy, jakoteż wszelkie inne przetwory, przeznaczone lub zdatne do strzelania z jakiejkolwiek broni ogniowej, jakoteż proszek rozsadzający wyrabiany z tych samych ciał (saletry, siarki i węgla) co proch strzelniczy, podlegają jak dotychczas przepisom o monopolach; natomiast wszelkie inne przetwory wybuchające, które służą tylko do rozsadzania, nie mają podlegać przymusowi monopolowemu.

II. Przez »saletrę« w artykule I rozumieć się ma w podobny sposób wszelką saletrę powstałą z połączenia kwasu azotnego z alkaliami albo z ziemiami alkalicznemi.

Przez »węgiel« w artykule I rozumieć się ma w podobny sposób wszelki rodzaj węgla, jakoteż węgiel drzewny, lignit, węgiel brunatny, węgiel kamienny, a przeto także węgiel kopalny w ogólności.

III. Gdyby przetwór wybuchający, oprócz saletry, siarki i węgla, zawierał jeszcze inne części składowe, natenczas, chociażby uznano go za zdatny do rozsadzania, podlegać będzie przymusowemu monopolowi, jeżeli

a) ciała te nie są ściśle przerobione z mięszaniną saletry, siarki i węgla, lecz tylko przymieszane dodatkowo, tak, że można je znowu oddzielić nie psując mięszaniny saletry, siarki i węgla;

b) jeżeli ciała te, chociażby ściśle przerobione z mięszaniną saletry, siarki i węgla, z przyczyny natury swojej, jakoteż ilości, nie mogły sprowadzić pomyślniejszego skutku w działaniu środka rozsadzającego.

IV. Czy przetwór jest materyałem strzelniczym czy środkiem rozsadzającym wynika z rozważenia następujących okoliczności:

a) Czy przotwór jest silniejszy od najsilniejszego istotnie jeszcze używanego materyału rozsadzającego, t. j. niż bawełna strzelnicza wybuchająca przez zapalenie płomieniem; albo w innej formie, czy przetwór w naboju, którym osiągnąć można tę samą chyżość początkową pocisku, jak oznaczoną ilością bawełny ruszniczej, sprawia większe rozprężenie gazów, niż ta ostatnia?

Jeżeli na to pytanie nastąpi odpowiedź potakująca, przetwór, o który chodzi, nadaje się wyłącznie do używania jako »środek rozsadzający«.

Odpowiedź wypływać ma z prób porównaczych przetworu badać się mającego i wiotkiej bawełny strzelniczej jak najbardziej nanitrowanej, w probierni prochowej Uchatiusa.

b) Czy przetwór, jeżeliby okazał się mniej silnym niż bawełna strzelnicza, wywiera taki skutek rzutowy jak zwykły austryacki proch do rozsadzania, czy nie, czy więc nabój z jakiejkolwiek wielkości przetworu zrobiony, nadaje w probierni Uchatiusa pociskowi większą lub mniejszą chyżość początkową niż ten sam ciężar zwykłego prochu do rozsadzania.

Jeżeli chyżość początkowa pocisku, w tych okolicznościach za pomocą przetworą osiągnięta, będzie taka sama, lub mniejsza, niż otrzymana za pomocą zwykłego prochu do rozsadzania, przetwór uważać należy podobnież za środek rozsadzający.

c) Jeżeli przetwór okaże się mniej silnym niż wiotka bawełna strzelnicza, ale sprawiającym większy skutek rzutowy aniżeli zwykły proch do rozsadzania, zbadać należy jeszcze przez wystrzał na próbę ze zwykłego karabinu piechoty, do tarczy, czy reszta, pozostająca w broni palnej po strzelaniu przetworem, porównana z resztą zwykłego prochu do rozsądzania przy takim skutku rzutowym, a więc przy jednakowych chyżościach początkowych pocisku, ze względu na ilość i jakość znacznie przeszkadza używaniu przetworu jako materyału ruszniczego.

Jeżeli przypadek ten zachodzi, przetwór uważany być ma podobnież tylko za środek rozsadzający.

d) Wszystkie przetwory, które na zasadzie badań powyższych nie są uznane za »środek rozsadzający«, jeżeli już właściwa ich »postać« lub skład, np. gdyż zawierają więcej niż 15% nitrogliceryny nie wyklucza osobiście możności używania ich do strzelania z broni palnej, uważane będą za »środek strzelniczy« i podlegają przymusowi monopolu prochowego.

e) Wszelkie przetwory, które za pomocą przesiania lub innej podobnej czynności mechanicznej którą każdy łatwo wykonać potrafi, pozbawione być mogą części składowej i zamienione tym sposobem w środek strzelniczy przydatny do użytku, uważać wprost należy za taki środek.

V. Stosownie do powyższych punktów, komisya, mająca wydać zdanie o przetworze wybuchającym, bada go według następującego programu:

1. Badania chemiczne przetworu pod względem jego części składowych, przetworów zaś, na które już wydano przywilej, uwzględniając sposób otrzymywania ich opisany w przywileju.

2. Oznaczenie siły, co do środków silnych, za pomocą wahadła urządzonego do mierzenia tej siły; co do przetworów zbliżających się do prochu ruszniczego albo o których już z badania pod 1 domyślać się można, że są przydatne do strzelania na probierni prochowej Uchatiusa.

3. Badanie przetworu pod względem jego zachowania się:

a) na wolnem powietrzu,

b) w wilgotnem powietrzu,
c) w wodzie,
d) przy wyższej ciepłocie,
e) przy niższej ciepłocie w związku z punktem 6.

4. Oznaczenie ciepłoty, w której przetwór zapala się.

5. Badanie przetworu pod względem zdatności do mechanicznego rozdzielenia za pomocą przyrządu do wstrząsania.

6. Badanie czułości przetworu na uderzenia machiny spadowej, mianowicie zaś przetworów, których jedna lub druga część składowa przy zwykłych zmianach ciepłoty powietrza zmieniać może swój stan skupienia z płynnego na stały:

a) gdy są miękkie,
b) gdy są zmarźnięte.

VI. Na zasadzie badania, w sposób taki przyprowadzonego, komisya wyda zdanie o przetworze, a mianowicie:

a) czy tenże jest środkiem strzelniczym, czy rozsadzającym i czy ulega przepisom o monopolu prochowym czy nie;

b) czy wyrabianie przetworu, jego przechowywanie, pakowanie, przewożenie, a w szczególności przewożenie koleją żelazną, tudzież sprzedaż lub używanie wzbudza, czy nie wzbudza obawy o niebezpieczeństwo osobiste i publiczne;

c) czy przetwór w przedstawionej formie uważany być ma za amunicyą a w szczególności czy za amunicyą zakazaną;

d) czy według tego stosowane być mają do przetworu przepisy bezbieczeństwa tyczące się prochu ruszniczego, lub inne przepisy bezpieczeństwa o przetworach wybuchających już istniejące, lub czy zachodzi potrzeba przepisania drogą rozporządzenia jeszcze, szczególnych środków ostrożności i jakich, co do tego przetworu.

VII. Do wszystkich uchwał komisyi potrzebna jest bezwzględna większość głosów. W razie równości głosów odpowiedź na pytanie uważać należy za przeczącą.

Dodatek B.

INSTRUKCYA

o niszczeniu środków rozsadzających.

§ 1. Środki rozsadzające, wybuchowe niszczyć powinny, o ile można, tylko osoby, praktycznie z tem obznajmione i zawsze tylko w miejscach odległych, gdzie zakładom sąsiednim nie zagraża niebezpieczeństwo.

§ 2. Środki rozsadzające pod względem sposobu ich niszczenia dzielą się na dwie klasy:

I. Środki rozsadzające, które bezpośrednio mogą wybuchać, to jest takie, których wybuch wywołać bezpośrednio zapomocą iskry, płomienia lub ciała rozżarzonego, słowem przez rozgrzanie części ciała rozsadzającego, aż do ciepłoty w której się zapala;

II. Środki rozsadzające, które wybuchają pośrednio, to jest których wybuchu postępowaniem powyższem wcale nie można wywołać, albo też tylko pośrednio, które przeciwnie przy działaniu tych środków palą się tylko poprostu, a dopiero przez wpływy silniejsze pobudzone być mogą do eksplozyi, t. j. przez rozgrzanie bezpośrednie o wiele silniejsze, albo przez uderzenie lub wstrząśnienie.

I. Niszczenie środków wybuchowych, które mogą wybuchać bezpośrednio.

§ 3. Do tej klasy środków wybuchowych należą:

a) mieszaniny podobne do prochu ruszniczego, złożone z ciał palnych i ciał łatwo oddających tlen (chlorany lub azotany) i t. p.,

b) przetwory nitrowe, łatwo płomieniem wybuchające: nitrocellulozy, bawełna strzelnicza, drewno strzelnicze, papier strzelniczy i t. d.), skrobia nitrowana, nitromannit, cukier nitrowy, kwas pikrynowy i jego połączenia i t. d.,

c) mieszanina ciał pod *a)* i *b)* wzmiankowanych.

Z przetworów, będących w Austryi w obiegu, należą do tej klasy: proch czarny do rozsadzania (jakoteż proch strzelniczy w ogólności), haloxylin, dyorexyn, azotyn, petralit,

janit, niroxylin, bawełna rusznicza sucha w postaci wietkiej i t. d.

§ 8. Środki rozsadzające tej klasy luźne niszczyć można bez wyjątku tym sposobem, że rozsypuje się je w miejscu zacisznem, odległem, tworząc jakoby sznur ciągły, na palec gruby lub takąż kiszkę i zapala z jednego końca za pomocą lontu, pręta, do którego jest przymocowany wiór płonący i t. p.

§ 5. Większa część tych środków rozsadzających, jak proch strzelniczy, haloxylin, dyorexyn, azotyn, petralit, janit i t. p. dają się także niszczyć za pomocą wody.

Jeżeli są w pobliżu wielkie wody, środek rozsadzający rzucić należy poprostu w tęż wodę, byleby to nie szkodziło ludziom lub zwierzętom, mianowicie zaś hodowli ryb.

W przeciwnym razie można włożyć przetwór do jednej lub kilku kadzi albo kubłów, i nalać na tenże ośm lub dziesięć razy tyle wody, tę zaś po kilku godzinach zlać i trzy lub cztery razy zastąpić świeżą wodą. Między jednem a drugiem nalaniem trzeba pilnie mięszać. Pozostałość rozrzuca się wedle możności na jakimkolwiek ugorze.

Nie można jednak niszczyć przez zatopienie tych środków rozsadzających, które woda tylko częściowo lub tylko czasowo czyni nieszkodliwemi, jakiemi są nitroxylin, wiotka bawełna strzelnicza i t. p. przetwory.

§ 6. Jeżeli środki wybuchowe, które mają być zniszczone, są zapakowane w naczyniach, otwierać te ostatnie należy w bezpośredniej pobliskości miejsca gdzie się ma niszczyć, używając do tego jak najmniejszej siły i o ile można narzędzi łamiących miedzianych, rogowych lub z twardego drzewa, i bacząc, aby środek rozsadzający nie rozsypał się, a w tym celu najlepiej jest podesłać gęste płachty.

Jeżeli środek wybuchowy znajduje się w nabojach z ciała lekkiego, naboje te otwiera się, a środek wybuchowy pytluje się najprzód w stos, i następnie rozsypuje w sposób podany w § 4 tworząc jakby sznur lub kiszkę i podpala lub zatapia podług § 5.

§ 7. Jeżeli zaś środek wybuchowy jest w postaci nabojów z twardemi powłokami lub zapakowany w naczyniach,

a powłoka lub naczynie nie da się otworzyć bez użycia siły, wysadzić należy środek rozsadzający w powietrze w powłoce, co najlepiej uczynić można za pomocą kapsli rozsadzającej napełnionej piorunianem rtęci z lontem angielskim, jakich dostanie u najbliższego sprzedawcy materyałów wybuchowych posiadającego konsens.

W tym celu ucina się lont ostro pod kątem prostym w długości $1^1/_2$ metra (pali się niespełna 2 minuty), odcięty koniec sznura wkłada się w wydrążenie kapsli tak głęboko, oby zetknął się z materyałem strzelającym, a następnie zgniata się (zdusza, ściska) część kapsli nie napełnioną materyałem strzelającym, tak aby kapsla trzymała sznur.

Na drugim końcu ucina się sznur skośnie, tak aby jego rdzeń prochowy odsłonił się niespełna na 1 cm. długości, iżby się łatwiej zajął przy podpaleniu.

Tak przysposobioną kapslę przywiązuje się do bocznej ściany puszki nabojów lub naczynia w ten sposób, aby kapsla całą swoją długością przylegała szczelnie do osłony. Gdy się następnie podpali koniec lontu, będący poza kapslą, to, jeżeli lont jest dostatecznie długi, będzie jeszcze dość czasu, aby się oddalić i należycie schronić (§ 8).

Gdyby osłona naboju miała nader grubą ścianę, tak, iżby takowa wskutek wybuchu kapsli tylko się zaklęsła, przymocować należy za drugim razem do kapsli z lontem spojonej jeszcze drugą i trzecią, w taki sposób, aby trzy kapsle przylegały szczelnie do siebie swemi dłuższemi bokami i jak można najmocniej do blaszanej ściany puszki.

Gdyby blaszana ściana puszki została tylko przedziurawioną a przetwór nie wybuchł, należy wysypać go jeżeli jest proszkowaty i postąpić z nim jak w poprzedzających przypadkach (§ 4 lub 5).

Jeżeli przetwór nie jest proszkowaty (bawełna rusznicza sucha, wiotka i t. d.), włożyć należy przez powstały otwór przyrządzoną kapslę rozsadzającą kapslę tę sposobem wyżej opisanym pobudzić do wybuchu.

§ 8. Jeżeli środki wybuchowe niszczone być mają w całych nabojach albo w naczyniach zamkniętych upatrzyć na-

leży w pobliżu miejsca rozsadzania stosowny schowek naturalny lub sztuczny, służący nietylko do tego, aby zabezpieczyć od skutków wybuchu osobę działającą, lecz także ochronić od przedwczesnego wybuchu te części środków rozsadzających, które dopiero później mają być zniszczone.

Schowek ten powinien być nigdy zrobiony z drzewa, lecz ile możności z ziemi lub mocnych kamieni, a wysoki najmniej na $2^1/_2$ metry. Za schowek służyć także może dół lub rów mający aż do 2 metrów głębokości, opatrzony dachem ochronnym. W naglącej potrzebie służyć także może za ochronę mocny mur, na $2^1/_2$ metra wysoki, a najmniej na jednę cegłę gruby.

§ 9. Środki rozsadzające niszczyć należy w taki sposób zwyczajnie tylko częściowo, najwięcej po 5 kilogr. W przypadkach takich miejsce ochronne oddalone być powinno od miejsca niszczenia najmniej o 30 metrów.

Jeżeli sposób opakowania albo stan środka rozsadzającego wymaga wysadzenia od razu w powietrze większej ilości tegoż, natomiast bez osobnej decyzyi biegłych (bez zasięgnienia opinii komitetu wojskowego technicznego i administracyjnego) nie należy nigdy niszczyć od razu więcej nad 25 kilogramów środka rozsadzającego.

Gdy środki rozsadzające wysadza się w powietrze w ilościach po 5 aż do 25 kilogramów, wybrać należy do tego celu miejsce oddalone najmniej o 100 metrów od miejsca ochronnego.

II. Niszczenie środków wybuchowych, które wybuchają pośrednio.

§ 10. Do tej klasy środków wybuchowych należą w ogólności przetwory z trudnością zapalające się płomieniem, jakoto: nitrogliceryna, bawełna rusznica (nitrocellulosa), prasowana lub zwilżona i przetwory otrzymane z nich przez przymieszanie innych ciał, mianowicie ze środków rozsadzających w Austryi używanych: dynamit martwicy krzemiennej Nr. I, dynamit Nr. II, III i IV, dynamit biały, dynamit węglowy, rhexit ulepszony Nr. I, rhexit ulepszony Nr. II i III, cellulozo-dynamit A i B, fulguryt, dynamit z wełny strzelniczej, bawełna strzelnicza ściśnięta, bawełna strzelnicza wilgotna, kollodyn i t. p.

§ 11. Przetwory tej grupy, mogące (według doświadczenia na próbę zrobionego) łatwo zająć się od płomienia a następnie całkiem płonąć (przetwory nitroglicerynowe jednak tylko gdy są niezmarżnięte), jeżeli są nieopakowane lub w postaci nabojów z lekką osłoną niszczyć należy według przepisu (§ 4) rozsypawszy nakształt kiszki środek rozsadzający nieopakowany, albo ułożywszy szczelnie obok siebie naboje, pootwierane u góry.

Niszczenie przetworów nitroglicerynowych w wodzie nie jest dozwolone, ponieważ ten sposób niszczenia nie sprawia zupełnego skutku, a zagraża bezpieczeństwu publicznemu.

§ 12. Te przetwory, które nie zapalają się, lub tylko z trudnością a względnie z trudnością płoną, tudzież przetwory nitroglicerynowe zmarżnięte, wysadzić należy w powietrze za pomocą kapsli rozsadzających w sposób podany w § 7 i z zachowaniem ostrożności przepisanych w § 8.

Jeżeli przetwór jest tak miękki (ciastowaty lub proszkowaty), że kapslę rozsadzającą można do niego wcisnąć bez użycia siły, wsunąć należy kapslę w ten sposób w środek rozsadzający, w miejscu stosownem, tak daleko, jak daleko dojdzie osłona miedziana kapsli i przywiązać ją szpagatem lub w inny sposób zabezpieczyć od wypadnięcia.

Jeżeli przetwór, jak np. ściśnięta bawełna rusznicza lub dynamit zmarżnięty, jest twardy, wtedy może znajdują się zagłębienia umyślnie zrobione dla włożenia kapsli rozsadzającej. Jeżeli zaś ich niema, albo, jeżeli środek rozsadzający znajduje się w wielkich nabojach, lub osłonie trudnej do przebicia, natenczas przyrządzone kapsle, jeżeli środek rozsadzający jest w nabojach, przymocować należy za pomocą szpagatu lub czegoś podobnego do dłuższego boku tych nabojów, w każdym zaś innym razie, zawsze całą długością kapsli do naczynia ze środkiem rozsadzającym, tak, aby dobrze przylegała, i wywołać wybuch w sposób wyżej wzmiankowany (§ 7).

Co się tyczy ilości środków wybuchowych naraz w powietrze wysadzić się mających, stosują się tu przepisy § 9.

§ 13. Niektóre środki wybuchowe, np. bawełna ruszniczа wilgotna, dynamit martwicy krzemiennej zmarźnięty i t. p. nie dają wysadzić się w powietrze nawet zapomocą kapsli rozsadzających tak, że wstrząśnienie, potrzebne do wzbudzenia wybuchu, wywołane być musi przez wybuch innego przetworu, np. dynamitu niezmarźniętego, suchej ściśniętej bawełny ruszniczej i t. d.

W tym celu taki nabój podpałowy przymocować należy jak najściślej do tej części środków rozsadzających, która ma być zniszczoną i w ten sposób, ażeby przylegały jak najszczelniej do tej części, do nabojów lub do naczynia.

Nabój ten, przeznaczony do wywołania wybuchu, jeżeli styka się bezpośrednio ze środkiem rozsadzającym, który ma być zniszczony, wynosić ma nie mniej niż 20 gramów; jeżeli zaś styka się tylko ze ścianą naczynia lub z twardą osłoną naboju, nie mniej niż pół kilograma.

Rzeczony nabój podpałowy zaopatrzyć należy kapslą i lontem i pobudzić do wybuchu podług przepisu § 7.

§ 13. W przypadkach gdy zniszczenie wodą zastosowane być nie może, a spalenie lub wysadzenie w powietrze przetworu wzniecałoby obawę pożaru (jak np. gdy się przewozi dynamit), środki wybuchowe w małych ilościach można także uczynić nieszkodliwemi przez rozrzucenie ich na odległem miejscu gdzie rzadko kto chodzi (na ugorze, pastwisku, łące).

W tym celu środek rozsadzający nie opakowany rozsypać należy na jak największej powierzchni, mianowicie nie więcej nad jeden gram środka wybuchowego na 10 metrach kwadratowych powierzchni.

Nie wolno jednak niszczyć za zapomocą takiego rozsypania, jeżeliby to mogło pociągnąć za sobą zanieczyszczenie studzien domowych, lub gdyby zachodziła obawa, że wiatr albo woda może znowu gdzie zgromadzić rozsypany środek rozsadzający.

Tego sposobu niszczenia używać też należy tylko wyjątkowo i nigdy częściej raz po razu na jednem i tem samem polu; wogóle używać go wolno tylko wtedy, gdy środek wybuchowy, czy to miękki czy zmarźnięty, jest w postaci proszku, nie zaś w masach ciągłych, ciastowych, twardych, albo gdy są z niego zrobione twarde naboje, które potrzebaby wpierw łamać, albo ogrzewać i rozgniatać.

§ 15. Takich środków wybuchowych, które za pomocą wody nie mogą być zniszczone (§§ 5 i 11), nie wolno zatapiać w morzu, chyba wyjątkowo i tylko w takich miejscach, gdzie głębokość morza nie pozwala zarzucać kotwicy i gdzie ani dla żeglugi ani dla hodowli ryb nic szkodliwego zdarzyć się nie może.

Środki rozsadzające, mające tak mały ciężar gatunkowy, że w wodzie pływają, nie mogą być niszczone tym sposobem.

Mając zatapiać pojedyńcze ilości środków rozsadzających, należy je według możności rozpakować i wrzucać na jednem i tem samem miejscu powierzchni wody nie więcej nad 5 kilogramów środka rozsadzającego.

§ 16. Środków rozsadzających, nie objętych instrukcyą niniejszą; mianowicie zaś połączeń środków rozsadzających z przetworami do podpalania i strzelania (rakiety sygnałowe, petardy i t. p.) nie wolno niszczyć bez zasięgnienia zdania znawców, a według okoliczności bez pośrednictwa znawcy lecz zachowywać je należy najprzód i to aż do dalszego załatwienia w dole 2 metry głębokim, deskami i faszynami lub ziemią pokrytym, w miejscu odległem, jeżeli potrzeba, pod dozorem, i dopiero potem zniszczyć podług otrzymanej instrukcyi.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych, handlu, rolnictwa, skarbu i obrony krajowej z 22 września 1883, Nr. 156 Dz. u. p. wydane za porozumieniem się wspólnem z ministerstwem wojny, zmieniające niektóre postanowienia, podane w rozporządzeniu z 2 lipca 1877 (Dz. u. p. Nr. 68), zawierające przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków rozsadzających i obchodzeniu się z temiż.

Ze względu, że używanie środków wybuchowych, bywa przyczyną nieszczęśliwch wypadków, rozporządza się co następuje:

Art. I. Zmienia się osnowę §§ 4, 44, 76, 80, 94, 99, 100, 101 i 115 rozporządzenia z dnia 2 lipca 1877 (Dz. u. p. Nr. 68), zawierającego przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków rozsadzających i obchodzeniu się z niemi i odtąd opiewać mają jak następuje:

§ 4. Środki rozsadzające, jakoteż ich gatunki, wtedy tylko wolno z wyjątkami w 3 i 4 ustępie niniejszego paragrafu wzmiankowanymi, wyrabiać, jakoteż ich używać lub niemi handlować, gdy dopuszczalność ich będzie uznana.

Dopuszczenie do wyrabiania służy tylko tej osobie lub temu przedsiębiorstwu, które je uzyskało.

Wyrabianie środków wybuchowych w pracowniach chemicznych szkół głównych w celach naukowych jest dozwolone pod odpowiedzialnością dyrektorów pracowni przy odpowiedniem zachowywaniu ostrożności i zapobieganiu wszelkiemu nadużyciu.

Do wyrabiania środków wybuchowych na próbę, w zamiarze starania się o ich dopuszczenie, tudzież do badania środków wybuchowych i do prób ze środkami takimi są jeszcze nie dopuszczonymi, potrzebne jest pozwolenie władzy administracyjnej powiatowej, w obrębie policyjnym Wiednia, Pragi, Lwowa, Krakowa i Tryestu, pozwolenie władzy policyjnej rządowej, która winna porozumieć się z władzą administracyjną. Pozwolenia dać nie wolno, gdy osoba prosząca nie zasługuje na zaufanie, lub gdy wogóle względy bezpieczeństwa stoją na przeszkodzie.

§ 44. Gdy środków wybuchowych jest więcej niż 3 kilogramy, umieszczać je trzeba koniecznie w osobnych magazynach.

Magazyny te są albo fabryczne, albo do sprzedaży, albo wydawcze. Położenie ich, konstrukcya i urządzenie zależą po części od największej ilości środków wybuchowych, które w nich mają być przechowywane, po części zaś od odległości zagrożonych budynków sąsiednich (§ 14).

W magazynie nie wolno nigdy przechowywać większej ilości środków wychowych nad tę, która odpowiada pojemności przez władzę zatwierdzonej.

Środki wybuchowe w ilości aż do 3 kilogramów, wolno zachowywać tylko w takich lokalach sprzedaży lub budynkach zamieszkałych, o których władza przemysłowa będzie wprzód uwiadomioną i które uzna za odpowiednie.

§ 76. Każdą posyłkę środków wybuchowych trzeba zaopatrzyć w list bezpieczeństwa.

Dla posyłek, które oddaje fabrykant lub koncesyonowany przedawca, jeżeli zamknięcie pierwotne jest nienaruszone, przedruk pozwolenia ministeryalnego na przewóz (§ 71) zastępuje miejsce listu bezpieczeństwa.

Posyłki środków rozsadzających, które mają być wprowadzone do obszaru krajów w Radzie państwa reprezentowanych, przezeń przewiezione lub z niego wyprowadzone, winny być zaopatrzone w listy bezpieczeństwa, o których wygotowanie postarać się należy w ministerstwie spraw wewnętrznych.

Dla wszelkich innych przesyłek listem bezpieczeństwa jest list przewozowy, przez posyłającego wygotowany, który jednak winien koniecznie być poświadczony przez władzę administracyjną powiatową, w obrębie policyjnym Wiednia, Pragi, Lwowa, Krakowa i Tryestu, przez rządową władzą policyjną na zasadzie udowodnionego prawa nabycia (§ 99).

Listy przewozowe wygotowane przez władzę, nie potrzebują tego poświadczenia.

Do przesyłania środków wybuchowych wybierać należy taki sposób przewozu, który stosownie do okoliczności daje największe bezpieczeństwo.

§ 80. Tym samym wozem nie wolno przewozić jednocześnie środków wybuchowych i ludzi.

Każdy wóz naładowany środkami wybuchowymi, oznaczyć trzeba koniecznie czarną chorągwią.

Jechać wolno tylko stępa i każdemu transportowi środków rozsadzających, wynoszących nad 100 kilogramów, towarzyszyć powinien prócz woźnicy, człowiek, umiejący obchodzić się z tym materyałem.

Towarzysz ten zarządza, gdzie to uczynić można, usuwanie ognia; gdzie tego uczynić nie można (na kolejach żelaznych

w hutach i t. p.), służba transportowa zachowywać powinna należytą ostrożność dla ochronienia ładunku od niebezpieczeństwa pożaru.

Służbie, która powinna się składać z ludzi pewnych, nie wolno palić tytoniu.

Transporty lądowe środków przewozowych, odbywać się winny drogami gościńcami i drogami, omijać należy ile możności osady i takie części dróg, na których ruch jest ożywiony, lub w pobliżu których znajdują się zakłady pożarem grożące.

W okolicach, w których środki wybuchowe regularnie bywają przewożone i urządzenia szczególne okazują się potrzebnemi, władza przepisze i ogłosi, jakiego kierunku trzymać się należy.

Gdzie względy miejscowe tego wymagają, oznaczyć należy w ogłoszeniu tem z jak największem uwzględnieniem stosunków obrotu także godziny, w których wolno prowadzić transporty.

Gdzie większa ostrożność jest potrzebna, zarządzić należy, aby na owej przestrzeni środki wybuchowe transportowane były pod dozorem policyjnym i w tym celu nakazać, aby o każdym takim transporcie wcześnie uwiadomiono władzę, mianowicie kiedy i jak wielka ilość środków wybuchowych do owego miejsca nadejdzie.

Do czynności urzędowych, wzmiankowanych w niniejszym paragrafie, upoważnioną jest władza administracyjna powiatowa, w obrębie policyjnym Wiednia, Pragi, Lwowa, Krakowa i Tryestu, rządowa władza policyjna, która obowiązana jest porozumieć się z władzą administracyjną powiatową, z zastrzeżeniem prawa samodzielnego wystąpienia zawsze, gdy bezpieczeństwo publiczne tego wymaga.

Zarządzenia, wydane stosownie do ustępów 7, 8 i 9, obwieścić należy w powiecie i zamieścić je w gazecie krajowej, a oprócz tego uwiadomić o ich wydaniu interesowane przedsiębiorstwa, mające w powiecie siedzibę.

§ 94. Do sprzedawania tych środków rozsadzających upoważnione są tylko te osoby, które na to otrzymały pozwolenie od właściwej władzy przemysłowej (§ 8).

Konsens nadany być może tylko do pewnego oznaczonego miejsca i tylko wtedy, gdy stosowność lokali będzie udowodniona; konsens zawierać ma wyraźną wzmiankę o potrzebie ścisłego przestrzegania przepisów szczególnych, wydanych co do każdego z osobna środka rozsadzającego.

Sprzedawca obowiązany jest przyjąć na skład według możności środki rozsadzające, które władza powierzy mu do tymczasowego zachowania (§ 116).

§ 99. Środki wybuchające wydawać wolno, wyjąwszy przypadek drugiego ustępu § 101 tylko na podstawie książki nabywczej lub karty nabywczej przez władzę wygotowanej.

Wykazy te wygotowywać będzie władza administracyjna powiatowa ubiegającego się, w obrębie policyjnym Wiednia, Pragi, Lwowa, Krakowa i Tyrestu, rządowa władza policyjna.

Strona zwrócić ma koszta wyrobu.

Książki nabywcze wydawane będą sprzedawcom, tudzież tym osobom, które ciągle potrzebują środków wybuchowych do wykonywania swego przemysłu lub rzemiosła, jakoto właścicielom kopalni, przedsiębiorcom budowlanym, właścicielom kamieniołomów i t. p.

Innym osobom do jednorazowego nabycia wydawane będą karty nabywcze.

Książki nabywcze i karty nabywcze wydawane być mogą tylko wtedy, gdy ze względu na osobiste stosunki żądającego i na stosunki przedsiębiorstwa nie potrzeba się obawiać nadużycia, gdy są lokale do przechowywania, rozporządzeniu niniejszemu odpowiadające i jest rękojmia umiejętnego obchodzenia się ze środkiem wybuchowym.

W razie nadużyć, lub gdyby okoliczności kazały obawiać się tychże, władza odebrać ma wykazy nabywcze a co do środków wybuchowych już nabytych, zarządzić to, czego wymaga wzgląd na dobro publiczne.

Zwyczajnie nie oznacza się, jak długo książki nabywcze mają być ważne. Gdy okoliczności nakazują odstąpić od tej zasady, władza ograniczyć może ważność książek nabywczych do pewnego czasu.

Karty nabywcze wydawać trzeba na czas oznaczony, naj-

dłużej na trzy miesiące, licząc od dnia wygotowania tejże karty nabywczej. Oznaczając termin, do którego mają być ważne, trzymać się trzeba tej zasady, by czas nabycia był jak najbliższym czasu użycia. Wydając kartę nabywczą, władza oznaczyć ma także i w karcie nabywczej wyrazić, w ciągu jakiego czasu ilość środka rozsadzającego powinna być koniecznie użyta do oznajmionego celu.

Karty nabywcze jakoteż książki nabywcze na czas oznaczony wydane, stają się po upływie tego czasu nieważnemi. Karty nabywcze tracą także moc swoję po nabyciu tej ilości środka rozsadzającego, którą nabyć pozwolono.

Na karty nabywcze już nie ważne, nie wolno wydawać środków rozsadzających.

Gdy czas wyznaczony w karcie nabywczej do użycia dozwolonej ilości środka rozsadzającego upłynie a ilości tej nie zużytkowano, upoważniony do nabycia winien uwiadomić o tem władzę, która kartę nabywczą wydała i gdyby władza ta termin użycia nie przedłużyła, nie zużytkowaną ilość środka rozsadzającego albo oddać fabrykantowi, sprzedawcy, lub za zezwoleniem władzy osobom do nabycia uprawnionym, pod warunkiem zapisania w wykazach nabywczych tychże osób, albo zniszczyć sposobem w instrukcyi przepisanym.

W takiż sam sposób postąpić sobie należy, gdy przedsiębiorstwo czy też rzemiosło, do którego środki rozsadzające nabyto, kończy się lub zostaje zwinięte i pozostają niezużytkowane środki rozsadzające.

Wojsko techniczne i władze wojskowe nie potrzebują osobnego pozwolenia do nabywania.

Nieupoważnionych posiadaczy środków wybuchowych, karać należy w myśl niniejszego rozporządzenia.

§ 100. Książki nabywcze opiewać mają na nabycie środków wybuchowych, których wyrób i obrót powszechny jest dozwolony i trzeba w nim wyrazić:

a) nazwisko (firmę) uprawnionego do nabywania;

b) rzemiosło lub przemysł, do którego wykonywania środek wybuchowy ciągle jest potrzebny;

c) miejsce wykonywania przemysłu;

d) według okoliczności termin ważności.

W kartach nabywczych wyrazić trzeba:

a) nazwisko (firmę) uprawnionego do nabywania;

b) cel nabycia;

c) rodzaj środka wybuchowego;

d) ilość;

e) miejsce przechowywania i miejsce użycia;

f) czas wyznaczony do nabycia;

Wydając środek wybuchowy, wydający go zapisać winien w książce wydawczej lub w karcie wydawczej nazwę tego środka (gatunku), tudzież jego ilość, położyć datę i swój podpis.

W tym celu książki nabywcze urządzone być winny jak sznurowe w ten sposób, aby na każdej karcie można zapisywać naprzeciw siebie po jednej stronie zamówienia a po drugiej stronie odstawę ze szczegółami należycie wypełnionemi pod tą samą liczbą bieżącą.

Przedawca ma prawo wydawać zamówione środki wybuchowe na podstawie wycinków sznurowych, opatrzonych pieczęcią urzędową władzy.

Każde zamówienie winno być podpisane przez zamawiającego a odstawa przez sprzedawcę.

Sprzedawca ekspedyujący posyłkę środka wybuchowego, winien zwrócić wypełniony wycinek sznurowy, który następnie przymocować należy stale w odpowiedniem miejscu książki sznurowej za pomocą podlepienia (paskiem).

Posiadacze książek nabywczych i kart nabywczych winni zachowywać je starannie dla zapobieżenia nadużyciom i nie wolno im odstąpić ich innym osobom.

§ 101. Sprzedawca winien utrzymywać regestr sprzedaży środków rozsadzających i zapisywać w nim nazwisko nabywcy, datę wydania, nazwę środka wybuchowego (gatunek) i jego ilość, jakoteż dowód uprawnienia do nabycia, ten ostatni z wyrażeniem, która władza dała pozwolenie, tudzież daty i liczby wygotowania książki nabywczej lub karty nabywczej i numeru wycinka sznurowego książki nabywczej.

Gdy przesyłka ma być wywieziona z obszaru krajów reprezentowanych w Radzie państwa, sprzedawca zapisać ma w regestrze sprzedazy nabywcę, datę wydania, wydany środek wybuchowy (gatunek), tudzież jego ilość z odwołaniem się do dokumentów, na podstawie których wydaje, datę i liczbę listu bezpieczeństwa (§ 76), jakoteż władzę, która list bezpieczeństwa wygotowała.

§ 115. Kierownikom robót i robotnikom zabrania się nosić środki wybuchowe do swoich mieszkań lub do innych magazynów, zamiast do tych, które w następującym ustępie są wzmiankowane, używać ich do innego celu prócz do tego, do którego je wydano lub odstępować innym osobom.

Przedsiębiorca winien się postarać, aby magazyny były należycie zamknięte i strzeżone, aby środki wybuchowe wydawano z nich tylko osobom pewnym i tylko w ilości na raz potrzebnej i aby robotnicy skończywszy pracę dzienną, oddali niezużytkowane środki rozsadzające, które zachowywać należy w miejscach odpowiednich.

Przedsiębiorca obowiązany jest utrzymywać regestry, w których zapisywać ma ilość środków rozsadzających robotnikom wydane.

Przedsiębiorstwa, materyałów wybuchowych używające, dla których nie istnieją zatwierdzone prawidła, określające jak w tychże przedsiębiorstwach postępować należy ze środkami rozsadzającemi, winny wygotować takie prawidła postępowania i przesłać władzy administracyjnej do zatwierdzenia.

W obrębie policyjnym Wiednia, Pragi, Lwowa, Krakowa i Tryestu, prawidła takie zatwierdzone być mogą tylko w porozumieniu z rządową władzą policyjną.

Art. II. Książki nabywcze w obiegu będące należy odebrać i wydać natomiast według okoliczności karty nabywcze z zastosowaniem się do przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. III. Przepisy, zawarte w rozporządzeniu niniejszem, odnoszą się także do tych środków rozsadzających, do których w myśl ustępu 2 § 7, stosowane być mają przepisy policyi bezpieczeństwa, tyczące się prochu strzelniczego.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych, Ministerstwa skarbu, Ministerstwa handlu i Ministerstwa obrony krajowej, w porozumieniu z c. i k. Ministerstwem wojny z dnia 17 maja 1891 Nr. 62 Dz. u. p., którem wydają się przepisy w przedmiocie sprzedaży prochu.

Na zasadzie art. XVI patentu cesarskiego z dnia 31 marca 1853 (Dz. u. p. Nr. 90), tyczącego się zniesienia monopolu saletry z zatrzymaniem monopolu prochu strzeleckiego, wydaje się w przedmiocie sprzedaży prochu, o ile nią nie zajmują się bezpośrednio zakłady lub organa administracyjne wojskowe, następujące przepisy:

§ 1. Do sprzedawania prochu przez który rozumie się wszelkie wyroby, przedmiotem monopolu prochu będące, uprawnione są jedynie te osoby, które posiadają na to pozwolenie.

§ 2. Pomiędzy sprzedawcami prochu rozróżnia się drobnych sprzedawców od hurtownych.

Drobnymi sprzedawcami są ci, którym wolno zbywać proch jedynie konsumentom, hurtownymi sprzedawcami ci, którzy mogą tylko wydawać proch drobnym sprzedawcom, upoważnionym do pobierania go od nich.

Sprzedawcom hurtownym może być udzielone pozwolenie także na drobną sprzedaż, jeżeli o to proszą.

§ 3. Pozwolenia do sprzedawania prochu udziela w porozumieniu z właściwą Władzą administracyjną I. instancyi ten Skład materyałów artyleryi (filialny), od którego ubiegający się o pozwolenie zamierza proch pobierać.

Jeżeli proch ma być pobierany za pośrednictwem sprzedawcy hurtownego, właściwym do udzielania pozwolenia na drobną sprzedaż prochu jest ten Skład materyałów artyleryi (filialny), od którego pobiera go hurtowny sprzedawca (hurtownik).

§ 4. Pozwolenia do sprzedawania prochu udzielone być mogą tylko takim osobom własnowolnym, które zasługują na zaufanie i rozporządzają stosownymi lokalami do sprzedawania w nich i przechowywania prochu.

§ 5. Celem uzyskania pozwolenia ubiegający się o nie,

winien podać prośbę do właściwego Składu materyałów artyleryi (filialnego) (§ 3).

W prośbie tej ubiegający się o pozwolenie wykazać ma wiek swój i podać, w którem miejscu chce uprawnienie swoje wykonywać, czy chciałby trudnić się hurtowną czy drobną sprzedażą, czyli też jedną i drugą, tudzież gdzie życzy sobie pobierać proch i w jakiej za każdym razem największej ilości a wreszcie jakie lokale mają być przeznaczone do sprzedawania w nich i do przechowywania prochu.

Gdy chodzi o sprzedaż hurtowną, Skład materyałów artyleryi (filialny) posyła podanie do wspólnego ministerstwa wojny. Ministerstwo to, jeżeli zaprowadzenie zamierzonej sprzedaży hurtownej uzna za niedopuszczalne, uwiadomi o tem ubiegającego się o pozwolenie za pośrednictwem Składu materyałów artyleryi (filialnego).

Gdy chodzi o drobną sprzedaż, a Skład materyałów artyleryi (filialny) uzna w ogólności udzielenie pozwolenia dla proponowanego miejsca za niedopuszczalne, uwiadomi o niedopuszczalności prośby, ubiegającego się o pozwolenie, któremu wolno odwołać się w ciągu dni 14 do komendy brygady artyleryi nad Składem przełożonej (do dyrektora artyleryi, dyrektora arsenału artyleryi), a gdyby to było bezskutecznem, również w przeciągu dni 14 do wspólnego minist. wojny.

§ 6. Jeżeli zaś organa administracyi wojskowej uznają udzielenie pozwolenia w ogólności za dopuszczalne, posyłają podanie do właściwej Władzy administracyjnej I. instancyi, która w miejscach gdzie istnieją rządowe Władze bezpieczeństwa, winna się z niemi porozumieć.

Jeżeli ubiegający się o pozwolenie nie jest własnowolnym lub jeżeli Władza odministracyjna nie uznaje go za zasługującego na zaufanie, winna odesłać prośbę Składowi materyałów artyleryi (filialnemu) do odrzucenia.

W przeciwnym razie, gdy chodzi o sprzedaż, w której największa ilość prochu na składzie wynosić ma przeszło 15 kilogr., lub o magazyn prochu, Władza administracyjna I. instancyi zarządza pertraktacyą komisyjną na miejscu, w której reprezentant gminy i ubiegający się o pozwolenie mają uczestniczyć i o której uwiadomić należy sąsiadów, ażeby mogli czynić zarzuty. Gdy chodzi o magazyn prochu, przyzwać należy do pertraktacyi komisyjnej reprezentanta administracyi wojskowej,

Gdy zamierzone jest założenie magazynu prochu, ubiegający się o pozwolenie, winien dołączyć do prośby lub przynieść na pertraktacyą komisyjną rysunki za pomocą których możnaby rozpoznać sytuacyą, miejsce, na którem ma stanąć magazyn i rodzaj budowli.

Gdy chodzi o sprzedaż, w której największa ilość prochu na składzie wynosić ma nie więcej jak 15 kilogr., nie zarządza się pertraktacyi komisyjnej.

Jeżeli ma zajść zmiana tylko w osobie sprzedawcy prochu, a lokale przeznaczone do sprzedawania w nich i zachowywania prochu, tudzież ilość największa prochu na składzie nie mają uledz żadnej zmianie, można odstąpić od badania komisyjnego.

§ 7. Budynki, w których odbywać się ma sprzedaż hurtowna prochu, jako też magazyny prochu powinny być ile możności odosobnione.

Co do budynków takich trzeba mieć na względzie ilość prochu, odległość miejsca, które ma być wybrane, od przedmiotów sąsiednich w razie eksplozyi zagrożonych i stosunki miejscowe. Przedmioty sąsiednie zagrożone dzielą się pod względem rozciągłości niebezpieczeństwa na dwie klasy.

Do I. klasy należą: budynki ubiegającego się o pozwolenie nie należące do zakładu lub magazynu, tudzież budynki zamieszkałe, których posiadacze dali na piśmie zezwolenie, nakoniec ulice i drogi mało używane.

Do II. klasy należą: wszystkie inne domy zamieszkałe i zagrożone budynki, budowle i zakłady, koleje żelazne, drogi wodne, gościńce rządowe, krajowe, powiatowe i konkurencyjne, tudzież drogi bardzo używane, w ogólności te przedmioty, względnie których nieszczęście przybrać może większe rozmiary.

Odległość najmniejszą sprzedaży hurtownej prochu jako

też magazynów od rzeczonych przedmiotów zagrożonych ustanawia się jak następuje:

1. Dla ilości aż do 100 kilogr. prochu, od wszystkich przedmiotów I i II. klasy 100 metrów;

2. dla ilości nad 100 aż do 500 kilogram. prochu, od przedmiotów I klasy 100, od przedmiotów II. klasy 200 metrów;

3. dla ilości nad 500 aż do 2500 kilogram. prochu, od przedmiotów I klasy 200, od przedmiotów II. klasy 350 metrów;

4. dla ilości nad 2500 aż do 10.000 kilogr. prochu, od przedmiotów I klasy 450, od przedmiotów II. klasy 750 metrów.

Gdy stosunki naziomu są szczególnie pomyślne, można też odległości te zmniejszyć.

Do założenia magazynu prochu na więcej niż 10.000 kilogr. prochu, potrzebne jest oddzielne zezwolenie wspólnego ministerstwa wojny, które wydane będzie w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych.

§ 8. Magazyny prochu, mieszczące w sobie aż do 100 kilogr. prochu, mogą być zrobione z prostych, szczelnie spojonych, suchych ścian deszczkowych, ze wszystkich stron, z wyjątkiem tej, gdzie są drzwi, otoczonych i nakrytych warstwą piasku lub ziemi z kamieni oczyszczonej na 1 metr grubą, drzwi zaś znajdować się mają po tej stronie, która w razie wybuchu najmniej byłaby zagrożona. Większe magazyny powinny być zbudowane z lekiego drzewa i tekturą dachową lub podobnym lekim materyałem nakryte.

Kamieni używać wolno tylko do fundamentów, części składowych metalowych tylko na okucia do drzwi i okien, na zamknięcia i według okoliczności na piorunochrony.

Gdy nie można obejść się bez użycia części żelaznych wewnątrz magazynów, części te powinny być ile możności osłonięte drzewem, albo powleczone płótnem, skórą itp., lub pomalowane farbą olejną, którą trzeba częściej odnawiać. Należy przestrzegać, żeby w takich konstrukcyach metalowych, mianowicie zaś co się tyczy rurki i trzpienia zamknięć

tarcie żelaza o żelazo nie miało miejsca. W tym celu pomiędzy powierzchniami ocierającemi się o siebie umieścić należy blaszkę cynkową, albo jedna z tych części zrobiona być powinna z miedzi, bronzu lub mosiądzu.

Czy potrzebne są piorunochrony zdecydować należy na pertraktacyi komisyjnej, stosując się w tej mierze do przepisów o piorunochronach dla wojskowych magazynów prochu i amunicyi.

Dach, jako też ściany, jeżeli mają być otynkowane, powinny być powleczone zawsze tylko jasną farbą. Wiązania drewniane, które łatwo mogłyby zapalić się od iskier, uczynić należy mniej zapalnemi przez powleczenie ich stosownem pokostem lub impregnowanie.

Gdyby magazyn prochu nie był od strony zagrożonych przedmiotów sąsiednich zakryty osłonami naturalnemi (gruntem falistym, ścianami wąwozu, gęstym lasem itp.), usypać należy wał z ziemi, sięgający aż po szczyt dachu. Szerokość korony wału wynosić powinna najmniej 1 metr oddalone od ściany zewnętrznej magazynu. Skosy powinny być odarnione. Dla magazynów na 100 aż do 1000 kilogr. prochu dostatecznym będzie wał ziemny we wszystkich tych miejscach, gdzie i o ile przedmioty sąsiednie nie są zagrożone. 0·5 metra szerokości w koronie mający i na 0·5 metra u podnóża skosu oddalony od magazynu.

Osłona z zwietrzałych skał, gruzów lub murów nie jest dozwolona.

Otwory powietrzne magazynów powinny być odpowiednio zabezpieczone.

Na ułatwienia może ze względu na stosunki zezwolić komenda brygady artyleryi (§ 5) w porozumieniu z Władzą administracyjną krajową.

§ 9. Jeżeli ubiegający się o pozwolenie na drobną sprzedaż prochu, nie zamierza utrzymywać magazynu prochu, największa ilość zapasu prochu, której pobieranie ma onemuż być dozwolone, nie może przenosić 30 kilogr. Z tych najwięcej 15 kilogr. pozwala się trzymać w lokalu sprzedaży; reszta powinna być złożoną w innym lokalu

W przypadku przewidzianym w ustępie poprzedzającym, można odstąpić od warunku co do odosobnienia lokalów, w których proch jest sprzedawany i zachowywany, od innych budynków zamieszkałych.

§ 10. Jeżeli nie będą uczynione żadne zarzuty, ani przeciwko położeniu i jakości budynku, w którym proch ma być sprzedawany, lub przeciw położeniu i jakości budynku, przeznaczonego na magazyn prochu. ani też przeciw największej ilości prochu, która ma być złożona w lokalu sprzedaży i po za jego obrębem w tym samym domu lub w magazynie Skład materyałów artyleryi (filialny) w porozumieniu z Władzą administracyjną wydaje pozwolenie piśmienne i za pośrednictwem Władzy administracyjnej uwiadamia o tem gminę i sąsiadów granicznych. W razie przeciwnym odmawia się pozwolenia.

§ 11. Przeciwko udzieleniu pozwolenia służy gminie i sąsiadom granicznym, którzy przez zaprowadzenie sprzedaży lub magazynu prochu poczytują się za zagrożonych, przeciwko zaś odmówieniu pozwolenia, służy ubiegającemu się o pozwolenie prawo odwołania się w terminie 14-dniowym do komendy brygady artyleryi (§ 5), która rozstrzyga w porozumieniu z Władzą administracyjną krajową.

Przeciwko temu ostatniemu orzeczeniu można odwołać się w takim samym terminie do wspólnego ministerstwa wojny, które decyduje w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych.

§ 12. Pozwolenie do sprzedawania prochu (§ 1) nie może być udzielone osobiście posiadającej już konsens na sprzedaż środków rozsadzających, których tyczy się rozporządzenie ministeryalne z dnia 2 lipca 1877 (Dz. u. p. Nr. 68).

§ 13. Z upoważnienia do sprzedawania prochu wynika tylko prawo osobiste, które Władza nadająca może według okoliczności odebrać i którego też uprawniony zrzec się może, którego jednak nie można ani odziedziczyć, ani zastawić, ani też w inny sposób na drugiego opłatnie lub nieopłatnie przenieść. Jednakże przy nadawaniu tego uprawnienia w przypadkach na względy zasługujących baczyć się będzie na dzieci sprzedawcy prochu.

Sprzedawcom prochu nie wolno przerwać sprzedaży według upodobania i obowiązani są sprzedawać go jeszcze przez ośm tygodni licząc od dnia wypowiedzenia pozwolenia.

§ 14. Sprzedawcy nie wolno ani sprzedawać lub zachowywać prochu w innych miejscach, ani też mieć kiedykolwiek w każdym z osobna lokalu na zachowywanie prochu przeznaczonym większych zapasów nad te, które w danem mu na sprzedaż prochu pozwoleniu są wyrażone.

Do każdej zamierzonej zmiany w lokalach na zachowywanie i do sprzedawania prochu przeznaczonych, tudzież do każdego zamierzonego powiększenia ilości największej prochu, jaką sprzedawca ma zawsze utrzymywać, potrzebne jest nowe pozwolenie. W przypadkach takich stosują się odpowiednio §§ 3 i 5 aż do 11.

§ 15. Sprzedawcy prochu są upoważnieni udawać się osobiście lub przez pełnomocników do posiadaczy kopalń i kamieniołomów, do przedsiębiorstw budownictwa itp. po zamówieniu na proch do rozsadzania, jednakże próbek prochu nie wolno im w takich razach ze sobą wozić.

§ 16. Pozwolenie na sprzedaż prochu i taryfa cen urzędownie ustanowiona powinny być w lokalu sprzedaży widzialne dla wszystkich wywieszone, od wszelkiego uszkodzenia lub zbrukania zabezpieczone i nie wolno sprzedawcy zmienić taryfy pod żadnym pozorem.

Nie wolno sprzedawać prochu ani drożej, ani taniej niż taryfa przepisuje.

§ 17. Sprzedawcy prochu, którym pobierać wolno proch tylko ze składów każdemu wyznaczonych, powinni starać się zachowywać go jak najlepiej i wydawać go kupującym w takim stanie, w jakim go otrzymali.

Wszelkie przeinaczanie przedmiotów monopolu, np. mięszanie rozmaitych gatunków prochu ze sobą, przesiewanie prochu, dodawanie innych materyałów, tudzież sprzedawanie prochu co do jakości jest sprzedawcom prochu zakazane.

§ 18. Do zachowywania prochu w lokalu sprzedaży i w drugiem miejscu, jeżeli drobnemu sprzedawcy pozwolono w niem go trzymać, wybierać należy strony jak najbardziej

zacienione i bezpieczne. Przetwory podpałowe i strzelające, przedmioty zapalne lub wybuchające umieszczać należy jak najdalej od prochu.

Drobni sprzedawcy obowiązani są gatunki prochu znajdujące się w lokalu sprzedaży, a które nie są im w puszkach blaszanych lub kartonach dostarczane i muszą być wydawane konsumentom w pierwotnem opakowaniu, podzielić na mniejsze ilości wynoszące nie więcej, jak po jednym kilogramie i każdą taką część zachowywać w osobnej puszce, dającej się szczelnie zamknąć.

Zapasy prochu grupować należy w taki sposób, żeby nigdy więcej jak trzy kilogramy prochu nie stały w tem samem miejscu lokalu i żeby miejsca te były oddalone od siebie i ile możności bezpieczne.

§ 19. Przy wszelkich czynnościach z prochem zachowywać należy jak największą ostrożność i posiadacz pozwolenia może zlecać je tylko osobom wypróbowanym i zasługującym na zaufanie.

Ciężarki przeznaczone do ważenia prochu, tudzież narzędzia i wszelkie przedmioty przeznaczone do czynności z naczyniami lub w naczyniach, w których proch jest zapakowany itp. nie powinny być z żelaza, ani mieć części składowych żelaznych.

Zamiast żelaza używać należy miedzi, bronzu lub mosiądzu.

W szczególności do otwierania i zamykania naczyń proch zawierających, używać wolno narzędzi wyłącznie drewnianych lub miedzianych.

Beczek i pak prochem napełnionych, nie wolno przewracać, toczyć lub suwać, ani też obracać około punktu oparcia, owszem trzeba je zawsze z wielką ostrożnością dźwigać, a beczki przenosić na noszach do prochu przeznaczonych.

Naczynia proch zawierające podnosić należy i stawiać zawsze z największą ostrożnością i chronić je należy troskliwie od trącenia, jako też unikać wszelkiej takiej czynności, któraby wystawiła proch na trącenie lub gwałtowne ciśnienie.

Gdyby się proch wysypał, przyczynę tego należy zbadać i usunąć, a rozsypany proch starannie zmieść i stosownie do okoliczności uprzątnąć.

Proch czarny, niezdatny do użytku, uczynić należy nieszkodliwym przez wyługowanie wodą.

W miejscach czynności beczki i paki z prochem stawia się wiekiem do góry na płachtach; gdy jest ziemia miękka, na deskach płachtami nakrytych.

Przed otwarciem takiego naczynia trzeba wszystkie części jego powierzchni zewnętrznej pędzlem szczecinowym z pyłu oczyścić.

Zabierając się do zamknięcia, oczyścić należy jak najstaranniej wszystkie części naczyń z pyłu prochowego jeżeli się weisnął. Naczynia, które służyły do zachowywania prochu i nie mają już być do tego używane, trzeba przed oddaniem do składu lub na inny użytek gruntownie oczyścić z przylegających szczątków prochu, a to w miarę potrzeby przez wytarcie lub wymycie.

§ 20. Wewnątrz i zewnątrz magazynu prochu panować musi najściślejszy porządek i jak największa czystość.

Zachowywanie w magazynach prochu przetworów podpałowych i strzelających, przedmiotów zapalnych i wybuchających jest zasadowo zakazane.

Proch umieszczać należy w magazynach gatunkami, w taki sposób, żeby naczynia nie mogły żadną miarą przewrócić się lub spaść, zesunąć się lub stoczyć.

Naczyń nie można piętrzyć jedno na drugiem wyżej niż na to z zupełnem bezpieczeństwem pozwala wytrzymałość ścian tychże naczyń.

Gdy proch jest zapakowany w beczkach, stawia się zwyczajnie trzy, a tylko wyjątkowo w braku miejsca, cztery beczki jednę na drugiej.

Przy wykonywaniu robót w magazynach prochu osobom do tego przeznaczonym nie wolno mieć przy sobie przedmiotów ogień wzniecających.

Palenie tytoniu i wogóle czynności grożące pożarem są surowo zakazane, zarówno w magazynach, jak i w ich pobliżu.

W stosownych miejscach okolicznych wystawić należy osobne tablice z ostrzeżeniami ten zakaz zawierającemi.

Do prac w magazynie używać należy pod stosownym dozorem tylko tylu robotników, ilu niezbędnie potrzeba i nikomu zresztą nie należy pozwalać wchodzić do magazynu.

Robotnicy powinni być silni i wchodząc do magazynu, powinni równie jak każda inna osoba tamże się udajaca, wdziewać obuwie pilśniowe, którego dostateczna ilość powinna być zawsze w zapasie.

Beczki i paki z prochem przed złożeniem ich w magazynie oczyścić należy dokładnie z piasku, pyłu itp.

Ile możności wystrzegać się należy wchodzenia do magazynów nocą. Gdy zaś trzeba udać się do nich ze światłem, do przyświecania wolno wnosić tylko latarnie bezpieczeństwa, jednakże używanie do nich nafty za materyał oświetlający jest zakazane.

Gdy około magazynu lub w magazynie, w którym proch się znajduje, mają być wykonane jakieś roboty lub naprawki, trzeba zwyczajnie wprzódy powynosić proch z budynku. Gdy zaś idzie tylko o jakiś przedmiot, który łatwiej niż proch i bez wzniecenia niebezpieczeństwa, można wynieść z magazynu, przedmiot ten należy zrobić lub naprawić poza obrębem niebezpiecznego miejsca.

§ 21. Pod względem poboru prochu z magazynów skarbowych, jako też zaopatrywania się w proch przez sprzedawców, pod względem pakowania rozmaitych przedmiotów monopolu, ich transportu, tudzież o ile już paragrafy poprzedzające nie zawierają odnośnych przepisów, pod względem składania prochu w lokalach sprzedaży i magazynach, wreszcie pod względem postępowania w nich. Władza wojskowa uwiadamiać będzie zawsze piśmiennie sprzedawców prochu o wydanych w tej mierze zarządzeniach i sprzedawcy winni stosować się do nich ściśle. W szczególności co się tyczy transportu prochu kolejami żelaznemi trzymać się należy obowiązujących pod tym względem przepisów ruchu kolejowego i bezpieczeństwa.

§ 22. Dozór nad wykonaniem postanowień rozporządzenia niniejszego poruczа się pod względem bezpieczeństwa Władzom administracyjnym I. instancyi i Władzom policyjnym rządowym, które winny działać w porozumieniu ze Składami materyałów artyleryi (filialnemi) pod względem interesów monopolu, Władzom administracyi wojskowej i organom zarządu skarbowego.

Do wykonania odnośnych czynności urzędowych Skład materyałów artyleryi (filialny) może też w każdym z osobna przypadku zażądać od Władzy administracyjnej lub od Władzy policyjnej rządowej pomocy żandarmeryi lub rządowej straży bezpieczeństwa.

§ 23. Wykroczenia przeciwko rozporządzeniu niniejszemu o ile do nich nie stosują się postanowienia ustawy karnej powszechnej lub ustawy karnej o przestępstwach skarbowych karać będą Władze administracyjne w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30-go września 1857 roku (Dz. u. p. Nr. 198).

O wyrokach sprzedawcę prochu na karę skazujących, uwiadamiać należy właściwy Skład materyałów artyleryi (filialny).

§ 24. Przez wprowadzenie w wykonanie niniejszego rozporządzenia uchyla się §§ 10 i 11 rozporządzenia z dnia 31 marca 1853 (Dz. u. p. Nr. 91), zawierającego postanowienia szczegółowe co do wyrobu i sprzedaży prochu strzeleckiego.

Rozporządzenie Ministerstw spraw wewnętrznych, skarbu, handlu i obrony krajowej w porozumieniu z c. i k. Ministerstwem wojny z dnia 4 maja 1899 Nr. 80, Dz. u. p., zmieniające rozporządzenie ministeryalne z dnia 17 maja 1891, Dz. u. p. Nr. 62, którem wydano postanowienia co do sprzedaży prochu.

Artykuł I. Uchyla się teraźniejszą osnowę § 12 roporz. minister. z dnia 17 maja 1891, Dz. u. p. Nr. 62 i takowa opiewać ma na przyszłość co następuje:

§ 12. Pozwolenie do sprzedaży prochu (§ 1) może być udzielone osobom posiadającym konsens na środki wybuchowe, których tyczy się rozporządzenie ministeryalne z dnia 2 lipca

1877, Dz. u. p. Nr. 68, tylko o tyle i na tak długo, o ile i dopóki osoby te zajmują się jedynie sprzedażą materyałów wybuchowych nakładu skarbowego.

Artykuł II. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Ustawa z dnia 27 maja 1885 Nr. 134 Dz. u. p. zawierająca przepisy przeciw używaniu środków wybuchowych w sposób szkodliwy dla społeczeństwa i przeciw obrotowi tychże dla społeczeństwa szkodliwemu.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem co następuje:

§ 1. Środki wybuchowe można wyrabiać, wprowadzać w obrót, posiadać, przywozić do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, tylko za zezwoleniem Władzy.

Przepisy szczegółowe co do wydawania pozwoleń urzędowych, jako też postanowienia w zakresie policyi bezpieczeństwa, tyczące się środków wybuchowych w ogólności, o ileby nie chodziło o zmianę ustaw istniejących, wydawane będą drogą rozporządzeń.

Tym samym sposobem oznaczone zostaną środki wybuchowe, do których postanowienie pierwszego ustępu nie ma być stosowane.

Postanowienia pierwszego ustępu nie będą stosowane do Administracyi wojskowej i do środków wybuchowych, będących przedmiotem monopolu rządowego. Do tych ostatnich stosują się osobne przepisy.

§ 2. Kto wbrew przepisowi § 1 środki wybuchowe bez pozwolenia urzędowego wyrabia, w obrót wprowadza, przywozi do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, lub je posiada, staje się winnym przekroczenia i będzie karany aresztem od dni czternastu aż do sześciu miesięcy, lub karą pieniężną od 10 aż do 300 złotych,

Staje się winnym przekroczenia i podpada takiej samej karze także i ten, kto wykracza przeciwko ogłoszonym należycie postanowieniom, należącym do zakresu policyi bezpieczeństwa, tyczącym się tych środków wybuchowych, do których się ustęp 1 § 1 odnosi.

Śledztwo i zasądzanie należy do sądów.

§ 3. Czyny określone w § 2 stanowią występek, gdy zachodzą okoliczności, mogące własność, zdrowie lub życie innych wystawić na niebezpieczeństwo.

Karą jest areszt ścisły od trzech miesięcy aż do trzech lat i może z nią być połączona kara pieniężna 100 zł. aż do 1000 zł.

§ 4. Kto rozmyślnie używa środków wybuchowych dla wystawienia tym sposobem własności, zdrowia lub życia innej osoby na niebezpieczeństwo, popełnia zbrodnię i karany będzie ciężkiem więzieniem od pięciu aż do dziesięciu lat, jeżeli zaś nastąpiło skaleczenie lub uszkodzenie własności w większych rozmiarach, ciężkiem więzieniem od dziesięciu do dwudziestu lat.

Jeżeli czyn stał się przyczyną śmierci człowieka, orzec należy więzienie ciężkie dożywotnie. Jeżeli sprawca mógł ten skutek przewidzieć, winien być ukarany śmiercią.

§ 5. Jeżeli więcej osób zmawia się, aby popełnić czyn karygodny, który ma być karany według § 4, albo utworzyło związek w celu ciągłego popełniania czynów tego rodzaju, chociażby szczegółowo jeszcze nie określonych, osoby te stają się winnemi zbrodni nawet wtedy, gdyby czyn prowadzący do rzeczywistego popełnienia zbrodni w § 4 określonej, nie został wykonany i karane będą więzieniem ciężkiem od pięciu aż do dziesięciu lat.

§ 6. Kto środki wybuchowe lub ich części składowe, albo przyrządy do ich zastosowywania wyrabia, nabywa, zamawia lub ma w swojem posiadaniu, w zamiarze, aby przez użycie tychże (§ 4) wystawił na niebezpieczeństwo własność, zdrowie lub życie innej osoby, lub aby ułatwił innym osobom popełnienie tej zbrodni, jako też kto środki wybuchowe wiedząc, że przeznaczone są do popełnienia tej zbrodni, innym osobom odstępuje, staje się winnym zbrodni i karany będzie ciężkiem więzieniem od pięciu do dziesięciu lat.

§ 7. W przypadkach ustępu 1 § 2 tudzież §§ 3 aż do 6

i jeżeli w przypadku ustępu 2 § 2 środki wybuchowe, oddawane są do przewozu pod fałszywą deklaracyą, orzec należy przepad środków wybuchowych, a według okoliczności części składowych i przyrządów, tudzież przedmiotów użytych lub przeznaczonych do ich zrobienia, bez względu, czy należą czy nie należą do skazanego.

§ 8. Kto publicznie albo wobec więcej ludzi, albo w drukach, albo w rozpowszechnionych rycinach lub pismach wzywa do popełnienia jednego z czynów karygodnych, określonych w §§ 4 i 5, albo do uczestnictwa w tychże, czyny te wysławia lub usprawiedliwić je usiłuje, albo kto wogóle podaje sposoby popełnienia przerzeczonych czynów, staje się winnym zbrodni i karany będzie ciężkiem więzieniem od pięciu aż do dziesięciu lat.

§ 9. Kto o zamiarze popełnienia zbrodni przewidzianej w § 4 albo o zmowie lub związku przewidzianym w § 5, albo o istocie czynu, stanowiącego zbrodnię według § 6, otrzyma w sposób wiarogodny wiadomość w czasie, w którym możnaby niebezpieczeństwu (§ 4) zapobiedz i rozmyślnie zaniedba uwiadomić o tem Władzę, o ile mógł to uwiadomienie uczynić bez wystawienia na niebezpieczeństwo siebie, swoich krewnych (§ 216 p. k. k.), lub tych osób, które zostają prawnie pod jego opieką, staje się winnym zbrodni, jeżeli własność, zdrowie lub życie innej osoby było wystawione na niebezpieczeństwo (§ 4). Kara jest więzieuie od sześciu miesięcy aż do roku, a jeżeli w przypadku § 4 nastąpiła śmierć człowieka, ciężkie więzienie od roku aż do pięciu lat.

§ 10. Zbrodnia przewidziana w §§ 4, 5 i 6 przestaje być karygodną, jeżeli winny z własnego popędu, a nie dla tego, ponieważ ją odkryto lub dla innych przeszkód od przedsięwzięcia odstąpi i wszelka szkoda, którąby wynikła z jego lub jego towarzyszów czynności, przez niego samego lub w skutek jego doniesienia, wcześnie Władzy uczynionego, będzie oddalona.

§ 11. Gdy następuje skazanie na podstawie §§ 3, 4, 5, 6 i 8 ustawy niniejszej, może być wyrzeczone wydalenie

(§ 240 lit. *f*, *g*, *h*, p. k. k.) i możność oddania pod dozór policyjny.

§ 12. Do tych przypadków, na które ustawa karna powszechna ustanawia ostrzejsze kary niż ustawa niniejsza, stosowane być mają ostrzejsze postanowienia karne ustawy karnej powszechnej.

§ 13. Rozprawa główna z osobami oskarżonemi o zbrodnie, określone w §§ 4, 5, 6 i 8, toczyć się ma przed sądem przysięgłych.

§ 14. Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych i Mojemu Ministrowi sprawiedliwości.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 4 sierpnia 1885, wydane w porozumieniu z Ministerstwem handlu i Minist. sprawiedliwości N. 135 Dz. u. p. którem na zasadzie ustawy z d. 27 maja 1885 (Dz. u. p. N. 134) wydaje się przepisy w co do środków wybuchowych.

Czyniąc zadosyć § 1 ustawy z dnia 27 maja 1885 (Dz. u. p. Nr. 134) zawierającej przepisy przeciw używaniu środków wybuchowych w sposób szkodliwy dla społeczeństwa i przeciw obrotowi tychże dla społeczeństwa szkodliwemu, ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu i ministerstwem sprawiedliwości rozporządza co następuje:

§ 1. Rozporządzenia wydane w sprawie środków wybuchowych i dotąd obowiązujące, a mianowicie rozporządzenie ministeryalne z dnia 2 lipca 1877, (Dz. u. p. Nr. 68 i z dnia 22 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 156), zawierające przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków wybuchowych i obchodzeniu się z temiż zachowują się w mocy, o ile postanowienia ustawy z dnia 27 maja 1855 (Dz. u. p. Nr. 134) nie zmieniają postanowień karnych § 120 rzeczonego rozporządzenia z dnia 2 lipca 1877.

Również utrzymuje się w mocy rozporządzenie ministerstwa handlu z dnia 1 lipca 1880 (Dz. u. p. Nr. 79), podające przepisy o przewozie towarów wybuchowych kolejami

żelaznemi, jako też dodatki do niego, a mianowicie rozporządzenia z dnia 15 września 1881, (Dz. u. p. Nr. 101), z dnia 15 czerwca 1882 (Dz. u. p. Nr. 70) i z dnia 1 lutego 1884 (Dz. u. p. Nr. 20).

§ 2. Pozwolenie urzędowe, które według ustępu 1 § 1 ustawy z dnia 27 maja 1885, (Dz. u. p. Nr. 134), jest potrzebnem do wyrabiana, wprowadzania w obrót, posiadania lub przywożenia do obszaru królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, środków wybuchowych, to jest materyałów, które wytrzaskując, mogą osoby lub przedmioty obrócić w niwecz, lub uszkodzić, dawać będzie Władza administracyjna krajowa o ile to nie należy do Władzy przemysłowej, upoważnionej do udzielenia w tej mierze koncesyi.

Pozwolenie to dawane być może tylko osobom zasługującym na zaufanie i w okolicznościach uchylających niebezpieczeństwo użycia na złe i może być odwołane, gdy odpadną warunki, pod któremi je dano.

Gdy pozwolenie daje Władza przemysłowa, Władza ta obowiązana jest w § 141 ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 (Dz. u. p. Nr. 227), w tych miejscach, w których istnieje Władza policyjna rządowa, zasięgać opinii tejże przed daniem pozwolenia.

Pozwolenie do posiadania środków wybuchających, objętych rozporządzeniami ministeryalnemi z dnia 2 lipca 1877 (Dz. u. p. Nr. 68) i z dnia 22 września 1883, (Dz. u. p. Nr. 156), jako też do ich przewozu, udzielane będzie wydaniem dokumentów przepisanych w tych rozporządzeniach, a mianowicie w rozporządzeniu z dnia 22 września 1883 (książki nabywcze, karty nabywcze, listy bezpieczeństwa).

Dziedzice, na których spada posiadanie środków wybuchowych, winni bezzwłocznie prosić Władzy o potrzebne pozwolenie.

Jeżeli nie otrzymają pozwolenia, winni zastosować się do zarządzeń, które Władza wyda ze względów na bezpieczeństwo.

§ 3. Postanowieniom ustępu 1 § 1 ustawy z dnia 27 maja 1885, (Dz. u. p. Nr. 134), nie podlegają na zasadzie 3 ustępu tego paragrafu.

1. Środki wybuchowe, służące do dawania ognia ze strzelb ręcznych, użyte do zrobienia przyrządów podpalniczych, do tego celu przeznaczonych (kapsli zwyczajnych i blaszkowych, podpałów, przyrządów podpalniczych do osłon nabojowych;

2. gotowe naboje do strzelb ręcznych, o ile co do tych przedmiotów, pod 1 i 2 wzmiankowanych, nie chodzi o pozwolenie Władzy przemysłowej do wyrobu i do sprzedaży, lub o listy bezpieczeństwa do przewozów potrzebne, według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 11 lutego 1860, (Dz. u. p. Nr. 39);

3. sygnały kolejowe, o ile posiadają je przedsiębiorstwa kolei żelaznych;

4. wyroby pyrotechniczne przemysłowo wyrabiane, o ile nie chodzi o pozwolenie Władzy do przemysłowego wyrabiania i przemysłowej sprzedaży według ustępu 11 § 15 ust. przemysłowej (Dz. u. p. Nr. 39 z r. 1883);

5. wełna kleinowa i kwas pykrinowy i jegoz wiązki, gdy chodzi o nabywanie do celów przemysłowych z wyłączeniem używania do wybuchu, mianowicie zaś wełna kleinowa, także gdy jest nabywana i wyrabiana do celów lekarskich;

6. wyrób środków wybuchowych, używanych wyłącznie do popędu machin o ile są używane bezpośrednio po wyrobieniu (mięszanina wybuchowa do popędu motorów gazowych i naftowych).

§ 4. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z ustawą z dnia 27 maja 1885 (Dz. u. p. Nr. 134).

Reskr. Minist. spraw wewn. z 20 grudnia 1885, l. 17275 o pozwalaniu na posiadanie, względnie sprowadzanie kapsli wybuchowych.

Po myśli ustawy z 27 maja 1885 Nr. 134, Dz. u. p, względnie rozp. z 4 sierp. 1885 Nr. 135 Dz. u. p. właściwą jest do udzielenia pozwoleń na posiadanie kapsli wybuchowych polityczna władza przemysłowa.

Z uwagi, że kapsli tych używa się do zapalania dynamitu itp. materyałów wybuchowych, kapsle te zatem spro-

wadzają osoby i przedsiębiorstwa posługujące się powyższymi materyałami wybuchowemi względnie osoby handlujące nimi, przeto dla umożliwienia uzyskania pozwolenia urzędowego na sprowadzanie rzeczonych artykułów i dla uniknięcia ewentualnych niedogodności wskazanem jest, aby odnośne pozwolenie na posiadanie względnie sprowadzanie kapsli wybuchowych dawały te Władze, którym przysługuje prawo zezwalania na sprowadzanie materyałów wybuchowych tj. polityczne Władze powiatowe względnie rządowe Władze policyjne (§ 99 rozp. z 22 września 1883 Nr. 156, Dz. u. p.). Poleca się zatem, aby Władze krajowe na zasadzie § 2 ustęp 1 rozp. z 4 sierpnia 1885 Nr. 135 Dz. u. p. upoważniły polityczne Władze powiatowe względnie rządowe Władze policyjne do udzielania takich pozwoleń imieniem Władzy krajowej.

Władze te winny oczywiście w odnośnych swoich czynnościach urzędowych przestrzegać przepisów § 2 ustęp 2 rozp. z 4 sierp. 1885.

Tym osobom, które sprowadzają materyały wybuchowe na zusadzie książki ewidencyjnej (§ 100 rozp. z 22 wrześ. 1883 Nr. 156 Dz. u. p.), można wydać osobną książkę celem sprowadzania kapsli wybuchowych.

Rozporządzenie Ministerstw spraw wewn., handlu, kolei żelaznych, rolnictwa, skarbu i obrony krajowej z dnia 19 maja 1899, wydane w porozumieniu z wspólnem Ministerstwem wojny N. 95 Dz. u. p. którem w wykonaniu ustawy z dnia 27 maja 1885 Dz. u. p. N. 134, a względnie w uzupełnieniu rozporządzenia z dnia 4 sierpnia 1885, Dz. u. p. Nr. 135, wydają się zarządzenia co do obrotu podpałów wybuchowych.

§ 1. Podpały wybuchowe, jako to: kapsle wybuchowe i podpały do podkopów, które pobudzają się do działania za pomocą elektryczności lub przez potarcie, trzymać należy aż do chwili użycia w najzupełniejszem odosobnieniu od wszelkich innych przedmiotów wybuchowych.

W jakikolwiek sposób mają być transportowane, powinny być zawsze tak zapakowane, jak to przepisane jest w postanowieniach, tyczących się przewozu kolejami żelaznemi.

Na zewnętrznej stronie opakowania przylepione być ma w duchu wzmiankowanego postanowienia ułożone, podające w sposób łatwo zrozumiały dla osób używających podpałów wybuchowych, wszelkie środki ostrożności co do otwierania pakunku i wyjmowania pojedyńczych podpałów wybuchowych, a w szczególności ostrzegające, żeby unikano przemocy, trącania lub uderzania, tudzież niebezpiecznego zbliżania do ognia i światła.

§ 2. Do sprzedawania podpałów wybuchowych o ile nie sprzedają ich bezpośrednio zakłady wojskowe lub funkcyonaryusze administracyi wojskowej uprawnione są tylko te osoby, które otrzymały do tego konsens od właściwej Władzy przemysłowej.

Konsens nadany być może tylko do pewnego oznaczonego miejsca i tylko wtedy, gdy Władza uzna lokale przeznaczone do zachowywania za odpowiednie.

Lokale te powinny być najzupełniej odosobnione od magazynów na środki wybuchowe i mają być tak urządzone, żeby podpały wybuchowe mogły być bezpiecznie składane i bez niebezpieczeństwa wyjmowane.

Sprzedawcy obowiązani są przyjmować na skład, o ile jest to możebne, podpały wybuchowe, które Władza powierzy im do tymczasowego zachowania.

§. 3. Sprzedawcy (fabrykanci) podpałów wybuchowych, mogą takowe wydawać, wyjąwszy przypadek drugiego ustępu § 6, tylko osobom lub przedsiębiorstwom, które otrzymały od Władzy pozwolenie do ich nabywania.

Pozwolenie to udzielone być może oprócz sprzedawcom tylko wtedy, gdy według osobistych stosunków ubiegającego się i według stosunków przedsiębiorstwa nie należy obawiać się nadużycia, tudzież gdy Władza uzna lokale do zachowywania przeznaczone, za odpowiednie i gdy można liczyć na to, że podpały używane będą ze świadomością rzeczy.

§ 4. Podpały wybuchające wolno wydawać tylko na podstawie książki nabywczej lub karty nabywczej przez Władzę wygotowanej.

Wykazy te wygotowywać będzie Władza polityczna pier-

wszej instancyj, w miejscach, gdzie istnieją własne rządowe Władze bezpieczeństwa, one będą je wygotowywały.

Strona ma zwracać koszta nakładu.

Książki nabywcze wydawane będą sprzedawcom, tudzież tym osobom, które ciągle potrzebują podpałów wybuchowych do wykonywania swego przemysłu lub rzemiosła, jako to właścicielom kopalń, przedsiębiorcom budowniczym, właścicielom kamieniołomów itp.

Innym osobom do jednorazowego nabycia wydawane będą karty nabywcze.

W razie nadużyć, lub gdyby okoliczności kazały obawiać się tychże, Władza odebrać ma wykazy nabywcze, a co do podpałów wybuchowych już nabytych, zarządzić ma to, czego wymaga wzgląd na dobro publiczne.

Z reguły nie oznacza się jak długo książki nabywcze mają być ważne.

Gdy okoliczności wymagają odstąpienia od tej zasady, Władza może ważność książek nabywczych ograniczyć do pewnego czasu.

Karty nabywcze wydawać trzeba na czas oznaczony, najdłużej na trzy miesiące, licząc od dnia wygotowania karty nabywczej.

Oznaczając termin, do którego mają być ważne, trzymać się trzeba tej zasady, by czas nabycia był jak najbliższym czasu użycia.

Wydając kartę nabywczą, Władza oznaczyć ma także i w karcie nabywczej wyrazić w ciągu jakiego czasu ilość podpałów wybuchowych powinna być koniecznie użyta do oznajmionego celu.

Karty nabywcze, jako też książki nabywcze na czas oznaczony wydane, stają się po upływie tego czasu nieważnemi.

Karty nabywcze tracą także moc swoją po nabyciu tej ilości podpałów wybuchowych, którą nabyć pozwolono.

Na karty nabywcze już nie ważne, nie wolno wydawać podpałów wybuchowych.

Gdy czas wyznaczony w karcie nabywczej do użycia dozwolonej ilości podpałów wybuchowych upłynie, a ilości tej nie zużytkowano, upoważniony do nabycia winien uwiadomić o tem Władzę, która kartę nabywczą wydała i gdyby Władza ta terminu użycia nie przedłożyła, nie zużytkowaną ilość podpałów wybuchowych oddać albo fabrykantowi lub sprzedawcy albo — za zezwoleniem Władzy — osobom do nabycia uprawnionym, pod warunkiem zapisania w ich wykazach nabywczych.

W takiż sam sposób postąpić sobie należy, gdy przedsiębiorstwo czy też rzemiosło do którego podpały wybuchowe nabyto, kończy się lub zostaje zwinięte i pozostają niezużytkowane podpały wybuchowe.

Oddziały, zakłady i Władze siły zbrojnej nie potrzebują osobnego pozwolenia do nabywania.

§ 5 Książki nabywcze zawierać mają:

a) nazwisko (firmę) uprawnionego do nabywania;

b) rzemiosło lub przemysł, do wykonywania którego podpały wybuchowe są ciągle potrzebne;

c) miejsce wykonywania przemysłu;

d) według okoliczności termin ważności.

Karty nabywcze mają zawierać:

a) nazwisko (firmę) uprawnionego po nabycia;

b) cel nabycia;

c) rodzaje podpałów wybuchowych;

d) ilość;

e) miejsce zachowania i miejsce użycia;

f) czas wyznaczony do nabycia.

Wydając podpały wybuchowe wydający go zapisać, ma w książce nabywczej lub w karcie nabywczej rodzaj i ilość onegoż, położyć datę i swój podpis.

W tym celu książki nabywane powinny być urządzone jak sznurowe, żeby na każdej karcie można zapisywać naprzeciw siebie po jednej stronie zamówienie, a po drugiej stronie odstawę ze szczegółami należycie wypełnionymi pod tą samą liczbą bieżącą.

Sprzedawca (fabrykant) mocen jest wydawać zamówione podpały wybuchowe na podstawie wycinków sznurowych opatrzonych pieczęcią urzędową Władzy.

Każde zamówienie winno być podpisane przez zamawiającego, a każda odstawa przez sprzedawcę.

Sprzedawca ekspedyujący posyłkę winien zwrócić wypełniony wycinek sznurowy, który następnie przyjmować należy stale w odpowiedniem miejscu książki sznurowej, zapomocą podklejenia paskiem.

Posiadacze książek nabywczych i kart nabywczych winni zachowywać je starannie dla zapobieżenia nadużyciom i nie wolno im odstąpić ich innym osobom.

§ 6. Sprzedawca (fabrykant) winien utrzymywać rejestr sprzedaży podpałów wybuchowych i zapisywać w nim nazwisko nabywcy, datę wydania, rodzaj wydany i jego ilość, jako też dowód uprawnienia do nabycia z wyrażeniem, która Władza dała pozwolenie, tudzież daty i liczby książki nabywczej lub karty nabywczej i numeru wycinka sznurowego książki nabywczej.

Gdy przesyłka ma być wywieziona z obszaru królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, sprzedawca zapisać ma w rejestrze sprzedaży nabywcę, datę wydania, rodzaj wydany i jego ilość i z odwołaniem się do dokumentów, na podstawie których wydaje, datę i liczbę pozwolenia (listu przesyłkowego) jako też Władzę, która pozwolenie (list przesyłkowy) wygotowała.

§ 7. Pracodawca winien postarać się, żeby lokale do zachowywania były należycie zamykane i strzeżone, żeby podpały z nich wydawano tylko osobom zaufanym i tylko w ilości na raz potrzebnej i żeby robotnicy, skończywszy pracę dzienną, oddawali niezużytkowane podpały wybuchowe, które zachowywać należy w miejscach odpowiednich, bezpiecznych, ale najzupełniej odłączone od wytworów wybuchowych.

Osoby, którym poruczony jest nadzór nad lokalami do zachowywania, winny w szczególności czuwać nad tem, żeby przylepione na opakowaniach objaśnienia, co do postępowania przy ich otwieraniu i przy wyjmowaniu pojedyńczych podpałów, były ściśle zachowywane i żeby tych podpałów nie rozkładano gołych, lecz żeby je trzymano w pierwotnem opakowaniu.

Osoby te są także za to odpowiedzialne, żeby podpałów wybuchowych i przetworów wybuchowych nie wydawano jednocześnie tej samej osobie i żeby ich ta sama osoba nie niosła razem na miejsce użycia.

Dozorcom i robotnikom zabrania się nosić podpały wybuchowe do swoich mieszkań lub innych lokali zamiast do tych, które w pierwszym ustępie oznaczono lub używać ich do jakiegokolwiek innego celu, prócz do tego, do którego je wydano, lub wreszcie odstępować innym osobom.

Pracodawcy obowiązani są utrzymywać rejestry, w których zapisywać mają rodzaje i ilości podpałów wybuchowych wydanych robotnikom.

§ 8. Wykroczenia przeciwko niniejszemu rozporządzeniu, o ile nie mają być karane według ustaw istniejących, a w szczególności według ustawy z dnia 27-go maja 1885, Dz. u. p. Nr. 134, karać należy według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857, Dz. u. p. Nr. 198, grzywnami aż do 100 złotych lub aresztem od sześciu godzin, aż do dni czternastu.

§ 9. Postanowienia powyższe wchodzą w wykonanie od dnia ogłoszenia.

CONSULATE GENERAL OF THE REPUBLIC OF POLAND CHICAGO, ILL.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych, handlu, kolei żelaznych, rolnictwa i skarbu z 19 maja 1899, wydane w porozumieniu z wspólnem ministerstwem wojny Nr. 96 Dz. u. p., tyczące się obrotu bezpiecznymi środkami wybuchowymi, podlegającymi monopolowi prochowemu.

§ 1. Przedmiotem niniejszego rozporządzenia są te przetwory wybuchowe, monopolowi prochowemu podlegające, które mogą być doprowadzone do wybuchu tylko za pomocą podpałów rozsadzających i przeto wchodzą w obrót z wyraźnem oznaczeniem jako »bezpieczne« wytwory rozsadzające (§ 6).

Za podpały rozsadzające w duchu powyższego ustępu uważa się w szczególności: kapsle rozsadzające i podpały do podkopów, pobudzane do działania za pomocą elektryczności lub przez tarcie.

§ 2. Do sprzedawania »bezpiecznych« środków wybuchowych uprawnieni są oprócz właściwych zakładów wojskowych tylko sprzedawcy prochu posiadający licencyę.

§ 3. Bezpieczne środki wybuchowe trzymać należy aż do chwili ich użycia w najzupełniejszem odosobnieniu od podpałów rozsadzających.

Funkcyonaryusze, powołani do kontroli winni zwracać szczególną uwagę na tę okoliczność.

§ 4. Transport bezpiecznych środków wybuchowych z ograniczeniem wynikającem z § 3 nie podlega przepisom, tyczącym się przedmiotów wybuchających.

Przedmioty te pakować należy w beczkach drewnianych, w pakach lub naczyniach metalowych.

§ 5. W przechowywaniu trzeba także bezpieczne przetwory wybuchowe trzymać pod pewnem zamknięciem.

Zresztą umieszczanie ich na składzie podlega tylko ograniczeniu wynikającemu z § 3.

§ 6. Wytwory będące przedmiotem niniejszego rozporządzenia, oznaczać należy tak na pakietach, w których mieszczą się naboje z wytworów zrobione jak i na zewnętrznych naczyniach.

W tym celu uwiadomienia, umieszczone na tychże naczyniach zawierać mają oprócz oznaczenia rodzaju i magazynu skarbowego, z którego wytwór pochodzi, dopisek:

»Do tego bezpiecznego przetworu wybuchowego stosują się postanowienia rozporządzenia ministeryalnego z 19 maja 1899 (Dz. u. p. Nr. 96)«.

Uwiadomienia te powinny być przylepione na naczyniach zewnętrznych w taki sposób, żeby przy otwieraniu tych ostatnich musiały być rozdarte.

§ 7. Wykroczenia przeciw niniejszemu rozporządzeniu, o ile nie mają być karane według innych ustaw, karać należy według rozporządzenia ministeryalnego z 20 września 1857, Dz. u. p. Nr. 198, grzywnami aż do 100 złr. lub aresztem od 6 godzin aż do dni 14.

§ 8. Postanowienia powyższe wchodzą w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z 28 lutego 1882, wydane w porozumieniu z ministerstwem handlu, Nr. 28 Dz. u. p., zawierające przepisy policyjne co do sprzedaży cząstkowej wyrobów z celluloidu, przechowywania celluloidu i wyrobów z celluloidu, jakoteż przewozu tych przedmiotów.

Wytwór otrzymywany z nitrowanych włókien roślinnych albo z istot, chemicznie do nich podobnych, pojawiający się pod rozmaitemi nazwami, jakoto: celluid, parkesin, eburnin, ceralith, cellhorn, hornit, durit i t. d., używany bywa bardzo często do wyrabiania rozmaitych przedmiotów handlu, których wielkie rozpowszechnienie nakazuje zalecić publiczności zachowywanie należytej ostrożności w obchodzeniu się z tymi przedmiotami i przestrzedz ją, że są one łatwo zapalne, że ugaszenie ich, gdy się w większej ilości palą, jest połączone z trudnościami, i że dlatego należą do przedmiotów grożących wznieceniem pożaru.

Zarazem ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu, zastrzegając sobie wydanie później innych przepisów ze względu na możebny postęp w tej gałęzi przemysłu, uznaje za potrzebne rozporządzić, co następuje:

1) Bielizny, tudzież przedmiotów przeznaczonych dla dzieci, jakoto zabawek, przedmiotów do stroju, grzebieni it. p. wyrobionych z celluloidu lub z materyałów podobnych rozmaicie nazywanych, zabrania się sprzedawać publiczności.

2) Zabrania się używania przedmiotów z celluloidu lub z materyałów podobnych rozmaicie nazywanych do celów dekoracyjnych w lokalach publicznych.

3) Kupcy sprzedający przedmioty samoistne, z materyałów powyższych wyrobione, zaopatrzyć je mają na wystawach i w handlach napisem »Wyroby z celluloidu«.

4) Przemysłowcy, którzy celluloid lub przetwory podobne, rozmaicie nazywane, jakoteż przedmioty z nich wyrabiane, wprowadzają w handel, lub trzymają w lokalach swojego przemysłu, przestrzegać winni przy przechowywaniu tych samych ostrożności, co przy przechowywaniu przedmiotów, grożących wznieceniem pożaru.

5) Przewóz przeznaczonych przedmiotów podlega tym samym przepisom, co przewóz towarów grożących pożarem.

Wykraczający przeciwko rozporządzeniom powyższym karani będą podług istniejących przepisów ustawowych.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy w cztery tygodnie od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych i handlu w porozumieniu z c. i k. wspólnem ministerstwem wojny z 12 lipca 1894 Nr. 153 Dz. u. p. o preparatach wybuchowych i wyrobach pirotechnicznych mających służyć kolejom i innym publicznym przedsiębiorstwom transportowym za środki sygnałowe.

Ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu rozporządzają w porozumieniu z wspólnem ministerstwem wojny co następuje:

§ 1. Preparaty piorunujące i wyroby pirotechniczne, których przeznaczeniem, by kolejom i innym publicznym zakładom transportowym służyły za środki sygnałowe, mogą być wyrabiane, znajdować się w obrocie i być używane tylko w takim wypadku, gdy co do tychże nastąpiło uznanie, że są dopuszczalne.

Wyjmuje się z pod tego rygoru próbny wyrób i próbny użytek tych przedmiotów w celach uzyskania dopuszczenia.

Jednak i do podobnego wyrabiania, tudzież próbnego użytku takich przedmiotów jest potrzebne zezwolenie administracyjnej władzy krajowej.

W chemicznych laboratoryach szkół głównych dozwala się wytwarzania takich preparatów piorunujących i wyrobów pirotechnicznych do wyrobów w celach naukowych pod odpowiedzialnością naczelników tychże laboratoryów a to w szczególności za odpowiednie zachowanie onychże i przeszkadzanie nadużyciu.

§ 2. Kto pragnie uzyskać dopuszczenia jednego z środków sygnałowych w § 1 wspomnianych, winien wnieść podanie opatrzone dokładnym opisem środka sygnałowego i jego sposobu fabrykowania do ministerstwa spraw wewnętrznych, które zarządzi zbadanie tegoż przez znawców.

§ 3. Wnoszący taką prośbę winien w tym celu, zasięgnąwszy poprzód polecenia co do ilości i miejsca oddania, złożyć autentyczny wzór swego fabrykatu, i nadto udzielić czynnikom, którym zbadanie polecono, wszystkich możliwie potrzebnych wykazów, tyczących się jego fabrykatu.

§ 4. Proszący o dopuszczenie winien złożyć taksę 125 zł. austryacką walutą, przeznaczoną na pokrycie kosztów badania.

§ 5. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu rozstrzyga na podstawie wyników badania o dopuszczalności artykułu i co do warunków dopuszczenia. W wypadkach dopuszczenia udzielony będzie petentowi konsens na fabrykacyę artykułu i jego sprzedaż.

§ 6. Fabrykacya zarobkowa, tudzież sprzedaż zarobkowa artykułów wspomnianych w § 1 wymaga koncesyi władzy przemysłowej odpowiednio do § 15 l. 11 ustawy przemysłowej.

Koncesya udzielona być może tylko z zachowaniem warunków zawartych w konsensie dopuszczenia.

§ 7. Zakład przemysłowy do fabrykacyi wspomnianych artykułów podlega zatwierdzeniu władzy przemysłowej, wydanemu na podstawie przepisanego w III rozdziale ustawy przemysłowej szczególnego postępowania.

§ 8. Artykuły tego rodzaju o jakich mowa w § 1. podlegają także przy ich przywozie do obszaru krajów reprezentowanych w Radzie państwa przepisom tego rozporządzenia, z wyjątkiem postanowień tyczących się fabrykacyi.

§ 9. Rozporządzenie niniejsze stosuje się także do wszystkich już wytworzonych lub w użyciu będących środków sygnałowych, jeżeli są rodzaju odpowiadającego określeniu § 1.

§ 10. Gdyby warunki, pod jakimi wyrzeczono dopuszczalność jednego z artykułów § 1 jako środka sygnałowego (§ 5) nie były zachowywane, natenczas ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu może cofnąć konsens dopuszczenia, gdyby publiczne względy tego wymagały.

§ 11. Z upływem roku po dniu, w którym niniejsze rozporządzenie nabyło mocy obowiązującej, kolejom żelaznym i innym publicznym zakładom transportowym nie wolno

używać innych środków sygnałowych prócz tych, które na podstawie § 5 niniejszego rozporządzenia zostały dopuszczone.

Są one obowiązane w przeciągu czterech tygodni donieść ministerstwu spraw wewnętrznych jakie środki sygnałowe mają w użyciu, tudzież o każdej zmianie, jaka w wyborze środków sygnałowych nastąpi, nadto są obowiązane donosić ministerstwu spraw wewnętrznych i ministerstwu handlu o każdym wypadki jaka się wydarzy przy użyciu środków sygnałowych.

§ 12. Postanowienia niniejszego rozporządzenia nie stosują się do ruchu okręgowego, choćby tenże służył publicznemu obrotowi.

§ 13. Przekroczenia niniejszego rozporządzenia karane będą — o ile co do nich karalność na podstawie ustawy karnej, lub karalność na podstawie postanowień karnych ustawy przemysłowej niema miejsca — odpowiednio do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 (Dz. u. p, Nr. 198).

§ 14. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

1) Sprzedaż ogni sztucznych dla dzieci jak i wyrób tychże są przemysłem koncesyonowanym i podlegają §§ 20 i 23 ust. przem. (M. H. 27 X 1886 l. 36693).

2) Wyrób preparatów wybuchowych wymaga koncesyi (M. 27 VII 1884 l. 27096).

Ad. l. 12. 1) Rozporządzenie ministerstw handlu i spraw wewnętrznych z 2 maja 1884, Nr. 69 Dz. u. p. stanowiące w jaki sposób przedsiębiorcy przemysłu tandeciarskiego utrzymywać mają książki i określające kontrolę policyjną, której podlegają w wykonywaniu przemysłu.

Na zasadzie § 54, ustępu 1, ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, rozporządza się:

§ 1. Każdy przedsiębiorca przemysłu tandeciarskiego obowiązany jest usrzymywać książkę przemysłową do zapisywania kupna i sprzedaży w swoim przemyśle.

Kupno i sprzedaż zapisywać trzeba w tej książce przemysłowej w następujących przypadkach:

Kupno i sprzedaż wszelkich towarów złotych i srebrnych, klejnotów, przedmiotów sztuki i antyków, tudzież broni, o ile przedsiębiorcy wolno ją mieć a mianowicie bez względu na wysokość ceny przedmiotów wszystkich kategoryj tutaj wyliczonych; tudzież kupno i przedaż wszelkich innych przedmiotów, gdy wartość (cena kupna) wynosi więcej niż 5 złr. w. a.

Wszystkie stronice książki przemysłowej winny być oliczbowane; przez wszystkie arkusze książki ma być przewleczoną nić a końce nici winny być przez władzę przemysłową urzędownie przypieczętowane.

Książka przemysłowa ma być przez władzę przemysłową wizowana.

Zawierać powinna rubryki następujące:

a) liczba bieżąca;

b) przedmiot;

c) dzień kupna;

d) nazwisko, stan i mieszkanie sprzedawcy, z uwagą czy sprzedawca jest przedsiębiorcy przemysłowemu osobiście znany;

e) cena kupna;

f) dzień sprzedaży;

g) cena sprzedaży;

h) uwaga.

Książka przemysłowa powinna powinna być zawsze w dobrym stanie; mianowicie nie wolno w niej skrobać ani też zapisywać nieczytelnie.

§ 2. Przedsiębiorca przemysłowy obowiązany jest zachowywać uporządkowane podług dat uwiadomienia urzędowe, tyczące się przedmiotów zgubionych lub tych, których właściciel pozbawiony został bezprawnie i wykonawcom kontroli urzędowej pokazać je na żądanie. Toż samo tyczy się wszelkich uwiadomień piśmiennych tego rodzaju, które przedsiębiorca przemysłowy otrzyma od osób prywatnych.

§ 3. Władze przemysłowe pierszej instancyi obowiązane są odbywać peryodyczne rewizye w lokalach przemysłowych tandeciarzy; również wykonawcy władz przemysłowych, tudzież właściwych władz rządowych i policyjnych mają prawo zwiedzać w każdym czasie lokale przemysłowe tandeciarzy, przeglądać książki i rewidować wykonywanie przemysłu, jakoteż usuwać dostrzeżone nieprawidłowości lub zarządzać ich usunięcie.

Przedsiębiorcy przemysłu tandeciarskiego obowiązani są dawać przerzeczonym osobom urzędowym wszelkie wyjaśnienie co do wykonywania przemysłu jakiego osoby te od przedsiębiorców zażądają.

§ 4. Wykroczenia przeciwko rozporządzeniu niniejszemu karcone będą stosownie do postanowień karnych ustawy karnej,

§ 5. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy w trzy miesiące od dnia ogłoszenia.

2) Rozporządzenie ministerstw handlu i spraw wewnętrznych z 6 lipca 1886 Nr. 112 Dz. u. p., określające zakres przemysłu tandeciarskiego z jednej a handlu starożytnościami z drugiej strony.

W celu ustanowienia granicy między przemysłem tandeciarzów z jednej a handlarzów starożytności z drugiej strony, wydaje się następujące przepisy:

§ 1. Pod względem uprawnienia przemysłowego zakres przemysłu tandeciarskiego, do którego według § 15, ustępu 12 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, potrzebny jest konsens, obejmuje kupno i sprzedaż używanych przedmiotów (towarów) wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem tych przedmiotów, któremi wolno kupczyć tylko na podstawie osobnego konsensu.

Tandeciarzom służy więc w obrębie granic powyższych także prawo kupczenia przedmiotami (towarami), które będąc używanymi lub starożytnymi, mają też wartość lubowniczą, artystyczną lub historyczną.

§ 2. Tandeciarzom, którzy otrzymali już konsens na podstawie dawniejszych przepisów ustawy przemysłowej, służą odtąd także rozszerzone upoważnienia, przyznane w § 1 rozporządzenia niniejszego.

§ 3. Przeciwnie handel starożytnościami, do kategoryj przemysłu wyzwolonego należący, obejmuje tylko kupno i przedaż przedmiotów starożytnych, to jest takich, które nie w obecnym czasie zostały wyrobione, i które są poszukiwane z powodu swej wartości historycznej, albo lubowniczej, atoli również z wyjątkiem tych przedmiotów, któremi wolno kupczyć jedynie na podstawie osobnego konsensu.

Handlarze starożytnościami nie są obowiązani do utrzymywania książek przepisanych rozporządzeniem ministeryalnem z dnia 2 maja 1884 (Dz. u. p. Nr. 69) dla przemysłu tandeciarskiego.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

3) Reskrypt c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych z 2 czerwca 1885 l. 13173 zawierające przepisy wykonawcze o przemyśle zastawniczym.

Ze względu na właściwość przemysłu zastawniczego i na niebezpieczeństwa mogące powstać dla uboższych klas ludności wyzysku w tym przemyśle, postanawiam w porozumieniu z ministrami handlu, skarbu i sprawiedliwości dać następujący wskaźnik dla równomiernego i duchowi ustawy z 23 marca 1885 Nr. 48 Dz. u. p. odpowiedniego wykonywania rzeczonej ustawy i dodatkowego rozporządzenia z 24 kwietnia 1885 Nr. 49 Dz. u. p.

1. Przed udzieleniem przemysłu zastawniczego należy przedewszystkiem jak najsumienniej zbadać czy petent godnym jest zaufania co do tego przemysłu jak i czy istnieje potrzeba takiego przemysłu. W razie współubiegania się osób prywatnych z gminnemi lub stowarzyszeniami o udzielenie koncesyi na przemysł zastawniczy należy w zasadzie przyznać pierwszeństwo gminom i stowarzyszeniom o ileby z potrzeb lokalnych nie okazała się konieczność nadania kilku koncesyj.

2. Według § 2 ustawy o przemyśle zastawniczym wolno równocześnie z przemysłem tym wykonywać jeszcze inny przemysł jedynie za szczególnem zezwoleniem politycznej władzy krajowej.

Należy zatem przed udzieleniem koncesyi na przemysł zastawniczy dokładnie zbadać czy dotyczący trudni się jakimś przemysłem czy też nie.

Zezwolenia na równoczesne prowadzenie przemysłu zastawniczego i innego przemysłu należy odnowić we wszystkich tych wypadkach, w których tamten przemysł nastręcza sposobność do robienia długów, lub może ułatwić niesumienny wyzysk w przemyśle zastawniczym (u. p. połączenie przemysłu zastawniczego z szynkarskim lub handlem środkami żywności), albo też, w których połączenie przemysłu zastawniczego z innym przemysłem utrudniałby znacznie czuwanie nad przedsiębiorstwem zastawniczem (u. p. połączenie przemysłu zastawniczego z tandeciarskim, lub takim, który notorycznie służy za pokrywkę dla wszelkich interesów kredytowych).

3. Regulamin, który zastawnik ma przedkładać do zatwierdzenia należy dokładnie zbadać. Badanie to ma szczególniej dotyczyć wysokości żądanych procentów w należytości ubocznych i należy odmówić zatwierdzenia, jeżeliby odsetki przekraczały nadzwyczajnie pospolitą stopę procentową albo gdyby należytości uboczne nie pozostawały w odpowiednim stosunku do świadczeń, za którą by uiszczać je trzeba. Również nie należy zezwalać na potrącenie z góry odsetek i należytości ubocznych.

4. Do reskryptu niniejszego dołącza się pod *a)* formularz kwitu zastawniczego [1]) i należy przy badaniu regulaminu zwrócić uwagę na to, aby formularz zastawniczy, do którego przedłożenia zastawnik po myśli § 4 rozp. min. z 24 kwietnia 1885 r. jest obowiązany zgadzał się z załączonym wzorem.

5. W razie zatwierdzenia regulaminów przez zastawników

[1]) Formularz ten jako ogólnie znany opuszczamy.

po myśli § 4 rozp. z 24 kwietnia 1885 przedkładanych, jakoteż w razie zatwierdzenia zmian regulaminu należy jeden egzemplarz tegoż w każdym wypadku udzielić krajowej władzy skarbowej. Również należy po upływie każdego kwartału przedłożyć ministerstwu spraw wewnętrznych i ministerstwu handlu po jednym egzemplarzu regulaminów i zmian tychże zatwierdzonych w ciągu odnośnego kwartału.

6. Według ustępu do § 4 ustawy z 23 marca 1885 korzystają przemysły zastawnicze koncesyonowane po myśli §§ 1—3 rzeczonej ustawy z ulg wpierw wymienionym § przewidzianych (Następuje przepis przejściowy, obecnie nie mający znaczenia).

7. Koncesyonowane przemysły zastawnicze należy poddać najściślejszej kontroli, należy zwłaszcza czuwać nad tem, aby się niedopuszczały jakichkolwiek przekroczeń zatwierdzonej taryfy, jakoteż dalszego zastawianie zastawów i zakupywania lub dawania pożyczek na kwity zastawnicze.

Skoro którego zastawnika zajdą warunki utraty koncesyi należy bezwzględnie koncesyę odebrać.

8. Wobec tego, że ustawa z 23 marca 1885 dopuszcza urządzanie przemysłów zastawniczych tylko o ile to odpowiada potrzebom ludności, przeto należy jak najsurowiej zapobiegać pokątnemu prowadzeniu przemysłu zastawniczego.

ad 14. Zob. rozp. min. 17 wrześn. 1883 Nr. 151 Dz. u. p. ustęp 7 przy § 23 ust. przem.

Zob. § 54 ust. przem. alinea 3 i dodane tamże przypiski.

[1]) Rozporządzenie ministerstw spraw wenętrznych i handlu z 17 czerwca 1886 Nr. 97 Dz. u. p., którem częściowo zmienia się i uzupełnia rozporządzenie ministeryalne z 17 września 1893 (Dz. u. p. Nr. 152), tyczące się rozgraniczenia uprawnień między aptekami a handlami materyałów i innemi stycznemi rodzajami przemysłu.

Ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu uznały za potrzebne uzupełnić a po części zmienić rozporządzenie ministeryalne z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 152), tyczące się rozgraniczenia uprawnień między aptekami a han-

dlami materyałów i innemi stycznemi rodzajami przemysłu w sposób następujący:

§ 1. Dla zapobieżenia mylnym wykładom oświadcza się, że wyjątki od przedmiotów, których sprzedaż zastrzeżona jest aptekom, w ustępie 2 § 2 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 142) wyrażone, o ile wyjątki te dotyczą się środków dyetetycznych i kosmetycznych jakoteż środków do czyszczenia zębów, tudzież bandażów chirurgicznych, obejmują wszelkie środki dyetetyczne i kosmetyczne, jakoteż wszelkie bandaże chirurgiczne jakiejkolwiek nazwy, a więc wszelkie rodzaje soków owocowych, wyskoków, esencyj, past, pastelek, pomad, plastrów i t. d.. i że prawo sprzedawania tych przedmiotów o tyle tylko jest zastrzeżone aptekarzom, o ile są wyrobione według przepisów farmakopei.

§ 2. Postanowienia § 3 rzeczonego rozporządzenia ministeryalnego uzupełnia się jak następuje:

O uprawnieniu do sprzedaży materyałów lub przetworów chemicznych, służących do celów lekarskich, gdy jednoczesne używanie tychże a oraz zastrzeżone aptekarzom prawo sprzedaży daje powód do wątpliwości lub sporu, orzeka w danym razie po zasięgnięciu opinii znawców ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu.

§ 3. W myśl § 4 rozporządzenia ministeryalnego z d. 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 152) pozwala się na zasadzie wniosków władz administracyjnych krajowych trzymać na sprzedaż i sprzedawać także w innych handlach prócz aptek, pod warunkami w dalszych paragrafach podanemi, następujące przedmioty, przeznaczone wyłącznie do celów lekarskich:

Absinthii herba
Althaeae folia et radix
Angelicae radix
Arnicae rhizoma
Asa foetida
Auranti folia
Calami aromatici rhizoma
Calendulae flores
Capilli Veneris herba
Cassiae fistulae fructus
Centauri minoris herba
Chamomilae vulgaris flores
Foeni graeci semen
Gentianae radix
Graminis rhizoma
Hyssopi herba
Inulae radix
Imperatoriae rhizoma
Iridis florentinae rhizoma
Jaceae herba
Lichen islandicus
Liquiritiae radix
Lycopodium
Malvae flores et folia
Manna
Melitoti herba
Melissae herba
Menthae crispae folia
Menthae piperitae folia
Millefolii herba
Oleum jecoris aselli
Oleum lauri
Ononidis spinosae radix
Origani herba
Papaveris Rhoeados flores
Phellandrii oaquatici semen
Quassiae lignum
Rhei radix
Rosae flores
Rosmarini folia
Sambuci flores
Scolopendrii herba
Serpylli herba
Spongia usta
Tamarindi fructus
Taraxaci radix
Tiliae flores
Trifolii fibrini herba
Valerianae radix
Verbasci flores.

§ 4. Przemysłowców, którzy otrzymali konsens na zasadzie § 16 l. 13 ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 (Dz. u. p. Nr. 227) a względnie na zasadzie § 15 l. 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39), upoważnia się do przyjęcia w zakres przemysłu swego trzymania na sprzedaż i sprzedawania przedmiotów wymienionych w § 3 niniejszego rozporządzenia.

§ 5. Przedsiębiorcom handlu materyałów a w miejscach, gdzie handlu materyałów niema, także przedsiębiorcom innych handlów może władza przemysłowa I instancyi dać upoważnienie do trzymania na sprzedaż i sprzedawania przedmiotów wymienionych w § 3 niniejszego rozporządzenia.

Przy nadawaniu upoważnienia należy mieć na względzie stosunki i potrzeby miejscowe.

Celem uzyskania upoważnienia, ubiegający się winien udowodnić albo świadectwem instytutu publicznego, w którym towaroznawstwo jest wykładane, albo w braku tegoż, złożeniem egzaminu przed lekarzem powiatowym rządowym, że zdoła przeznaczone przedmioty niewątpliwie poznać i od siebie odróżnić.

§ 6. Sprzedawcy obowiązani są trzymać na składzie przedmioty lekarskie w § 3 niniejszego rnzporządzenia przytoczone, tak w lokalu sprzedaży jak i w magazynach, oddzielnie od innych towarów, w stosownych naczyniach, chroniących je od pyłu i wszelkiego zanieczyszczenia, opatrzonych właściwemi i wyraźnemi napisami, zawsze tylko niezepsute i dobre.

Przedmioty roślinne wolno trzymać w zapasie i sprzedawać tylko nierozdrobnione lub grubo pokrajane, żeby na pierwszy rzut oka można było poznać, czem są. Na opakowaniu powinna być napisana wyraźnie nazwa wydanego przedmiotu.

§ 7. Władza przemysłowa utrzymywać ma wykaz lokalów sprzedaży i nadzorować je jak najostrzej (§ 8 lit. *a* ustawy z dnia 30 kwietnia 1870, Dz. u. p. Nr. 68). Mianowicie lekarze urzędowi winni odbywać w nich niekiedy rewizye a przytem baczyć i na to, czy sprzedawcy trzymają się granic swego upoważnienia i czy zachowują ściśle przepisy powyższe.

§ 8. Ze względu na szczególne stosunki, panujące w siedzibach gorączek w Przymorzu i Dalmacyi, upoważnia się c. k. namiestnictwa w Tryeście i Zadarze dozwalać przemysłowcom zaufania godnym trzymania na składzie i sprzedawania siarczanu chiny z aptek wziętego i w aptekach podzielonego na dawki po 0·5 i 1·0 grama.

Torebki, w których dawki te muszą być zachowywane, powinny być przez aptekarza zapieczętowane i opatrzone wyraźnemi napisami, podającemi dokładnie ilość dawki, nadto na obwinięciu powinna być wyrażona firma aptekarza, od którego dawki siarczanu chiny zostały nabyte.

Przemysłowiec, który uzyskał upoważnienie do wydawania siarczanu chiny, obowiązany jest nabywać go w sposób wyżej przepisany wyłącznie tylko z aptek i udowodnić, że go tak nabywa osobną książeczką poborczą, w której ilość nabytych dawek i czas nabycia ma wyrażony i podpisem potwierdzony.

§ 9. Wykroczenia przeciw niniejszemu rozporządzeniu

podlegają postanowieniom karnym, podanym w § 6 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 152).

§ 10. Upoważnienia, dane na zasadzie §§ 5 i 8 niniejszego rozporządzenia, mogą być cofnięte przez władzę, która dała upoważnienie, także w przypadkach nie przewidzianych w § 9, jeżeli co do osoby, której dano upoważnienie, powstaną wątpliwości.

2) Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrzn. i handlu z 21 kwietnia 1876 Nr. 60 Dz. u. u. o sprzedaży trucizn, wytworów zawierających trucizny i przetworów chemicznych zdrowiu szkodliwych.

Co do sprzedaży trucizn, wytworów zawierających trucizny i przetworów chemicznych zdrowiu szkodliwych, wydaje się przepisy następujące:

§ 1. Uznaje się za trucizny:

1) Arsen i wszystkie związki arsen zawierające;

2) związki antymonu zawierające chlor i tlen;

3) tlenniki i sole rtęci (licząc tu także związki chloru, bromu i jodu);

4) fosfor pospolity;

5) brom;

6) kwas pruski i przetwory kwas ten zawierające; jakoteż wszelkie cyanki metaliczne, wyjąwszy tylko te, które zawierają żelazo jako część składową;

7) przetwory gwałtownie działające, z jadowitych roślin i zwierząt pochodzące, lub jedynie sztuczną drogą otrzymywane, jak alkaloidy, kurara, kantara, kantarydyna i t. d.

§ 2. Ubiegający się o upoważnienie do przedaży trucizn udowodnić powinien, że czyni zadość wymogom, do uzyskania takowego potrzebnym, w § 27 ustawy przemysłowej wzmiankowanym, a mianowicie, że albo

1) skończył z dobrym skutkiem niższy oddział szkoły średniej lub szkoły wyłącznej, z takową na równi będącej, albo

2) że w inny sposób nabrał dostatecznych wiadomości o truciznach i handlu takowemi, mianowicie przez dłuższe

pełnienie obowiązków w handlu upoważnionym do sprzedaży trucizn i wytworów trucizny zawierających lub w fabryce chemicznej.

§ 3. Trucizny pozwala się wydawać tylko przemysłowcom do sprzedaży trucizn upoważnionym, zakładom naukowym i szkołom publicznym, tudzież osobom, które okażą pozwolenie urzędowe ważne (§§ 5 i 7) do kupowania trucizn.

Ten, który nabył truciznę za pozwoleniem urzędowem, nie może odstępować takowej ani za pieniądze ani za darmo osobom, które do handlu truciznami nie są upoważnione.

§ 4. Pozwolenie do nabywania trucizn daje władza administracyjna powiatowa, w której okręgu urzędowym mieszka ubiegająca się o nie osoba.

Władza ta sprawdzić ma cel nabywania trucizn, tudzież czy ubiegający jest człowiekiem pewnym i w razie potrzeby wysłuchać w tej mierze naczelnika jego gminy, którego też zawiadomić należy o danem pozwoleniu.

Gdy zachodzi obawa nadużycia lub nieostrożnego obchodzenia się, pozwolenia odmówić należy.

§ 5. Gdy chodzi o pozwolenie, mające służyć na raz jeden, wydaje się kartę upoważniającą, osobom zaś, które do wykonywania swego rzemiosła lub zatrudnienia ciągle potrzebują trucizny, wydaje się upoważnienie do ciągłego nabywania.

Upoważnienie nie może być wydane na czas dłuższy nad trzy lata.

§ 6. Każda karta upoważniająca i każde upoważnienie do nabywania zawierać ma nazwiska osób upoważnionych i nazwę trucizny, która ma być nabywana.

W karcie upoważniającej wyrażona być ma nadto ilość trucizny, którą pozwala się nabyć.

Na kartach upoważniających i na upoważnieniach zamieszczona być ma osnowa §§ 3 (2 ustęp), 8 i 10 a na kartach upoważniających także osnowa § 7 niniejszego rozporządzenia.

W upoważnieniach wyrazić należy dopóki są ważne (§ 5) za pomocą formuły: »Ważne aż do (dzień kalendarzowy).

Karty upoważniające i licencye wolne są od stempli.

§ 7. Gdy się kupuje truciznę za kartą upoważniającą, ten, na którego imię karta opiewa, zapisać ma w takowej datę nabycia, nazwę i ilość nabytej trucizny, ten zaś, który truciznę wydaje, potwierdzić ma, że ją wydał a to z wymienieniem firmy przez podpisanie swojego nazwiska. Karta staje się przez to nieważną do nabywania.

§ 8. Posiadacze kart upoważniających i licencyj do nabywania obowiązani są strzedz ich starannie przed nadużyciem.

§ 9. Przemysłowcy, upoważnieni do sprzedaży trucizn, utrzymywać mają osobny rejestr sprzedaży, zapisując w nim osobę, której, czas, kiedy wydano truciznę, jako też nazwę i ilość tejże a w takich przypadkach, gdy truciznę wydawać wolno tylko za pozwoleniem urzędowem (§ 3), toż pozwolenie (kartę upoważniającą lub licencyę) z wymienieniem daty i władzy pozwalającej (§ 367 u. kar.).

§ 10. Przemysłowcy, mający z trucizną do czynienia i wszyscy posiadający truciznę starać się powinni zapobiedz, aby stąd nie wynikło żadne niebezpieczeństwo dla zdrowia, lub życia innych osób, a w szczególności aby trucizny trzymane były zdala od wszelkiego jadła i lekarstw.

§ 11. W przedsiębiorstwach, prowadzących handel trucizną, ten, który jest nad handlem przełożony, powinien starać się o to, aby towary truciznowe należycie były przechowywane i od innych odosobnione, jakoteż aby naczynia truciznę zawierające, miały odpowiednie oznaczenia i były odpowiednio zamknięte.

W sprzedaży cząstkowej trucizn, jakoteż w przedsiębiorstwach, potrzebujących trucizn do użytku, naczynia podręczne i składowe, w których trucizna trzymana jest na zapas opatrzone być powinny wpadającym w oczy napisem »trucizna« lub mieć na sobie wyobrażenie trupiej głowy, i jak to jest w zwyczaju zachowywać je należy oddzielnie, pod zamknięciem.

W przedsiębiorstwach tego ostatniego rodzaju, właściciel lub kierownik obowiązany jest mieć zapasy trucizny zawsze w swojem własnem przechowaniu (§ 370 u. kar.).

Naczynia i przyrządy, służące do przechowywania i zamykania trucizn, jeżeli są drewniane, rogowe lub kościane, nie mogą być wcale używane do jadła lub do lekarstw, porcelanowe zaś, szklane lub metalowe naczynia i sprzęty tego rodzaju dopiero wtedy, gdy są jak najstaranniej oczyszczone.

§ 12. W sprzedaży cząstkowej należy wydawać trucizny zawsze tylko dobrze opakowane i opieczętowane.

Kupujący upoważniać powinien do odbioru trucizn tylko takie osoby, którym można zaufać, że niedopuszczą się ani nadużycia, ani nieostrożności; sprzedający także wydawać nie powinien trucizny osobom, które oczywiście wzniecają obawę.

Naczynia lub pakiety opatrzone być powinny w sposób w oczy wpadający napisem »trucizna« lub wyobrażeniem trupiej głowy, jak to w zwyczaju, z wymienieniem firmy sprzedającego.

Wydawanie trucizn nie można powierzać uczniom handlowym.

§ 13. Przesyłając trucizny zapakować je należy starannie w naczyniach zamykających się szczelnie, niedopuszczających wyciekania lub wysypania się, zaopatrzonych napisem »trucizna«.

Przepisy, tyczące się szczególnych sposobów pakowania rozmaitych rodzajów trucizn, podane w porządku ruchu kolei żelaznych z dnia 10 czerwca 1874 (Dz. u. p. Nr. 75) dla rozmaitych rodzajów trucizn, zachowywać należy w ogólności gdy się przesyła takie trucizny.

§ 14. Władza administracyjna I instancyi utrzymywać powinna dokładne wykazy:

1) przemysłowców, którzy w jej okręgu urzędowym sprzedają truciznę na zasadzie przepisów ustawy przemysłowej.

2) wydanych upoważnień do nabywania trucizn;

3) wydanych kart upoważniających do nabywania trucizn.

§ 15. Przetwory, zawierające truciznę (zioła jadowite itd.) § 1 nie objęte, tudzież przetwory chemiczne dla zdrowia niebezpieczne, jak: alkalia, licząc tu ługi gryzące i esencyę ługową, kwas szczawikowy, niebezpieczne sole metaliczne i t. p. zachowywać powinni przemysłowcy w naczyniach

i schowkach, opatrzonych wyraźnym napisem co zawierają a każdy, kto je posiada, trzymać je powinien zdala od jadła i lekarstw.

W sprzedaży cząstkowej wydawać należy takie rzeczy tylko dobrze opakowane; nadto odnoszą się tutaj przepisy zawarte w 2 ustępie § 12.

Posyłając artykuły takie oznaczyć je należy właściwemi nazwami.

Zresztą stosować należy w równej mierze także przepisy § 13 tyczące się przesyłania tych artykułów.

§ 16. Artykuły w każdorazowej farmakopei austryackiej oznaczone krzyżykiem (†) w § 1 rozporządzenia niniejszego nie przytoczone, sprzedawane być mogą przez trudniących się tem przemysłowców tylko osobom, do handlu nimi lub do utrzymania apteki, upoważnionym, osobom, trudniącym się z rzemiosła wyrobem chemikaliów lub zakładom naukowym i szkołom publicznym.

§ 17. Wykroczenia przeciwko niniejszemu rozporządzeniu, o ile nie podlegają powszechnej ustawie karnej lub przepisom karnym ustawy przemysłowej, karane będą podług rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857, (Dz. u. p. Nr. 189).

§ 18. Rozporządzenia dotychczasowe, tyczące się przedmiotu przepisów niniejszych, tracą moc obowiązującą od czasu gdy niniejsze rozporządzenie zacznie obowiązywać.

Atoli przepisy osobne tyczące się przemysłu aptekarskiego nie zostają w niczem naruszone.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych i handlu, z dnia 2 stycznia 1886, N. 10 Dz. u. p., którem wydaje się uzupełnienie do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 21 kwietnia 1876, Dz. u. p. N. 60, tyczące się kupczenia truciznami, produktami trucizny zawierającemi i wytworami chemicznymi zdrowiu szkodliwymi.

Ażeby przemysłowcom, na zasadzie ustawy przemysłowej (§ 16 l. 13 ustawy z dnia 20-go grudnia 1859, Dz. u. p. Nr. 227 i § 15 l. 14 ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39), do handlu truciznami uprawnionym, ułatwić

przekonywanie się w prosty, a zarazem najniezawodniejszy sposób przy wydawaniu trucizny przemysłowcom tej samej gałęzi, czy ci ostatni są również uprawnieni do zbywania trucizn, (§ 3 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 21 kwiet. 1876, Dz. u. p. Nr. 60), ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu uznają za potrzebne rozporządzić co następuje:

§ 1. Dnia 31 stycznia 1886 wyjdzie nakładem c. k. drukarni nadwornej i rządowej w Wiedniu wykaz wszystkich przemysłowców, którzy na zasadzie ustawy przemysłowej (§ 16 l. 13 ustawy z dnia 20-go grudnia 1859, Dz. u. p. Nr. 227 i § 15 l. 14 ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39) są w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, do zbywania trucizn uprawnieni, podług stanu z dnia 31 paźdz. 1885.

Podobnież wyjdzie tymże nakładem dnia 31 grud. 1886 i każdego następnego roku wychodzić będzie wykaz wszystkich przemysłowców, uprawnionych na zasadzie ustawy przemysłowej do zbywania trucizn podług stanu z dnia 31 paźdz. danego roku.

Wszyscy przemysłowcy, do zbywania trucizn na zasadzie ustawy przemysłowej uprawnieni, obowiązani są zaopatrzyć się w najpóźniej do 15 lutego 1886 r., a w latach następnych najpóźniej do 15 stycznia, w drukowany egzemplarz rzeczonego wykazu i zachowywać aż do wyjścia następnego wykazu.

§ 2. Przemysłowcy, uprawnieni na zasadzie ustawy przemysłowej do zbywania trucizn, wydawać je mogą tylko tym przemysłowcom tej samej gałęzi, którzy w ostatnim istniejącym wykazie przemysłowców, uprawnionych na zasadzie ust. przemysłowej do zbywania trucizn (§ 1) są zamieszczeni, albo którzy zdołają udowodnić, że później uzyskali uprawnienie do kupczenia trucizną.

Co się tyczy nabywania trucizn przez instytuty naukowe i szkoły publiczne, tudzież przez takie osoby, które okażą jeszcze ważne pozwolenie urzędowe do nabywania trucizn, (kartę upoważniającą, licencyę), postanowienie zawarte w pierwszym ustępie niniejszego paragrafu nie narusza § 3

rozporządzenia ministeryalnego z dnia 21 kwiet. 1876, (Dz u. p. Nr. 60).

§ 3. Wykroczenia przeciw rozporządzeniu niniejszemu karane będą podług przepisów karnych § 17 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 21 kwiet. 1876, (Dz. u. p. Nr. 60), tyczącego się sprzedaży trucizn, produktów trucizny zawierających i wytworów chemicznych zdrowiu szkodliwych.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia 31 stycznia 1886.

Zob. także rozp. min. skarbu z 30 list. 1885 l. 35965, o wydawaniu osobom prywatnym trucizn nadchodzących z zagranicy.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministerstwem handlu, z dnia 2 czerwca 1877, Nr. 43, Dz. u. p. o używaniu papieru zabarwionego do obwijania konfitur, surogatów kawy i innych tego rodzaju przedmiotów spożywczych.

Zważywszy, że z wyrabianych obecnie i w pospolitem użyciu będących papierów różnobarwnych, nie tylko zielone, lecz i inne zabarwione bywają barwami szkodliwemi dla zdrowia bywają używane do obwijania przedmiotów spożywczych, Ministerst. spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem handlu, uzupełniając ze względu na zdrowie publiczne rozporządzenie Ministerstwa stanu z dnia 1 maja 1866 (Dz. u. p. Nr. 54) stanowi, że do obwijania rozmaitych konfitur, cukrów, pieczyw, surogatów kawy i innych przedmiotów śniednych tego rodzaju używać wolno tylko zwykłego białego papieru lub tylko w masie zabarwionego i że wszelkie papiery zabarwione używane być mogą tylko na drugie owinięcie z wierzchu, a i to tylko do tych przedmiotów spożywczych, które gdy się je przechowuje, są zawsze suchymi i ani nie miękną, ani się nie topią, wskutek czego papier, którym są owinięte nie przylepia się do nich i nie przenika ich.

Przekroczenia przeciw rozporządzeniu niniejszemu, nie podpadające pod ustawę karną, karane będą według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857, (Dz. u. p. Nr. 198).

Zob. także rozp. min. z 1 maja 1866 Nr. 54, Dz. u. p. zakazujące używania do artykułów żywności i napojów farb zawierających metale (z wyjątkiem żelaza), gumę arabską, kwas pikrynowy lub anilinę, tudzież rozp. minist. z 1 marca 1866 Nr. 134 Dz. u. p. z 19 września 1895 Nr. 147 (niżej przytoczone) i rozp. z 22 stycznia 1896, Nr. 22, Dz. u. p.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem handlu i sprawiedliwości z dnia 19 września 1895, N. 147 Dz. u. p. tyczące się używania niektórych barwników smołowych do barwienia towarów cukierniczych, tudzież likworów, które same przez się są bezbarwne, a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione.

Zakaz wydany rozporządzeniem Ministerstwa stanu w porozumieniu z Ministerstwami handlu, sprawiedliwości i policyi z dnia 1 maja 1865, (Dz. u. p. Nr. 54), tudzież rozporządzeniem Ministerstwa spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwami handlu i sprawiedliwości z dnia 1 marca 1866 (Dz. u. p. Nr. 34), w przedmiocie używania barwników otrzymanych z aniliny lub z innych części składowych smoły do fabrykacyi rzeczy śniednych wszelkiego rodzaju — o ile takowe używane są do barwienia towarów cukierniczych, tudzież likworów, które same przez się są bezbarwne, a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione — uchyla się pod warunkami niżej podanymi co do następujących barwników smołowych, a mianowicie:

co do fuksyny, fuksyny kwasowej; rozalliny, bordeaux, barwnika ponsowego, eozyny, erytrozyny, floksyny, błękitu alizarynowego, błękitu anilinowego, błękitu wodnego, induliny, barwnika żółtego kwasowego R., tropaeoliny 000 (barwnik pomarańczowy I) fioletu metylowego, zieleni malakitowej, jako też co do barwników zielonych, otrzymywanych przez zmieszanie powyższych barwników błękitnych i żółtych.

Rzeczonych barwników smołowych, dających używać się do barwienia towarów cukrowniczych, tudzież likworów, które same przez się są bezbarwne, a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione, wolno używać do celu powyższego

tylko w takim razie, jeżeli nabyte zostały w oryginalnych opakowaniach tych fabryk, z których pochodzą. Na owinięciu pakietów podane być powinno, że barwnik smołowy służy do rzeczonego celu, a nadto każdy pakiet opatrzony być ma pieczęcią, lub znaczkiem fabrykanta, tudzież datą poświadczenia wydanego przez instytut chemiczny szkoły głównej, którą wymienić należy, potwierdzającego, że stosownie do wyników badania chemicznego wyrywkowego, które najmniej raz w każdym roku ma być ponawiane, wyrób jest wolny od wszelkiej przymieszki zdrowiu szkodliwej.

Fabrykant jest stale za to odpowiedzialny, żeby rzeczone barwniki smołowe, które w handel wprowadza, opatrzone napisem wyrażającym ich przeznaczenie, tudzież jego pieczęcią, a względnie znaczkiem, były wolne od wszelkich przymieszek trujących i zdrowiu szkodliwych, czy to metalicznych, czy też organicznych.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia 1 stycznia 1896.

Wykroczenia przeciwko rozporządzeniu niniejszemu o ileby nie podlegały ustawie karnej powszechnej, karane będą według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 wrześ. 1857, (Dz. u. p. Nr. 198).

Rozporządzenie Minist. spraw wewn. w porozumieniu z Minist. handlu i sprawiedliwości z dnia 22 stycznia 1896 N. 22, Dz. u. p. którem uzupełniają się postanowienia rozp. minist. z dnia 19 września 1895 (Dz. u. p. Nr. 147), tyczącego się używania barwników smołowych nieszkodliwych.

Oprócz barwników smołowych oznaczonych w rozporządzeniu ministeryalnem z dnia 19 września 1895. (Dz. u. p. Nr. 147*), pozwala się pod warunkami w temże rozporządzeniu przepisanymi używać także barwnika smołowego zwanego żółcienią naftolową (dwunitro-α naftolo-sulfonian sodowy) do barwienia towarów cukierniczych i likworów, które same przez się są bezbarwne, a dla zwyczaju, bywają sztucznie barwione.

*) patrz wyżej.

Oznaczenia naukowe innych barwników smołowych, których używanie jest dozwolone, są następujące:

Fuksyna (chlorek rosaniliny);

Fuksyna kwaśna = Fuksyna *S* = Rubin (kwaśny rosanilino dwusulfonian sodowy lub wapniowy);

Rocelina (sulfo-oksyazonaftalin);

Czerwień Bordeaux i Ponceau (przetwory działania kwasów β naftolo-dwusulfonowych na dwuazozwiązki ksylolu i następnych homologów benzolu);

Eozyna = czterobromo-fluoresceina;

Erytrozyna = czterojodo-fluoresceina;

Floksyna = czterobromo-dwuchloro-fluoresceina;

Błękit alizarynowy = C_{17} H_9 NO_4;

Błękit anilinowy = trójfenilorosanilina;

Błękit wodny = kwasy sulfonowe trójfenilo-rosaniliny;

Induliny = kwasy sulfonowe błękitu azodwufenilowego i jego pochodnych;

Żółcień kwaśna = prawdziwa *R* = sulfonian sodowy amido-azobenzolu;

Tropeolina 000 = Orange *I* = sulfoazobenzol-α naftol;

Fiolet metylowy = chlorek sześcio-i pięcio-metylo-pararosaniliny;

Zieleń malachitowa = chlorek cztero-metylo-dwuamido-trójfenilo karbinolu.

Postanowienia przepisane rozporządzeniem ministeryalnem z dnia 19 września 1895, (Dz. u. p. Nr. 147), stosują się także do używania w przemyśle przetworów barwnikowych, które jak tak zwane farby ciastowate, wyrabiane są z rzeczonych barwników, w celu bezpośredniego barwienia materyałów.

Dozwolone barwniki i przetwory barwnikowe mają być corocznie na próbę badane w instytutach szkół głównych tutejszo-krajowych.

Dozwolonych barwników lub przetworów barwnikowych z nich wyrobionych wolno używać także w przemyśle piernikarskim i w innych przedsiębiorstwach, używających zabarwionych wyrobów cukrowych (polew cukrowych) lub likworów, jako też do barwienia skorup całych jaj, (pisanek wielkanocnych).

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Zob. rozp. min. spraw wewn. z 2 stycz. 1886 l. 21120 w obrocie truciznami, materyałami zawierającemi trucizny i preparatami chemicznymi zdrowiu szkodliwemi. (Przytoczony u Müllera dodatek 7, VII str. 342),

Roporządzenie Minist. spraw wewn. i handlu z dnia 17 stycz. 1885, N. 8 Dz. u. p., którem w celu zabezpieczenia osób, pracujących przy wyrobie zapałek fosforowych, wydają się postanowienia we względzie urządzeń i środków w zakładzie tego przemysłu potrzebnych.

Ażeby osoby, przy wyrobie zapałek fosforowych pracujące, uchronić ile możności od wpływów zdrowiu szkodliwych do tego przemysłu przywiązanych, wydają się na podstawie wniosków, podanych przez najwyższą Radę zdrowia, następujące postanowienia:

A. Dla zakładów przemysłowych, używających zwykłego t. j. żółtego lub białego fosforu.

1. Wszystkie pracownie w takich zakładach przemysłowych powinny być odpowiednio do rozmiarów przedsiębiorstwa wielkie i wysokie, opatrzone skutecznemi przyrządami do wentylacyi i łatwo dostępnemi wychodami i nie mają się łączyć z izbami mieszkalnemi, kuchniami i sypialniami.

2. Mianowicie lokale do przyrządzania papki fosforowej, do siarkowania patyczków (jeżeli się to odbywa) do zanurzania i do suszenia zapałek, powinny być oddzielnie zamykalne, silnie przewiewne i odpowiednio urządzone.

3. Celem silnego wywietrzenia okna i drzwi powinny stać otworem podczas przerwy południowej, tudzież tak przed zaczęciem jak i po skończeniu roboty, rano i wieczór. Te lokale, w których masa fosfor zawierająca, może łatwo być roztrząśnięta po podłodze, trzeba zawsze po skończeniu pracy dziennej starannie wyczyścić. Ściany pracowni tynkować należy przynajmniej raz w rok.

4. Śmieci, z tych lokali wymiecionych, nie wolno składać w zbiornikach lub jamach, lecz trzeba je codziennie spalić w ognisku zamkniętem, dobry ciąg mającem.

5. Suszarnie wolno wypróżniać dopiero po zupełnem ulotnieniu się pary.

6. Zapasy zapałek przechowywać należy w osobnych lokalach, oddzielonych od pracowni, chłodnych i przewiewnych.

7. Do przyrządzania papki fosforowej, do zanurzania patyczków i do prac w suszarni używać należy tylko osób całkiem zdrowych i robotnicy do prac tych używani, powinni się co jakiś czas zmieniać. Zmienić ich należy natychmiast, jak tylko się objawią pierwsze oznaki chorobliwego stanu zębów lub kości szczękowych.

8. Przedsiębiorca postarać się ma o to, aby podczas pracy osoby zajmujące się przyrządzaniem papki fosforowej, zanurzaniem, jako też suszeniem i wyjmowaniem patyczków, używały osobnych sukien zwierzchnich, aby po pracy zdejmowały te suknie zwierzchnie i aby je przewietrzano.

9. Przedsiębiorca postarać się ma o to, aby robotnicy nie składali swojej odzieży w pracowniach, lecz aby zachowywana była w osobnym lokalu. Przedsiębiorca winien postarać się o dostateczną ilość miednic i naczyń na wodę i czuwać nad tem, aby robotnicy, zanim się zabiorą do jedzenia lub się oddalą z fabryki, umyli sobie twarz i ręce i wypłókali usta czystą wodą.

10. Przedsiębiorca winien czuwać nad tem, aby nie przynoszono jadła do pracowni i osobliwie przestrzegać robotników, aby nic nie jedli przed przebraniem się, umyciem rąk i wypłókaniem ust. Robotnikom nie wolno zostawać w pracowniach podczas przerwy przedpołudniowej i nawet przystępu do pracowni należy im wzbraniać w ciągu tego czasu.

11. Przedsiębiorca obowiązany jest trzymać lekarza, któryby czuwał nad stanem zdrowia robotników. Lekarz winien badać robotników przed wstąpieniem do służby, tudzież w stosownych odstępach czasu tych, którzy zdradzają usposobienie zołzowe lub podlegają zmianom chorobowym w jamie ustnej, szczególniej szczęk (zęby karietyczne), wskazać jako niezdatnych do prac, w ustępie 7 wzmiankowanych i w osobnym regestrze, który ustawowym czynnikom nadzorczym ma być do przeglądania dawany, zapisywać za każdym razem wyniki badań. Lekarz winien także przekonywać się, czy środki ostrożności, mające na celu zdrowie robotników są przestrzegane, zwracać uwagę przedsiębiorcy, a gdyby tenże nie był i nie mógł być obecny, zawiadowcy, na dostrzeżone uchybienia i przedstawiać potrzebę ich usunięcia. Przedsiębiorca obowiązany jest te osoby, które lekarz uzna za niezdatne do robót w § 7 wzmiankowanych, usuwać od tychże robót. O pojawieniu się martwicy fosforowej obowiązany jest lekarz uwiadomić niezwłocznie Władzę przemysłową.

12. Lekarze powiatowi winni zwiedzać co jakiś czas lokale fabryczne dla przekonania się, czy powyższe rozporządzenia zdrowotne są zachowywane i zdawać sprawę ze swoich spostrzeżeń.

B. Dla zakładów przemysłowych, w których do fabrykacyi zapałek żaden inny fosfor prócz czerwonego nie jest używany.

1. Materyały używane do wyrobu zapałek, jako to: fosfor czerwony, chloran potasowy, siarczek antymonu itd. zachowywać należy tylko w lokalach bezpiecznych od ognia, oddzielonych od pracowni, a chloran potasowy całkiem odosobniony od innych materyałów.

2. Przyrządzanie masy palnej poruczać można tylko robotnikom zasługującym na zupełne zaufanie i obznajmionym ze środkami ostrożności, które mają być zachowywane.

3. Chloran potasowy służący zwyczajnie za podżogę, zachowywać należy tylko miałko utarty, z ciałami palnemi, również miałko sproszkowanemi jak siarczek antymonu, fosfor czerwony itd. tylko na wilgotno i przy starannem unikaniu wstrząśnień, uderzeń lub tarcia.

4. Płaszczyzny do pocierania wyrabiać należy w oddzielnym lokalu.

Wykroczenia przeciwko niniejszemu rozporządzeniu o ile nie podlegają ustawie karnej powszechnej, karane będą we-

dług rozporządzenia minister. z dnia 30 wrześ. 1857, (Dz. u. p. Nr. 198).

Jeden egzemplarz rozporządzenia niniejszego, które nabywa mocy w trzy miesiące po ogłoszeniu w Dzienniku ustaw państwa, wywiesić należy w każdym lokalu przemysłu, w miejscu stosownem dla wszystkich robotników dostępnem.

Rozporządzenie Minist. spraw wewn. i handlu z dnia 3 lipca 1884, N. III Dz. u. p. zmieniające rozp. minist. z dnia 4 lutego 1859 Dz. u. państwa N. 30, we względzie używania chlorku potasu do wyrobu zapałek.

Ze względu na ulepszenia w postępowaniu przy wyrobie mas palnych fosfor zawierających, zmienia się wydany rozporządzeniem z dnia 4 lutego 1859 (Dz. u. p. Nr. 30) bezwarunkowy zakaz używania chlorku potasu (chloranu potasu) do fabrykacyi zapałek ze zwykłym fosforem, w ten sposób, że Władze administracyjne krajowe będą miały moc udzielania przedsiębiorstwom, zapałki takie fabrycznie wyrabiającym, pozwoleń do używania chlorku potasu (chloranu potasu) w tym przypadku, jeżeli z opisaniem sposobu postępowania złożony będzie dowód, jako wyrabianie i zużywanie masy palnej poruczone jest biegłemu w swoim zawodzie odpowiedzialnemu kierownikowi.

Rozporządzenie Minist. spraw wewn. z dnia 5 czerwca 1888, N. 83, Dz. u. p., tyczące się używania naczyń miedzianych niepobielanych przy wyrobie fabrycznym konserw jarzynowych.

Ponieważ na podstawie szczególnych badań przekonano się, że jarzyny, gdy się z nich robi konserwy w naczyniach miedzianych nie pobielanych, albo wcale nie rozpuszczają miedzi tych naczyń, albo tylko niezmiernie małe ilości, nie dające się zważyć, przeto Ministerstwo spraw wewnętrznych, po wysłuchaniu najwyższej Rady zdrowia uznaje za stosowne dozwolić używania naczyń miedzianych nie pobielanych przy fabrycznym wyrobie konserw jarzynowych pod następującemi warunkami, które jak najściślej zachowywane być mają:

1. Naczynia miedziane do używania przeznaczone, powinny być zawsze lśniąco wyszorowane, sucho trzymane i w ten sposób ustawiane, iżby zabezpieczone były od wpływu par kwaśnych i od zwilżania płynami, kwasy lub sole zawierającemi;

2. przy używaniu ich baczyć należy na to, by starannie były wyczyszczone i by ich ściana wewnętrzna miała powierzchnią lśniącą o metalicznym połysku;

3. zabrania się najsurowiej dodawania do jarzyn bądź przed gotowaniem, bądź podczas gotowania, choćby najdrobniejszej ilości związku miedziowego, lub wkładania do naczynia, w którem się gotuje, istot ułatwiających rozpuszczanie się miedzi ze ściany naczynia;

4. przy gotowaniu jarzyn w kotle miedzianym wystrzegać się należy wszelkiej takiej czynności, której następstwem byłoby zachwytywanie miedzi. Zaraz po odgotowaniu trzeba jarzyny jeszcze gorące z naczynia miedzianego wyjąć, dłuższe zaś pozostawienie ich w temże byłoby uważane za obejście zakazu pod l. 3 wyrażonego;

5. używanie cedzideł miedzianych niepobielanych do wyjmowania ugotowanej jarzyny jest zakazane.

Rozporządzenie Minist. spraw wewn. z dnia 1 lipca 1889, N. 107, Dz. u. p., tyczące się wydania farmakopei austryackiej, obowiązujące we wszystkich królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych.

Z powodu wyjścia nowego wydania farmakopei austryackiej pod tytułem: „*Pharmacopoea austriaca. Editio septima. Viennae C. R. Aulae et Imperii Typographia 1889*“, rozporządza się co następuje:

We wszystkich aptekach publicznych i domowych wydawać należy lekarstwa, począwszy od dnia 1 stycznia 1890, według przepisów tej nowej farmakopei.

Przeto wszystkie apteki winny poczynić potrzebne przygotowania i zaopatrzyć się w egzemplarz tego nowego wydania farmakopei.

Również w każdej aptece domowej lekarza lub chirurga, znajdować się powinien egzemplarz farmakopei.

Wszyscy urzędnicy zdrowia, praktykujący lekarze, chirurdzy i weterynarze, jako też aptekarze, winni obznajmić się dokładnie z jej osnową i odpowiednio postępować.

Władze administracyjne winny jeszcze osobno podać w sposób stosowny polecenie niniejsze do wiadomości osób stanu lekarskiego i aptekarzy.

Normae et regulae generales w języku łacińskim umieszczone na czele tekstu farmakopei, zawierają następujące przepisy, które ogłaszają się niniejszem gwoli powszechnego zastosowania.

Przepisy i prawidła ogólne.

§ 1. Apteki obowiązane są mieć w zapasie i wydawać leki do farmakopei przyjęte w takiej jakości, żeby całkowicie odpowiadały przepisom farmakopei.

Ze względu że w aptekach na prowincyi odbyt jest bardziej ograniczony, upoważnia się Władze administracyjne krajowe do sporządzenia i ogłoszenia wykazu tych przedmiotów farmakopei, które także apteki na prowincyi powinny mieć zawsze w zapasie.

§ 2. O ile co do wyrabiania pewnych przetworów farmakopea podaje przepisy, przetwory te należy wyrabiać i wydawać ściśle według tych przepisów.

§ 3. Leki do farmakopei, nie przyjęte przez lekarzy jednak niekiedy zapisywane i dla tego w aptekach trzymane w zapasie, powinny również być najlepszej jakości, niefałszowane i wolne od wszelkich nieczystości. Leki te nie oficyalne zachowywać należy i wydawać z taką samą starannością jak zawarte w farmakopei, a podobne do nich ze skutków, które sprawiają.

Leki tego rodzaju i wyroby lecznicze nowo w obrót wprowadzane do celów lekarskich, których skuteczność jest jeszcze niepewna i doświadczeniem klinicznem nie wypróbowana, wydawać wolno tylko na podstawie recepty lekarza do praktykowania uprawnionego.

§ 4. W tablicy IV do farmakopei dołączonej wymienione są leki, które wolno wydawać tylko za receptą upoważnionego lekarza, chirurga lub weterynarza.

Leki te, oznaczane dotychczas † uwidocznione są w tekście farmakopei drukiem w oczy wpadającym.

§ 5. Leki, wymienione w tablicy III farmakopei, wydawać wolno tylko za receptą lekarską, a tylko wtedy w ilości przewyższającej dawkę największą w tablicy podaną, gdy lekarz obok zapisanej ilości wagi położy wykrzyknik (!)

§ 6. Gdy lekarz, zapisując środek, który w aptekach trzymany jest tak w stanie surowym jak i oczyszczony albo rektyfikowany, okoliczność tę pomija, wydawać należy zawsze środek oczyszczony lub rektyfikowany.

Podobnież, jeżeli się rozróżnia rozmaite stopnie koncentracyi lub tęgości, a w recepcie stopień koncentracyi nie jest bliżej określony, wydać zawsze należy lek w postaci łagodniej działającej i rozcieńczonej.

§ 7. Leki wymienione w tablicy I, zachowywać należy w szafie dającej się zamknąć, te zaś, które wymienione są w tablicy II, oddzielnie od innych leków.

§ 8. Przyrząd odczynnikowy powinien być zawsze kompletny i utrzymywany w dobrym stanie.

§ 9. Do oznaczania stopnia ciepłoty używać należy termometru z podziałką 100-częściową systemu Celsiusza.

§ 10. Ciężar gatunkowy w farmakopei przepisany oznaczać należy przy ciepłocie 15° C.

§ 11. Każda apteka powinna mieć zawsze w zapasie następujące przedmioty, potrzebne do niesienia pomocy chirurgicznej i pielęgnowania ran według metody antyseptycznej:

katgut,
opaski kalikotowe,
jedwab karbolizowany,
gazę karbolową (mul),
gazę jodoformową,
gazę białą (hydrophiles),
watę Brunsa,
papier gutaperchowy,
batyst Billrotha,
sączki karbolizowane.

§ 12. Ponieważ wiele przetworów do nowego wydania farmakopei wciągniętych, różnią się znacznie od podawanych

w poprzednich wydaniach, wkłada się na lekarzy, chirurgów i weterynarzy praktykujących obowiązek, żeby z szczególną bacznością przepisywali te leki, co do których zaszła zmiana pod względem tęgości lub składu.

Zmiany najważniejsze wymienione są w przedmowie do farmakopei.

Ustawa z dnia 16 stycznia 1896, N. 89 Dz. u. p. z roku 1897, o kupczeniu żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

Przedmiot ustawy.

§ 1. Postanowieniom ustawy niniejszej podlega kupczenie żywnością (pokarmami i posiłkami) kosmetykami, zabawkami, obiciami, odzieżą, naczyniami do jadła lub napoju, jako też naczyniami i przyrządami, w których żywność gotuje się lub zachowuje, lub których się do żywności używa, tudzież wagami, miarami i innymi przyrządami mającymi służyć do mierzenia żywności, używanie pewnych farb do malowania pokoi, nakoniec kupczenie naftą.

Organa nadzorcze.

§ 2. Organami nadzorczymi, którym służą prawa w §§ 3 aż do 5 oznaczone, są funkcyonaryusze Władz politycznych (a względnie magistraty miast własny statut posiadających), a w szczególności lekarze powiatowi rządowi, tudzież ci funkcyonaryusze ciał autonomicznych, których ustawodawstwo krajowe do tego przeznaczy.

Rząd może do przestrzegania swego ustawowego zakresu działania w sprawach ustawy niniejszej ustanawiać w miarę potrzeby po zasięgnięciu opinii dotyczącego sejmu osobne organa nadzorcze rządowe, które podlegają Władzy politycznej krajowej.

Oznaczenie tych korporacyi autonomicznych, które mają ustanawiać osobne i przysięgłe organa nadzorcze do sprawowania policyi zdrowia i żywności, pozostawia się ustawodawstwu krajowemu.

Do służby przysięgłych organów nadzorczych przyjmować należy tylko takie osoby, które wykażą się dostatecznem uzdolnieniem zawodowem. W jaki sposób uzdolnienie ma być udowodniane, oznaczyć ma Rząd.

Postanowienie niniejsze nie ścieśnia ustawowego zakresu działania tych ciał autonomicznych, którym zarząd policyi zdrowia i żywności jest poruczony.

Upoważnienia organów nadzorczych.

§ 3. Celem przestrzegania ustawy niniejszej, organa w § 2 ustęp 1 i 2 oznaczone, są upoważnione do wykonywania rewizyj w lokalach, w których sprzedaje się przedmioty w § 1 oznaczone, lub które służą do przechowywania, uzyskiwania lub wyrobu takich przedmiotów na sprzedaż przeznaczonych, a to w zwykłych godzinach czynności przemysłowych lub w tych godzinach, w których owe lokale są dla handlu otwarte.

Nadto organa rzeczone upoważnione są brać do badania, podług własnego wyboru i za potwierdzeniem odbioru, próbki znajdujących się w rzeczonych lokalach przedmiotów w § 1 oznaczonych i znalezionych tamże materyałów, przeznaczonych do wyrobu owych przedmiotów, jako też próbki owych przedmiotów w § 1 oznaczonych, które w miejscach publicznych, na targach, placach, ulicach, albo przez domokrążców są sprzedawane, lub trzymane na sprzedaż.

Wziętą próbkę podzielić należy na dwie połowy i każdą z nich opatrzoną pieczęcią urzędową, a na żądanie strony, także jej pieczęcią, w stosownych naczyniach zachowywać. Na żądanie strony należy zostawić jej część próbki urzędownie opieczętowaną. Jedna połowa służy za materyał do badania technicznego, drugą zachowuje się w tym celu, ażeby w razie, gdyby przeciw tożsamości zbadanej próbki podniesiono uzasadniony zarzut, uczynić porównanie, tudzież aby w przypadkach § 27 mogła być użytą za podstawę ostatecznego zbadania. Tę połowę trzymać należy w urzędowem przechowaniu.

Na żądanie właściciela winien rząd zapłacić za wziętą próbę wynagrodzenie, które Władza polityczna oznacza w wysokości zwykłej ceny kupna. Jeżeli na podstawie próbki sąd

skazał pewną osobę, albo zawyrokował przepadnięcie odnośnego towaru (§ 20, ustęp 2), nie płaci się wynagrodzenia.

Rewizya przedsiębiorstw.

§ 4. W przedsiębiorstwach trudniących się uzyskiwaniem, wyrobem lub przetwarzaniem, albo sprzedażą żywności, odbywać należy co pewien czas rewizye nawet bez szczególnego powodu.

Przy odbywaniu rewizyi i braniu próbek unikać należy ile możności zakłócania czynności przemysłowych i wywoływania wrażenia.

Postępowanie z wziętymi próbkami i z towarami widocznie zepsutymi.

§ 5. Wziętą próbkę posłać należy w celu technicznego zbadania zwyczajnie do zakładu badania (§§ 24 i 25) którego zakres działania obejmuje gminę, z której próbkę wzięto.

Co do pokarmów zdrowiu szkodliwych, jeżeliby zwłoka groziła niebezpieczeństwem, albo jeżeli towary podlegają tak szybkiej zmianie, lub wewnętrznemu zepsuciu, że wskutek tego wolne od zarzutu osądzenie, jaki był ich stan w chwili oglądania, byłoby rzeczą wątpliwą, należy zaniechać brania próbek, a natomiast w obecności dwóch świadków, po spisaniu protokołu, zarządzić zniszczenie towaru. Jeżeli towar może być znowu uczyniony jadalnym, lub jeżeli może być użyty w jakiś inny sposób dla zdrowia stanowczo nieszkodliwy, nie nakazuje się zniszczenia towaru, o ile nie zachodzi obawa nadużycia.

Rząd mocen jest przepisać drogą rozporządzenia sposób postępowania organów nadzorczych, w § 2, ustęp 1 i 2 oznaczonych, przy rewizyi i braniu próbek, tudzież jakie badania wykonywać mogą wszystkie organa nadzorcze, w § 2 ustęp 1 i 2 wzmiakowane, a które tylko przysięgli lub tylko organa do pewnych kategoryi należące, jako też przepisać metody, które pod tym względem mają być stosowane.

Rząd może także oznaczyć pokarmy, których jakości prostymi środkami ocenić się dają i których własność wszystkie organa

nadzorcze w § 2 ustęp 1 i 2 oznaczone lub tylko przysięgłe, albo tylko do pewnych kategoryi należące, mogą na podstawie własnego badania, potwierdzać i wydawać o nich opinie. Jeżeli w przypadkach ustępu 3 i 4 niniejszego paragrafu organ nadzorczy (§ 2 ustęp 1 i 2) wydaje potwierdzenie i opinię, strona poczytująca się za skrzywdzoną, może żądać technicznego zbadania lub rewizyi opinii przez zakład badawczy i w pierwszym przypadkn winna pokryć z góry koszta technicznego badania do zwrotu zaś tych kosztów, gdyby miał nastąpić, stosują się postanowienia ustawy o postępowaniu karnem.

Jeżeli w jednym z przypadków, o których jest mowa w ustępach 2, 3 i 4, jeden z organów nadzorczych w § 2, ustęp 1 i 2 oznaczonych, zakwestyonował towar, w takim razie uczynić należy doniesienie do prokuratoryi rządowej z dołączeniem potwierdzenia i opinii (świadectwa) tego organu, który czynność urzędową wykonał.

Do towarów zakwestyonowanych zastosować należy środki w interesie publicznym potrzebne według istniejących przepisów.

Upoważnienie Rządu do wydawania zakazów.

§. 6. Interesowane Ministerstwa mogą dla ochrony zdrowia wydawać zakazy lub ograniczenia:

1. pewnych metod wyrobu, uzyskiwania, zachowywania i pakowania żywności przeznaczonej na sprzedaż;

2. sprzedaży i trzymania na sprzedaż żywności pewnej jakości;

3. używania pewnych materyałów i farb do wyrobu, jako też co do pewnych własności zabawek, obić, odzieży i kosmetyków, tudzież oznaczonych w § 1 naczyń i przyrządów do jadła, napoju itp., jako też wag, miar i innych narzędzi do mierzenia (§ 1), co do używania pewnych farb w malarstwie pokojowem, tudzież co do przemysłowego trzymania na sprzedaż, sprzedawania i używania towarów, których wyrób lub własności sprzeciwiają się tym przepisom;

4. przemysłowego sprzedawania i trzymania na sprzedaż nafty, posiadającej pewne oznaczone własności.

§ 7. Ministerstwa interesowane mogą zakazać lub ogra-

niczyć przemysłowy wyrób, sprzedaż i trzymanie na sprzedaż przedmiotów, przeznaczonych do podrabiania lub fałszowania żywności, tudzież przemysłowej sprzedaży i trzymania na sprzedaż żywności pod nazwą nie odpowiadającą rzeczywistej jakości.

Używanie materyałów nie używanych dotychczas do wyrobu naczyń.

§ 8. Materyałów, których dotychczas nie używano do wyrobu naczyń do jadła, napoju, do gotowania, do zachowywania żywności, tudzież przyrządów, talerzy wagowych, miar i innych narzędzi miarowych, przeznaczonych do żywności, nie wolno używać do wyrobu tych przedmiotów dopóty, dopóki Ministerstwo nie orzecze, że na ich używanie pozwala.

Taksa za badanie materyałów w ustępie pierwszym wzmiankowanych, które Ministerstwo spraw wewnętrznych na prośbę stron zbadać nakaże, ustanowiona będzie osobnem rozporządzeniem.

Postanowienia karne.

§ 9. Kto wbrew przepisom § 3 wzbrania wstępu do lokali, wzięcia próbki do wykonania rewizyi, jeżeli sposób jego postępowania nie uzasadnia istoty czynu, który ma być karany według ustawy karnej powszechnej, staje się winnym przekroczenia i ma być karany aresztem od jednego aż do czternastu dni lub grzywnami w kwocie od 5 złr. aż do 100 złr.

§ 10. Kto wykracza przeciwko rozporządzeniom na podstawie §§ 6 i 7 wydanym lub przeciwko postanowieniu § 8, staje się winnym przekroczenia i ma być karany aresztem od trzech dni az do trzech miesięcy, z którym połączona być może kara pieniężna w kwocie aż do 500 złr. lub grzywnami w kwocie od 5 złr. aż do 500 złr.

Podobnież staje się winnym przekroczenia i ma być karany w myśl ustępu powyższego, kto wykracza przeciw przepisom ustawowym, lub od właściwej najwyższej Władzy politycznej pochodzącym i powszechnie obwieszczonym, któremi zarządzenia lub zakazy w duchu §§ 6 i 7 ustawy niniejszej

zostały już wydane, zanim ustawa niniejsza stała się obowiązującą.

Jednocześnie z ustawą niniejszą ogłosić ma Rząd przepisy i rozporządzenia w ustępie drugim wzmiankowane, jeszcze nadal obowiązywać mające.

§ 11. Staje się winnym przekroczenia i ma być karany aresztem od jednego tygodnia aż do trzech miesięcy, z którym połączona być może kara aż do 500 złr. lub grzywnami w kwocie od 5 złr. aż do 500 złr.

1. Kto celem łudzenia w handlu i w obrocie żywność podrabia lub fałszuje.

2. Kto żywność podrobioną, sfałszowaną, zepsutą, niedojrzałą lub pozbawioną pożywnych części, świadomie trzyma na sprzedaż w łudzącej postaci, lub pod łudzącem oznaczeniem.

3. Kto w celu łudzenia trzyma na sprzedaż lub sprzedaje żywność pod fałszywem oznaczeniem.

4. Kto świadomie sprzedaje żywność podrobioną sfałszowaną, zepsutą, niedojrzałą lub części pożywnych pozbawioną, chyba, że kupujący znał ten jej stan, lub powinien był na oko poznać.

§ 12. Kto czyny w § 11, pod l. 2 i 4 oznaczone popełnia przez niedbałość, albo kto przez niedbałość trzyma na sprzedaż lub sprzedaje przedmioty żywności fałszywem oznaczeniem dla uwiedzenia opatrzone, staje się winnym przekroczenia i karanym być ma aresztem od trzech dni, aż do czternastu dni, z którym połączona być może także kara pieniężna aż do 100 złr. lub grzywnami od 5 złr. aż do 300 złr.

§ 13. Za fałszywe oznaczenie przedmiotu żywności nie należy uważać tego, gdy takowy wprowadzony jest w obrót, z oznaczeniem pod względem istoty i gatunku powszechnie używanem a nie nadanem mu w celu uwiedzenia.

Za sfałszowanie przedmiotu żywności nie należy uważać tego, gdy do niego domieszany jakiś jest materyał nie szkodliwy, lub gdy zrobienie mieszaniny ze środkami nie szkodliwemi ma na celu uczynienie przedmiotu żywności trwal-

szym do dłuższego zachowania lub posłania, albo sposobniejszym do spożycia, a postępowanie to nie powiększa miary lub wagi w celu uwiedzenia, ani też nie osłania pośledniejszego gatunku przedmiotu żywności.

§ 14. Staje się winnym przekroczenia i ma być karany aresztem od jednego tygodnia aż do trzech miesięcy, z którym połączona być może kara pieniężna aż do 500 złr. lub grzywnami od 5 złr. aż do 500 złr.

1. Kto przez niedbałość przedmioty żywności przeznaczone do wprowadzenia w handel i obrót w taki sposób wyrabia lub w taki sposób zachowuje, że spożycie ich może zdrowiu ludzkiemu zaszkodzić.

2. Kto przez niedbałość trzyma na sprzedaż, sprzedaje lub wogóle wprowadza w obrót jako żywność takie przedmioty, których spożycie może zaszkodzić zdrowiu ludzkiemu.

§ 15. Staje się winnym przekroczenia i ma być karany aresztem od trzech dni aż do trzech miesięcy, z którym połączona być może kara pieniężna w kwocie aż do 500 złr., lub grzywnami w kwocie od 5 złr. aż do 500 złr.:

1. Kto przez niedbałość wyrabia lub przyrządza w taki sposób naczynia kuchenne, naczynia do jadła lub napoju albo naczynia i przyrządy, w których się żywność zachowuje lub których się do żywności używa, tudzież wagi i miary przeznaczone do mierzenia żywności, że używanie tych przedmiotów odpowiednie przeznaczeniu lub przewidzieć się dające, może zdrowiu ludzkiemu zaszkodzić.

2. Kto przez niedbałość sprzedaje lub trzyma na sprzedaż przedmioty pod liczbą 1 oznaczone, chociaż gdyby był dokładał należytej uwagi, ich własności zdrowiu szkodliwe, mogły mu być znane.

3. Kto przedmiotów pod liczbą 1 oznaczonych lub wogóle naczyń używa przez niedbałość do artykułów żywności, do obrotu przeznaczonych, w sposób dla zdrowia szkodliwy, chociaż to mogło mu być wiadomem, gdyby był dokładał należytej uwagi.

§ 16. Staje się winnym przekroczenia i ma być karany aresztem od trzech dni aż do trzech miesięcy, z którym

także kara pieniężna aż do 500 złr. może być połączona lub grzywnami od 5 złr. aż do 500 złr.

1. Kto przez niedbałość wyrabia lub przyrządza kosmetyki, zabawki, obicia, odzież, w taki sposób, że używanie tych przedmiotów ich przeznaczeniu odpowiednie, lub przewidzieć się dające, może zdrowiu ludzkiemu zaszkodzić.

2. Kto przez niedbałość przedmioty pod liczbą 1 oznaczone sprzedaje lub trzyma na sprzedaż, chociaż gdyby był dokładał należytej uwagi, własności takowych zdrowiu szkodliwe mogły mu być znane.

§ 17. Wykroczenie przeciw zarządzeniu wydanemu w myśl § 6 lub przeciw postanowieniu § 8, jako też czyny w §§ 11, 12, 14, 15 i 16 oznaczone uzasadniają występek, jeżeli wskutek takowych nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka.

Za występek winny karany być ma, jeżeli nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, aresztem od jednego aż do sześciu miesięcy, z którym też połączona być może kara pieniężna w kwocie aż do 500 złr., jeżeli zaś nastąpiła śmierć, aresztem ścisłym aż do jednego roku, z którym także połączona być może kara pieniężna w kwocie aż do 1000 złr.

§ 18. Staje się winnym występku i ma być karany aresztem ścisłym od jednego aż do sześciu miesięcy, z którym połączona być może kara pieniężna w kwocie aż do 500 złr.:

1. Kto świadomie przedmioty żywności przeznaczone do handlu i obrotu w taki sposób wyrabia lub przechowuje, że spożycie ich może zdrowiu ludzkiemu zaszkodzić.

2. Kto przedmioty, których spożycie może zdrowiu ludzkiemu zaszkodzić, świadomie jako przedmioty żywności sprzedaje, trzyma na sprzedaż, lub w inny sposób w obrót wprowadza.

3. Kto świadomie naczynia kuchenne, naczynia do jadła, napoju lub inne w § 1 oznaczone naczynia, przybory, tudzież wagi i miary (§ 1) jako też kosmetyki, zabawki, obicia, odzież wyrabia lub przyrządza w taki sposób, że używanie takowych odpowiednie przeznaczeniu lub przewidzieć się dające, może zdrowiu ludzkiemu zaszkodzić.

4. Kto świadomie przedmioty tego rodzaju, który pod l. 3 jest oznaczony sprzedaje, trzyma na sprzedaż, lub w inny sposób w obrót wprowadza, albo w sposób zdrowiu szkodliwy na użytek dla innych obraca.

§ 19. Jeżeli jeden z czynów karygodnych, w § 18 oznaczonych, sprowadził ciężkie uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka, występek taki karać należy aresztem ścisłym od sześciu miesięcy aż do jednego roku, z którym także połączona być może kara pieniężna w sumie aż do 1000 złr.

Jeżeli jeden z czynów w § 18 oznaczonych popełniono wśród takich okoliczności, że z niego może powstać niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi w większej rozciągłości, czyn taki ukarać należy jako zbrodnię, więzieniem od jednego roku aż do pięciu lat, z którem także możebyć połączona kara pieniężna w sumie aż do 5000 złr.

Jeżeli jeden z tych czynów (§§ 18 i 19) podlega według ustawy karnej powszechnej surowszej karze, stosuje się karę ustawy karnej powszechnej.

§ 20. Ze skazaniem z powodu jednego z czynów karygodnych, w ustawie niniejszej oznaczonych, może być orzeczony także przepadek towarów i przyborów, będących przedmiotem czynu karygodnego bez względu na to, czy one należą czy nie należą do skazanego, a nastąpić ma to zawsze, gdy przedmioty te uznane zostaną za szkodliwe dla zdrowia.

Jeżeli ściganie lub skazanie pewnej osoby jest niewykonalne, może być zawyrokowany sam prezpadek. Zażalenie przeciwko uchwale, którą interesowanym należy oznajmić, jest dopuszczalne. W trybunale pierwszej instancyi roztrzygnie należy do Izby radnej; do zażalenia stosują się postanowienia § 114 ustawy o postępowaniu karnem, z dnia 23 maja 1873, Dz. u. p. Nr. 119.

§ 21. W razie skazania na zasadzie ustawy niniejszej, jeżeli skazano za zbrodnię lub występek sąd może już przy pierwszem, jeżeli za przekroczenie, już przy drugiem skazaniu zawyrokować publiczne ogłoszenie wyroku na koszt winnego.

Nadto gdy chodzi o zbrodnię lub występek już przy pierwszem skazaniu, gdy zaś chodzi o przekroczenia z §§ 14, 15 i 16, przy drugiem skazaniu zawarokowaną być może utrata uprawnienia do wykonywania przemysłu, a to na zawsze lub na czas oznaczony.

§ 22. Postępowanie i wydawanie wyroków co do przekroczeń w ustawie niniejszej przewidzianych należy do sądu powiatowego.

§ 23. Gdy jedna z osób w § 2 ustęp 1 i 2 lub w § 26, ustęp 2 oznaczonych, wniesie zarzut na zasadzie postanowień ustępów 2, 3 i 4 § 5, sędzia może za przekroczenia, o ile doniesienie polega na własnem służbowem spostrzeżeniu, lub jeżeli złożono dowód w § 30 ustawy niniejszej oznaczony, o ile uzna za stosowne zawyrokować areszt najwyżej jednotygodniowy, lub karę pieniężną w kwocie najwięcej 50 złr., naznaczyć zawinioną karę na wniosek urzędnika, któremu czynności prokuratora państwa są poruczone, osądem bez poprzedniego postępowania. W osądzie może być orzeczonym także przepadek towaru przyaresztowanego.

Do osądu stosują się postanowienia §§ 461 i 462 ustawy o postępowaniu karnem.

Ustanowienie rządowych zakładów badania.

§ 24. Do technicznego badania żywności i przedmiotów użytkowych, na które rozciąga się ustawa niniejsza, ustanowić należy w miarę potrzeby rządowe zakłady badania i zaopatrzyć je w potrzebne środki pomocnicze.

Rząd mocen jest ze względu na istniejące urządzenia i na biegłych do rozporządzenia będących, oznaczyć zakres działania rządowych zakładów badania, przepisać metody badań, o ile badania takie wymagają jednostajnego postępowania celem osiągnięcia wyników, wolnych od zarzutu, wydać potrzebne instrukcye co do sprawowania czynności i wewnętrznego zarządu tych zakładów, ustanowić taryfę opłat za badania i wydać wszelkie inne potrzebne zarządzenia.

Dla zapewnienia sobie niezbędnych w tym względzie informacyi zawodowych, używać ma Rząd Rady przybocznej stałej, złożonej z reprezentantów odnośnych umiejętności. Obowiązkiem tej Rady przybocznej jest także oznaczenie,

czego wymagać należy pod względem naukowego i praktycznego uzdolnienia od biegłych, ustanowić się mających w tych zakładach badania i poczynienie wniosków w jaki sposób udowodniać mają swoje uzdolnienie.

Celem kształcenia osób uzdolnionych do służby przy policyi zdrowia zaprowadzić należy kursa naukowe.

Zakłady badania zaprowadzone przez gminy, powiaty lub kraje.

§ 25. Zakłady do technicznego badania żywności i przedmiotów powszechnie używanych, zaprowadzone przez korporacye samorządne, uważać należy pod względem zakresu działania za równe rządowym a zwłaszcza do potwierdzeń i opinii przez takie zakłady wydanych, stosują się postanowienia § 30 jeżeli statut tyczący się ich założenia i kierownictwa odpowiada prawidłom ustanowionym dla zakładów rządowych i jeżeli Rząd zatwierdził go z wyraźnem uznaniem tego postanowienia. Gdyby co do poszczególnych zakładów okazało się, że nie odpowiadają swemu celowi, może Rząd cofnąć to uznanie.

Od znawców, którym poruczono wydawanie opinii, ma Rząd odebrać przysięgę. Przy wykonywaniu badań trzymać się oni mają tych metod, które Rząd przepisze.

Obowiązki i prawa zakładów badania.

§ 26. Rządowe zakłady badania obowiązane są tak na żądanie Władz i organów (§ 2, ustęp 1 i 2), którym nadzór nad wykonywaniem ustawy niniejszej jest poruczony, jak i na żądanie sądów i na prośbę osób prywatnych poddawać badaniu technicznemu, w granicach zakresu działania, zakładowi badania wyznaczonych, żywność i przedmioty powszechnego użytku, na które się ustawa niniejsza rozciąga, do zakładu badania w tymże celu przyniesione i wydawać w tym względzie potwierdzenie i opinię.

Rządowe zakłady badania, tudzież te, które w myśl § 25 zostały zatwierdzone, upoważnione są wykonywać przez swoje własne organa prawa, służące według § 3 organom nadzorczym, z przybraniem tychże organów, gdyby zakład badania

w ciągu odbywającego się badania technicznego uznał to za potrzebne, albo gdyby Władza polityczna lub gmina prosiła go o wzięcie próbek w okręgu Władzy politycznej, a względnie w obszarze gminy.

Sprawdzanie stwierdzenia zakładu badania.

§ 27. Jeżeli Władza polityczna, z której okręgu wzięta była próbka badaniu technicznemu poddana, lub Sąd ma uzasadnione wątpliwości pod względem stwierdzenia, o ile takowem orzeczone zostało, że badanie towaru nie dało powodu do żadnego zarzutu, w takim razie Władza polityczna a względnie Sąd zarządzić ma sprawdzenie stwierdzenia przez inny, a to rządowy zakład badania.

Zakład badania jest obowiązanym czynić doniesienia.

§ 28. We wszystkich takich przypadkach, w których zakład badania, wykonywując badanie techniczne jakiejś żywności lub jakiegoś przedmiotu powszechnego użytku, objętego zakresem ustawy niniejszej, powezmie podejrzenie, że zachodzi istota czynu karygodnego, winien uczynić doniesienie do prokuratora państwa przy właściwym sądzie, gdyby zaś nie wiedział, który sąd jest właściwym, do prokuratora państwa przy tym sądzie, w którego okręgu znajduje się zakład badania.

Koszta technicznego badania.

§ 29. Gdy osoba prywatna prosi rządowy zakład badania o zbadanie techniczne jakiejś żywności lub przedmiotu użytkowego objętego zakresem ustawy niniejszej, winna złożyć sumę kosztów technicznego badania i zwrotu tejże może żądać tylko w takim razie, jeżeli wykonane badanie techniczne da dowód do prawomocnego skazania lub zawyrokowania przepadku (§ 20, ustęp 2).

Zresztą pod względem kosztów badania technicznego stosują się postanowienia ustawy o postępowaniu karnem, tyczące się kosztów postępowania karnego.

Koszta technicznego badania obliczyć należy według przepisanej taryfy opłat.

Koszta technicznego badania, które strona ma zwrócić zakładowi badania, mogą być ściągane drogą egzekucyi politycznej.

Dopuszczalność przeprowadzania dowodu z biegłych poświadczeniami organów nadzorczych i zakładów badania.

§ 30. Zakłady badania (§§ 24 i 25), tudzież gdy chodzi o przypadki § 5, ustęp 2, 3 i 4, organa w § 2, ustęp 1 i 2 i w § 26, ustęp 2 oznaczone, uważane być mają co do swoich poświadczeń, stwierdzeń i opinii, jakie w postępowaniu karnem w myśl ustawy niniejszej, wydawać mają za równe biegłym w myśl § 119 ustawy o postępowaniu karnem przy sądzie ustanowionym.

Zarobkowe trudnienie się przez osoby prywatne badaniem żywności i przedmiotów użytkowych.

§ 31. Osoby prywatne zamierzające trudnić się za zapłatą badaniem technicznem żywności i przedmiotów użytkowych w § 1 wzmiankowanych, potrzebują do tego osobnego pozwolenia Ministerstwa spraw wewnętrznych. Ministerstwu temu zastrzega się decydowanie w każdym z osobna przypadku co do dopuszczenia kandydatów do wykonywania zamierzonego przemysłu i jego rozciągłości, tudzież przepisywania warnnków wykonywania onegoż.

Postanowienia wykonawcze.

§ 32. Ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej w sześć miesięcy po ogłoszeniu.

Od chwili wejścia ustawy w wykonanie tracą moc swoją postanowienia §§ 403 aż do 408 ustawy karnej powszechnej z dnia 27 maja 1852 Dz. u. p. Nr. 117.

Zatrzymują nadal moc swoją postanowienia ustaw z dnia 29-go lutego 1880 r., Dzien. ustaw państwa, Nr. 35, o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i tępieniu tychże, tudzież ustawy z dnia 29 lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 37,

o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę chorobę, ustawy z dnia 24 maja 1882, Dz. u. p. Nr. 51, którą zmienione zostały przepisy karne ustawy z dnia 29 lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35 i ustawy z dnia 29 lutego 1880, Dz. u, p. Nr. 37, także rozporządzenia ministeryalnego z dnia 10 kwietnia 1885, Dz. u. p. Nr. 54 o zapobieganiu wąglikowi alpejskiemu rogacizny i róży wąglikowej świń, jako też tępienia tych chorób, ustawy z dnia 14 sierpnia 1886, Dz. u. p. Nr. 171, zmieniającej § 28 ustawy z dnia 29 lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35, nakoniec ustawy z dnia 17 sierp. 1892, Dz. u. p. Nr. 142 o zapobieganiu zarazie płucnej rogacizny i tępieniu tej choroby. Lecz o ile pewne czyny lub zaniechania tak według przepisów tutaj wymienionych jak i według ustawy niniejszej podpadają karze, a ustawa niniejsza zawiera surowsze postanowienia karne, stosowane być mają postanowienia ustawy niniejszej.

§ 33. Uchyla się § 5 ustawy z d. 21 lipca 1880, Dz. u. p. Nr. 120, o wyrobie i sprzedaży napojów do wina podobnych.

Do czynów karygodnych oznaczonych w §§ 3 i 4 wzmiankowanej ustawy stosować należy ustawę niniejszą.

§ 34. Ustawę niniejszą wykonać mają Moi Ministrowie spraw wewnętrznych i sprawiedliwości w porozumieniu z innemi interesowanemi Ministerstwami.

Rozporządzenie Ministra spraw wewn. z dnia 3 kwietnia 1897 N. 90 Dz. u. p., tyczące się ustanowienia stałej Rady przybocznej do spraw kupczenia żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi.

Na zasadzie § 17, ustęp 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 1870 (Dz. u. p. Nr. 68) i w wykonaniu § 24, ustęp 3 ust. z dnia 16 stycznia 1896 (Dz. u. p. Nr. 89 z r. 1897), ustanawia się w Ministerstwie spraw wewnętrznych celem zapewnienia onemuż informacyi zawodowo-naukowych w sprawach kupczenia żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi, stałą Radę przyboczną, której zakres działania i skład urządzony zostaje postanowieniami poniżej zamieszczonemi.

§ 1. Stała Rada przyboczna jest organem udzielającym porady i opinii, celem wspiorania Ministra spraw wewnętrz.

w sprawach tyczących się kupczenia żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowemi, a urządzonych ustawą z dnia 16 stycznia 1896 (Dz. u. p. Nr. 89 z r. 1897).

Jest ona w ogólności powołaną i obowiązana wydawać opinie zawodowo-techniczne we wszystkich ważnych kwestyach, tyczących się urządzenia i nadzorowania kupczenia żywnością i przedmiotami użytkowemi tego rodzaju, który oznaczony jest w rzeczonej ustawie.

Do wydania opinii będą jej oddawane w szczególności następujące sprawy:

Zasady ustanowienia i wyposażenia rządowych zakładów badania;

oznaczenie zakresu działania rządowych zakładów badania i wszelkich innych z nimi na równi będących;

przepisanie metod badania, które dla osiągania wolnych od zarzutu wyników, wymaga jednostajnego postępowania;

wydanie instrukcyi co do wykonywania czynności i wewnętrznej zawodowej administracyi rzeczonych zakładów;

ustanowienie taryfy opłat za badania;

dopuszczanie osób prywatnych do przemysłowego trudnienia się badaniem technicznem żywności i przedmiotów użytkowych rzeczonego rodzaju.

§ 2. Stała Rada przyboczna obowiązana jest także czynić wnioski co do zawodowego uzdolnienia organów przysięgłych do służby nadzorczej, tudzież co do wymagań pod względem naukowego i praktycznego uzdolnienia biegłych, mających otrzymać posady w zakładach badania, jako też co do sposobu składania dowodu uzdolnienia, tudzież wydawać opinię przy mianowaniu osobnych rządowych organów nadzorczych i biegłych dla rządowych zakładów badania.

§ 3. Stała Rada przyboczna składa się z przewodniczącego i najmniej z dziesięciu członków; referent do spraw zdrowia i referent administracyjny Ministerstwa spraw wewnętrznych do spraw w §§ 1 i 2 oznaczonych mają na mocy swego urzędu należeć do Rady przybocznej jako członkowie zwyczajni.

Innych członków mianuje Minister spraw wewnętrznych

w ten sposób, że najmniej trzech powołuje z grona członków zwyczajnych najwyższej Rady zdrowia.

Okres funkcyi członków zwyczajnych trwa trzy lata. Jeżeli członek wystąpi przed upływem trzechlecia, mianować należy na jego miejsce innego na pozostałą część tego okresu.

Występujący po upływie okresu funkcyjnego mogą być mianowani ponownie.

§ 4. Na zarządzenie Ministra spraw wewnętrznych można w poszczególnych przypadkach wzywać na obrady także członków nadzwyczajnych.

§ 5. Rada przyboczna stała, zbiera się na zaproszenie przewodniczącego, ile razy wymagają tego sprawy do jej zakresu działania należące.

Gdyby przewodniczącego zaszła przeszkoda, funkcye jego obejmuje zastępca, którego Minister spraw wewn. wyznacza w każdym z osobna przypadku.

Rozprawy Rady przybocznej toczą się na posiedzeniach jawnych. Pisarza przydaje jej Ministerstwo spraw wewnętrz., które dostarcza także materyałów biurowych.

§ 6. Funkcya członków stałej Rady przybocznej jest urzędem honorowym, do którego nie jest przywiązane żadne wynagrodzenie.

Co do podróży, jakie członkowie odbywają w wykonywaniu swej funkcyi, mają prawo do dziennego po dziesięć złotych dziennie i do zwrotu rzeczywistych wydatków podróżnych.

Wydatki w gotówce połączone z załatwieniem szczególnych prac będą członkom Rady przybocznej zwracane. Za większe prace zawodowe mogą być także wyznaczane remuneracye w poszczególnych przypadkach.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Rozp. minist. spraw wewn. i sprawiedliwości z 13 paźdz. 1897, N. 234, Dz. u. p., tyczące się wykonania § 10 ustęp 3, ustawy z 16 stycznia 1896 (Dz. u. p. N. 89 z 1897) o handlu żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi.

W wykonywaniu § 10, ustęp 3 ustawy z dnia 16 stycznia 1896 (Dz. u. p. Nr. 89 z r. 1897) ogłasza się w załączeniu przepisy ustawowe także przez najwyższą władzę administracyjną wydane i powszechnie obwieszczone zanim powyższa ustawa zaczęła obowiązywać a którymi już zaprowadzone były zarządzenia lub zakazy w myśl §§ 6 i 7 rzeczonej ustawy i które jeszcze nadal pozostają w mocy obowiązującej.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia, w którym ustawa z dnia 16 stycznia 1896 (Dz. u. p. Nr. 89 z r. 1897) nabędzie mocy obowiązującej.

I.

Rozp. minist. stanu w porozumieniu z minist. handlu, sprawiedliwości i policyi z 1 maja 1866 (Dz. u. p. N. 54), tyczące się używania farb trujących i przetworów zdrowiu szkodliwych do rozmaitych przedmiotów użytkowych i sprzedaży takowych.

§ 1. Zakazuje się używania farb zawierających metale (z wyjątkiem żelaza), gumiguttę, kwas pikrynowy lub anilinę do przedmiotów śniednych wszelkiego rodzaju (żywności i napojów), licząc tu także cukierki i figurki z dragantu, skrobii i cukru wyrabiane.

2. Do barwienia lub malowania bawidełek dziecięcych nie wolno używać przetworów i farb zawierających arsen, antymon, ołów, kadm, miedź, kobalt, nikel, rtęć (z wyjątkiem czystego cynobru) cynk lub gumiguttę.

Innych farb metalicznych pozwala się wprawdzie używać, jednakże farby takie powinny być na przedmiotach niemi pomalowanych powleczone pokostem zapobiegającym działaniu wilgoci i niedającym się łatwo zetrzeć.

§ 3. Materyałów, których używanie jest w § 2 zakazane lub tylko warunkowo dozwolone, można używać do malowania naczyń glinianych, w które żywność ma być wkładana, lecz tylko pod tym warunkiem, żeby powłoka barwista była wypalona.

§ 4. Kwiaty sztuczne barwione przetworami arsenowymi lub naturalne części roślinne maczane w farbach arsen zawierających można wyrabiać tylko pod warunkiem zupełnego zapobieżenia za pomocą powłoki pokostowej sypaniu się pyłu tych farb trujących,— podobnież obicia farbami arsenowemi malowane wolno wyrabiać tylko pod warunkiem opatrzenia powłoką pokostową tychże tapet lub ich części tak pomalowanych.

§ 5. Zakazuje się używania farb arsen zawierających do malowania ścian w izbach mieszkalnych i w innych lokalach, w których ludzie przebywają lub zgromadzają się.

§ 6. Wogóle do wyrobu rzeczy jadalnych, tudzież do wyrobu naczyń stołowych i kuchennych, do wyrobu odzieży i kosmetyków wszelkiego rodzaju zakazuje się używania takich materyałów, które w tym sposobie lub w tej postaci w jakiej są użyte, szkodziłyby zdrowiu.

§ 7. Oprócz wyrobu, zakazuje się także handlu, wyszynku i w ogóle wszelkiego zbytu przedmiotów wymienionych w paragrafach powyższych a nie odpowiadających postanowieniom tamże zawartym.

II.

Rozp. minist. spraw wewn., w porozumieniu z minist. handlu i sprawiedliwości z 1 marca 1896 (Dz. u. p. N. 34). tyczące się używania barwników, otrzymywanych z anilinu lub z innych składników smoły węgla kamiennego do wyrobu przedmiotów spożywczych.

W myśl §§ 1 i 6 rozporządzenia z dnia 1 maja 1866 (Dz. u. p. Nr. 54) zabrania się używania do wyrobu przedmiotów spożywczych wszelkiego rodzaju takich barwników, które wytwarzane są za pomocą działań chemicznych z anilinu lub z innych składników smoły węgla kamiennego, mianowicie kwasu rosolowego, otrzymywanego według rozmaitych metod.

III.

Rozp. minist. spraw wewn., skarbu, handlu i rolnictwa z 10 sierpnia 1892 (Dz. u. p. Nr. 134), zabraniające wprowadzania win barwnikami smołowemi zabarwionych.

Ażeby postępowanie na komorach doprowadzić do zgodności z obowiązującemi przepisami zdrowotnemi, według których stosownie do rozporządzenia z dnia 1 maja 1866 (Dz. u. p. Nr. 54)

barwienie wina barwnikami smołowymi jest zakazane, rozporządza się w porozumieniu z interesowanemi ministerstwami królewsko węgierskiemi, co następuje:

Wprowadzanie win, barwnikami smołowymi zabarwionych, do obszaru cłowego austryacko-węgierskiego, jest zakazanem.

Komory są więc obowiązane w razie podejrzenia badać posyłki win czerwonych dla sprawdzenia, czy nie są barwnikami smołowymi zabarwione.

Badanie to odbywać się ma według przepisów szczegółowej instrukcyi, która komorom będzie przysłaną a według której zabarwienie wina czerwonego barwnikami smołowemi udowadnia się za pomocą octu ołowiowego i alkoholu amylowego, jeżeli bowiem wina czerwone nie są zabarwione, w takim razie po zmięszaniu nie następuje żadne zabarwienie oddzielającego się alkoholu amylowego.

IV.

Rozp. minist. spraw wewn., skarbu, handlu i rolnictwa z 25 sierpnia 1895 (Dz. u. p. N. 136), którem uzupełnieniają się postanowienia rozp. minist. z 10 sierpnia 1892 (Dz. u. p. N. 134) o zakazie wprowadzania win zabarwionych barwnikami smołowymi.

W porozumieniu z interesowanemi ministerstwami królewsko węgierskiemi uzupełnia się rozporządzenie z dnia 10 sierpnia 1892 (Dz. u. p. Nr. 134) zabraniające wprowadzania win barwnikami smołowymi zabarwionych w ten sposób, że w takim razie, gdy badanie win czerwonych w myśl owego rozporządzenia za pomocą octu ołowiowego i alkoholu amylowego nie wykaże zabarwienia barwnikami smołowemi, badać jeszcze należy te wina czerwone za pomocą żółtego tlenku rtęci podług instrukcyi komorom udzielonej.

Dopiero wtedy, gdy oba badania wykażą, że wino nie jest zabarwione, mogą komory na wprowadzenie go pozwolić.

W przypadkach wątpliwych a względnie, gdy podejrzenie o zabarwienie barwnikami smołowymi zostanie badaniem stwierdzone, winna komora w każdym razie przed oddaleniem wina zasięgnąć opinii jednego z zakładów doświadczalnych austryackich lub węgierskich wymienionych w punkcie 5 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 10 sierpnia 1892 (Dz. u. p. Nr. 125).

V.

Rozp. minist. spraw wewn. w porozumieniu z minist. handlu i sprawiedliwości z 19 września 1895 (Dz. u. p. N. 147), tyczące się używania niektórych barwników smołowych do barwienia towarów cukierniczych tudzież likworów, które same przez się są zabarwione a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione.

Zakaz wydany rozporządzeniem ministerstwa stanu w porozumieniu z ministerstwem handlu, sprawiedliwości i policyi z dnia 1 maja 1866 (Dz. u. p. Nr. 54), tudzież rozporządzeniem ministerstwa spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwami handlu i sprawiedliwości z dnia 1 marca 1886 (Dz. u. p. Nr. 34) w przedmiocie używania barwników otrzymanych z aniliny lub z innych części składowych smoły do fabrykacyi rzeczy jadalnych wszelkiego rodzaju — o ile takowe używane są do barwienia towarów cukierniczych, tudzież likworów, które same przez się są bezbarwne a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione — uchyla się pod warunkami niżej podanemi co do następujących barwników smołowych, a mianowicie:

Co do fuksyny, fuksyny kwaśnej, roscelliny, bordeaux, barwnika ponsowego, eozyny, erytrozyny, floksyny, błękitu alizarynowego, błękitu wodnego, induliny, żółcieni kwaśnej R., tropaeoliny 000 (barwnik pomarańczowy I) fioletu metylowego, zieleni malachitowej, jakoteż co do barwników zielonych otrzymywanych przez zmięszanie powyższych barwników błękitnych i żółtych.

Rzeczonych barwników smołowych, dających używać się do barwienia towarów cukrowniczych tudzież likworów, które same przez się są bezbarwne a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione, wolno używać do celu powyższego tylko w takim razie, jeżeli nabyte zostały w pierwotnych opakowaniach tych fabryk, z których pochodzą. Na owinięciu pakietów podane być powinno, że barwnik smołowy jest sposobny do rzeczonego celu a nadto każdy pakiet opatrzony być ma pieczęcią lub znaczkiem fabrykanta tudzież datą poświadczenia wydanego przez instytut chemiczny szkoły głównej, którą wymienić należy, potwierdzającego, że stosownie do wyników badania chemicznego wyrywkowego, które najmniej raz w każdym roku ma być ponawiane, wyrób jest wolny od wszelkiej przymieszki zdrowiu szkodliwej.

Fabrykant jest stale za to odpowiedzialny, żeby rzeczone barwniki smołowe, które w handel wprowadza, opatrzone napisem wyrażającym ich przeznaczenie, tudzież jego pieczęcią a względnie znaczkiem, były wolne od wszelkich przymieszek trujących i zdrowiu szkodliwych bądź metalicznych bądź organicznych.

VI.

Rozp. minist. spraw wewn. w porozumieniu z minist. handlu i sprawiedliwości z 22 stycznia 1896 (Dz. u. p. N. 22), którem uzupełniają się postanowienia rozp. minist. z 19 września 1895 (Dz. u. p. N. 147), tyczącego się używania barwników smołowych nieszkodliwych.

Oprócz barwników smołowych oznaczonych w rozporządzeniu ministeryalnem z dnia 11 września 1895 (Dz. u. Nr. 147) pozwala się pod warunkami w temże rozporządzeniu przepisanemi używać także barwnika smołowego zwanego »żółcienią naftową« (dwunitro-α-naftolo-sulfonian sodowy) do barwienia towarów cukierniczych i likworów, które same przez się są bezbarwne a dla zwyczaju bywają sztucznie barwione.

Oznaczenia naukowe innych barwników smołowych, których używanie jest dozwolone, są następujące:

Fuksyna (chlorek rosaniliny);

Fuksyna kwaśna = Fuksyna *S* = Rubin (kwaśny rosanilino-dwusulfonian sodowy lub wapniowy);

Rocelina (sulfo-oksyazonaftalin);

Czerwień Bordeaux i Ponceau (przetwory działania kwasów β naftolo-dwusulfonych na dwuazozwiązki ksylolu i następnych homologów benzolu);

Eozyna = czterobromo-fluoresceina;

Erytrozyna = czterojodo-fluoresceina;

Floksyna = czterobromo-dwuchloro-fluoresceina;

Błękit alizarynowy = $C_{17}\ H_9\ NO_4$;

Błękit anilinowy = trójfenilorosanilina;

Błękit wodny = kwasy sulfonowe trójfenilo-rosaniliny;

Induliny = kwasy sulfonowe błękitu azodwufenilowego i jego pochodnych;

Żółcień kwaśna = prawdziwa *R* = sulfonian sodowy amido-azobenzolu;

Tropolina 000 = Orange *I* = sulfoazo-benzol-α-naftol;

Fiolet metylowy = chlorek sześcio- i pięcio-metylo-pararosaniliny;

Zieleń malachitowa = chlorek czterometylo-dwuamido-trójfenilo karbinolu.

Postanowienia przepisane rozporządzeniem ministeryalnem z d. 19 września 1895 (Dz. u. p. Nr. 147) stosują się także do używania w przemyśle przetworów barwnikowych, które, jak tak zwane farby ciastowate, wyrabiane są z rzeczonych barwników w celu bezpośredniego barwienia materyałów.

Dozwolone barwniki lub przetwory barwnikowe mają być corocznie na próbę badane w instytutach szkół głównych tutejszo-krajowych.

Dozwolonych barwników lub przetworów barwnikowych z nich wyrobionych wolno używać także w przemyśle piernikarskim i w innych przedsiębiorstwach, używających zabarwionych wyrobów cukrowych (polew cukrowych) lub likworów, jakoteż do barwienia skorup całych jaj (pisanek wielkanocnych).

VII.

Rozp. minist. spraw wewn. w porozumieniu z minist. handlu dnia z 2 czerwca 1877 (Dz. u. p. N. 43), o używaniu papieru zabarwionego do obwijania konfitur, surogatów kawy i innych przedmiotów śniednych tego rodzaju.

Zważywszy, że z wyrabianych obecnie i w pospolitem użyciu będących papierów różnobarwnych nie tylko zielone, lecz i inne, zabarwione są barwami szkodliwemi dla zdrowia a używane bywają do obwijania przedmiotów jadalnych, ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu, uzupełniając ze względu na zdrowie publiczne rozporządzenie ministerstwa stanu z dnia 1 maja 1866 (Dz. u. p. Nr. 54) stanowi, że do obwijania rozmaitych konfitur, cukrów, pieczyw, surogatów kawy i innych przedmiotów jadalnych tego rodzaju używać wolno tylko zwykłego białego papieru lub tylko w masie zabarwionego i że wszelkie papiery zabarwione używane być mogą tylko na drugie owinięcie z wierzchu a i to tylko do tych przedmiotów jadalnych, które, podczas przechowywania są zawsze suchymi i ani nie miękną, ani się nie topią, wskutek czego papier, którym są owinięte nie przylepia się do nich i nie nasiąka nimi.

VIII.

Rozp. minist. spraw wewn. z 20 lipca 1877 w porozumieniu z min. handlu wydane (Dz. u. p. N. 105), którem objaśnia się rozp. z 2 czerwca 1877 (Dz. u. p. N. 43) o używaniu papieru zabarwionego do obwijania przedmiotów jadalnych.

Z podań wniesionych przez kilku przemysłowców okazuje się, że wyrażenie »papiery w masie barwione«, użyte w rozporządzeniu z dnia 2 czerwca 1877 (Dz. u. p. Nr. 43) rozmaicie bywa tłomaczonem.

Z tego więc powodu przepisy w rozporządzeniu wzmiankowanem wydane a tyczące się używania papieru zabarwionego do obwijania przedmiotów jadalnych tamże wyszczególnionych, objaśnia się w ten sposób, że oprócz zwykłego papieru białego używane być mogą tylko takie papiery, które albo zrobione są ze szmat barwistych, albo tym sposobem pewną barwę otrzymały, że barwniki włożono do masy gdy była przerabiana w holendrze.

Wszelkie papiery, w inny sposób barwione, używane być mogą, z bacznością na okoliczności w rozporządzeniu powyższem wzmiankowane, tylko na drugie owinięcie po wierzchu.

IX.

Rozp. minist. spraw wewn. skarbu i handlu z 30 listopada 1894 (Dz. u. p. N. 221), którem zabrania się wprowadzania, wyrabiania sposobem przemysłowym, rozsprzedaży i dodawania do napojów wyskokowych pędzonych t. zw. esencyj wzmacniających.

Wprowadzania, wyrabiania sposobem przemysłowym, rozsprzedaży i dodawania do pędzonych napojów wyskokowych tak zwanych esencyj wzmacniających, zawierających substancye silnie podniecające, a mianowicie otrzymywane z ostrych korzeni i roślin, jakoto z pieprzu, papryki, cebuli morskiej i t. p. lub istoty narkotyczne albo alkohol amylowy (Fusel) a dodawanych do napojów wyskokowych pędzonych w celu podwyższenia ich działania podniecającego i upajającego, zakazuje się w porozumieniu z rządem królewsko węgierskimna zasadzie postanowienia § 6 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 1 maja 1866 (Dz. u. p. Nr. 54) z powodu stwierdzonego opinią Najwyższej Rady zdrowia szkodliwego na zdrowie działania.

Zakaz niniejszy nie obejmuje wytworów alkoholicznych służących za środki lekarskie lub dyetyczne.

Rozp. minist. spraw wewn., sprawiedliwości i handlu z 13 paźdz. 1897, N. 235 Dz. u. p. zawierające postanowienia co do wyrobu lub przyrządzenia naczyń do jadła i napojów, tudzież naczyń i przyborów, w których zachowuje się żywność lub których się do żywności używa, jakoteż co do handlu takiemi przedmiotami.

Na zasadzie § 6 ustawy z dnia 16 stycznia 1896, Dz. u. p. Nr. 89 z r. 1897 wydaje ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem sprawiedliwości i handlu następujące postanowienia:

§ 1. Naczynia kuchenne, naczynia do jadła i napojów, miary do płynów, przybory stołowe służące za zabawki dla dzieci nie powinny być:

1) zrobione całkiem lub po części z ołowiu lub z mięszaka zawierającego na 100 części wagi, więcej ołowiu niż dziesięć części wagi;

2) pobielone wewnątrz cyną zawierającą ołów;

3) lutowanie mięszakiem, zawierającym na 100 części wagi więcej ołowiu niż dziesięć części wagi;

4) opatrzonem takiem szkliwem lub emalią, które po półgodzinnem gotowaniu z octem zawierającym na 100 części wagi, 4 części wagi kwasu octowego zaczynają go ołowiem.

Szkliwo i emalia powinny być dobrze stopione z pokładem i nie mają się łuszczyć.

Do wyrobu części metalowych flaszeczek do karmienia dzieci nie wolno używać mięszanków zawierających na 100 części wagi więcej ołowiu niż jedną część wagi.

§ 2. Do owijania jadła tudzież tytoniu do żucia i zażywania nie wolno używać cynfolii zawierającej na 100 części wagi więcej ołowiu niż jedną część wagi.

§ 3. Do czyszczenia naczyń, w których zachowuje się napoje nie wolno używać śrutu zawierającego ołów.

§ 4. Kamieni młyńskich, w których powierzchni mielącej mieści się ołów lub materyały ołów zawierające nie wolno używać do wyrobu żywności i posiłków.

§ 5. Kauczuku zawierającego ołów nie wolno używać do wyrobu kubków na napój i zabawek.

Do wyrobu pipek, ssawek i t. p. części składowych flaszeczek do karmienia dzieci, wężownic do spuszczania piwa, wina, octu, do wyrobu obrączek, któremi puszki na konserwy bywają zaszczelniane, nie wolno używać kauczuku zawierającego ołów lub cynk.

Jeżeli przedmioty takie wyrobione są z dodaniem siarczyku antymonu, wolno ich używać tylko pod tym warunkiem, żeby maczane w rozcieńczonym roztworze kwasu winnego nie zaczyniały go antymonem.

§ 6. Naczyń i przyborów mosiężnych lub miedzianych można używać do wyrobu żywności tylko pod warunkiem, żeby były wewnątrz pobielone cyną niezawierającą ołowiu. Pobielenie powinno być starannie zrobione i utrzymywane i w porę odnawiane.

§ 7. Moździerzy i wag mosiężnych, niepobielonych, wolno używać do wyrobu i przy sprzedawaniu żywności, lecz moździerze takie i takie talerze wagowe utrzymywać należy z jaknajwiększą starannością. Podobnież do gotowania karmelu, do wyrobu cukierków, do warzenia soków owocowych tudzież do wyrobu konserw jarzynowych wolno używać naczyń miedzianych niepobielanych pod następującymi warunkami.

1) Naczynie miedziane w użyciu będące powinny być zawsze lśniąco wyszorowane, sucho trzymane i tak zachowywane, żeby nie były wystawione na działanie kwaśnych wyziewów tudzież płynów kwasy lub sól zawierających;

2) gdy naczynia te bierze się do użycia, baczyć należy na to, żeby były starannie wyczyszczone i żeby wewnętrzna ich powierzchnia miała lśniący metaliczny połysk;

3) wyroby przyrządzone w naczyniach miedzianych niepobielanych trzeba niezwłocznie po ich przyrządzeniu, jeszcze gorące, przełożyć do naczyń metalowych pobielanych lub emaliowanych;

4) używanie cedzidzieł miedzianych niepobielanych do wyjmowania jarzyn ugotowanych, jest zakazane;

5) Zakazuje się dodawania choćby w najmniejszej ilości jakiegoś związku miedzianego do jarzyn czy to przed gotowaniem czy podczas gotowania, tudzież wpuszczania do naczynia, w którem się takowe gotuje subsantcyi ułatwiających rozpuszczanie się miedzianych ścian naczynia. Przy gotowaniu jarzyn wystrzegać się należy wszelkiej takiej manipulacyi, któraby ułatwiatwiała nasiąknięcie ich miedzią.

§ 8. Liści winogradowych i jakichkolwiek innych skropionych rozczynem witryolu miedzianego lub w jakikolwiek inny sposób zdrowiu szkodliwy, onieczyszczonych, nie wolno używać do owijania żywności i posiłków.

§ 9. Naczyń kuchennych z niklu technicznie czystego można bezzarzutnie używać.

Natomiast nie pozwala się używać naczyń i przyborów cynkowych do przyrządzania lub zachowywania żywności lub do jakiejkolwiek takiej czynności, w którejby stykały się z żywnością.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie jednocześnie z ustawą z dnia 16 stycznia 1896, Dz. u. p. Nr. 89 z r. 1897, o handlu żywnością i niektórymi przedmiotami użytkowymi.

Rozp. minist. spraw wewn. i handlu z 13 paźdz. 1897, N. 236 Dz. u. p., tyczące się przemysłowego wyrobu wody sodowej.

Dla zapobieżenia narażeniu zdrowia przez używanie wody sodowej przemysłowo wyrabianej rozporządza się z uchyleniem rozporządzenia ministeryalnego z dnia 11 lipca 1888 (Dz. u. p. Nr. 120):

1) Do wyrobu wody sodowej wolno używać tylko takiej wody, która stosownie do wyniku chemicznego a gdyby władza uznała za potrzebne, także bakteryologicznego badania uznana zostanie za zupełnie zdatną na napój dla ludzi.

Źródło, z którego bierze się wodę, chronić należy od onieczyszczenia; biorąc wodę, przestrzegać należy jak największej czystości.

Kwas węglowy, którym nasyca się wodę, powinien być wolny od wszelkich nieczystości psujących smak.

2) Wodę sodową wyrabiać wolno tylko w takich lokalach, które są do tego całkiem sposobne ze względu na

czystość jaka tam ma panować i że względu na możność utrzymania w czystości przyrządów i naczyń do fabrykacyi potrzebnych.

3) Miedziany przyrząd do mięszania i mięszadło należy pobielić czystą cyną bez wszelkiego przydatku ołowiu. Rura łącząca, która prowadzi do przyrządu napełniającego, nie powinna być ani ołowiana, ani cynkowa, ani zrobiona z kauczuku wulkanizowanego, cynk zawierającego. Jeżeli rury doprowadzające i odprowadzające mają być zrobione z cyny, pozwala się, by cyna zawierała 1% ołowiu. Rury doprowadzające i odprowadzające, jeżeli są miedziane, powinny być pobielone cyną bez przymieszki ołowiu.

Pobielenie utrzymywać należy zawsze w dobrym stanie.

4) W naczyniu do mięszania nie wolno trzymać zapasu wody sodowej. Jeżeli fabrykacya ma być na czas dłuższy przerwana, wodę sodową wylać należy do szczętu z naczynia do mięszania i nim się fabrykacya na nowo rozpocznie, wypłukać trzeba to naczynie czystą wodą.

5. Stop cynowy na zamknięcia syfonowe do flaszek wodę sodową zawierających, zawierać może najwięcej 10% ołowiu.

Rurka, którą woda woda we flaszce wznosi się do góry, powinna być szklanna.

6) Fabrykanci wody sodowej obowiązani są czuwać nad utrzymaniem w czystości flaszek do wody sodowej.

Flaszki, na których dnie lub ścianach utworzyły się osady, winny być wyłączone od sprzedaży.

7) Dopuszczenie do przemysłowego trudnienia się wyrobem wody sodowej poprzedzać ma przyszłość, prócz badań potrzebnych w celu pozwolenia na otwarcie zakładu przedsiębiorstwa w myśl § 25 ustawy przemysłowej, zbadanie wody, która ma być używana do wyrobu wody sodowej, jakoteż zbadanie lokalu, w którym fabrykacya ma się odbywać, pod względem wymagań w ustępie 1 i 2 niniejszego rozporządzenia przepisanych.

8) Postanowienia ustępu 7, tyczące się badania jakości wody i pozwolenia do jej używania, stosowane być mają

także w tych przypadkach, jeżeli przemysłowiec zamierza używać innej wody, zamiast tej, której pozwolono używać.

Jeżeli zakład przemysłowy przeniesiony być ma do innej siedziby zastosować należy wszystkie postanowienia ustępu 7.

9. Władze polityczne i zwierzchności gminne obowiązane są przekonywać się za pomocą częstszych rewizyj, czy zarządzenia powyższe są ściśle przechowywane.

Rozp. minist. spraw wewn. i handlu z d. 13 paźdz. 1897, N. 237 Dz. u. p., tyczące się używania przyrządów lewarowych przy przemysłowym wyszynku piwa.

Dla zapobieżenia narażeniu zdrowia przez używanie przyrządów lewarowych przy przemysłowym wyszynku piwa, ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu uznają za stosowne z uchyleniem rozporządzenia ministeryalnego z dnia 1 marca 1882 (Dz. u. p. Nr. 29), rozporządzić pod względem używania tych przyrządów w lokalach wyszynku piwa i w gospodach, co następuje:

1) Każdy szynkarz, który do wykonywania swego przemysłu używa przyrządów lewarowych do piwa winien uwiadomić o tem władzę przemysłową.

2) Władza przemysłowa ma zbadać a to, jeżeli nie jest oraz władzą gminną, w obecności przełożonego gminy, czy przyrząd, który ma być używany, odpowiada wymaganiom poniżej opisanym i stosownie do stanu rzeczy orzec, czy może dozwolić używania przyrządu.

Jeżeli niema nic do zarzucenia, dozwolić należy zgłaszającemu się używania przyrządu pod warunkiem ścisłego przestrzegania ostrożności, w rozporządzeniu niniejszem wyszczególnionych.

Jeżeli jest co do zarzucenia, danie pozwolenia wstrzymać należy aż do usunięcia wad.

3) Przyrządy lewarowe, których wolno używać do szynkowania piwa, odpowiadać powinny następującym wymaganiom:

a) Przyrząd ustawiony być ma w taki sposób, aby można było zasilać go ciągle czystem powietrzem. Jeżeli przeto ustawiony jest w takiem miejscu, które nie daje samo przez się

rękojmi, że istotnie tak będzie, pompa powietrzna winna być połączona z rurą ssącą, doprowadzoną do tego miejsca, które położeniem swojem zapewnia przyrządowi przystęp świeżego powietrza. Uście rury ssącej, wychodzącej na wolne powietrze, nie powinno w żadnym razie znajdować się niżej niż na 2 metry nad powierzchnią ziemi. Zabezpieczyć je należy nasadką lejkowatą, opatrzoną sitkiem i wysłaną bawełną, aby tylko czyste powietrze, wolne od pyłów i wyziewów, mogło wchodzić do zbiornika powietrza. Bawełnę odmieniać trzeba w miarę potrzeby, najrzadziej zaś co dni 14.

b) Pomiędzy pompą powietrzną a zbiornikiem powietrza, przymocowane być powinno odpowiednie naczynie na oliwę, opatrzone kurkiem do spuszczania.

c) Dla przeszkodzenia, aby piwo nie wracało z beczki do zbiornika powietrza, znajdować się powinien w miejscu stosownem odpowiedni przyrząd (klapa wsteczna). Puzdro klapy wstecznej powinno się łatwo otwierać a klapa powinna łatwo dać się wyjąć dla wyczyszczenia.

d) Przewody rurowe, o ile piwo z nimi się styka, zrobione być mogą tylko z czystej cyny (z przymieszką najwięcej 1 od sta ołowiu) lub szkła; średnica rur przewodnich winna mieć najwięcej 10 milimetrów.

Rura do piwa opatrzona być ma w miejscu najniższem kurkiem do spuszczania, za pomocą którego piwo, znajdujące się w rurze można spuścić, jeżeli szynkowanie ma być przerwane.

Dla zabezpieczenia szczelności w miejscach, gdzie rury przewodnie są z sobą spojone, tudzie w zakrzewioniach, nie dających się uniknąć, wolno używać rur kauczukowych, które jednak powinny być zrobione z czystego kauczuku, nie zawierającego soli metalicznych.

e) Celem regulowania ciśnienia powietrza, umieszczony być powinien indykator w pobliżu kurka szynkarskiego. Ciśnienia powietrza ograniczyć należy do najwięcej jednej atmosfery.

f) Kwasu węglowego można używać zamiast powietrza do wywierania ciśnienia tylko za szczególnem pozwoleniem władzy przemysłowej, a pozwolenie to dane być może tylko

w takim razie, jeżeli jest rękojmia, że kwas węglowy będzie otrzymywany i czyszczony ze świadomością rzeczy. Także i do tych przyrządów stosowane być mają odpowiednio co do ich konstrukcyi te same przepisy, co do przyrządów lewarowych o ściśnionem powietrzu, z wyjątkiem podanych pod *a)*.

g) Pojedyńcze części przyrządów lewarowych do piwa, mianowicie zaś rury, które piwo przewodzą, powinny być zawsze całkiem czyste.

Aby je wyczyścić, trzeba przez nie przepuszczać parę wodną lub wodę gorącą, albo też dwuodsetkowy roszczyn sody, a następnie spłukać wodą i powtarzać to dopóty, aż woda po wypłukaniu odchodząca będzie całkiem czysta.

Jeżeli niema innego urządzenia do czyszczenia, w takim razie napełnia się beczkę gorącą wodą lub roszczynem sody i płyn ten za pomocą pompy powietrznej wyprowadza się przewodem do piwa, poczem tym samym sposobem wypłukać można przewód zimną wodą.

4) Przyrządy lewarowe, któremi piwo wyprowadzać się ma do kurka szynkarskiego, nie używając powietrza lub kwasu węglowego do wywierania ciśnienia i które podczas szynkowania tamują przystęp powietrza do piwa znajdującego się w przyrządzie, zrobione być powinny z takiego materyału i mieć taką konstrukcyę, aby piwo nie łączyło się mianowicie z szkodliwemi zdrowiu metalami i aby w ogóle smak piwa nie psuł się wskutek używania przyrządu.

Przyrządy te powinny być zrobione tak, aby wszystkie ich części, z któremi się piwo styka, mogły być dokładnie wyczyszczone.

Przyrząd trzeba wypłukać i wyczyścić za każdem spuszczeniem piwa, które się w niem znajdowało, a nadto wyczyścić należy rurę przewodnią, dochodzącą do kurka szynkarskiego.

Aby spuścić piwo z beczki do przyrządu lewarowego, używać wolno do tego tylko takich wężownic lub rur, przez które piwo przechodząc nie może mieszać się z metalami szkodliwemi zdrowiu.

Mianowicie nie wolno używać do tego rur ołowianych, miedzianych lub mosiężnych, cynkowych, a wężownice kau-

czukowe nie powinny być napuszczone ciężkimi tlenkami metalicznymi.

Szynkarze, posiadający przyrządy lewarowe do piwa tego ostatniego rodzaju, obowiązami są także donieść o ich używaniu władzy przemysłowej, która po otrzymaniu uwiadomienia postąpić sobie ma podobnie, jak to pod 2 jest przepisane i gdyby znalazła wady, zarządzić co potrzeba ku ich usunięciu.

5) Władze przemysłowe i przełożeni gmin winni odbywać częstsze rewizye dla przekonania się, przy przepisy powyższe są ściśle zachowywane.

Pozwolenie do używania przyrządu cofnąć należy w razie kilkakrotnego uchybienia przepisom powyższym, a w razie wielkiej niedbałości, nawet za pierwszem wykroczeniem.

Cofając pozwolenie, władza przemysłowa zarządzić ma środki potrzebne do zapewnienia skutku.

Rozp. minist. spraw wewn. i handlu z 13 paźdz. 1897 N. 238 Dz. u. u., którem t. zw. »obrazki do przyklejania«, pyłom szklanym posypane, jakich dzieci do zabawy używają, zostają zakazane.

Z uwagi, że w handlu pojawiają się tak zwane »obrazki do przyklejania« pyłem szklanym posypane, dla dzieci do zabawy przeznaczone, z których ów pył szklany, ścierający się łatwo, może dostawać się do ócz, do ust i do narządów oddychania dzieci i działać wielce szkodliwie na ich zdrowie, ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu z uchyleniem rozporządzenia ministeryalnego z dnia 28 listopada 1890 (Dz. u. p. Nr. 205), uznają za stosowne ze względu na zdrowie publiczne zakazać wyrobu, obrotu i zbytu takichże obrazków.

Rozp. minist. spraw wewn. i handlu z 13 paźdz. 1897 N. 239 Dz. u. p., zabraniające sprzedaży i używania anyżu gwaździstego »japońskiego« (owoców skimmi) do celów lekarskich, tudzież spożywania go w jakikolwiek inny sposób.

Ponieważ wskutek fałszowania prawdziwego (chińskiego) anyżu gwaździstego (badyanu) podobnemi wielce do niego

owocami rośliny *Illicium religiosum Siebold*, znanymi pod anyżu gwaździstego japońskiego (owoców Skimmi) zdarzyły się przypadki otrucia anyżem gwiaździstym (badyanem) często używanym jako przyprawa i jako środek lekarski, ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu, widzi się zniewolonym z uchyleniem rozporządzenia ministeryalnego z dnia 7 czerwca 1881 (Dz. u. p. Nr. 50) zakazać używania i sprzedaży anyżu gwiaździstego japońskiego do celów lekarskich i do spożywania w jakikolwiek inny sposób i podaje poniżej oznaki, po których anyż gwiaździsty prawdziwy odróżnić można od japońskiego.

Obadwa gatunki anyżu są owocem zbiorowym, składającym się zwyczajnie z ośmiu owoców pojedyńczych, przyrośniętych do krótkiego pieńka środkowego tak, iż tworzą gwiazdkę. Całe owoce prawdziwego anyżu gwaździstego są wogóle wiąksze (średnica 22—42 mm.), oraz cięższe i bardziej drzewiaste niż anyżu gwiaździstego japońskiego, które wogóle są mniejsze (średnica 16—33), lżejsze i mniej drzewiaste. U prawdziwego anyżu gwaździstego znajduje się bardzo często na owocu szypułka owocowa lub czopowata pozostałość szypułki owocowej; blizna szypułki owocowej jest zagłębiona i nie otoczona jaśniejszym korkowatym obrąbkiem.

W prawdziwym towarze znachodzą się często oderwane szypułki owocowe, na jednym końcu grubsze, pałkowate, zagięte, mające 25—50 mm. długości a $1^1/_2$—2 mm. grubości; nasienie pokruszone pojawia się tylko w małej ilości.

U owoców anyżu gwiaździstego japońskiego szypułka owocowa znajduje się nader rzadko, a jest prawie zawsze blizna szypułki owocowej gładka, płaska, okrągła, otoczona jaśniejszym, wąskim, wypukłym obrąbkiem. Towar zawiera mało oderwanych szypułek, znajdujące się są proste, jednostajnej grubości, po obu końcach po większej części otoczone jasną pierścieniowatą korkowatą wypukłością, mają 10—30 mm. długości, 1 mm. grubości. Nasienie wykruszone znachodzi się często.

Pojedyńcze owoce prawdziwego anyżu gwiaździstego są

większe, mocniej ścišnięte, mniej pękate i rozpęknięte, po większej części z końcem krótkim, grubym, często tępym, w linii prostej wydłużonym lub nieco w górę zagiętym. Pojedyńcze owoce anyżu gwiaździstego japońskiego są mniejsze, pękate, bardziej rozpęknięte, po większej części z końcem cienkim, dziubowatym, w górę zakrzywionym lub nawet haczykowato zagiętym.

Woń prawdziwego anyżu gwiaździstego jest przyjemna, anyżkowa, smak anyżkowy, nieco słodkawy. Anyż gwiaździsty japoński ma woń właściwą balsamiczną, nie anyzkową, smak najprzód ostry, kwaśny, przypominający kardamomen, w końcu gorzki.

Nasiona prawdziwego anyżu gwiaździstego są bardziej zgniecione; nasiona anyżu gwiaździstego japońskiego są okrąglejsze, mniej zgniecione i mają w jednym końcu (jak prawdziwy anyż gwiaździsty) brodawkowatą wypukłość pępkową, na drugim zaś końcu często wypustek guziczkowaty.

Owoce prawdziwego anyżu gwiaździstego dają puszek ciemny, czerwono brunatny, owoce anyżu japońskiego proszek jasno-brunatny, czerwonawy. Gotowany w rozcieńczonym ługu potażowym, nadaje pierwszy płynowi barwę czerwoną krwi, ostatni barwę pomarańczowo-brunatną.

Jako środki lecznicze należy uważać owe materyały i preparaty, które są przytoczone w farmakopei i w ustawie o cenach aptecznych. W wątpliwości rozstrzyga namiestnictwo *(rozp. min. z 19 czerwca 1885 Nr. 107 Dz. u. p.)* Rozp. z 17 czerwca 1886, Nr. 97 Dz. u. p. ustanowiono szereg artykułów służących do celów leczniczych, których przechochowywanie na sprzedaż i sprzedawanie jest dozwolone innym handlom jak i aptekom pod warunkami i ograniczeniami w § 4 i w następnych §§ tego rozp. przytoczonymi. (W kraju używane nazwy *niemieckie* tych artykułów znajdują się w rozporz. szlązkich władz krajowych z 9 lipca 1886 Nr. 67 Dz. u. p., *kroackie* i włoskie w rozp. namiestnictwa z 6 listopada 1886 Nr. 38 dalmatyńskiego Dz. u. kr. z 8 stycznia 1887 nam. Pobrzeża Nr. 4 u kr. *słoweńskie* w rozp. władz krajowych Krainy z 4 września 1886 Nr. 23 Dz. u. kr.; poz. także dla Styryi rozp. z 14 lipca 1886 Nr. 30 Dz. u. kr., dla Tyrolu rozp. z 27 lipca 1886 Nr. 35 i 96 Dz. u. kr.). Wedle § 8 tego rozporządzenia są namiestnictwa w Tryeście i Zadarze upoważnione przy ocenieniu szczególnych stosunków w okolicach fabrycznych Pobrzeża i Dalmacyi panujących, udzielić pozwolenia zaufania godnym ludziom, do trzymania na składzie i do sprzedaży proszku chińskiego z apteki pobranego, który w aptekach w 5 lub 10 gramowych dozach odważony został.

Tutaj należy także — bez ograniczenia prawa lekarzy homeopatów do wydawania środków lekarskich — sprzedaż homeopatycznych środków lekarskich poza publicznemi i domowemi aptekami lekarzy krajowych i chirurgów. (Rozp. min. z 9 sierpnia 1857 Nr. 151 Dz. u. p.). Rozp. z 27 maja 1887 Nr. 67 Dz. u. p. zarządzono, że najwyższem postanowieniem z 5 grudnia 1845 Nr. 130 (zbiór ustaw polit. t. 74) tylko tym homeopatycznym lekarzom udzielono prawa rozcieńczania lekarstw, którzy tej metodzie się oddają, nie zaś innym lekarzom i chirurgom. Lekarzy, wedle tego przepisu do wydawania homeopatycznych rozcieńczonych lekarstw upoważnionych, winna władza polityczna trzymać w ewidencyi i to w osobnym katalogu. Tynktury i preparaty obowiązani są homeopaci pobierać tylko z krajowych fabryk, a przy ich udzielaniu winni złożyć ich imieniem potwierdzone poświadczenie, w którem udzielone lekarstwo wedle stopnia rozcieńczenia należy wyszczególnić. Zakazanem jest lekarzom i chirurgom, z wyjątkiem homeopatycznych lekarzy wydawać lekarstwa tam, gdzie publiczne apteki istnieją (sekr. kanc. nadw. z d. 9 grudnia 1846 l. 41201, rozp. min. 29 sierpnia 1861 l. 15359).

Jeżeli w obwodzie na odległość jednogodzinnej drogi nie ma apteki, to można urządzić aptekę domową (dekr. kanc. nadw. z 3 listopada 1808 l. 17135, Lützenau I, str. 595, § 13 instrukcyi dla lekarzy, którzy nie są lekarzami powiatowymi). Władzom politycznym w Tyrolu (ogłosz. namiest. z 28 stycz. 1886 l. 8 Dz. u. kr.) zakreślono przy obliczaniu tego obwodu przestrzeni instrukcye, dozwalające uwzględnić

szczególne miejscowe okoliczności. Upoważnienie do tego winien uzyskać lekarz albo chirurg od politycznej władzy powiatowej. Domowa apteka ma na celu umożliwić szybkie udzielenie lekarstw chorym przez lekarza albo chirurga leczonym. Posiadanie jednak domowej apteki zgoła nie upoważnia lekarza do sprzedaży lekarstw albo materyałów; również nie upoważnia do wydawania z niej lekarstw dla chorych, których się leczy w miejscu, gdzie publiczna apteka się znajduje. Od lekarza zależy wybór i ilość zapasów potrzebnych dla domowej apteki, on starać się ma o staranne i dobre przechowanie i o odpowiednie przyrządy (wagi, ciężarki itp.) potrzebne do dokładnego ich wydania. Wydawanie przedsięwziąć może tylko lekarz albo chirurg albo do tego przez niego ustanowiony farmaceuta. Za dokładne sporządzenie odpowiedzialny jest właściciel domowej apteki. Wydanie lekarstwa z zapasów środków leczniczych nie może być wzbronione, jeżeli je zarządził *zagraniczny* do niesienia lekarskiej pomocy przywołany lekarz i jeżeli wydanie ich jest naglące, a przyniesione lekarstwo z publicznej apteki nie działałoby skutecznie z powodu spóźnienia (rozp. min. z 26 grudnia 1882 Nr. 182 Dz. u. p.; toż rozporządzenie określa także zapas koniecznie potrzebnych lekarstw na nagłe, życiu ludzkiemu grożące wypadki i utonięcia, który to zapas obowiązany jest mieć każdy lekarz, jeżeli mieszka w takiem miejscu, gdzie niema publicznej apteki).

Wedle rozp. min. handlu z 15 grudnia 1875 Nr. 152 Dz. u. p. należy na pokładach okrętów handlowych zaprowadzić skrzynki na lekarstwa, które wedle treści spisu, dołączonego do rozp. min. handlu z 15 kwietnia 1887 Nr. 35 Dz. u. p. winny być zaopatrzone w wymienione w tem rozp. lekarstwa i inne przedmioty. Jest obowiązkiem c. k. władz portowych i morsko-sanitarnych jakoteż morsko-konsularnych, stan środków lekarskich i przedmiotów peryodycznie badać.

Dozwolonem jest dyplomowanym weterynarzom i konowałom do końsko-lekarskiej praktyki już upoważnionym a będącym w stanie cywilnym, utrzymywanie zapasów lekarskich materyałów, jakoteż rozporządzenie i wydawanie lekarstw, jednak tylko dla weterynarskiej, a względnie końsko-lekarskiej własnej praktyki (rozp. min. spr. wewn. z 16 lutego 1875 l. 15999).

Handlarzom materyałów aptecznych i ziół leczniczych jest zabronionem sporządzanie lekarstw, mieszanie ziół i t. d. i sprzedaż takich sporządzonych środków lekarskich (dekr. kanc. nadw. z 14 kwietnia 1827 l. 15332 prow. zb. ust. dla niższej Austryi z r. 1827 także Lützenau I str. 436 i z 4 kwietnia 1837 l. 13424, wydanie dla wszystkich namiestnictw prow. zb. ust. z r. 1837 (także Lützenau I str. 439) i z 9 marca 1826 l. 6689).

W powołanem na końcu rozporz. oznaczone są także owe zioła, które handlarze ziół mogą sprzedawać w drobnej sprzedaży.

Sprzedaż domokrążna lekarstw wszelkiego rodzaju, maści i plastrów jest zakazana (§ 12 d. pat. z 4 września 1852 Nr. 252 Dz. u. p.). Rozp. min. spr. wewn. z 3 marca 1891 l. 1306 ograniczono sprzedaż t. zw. Poho-oliwy tylko na apteki.

Rozporządzenie ministerstwa skarbu z 7 października 1893, Nr. 15 Dz. u. p. tyczące się przeładowywania podczas transportu wyrobów cukrowych, podatkiem konsumcyjnym obciążonych.

W porozumieniu z królewsko-węgierskiem ministerstwem skarbu rozporządza się na zasadzie § 63 ustawy z r. 1888 (Dz. u. p. Nr. 97) o opodatkowaniu cukru co następuje:

Wyroby cukrowe, podatkiem konsumcyjnym obciążone, przeznaczone do złożenia w zakładzie cukrowniczym albo w wolnym składzie cukru albo do wywozu na linią cłową (§ 42 ustawy o opodatkowaniu cukru), które pod zamknięciem miejsca ładunku były wyekspedyowane, mogą być podczas transportu przeładowywane na inne wozy sposobem do położenia na nich zamknięcia miejsca ładunku tylko pod następującymi warunkami:

a) przeładować trzeba cały ładunek wozu, którego miejsce ładunku jest zamknięciem opatrzone;

b) posyłający a względnie przewoźca winien wprzód uwiadomić zawczasu najbliższy oddział straży skarbowej o przeładowaniu z podaniem miejsca i czasu;

c) przeładowanie odbyć się powinno pod dozorem urzędowym w obecności dwóch członków straży skarbowej, którzy mają zamknięcie urzędowe odjąć, na nowym wozie napowrót przyłożyć i w papierach przewoźnych zanotować wynotowanie tego a względnie przeładowanie z podaniem rodzaju a według okoliczności oznaczenia wozu, do którego wyroby cukrowe przeładowano, jakoteż z przytoczeniem ilości i rodzaju przyłożonych zamknięć.

Zarządzenia powyższe nie stosują się do przeładowywania wyrobów cukrowych, wyekspedyowanych pod urzędowem zamknięciem pak.

1) Do materyałów przeznaczonych do użytku lekarskiego należą także opatrunki napojone (impregnowane) środkami medycznymi np. opatrunki dezinfekcyjne. Przyrządzanie i sprzedaż takich opatrunków o ilenie jest zastrzeżone aptekom, wymaga koncesyi. Wyrób i sprzedaż innych inpregnowanych opatrunków i bandaży jest wolnym przemysłem. Jednakże winna władza polityczna w razie zgłoszenia takiego przemysłu upewnić się, że będzie się on odbywał wśród największej czystości i że sposób przechowania materyałów tych poręcza, iż nie ulegną szkodliwemu zanieczyszczeniu.

2) Wyrób *wody sodowej* nie da się podciągnąć pod przemysł wyrobów sztucznych wód mineralnych (M. H. 2 VI 1885 l. 18861).

3) Handel *naturalną wodą mineralną* jest wolnym przemysłem i podlega jedynie ograniczeniom policyjnym.

Zob. wyżej przytoczoną ustawę o środkach żywności i o wyrobie wody sodowej.

ad 15. Zob. §§ 16—20 ust. przem. i przypiski.

Ad 16. Ustawa z dnia 21 czerwca 1880, Nr. 120 Dz. u. p. o wyrobie i sprzedaży napojów do wina podobnych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

§ 1. Wyrabianiem napojów podobnych do wina (zwanych pospolicie winem sztucznem), jakoteż wyrabianiem napojów z soku winogronowego przez zaprawianie go innemi składnikami lub mięszanie z nimi, nietylko dla polepszenia własności wina lub dla uczynienia go trwalszem, lecz dla powiększenia ilości wytworu, wino zawierającego, trudnić się wolno, jeżeli wytwór przeznaczony jest na sprzedaż lub do szynkowania, tylko jako przemysłem, podlegającym podatkowi zarobkowemu i dochodowemu i poddanym przepisom ustawy przemysłowej.

Wyjmuje się od tego wyrób wina z wytłoczyn i *vin piccolo (vinetto)*, jeżeli wyłącznie płody własnej uprawy i własne wytłoczyny spuszczane bywają do piwnicy.

§ 2. Napoje, wyrobione sposobami wzmiankowanymi w ustępie 1 § 1, podlegają jak dotychczas temu samemu podatkowi konsumcyjnemu, co wino.

§ 3. Zabrania się używania cukru skrobiowego do wyrobu napojów w § 1 wzmiankowanych.

§ Napojów, wyrobionych sposobami w § 1 wzmiankowanymi, nie wolno ani ogłaszać, ani wystawiać na sprzedaż, sprzedawać lub szynkować z oznaczeniami, używanemi zwyczajnie na wino.

§ 5. Wykroczenia przeciwko przepisom, podanym w §§ 3 i 4 ustawy niniejszej, o ile nie podlegają przepisom powszechnej ustawy karnej, karać będą władze przemysłowe grzywną, w kwocie od 25 aż do 500 złr., w razie zaś niemożności ściągnięcia, aresztem, licząc po jednym dniu za każde pięć złotych.

Nadto władze przemysłowe zarządzić mają zniszczenie napojów zakwestyonowanych kosztem skazanego, jeżeli uznane będą za szkodliwe.

W powtórnym przypadku zawyrokować należy, oprócz kary pieniężnej lub aresztu, jeszcze przepadek napoju zakwestyonowanego na rzecz funduszu ubogich tej gminy, w której przekroczenie popełnione zostało a wyrok, skazujący na karę, ogłosić w gazecie krajowej, jakoteż sposobem zwyczajnie w miejscu używanym, na koszt skazanego.

§ 6. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się ministrom spraw wewnętrznych, skarbu, handlu i rolnictwa.

Rozporządzenie minist. spraw wewn., skarbu, handlu i rolnictwa z 16 września 1880, Nr. 121 Dz. u. p. do ustawy z dnia 21 czerwca 1880 (Dz. u. p. N. 120), o wyrobie i sprzedaży napojów podobnych do wina.

W duchu ustawy z dnia 21 czerwca 1880 (Dz. u. p. Nr. 120), odróżniać należy odnośnie do wina naturalnego, t. j. do wina otrzymanego przez fermentacyą alkoholiczną soku z winogron i poddawanego pewnemu postępowaniu tylko dla polepszenia jego własności lub dla osiągnięcia większej trwałości — następujące wytwory:

1) wytwory podobne do wina (wina sztuczne), wyrabiane bez soku z winogron, z mięszaniny rozmaitych składników, naśladującej wino (wody, wyskoku, gliceryny, cukru, winnego kamienia, eteru gałuchowego i t. d.);

2) wytwory zawierające wino (półwina), otrzymywane przez sztuczne powiększanie moszczu czyli wina naturalnego przydaniem wody i innych istot, służących do nadania powiększonej ilości płynu (cukru, gliceryny, wyskoku winnego i t. d.) smaku wina — albo w takiż sam sposób z wytłoczyn gron winnych już użytych do wyrobienia moszczu lub z lagru winnego.

Tutaj (ad 2) należą mianowicie te wytwory, które otrzymane zostały przez t. zw. gallizowanie (rozcieńczenie moszczu za pomocą wody i dodania alkoholu lub cukru), albo przez petyotyzacyą (nalanie roztworu cukrowego na pozostałości gronowe i wystawienie na fermentacyą po spuszczeniu moszczu lub wyługowaniu tych pozostałości rozcieńczonym alkoholem).

§ 2. Jeżeli wina sztuczne a względnie półwina, powyżej pod 1 i 2 wzmiankowane, wyrabiane są na sprzedaż lub do szynkowania, wyrób ten stosownie do § 1 ustawy (z wyjątkiem wzmiankowanym poniżej w § 3), uważany być ma za przemysł i podlega przepisom ustawy przemysłowej.

Na zasadzie § 30 ustawy przemysłowej uznaje się niniejszem ten przemysł wyrobu win sztucznych i półwin za przemysł podlegający koncesyi, do której uzyskania, oprócz ogólnych warunków do przemysłów koncesyonowanych (ustęp 1, § 18 ustawy przemysłowej), wymagać się będzie, aby ubiegający się o koncesyą wyjaśnił zamierzoną metodę wyrabiania wina sztucznego i półwina i aby władza przemysłowa uznała ją za wolną od zarzutu pod względem policyjno-lekarskim, tudzież aby fabryka (miejsce wyrobu), była zawsze dostępna nadzorującej policyi lekarskiej.

§ 3. Od przepisu powyższego § 2 co do przemysłowości wyrobu półwin, dozwala się w duchu drugiego ustępu § 1 ustawy wyjątku na rzecz wyrobu wina z wytłoczyn i *vin piccolo (vinetto)*. Wyrób bowiem tych półwin nie podlega ustawie przemysłowej i przeto podług art. V, lit *a)* patentu wprowadczego do tejże uważanym być ma za wolny wyrób rolniczy, bez względu na to, czy wytwór przeznaczony jest na sprzedaż lub do szynkowania czy nie — pod warunkiem aby do wyrobu tych półwin wyłącznie płody własnej uprawy i własne wytłoczyny spuszczane były do piwnicy.

Jeżeli jednak ten ostatni warunek nie będzie dopełniony, t. j. jeżeli nie jest zamierzonem zużytkowanie wyłącznie wytłoczyn własnego zbioru, lecz do wyrobu tych półwin zakupowane bywają cudze wytłoczyny, wyjątek powyższy nie będzie miał miejsca; natomiast stosowane będzie prawidło poprzedzającego § 2 co do przemysłowości tego wyrobu; wyrabiający przeto postarać się ma o koncesyą do tego przemysłu.

§ 4. W myśl § 2 ustawy nie trzeba i na przyszłość do nakładania podatku konsumcyjnego czynić różnicy pomiędzy winem naturalnem a sztucznem. Przeto od win sztucznych i półwin opłacać należy podatek konsumcyjny w tych samych przypadkach i w tym samym wymiarze, jak to jest przepisanem dla wina w ogólności.

§ 5. Stosownie do § 3 ustawy nie wolno używać do wyrobu win sztucznych i półwin cukru skrobiowego (cukru albo syropu otrzymywanego z owoców, nasion lub bulw, zwanego także cukrem gronowym lub ziemniaczanym).

Na ten zakaz należy przeto mieć także szczególny wzgląd przy wzmiankowanem w powyższym § 2 badaniu zamierzonej metody wyrobu i przy nadzorze nad tymże.

§ 6. Stosownie do § 4 ustawy nie wolno win sztucznych i półwin ani ogłaszać, ani wystawiać na sprzedaż, sprzedawać lub szynkować z oznaczeniami używanemi do wina.

Za oznaczenie używane do wina uważać się będzie mianowicie to, które jest całkiem ogólnem (jak np. »wino stołowe« lub gdy oznaczeniem jest tylko liczba roku), albo takie, które podaje pochodzenie napoju z okolicy mniej lub więcej określonej (np. »wino gorzkie« lub z pewnego kraju albo miejsca) albo szczególny gatunek napoju (np. »wino różowe«, »wino czerwone«, »wino deserowe« i t. d.), jeżeli zarazem niema odpowiedniego dodatku, któryby objaśniał, że napój ten jest winem sztucznem lub półwinem.

§ 7. Władze przemysłowe wytaczać mają postępowanie karne w duchu ustawy:

1) co do przekroczenia § 1 ustawy, a względnie przepisom ustawy przemysłowej tamże wzmiankowanych, mianowicie zaś, gdyby trudniono się przemysłem wyrobu win sztucznych i półwin bez przepisanej koncesyi — podług odnośnych przepisów ustawy przemysłowej:

2) co do wykroczeń przeciw §§ 3 i 4 ustawy — podług przepisów § 5 ustawy.

Gdy przekroczenie wyrabiania win sztucznych lub półwin bez koncesyi, łączy się z przekroczeniem §§ 3 lub 4 ustawy dotyczące, postąpić należy podług § 5 tejże ostatniej ustawy.

§ 8. Gdy dla braku zeznania ze strony producenta lub sprzedawcy, albo jakiegokolwiek innego, całkiem dostatecznego dowodu co do istotnego sposobu wyrabiania napoju, zajdzie w toku postępowania karnego potrzeba wezwania znawców, aby rzecz zbadali, władza przemysłowa użyć ma do tego najbliższego z tych znawców do owej wyłącznej gałęzi chemii winnej, których wykaz będzie podany.

Dopóki wykaz ten nie będzie udzielony, w każdym z osobna przypadku próbkę napoju zakwestyonowanego, wynoszącą

ile możności najmniej 0·5 litra, posłać należy pod zamknięciem urzędowem do minister. rolnictwa, które zarządzijej zbadanie.

§ 9. Władze przemysłowe, tudzież czynniki policyi zdrowia i targowej, obowiązane są także czuwać z urzędu, aby zachowywano przepisy ustawy w mowie będącej.

Osoby te mogą w lokalach sprzedaży, ich dozorowi podlegających, za złożeniem odpowiedniej ceny sprzedaży lub wyszynku zażądać, aby im wydano wino, wino sztuczne i półwino, poczem mają opieczętować je natychmiast w obecności sprzedawcy lub upoważnionego zastępcy swoją pieczęcią urzędową i z dołączeniem odpowiedniej relacyi oddać Władzy do dalszego zarządzenia.

§ 10. Aż do dalszego zarządzenia Władze przemysłowe obowiązane są uwiadamiać Władzę administracyjną krajową o udzielanych koncesyach do wyrobu win sztucznych i półwin w każdym z osobna przypadku, a o wytaczanych sprawach karnych i wynikach tychże co pół roku, otrzymane zaś uwiadomienia, przesyłać ma Władza administracyjna krajowa ministerstwu rolnictwa. Uwiadomień, jako nic nie zaszło, nie trzeba przesyłać.

ad 17. Zob. rozporządzenie z 17 września 1783 Nr. 151, Dz. u. p. ustęp 8 przy 23 ust. przem. i rozporz. min. z 25 marca 1883, Nr. 41, Dz. u. p. i z 20 grud. 1883 Nr. 108, Dz. u. p. przytoczone przy l. 22 niniejszego paragrafu.

Rozp. Minist. handlu i spraw wewn. z dnia 9 maja 1875, N. 76, Dz. u. p. na mocy którego trudnienie się dla zarobku zakładaniem gazociągów i zaprowadzaniem oświetlenia gazowego zaliczone być ma do przemysłów wymagających konsensu.

Na mocy § 30 ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859, postanowionem zostało, że trudnienie się dla zarobku zaprowadzeniem oświetlenia gazowego, to jest zakładaniem i urządzaniem takowego na ulicach i drogach, po domach i w lokalach publicznych lub prywatnych, czy to ze strony zakładu do oświetlania gazem lub do wyrabiania gazu, czyli też jako przedsiębiorstwo poboczne, lub jako osobne rękodzielnictwo, zależeć ma od uzyskania konsensu.

Osoby, chcące trudnić się tym przemysłem, uczyniwszy zadosyć warunkom, które stosownie do § 18 ustawy przemysłowej, potrzebne są do uzyskania konsensu, powinny nadto udowodnić, że w zawodzie tym pracowały rzeczywiście i nabyły należytego uzdatnienia.

Zamieszczone poniżej przepisy tyczące się zakładania gazociągów i odpowiednich urządzeń oświetlania gazowego, obowiązywać mają nietylko wzwyż nadmienionych przemysłowców, trudniących się zaprowadzaniem gazu, lecz w ogólności wszelkie przedsiębiorstwa i zakłady, które jak n. p. koleje żelazne, wyrabiają same gaz oświetlający na własną potrzebę.

Przepisy o zakładaniu gazociągów i urządzeń oświetlania gazowego.

W zakładaniu gazociągów i urządzeń jakiegokolwiek rodzaju, służących do używania gazu wietlnego po ulicach, na placach publicznych, w ogrodach i dziedzińcach, tudzież w przestrzeniach zamkniętych lub pokrytych, jako też do iluminacyi itp., trzymać się należy następujących przepisów:

A. Postanowienia ogólne.

§ 1. Gazociągi i wszelkie urządzenia, służące do używania gazu wietlnego, zaprowadzać należy tak starannie i z taką znajomością rzeczy, aby życie i zdrowie ludzi i zwierząt, tudzież rośliny ochronione były ile możności od niebezpieczeństwa, przeto władza przemysłowa pierwszej instancyi z przydanymi jej technikami czuwać nad tem będzie.

§ 2. Przemysłowcy, którzy uzyskają konsens na zaprowadzanie urządzeń gazowych, utrzymywać będą parafowaną księgę, w której dokładnie i w chronologicznym porządku zapisywać mają wszelkie podjęte roboty, a którą Władza przemysłowa pierwszej instancyi (§ 1), w każdej chwili przeglądać może.

Oprócz tego ciż przemysłowcy mają na czas donieść o rozpoczęciu robót Władzy, której wolno zażądać przełożenia planów lub opisów.

§ 3. Władzom w § 1 wzmiankowanym służy prawo wglądania kiedykolwiek w sposób wykonywania robót przemysłowca, mającego konsens na zaprowadzanie urządzeń gazowych, sprawdzania szczelności przewodów, tudzież w ogólności przekonywania się w sposób jaki uznają za stosowny, czy robota jest dobrze wykonana i uchylania dostrzeżonych uchybień.

§ 4. Osoby prywatne, zaprowadzające u siebie urządzenia gazowe, mogą za złożeniem urzędownie ustanowionej opłaty, żądać urzędowego obejrzenia, a w miarę okoliczności, wypróbowania tychże przez władze w § pierwszym wzmiankowane.

Wypróbowanie lub obejrzenie przez powołane do tego Władze nastąpić ma jak najrychlej.

§ 5. Przepisy niniejsze odnoszą się także i do tych przypadków, gdy istniejące już urządzenie gazowe ma być rozszerzone, zmienione lub naprawiane.

Urządzenia do oświetlenia od dłuższego czasu nie używane, w przypadku gdy gazomierz był nieczynnym, także poddać należy przed ponownem ich używaniem wypróbowaniu przez przemysłowca, posiadającego konsens. W ogólności wszelkie urządzenia do oświetlenia w użyciu będące, mogą być w każdej chwili poddane próbom, w niniejszym przepisie wskazanym, ile razy będzie to uznane za potrzebne, lub gdy właściciel tego zażąda. Atoli w przypadku takim, wtedy dopiero można przystąpić do próby lub oględzin urzędowych, gdy urządzający, który gazociąg (lub inny narząd) zaprowadził, mimo uwiadomienia o tem, że się coś popsuło i wezwania o naprawę temu zadość nie uczyni.

Wszakże próba taka lub oględziny zwykle powinny się odbywać tylko w obecności osoby, która powyższe narządy zaprowadzała.

Gdyby się podczas tej próby okazały wady, grożące jakiemś niebezpieczeństwem, wtedy można zabronić używania narządu, dopóki wada nie będzie naprawioną.

Jeżeli jedna z głównych odnóg gazociągu nie zostawała w związku przez czas dłuższy z jego głównym przewodem,

wtedy stosuje się także do niej przepis podany na początku niniejszego paragrafu.

§ 6. Za wykroczenia przeciwko postanowieniom, objętym przepisami niniejszymi, o ileby do takowych nie dała się zastosować powszechna ustawa karna, lub ustawa przemysłowa, karany będzie dopraszający się przewinienia lub odpowiedzialny za ich przestrzeganie, grzywną od 1 złr. aż do 100 złr., lub aresztem od 6 godzin aż do dni 14, według rozporządzenia min. z dnia 30 wrześ. 1857 (Dz. u. p. Nr. 198).

B. Postanowienia szczegółowe.

Postanowienia szczegółowe rozdzielają się na trzy części, odnośnie:

I. Do przewodów podziemnych.
II. Do przewodów nadziemnych.
III. Świeczników.

I. Przewody podziemne.

§ 7. Materyał rur na tak zwane przewody główne i poboczne (odnogi) tudzież na syfony, kolana, łączniki i zawory w te przewody wprawione.

Rury, syfony, kolana i łączniki gazociągów podziemnych, mogą być tylko z lanego żelaza, o średnicy otworu nie mniejszej jak 40$^{mm.}$ ($1^1/_2$ cala).

Zawór można używać z jakiegokolwiek materyału, stosownie do konstrukcyi zrobionych, byleby osoby właściwe uznały je za odpowiednie.

Jeżeli rury z żelaza kutego położone są w ziemi, wtedy takowe mogą mieć w średnicy co najwięcej 53$^{mm.}$ (2 cale) i powinny być powleczone materyałem, ubezpieczającym je od utlenienia.

§ 8. Próbowanie rur przed ich położeniem.

Każdą rurę z lanego żelaza, którą gaz ma być prowadzony, wypróbować należy najprzód co do wytrzymałości, a to za pomocą ciśnienia wody, wyrównywającego 6 atmosferom, a potem pod wodą co do szczelności czyli nieprzepuszczalności, za pomocą powietrza tak, aby powietrze wchodziło z bani z nadwyżką ciśnienia wynoszącą $1^1/_2$ atmosfery. Próbować należy rury nim zostaną powleczone smołą, a podczas próby za pomocą ciśnienia wody uderza się w rurę żelaznemi młotami.

Pomiędzy próbą powietrzną a wodną, powinna być rura zupełnie obsuszona. Tej samej próbie poddawane będą także rury z kutego żelaza, gdy mają być użyte pod ziemią; rury które próby wytrzymały trzeba nacechować.

§ 9. Sposób kładzenia rur ze względu na rowy nie przeznaczone i na krzyżowanie się takowych z kanałami.

Rury należy tak zakładać, aby się kanały z niemi jak najmniej przecinały.

Gdzie jednak takowe przecinać się muszą, powinna być rura gazowa objęta drugą rurą osłaniającą z lanego żelaza odpowiednich rozmiarów, która oddziela zupełnie rurę gazową od kanału i wystaje z obydwóch stron po za ściany kanału murowanego.

Rury nie mają nigdy zapierać komunikacyi w kanałach, i gdy je przecinają, powinny przechodzić albo przez sklepienie albo po pod spód kanału, a w tym ostatnim przypadku rura w rowie powinna być obmurowana.

Gdy grunt jest zły, zabezpieczyć należy ile możności rurę od osiadania się i pęknięcia, dając futrówkę, kładąc ruszty itp.

§ 10. Zatykanie szczelin na spojeniu.

Szczeliny należy zapełniać w głowach (Muffen) powrozami i ołowiem, a pomiędzy kołnierzami czyli kryzami (Flangen) ołowiem, masą papierową lub płótnem zaprawionem kitem miniowym.

§ 11. Próbowanie głównego przewodu ze względu na szczeliny spojeń, syfony, zawory i łączniki.

Po ukończeniu pewnej części gazociągu, stosownie do okoliczności i zdania wykonawcy robót, nadąć należy rury powietrzem za pomocą miecha, aż do wyrównania 9 calowemu ciśnieniu wody, jeżeli takowe nie zawierają w sobie gazu.

Podczas tego przed zasypaniem szczyzn około głów zbadać należy za pomocą wody mydlanej spojenia rur zwyczajne, a gdyby takowe były, także spojenia kryzowe (Flangenfugen), tudzież spojenia w miejscach przewierconych i uczynić je szczelnemi czyli nieprzepuszczalnemi, gdyby takiemi nie były.

Jeżeli w przewodzie gaz już się znajduje, wtedy ciśnienie jego może zastąpić ciśnienie wpędzonego powietrza, a zbadanie szczelin należy wykonać powyższym sposobem. Badać ze światłem nie wolno pod najsurowszemi karami.

§ 12. Wiercenie dziur w rurach głównych.

W rurach z żelaza kutego wolno wiercić dziury o średnicy najwięcej 53mm. (2 cale) i to tylko w rurach, które mają najmniej 158mm. (6 cali) średnicy. W rurach mających mniej niż 158mm (6 cali) średnicy otworu, nie wolno wiercić dziur większej średnicy, jak $^1/_3$ średnicy otworu rury przewiercanej.

W rurach głównych mających przynajmniej 316mm. (12 cali) średnicy, nie wolno większych dziur wiercić z gwintami jak 40 mm. ($1^1/_2$ cala) mających średnicy. W rurach od 316mm. (12 cali) aż do 158mm. (6 cali) dziury takie nie mogą być większe, jak na 26mm. (1 cal) średnicy, w rurach zaś mających mniejszą średnicę niż 158mm. (6 cali), zupełnie dziur gwintowych wiercić nie wolno, lecz tak w tym przypadku, jako i w innych tutaj nie wyrażonych, należy zastosować rury o długim gwincie z kryzami i ściągaczką (Langgewinde mit Flangen und Zugband).

Dziury mające aż do 53mm. (2 caje) wiercić należy świdrem pełnym, nie wolno zaś robić najprzód dziur małych, aby je potem rozprzestrzeniać dłutem.

§ 13. Odnogi i połączenia ze sobą ciągów rur.

Gdy odnogi są osadzone w rurze głównej na kopułach, stosunki pomiędzy średnicą otworu odnogi a rury głównej, powinny być następujące: Gdy rury mają najmniej aż do 316mm. (12 cali) 2 : 3, n. p. 263mm. : 395mm. (10 na 15) 211mm. : 316mm. (8 na 12), gdy mają od 316mm aż do 211mm. (12 cali aż do 8 cali) 1 : 2, n. p. 132mm. : 263mm. (5 na 10), 105mm. : 211mm. (4 na 8).

Gdy odnogi są grubsze od podanych tutaj stosunków, tudzież gdy rury główne mają mniej niż 211mm. (8 cali) średnicy, wtedy łączniki wprawiać należy w przewód główny.

§ 14. Przewody na mostach.

Co się tyczy wyboru materyału na takie rury i sposobu ich kładzenia, porozumie się przedsiębiorstwo z władzą.

Rury mające przechodzić przez mosty, kłaść należy ile możności po za konstrukcyą mostową i na widoku.

Gdy rury muszą być prowadzone wśród samego mostu, to rozporządzenie w tej mierze nastąpić ma za porozumieniem się z władzą.

Gdy zachodzi potrzeba ochronienia rur, na powierzchni leżących, od zimna i innych wpływów zewnętrznych, wtedy skrzynię lub kapę do tego użytą wypełnić należy materyałem trudno zapalnym i porobić w nich przewiewy.

Po obu końcach mostów umieścić należy dostępne zawory, a klucze od tychże mieć w pogotowiu z jednej i drugiej strony mostu, w miejscach, które władza wskaże.

§ 15. Połączenia wsporników latarń publicznych na domach.

Takowe powinny być zawsze tylko z lanego lub kutego żelaza, od rury głównej, aż do kurka palnikowego.

§ 16. Postępowanie gdy się co zepsuje.

Gdy woń gazu wydobywa się na ulicę lub daje się czuć w kanałach, śmietnikach itd. szukając przyczyny tego, unikać należy zbliżania się z ogniem lub światłem, a tem bardziej bezpośredniego przyświecania sobie (wyjąwszy lampkę bezpieczeństwa).

Gdy woń gazu czuć się daje na ulicy lub w budynku, tuż obok niej leżącym, wtedy natychmiast rozkopać trzeba ziemię na ulicy, aby gaz mógł swobodnie uchodzić w powietrze; poczem śledzić należy bez przerwy uszkodzenia i takowe niezwłocznie naprawić.

Po każdej takiej, jakiegokolwiek rodzaju naprawie lub odmianie sprawdzić należy szczelność połączeń i nieprzepuszczalność rur (§ 5).

Osobom nie należącym do tej czynności nie wolno się

zbliżać podczas roboty, a tem mniej, kiedy się szuka gdzie gaz uchodzi.

Gdy się co zepsuje, uwiadomić należy niezwłocznie najbliższą władzę właściwą lub zakład gazowy.

II. Przewody nadziemne.

§ 17. Materyał i wymiary rur.

Do gazociągów wewnątrz budynków używać należy przedewszystkiem rur z żelaza kutego.

Rur ołowianych nie wolno wcale używać tam, gdzie rury byłyby łatwo narażone na uszkodzenie z zewnątrz lub gdyby miały leżeć w pobliżu materyałów zapalnych.

W ogólności w miejscach zamkniętych rury ołowiane powinny zawsze leżeć na wierzchu i niczem nie nakryte.

Rur ołowianych nie wolno nigdy lutować bezpośrednio z żelaznemi; takowe powinny być raczej spajane ze sobą za pomocą przykrętek mosiężnych.

§ 18. Próbowanie rur.

Próby z takiemi rurami odbywają się podobnie jak z podziemnemi.

§ 19. Zakładanie przewodów.

Najlepiej jest przytwierdzać rury do ścian i stropów tak żeby występowały i były widzialne; a gdyby to uczynić się nie dało ze względu na ozdobność, wtedy umieszczać należy rury w rowkach w murze już to później wyżłobionych, już też co lepiej naprzód pozostawionych, które to rurki zaprawą wapienną całkowicie wypełnić i zatrzeć wypada.

Te rury, które przebijając stropy i podłogi pomiędzy piętrami, przechodzą przez miejsca próżne lub w ich pobliżu, powinny być osłonięte nieprzepuszczalnemi rurami osłaniającemi, a w przypadkach takich ile możności unikać należy łączników.

§ 20. Próbowanie przewodu.

Każdy przewód wypróbować należy za pomocą manometru, nim się go połączy z zegarem gazowym; woda w rurze szklannej manometru, powinna wznosić się na 237^{mm} (9 cali) i w ciągu kilku minutowej obserwacyi nie powinna opadać.

Próba ponawia się po przymocowaniu świeczników, a jeżeli manometr okaże, iż przewód nie przepuszcza gazu, wtedy odtyka się jeden lub drugi otwór w miejscach jak najodleglejszych, poczem woda w manometrze nagle opaść powinna.

W czasie próby rowki, w których osadzone są rury, nie powinny być jeszcze zatarte.

§ 21. Kurki pośrodkowe czyli oddziałowe.

Gdy przewód jest długi, daje się najwięcej kurków oddziałowych, dzielących go na części osobne.

CONSULATE GENER
REPUBLIC OF POL

§ 22. Przymocowanie tarcz ściennych i stropowych.

Tarcze ścienne i stropowe powinny być przymocowane jak należy.

Ciężkich pająków nie wolno nigdy przytwierdzać wprost do samych tarcz, lecz powinny mieć stosowne mocne zawieszadło, które zawsze wypróbować należy, czy zdoła utrzymać ciężar dwa razy większy.

Do pająków teatralnych tudzież innych wielkich a wysuwalnych pająków, zastosować należy połączenia zawiasowe z wieloklubem, a więc nie wolno wcale takowych zawieszać na powrozach konopnych, a tem mniej używać ku temu wężów gumowych.

§ 23. Jakie powinny być kurki, zastawki (klapy) i zasuwy.

Kurki powinny mieć na głowie ostro wycięty rowek w kierunku otworu, ażeby dobrze było widać od zewnątrz ich ustawienie.

Na zastawkach (klapach,) osobliwie na ich tarczach obrotowych, powinny być znaki widoczne, pokazujące jak je otwierać i zamykać.

§ 24. Ustawianie gazomierzy.

Gazomierze ustawione być powinny w miejscu przystępnem, widnem, suchem i osłonięte mocną skrzynią, dającą się zamykać, do której osoby mające odczytywać na zegarach i onych pilnować powinny mieć we dnie zawsze wolny przystęp.

Miejsce powinno być takie, ażeby gazomierz było można

odczytywać we dnie bez światła, tudzież zdejmować go i odmieniać bez trudności.

Jeżeli miejsce takie wystawione jest na przewiew i zimno i z tego powodu obawiać się należy zamarznięcia, napełnia się zegar rozczynem wodnym wolnej od kwasu gliceryny.

Gdy zegar trzeba koniecznie umieścić w suterenach lub piwnicy, natenczas zastosowawszy się ile możności do wszystkich powyższych rozporządzeń, ustawić należy gazomierz tuż obok głównych schodów piwnicznych, a jeżeli idzie o większe budynki publiczne itd. urządzenie gazomierza takie być powinno, ażeby mógł być zamykany od ulicy. Gdy gaz przechodzi do jednego i tegoż samego przewodu przez kilka gazomierzy, uwidocznić to należy na każdym z nich w szczególności.

§ 25. Ustawianie regulatorów i zbiorników gazowych.

Jeżeli zachodzi potrzeba ustawienia zbiornika na gaz, wtedy wolno to uczynić tylko za zezwoleniem władz; używanie regulatorów gazowych jest pożądane, wszelako takowe powinny być tak urządzone, żeby nie narażały publiczności na jakieś niebezpieczeństwo.

§ 26. Zbiorniczki na wodę.

Zbiorniczki na wodę nie powinny być nigdy zamykane kurkiem, lecz zawsze szrubą, a tem zajmować się mają tylko znawcy. Otwór, którym się wypuszcza wodę ze zbiorniczka, nie powinien mieć więcej jak 7^{mm} średnicy.

Syfonów wypróżniających się automatycznie nie wolno używać po domach.

§ 27. Wyszukiwanie miejsc uszkodzonych i naprawianie starych przewodów.

Jeżeli z woni gazu wnosić można iż ten gdzieś uchodzi, wtedy nie wolno wchodzić do takiego lokalu ze światłem pod najsurowszą odpowiedzialnością; ale przedewszystkiem trzeba zamknąć natychmiast odpowiedni kurek oddziałowy, albo zegar lub zastawkę znajdującą się od ulicy, tudzież pootwierać drzwi i okna, aby gaz nagromadzony uszedł.

Co sprawiwszy, natychmiast zawiadomić należy upowa-

żnionego przedsiębiorcę lub zakład gazowy, aby niezwłocznie uczyniono co potrzeba dla zaradzenia złemu.

§ 28. Wyszukiwanie rur.

Gdy rury przewodowe w większych urządzeniach gazowych znajdują się wśród ścian zatarte wewnątrz jakiegoś gmachu, mianowicie teatru, lub sali do tańca, albo większego hotelu itp., wtedy kierunek tych rur albo oznaczyć należy na planie tego lokalu z dostateczną dokładnością sporządzonym, albo wskazać wyraźnie przebieg rur za pomocą krótkiego opisania, ażeby później łatwo znaleść można miejsce, gdzie rury leżą, gdyby zaszła potrzeba zmiany lub naprawy gazociągu.

Sporządzenie takiego opisu lub rysunku zaleca się także osobom prywatnym, mającym pomniejsze urządzenia gazowe.

III. Świeczniki z przynależytościami, tarczami stropowymi i ściennymi.

§ 29. Połączenie z przewodem.

Łącząc i spajając świeczniki, baczyć należy na)używanie jednakich gwintów.

§ 30. Świeczniki.

Mając osadzać świeczniki, na to baczyć należy, aby płomień sięgający pozostał jak można najdalej w takiej odległości od materyałów zapalnych, znajdujących się w miejscu mającem być oświetlonem, iżby się takowe zająć nie mogły.

Większe pająki utwierdzać należy jak można najbezpieczniej, nie zawieszając ich nigdy na samych rurach przewodu; zazwyczaj powinny posiadać kurki łatwo dostępne, za pomocą których odłączyćby je można od przewodu gaz doprowadzającego.

Szczególnej ostrożności wymagają świeczniki przesuwalne a nawet podczas używania mniejszych świeczników tego rodzaju zalecać należy zastosowanie kurka tamującego dopływ gazu.

Ażeby zamknięcie takich świeczników wodą uczynić skuteczniejszem, należy do niej dolać gliceryny.

Główne części świeczników gazowych, pająków i świeczników z ramionami wolno tylko z rur żelaznych, mosiężnych lub miedzianych. Te pająki i świeczniki z ramionami powinny nadto mieć zawsze zbiorniczek gazowy z metalu i być zaopatrzone w kurki odłączające nie przylutowane, lecz wewnątrz wszrubowane. Przedłużnice takich świeczników muszą być bezwarunkowo wszrubowane.

§ 31. Swieczniki tak zwane słoneczne.

Gazy z wszystkich płomieni takich świeczników powinny być odprowadzane osobnym kominem tak umieszczonym, iżby usuwał wszelkie niebezpieczeństwo pożaru.

§ 32. Węże kauczukowe lub gutaperkowe.

Używając takich wężów, wogóle dopuszczalnych jedynie ku doprowadzeniu gazu do lamp, pieców gazowych i kuchen przenośnych, tak je urządzić należy, aby każdy wąż dał się oddzielić kurkiem od przewodu.

ZAKOŃCZENIE.

Ponieważ przepisy niniejsze zastosowano do obecnego stanu techniki gazowej, tudzież znanych dotąd materyałów i sposobu urządzania gazociągów; przeto nastąpią w nich odpowiednie zmiany w razie, gdyby w przyszłości obmyślano stosowniejsze urządzenia gazowe lub przydatniejszy materyał ku temu użyć się mogący.

Rozp. Min. handlu w porozumieniu z Minist. spraw wewn. z dnia 20 grudnia 1893, N. 184, Dz. u. p., w przedmiocie dowodu szczególnego uzdolnienia do rozpoczęcia przemysłu konsensowego zaprowadzenia gazociągów, urządzeń do oświetlania i wodociągów.

W uzupełnieniu rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 151), w przedmiocie dowodu szczególnego uzdolnienia do rozpoczęcia pewnych rodzajów przemysłu konsensowego, kładzie się kotlarstwo na równi z temi rodzajami przemysłu, których wyuczenie się stosownie do punktu 8 wspomnianego rozporządzenia łącznie z cztero-

letnią praktyką w przemyśle zaprowadzania gazociągów, urządzeń do oświetlania i wodociągów nadaje uzdolnienie do otrzymania konsensu na ten ostatni przemysł.

ad 18. [1]). Zob. obwieszcz. min. hand. z 5 grudnia 1897 Nr. 281, Dz. u. p. przytoczone powyżej.

Rozp. min. hand. z 23 paźdz. 1883, l. 35010, tudzież okólnik c. k. namiestnictwa we Lwowie z 31 paźdz. 1883, l. 68547 z dalszem wyliczeniem zakładów naukowych, których świadectwa dają prawo podjęcia się na własną rękę przemysłu rękodzielniczego.

Ministerstwo hand. po zniesieniu się z minist. oświecenia rozporządziło co następuje: W przemyśle wyrobu i naprawy kotłów parowych (ustęp 18 § 15 ust. przem.) wystarcza do rozpoczęcia tego przemysłu na własną rękę świadectwo z odbytych z postępem dobrym nauk (czyli t. zw. absolutoryum) maszynowych oddziałów technicznych w wyższych szkołach przemysłowych we Wiedniu, Bernie, Bielsku, Reichenbergu, (Liberzycach) i Pilznie (czeskiem), tudzież maszynowych oddziałów w akademiach technicznych we Wiedniu, Bernie, Pradze, Gracu i Lwowie lub w techniczno-przemysłowym instytucie krakowskim, lub też kursu nawigacyjnego w akademii nautycznej i handlowej w Tryeście.

Do rozpoczęcia zawodu rusznikarskiego samodzielnie, wystarczającem jest świadectwo z ukończonego pomyślnie kursu w Furlanach (Ferlach).

Co do dowodu uzdolnienia do zaprowadzenia gazociągów oświetleń i wodociągów (zob. rozp. min. z 25 marca 1883, Nr. 41 Dz. u. p. umieszczone przy liczbie 22 niniejszego §, którego to rozporządzenia przepisy stosują się także i w niniejszym wypadku (rozp. min. z 17 września 1883 Nr. 151 Dz. u. p.), (zob. rozp. z 5 grudnia 1897 Nr. 287, Dz. u. p. przy § 14).

---

[1]) Thaa.: Das Dampfkesselwesen in Oesterreich. Wien (Manz).

ad 19. Ustawa z dnia 15 kwiet. 1881 N. 43, Dz. u. p., o stemplu od kart do grania.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

§ 1. Karty do grania, wyrabiane na obszarze, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, jako też do niego przywiezione z wyjątkiem tych, które pod kontrolą urzędową wywożone są za granicę, podlegają opłacie stemplowej wynoszącej:

a) 15 ct. od każdej gry, która ma 36 kart lub mniej,

b) 30 ct. od każdej gry, która ma więcej niż 36 kart,

c) dwa razy więcej niż pod *a)* i *b)*. jeżeli karty, od których opłaty przypadają, są lakierowane, lub dające się myć.

Co się tyczy tych kart do grania, które w krajach korony węgierskiej po wyrobieniu lub przywiezieniu poddane były opłacie stęplowej, stosowane do nich będą nadal przepisy rozporządz min. z dn. 2 paźdz. 1868, Dz. u. p. Nr. 135.

§ 2. Gdy od kart do grania podatek ma być opłacony, powinny być zapieczętowane znaczkiem urzędowym i poddane ostęplowaniu w urzędzie do tego upoważnionym.

Te znaczki urzędowe do opieczętowania wydawane będą obowiązanym do płacenia podatku bezpłatnie, ale z policzeniem ilości i nie wolno ich samemu dalej rozdawać.

Minister skarbu wyda szczegółowe rozporządzenie co do formy i barwy stępla do kart i znaczków urzędowych do opieczętowania, co do tego, która karta ma być stemplowana i co do postępowania przy stemplowaniu.

§ 3 Gdy karty do grania mają być przywiezione do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, ten kto je przywozi lub odbiera, obowiązany jest deklarować je przy wprowadzeniu a względnie przy odbiorze podług ilości i jakości gier, tudzież ilości kart z oznaczeniem, czy mają tam zostać czy przeznaczone są do przewozu i te karty, które nie są przeznaczone do wywiezienia napowrót za granicę, złożyć celem uiszczenia się z opłaty i ostemplowania.

W podobny sposób deklarować trzeba także ryciny zwierzchnie do kart, z zagranicy sprowadzane (§ 6) z dokładnem oznajmieniem, dokąd są przeznaczone.

§ 4. Przemysł wyrobu kart do grania uznaje się za wymagający konsensu, który udzielony być może tylko za zezwoleniem Władzy skarbowej krajowej i tylko do miejsc, w których znajduje się urząd stemplowy, upoważniony do stemplowania kart do grania, jako też Władza powiatowa, przeznaczona do czuwania nad dochodami niestałemi.

Wyjątku od tych warunków dozwolić może Minister skarbu w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych, tylko co do przedsiębiorstw już w obrocie będących, z zastrzeżeniami zapewniającemi skuteczną kontrolę.

§ 5. Prośbę o konsens do trudnienia się przemysłem wyrobu kart do grania zaopatrzyć należy rysunkiem i dokładnym opisem wszystkich lokali, których podający prośbę ma używać bez względu, czy mają służyć na pracownię do zamieszkania lub do innych celów, z dokładnem wymienieniem do czego każdy w szczególności lokal jest przeznaczony, wygotowanemi w dwóch jasnobrzmiących egzemplarzach, z których jeden, w razie udzielenia pozwolenia, zwrócony będzie ubiegającemu się, opatrzony formułą, wyrażającą pozwolenie.

Lokale, których podający prośbę ma używać, powinny być takie, aby kontrola urzędowa odbywać się mogła skutecznie bez trudności.

W razie rozszerzenia, przerobienia lub przeniesienia pracowni, postąpić sobie należy jak przy pierwszej prośbie i aż do dopełnienia wymaganych warunków, ruch fabryki może być wstrzymany.

Nadto oznaczyć trzeba pracownię odpowiednim napisem na odwrotnej stronie budynku.

§ 6. Po za obrębem pracowni, oznajmionej stosownie do § 5, odbywać się może tylko drukowanie rycin zwierzchnich do kart lub kolorowanie kart za osobnem poprzedniczem zezwoleniem Władzy skarbowej i pod warunkiem przestrzegania środków kontroli, które przepisane będą drogą rozporządzenia.

§ 7. Przemysłowiec dostarczyć ma Władzy skarbowej trzy nieopakowane i nieostemplowane gry każdego rodzaju

kart do grania, które zamierza wyrabiać, razem z należącemi do nich okładkami.

Jedna zwrócona będzie producentowi z potwierdzeniem na grze i na okładce, druga przesłana będzie właściwemu urzędowi stemplowamu, a trzecia drukarni rządowej.

Producent kart opatrzyć ma jednę z kart każdego rodzaju które wyrabia napisem, podającym jego imię i nazwisko, tudzież miejsce wyrobu, a nadto karta przeznaczona do ostemplowania, opatrzona być powinna pieczęcią jego firmy, także podającą miejsce wyrobu.

Na okładce każdej gry wymienić należy:

a) imię i nazwisko lub firmę przemysłową;

b) miejsce wyrobu;

c) rodzaj gry w niej zawartej:

d) ilość kart tejże;

e) liczbę przedstawionej próbki;

f) jeżeli są to karty lakierowane lub do mycia, także i ten szczegół; nakoniec znajdować się powininny na niej;

g) dwa otwory okrągłe nad sobą leżące, na odciski znaczka stemplowego i firmy.

Okładkę tę, po zapakowaniu każdej talii, ostemplowaniu podlegającej, zalepić należy jeszcze przed ostemplowaniem , znaczkiem urzędowym do opieczętowania (§ 2) służącym, za pomocą trwałego klajstru i na znaku tym wycisnąć czarniejszą olejną farbą drukarską pieczęć firmy w taki sposób, aby odcisk leżał częścią na znaczku, a częścią na papierze okładki.

§ 8. Producenci kart obowiązani są zachowywać w pracowni karty do gry już wykończone ale nieostemplowane w osobnych oznajmionych schowkach, które powinny być starannie zamykane.

Kart nadliczbowych i braków nie wolno wynosić z pracowni, lecz składać je należy osobno w schowku, oznajmionym Władzy skarbowej i trzymać pod zamknięciem, dopóki wszystkie w terminie który Władza skarbowa wyznaczy, nie będą pod dozorem wykonawcy kontroli popsute tak, aby nie można było używać ich do grania.

Do miejsca sprzedaży, a względnie na sprzedaż w obszarze, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, nie wolno przesyłać kart do grania inaczej, tylko w paczkach na gry podzielonych, stosownie do §§ 2 i 7, zamkniętych i ostemplowanych.

§ 9. Opłatę stemplową składać należy w gotówce, przed ostemplowaniem, podług ilości i rodzaju gier, które mają być ostemplowane.

Władzom skarbowym krajowym nadaje się jednak prawo przedłużania terminu składania opłaty stemplowej od kart do gry, wyrabianych w obszarze, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, najwięcej na trzy miesiące, za odpowiedniem zabezpieczeniem.

Od opłat stemplowych, zalegających po przedłużonym terminie, płacić należy odsetki za zwłokę po 6 od sta.

Opieszałość taka pociąga za sobą na przyszłość utratę przysądzonego prawa kredytu.

Na uwolnienie od opłaty lub na zwrot tejże pozwolić może tylko ministerstwo skarbu i tylko co do krajowych kart do grania w tym razie, gdy ostemplowane karty do grania, leżąc w przechowaniu lub podczas pakowania w lokalu fabrycznym na to przeznaczonym, stały się skutkiem przypadku bez niczyjej winy niezdatnymi do użytku i jeżeli o tem uwiadomiono Władzę skarbową w przeciągu 48 godzin, dołączając zepsute karty, o ile w owym wypadku nie zostały całkiem zniszczone.

§ 10. Kto zamierza kupczyć kartami do grania, obowiązany jest oprócz oznajmienia, ustawą przemysłową przepisanego, uwiadomić o tem na ośm dni przed rozpoczęciem przemysłu, Władzę skarbową, oznamionować lokal swego przedsiębiorstwa także od zewnątrz. jako miejsce sprzedaży kart do grania i te zachowywać i sprzedawać wyłącznie w oznajmionym lokalu.

O zmianie lokalu przedsiębiorstwa uwiadomić należy Władzę skarbową w przeciągu trzech dni.

Sprzedawcy mają prawo utrzymywać na składzie w swoim lokalu po jednej talii nieostemplowanej kart, które sprzedają,

ale tak zepsutych, aby niemi grać nie można, dla pokazywania gatunku kupującym.

Na każdej takiej talii władza skarbowa zanotuje jej przeznaczenie.

Do przepisów niniejszego paragrafu stosować się ma także producent kart do grania, jeżeli zamierza sprzedawać karty do grania własnego lub cudzego wyrobu.

Od handlu obnośnego karty do grania są bezwarunkowo wyłączone.

§ 11. Wyrób kart do grania i handel niemi zostawać będzie pod kontrolą urzędu dochodów niestałych.

Producenci i handlarze kart obowiązani są utrzymywać osobne, przez władzę skarbowe parafowane regestra kart zapasowych, nowo zrobionych, nabytych, sprzedanych lub w inny sposób użytych, a to według szczegółowych przepisów, które wydane będą drogą rozporządzenia i zapisywać w nich niezwłocznie każdą zmianę, jak tylko zajdzie.

Druki na te regestry wydawać będzie zarząd skarbowy za zwrotem kosztów produkcyi.

Te środki kontroli stosowane być mają także do handlu rycinami zwierzchniemi z zagranicy nadchodzącemi i do ich użycia.

§ 12. Przemysłowcy, w § 11 wzmiankowani a względnie ich krewni, pomocnicy i zastępcy obowiązani są pokazać na każde żądanie osobom, przeznaczonym do wykonywania rewizyi, regestra kart do grania, wogóle dać im lub kazać dać wszelką taką pomoc, która jest potrzebną, aby dopełnić mogły w przepisanych granicach swego urzędowego obowiązku.

Upoważnia się władze skarbowe, aby w takim razie, gdyby przeciw właścicielowi lokalów, w których odbywa się w sposobie zarobkowania rozchód kart do grania, nadeszło doniesienie, że używa kart nieostemplowanych lub ostemplowanych nie podług przepisu, wysłały na podstawie tego doniesienia wykonawców swoich, którzy w obecności członka zwierzchności miejscowej przeszukać mają lokal przedsiębiorstwa, jakoteż pomieszkanie, jeżeliby się z nim łączyło.

§ 13. W razie przekroczeń przeciwko przepisom ustawy niniejszej ściągnąć należy bez wytaczania postępowania karnego tylko na podstawie wywodu, przekroczenie ustawy stwierdzającego, kwotę, wynoszącą 50-krotny uszczerbek w opłacie, mianowicie od tego, kto karty nieostemplowane albo znaczkiem urzędowym nieopieczętowane, dla spożytkowania ich w obszarze, ustawie niniejszej podlegającym, trzyma na sprzedaż, pozbywa, rozdaje, nabywa, świadomie przechowuje lub gra kartami nieostemplowanemi.

Producenci kart i handlarze są odpowiedzialni za te podwyższone opłaty od takich kart, znalezionych w lokalach ich przedsiębiorstwach lub mieszkaniach.

Gospodarze i inne osoby, w których lokalach spożytkowane bywają w sposobie zarobkowania karty do grania, są odpowiedzialni niepodzielnie i w pierwszym rzędzie za ustanowioną powyżej opłatę podwyższoną i nadto nałożyć na nie należy karę pieniężną w kwocie od 100 do 300 złr., gdyby w ich lokalach i mieszkaniach grano kartami nieostemplowanemi a nie zostało udowodnione, że to działo się bez ich wiedzy.

Co do stowarzyszeń, odpowiedzialność ta i osobna kara pieniężna cięży na osobie, której powierzone jest kierowanie czynnościami.

Przerzeczone opłaty wymierzają władze skarbowe, są one płatne w dni 14 po doręczeniu nakazu płatniczego.

Tylko połowę tej kwoty, o którą właściwą opłatę według paragrafu niniejszego wypadałoby podwyższyć, ściągnąć należy jako podwyższenie opłaty, oprócz opłaty właściwej, w tym przypadku, gdy strona, która ponosić ma szkodliwe skutki przekroczenia ustawy, sama uwiadomi o przekroczeniu władzę skarbową, zanim ta ostatnia skądinąd o niem się dowie i zarazem zapłaci uszczerbek, tudzież podwyższenie, zrzekające się wszelkiego rekursu.

Z wyjątkiem tego przypadku podwyższenie opłat, w paragrafie niniejszym ustanowione, nie będzie zniżone i nikt nie będzie od niego uwalniany.

§ 14. Do wszystkich innych, w § 13 nie wymienionych

przekroczeń przeciw ustawie niniejszej i rozporządzeniom, tyczącym się wykonania onejże, stosowane będą niezawisle od karcenia na zasadzie ogólnych ustaw karnych lub innych odnośnych ustaw, przepisy ustawy o karaniu przekroczeń defraudacyjnych, w Dalmacyi przepisy, tyczące się przekroczeń przeciw ustawie cłowej, ze względem na zmiany, zawarte w następujących paragrafach.

§ 15. Jako ciężkie przekroczenie defraudacyjne karać należy:

1) Gdy kto wyrabia lub każe wyrabiać karty do grania bez poprzedniego pozwolenia, albo pomimo zakazu władz właściwych albo w innych lokalach pracowni, nie w tych, które oznajmił i które zatwierdzono;

2) Gdy właściciel drukarni wydaje swoim nakładem ryciny do kart do gry a nie może okazać odnośnego pozwolenia władzy skarbowej i pisemnego zamówienia, od producenta kart do gry otrzymanego;

3) Gdy kto, składając karty do ostemplowania, podaje mylne szczegóły, wpływające na wielkość opłaty;

4) Gdy kto karty do gry fałszywymi, podrobionymi, skądinąd odlepionymi lub na wyższą kwotę przeistoczonymi znaczkami stemplowymi albo sfałszowanymi, podrobionymi lub skądinąd odlepionymi znaczkami do pieczętowania opatrzone, chociaż o tej okoliczności wiedział lub stosownie do swego zatrudnienia, przy należytej uwadze, wiedzieć był powinien, w takim czasie lub miejscu, gdzie powinny być według przepisów ostemplowane, przechowuje, nabywa, na sprzedaż wystawia, komu innemu sprzedaje albo w inny sposób rozpowszechnia lub stara się rozpowszechnić;

5) Gdy kto karty do grania swojego wyrobu opatruje znakami cudzej firmy;

6) Gdy kto wprowadzając lub odbierając karty do grania lub ryciny do kart z zagranicy, zaniedbuje jednego z obowiązków przepisanych w § 3;

7) Gdy kto wywozi za granicę karty nieostemplowane bez zachowania przepisów, tyczących się cła i kontroli;

8) Gdy kto wbrew zakazowi rozdaje innym znaczki urzędowe do pieczętowania kart; lub

9) Gdy regestra, w § 11 przepisane, utrzymywane są w taki sposób, że przedstawiają mylnie rozciągłość, bieg i jakość przedsiębiorstwa, utrudniają wykrycie defraudacyi lub czynią to niemożebnem, wogóle gdy sposób ich utrzymywania zdradza zamiar obejścia przepisów, tyczących się obowiązku uiszczania się z opłat.

W przypadkach tych wymierzyć należy karę w kwocie 500 złr. a w ponownym razie w kwocie 1000 złr.

Gdy przestępstwo defraudacyjne ściąga się do więcej niż 50 gier lub znaczków urzędowych do pieczętowania, karę tę podwyższyć należy o 10 złr., a w ponownym razie o 20 złr. za każdą następną grę lub każdą następną markę.

Oprócz tego przedmioty ciężkiej defrauducyi, jakoto karty całkiem lub w połowie gotowe, znaczki, ryciny, tudzież narzędzia i zapasy materyałów do ich zrobienia użyte, uznać należy za przepadłe.

§ 16. Inne przekroczenia (§ 14), mianowicie zaś niezachowywanie przepisów, zawartych w §§ 7, 8, 10 i 11 ustawy niniejszej, uważać należy za proste przekroczenia i karać grzywnami w kwocie od 5 aż 200 złr., w ponownym razie aż do 400 złr.

§ 17. Kary pieniężne, wymierzyć się mające na zasadzie §§ 13 (ustęp 3), 14 aż do 16, nie mogą nigdy wynosić mniej, niż ich wymiar najmniejszy, ustawą przepisany, nawet wtedy, gdy się odstępuje od postępowania ustawą przepisanego.

Prawo łagodzenia zastępczych kar aresztu zastrzega się ministerstwu skarbu.

§ 18. Na utratę prawa wykonywania przemysłu wyrobu kart do grania lub handlu niemi a to na czas oznaczony lub na zawsze, skazany być może przemysłowiec wtedy, gdy we względzie stempla do kart do grania był już karany raz za ciężkie lub dwa razy za proste przekroczenia defraudacyjne lub dwa razy naznaczone mu podwyższenie opłaty (§ 13).

§ 19. Oprócz kar pieniężnych uiścić się należy nadto z ujętej opłaty stemplowej i z odsetków za zwłokę, licząc po 6 od sta od daty przekroczenia.

§ 20. Przemysłowcy wymienieni w §§ 11 i 12 są odpowiedzialni za kary pieniężne, na które według ustawy niniejszej członkowie ich rodziny, pomocnicy i słudzy zasłużyli. Ale, jeżeliby pierwsi zdołali udowodnić, że przekroczenie popełnione zostało bez ich wiedzy, odpowiedzialni są tylko za właściwą opłatę.

§ 21. Skutek szkodliwy podwyższeniu opłaty, który na mocy § 13 ma nastąpić, jakoteż kary defraudacyjne, które tenże paragraf i §§ 14 aż do 16 przepisują. nie mają miejsca, jeżeli od chwili popełnienia przekroczenia upłynęły trzy lata.

Do przypadków przedawnienia się opłaty zwyczajnej, stosowane być mają przepisy ustawy z dnia 18 marca 1878 (Dz. u. p. Nr. 31) o przedawnianiu się opłat stemplowych i bezpośrednich.

§ 22. Ani co do pytania, czy opłata według ustawy niniejszej ma być opłacona czy nie, ani co do wymiaru tejże, niema miejsca postępowanie przed sądami zwyczajnemi.

Zalegające opłaty i odsetki za zwłokę ściągnąć należy w sposób przepisany do ściągania zaległych podatków monarszych.

§ 23. Tytułem wynagrodzenia otrzymywać będą donosiciele $^1/_{12}$, imacze $^1/_6$ ściągniętej kwoty podwyższonej lub kary.

§ 24. Producenci kart i te osoby, które w czasie zaprowadzenia ustawy niniejszej trudnią się z rzemiosła sprzedażą kart do grania, obowiązane są pod karą podwyższenia opłaty na zasadzie § 13, zgłosić się do ostemplowania dodatkowego. w myśl przepisu, który wydany będzie drogą rozporządzenia ze wszystkiemi kartami, u nich w zapasie będącemi i na użytek krajowy przeznaczonemi, które, jak karty dla dzieci, do zabawy i do podobnych celów używane, były dotychczas wolne od stempla, tudzież z temi kartami, których każda gra składa się z więcej niż 36 kart, jakoteż bez względu

na ilość kart, ze wszystkiemi kartami lakierowanemi lub dającemi się myć.

Kwota stemplowa, już zapłacona, wliczona będzie w opłatę, przypadającą według ustawy niniejszej.

Właścicielom lokali publicznych, w których spożytkowywane bywają sposobem zarobkowania karty do grania, wolno będzie jeszcze przez trzy miesiące od dnia, w którym ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, spożytkowywać karty do grania, opodatkowane według dawniejszych przepisów ustawowych. Po upływie tego okresu niespotrzebowane jeszcze zapasy tych rodzajów kart, które według ustawy niniejszej podlegają wyższej opłacie stemplowej, przystawić należy w przeciągu 48 godzin do ostemplowania dodatkowego a względnie do opłacenia wyższej kwoty stemplowej, z policzeniem opłaty poprzednio złożonej, albo, gdyby sobie raczej tego życzono, oddać władzom skarbowym do zniszczenia ich urzędownie.

Inne osoby mogą używać nadal bez przeszkody kart do grania, będących w ich posiadaniu w chwili, gdy ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, jeżeli była od nich opłacona kwota stemplowa równa tej, która od nich przypada według § 1; w przeciwnym zaś razie obowiązani są karty nieostemplowane lub ostemplowane stemplem mniejszym niż to § 1 stanowi, poddać w terminie trzechmiesięcznym dodatkowemu ostemplowaniu, pod groźbą skutków szkodliwych § 13.

§ 25. Ustawa niniejsza nabywa mocy od dnia 1 stycznia 1882.

Od tego dnia tracą moc swoją przepisy zawarte w ustawie z 6 września 1850 o stemplu do kart do grania i w rozporządzeniach później wydanych.

§ 26. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się ministrom spraw wewnętrznych i skarbu.

Rozp. minist. spraw wewn. i skarbu z 27 paźdz. 1881 N. 127 Dz. u. p. co do wykonania ustawy z 15 kwietnia 1881 o stemplu do kart do grania.

We względzie wykonania ustawy z dnia 15 kwietnia 1881 (Dz. u. p. Nr. 34) o stemplu do kart do grania, wydają się w porozumieniu z król. węgierskiem ministerstwem skarbu przepisy następujące:

1. (Do § 2 ustawy) Kasy, w których składać należy opłaty stemplowe od kart do grania i urzędy, mające stemplować też karty, wyznacza ministerstwo skarbu.

Urzędy te, tudzież zmiany, jakie pod tym względem zajdą, ogłaszane będą w Dzienniku ustaw państwa i rozporządzeń, tudzież w przeznaczonych do tego gazetach urzędowych.

2. Karty do grania stemplowane będą w urzędach stemplowych do tego wyznaczonych przez wyciśnięcie za pomocą machiny znaczka stemplowego dwubarwnego a mianowicie w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych:

1) w urzędzie stemplowym naczelnym w Wiedniu,
2) w magazynie tytoniu jako urzędzie do wyciskania stempli w Pradze,
3) w urzędzie do wyciskania stempli w Gradku,
4) w magazynie sprzadaży tytoniu i stemli w Tryeście, na komorach głównych
5) w Bernie,
6) w Insbrucku,
7) w Linen,
8) w Cieplicach (czeskich) i
9) w urzędzie podatkowym w Pilzni.

W krajach korony węgierskiej wyznaczone zostały do stemplowania kart do grania następujące urzędy:

Urząd stemplowy w Budapeszcie, tudzież urzędy podatkowe w Debreczynie, Temeswarze, Zagrzebiu i Rjece.

Stemplując karty do grania, wycisnąć należy przy tej sposobności pieczęć urzędową urzędu stemplowego na znaczkach do opieczętowania i na pieczęci firmy, w ten sposób,

aby część odcisku było widać na znaczku a drugą część jego na papierze okładki.

3. Znaczek stemplowy austryacki ma 18 milimetrów średnicy i wyobraża orła cesarskiego czerwonej barwy, mającego w środku cyfrę, oznaczającą urząd stemplowy, otoczonego dwoma spółśrodkowemi kołami błękitnemi, zawierającemi napis także błękitny: »K. k. Kartenstempel«.

Po obu stronach tego napisu umieszczona jest ozdoba, z cyfrą pośrodku, wyrażającą kwotę stempla.

Znaczek stemplowy węgierski, do kart, które stemplowane być mają w król. węgierskim urzędzie stemplowym w Budapeszcie, jest takiej samej średnicy i wyobraża koronę węgierską barwy czerwonej, otoczoną dwoma spółśrodkowemi kołami zielonemi, zawierającemi napis także zielony: »M. k. Kártyabélyeg« a po obu stronach napisu umieszczona jest ozdoba z cyfrą pośrodku.

Znaczek stemplowy do kart, które mają być stemplowane w król. węgierskich urzędach podatkowych w Debreczynie, Temeswarze i Rjece, jakoteż w król. urzędzie podatkowym w Zagrzebiu, wyciśnięty jest czarno za pomocą prostej pieczęci i zawiera w kole jedną linią obwiedzionem a 21 mm. średnicy mającem, herb krajowy węgierski, który stoi wolno pomiędzy ozdobami z liści wijących się roślin, po obu stronach umieszczonemi. Ozdoby boczne łączą się z ornamentami, wyrysowanemi poziomo pod herbem. Pod temi ornamentami znajduje się liczba pieczęci cyframi arabskiemi.

4. Z kart rozmaitych przeznacza się do ostemplowania następującą:

a) w niemieckich kartach do gry a mianowicie w t. zw. dwugłowych, siódemkę dzwonkową, w jednogłowych zaś ósemkę dzwonkową;

b) w innych kartach, w których jest tuz czerwony (as kierowy, coeur), tęż kartę;

c) w kartach włoskich (Trapulier) i t. p., dziesiątkę denarową;

d) w kartach t. zw. rabużonych, które wyłącznie karty

tej samej barwy najwięcej cztery razy powtarzające się, zawierają, jednę z czterech kart tuzowych;

e) w kartach kuglarskich, w których niema tuza czerwiennego, inny tuz, jaki jest, a w takich, w których tuza wcale niema, kartę z okami, na której jest dość miejsca do wyciśnięcia stempla i pieczęci firmy. Gdy zaś i takich kart niema, postąpić należy podług ustępu *f)*;

f) w innych kartach, tutaj niewymienionych, tudzież w takich z wymienionych powyżej, w których na karcie do ostemplowania przeznaczonej, z powodu rycin, znajdujących się na niej, niema dość miejsca na wyciśnięcie stempla, tę kartę, którą ministerstwo skarbu do tego przeznaczy.

5. Przypomina się, że karty do kabały z rycinami, jak na kartach do grania, karty dla dzieci i wogóle wszelkie karty, któremi grać można, podlegają opłacie stemplowej, ustanowionej w § 1 ustawy.

6. Urzędowe znaczki do pieczętowania wyrabiane będą w drukarni nadwornej i rządowej, tamże nagumowane, i w paczkach po 100 sztuk, opaskami obwiedzionych, odstawiane do naczelnego urzędu stemplowego w Wiedniu.

Znaczki do pięczętowania, wydrukowane są na cienkim papierze, w dwóch barwach, mają $16^1/_4$ a z białym brzegiem papieru 22 centymetry długości i 4 centymetry szerokości.

Na tle pstro wydrukowanem, gwiloszowanem i pantografowanem, znajduje się w polu środkowem, mającem 7·2 cm. wysokości a 4 cm. szerokości, owal z wizerunkiem Najjaśniejszego Pana tej samej barwy co tło. Powyżej i poniżej pola środkowego znajduje się po ośm listewek, delikatnemi podwójnemi liniami od siebie oddzielonych, $^1/_2$ cm. wysokości mających, rozmaitemi ornamentami opatrzonych i przedłużenie pola środkowego stanowiących, na których albo w barwie tła, albo czarno wydrukowane są wyrazy: »Verschluss-Marke«.

Używając tych znaczków do pieczętowania odcina się 1, 2, 3 i t. d. listewki, stosownie do wysokości talij.

Pole środkowe jest nadto jeszcze otoczone obwódką,

czarno wykropkowaną, w której części górnej, powyżej wizerunku cesarza, znajduje się c. k. orzeł, czarno wydrukowany. Pod orłem wydrukowany jest czarno tekst następujący:

»Verschlussmarke für Spiel-Karten 188 . «.

»Wer ungestämpelte oder mit der ämtlichen Verschlussmarke nicht geschlossene Karten feilhält, veräussert, vertheilt, erwirbt, solche wissentlich in Gewahrsam hat, oder mit ungestämpelten Karten spielt, wird mit dem 50 fachen der verkürzten Gebühr bestraft.

Andere Uebertretungen des Gesetzes über den Spielkarten-Stämpel vom 15 April 1881 werden im Sinne der §§ 14, 15 und 16 dieses Gesetzes mit den darin festgestellten Strafen geahndet«.

Pod wizerunkiem cesarza znajduje się cyfra, oznaczająca klasę stempla, po prawej i lewej stronie wizerunku głoskami wyrażoną, drukiem czarnym.

Znaczki do pieczętowania
15 centowe, mają tło czerwone,
30 » » » błękitne,
60 » » » brunatne.

Nakład ich będzie co pewien czas ponawiany, dlatego opatrzone są liczbą roku emisyi, czarno wydrukowaną. Jak tylko nastąpi nowy nakład, od tej chwili nie wolno już używać znaczków do pieczętowania dawniejszej emisyi. W przeciągu najwięcej dni 14 wymienić je należy na nowe. Urząd stemplowy naczelny posyła znaczki do pieczętowania urzędom stemplowym, do stemplowania kart do grania, upoważnionym, po otrzymaniu zamówienia.

Znaczkami zawiadywać się będzie według przepisów o drukach, podlegających ścisłemu rachunkowi.

Rachunki, tyczące się tychże, zamykać należy za każdem obliczeniem i przy oddawaniu urzędu, a zresztą w każdem ćwierćroczu i odsyła się je razem z dowodami do wydziału rachunkowego krajowej dyrekcyi skarbu.

7. Producenci kart do grania pobierają znaczki do pieczętowania za złożeniem zamówienia, podług wzoru *A* sporządonego w ilości, odpowiadającej rozmiarom ich przemysłu

i potrzebie miesięcznej, bezpłatnie, od tego urzędu stemplowego, który przeznaczony jest do stemplowania wyrobów i za każdym poborem otrzymają oraz kartę poboru podług wzoru *B* dla załączenia do książki, którą utrzymują.

Fabrykanci obowiązani są zapisywać natychmiast dokładnie we właściwych rubrykach swoich regestrów przemysłowych ilość otrzymanych i użytych znaczków do pieczętowania.

8. Ze względu na przepis ostatniego ostępu § 7 ustawy, urzędowe znaczki do pieczętowania używane być mogą tylko do nowych talij, ostemplowaniu podlegających, przeto suma talij, złożonych do ostemplowania i suma użytych znaczków do opieczętowania powinny zawsze zgadzać się z sobą; gdyby zaś okazał się nieusprawiedliwiony ubytek znaczków, postąpi się według §§ 14 i 15 ustawy.

9. Znaczki do pieczętowania, uszkodzone lub zepsute przed użyciem, wymienione będą na nowe.

W tym celu wnieść należy podanie nieostemplowane do urzędu stemplowego, który przesłać je ma przełożonej władzy powiatowej do decyzyi.

Znaczki do pieczętowania wymienone będą i wtedy, gdy z powodu wyciśnięcia błędnego znaczka stemplowego dozwolone jest wyjęcie karty błędnie ostemplowanej i ostemplowanie na nowo.

W przypadkach takich urząd stemplowy wyjąć ma z talij karty błędnie ostemplowane i razem z okładkami i znaczkami do pieczętowania, na nich przylepionemi, zatrzymać dla załączenia do własnego rachunku, inne zaś karty zwrócić fabrykantowi razem z odpowiednią ilością nowych znaczków do pieczętowania.

Gdyby znaczki do pieczętowania uległy zniszczeniu wskutek jakiegoś przypadku, postąpić należy według ustępu niniejszego rozporządzenia.

10. Znaczki do pieczętowania przylepić należy do okładki w ten sposób, aby otwartą stronę tejże zasłaniały, a obiema końcami sięgały jak najbliżej okrągłego wycięcia na drugiej stronie.

W tym celu odciąć należy w razie potrzeby od obu końców znaczka, zabarwionym rysunkiem opatrzonych, po takim kawałku, jak to wskazuje wielkość talij kart

11. Znaczki do pieczętowania przeklejać należy w całej ich długości na okładce kart a nie tylko oba ich końce (ustęp 10).

Jeżeli okładka i sposób opakowania talij nie odpowiada przepisanym warunkom, odmówić należy ostemplowania, póki obowiązany do opłaty nie usunie zachodzących wad.

12. (Do § 3) Karty do grania, sprowadzane z zagranicy i przeznaczone do użytku w obrębie obszaru państwa, podlegają opłacie stemplowej w § 1 ustanowionej, a nadto, jeżeli są przeznaczone do użytku w obrębie okręgu cłowego austryacko-węgierskiego, także cłu wchodowemu.

Karty przywożone z zagranicy do wyłącznego okręgu tryestyńskiego, złożyć należy i deklarować w tamtejszym urzędzie stemplowym.

(Podobne rozporządzenie wydało król. węgierskie ministerstwo skarbu co do wyłącznego okręgu rjekskiego).

Do poddawania ocleniu kart przywożonych z zagranicy upoważnione są tylko komory główne w Wiedniu, Pradze, Cieplicach, Pilzni, Bernie, Linzu, Insbrucku, Gradcu i Tryeście a w krajach korony węgierskiej komory główne w Budapeszcie, Debreczynie, Temeswarze, Zagrzebiu i Rjece.

13. Do każdej posyłki kart do grania, nadchodzącej z zagranicy, winien posyłający dołączyć deklaracyą w dwóch egzemplarzach, przez siebie podpisaną i zawierającą szczegóły w ustępie 16 wymienione.

Komora graniczna przekazać ma posyłkę tej z wymienionych powyżej komor głównych, która leży najbliżej miejsca zamieszkania strony a posyłający jest odpowiedzialny nietylko za przypadające cło wchodowe i opłatę stemplową, lecz także za karę, odpowiednio wymierzyć się mającą, w razie niedostawienia lub nieudowodnionego wywozu posyłki przewozowej, co ma być wyrazone w karcie przewodniej lub wykazie towarowym.

14. Karty, przeznaczone do użytku w krajach korony

węgierskiej, gdy nadchodzą z zagranicy przez c. k. komorę graniczną, przekazywać należy zawsze tej komorze królewsko-węgierskiej lub królewsko-kroackiej, która jest najbliższą miejsca zamieszkania strony.

Podobnież karty, przeznaczone do użytku w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, gdy wchodzą przez komorę królewsko-węgierską lub królewską lub królewsko-kroacką, przekazywane będą do jednej z przeznaczonych komor.

Również karty, z zagranicy nadchodzące a przeznaczone do użytku w Bośnii i Hercogowinie, przekazywać należy pod kontrolą karty przewodnej urzędowi podatkowem w Serajewie do oclenia i ostemplowania.

15. W obrocie wewnętrznym pomiędzy Austryą a krajami korony węgierskiej, karty do grania, od których opłacono należytość stemplową, gdy zostały wyrobione lub przywiezione, nie podlegają już żadnej opłacie.

We względzie obrotu wewnęrznego z Bośnią i Hercogowiną wydane będą osobno potrzebne rozporządzenia.

16. Deklaracye towarowe do oclenia i ostemplowania kart zawierać mają prócz tego, co wogólności jest potrzebne, jeszcze następujące szczegóły:

a) wagę kart ryczałtową i czystą,

b) ilość,

c) rodzaj,

d) ilość kart każdej gry i

e) ich jakość, czy lakierowane (dające się myć), czy nie (np. 120 talij whista, nie lakierowanych (nie dających się myć) po 52 kart; 120 talij taroka, lakierowanych, po 54 kart i t. d., i t. d.

17. Komora główna, poddając karty ocleniu, pobierać ma oprócz cła, także przypadającą opłatę stemplową i potwierdzać opłacenie stempla w dokumencie cłowym, mającym służyć za załączkę do regestru, jakoteż w duplikacie deklaracyi, przeznaczonym dla urzędu stemplowego, tęż deklaracyą zaś razem z kartami oclonemi i opłaconemi wydać osobom, do ich odebrania uprawnionym, jeżeli zasługują na zaufanie, aby je dały ostemplować w urzędzie stemplowym, w przeciwnym zaś razie przesłać z wywodem do właściwego urzędu stemplowego.

Komory zapisywać winny otrzymane opłaty stemplowe w regestrze przychodów i składać z nich rachunki przy końcu miesiąca skarbowi stemplowemu.

18. Urzędy stemplowe mają ostemplować nadchodzące z zagranicy karty, opieczętowawszy je wprzódy znaczkami urzędowemi, na których wycisnąć należy pieczęć urzędową i które, za pisemnem potwierdzeniem stron, zapisać trzeba w rachunku, jako użyte na własną potrzebę.

Kart nadchodzących z zagranicy nie wolno przed ostemplowaniem ani wprowadzać w wolny obrót, ani też uchylać od dozoru i kontroli przez odjęcie znaczku urzędowego.

19. Ryciny zwierzchnie do kart, które fabrykant za poprzedniem osobnem zezwoleniem władzy skarbowej (§ 6) sprowadza z zagranicy, podlegające jako takie kontroli, lecz jeszcze nie opłacie stemplowej, deklarować należy według przepisów powyższych.

Po poddaniu ich przepisanej czynności celniczej przesłać je należy do władzy skarbowej powiatowej odbiorcy, a ta wydaje je producentowi kart za potwierdzeniem odbioru, zawierającem wszystkie szczegóły, tyczące się posyłki.

W innych przypadkach odesłać należy posyłkę napowrót zagranicę z zachowaniem przepisów obowiązujących.

20. Karty do grania, wywożone zagranicę pod kontrolą urzędową, są na zasadzie § 1 wolne od opłaty stemplowej, należą jednak do tych towarów, których wywóz strona obowiązana jest udowodnić władzy dochodów niestałych.

Stosowane będzie do nich to samo postępowanie, które przepisane jest pod względem przekazywania towarów zagranicznych nieoclonych, mianowicie pod względem wywozu towarów przewozowych.

21. Deklaracye, tyczące się tychże, podawać trzeba w trzech egzemplarzach jednobrzmiących, zawierających prócz tego, co w ogólności jest potrzebne, jeszcze i szczegóły, wymienione w przepisie o ocleniu kart zagranicznych.

Egzemplarze, pierwszy i drugi tej deklaracyi służą za załączki do regestru, trzeci zaś, potwierdzony urzędownie z wyrażeniem liczby regestru wydanych kart przewodnych, daje się stronie, która dołącza go do regestru przemystowego.

22. Gdy na zasadzie § 4 przedsiębiorstwu, już w ruchu będącemu, daje się pozwolenie do wykonywania przemysłu w miejscach gdzie niema urzędu stemplowego, do stemplowania kart uprawnionego, a przedsiębiorstwo to zamierza wysyłać wyroby swoje zagranicę albo poddawać je ostemplowaniu, natenczas już od miejsca wyrobu aż do komory lub urzędu stemplowego, stosować należy do nich środki przepisane w ustawie o cłach i monopolach dla posyłek, kontroli podlegających.

Wywóz kart nieostemplowanych bez dopełnienia przepisów cłowych i kontrolowych, stanowi według § 15 l. 7 ciężkie przekroczenie defraudacyjne.

23. Karty do grania, przeznaczone do przewozu, deklarować należy wyraźnie jako takie, ekspedyowane zaś będą w taki sam sposób, jak inne towary przewozowe.

24. (Do §§ 4 i 5) Skoro ustawa uznaje przemysł wyrobu kart do grania za wymagający konsensu, tedy nietylko każdy, kto chce znowu uzyskać konsens do trudnienia się wyrobem kart do grania, lecz także wszyscy, karty takie teraz wyrabiający, którzy chcą trudnić się dalej, począwszy od 1 stycznia 1882, przemysłem swoim, obowiązani są podać w sposób przepisany prośbę o udzielenie im do tego konsensu.

Prośbę wnieść należy do władzy przemysłowej pierwszej instancyi, która, z potrzebnemi wyjaśnieniami jako proszący zasługuje na zaufanie i posiada środki do wykonywania przemysłu, pośle ją do władzy skarbowej pierwszej instancyi.

25. Ta ostatnia zarządzi obejrzenie oznajmionych lokali na miejscu i wywód oględzin, razem z aktami pertraktacyjnemi i oświadczeniem, czy proszący był już skazany za przemytnictwo lub za ciężkie przekroczenie defraudacyjne w ogólności, mianowicie zaś za przekroczenia przeciwko przepisom ustawy o stemplu do kart do grania, lub tylko uwolniony dla braku dowodów prawnych, przedstawi przełożonej władzy skarbowej krajowej.

Następnie ta ostatnia pośle akta pertraktacyjne z dołączeniem swojej opinii władzy administracyjnej krajowej, która, jeżeli zachodzą wymogi w § 4, ustęp 1 przepisane, orzeka o prośbie i uwiadamia o wydanem orzeczeniu władzę skarbową krajową, w przypadku zaś 2 przedstawia akta ministerstwu spraw wewnętrznych, które w takim razie wydaje decyzyą w porozumieniu z ministerstwem skarbu.

26. Po otrzymaniu konsensu a przed otwarciem obrotu, fabrykant kart do grania uwiadomić ma dyrekcyą skarbową powiatową, czy i ilu pomocników będzie zatrudniał w swojem przedsiębiorstwie i do jakiej wyłącznej gałęzi fabrykacyi będzie każdego z nich głównie używał, jakoteż wymienić osobę, która ma zastępować go w nieobecności i upoważniona jest do udzielania wykonawcom kontroli skarbowej, żądanych wyjaśnień.

Każdy producent kart utrzymywać ma tygodnik do zapisywania w nim dokładnie nazwisk i zatrudnienia swoich robotników, tudzież kwot im wypłaconych. Książkę tę, gdy się skończy, zachowywać należy jeszcze przez trzy lata.

Władza skarbowa powiatowa zachowuje wszystkie papiery, tyczące się każdego z osobna fabrykanta w jednej okładce.

27. (Do § 6) Gdy fabrykant kart do grania zamierza urządzić drukowanie lub kolorowanie zwierzchnich rycin do kart po za obrębem swoich lokali fabrycznych, podać ma do władzy skarbowej powiatowej prośbę o pozwolenie.

Pozwolenie to udzielane będzie z zastrzeżeniem odwołania i tylko wtedy, gdy drukarnia lub kolorysta, mający się tem zajmować, znajduje się w miejscu, gdzie kontrolę można wykonywać, jakoteż gdy drukarz i kolorysta zgodzą się na to wyraźnie, aby wykonawcy kontroli odbywali u nich rewizye i jeżeli ze stanowiska skarbowego nic im zarzucić nie można.

Wzmiankowaną prośbę załatwia władza powiatowa, jeżeli właściciel drukarni lub kolorysta znajdują się w jej okręgu, natychmiast, w przeciwnym zaś razie po poprzedniczem

zniesieniu się z tą władzą skarbową, w której okręgu leży miejsce zamieszkania przerzeczonych osób.

Producenci kart do grania utrzymywać mają osobną książkę do zapisywania zwierzchnich rycin do kart, u drukarza zamówionych. W książcę tej zapisywać należy szczegółowo po lewej stronie ryciny, które producent zamówił a po prawej stronie te, które drukarz odstawił.

Jeżeli drukarz mieszka w innem miejscu monarchii, producent kart zapisywać powinieen w księdze zamówień także daty odstawy i dołączyć tyczące się tego dokumenty.

Drukarze zwierzchnich rycin do kart obowiązani są utrzymywać regestry rzeczonych rycin podług wzoru *C*, tak samo, jak producenci regestry kart do grania, które wyrabiają.

Podobnież producenci kart utrzymywać mają podług wzoru dokładny regestr ilości i rodzaju kart danych do kolorowania z wyrażeniem daty zamówienia i odbioru.

Dając karty do kolorowania producent kart wyznaczyć ma odpowiedni termin do ich zwrócenia i czuwać nad tem, aby mu wszystkie zwrócono, nawet te, które się przy kolorowaniu lnb w jakikolwiek inny sposób popsuły.

29. (Do § 7) Według ustępu 1 § 7, przemysłowcy dostarczyć mają władzy skarbowej ua okaz trzy nieopakowane i nieostemplowane gry każdego rodzaju kart do grania, które wyrabiać zamierzają, razem z należącemi do nich okładkami.

Z tych trzech gier, ta tylko, która ma być posłana drukarni rządowej, powinna mieć postać handlową, atoli bez znaczka do pieczętowania, nieostemplowana i tylko sznurkiem na krzyż związana, dwie zaś drugie gry dostarczyć należy w całych arkuszach, gotowych, lecz jeszcze nie rozciętych.

Władza rozcina te ostatnie podług rozmiarów zwykłego arkusza papieru, zeszyje wolno nicią te części bez uszkodzenia malowidła, z należącą do nich okładką i oba końce nici przymocuje do papieru zwierzchniego pieczęcią urzędową i pieczęcią strony.

Na tym zwierzchnim papierze zanotować należy nazwisko i miejsce zamieszkania fabrykanta, rodzaj i liczbę okazu gry, tudzież ilość kart do niej wchodzących, poczem komisya i fabrykart podpisują się a wreszcie wyciska się pieczęć urzędową i pieczęć firmy.

Urzędy stemplowe i drukarnia rządowa utrzymują dokładny regestr tych gier okazowych i zachowują je pod zamknięciem.

30. Z kart nadliczbowych i braków wybrać należy przedewszystkiem karty, na których się stempel wyciska, tudzież wszystkie króle i zniszczyć.

Zwyczajnie co trzy miesiące fabrykant lub jego robotnicy popsuć mają karty nadliczbowe i braki w obecności wykonawcy kontroli, tak, aby nie można było używać ich do grania.

W tym celu albo obcina się jeden róg każdj z osobna karty na dwa aż do trzech centymetrów, albo nacina się głęboko każdą kartę w połowie strony dłuższej także na dwa aż do trzech centymetrów. Na przedstawienie fabrykanta władza skarbowa krajowa pozwolić też może, aby karty do grania czynione były w inny sposób niezdatnemi do użytku, jakoteż, aby fabrykanci w ciągu wyznaczonego terminu wzięli na użytek karty służące do wymiany, które zachowywać należy pod starannem zamknięciem.

31. (Do § 9) Oznajmienie kart tutejszo-krajowych do ostemplowania, sporządzone podług wzoru *E*, podawać należy w trzech egzemplarzach i trzeba w niem wyrazić:

a) imię i nazwisko lub firmę fabrykanta,
b) miejsce wyrobu,
c) rodzaj gier,
d) ilość kart każdego rodzaju,
e) czy karty są lakierowane (do mycia) czy nie,
f) przypadającą od każdego rodzaju kwotę opłaty a przy końcu sumę ogólną należytości.

Należytość złożyć należy w kasie skarbowej do tego przeznaczonej, która sprawdzić ma dokładność podanych cyfr i zatrzymuje jeden egzemplarz oznajmienia jako dowód, potwierdzić w dwóch drugich egzemplarzach wniesienie zapłaty, poczem dopiero nastąpić może ostemplowanie.

Urząd stemplowy, sprawdziwszy treść posyłki i oznaj-

mienia, zatrzymuje jeden egzemplarz oznajmienia dla dołączenia go do swego dziennika, a drugi, po ostemplowaniu kart, zwraca stronie.

Przełożony urzędu stemplowego czuwać ma jak najtroskliwiej nad tem, aby stempel odciskany był ile możności czysto i wyraźnie a przeto, aby przy stemplowaniu wystrzegano się zbytniego pospiechu i nieuwagi.

Gdy więc karty zostaną oddane do stemplowania, winien stosownie do ich ilości a według kolei, w której oddawcy po sobie następują, tudzież w miarę siły machiny, wyznaczyć natychmiast oddającemu, kiedy może zgłosić się po karty ostemplowane.

32. Dla ułatwienia producentom kart, iżby mogli trzymać ciągle na składzie większą ilość stemplowanych kart do grania i wykonywać niezwłocznie zamówienia z krajów tutejszych, upoważniono w § 9, ustęp 2 ustawy Władze skarbowe krajowe do prorogowania na prośbę producentów opłaty stemplowej od kart, wyrabianych w obszarze, w którym ustawa obowiązuje, najwięcej na trzy miesiące, za odpowiedniem zabezpieczeniem.

Pozwolenie to daje się tylko z zastrzeżeniem odwołania w każdym z osobna przypadku.

33. Zabezpieczenie to stanowić mogą tak samo jak zabezpieczenie kredytowego podatku, od cukru burakowego, piwa i gorzałki, w myśl istniejących przepisów (rozporządzenia ministerstwa skarbu z dnia 5 lutego 1852, (Dz. u. p. Nr. 43) § 6 i z dnia 18 czerwca 1878 (Dz. u. p. Nr. 73), papiery następujące:

a) c. k. austryackie papiery państwa według kursu dziennego, lecz nie nad wartość imienną;

b) następujące papiery publiczne austryackie aż do dwóch trzecich części ich wartości obiegowej:

1. Obligacye pożyczki gminy miasta Wiednia, (Dz. u. p. 1867 Nr. 58, Dz. u. p. 1875, Nr. 50).

2. Listy zastawne zakładów kredytowych ziemskich i innych trudniących się udzielaniem pożyczek hipotecznych, wypuszczane w obieg za zezwoleniem lub pod dozorem rządu (Dz. u. p. 1868, Nr. 93).

3. Obligacye kolei żelaznych z prawem pierwszeństwa, jeżeli odsetki i zwrot kapitału są przez rząd poręczone (Dz. u. p. 1870, Nr. 33).

4. Obligacye pożyczki głodowej galicyjskiej (Dz. u. p. 1875 Nr. 60).

5. Obligacye pożyczki miasta Pragi (Dz. u. p. 1875 Nr. 79).

6. Obligacye pożyczki miasta Gradcu (Dz. u. p. 1876 Nr. 57).

7. Obligacye udziałowe pożyczki na uregulowanie Dunaju (Dz. u. p. 1870, Nr. 36 i Dz. u. p. 1878, Nr. 19).

W obudwu przypadkach *a)* i *b)* dołączyć należy do papierów kredytowych odpowiedni dokument zastawu podług wzoru *F*, zawierający oświadczenie jako stanowią rękojmią przedłużonych opłat stemplowych.

Gdyby kurs obiegowy papierów, złożonych na zabezpieczenie opłat stemplowych, zmniejszył się o dziesięć od sta, producent kart winien uzupełnić rękojmią aż do kwoty pierwotnie obliczonej.

c) Zapis hipoteczny podług wzoru *G*, zawierający takież samo zastrzeżenie, o ile czyni zadość warunkom bezpieczeństwa sierocego. Jeżeli zapis hipoteczny wystawia kto inny, a nie sam producent, mający stempel opłacić, właściciel hipoteki winien przyjąć odpowiedzialność razem z obowiązanym do opłaty, niepodzielnie.

Sprzęty i przyrządy, do wykonywania przedsiębiorstwa, potrzebne a znajdujące się w budynku, w którym karty do grania są wyrabiane, chociażby z budynkiem tym były połączone stale i nierozdzielnie, potrącić należy z wartości ogólnej, która ma być policzona do wymierzenia rękojmi.

34. Producent kart do grania, który aż do pewnej oznaczonej kwoty najwyższej chciałby w pewnym szczególnym przypadku, lub też zawsze w ciągu jednego lub więcej lat korzystać z dozwolonej prawnie prorogacyi opłaty stemplowej, winien podać prośbę, a to do właściwej Władzy skarbowej krajowej i wymienić w niej sumę, którą chce, aby mu kredytowano, tudzież jakie zamierza dać zabezpieczenie.

Do podań i dokumentów, które się tego tyczą, stosowane będą pozycye 44 *q* i 102 *d* ustawy o opłatach.

Władza skarbowa krajowa rozstrzyga w swoim zakresie działania, czy zachodzą warunki potrzebne do kredytowania opłat i w jakiej rozciągłości pozwolenie udzielone być może. Pozwolenie to do zabezpieczenia opłat dawane będzie najwięcej na trzy lata, Obowiązani do opłaty uwiadomieni będą o decyzyi pisemnie.

35. Producent kart, któremu prorogowano opłatę, podając do kasy stemplowej, także w trzech jednobrzmiących egzemplarzach (ustęp 20), oznajmienie, tyczące się stemplowania kart do grania, odwołać się ma do decyzyi, którą mu prorogacyi dozwolono i nadmienić, czy w tym przypadku chce czy nie chce korzystać z prorogacyi.

36. Kasy stemplowe a względnie wyżsi urzędnicy tychże powinni mieć dokładną ewidencyą prorogowanych opłat i utrzymywać osobny regestr tychże, w którym zapisywać należy po jednej stronie wszystkie szczegóły, tyczące się prorogacyi a po drugiej wszystkie szczegóły, tyczące się zapłacenia należytości stemplowych.

Z końcem każdego miesiąca zrobić należy wyciąg z tego regestru, dający wierny obraz wszystkich stosunków kredytowania i przesłać go do wydziału rachunkowego, który winien zbadać go dokładnie i o zachodzących wątpliwościach uwiadomić natychmiast Władzę skarbową kierującą.

Wyżsi urzędnicy urzędu stemplowego utrzymują także wykaz kart stemplowanych tak za gotówkę jak i na kredyt, który winien zgadzać się dokładnie ze stanem regulatorów i z regestrami kasowemi. Wykaz ten *H*, zamknąć należy co miesiąc i przedstawić go razem z oznajmieniami wydziałowi rachunkowemu do dalszego urzędowego załatwienia.

37. W dniu, w którym kończy się prorogacya, wnieść należy punktualnie kwoty prorogowane do wzmiankowanej kasy. Jeżeli dniem tym jest niedziela lub święto powszechne, zapłacić trzeba w następnym dniu roboczym.

Gdyby zapłaty nie wniesiono w czasie właściwym, kasa wstrzymać ma natychmiast wszelkie dalsze przedłużenie

i uwiadomić Władzę skarbową celem zarządzenia postępowania egzekucyjnego.

38. Za czas dozwolonej prorogacyi nie płaci się skarbowi państwa odsetków, natomiast od opłat stemplowych, zalegających po upływie dozwolonej prorogacyi, płacić należy odsetki za zwłokę po sześć od sta.

39. Opłaty stemplowe prorogowane, a w czasie właściwym nie wniesione, ściągane będą razem z odsetkami za zwłokę w sposób przepisany do ściągania zaległych podatków monarszych.

40. Gdyby karty wyrobione w obszarze, w którym ustawa obowiązuje i ostemplowane, podczas przechowania lub pakowania w lokalach fabrycznych na to przeznaczonych, popsuły się wskutek nieprzewidzianego przypadku i gdyby na tej podstawie miano żądać przyzwolonego ustawą darowania lub zwrotu opłat, podać należy w przeciągu 48 godzin do Władzy skarbowej pierwszej instancyi uwiadomienie, w ostatnim ustępie § 9 ustawy, przewidziane.

Jeżeli z rozprawy w tym względzie przeprowadzonej, okaże się, że twierdzenia fabrykanta są prawdziwe, zasięgnąć należy przepisaną drogą służbową decyzyi ministerstwa skarbu.

W tymże samym terminie przesyłać należy rzeczonej Władzy skarbowej uwiadomienie także wtedy, gdyby urzędowe znaczki do pieczętowania lub karty do grania nieostemplowane popsuły się wskutek nieprzewidzianego przypadku w lokalach przeznaczonych na ich zachowywanie.

Wzmiankowana Władza skarbowa rozstrzyga na podstawie poczynionych dochodzeń, czy popsute znaczki do pieczętowania lub karty mogą być stosownie do decyzyi w tym względzie wydanej zapisane na wydatek w regestrze przemysłowym lub czy ma być wytoczone postępowanie z powodu niedokładnego utrzymywania ksiąg przemysłowych.

41. (Do § 10). Producenci kart do grania którzy w tym samym lokalu wyrabiają i sprzedają karty do gry obowiązani są zachowywać karty ostemplowane oddzielnie od innych np. w szafie.

42. (Do § 11). Producenci kart do gry obowiązani są utrzymywać parafowane regestry swego przedsiębiorstwa, które wydawać im będzie Władza skarbowa za zwrotem kosztów ich wyrobu.

Regestry te przedstawiać mają wierny obraz ich przedsiębiorstwa, od dnia 1 stycznia 1882 i winny być wydrukowane według dołączonych wzorów.

43. W regestrze produkcyi *J* zapisywać należy karty gotowe, jeszcze nieostemplowane, jak tylko zostaną pocięte na talie podzielone i w okładkę zapakowane.

Stan jaki będzie dnia 31 grudnia 1881 a na przyszłość stan w chwili każdego zamknięcia regestrów (ustęp 46) zapisać należy w nowym regestrze jako pierwszy wpływ.

Otrzymane znaczki do pieczętowania zapisywać należy w wyznaczonej na to rubryce tego regestru, dołączając kontrakwit urzędu stemplowego.

Do rege tru obrotu *K*, mianowicie do części jego przeznaczonej do zapisywania obrotu zagranicznego, dołączyć należy potwierdzenie komory jako karty zostały wywiezione za granicę, tudzież rewers spedytora lub przedsiębiorcy przewozu, który z polecenia producenta kart podjął się wywieść je za granicę.

Opłacenie należytości stemplowej od kart przeznaczonych na sprzedaż w kraju, udowodnić należy potwierdzeniami urzędowemi, które mają być dołączone do regestru obrotu.

45. Regestr sprzedaży wzór *L*, przeznaczony jest do zapisywania odbytu krajowego i producent kart winien utrzymywać go oddzielnie.

Jeżeli karty do grania sprzedaje w dwóch lub więcej oddzielnych lokalach, utrzymywać winien w każdym lokalu osobny regestr sprzedaży.

Zapisywać w nim trzeba nazwiska i miejsca zamieszkania tylko tych kupujących, którzy nabywają karty dla kupczenia niemi lub na użytek gospód, kawiarni albo stowarzyszeń, w których lokalu grywają w karty.

Wszelkie inne sprzedaże zapisywać można ryczałtowo,

z końcem dnia lub wtedy, gdy się regestr zamyka z powodu rewizyi urzędowej.

46. Wzmiankowane regestry zamykać należy co pół roku, z końcem czerwca i grudnia. Po zamknięciu odbierają je wykonawcy kontroli i przepisaną drogą przesyłają wydziałowi II rachunków specyalnych z opłat bezpośrednich, który posyła go do wydziału III rachunków specyalnych z ceł i podatku konsumcyjnego, celem zbadania ich w obu tych władzach cenzuralnych, ze względem na karty do grania, stosownie do duplikatów deklaracyi otrzymane, ostemplowane, tudzież za granicę wysłane, w przeciwstawieniu do odnośnych rachunków urzędowych.

47. Handlujący kartami utrzymywać mają regestr sprzedaży podług dołączonego wzoru *M*, w którym zapisywać należy pobór kart do grania z dokładnem wymienieniem fabrykanta, ilości, rodzaju i jakości (czy lakierowane, dające się myć lub nie) i ilości kart każdego rodzaju, tudzież dnia odbioru. Odbyt dzienny zapisywać należy tylko sumarycznie.

Regestr ten, do którego dołączyć należy rachunki, listy przewozowe itp. mieć trzeba na pogotowiu dla wykonawców kontroli i pięć lat przechowywać.

48. Zaniedbanie utrzymywania regestrów w ustępach 43, 44, 45 i 47 przepisanych, karane będzie według § 16 ustawy.

49. (Do § 13). Gdy w myśl § 13 ustawy ściągnięta być ma podwyższona opłata stemplowa bez wytaczania postępowania karnego, na podstawie wywodu, stwierdzającego przekroczenie ustawy, nakaz płatniczy wydać ma w takim razie Władza skarbowa pierwszej instancyi.

50. Rekurs przeciwko temu nakazowi płatniczemu podawać można do tejże Władzy w przeciągu dni 30 od doręczenia a dalszy, przeciwko orzeczeniu Władzy skarbowej krajowej, do tejże, w tym samym terminie.

Gdy zachodzą okoliczności na wzgląd zasługujące, Władza do odebrania rekursu umocowana, może termin odpowiednio przedłużyć na prośbę interesowanego, przed upływem pierwotnego terminu, jeśli ten w dniu podania prośby jeszcze

nie upłynął, celem wniesienia zamierzonego środka prawnego (ustawa z dnia 19 marca 1876, Dz. u. p. Nr. 28).

51. (Do §§ 14, 15 i 16). Zakres działania kierujących Władz akcyzowych i sądów do spraw defraudacyjnych pod względem wydawania wyroków z powodu przekroczeń defraudacyjnych w § 15 wzmiankowanych, uregulowany jest odnośnymi przepisami ogólnymi.

52. (Do § 23). Podwyższone opłaty, ściągnięte na podstawie nakazów płatniczych, zapisywać należy na rachunek skarbu stemplowego, grzywny zaś, wpływające wskutek wyroku lub drogą odstąpienia, na rachunek funduszu kar defraudacyjnych.

Ściągnięte opłaty stemplowe wpływają także i w tych przypadkach do skarbu stemplowego.

53. (Do § 24). Producenci kart do grania i kupczący niemi obowiązani są najpóźniej dnia 3 stycznia 1882 uwiadomić pisemnie urząd stemplowy, lub jeżeli w ich siedzibie niema takiego urzędu, właściwy urząd podatkowy lub komorę albo oddział straży skarbowej, jaki zapas kart w dniu 1 stycznia 1882 roku mieli u siebie w zachowaniu lub innym dali w zachowanie, podając przy tem ilość kart każdego rodzaju.

54. Producenci kart mają nadto oznajmić, które karty już do końca grudnia 1881 zostały według przepisu ostemplowane, które gry i w jakiej ilości mają być niezwłocznie poddane ostemplowaniu dodatkowemu lub wywiezione za granicę, lub też tymczasowo zachowywane aż do wywozu za granicę lub aż do ostemplowania.

55, Urząd, odbierający te uwiadomienia, ma niezwłocznie przekonać się o ich dokładności; opisać ilość kart na okładkach talij aż do końca grudnia 1881 według przepisu ostemplowanych, które stosownie do swojej jakości i ilości kart nie potrzebują dodatkowego ostemplowania; opatrzyć karty znaczkami do pieczętowania i na tych ostatnich wycisnąć pieczęć urzędową czarną barwą (§ 7).

Znaczki po 15 ct. w ilości do tego potrzebnej wydać należy wykonawcom kontroli.

56. Do tych zaś kart, które od 1 stycznia 1882 podlegają wyższej niż dotąd opłacie stemplowej, które przeto poddane być mają dodatkowemu ostemplowaniu, producenci kart i kupczący niemi obowiązani są albo dodać nowe okładki podług przepisu § 7 ustawy, albo na dotychczasowych dopisać potrzebne szczegóły a wykrój, przeznaczony na znaczek stemplowy o tyle powiększyć, aby było dość miejsca na nowy znaczek stemplowy lub przynajmniej na większą część tegoż obok dawnego znaczka stemplowego i aby wskutek tego drugie ostemplowanie było widać.

Do takich talij używać należy tych znaczków do pieczętowania, które odpowiadają opłacie stemplowej przypadającej według ustawy z dnia 15 kwietnia 1881.

Utrzymywać należy osobny regestr stemplowania dodatkowego kart do grania, ułożony podług wzoru *N*.

57. Producenci kart i kupczący niemi, w których siedzibie niema urzędu stemplowego, upoważnionego do stemplowania kart, obowiązani są oddać talie, wymagające dodatkowego ostemplowania z dołączeniem przypadającej nadwyżki, właściwemu urzędowi podatkowemu lub najbliższej komorze, albo najbliższemu oddziałowi straży skarbowej za potwierdzeniem odbioru, celem przesłania ich właściwemi urzędowi stemplowemu do dodatkowego ostemplowania.

58. Według przerzeczonego przepisu właściciele lokali publicznych, w których karty do grania bywają spożytkowywane sposobem zarobkowania, są także obowiązani poczynić kroki co do kart podlegających dodatkowemu ostemplowaniu w terminie, który w § 24 ustawy jest dla nich wyznaczony.

59. Gdy karty do grania już w używaniu będące, które do innych osób należą, zaczną podlegać obowiązkowi dodatkowego ostemplowania, można także oddać właściwemu urzędowi stemplowemu, lub gdyby w siedzibie tych osób nie było takiego urzędu, urzędowi podatkowemu lub komorze, albo oddziałowi straży skarbowej, tylko pojedyncze karty, do ostemplowania przeznaczone, z dołączeniem dopłaty, celem przesłania ich właściwemu urzędowi stemplowemu do dodatkowego ostemplowania.

W duchu przepisów 53—49 postępować należy także z temi kartami, które aż do końca grudnia 1881 poddane były przepisanemu ostemplowaniu w krajach korony węgierskiej.

60. W krajach korony węgierskiej wolno będzie w okresie przejściowym, tj. aż do dnia 31 marca 1882, stemplować dodatkowo karty do grania nietylko w urzędach stemplowych w ustępie 3 wzmiankowanych, lecz także w królewsko-węgierskich urzędach podatkowych w Pożoniu, Szoproniu, Pięciucerkwiach, Koszycach i Kołoszu, do którego to celu te ostatnie urzędy zaopatrzone będą machinami stemplowemi, jakie są używane w urzędach podatkowych w Debreczynie, Temeswarze, Zagrzebiu i Rjece.

Wzór *A*. Wiedeń, dnia 20 stycz. 1882.

Zamówienie Nr. 2

znaczków urzędowych do pieczętowania kart do grania na miesiąc luty 1882 (i jako dodatek do poboru styczniowego 1882)

po 15 ct. 1000 tysiąc) sztuk
po 30 ct. 500 (pięćset) sztuk
po 60 ct. 100 (sto) sztuk.

(L. S.) N. N.,
Producent kart do grania.

podano 21 stycznia 1882.

Żądane znaczki do pieczętowania wydane zostały na dniu dzisiejszym razem z kartą poboru Nr. 30.

Wiedeń dnia 21 stycznia 1882.

(L. S.) N. N., Kontrolor. N. N., Rządca.

Wzór *B*. Wiedeń dnia 21 stycz. 1882.

Karta poboru Nr. 30.

Producentowi kart do grania N. N. w Wiedniu wydano w dniu dzisiejszym na zamówienie Nr. 2 z 20 stycznia 1882 następujące znaczki urzędowe do pieczętowania kart do grania:

po 15 ct. 1000 (tysiąc) sztuk
po 30 ct. 500 (pięćset) sztuk
po 60 ct. 100 (sto) sztuk.

(L. S). N. N., Kontrolor. N. N., Rządca.

Wzór C.

REGESTR

zwierzchnich rycin do kart, zamówionych u właściciela drukarni N. N. w . . . . . i odstawionych.

Nr. bieżący	Dzień otrzymania zamówienia Nr. z dnia	Nazwisko i miejsce zamieszkania producenta kart do grania	Stosownie do pozwolenia urzędowego	Rodzaj zamówionych gier	o ć	Ilość kart	Ogólna ilość arkuszy	Dzień odstawy	Stosownie do rachunku Nr. z dnia	Uwaga

Wzór D.

REGESTR

zwierzchnich rycin do kart, wydanych do kolorowania przez producenta kart do grania N. N. w . . . . . i odebranych napowrót

Nr. bieżący	Data i Nr. wykazu kart do grania, wydanych do kolorow.	Wyznaczony dzień odstawienia	Nazwisko i miejsce zamieszkania kolorysty	Stosownie do pozwolenia urzędowego Nr.	Rodzaj gier wydanych do kolorowania	Ilość	Oznajm. Nr.	Ilość kart	Dzień odst.	Uwaga

Wzór E.

Wiedeń, dnia . . . . . 18 . .

OZNAJMIENIE Nr.

kart do grania poniżej wyszczególnionych mojego wyrobu (które sprowadziłem i ocliłem) do ostemplowania za zapłaceniem w gotówce (zakredytowaniem) należytości stemplowej.

Nr. bieżący	Ilość gier do ostemplowania przedstawionych	Nazwa gier	Ilość kart każdej gry	Lakierowane lub dające się myć	Nie dające się myć	Opłata stemplowa od jednej gry . . . c.	Razem zł.	Razem c.
1	50	Niemieckich, przednich, podwójnych	32	1	—	30	15	—
2	100	Niemieckich podwójnych .	32	—	1	15	15	—
3	25	» szwajcarsk. nl.	36	—	1	15	3	75
4	100	Taroka kawarnianych nl. .	54	1	—	60	60	—
5	50	» maskowych nl. . .	54	—	1	30	15	—
6	50	Whista teatralnych nl. . .	52	—	1	30	15	—
7	25	Piqueta, salonowych nl. .	32	—	1	3	3	50
	400	gier Należytość ogólna .	.	. .	.	. .	127	50

Wyraźnie: Sto dwadzieścia siedm złotych 50 c.

(L. S.) N. N.

Podano . . . . . 18 . . Producent kart w N.

Sprawdzono i kwotę 127 zł. 50 c., wyraźnie: Sto dwadzieścia siedm złotych 50 c., potwierdzono.

Należytość ta została (pod art. dzien. . . . . odebrana) zabezpieczona i aż do . . . . 18 . . prorogowana.

Wiedeń, dnia . . . . . 18 . .

(L. S.) N. N. N. N.

Widziano i zanotowano, karty drugostronne wyszczególnione dnia . . . . . 18 . . (czarno) dwiema barwami ostemplowano i producentowi dnia . . . . 18 . . (za pośrednictwem . . . . . w . . . . .) wydano.

C k. urząd stemplowy . . . . . .

Wiedeń, dnia . . . . . 18 . .

(L. S.) N. N. N. N.

Wzór F.

Dokument zastawu.

Podpisanemu producentowi kart do grania N. N. w . . . . . przy ulicy . . . . . pod L. . . . dozwoloną została rozporządzeniem c. k. . . . . z dnia . . . . . L. . . . . prolongacya opłat stemplowych od kart, w jego zakładzie wyrabianych a w czasie od . . . . . aż do . . . . . c. k. urzędowi . . . . . w . . . . . do ostemplowania przedstawionych, aż do sumy . . . . zł r. wyraźnie . . . . . pod warunkami i zastrzeżeniami w tej mierze istniejącymi i które władza skarbowa w przyszłości przepisze, mianowicie z zastrzeżeniem odwołania kiedykolwiek.

Na zabezpieczenie przerzeczonej sumy prorogowanej podpisany . . . . . daje niniejszem c. k. Skarbowi w zastaw aż do kwoty . . . . zł r. wyraźnie . . . . . z 6% odsetkami za zwłokę, gdyby się należały od zaległości i kosztami ściągnięcia, gdyby powstały (tu wymienić należy papiery obiegowe ze wszystkiemi oznakami), które celem nabycia prawa zastawu złożone zostały w . . (tu wymienić kasę).

Niżej podpisany . . . . . oświadcza nadto, iż na wypadek niezapłacenia w czasie właściwym kwot prorogowanych z należytościami pobocznemi, przyznaje c. k. Skarbowi prawo sprzedania na giełdzie niezwłocznie, mianowicie bez interwencyi sądowej. powyższych papierów publicznych i pokrycia dochodem z przedaży zaległości, tudzież należytości pobocznych.

W sprawach spornych, w których skarb publiczny miałby wystąpić jako powód, jakoteż w celu wyjednania odnośnych środków zabezpieczających i egzekucyjnych, c. k. Prokuratorya skarbowa w . . . . . będzie miała prawo czynić kroki u tych sądów, znajdujących się w tej siedzibie urzędowej, które byłyby właściwemi do rozstrzygania takich spraw spornych i pozwalania na takie środki ubezpieczające i egzekucyjne, gdyby pozwany w . . . stale mieszkał.

Dla większej wiary i mocy kładzie podpis uwierzytelniony.

(Data:) (Podpis:)

Wzór G.

Dokument zastawu.

Podpisanemu producentowi kart do grania N. N. w . . . . . przy ulicy . . . . . pod L. . . . dozwolona została rozporządzeniem c. k. . . . . z dnia . . . . . L. . . . prorogacya opłat stemplowych do kart, w jego zakładzie wyrabianych a w czasie od . . . . . aż do . . . . . c. k. urzędowi . . . . . w . . . . . do ostemplowania przedstawionych aż do sumy . . . . . złr. wyraźnie . . . . . pod warunkami i zastrzeżeniami w tej mierze istniejącymi i które władza skarbowa w przyszłości przepisze, mianowicie z zastrzeżeniem odwołania kiedykolwiek.

Na zabezpieczenie przerzeczonej sumy prorogowanej podpisany . . . . . daje niniejszem c. k. Skarbowi w zastaw aż do kwoty . . . . złr., wyraźnie . . . . . z 6% odsetkami za zwłokę, gdyby się należały od zaległości i kosztami ściągnięcia, gdyby powstały (dokładne oznamionowanie hipoteczne realności) jako hipotekę i pozwala, aby na tejże realności zahipotekowane zostało niezwłocznie na rzecz c. k. Skarbu bezwarunkowe prawo zastawu dla zabezpieczenia sumy . . . . . złr. wal. austr. z 6% odsetkami i kosztami ściągnięcia aż do kwoty najwyższej 200 złr.

W sprawach spornych, w których skarb publiczny miałby wystąpić jako powód, jakoteż w celu wyjednania odnośnych środków zabezpieczających i egzekucyjnych, c. k. Prokuratorya skarbowa w . . . . . będzie miała prawo czynić kroki u tych sądów, znajdujących się w jej siedzibie urzędowej, które byłyby właściwemi do rozstrzygania takich spraw spornych i pozwalania na takie środki ubezpieczające i egzekucyjne, gdyby pozwany w . . . stale mieszkał.

Dla większej wiary i mocy kładzie podpis uwierzytelniony.

(Data:) (Podpis:)

Wzór H.

WYKAZ

prorogowanych należytości stemplowych od kart do grania, które kasa . . . . . w . . . . . ostemplowała w miesiącu . . . . . 18 . .

Należytość płatna							Zapłacona	
w		stosownie do N		Nazwisko i miejsce zamieszkania producenta kart	Kwota		stosownie do art. dziennika	Kwota
dniu	miesiąca i roku	oznajmienia	regestru		złr.	c.		złr. c.

Wzór J.

REGESTR

. . . . . **wyrabiającego karty do grania**

Liczba bieżąca	Data: Dzień	Data: Miesiąc	Data: Rok		Niemiec. lakierowane, dające się myć	Niemiec. nie dające się myć
1	—	—	—	Zapas z roku przeszłego	—	50
2	2	stycz.	1882	Stosownie do karty poboru N. 1 z r. 1882	—	—
3	5	«	«	Nowo zrobionych	100	150
4	12	«	«	« «	—	250
5	19	«	«	« «	—	300
				Zrewidowano i zamknięto z dnia 20 stycznia 1882	100	750
				Odciągnąwszy od tego stosownie do regestru obrotu		
				Pozostać powinna reszta		
				którą po ścisłem obliczeniu rzeczywiście znaleziono.		
				N. N., Respicyent — N. N., Fabrykant kart.		
				N. N., Dozorca starszy.		
				i t. d.		
				Zamknięto dnia 30 czerwca 18 . .		
				Z tego odpada stosownie do regestru obrotu		
				Pozostaje w zapasie na II półrocze.		
				18 . . ilość przeniesiona dokładnie do regestru produkcyi II półrocza.		
				N. N., Fabrykant kart.		

PRODUKCYI

w . . . . . .

Pikiet: lakierowane dające się myć	Pikiet: nie dające się myć	Whist: lakierowane dające się myć	Whist: nie dające się myć	Tarok: lakierowane dające się myć	Tarok: nie dające się myć	Włoskie: lakierowane dające się myć	Włoskie: nie dające się myć							Odbiór znaczków do pieczętowania po centów: 15	30	60
ilość talij														sztuk		
—	38	—	45	20	60	—	12	—	—	—	—	—	—	28	34	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2000	1000	100
—	100	—	150	200	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	100	—	200	100	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	100	200	100	300	100	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	338	200	495	620	310	—	112	—	—	—	—	—	—	2028	1034	160

Wzór K.

REGESTR

. . . . . **producenta kart do grania**

a) w obrocie zagranicznym

Liczba bieżąca	Data	Do kogo i dokąd	Według cedułv celniczej Nr	Niem. lakierowane, dające się myć	Niem. nie dające się myć	Pikiet lakierowane, dające się myć	Pikiet nie dające się myć	Whist lakierowane, dające się myć	Whist nie dające się myć	Tarok lakierowane, dające się myć	Tarok nie dające się myć	Włosk. lakierowane, dające się myć	Włosk. nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć
				Ilość talij															

OBROTU

w . . . . . .

b) ostemplowano do obrotu krajowego

Liczba bieżąca	Data	Według kwitu kasowego	Niem lakierowane, dające się myć	Niem nie dające się my	Pikiet lakierowane, dające się myć	Pikiet nie dające się myć	Whist lakierowane, dające się myć	Whist nie dające się myć	Tarok lakierowane, dające się myć	Tarok nie dające się myć	Włosk. lakierowane, dające się myć	Włosk. nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	Użyte znaczki do pieczętowania po centów 15	30	60
			Ilość talij																sztuk		

Wzór L.

REGESTR SPRZEDAŻY

. . . . . **producenta kart do grania w** . . . . . .

Liczba bieżąca	Data	Nabywcy	Niemieck.		Pikiet		Whist		Tarok		Włosk.							
			lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć
1	$^{5}/_{1}$ 1882	Zapas z przeszł. r.																
		Przybyło wedł. reg. obrotu pozycya .																
		Razem . .																
2	$^{6}/_{1}$ »	Franciszek Keil, kupiec w Badenie stownie do rewersu pocztowego .																
3	» »	Właściciel kawiarni N. N. w . . .																
4	» »	Drobna sprzedaż .																
		Razem . .																
		Zostaje .																
5	$^{8}/_{1}$ »	Kasyno w Krems stosownie do rewersu spedytora N																
6	» »	Antoni Kurz w St. Pölten stosow. do																
7	» »	Drobna sprzedaż .																
		Razem . .																
		Zostaje .																
8	$^{9}/_{1}$ »	Przybyło wedł. reg. obrotu pozycya .																
		Razem . .																

REGESTR SPRZEDAŻY.

Wzór M.

REGESTR

. . . . . **kupczącego kartami do grania**

Liczba bieżąca	Data otrzymania	Nazwisko i otrzymania zamieszkania producenta kart do grania	Stosownie do rachunku listu przewozowego i t. d.	Otrzymano — Ilość talij											
				Niem.		Pikiet		Whist		Tarok		Włosk			
				lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć

SPRZEDAŻY

w . . . . . .

Liczba bieżąca	Dzień sprzedaży	Sprzedano — Ilość talij													
		Niem.		Pikiet		Whist		Tarok		Włosk.					
		lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć	lakierowane, dające się myć	nie dające się myć

Wzór N.

WYKAZ

kart do grania poddanych stemplowaniu dodatkowemu.

Liczba bieżąca / Data	Nazwisko i mieszkanie strony	Ilość talij / Rodzaj	Ilość kart każdej talji	Jakość: lakierowane, dające się myć	Jakość: nie dające się myć	Opłacona należyta ilość stemplowa: przed 1 stycznia 1882 zł.	przed 1 stycznia 1882 c.	Dodatkowo zł.	Dodatkowo c.	Art. dzien.	Użyte znaczki do pieczętowania ct. 15	30	60

Rozp. Minist. skarbu z dnia 2 listopada 1881, Nr. 128, Dz. u. p. którem ogłasza się opis węgierskiego znaczka do pieczętowania kart do gry.

Ku uzupełnieniu rozporządzenia wykonawczego z dnia 27 października 1881 do ustawy z dnia 15 kwietnia 1881 o stemplu od kart do gry, (Dz. u. p. Nr. 43), podaje się niniejszem do wiadomości opis znaczków węgierskich do pieczętowania kart do gry.

Węgierskie znaczki do pieczętowania zrobione są z cienkiego białego papieru, mają 22 cm. długości a 4 cm. szerokości, są wydrukowane barwisto i czarno, a strona ich odwrotna jest nagumowana.

W polu środkowem kartki na trzy pola podzielonej obwódką czarno wydrukowaną, 3 mm. szeroką, otoczonem i mającem razem z nią 7·2 cm. długości, wyobrażony jest herb państwa węgierskiego, główną ryciną znaczka będący, wydrukowany barwisto na tarczy okrągłej gwiloszowanej z brzegami ozdobnymi, a od góry i od dołu małemi półkołami uzupełnionej.

Po nad herbem węgierskim jest napis: »Zarjegy a jákékkártyára« i liczba roku, po obu zaś bokach kwota stempla literami, a pod herbem cyfrą arabską wyrażona. Pod tąż znajduje się tekst 14 wierszowy, wydrukowany czarno:

»A megröviditett bélyegilleték ötvenszeres összegével egyenlö birsággal terkeltetik, a ki nem bélyegzett, v. a hiv. zárjegygyel szabályszerüen el nem láttott játékkártyákat a belföldi fogyasztásra való eladás czéljából készletben tart, elárusit, terjeszt, megszerez, tadva, magánal tart vagy bélyegzetlen kártyákkal játszik.

A játékkártyák bélyegilletékéröl szóló 1881 XXVII t. cz rendeleteinek megszegése egyéb eseteiben, ezen törv. 14, 15 és 16 §§ ainak büntetési határozatai alkalmazandók.«

W polach dolnem i górnem, do środkowego przytykających, umieszczony jest napis podwójnym drukiem i w paskach poziomych, w każdem z obu tych pól 7 razy powtórzonych, tak wykonany, że pod wydrukowanym czarno wyrazem: »Zárjegy« występuje z tła barwiście pantografowanego

mającego obwódkę na kształt koronki, wyraz »a játékkartyára.«

Wydawane będą znaczki do pieczętowania trzech odmiennych kategoryj, odpowiadające stemplom do kart na 15, 30 i 60 ct. mianowicie znaczki do pieczętowania

odpowiadające stemplowi po 15 ct. z tłem czerwonem,
» » » 30 » » błękitnem,
» » » 60 » » brunatnem.

ad 20. Zob. rozp. min. z 17 września 1883, Nr. 151, Dz. u. p. ustęp 10 przy § 23 ust. przem.

Rozp. Minist. handlu i spraw wewn. z dnia 21 czerwc 1874 N. 100 Dz. u. p. o wliczeniu rzemiosła podkuwaczów do rzędu rzemiosł koncesyonowanych.

W myśl § 30 ustawy przemysłowej z 20 grudnia 1859 podkownictwem może się trudnić tylko ten, kto otrzyma koncesyą.

Kandydaci do tego rzemiosła obowiązani są nietylko dopełnić warunków wymaganych na mocy § 18 ust. przem. od tych, którzy chcą wykonywać rzemiosło koncesyonowane, lecz nadto udowodnić uzdatnienie do takowego, a to albo świadectwem, jako z pożytkiem uczęszczali na półroczny kurs podkownictwa albo świadectwem potwierdzającem, że zdali egzamin z podkownictwa przed komisyą egzaminacyjną w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 sierpnia 1873, Dz. u. p. Nr. 140.

Rozporządzenie niniejsze nie odnosi się do zakładów podkowniczych prawnym sposobem już posiadanych i w ruchu będących.

Rozporz. Minist. spraw wewn. z dnia 27 sierpnia 1873, Nr. 140, Dz. u. p. o egzaminie z podkuwania koni bez uczęszczania na kurs podkuwania.

W celu dostarczenia rzemiosłu podkowaczów dostatecznej ilości kandydatów, egzaminowanych z podkuwania kopyt i racic, wydają się przepisy następujące:

§ 1. Podkowacze, którzy nie uczęszczali na półroczny kurs podkuwania, a chcą uzyskać świadectwo zdatności w celu wykonywania rzemiosła podkuwaczów, powinni w tym celu poddać się egzaminowi.

§ 2. Egzamin ten można zdawać:

a) W szkole podkuwania połączonej z wiedeńskim zakładem weterynarskim.

b) w publicznych cywilnych szkołach podkuwania;

c) w wojskowych szkołach podkuwania, lecz tylko w tym przypadku, jeżeli w siedzibie takiej szkoły nie ma cywilnej szkoły podkuwania;

d) przed komisyami egzaminacyjnemi, osobno do tego ustanowionemi w stolicach tych krajów, w których obecnie nie ma ani cywilnych ani wojskowych szkół podkuwania.

§ 3. Komisya egzaminacyjna składa się w cywilnych i wojskowych szkołach podkuwania z nauczyciela podkuwania w odpowiednim zakładzie i z dwóch znawców, na rok mianowanych przez naczelnika rządu krajowego członkami; w stolicach krajów w § 2 pod *d)* wzmiankowanych: z weterynarza krajowego i dwóch znawców przez naczelnika rządu krajowego na rok mianowanych.

Przewodniczącego wyznacza naczelnik rządu krajowego.

§ 4. Egzamina odbywają się dwa razy do roku, zawsze w drugiej połowie miesięcy czerwca i grudnia.

§ 5. Każdy kandydat może dowolnie wybrać sobie do zdania egzaminu jedno z miejsc w § 2 wzmiankowanych.

§ 6. Do egzaminu trzeba zgłosić się pisemnie, najpóźniej do końca maja lub listopada, a mianowicie albo do dyrekcyi szkoły podkuwania, albo do odpowiedniej władzy administracyjnej krajowej, stosownie do tego, gdzie kandydat ma zdawać egzamin. Do podania trzeba dołączyć świadectwo, że rzemiosła wyuczył się porządnie (Lehrbrief), tudzież dowód, że najmniej trzy lata był za czeladnika.

Podanie będzie udzielone przewodniczącemu komisyi egzaminacyjnej, który poczyni dalsze kroki.

§ 7. Do egzaminu wzywa się kandydata pisemnie.

Jeżeli kandydat nie stanie w czasie wyznaczonym, traci prawo przystąpienia do egzaminu w tym okresie.

§ 8. Materyału i narzędzi potrzebnych do czynności egzaminacyjnych, jako też koni i kopyt lub też rogacizny i racic do podkucia, dostarcza komisya egzaminacyjna, a podług okoliczności szkoła podkuwania.

§ 9. Części egzaminu są:

a) Odpowiedź ustna na pytanie odnoszące się do prawideł i zasad podkuwania kopyt i racic w ogólności, do postępowania przy podkuwaniu kopyt zdrowych, nieprawidłowych i chorych, tudzież przy podkuciach zimowych;

b) zrobienie zwyczajnej podkowy lub żelaza na pewne nieprawidłowe lub chore kopyto albo do oznaczonego celu;

c) wykonanie zupełne podkucia jednego lub więcej kopyt albo też jednej lub więcej racic.

Pytania może zadawać każdy członek komisyi; egzamin można odbywać z kilku kandydatami wspólnie.

§ 10. O uzdolnieniu kandydata i stopniu uzdolnienia orzekają członkowie komisyi egzaminacyjnej większością głosów. Jeżeli kandydat zda egzamin, używa się formuł bardzo dobrze, dostatecznie.

§ 11. Tym, którzy zdadzą egzamin, wydaje się świadectwo stosownie do przepisów ostemplowane, podług następującego wzoru:

Podkuwaczowi N. N. z..... w.... wydaje się niniejszem świadectwo, jako na dniu..... 18.. zdał egzamin przed tutejszą komisyą egzaminacyjną dla podkowaczów i okazał dostateczną, (dobrą, bardzo dobrą) znajomość prawideł podkuwania kopyt i racic i dostateczną (dobrą, bardzo dobrą) biegłość w wyrabianu i przybijaniu podków, a przeto uznany został za uzdolnionego, (szczególnie uzdolnionego) do prowadzenia rzemiosła podkowacza.

Z komisyi egzaminacyjnej dla podkuwaczy

N. dnia..... 18..

N. N. N. N. N. N.

(Podpis trzech członków komisyi egzaminacyjnej).

§ 12. Kandydaci, którzy zdali egzamin niedostatecznie, mogą być przypuszczeni do powtórzenia tylko raz, a to dopiero po upływie roku. Zresztą wolno im odrazu lub też po drugim niepomyślnym egzaminie, usposobić się do uzyskania świadectwa, przez porządne uczęszczanie do szkoły podkuwania koni.

§ 13. Przed przypuszczeniem do egzaminu kandydat składa na ręce przewodniczącego taksę w kwocie dziewięć złotych, która dzieli się w równych częściach między członków komisyi egzaminacyjnej.

Nadto kandydat, który egzamin zdał dobrze, winien prócz należytości stemplowej złożyć złoty jeden za napisanie świadectwa.

Ponawiając egzamin, taksę w kwocie dziewięć złotych, składa się powtórnie.

§ 14. Gdy egzamina się skończą, przewodniczący komisyi egzaminacyjnej posyła za każdym razem władzy administracyjnej krajowej wykaz wypadku tychże.

ad 21. Zob. rozp. z 17 września 1883 Nr. 151 Dz. u. p. ustęp ostatni przy § 23 ust. przem.

Rozporządzenie Ministrów spraw wewnętrznych i handlu z dnia 29 kwietnia 1874, N. 53, Dz. u. p. o przemyśle tępienia szczurów i myszy środkami zawierającemi w sobie trucizny.

Chcąc się trudnić przemysłem tępienia szczurów i myszy zapomocą środków, zawierających w sobie trucizny, trzeba mieć do tego koncesyą. Ta może być nadana osobom godnym zaufania gdy się wykażą, iż posiadają potrzebne wiadomości i pod następującemi warunkami:

1. Środki do tępienia, zawierające w sobie trucizny, można robić tylko podług takich recept, których władza pozwoli używać.

2. Przyrządzając te środki, trzeba zachowywać jak największą ostrożność, aby odpadki lub naczynia, gdyby tych samych znowu używano, nie stały się przyczyną jakiego nieszczęścia. Tak materyały szkodliwe, jak i środki do tępienia

z nich zrobione, trzeba przeba przechowywać starannie, podług tych samych przepisów, które się odnoszą do trucizn.

3. Trudniący stę tym przemysłem nie ma pod żadnym warunkiem sprzedawać lub pozbywać środków do tępienia.

4. Trudniący się tym przemysłem, powinien zawsze sam własnemi rękami zadawać środki zawierające w sobie trucizny, a przynajmniej być obecnym i osobiście doglądać gdy się to czyni i tak samo, gdy się czynność skończy, zebrać lub kazać zebrać szczątki zadanych środków, jeżeli zostaną. Zadając środki, trzeba mieć się na baczności, aby ani ludzi, ani użytecznych zwierząt domowych, nie narazić na niebezpieczeństwo otrucia się.

5. Trudniący się tym przemysłem, nim go zacznie wykonywać w jakiej gminie, powinien uwiadomić o tem zwierzchność gminną i wykazać się, że ma koncesyą.

Władza przemysłowa może ubiegającemu się o koncesyą przepisać oprócz powyższych i inne jeszcze warunki odpowiadające stosunkom miejscowym.

ad 22. Rozp. Minist. handlu i spraw wewn. z 20 grudnia 1873, N. 188, Dz. u. p., orzekające, iż rozp. Minist. handlu i spraw wewn. z dnia 25 marca 1883 Dz. u. p., tyczące się zakładów przemysłowych do wytwarzania i przewodzenia elektryczności, zatrzymuje nadal moc obowiązującą.

Na zasadzie §§ 24 (ustęp 1) i 27 (ustęp końcowy) ust. z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, orzeka się, iż postanowienia §§ 1 aż do 5 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 25-go marca 1883, Dz. u. p. Nr. 41, zatrzymują nadal w całej osnowie moc obowiązującą.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia ogłoszenia.

Rozp. Minist. handlu i spraw wewn. z dnia 25 marca 1883 N. 41, Dz. u. p., tyczące się zakładów przemysłowych do wytwarzania i przewodzenia elekryczności.

Na zasadzie §§ 30 (ustęp 1) i 33 (ustęp ostatni) ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859, Dz. u. p., Nr. 227, rozporządza co następuje:

§ 1. Trudnienie się z rzemiosła urządzaniem zakładów do wytwarzania i przewodzenia elektryczności w celu użycia jej do oświetlenia, przesyłania siły, tudzież do innych potrzeb przemysłowych i domowych, jako też utrzymywanie z rzemiosła zakładów takich w biegu, czy rzemiosłem tem trudni się pewien przedsiębiorca, czyli też osoba moralna (prawna) wymaga uzyskania konsensu, który daje Władza administracyjna krajowa.

§ 2. Kto chce trudnić się tem rzemiosłem osobiście lub objąć kierunek techniczny w temże, winien prócz uczynienia zadość warunkom potrzebnym do trudnienia się rzemiosłem koncesyonow., złożyć nadto dowód potrzebnego uzdolnienia do tego zawodu, a mianowicie świadectwo akademii technicznej lub odpowiedniego zakładu naukowego, albo też udowodnić, że poprzednio pracował przez czas dłuższy w zawodzie elektryczno-technicznym.

§ 3. Mając nadać koncesyę, trzeba rozważyć stosunki miejscowe i okoliczności nadzoru policyjnego.

§ 4. Pozwolenie otwarcia zakładu przemysłowego do wykonywania tego rzemiosła, udzielone będzie na podstawie postępowania edyktalnego, w ustawie przemysłowej przepisanego. Do zbadania zakładu przyzwać należy także biegłych.

W szczególności projektowany zaktad przemysłowy i pozwolenie otwarcia go, jako też urządzenie nie ma być szkodliwem dla linij telegraficznych.

Gdyby dostrzeżono, iż jest szkodliwym, Władze telegraf. obowiązane są nastawać, aby przyczyny tej szkodliwości usunięto.

§ 5. Szczegółowe postanowienia co do urządzenia i utrzymywania w obroeie rzeczonych zakładów, wydane będą osobnym przepisem.

Póki to nie nastąpi, Władze przemysł. winny przed udzieleniem pozwolenia na otwarcie zakładu, we wszystkich trudniejszych przypadkach, mianowicie gdy chodzi o przesyłanie siły, przedstawić ministerstwu handlu za pośrednictwem Władzy administracyjnej krajowej poczynione dochodzenia, z prośbą o wydanie opinii.

§ 6. Przepisy powyższe nabywają mocy od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Obwieszczenie Minist. handlu z dnia 29 maja 1898 tyczące się sprawdzania i cechowania przyrządów do pomiaru użycia elektryczności.

W wykonaniu ustawy z dnia 23 lipca 1871, Dz. u. p., Nr. 16 z r. 1872, którą ustanowiony został nowy Porządek miar i wag, podaje się do wiadomości publicznej następujący Dodatek do przepisów tyczących się sprawdzania i cechowania przyrządów do pomiaru użycia elektryczności (rozporządzenie Ministerstwa handlu z dnia 3 maja 1894, Dz. u. p. Nr. 82), wydany przez c. k. Komisyę główną miar i wag.

DODATEK

do przepisów tyczących się sprawdzania i cechowania przyrządów do pomiaru użycia elektryczności.

Postanowienie ustępu IV, punkt 12 *e)* przepisów rozporządzeniem Ministerstwa handlu z dnia 3 maja 1894, Dz. u. p. Nr. 82, ogłoszonych a dotyczących sprawdzania i cechowania przyrządów do pomiaru użycia elektryczności zmienia się w ten sposób, że termin zmniejszania aż do trzech ćwierci zakresu niedokładności w punkcie 12 *d)* rzeczonych przepisów ustanowionego, nastąpić ma dopiero dnia 1 stycz. 1903, termin zaś zmniejszenia aż do połowy oznaczonego zakresu niedokładności dopiero dnia 1 stycz. 1908.

Nadto ustęp III punkt 7 *d)* rzeczonych przepisów uzupełnia się następującem postanowieniem:

Co do liczników, służących do kilku przewodników, udowodnić należy, że licznik może być w ten sposób udokładniony, iżby przy obciążeniu poszczególnych odnóg prądu

(odnóg lampowych) w rozmaitych kombinacyach dotyczące stałe różniły się od stałej średniej przy jednostajnem obciążeniu odnóg prądu o mniej niż wynosi zakres dozwolony, t. j. ± 4%, a względnie ± 3% i ± 2% (punkt 12 *d) e)* przepisów i ustęp 1 niniejszego dodatku.

Wiedeń, dnia 4 maja 1898.

C. k. Komisya główna miar i wag.

ad 23. Zob. rozporz. o handlu szmatami na pograniczu z 28 sierpnia 1884, Nr. 143, Dz. u. p. przytoczone przy § 10 ust. przem.

ad 24. Rozp. minist. handlu i spraw wewn., z dnia 20 lipca 1885 N. 116 Dz. u. p., zaliczające biura wywiadowcze do udzielania wyjaśnień o stosunkach kredytowych firm konsensowych.

Na zasadzie § 24 ustęp 1 ustawy z dnia 15 marca 1883 Dz. u. p. Nr. 39, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, stanowi się, że do utrzymywania biur informacyjnych, trudniących się udzielaniem wyjaśnień co do stosunków kredytowych firm, potrzebną jest koncesya.

Ubiegający się o ten przemysł, winni dopełnić warunków (§§ 22 i 23 ustawy z dnia 15 marca 1883, (Dz. u. p. Nr. 39, potrzebnych do uzyskania każdego przemysłu koncesyonowanego, a nadto udowodnić Władzy przemysłowej, że posiadają ogólne i kupieckie wykształcenie, dostateczne do trudnienia się przemysłem.

Nadawanie w pierwszej instancyi konsensu na taki przemysł porucza się Władzom administracyjnym krajowym.

Nadając konsens trzeba mieć wzgląd na stosunki miejscowe.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia ogłoszenia.

ad 25. Rozp. minist. handlu i spraw wewn. z dnia 30 grudnia 1885, N. 13 Dz. u. p. z r. 1886, tyczące się zaliczenia przedsiębiorstw pogrzebowych do rodzajów przemysłu, wymagających konsensu.

Na zasadzie ustępu 1 § 24 ustawy przemysłowej (w osnowie ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39, zmie-

niającej i uzupełniającej ustawę przemysłową) rozporządza się co następuje:

§ 1. Przemysł przedsiębiorstw pogrzebowych zalicza się na zasadzie ustępu 1 § 24 ustawy przemysłowej (w osnowie ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p Nr. 39, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową do rodzajów przemysłu, wymagających konsensu.

§ 2. Ubiegający się o taki przemysł, winni prócz dopełnienia warunków, wymaganych do nadania każdego przemysłu konsensowego, udowodnić wykształcenie ogólne, wystarczające do wykonywania przemysłu.

Przy nadawaniu przemysłu należy mieć wzgląd na stosunki miejscowe.

§ 3. Uprawnienie przedsiębiorstwa pogrzebowego rozciągać się może:

a) do dostarczania przedmiotów prac i osobistych usług, potrzebnych do zupełnego uskutecznienia wystawy zwłok, ceremonij, przewiezienia i pogrzebania;

b) do wyrobu potrzebnych przedmiotów, tudzież dostarczenia potrzebnych robót i osobistych usług, o ile ten wyrób i te czynności nie należą do zakresa uprawnień oddzielnego przemysłu konsensowego lub rękodzielniczego.

Ubiegający się o konsens do trudnienia się przedsiębiorstwem pogrzebowem, winni przeto jak najdokładniej wyrazić w swojem podaniu, do jakich dostaw, wyrobów, prac i posług, potrzebnych do wystawienia zwłok, ceremonij, przewozu i pogrzebania, pragną rozciągnąć swój przemysł.

§. 4. Konsens do trudnienia się przedsiębiorstwem pogrzebowem nadawać będzie Władza administracyjna krajowa.

W akcie konsensowym wyłuszczone będą imiennie przedmioty dostarczenia, wyroby, prace i usługi, do których ubiegający się zostaje upoważniony mocą nadanego mu konsensu.

§ 5. Jeżeli przedsiębiorca zakładu pogrzebowego pragnie wykonywać czynności przemysłowe, należące do zakresu uprawnień innego przemysłu konsensowego lub rękodzielniczego, winien postarać się do tego w pierwszym przypadku o potrzebny konsens, w drugimi zaś o pozwolenie trudnienia

się odnośnym przemysłem na podstawie dowodu uzdolnienia, albo jeżeliby chciał wykonywać przemysł fabrycznie, oznajmić o tem Władzy przemysłowej.

§ 6. Przed rozpoczęciem przemysłu przedsiębiorca winien przedstawić Władzy przemysłowej I. instancyi taryfę opłat w trzech egzemplarzach do potwierdzenia i w podobny sposób postąpić ma, gdy ją zamierza zmienić.

W lokalu przedsiębiorstwa wywieszony być powinien w miejscu w oczy wpadającem egzemplarz taryfy opłat.

Osobom zgłaszającym się ze zleceniami do przedsiębiorstwa wydać należy bez trudności taryfę opłat.

Wykonywując swój przemysł obowiązany jest przedsiębiorca trzymać się taryfy opłat.

Wykroczenia przeciwko postanowieniom niniejszego paragrafu karane będą według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 7. Rozporz. niniejsze nabywa mocy od dnia ogłoszenia.

ad 26. Rozp. Minist. handlu w porozumieniu z Minist. spraw wewn. z dnia 20 marca 1892, N. 55 Dz. u. p. tyczące się zaliczenia przemysłu techników dentystycznych do rodzajów przemysłu wymagających konsensu.

Celem uregulowania stanowiska przemysłowego techników dentystycznych w ogólności, a w szczególności wobec osób uprawnionych do wykonywania medycyny dentystycznej, Ministerstwo handlu w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewn. widzi się spowodowanem rozporządzić na zasadzie § 24 ustawy z dnia 15 marca 1883 r., Dz. u. p., Nr. 39, o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej co następuje:

§ 1. Przemysł techniczno-dentystyczny, o ile nie jest wykonywany w związku z medycyną dentystyczną przez osoby do trudnienia się nią uprawnione, zalicza się do rodzajów przemysłu wymagających konsensu.

§ 2. Przemysł techniczno-dentystyczny obejmuje wyrabianie mechaniczne w sposób zarobkowy zębów sztucznych, uzupełnień do ust ludzkich i części składowych takich uzupełnień.

Technik dentystyczny ma prawo zdejmować odciski i przystosowywać samodzielnie zęby uzupełniające w ustach ludzkich całkiem zdrowych. Atoli jest mu wzbronionem wykonywanie jakichkolwiek czynności w ustach człowieka nie całkiem zdrowych lub nawet gdy usta są całkiem zdrowe, czynienie w nich jakichkolwiek naruszeń, zmieniających stan ich utworów jak np. odłamywanie końców zębów i korzeni, piłowanie, czyszczenie i konserwowanie zębów, usuwanie szkodliwych korzeni itp.).

§ 3. Od technika dentystycznego chcącego rozpocząć swój przemysł, wymaga się prócz dopełnienia warunków przepisanych do samodzielnego wykonywania każdego przemysłu konsensowego, także dowodu uzdolnienia do tego przemysłu, który stanowią świadectwa nauki i pracy.

§ 4. Świadectwo nauki potwierdzać ma, że kandydat wyuczył się przemysłu techniczno-dentystycznego.

Czas nauki wynosi trzy lata i można go spędzić albo u upoważnionego technika dentystycznego, albo u lekarza-dentysty w zawodzie techniczno-dentystycznym. Jeżeli ubiegający się o konsens do przemysłu techniczno-dentystycznego udowodni, że wyuczył się należycie przemysłu mechanicznego lub złotniczego, kwalifikuje go dostatecznie dwuletnia nauka w przemyśle techniczno-dentystycznym (praca w zawodzie techniczno-dentystycznym).

§ 5. Świadectwo pracy udowadniać ma, że kandydat był pomocnikiem techniczno-dentystycznym najmniej przez sześć lat, z których trzy obowiązany jest spędzić u upoważnionego technika dentystycznego, a trzy u lekarza-dentysty w zawodz e techniczno-dentystycznym.

§ 6. Ubiegający się o konsens na przemysł techniczno-dentystyczny, którzy w dniu wydania niniejszego rozporządzenia sprawują już obowiązki pomocników techniczno-dentystycznych u upoważnionego technika dentystycznego, albo u osoby uprawnionej do wykonywania medycyny dentystycznej, ale nie mogą złożyć świadectwa udowadniającego, że się wyuczyli przemysłu (§§ 3 i 4), mogą dowód uzdolnienia w § 3 przepisany zastąpić dowodem, że obowiązki pomocników sprawowali o dwa lata dłużej, niż to w § 5 jest nakazanem.

§ 7. Konsens do wykonywania przemysłu techniczno-dentystycznego nadaje Władza administracyjna krajowa, która przy nadawaniu go winna mieć wzgląd na potrzeby miejscowe i na możność sprawowania nadzoru policyjno-lekarskiego i przemysłowego.

Miarą potrzeby miejscowej ma być nietylko potrzeba ludności miejsca, do którego kandydat usiłuje uzyskać konsens, lecz także potrzeba rozleglejszego obrębu, ewentualnie okręgu przemysłowego.

§ 8. Technikom dentystycznym, którzy otrzymają konsens na mocy niniejszego rozporządzenia, jako też przemysłowcom już dotąd na zasadzie ustawy przemysłowej do wykonywania przemysłu techniczno-dentystycznego uprawnionym zabronione jest używanie do oznaczenia swoich pracowni, swoich mieszkań, jako też w swoich ogłoszeniach wyrażeń, które mogłyby wprowadzić publiczność w błąd co do rozciągłości i istoty ich uprawnienia przemysłowego.

Za takie niedozwolone oznamionowania uważa się w szczególności następujące: »mistrz dentystyczny« (»Zahnkünstler«), »artysta dentystyczny« (»Zahnartist«), tudzież »dentysta«.

§ 9. Wykroczenia przeciwko postanowieniom niniejszego rozporządzenia, o ile nie wejdą w danych wypadkach w zastosowanie postanowienia ustawy karnej powszechnej, karane będą według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

ad 27. Rozp. minist. handlu i spraw wewn. z dnia 23 listop. 1895, Nr. 181 Dz. u. p. tyczące się zaliczenia biur podróżniczych do przemysłu konsensowego.

Na zasadzie § 24, ustęp 1 ustawy z dnia 15 marca 1883 Dz. u. p. Nr. 39, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, rozporządza się co następuje:

§ 1. Przemysł biur podróżniczych o ile takowe nie z ramienia poszczególnych przedsiębiorstw kolei żelaznych i że-

glugi parowej, a względnie z ramienia kilku takich przedsiębiorstw wspólnie, bądź przez własnych urzędników, bądź przez innych pełnomocników, w granicach uprawnienia koncesyjnego są założone, zalicza się na zasadzie § 21 ustęp 1 ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysł. do przemysłu konsensowego.

§ 2. Za biura podróżnicze uważać należy przedsiębiorstwa mające za przedmiot jednę lub więcej z czynności przemysłowych poniżej wyszczególnionych, o ile którekolwiek z tych czynności przemysłowych nie są wykonywane na podstawie uprawnienia, którego zakres odnośną czynność już obejmuje.

Czynności przemysłowe mogące wchodzić w zakres biura podróżniczego są następujące:

a) wydawanie biletów na koleje żelazne krajowe i zagraniczne do podróży jednokursowych, kursowo-powrotnych, okrężnych itp.;

b) wydawanie asygnacyi na miejsca w wagonach sypialnych kolei żelaznych;

c) wydawanie kart podróżnych i biletów kajutowych w imieniu krajowych i zagranicznych przedsiębiorstw żeglugi parowej morskiej i śród-krajowej[1]) do wszystkich portów i stacyi śródkrajowych z ograniczeniem podanem w § 3:

d) urządzanie podróży towarzyskich, pociągów i kursów towarzyskich;

e) ekspedycya pakunków podróżnych i posyłek ekspresowych (§ 30 a względnie § 39 regulaminu ruchu dla kolei żelaznych w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowych, ogłoszonego rozporządzeniem Ministra handlu i Ministra spraw z dnia 10 grudnia 1892 Dz. u. p. Nr. 207);

f) wydawanie asygnacyi do hoteli;

g) pośrednictwo w ubezpieczeniach od nieszczęsnych przygód w podróży u przedsiębiorstw do zawierania interesów asekuracyjnych tego rodzaju uprawnionych, bądź krajowych, bądź tych zagranicznych, które do wykonywania przemysłu w krajach tutejszych są dopuszczone.

[1]) Binnenschiffahrt.

§ 3. Biurom podróżniczym nie jest dozwolonem wydawanie biletów międzypokładowych wszelkich zagranicznych przedsiębiorstw żeglugi parowej, trudniących się przewożeniem wychodźców — z wyjątkiem przedsiębiorstw dopuszczonych na zasadzie rozporządzenia cesarskiego z dnia 29 listopada 1865, (Dz. u. p. Nr. 127), do wykonywania przemysłu w krajach tutejszych. Również zabronione jest biurom takim zmawianie wychodźców i wszelkie popieranie wychodźctwa.

§ 4. Ubiegający się o pozwolenie do utrzymywania biura podróżniczego, winni oprócz spełnienia warunków (§§ 22 i 23 ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. ust. państ. Nr. 39) wymaganych do uzyskania konsensu na każdy przemysł konsensowy złożyć dowód dostatecznego wykształcenia ogólnego i kupieckiego, potrzebnego do wykonywania przemysłu.

§ 5. Konsens do utrzymywania biura podróżniczego nadawać będzie po zniesieniu się z Izbą handlowo-przemysłową Władza polityczna krajowa z uwzględnieniem na potrzebę istnienia takiego przedsiębiorstwa. W dekrecie nadawczym wyszczególnić należy imiennie czynności, do których kandydata na podstawie wniesionej prośby o konsens uznaje się za uprawnionego.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

Ustawa z dnia 21 stycznia 1897, N. 27 Dz. u. p., którą wydają się postanowienia karne, odnośnie do trudnienia się sprawami wychodźctwa.

Za zgodą obu Izb Rady państwa, postanawiam co następuje:

§ 1. Kto bez pozwolenia Władzy trudni się sprawami wychodźctwa lub w takowych pośredniczy, albo kto trudniąc się, chociażby za pozwoleniem takiemi sprawami, wykracza przeciwko rozporządzeniom pod tym względem istniejącym, staje się winnym przekroczenia i karany będzie aresztem od ośmiu dni aż do sześciu miesięcy.

Postępowanie i wydanie wyroku należy do sądów powiatowych.

§ 2. Kto dla nakłonienia do wychodźctwa ludzi ich fałszywymi faktami lub mami za pomocą innych środków, staje się winnym występku i będzie karany aresztem ścisłym od sześciu miesięcy aż do dwóch lat, z którym może być połączona kara pieniężna w kwocie aż do 2000 złr.

W razie obciążających okoliczności zawyrokować należy areszt ścisły aż do trzech lat, z którym może być połączona kara pieniężna w kwocie aż do 4000 złr.

§ 3. Wykonanie ustawy niniejszej poruczа się ministrom sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

ad 28. Rozp. minist. handlu i spraw wewnętrznych z dnia 30 marca 1899, Nr. 64 Dz. u. p. o handlu piwem butelkowem.

Celem urządzenia handlu przemysłowego piwem w butelkach zamkniętych, uznaje ministerstwo handlu w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych za stosowne zarządzić na zasadzie § 24 Ustawy przemysłowej (ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39) i ustawy z dnia 4 lipca 1896, Dz. u. p. Nr. 205) co następuje:

§ 1. Na zasadzie § 24, ustęp 1 ustawy przemysłowej (ustawy z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39) poddaje się przemysłowe napełnianie butelek piwem w celu sprzedawania piwa butelkowego, obowiązkowi posiadania koncesyi.

§ 2. Ubiegający się o nadanie im tego przemysłu koncesyonowanego (napełniacze butelek piwnych) winni oprócz udowodnienia, że czynią zadość warunkom przepisanym do uzyskania wszelkiego przemysłu koncesyonowanego (§§ 22 i 23 ustawy przemysłowej) wykazać że posiadają odpowiedni lokal, w którym przemysł ma być wykonywany, tudzież urządzenia i przybory potrzebne do racyonalnego wykonywania tego przemysłu.

§ 3. Piwowarzy, tudzież przemysłowcy trudniący się przemysłem gospodnim i szynkowaniem, uprawnieni do szynkowania piwem (§ 16, lit. *c* ustawy przemysłowej), są już na mocy swego uprawnienia przemysłowego upoważnieni do napełniania butelek piwem i nie są obowiązani starać się o rzeczoną koncesyę.

§ 4. Obowiązkowi co do utrzymania stosownego lokalu, w którym napełnianie butelek piwem ma być wykonywane, tudzież co do posiadania urządzeń i przyborów (§ 2) potrzebnych do racyonalnego wykonywania przemysłu, podlegają nie tylko ubiegający się o nadanie im przemysłu koncesyonowanego w § 1 wzmiankowanego, lecz także wszyscy ci przemysłowcy, którzy trudnią się lub chcą trudnić się na przyszłość napełnianiem butelek piwem.

§ 5. O ile w przemyśle napełniania butelek piwem, używane są przyrządy tłoczące do spuszczania piwa, stosują się do nich postanowienia rozporządzenia z dnia 13 października 1897, Dz. u. p. Nr. 237.

§ 6. Sprzedaż piwa butelkowego w butelkach zamkniętych według przepisu (handel piwem butelkowem) pozostaje przemysłem wolnym.

Upoważnienie do tej sprzedaży służy przemysłowcom w §§ 1 i 3 wzmiankowanym już na zasadzie ich uprawnienia przemysłowego.

§ 7. Od chwili wejścia w wykonanie niniejszego rozporządzenia, przedsiębiorcom przemysłowym drobnego handlu (ustawa z 4 lipca 1896, Dz. u. p. Nr. 205), trudniącym się lub zamierzającym trudnić się w przyszłości sprzedażą przemysłową piwa butelkowego nie wyłącznie, lecz obok sprzedaży innych przedmiotów, nie służy uprawnienie do przemysłowego napełniania butelek piwem i do handlu piwem butelkowem już na zasadzie samego ich upoważnienia przemysłowego, owszem i do tych przemysłowców stosują się przepisy niniejszego rozporządzenia.

Zamierzoną sprzedaż piwa butelkowego należy wyraźnie oznajmić władzy przemysłowej.

§ 8. Za naczynia zamknięte (§ 17 ustawy przemysłowej) uważać należy w sprzedaży piwa butelkowego tylko takie butelki, w których szyi tkwi szczelnie zatyczka korkowa opatrzona wypalonem wyraźnie nazwiskiem lub firmą uprawnionego napełniacza, osadzona w taki sposób, żeby jej powierzchnia zewnętrzna leżała prawie na tej samej płaszczyźnie z brzegiem głowy butelki.

§ 9. Butelki z tak zwanem zamknięciem patentowanem, w którem zatyczka porcelanowa z kauczukowem zeszczelnieniem na kabłąku drucianym ruchomym służy do zamknięcia butelki, nie mają być uważane w sprzedaży piwa butelkowego za zamknięte w myśl § 17 ustawy przemysłowej, chociażby zamknięcie to lub jego osłona była połączona z głową butelki. Nie wolno też używać do sprzedaży piwa butelkowego takich butelek, które były opatrzone tak zwanem zamknięciem patentowem, lub u których oprócz zamknięcia przepisanego znajduje się jeszcze i zamknięcie patentowe.

§ 10. Używanie tak zwanego zamknięcia patentowanego, w § 9 wzmiankowanego, dozwolone jest tylko przedsiębiorcem trudniącym się przemysłem gospodnim i szynkowym do wyszynku piwa uprawnionym (§ 16 lit. *c* ustawy przemysłowej) w obrocie z konsumentami, tudzież piwowarom, w obrocie z powyższymi przedsiębiorcami przemysłu gospodnego i szynkowego.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze nie narusza istniejących przepisów propinacyjnych.

§ 12. Wykroczenia przeciwko przepisom niniejszego rozporządzenia karane będą według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Jednocześnie uchyla się rozporządzenie z dnia 6 grudnia 1891, Dz. u. p. Nr. 171.

Jednakże piwo w butelkach, zgodnych z przepisem § 2 rzeczonego rozporządzenia wolno sprzedawać jeszcze aż do końca września 1899.

Rozp. minist. handlu i spraw wewnętrznych z d. 22 września 1899, Nr. 183 Dz. u. p., tyczące się urządzenia handlu piwem butelkowem.

W uzupełnieniu rozporządzenia z dnia 30 marca 1899, Dz. u. p. Nr. 64 o urządzeniu handlu piwem butelkowem. rozporządza się celem zapobieżenia, żeby butelki urządzone do tak zwanego zamknięcia patentowanego nie straciły nagle wartości:

Art. I. Butelki, które były opatrzone tak zwanem zamknięciem patentowanem, jeżeli po zupełnem odjęciu zamknięcia patentowanego będą korkowane stosownie do § 8 powyższego rozporządzenia, mogą być używane do sprzedaży piwa butelkowego jeszcze aż do końca września 1900.

Art. II. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie z dniem 1 października 1899.

Przemysł gospodni i szynkarski.

§ **16.** Przemysł gospodni i szynkarski dzieli się na następujące uprawnienia:

a) przyjmowanie obcych;

b) sprzedaż potraw;

c) szynkowanie piwem, winem i winami owocowemi;

d) szynkowanie i drobna sprzedaż pędzonych napojów wyskokowych;

e) szynkowanie winami sztucznemi i na pół prawdziwemi;

f) sprzedaż kawy, herbaty, czekolady i innych ciepłych napojów i chłodników;

g) utrzymywanie gier dozwolonych.

Tych uprawnień można udzielić pojedyńczo lub łącznie, za każdym razem jednak należy je w nadaniu wyraźnie wyszczególnić.

1) Właściciel gospody może zrzec się prawa przyjmowania obcych i władza przemysłowa winna zrzeczenie się takie przyjąć do wiadomości; można bowiem uprawnienia, na które dzieli się przemysł gospodni i szynkarski nadawać pojedyńczo, każde zatem z tych uprawnień może być przedmiotem koncesyi. Zrzeczenie się zatem jednego z uprawnień w § 16 wyliczonych nie sprzeciwia się ustawie.

2) Szynkowanie miodem wymaga koncesyi (M. S. W. 22 IV 1885 l. 3135).

3) Cukiernikom nie służy prawo szynkowania napojami gorącymi słodzonymi lub niesłodzonymi, ani też sprzedawania kawy, herbaty, czekolady lub ponczu. Władze przemysłowe pierwszej instancyi winny atoli w poszczególnych wypadkach tym przemy-

słowcom, którzy w dobrej wierze i bez przeszkody dotąd szynkarstwo takie w cukierniach wykonywali i podatek szynkowniany płacili, na prośbę dotyczonych przemysłowców o ile możności udzielić żądanych odnośnych koncesyj (M. 31 III 1890 l. 3196).

4) Sprzedaż wody sodowej z sokiem lub bez soku jak i lemoniady i t. p. uważać należy za wolny przemysł (M. 23 VI 1891 l. 9847).

5) Przy nadawaniu przemysłów gospodnich i szynkarskich trzymać się należy ściśle nazw użytych w § 16 nie wolno używać nazw takich jak »*garkuchnia, restauracya, dom zajezdny, karczma, szynk*« (M. 10 XII 1884 l. 43033).

6) Można na prośbę petenta udzielać koncesyi na wszystkie lub poszczególne uprawnienia z § 16 także z pewnemi żądanemi ograniczeniami (M. S, W. 23 VI 1885 l. 9568).

§ **17.** Za szynkowanie uważa się sprzedaż napojów w naczyniach niezamkniętych gościom siedzącym i stojącym lub zabierającym je do domu. Szynkarze mają również prawo trudnić się zwykłym handlem odnośnych napojów.

Zob. rozp. z 30 marca 1899 Nr. 64 Dz. u. p. przytoczone przy § 15 ad 28 i rozp. 13 paźdz. 1897 wytoczone przy § 15 ad l. 14.

Zob. także § 17 ust. o kwaterunku wojskowym odnoszącym się do markietanów.

Rozp. minist. handlu po zniesieniu się z minist. spraw wewnętrznych z d. 25 września 1875, tyczące się szklanek do napojów, używanych w szynkowniach publicznych.

§ 1. Wszelkie szklanki do napojów, przeznaczone do używania w szynkowniach publicznych, a których pojemność wynosi 0·1 litra lub więcej, powinny być zaopatrzone w znak sprawdzenia, wskazujący wysokość powierzchni płynu gdy naczynie jest jak należy napełnione i w napis, wyrażający wielkość pojemności aż do znaku sprawdzenia.

Znaku sprawdzenia i napisu nie kładą c. k. urzędy miar i wag, lecz sam właściciel szynkowni postarać się ma o takowe.

Pojemność oznaczona być powinna z zachowaniem przepisów § 5 porządku sprawdzania z dnia 19 grudnia 1872, ponad znakiem sprawdzenia, pod nim lub obok niego a to. równie jak ten znak sprawdzenia, przez wyszlifowanie albo wyrycie rylcem lub kwasem.

§ 2. Za dokładność znaku sprawdzenia jest odpowiedzialny właściciel szynkowni. Położenie znaku sprawdzenia w niewłaściwem miejscu ulegnie w takim razie, jeżeli pojemność stała się mniejszą o tyle, że różnica wynosi dwa razy więcej niż granica błędów ustanowiona w § 9 porządku sprawdzania z dnia 19 grudnia 1872 dla miar tej samej wielkości do cieczy.

§ 3. Co się tyczy nadmiaru w tych szklankach zastosować się należy do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 20 listopada 1873 (Dz. u. p. Nr. 159), według którego nadmiar ten wynosić powinien od powierzchni płynu aż do brzegu najmniej:

w szklankach	1 litr i więcej	20 mm.
» »	$^1/_2$ czyli 0·5 litra	15 »
» »	$^1/_4$ titra 0·2 » i 0·1 litra	10 »

W szklankach szynkowych pojemności 0·3 litra których także wolno używać w obrocie publicznym, nadmiar wynosić powinien najmniej 12 milimetrów.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze zaczyna obowiązywać od dnia 1 stycznia 1876.

1) Sprzedaż w naczyniach zamkniętych nie jest szynkowaniem (M. S. W. 31 I 1873 l. 1333).

2) Wydawanie rumu, koniaku i innych napojów wyskokowych do herbaty lub kawy jest szynkowaniem napojów gorących, do których należy mieć osobną koncesyę (M. S. W. 27 IV 1893 l. 26502).

3) Mleczarniom i handlarzom mleka wolno sprzedawać mleko niegrzane szklankami w własnych lokalach (M. S. W. 19 XI 1892 l. 26310).

4) Stowarzyszenia zarobkowo-gospodarcze, w których statutach przewidziano zakupno lub dzierżawy gospód mają w zasadzie prawo do uzyskania koncesyi gospodniej i szynkarskiej, nie przy-

sługuje im atoli żadne roszczenie prawne o udzielenie takiej koncesyi (T. A. 4 XI 1892 l. 3290 B. 6853).

§ **18.** Do uzyskania koncesyi na jedno z uprawnień, w § 16 wymienionych, wymaga się jeszcze od ubiegającego oprócz ogólnych warunków, potrzebnych do samoistnego trudnienia się przemysłem, takie, aby był godnym zaufania i nieskazitelnym.

Koncesyi należy w każdym razie odmówić, jeżeli przeciw ubiegającemu się lub przeciw członkom jego rodziny, żyjącym z nim w związku rodzinnym, przemawiają okoliczności, które usprawiedliwiają przypuszczenie, że przemysłu tego nadużywają do popierania gier zakazanych, paserstwa (ukrywaniu rzeczy nieprawnie nabytych), nieobyczajności lub pijaństwu.

Przy udzielaniu koncesyi należy mieć wzgląd na potrzeby ludności dalej stosowność lokalu, w którym dotyczący przemysł ma się prowadzić, na drogę, ulicę lub plac, przy których lokal się znajduje, oraz na możliwość policyjnego nadzoru.

Przed udzieleniem koncesyi winna władza przemysłowa wysłuchać gminę siedziby przedsiębiorstwa, a gdzie istnieje rządowa władza policyjna także i tę.

Gdy chodzi o urządzenie hotelów dla przyjmowania w gościnę obcych w większych miastach i miejscach kąpielowych nie potrzeba liczyć się z kwestyą potrzeb ludności miejscowej, o ile zaś chodzi o urządzenie hotelów w okolicach górskich celem ułatwienia zwiedzania gór, należy według okoliczności pominąć także kwestyę możliwości nadzoru policyjnego.

Jeżeli mimo sprzeciwiania się gminy udzielono proszonej koncesyi na trudnienie się któremi z uprawnień

wyszczególnionych w § 16, natenczas przysługuje gminie, o ile koncesyi nie udzieliła władza przemysłowa gminy, rządzącej się własnym statutem w przeciągu dni 14 od zawiadomienia rekurs do powyższej władzy ze skutkiem zawieszającym.

Przeciw dwom równomrzbiącym orzeczeniom, o ile dzie o udzielenie lub odmówienie koncesyi na jedno z uprawnień wymienionych w § 16, wolno się odwołać li tylko gminie.

1) Udzielenie opinii przez gminę jest czynością zakresu poruczonego. Członkowie zarządu gminy mogą zatem przez przyjmowanie podarunku dopuścić się w tym wypadku zbrodni z § 104 kod. kar. (T. K. 5 XII 1885 l. 11272).

2) Na ważność postępowania władz przemysłowych nie wpływa okoliczność czy zarząd gminy przy wydawaniu swojej opinii przestrzega formy przepisanej w tym względzie ustawą gminną czy też nie. Wolno wprawdzie władzy przemysłowej w razie zachodzącej w tym kierunku wadliwości zażądać ponownego wydania opini wadliwość taka atoli nie wpływa na legalność aktu władzy przemysłowej (koncesyi) (T. A. 13 X 1890 l. 3132 B. 6497).

3) Ustawa przytacza wyczerpująco (taxative) wypadki, w których władza obowiązaną jest zasięgać opinii w stowarzyszaniach. Przy udzielaniu koncesyi na przemysł gospodni obowiązek taki nie zachodzi (T. A. 31 I 1889 l. 368 B. 4496).

4) Oznaczone w § 18 ust. przem. 14-dniowy termin do rekursu dotyczy także rekursów od rozstrzygnięcia drugiej instancyi (M. S. W. z 9 X 1884 l. 16520).

5) Gminie miejskiej nie wolno ze względów sanitarnych lub policyi miejscowej nadawać pewnej osobie jakiegoś przemysłu w formie monopolu (T. A. 4 XII 1879 l. 2145 B. 634).

6) Z postanowień § 18 i 20 wynika, że o ile chodzi o *nadanie* względnie *odmówienie* lub też przeniesienie przemysłu gospodniego i szynkarskiego uważa się gminę częścią warunkowo częścią bezwarunkowo za stronę, której przysługuje prawo rekursu i to po części ze skutkiem odwłocznym. Wobec tego należy w wy-

CONSULATE GENERAL REPUBLIC OF POLAND CHICAGO, ILL.

padkach, w których gminom rekurs przysługuje, zawiadomić je osobno i dokładnie o rozstrzygnieniach władz przemysłowych i zastrzegać 14-dniowy termin do rekursu (M. S. W. 6 I 1884 l. 15644 ex 1883).

7) Przyznane gminie w ostatnim ustępie § 18 prawo rekursu od dwóch równobrzmiących rozstrzygnień, przysługuje jej także wtedy gdy występuje w charakterze strony ubiegającej się o koncesye (M. S. W. l. 6831 ex 1885).

§ **19.** Jedna i ta sama osoba może w jednej i tej samej miejscowości uzyskać tylko jedną koncesyę na trudnienie się szynkowaniem i drobną sprzedażą pędzonych napojów wyskokowych (§ 16 *d*), na wykonanie zaś reszty w § 16 pomienionych rodzajów przemysłu gospodniego i szynkanrskiego może ona co najwięcej dwie koncesye uzyskać, dzierżawić lub objąć jako zastępca.

Przemysł gospodni lub szynkarski powinien właściciel koncesyi w zasadzie wykonywać osobiście.

Na wykonanie przemysłu przez zastępcę albo na wydzierżawienie ma władza przemysłowa zezwolić tylko z ważnych powodów.

Za prowadzenię przemysłu takiego przez zastępcę lub dzierżawcę bez poprzedniego zezwolenia władzy przemysłowej będzie karanym tak właściciel przemysłu jakoteż zastępca lub dzierżawca według rozdziału ósmego niniejszej ustawy przemysłowej, stanowiącego o przekroczeniach i karach.

1) Jeżeli tej samej osobie nadano w tem samem miejscu dwa upoważnienia do szynkowauia płynami wyskokowymi, należy później nadane uznać nieważnem (M. S. W. 11 IV 1885 l. 730).

2) Władza przemysłowa udziela zezwolenia do wykonywania przemysłu przez zastępcę według swego uznania, trybunał administracyjny nie jest tedy powołanym do rozstrzygania zażaleń przeciwko odmowom takiego zezwolenia (wydanym względnie zatwierdzonym przez min. spraw wewn. (T. A. 13 IV 1885 i z 11 III 1880 l. 669 B. 2447).

3) Nadanie koncesyi gospodniej profesorowi gimnazyalnemu, urządzającemu w innej miejscowości jest już z tego powodu niedopuszczalnem, ponieważ tenże z góry już nie jest w możności osobistego wykonywania koncesyi gospodniej i szynkarskiej a zatem wykroczyłby przeciwko postanowieniu § 19 (M. S. W. 17 IV 1886 l. 2390).

§ **20.** Do przeniesienia wyliczonych w § 16 *c) d) e)* rodzajów przemysłu gospodniego i szynkarskiego, jakoteż kawiarni do innego lokalu w tej samej miejscowości nie potrzeba wprawdzie nowej koncesyi, lecz należy otrzymać zezwolenie władzy przemysłowej (§ 39 ust. 3), która ma przytem mieć wzgląd na stosowność lokalu, w którym przemysł ma być prowadzonym na drogę, ulicę lub plac, gdzie się lokal znajduje i na możliwość policyjnego nadzoru.

Przed udzieleniem zezwolenia na przeniesienie gospody i szynkowni wysłucha władza przemysłowa gminę siedziby przedsiębiorstwa, a gdzie istnieje rządowa władza policyjna także i tę.

Jeżeli mimo sprzeciwienia się gminy władza przemysłowa zezwoli na przeniesienie gospody lub szynkowni do innego lokalu, natenczas przysłuża gminie, o ile zezwolenia nie udzieliła władza przemysłowa gminy, rządzącej się własnym statutem, w przeciągu dni 14 od zawiadomienia rekurs do wyższej władzy ze skutkiem zawieszającym.

Przeciw dwom równobrzmiącym orzeczeniom, o ile idzie o dozwolenie lub odmówienie zezwolenia na przeniesienie gospody i szynkowni do innego lokalu wolno się dalej odwołać li tylko gminie.

Ustawa z dnia 23 czerwca 1881 Nr. 62 Dz. u. p. o handlu i szynkowaniu napojami wyskokowymi pędzonymi i drobnej ich sprzedaży.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

§ 1. Handel płynami wyskokowymi pędzonymi, które bez jakiegoś dodatku lub z dodatkiem służyć mogą za napój (spirytus, wódka, rosolis, rum, likier itp.) w jakichkolwiek sprzedają się ilościach, byle w naczyniach zamkniętych, jest przemysłem wolnym; natomiast do szynkowania w sposób zarobkowy, jako też do drobnej sprzedaży wzmiankowanych płynów w sposób zarobkowy, potrzebny jest konsens urzędowy.

Konsens na szynk uprawnia do wydawania takich napojów gościom siedzącym, stojącym lub do domu w naczyniach nie zamkniętych, w dowolnych, choćby w najmniejszych ilościach.

Konsens na drobną sprzedaż w duchu ustawy niniejszej upoważnia do sprzedaży płynów powyższych w naczyniach nie zamkniętych, jednak tylko w ilościach najmniej po pół ćwierci litra, z tem ograniczeniem, że trudniący się drobną sprzedażą nie ma pozwalać, aby wydane napoje wypijano w lokalach, któremi ma prawo rozporządzać.

Upoważnieni do szynkowania i drobnej sprzedaży mają także prawo prowadzić zwykły handel rzeczonymi płynami.

Przez naczynia zamknięte rozumie się beczki zamknięte sposobem w handlu używanym, jako też flaszki opieczętowane.

§ 2. Szynkowanie i drobna sprzedaż płynów wyskokowych pędzonych (§ 1), jako też handel takimi płynami, handel mianowicie wtedy, gdy te sprzedawane są w naczyniach zamkniętych tylko po jednym litrze i w mniejszych ilościach, czy opierają się na konsensie, czy na prawie propinacyi lub jakiemkolwiek innem, podlegają osobnemu podatkowi.

O konsensie.

§ 3. Od ubiegającego się o konsens wymagać się będzie oprócz warunków ogólnych, potrzebnych do wykonywania przemysłu samodzielnie, także tego, aby zasługiwał na zaufanie i był nieposzlakowany.

Gdy przeciw ubiegającemu się przemawiają okoliczności, usprawiedliwiające podejrzenie, że mógłby przemysłu na złe używać, jako to do dopomagania do zakazanej gry, do przechowywania do niemoralności lub opilstwa, konsensu całkiem odmówić mu należy.

§ 4. Jeżeli się ma nadać konsens, wziąć należy na uwagę potrzebę ludności stosowność lokalu, w którym przemysł ma być wykonywany, na jakim gościńcu, ulicy lub placu ten lokal się znajduje, tudzież czy dozór policyjny będzie możebnym.

Przed nadaniem konsensu Władza przemysłowa wysłuchać ma gminę siedziby przedsiębiorstwa, a gdzie istnieją Władze policyjne rządowe, także i te ostatnie.

§ 5. W razie przeniesienia przemysłu do innego lokalu w obrębie tej samej osady, nie trzeba wprawdzie starać się o nowy konsens, lecz uzyskać należy pozwolenie Władzy przemysłowej, która w tym razie wziąść ma na uwagę stosunki miejscowe, stosowność lokalów przeznaczonych na wykonywanie przemysłu, tudzież czy dozór policyjny będzie możebny.

Kto trudni się przemysłem, którego celem jest przyjmowanie obcych w gospodę, wydawanie potraw i kawy, sprzedaż wyrobów cukierniczych i tłuczeńców (mandoletti), a szynkowaniem zajmuje się tylko ubocznie, nie potrzebuje takiego pozwolenia.

§ 6. Jedna i taż sama osoba w tej samej osadzie, może nabyć, wziąć w dzierżawę lub objąć jako zastępca tylko jeden konsens do trudnienia się szynkowaniem albo drobną sprzedażą (§ 1) napojów wyskokowych pędzonych.

§ 7. Producentom i sprzedawcom napojów wyskokowych pędzonych, którzy obecnie trudnią się w sposób zarobkowy drobną sprzedażą tych napojów zajmować się wolno drobną sprzedażą w duchu § 1 ustawy niniejszej tylko wtedy, jeżeli uzyskali na to przepisany konsens.

§ 8. Przekroczenia przeciwko powyższym przepisom ustawy niniejszej, nie odnoszącym się do podatku w § 2 wzmian-

kowanego, uważać należy za wykroczenia przeciwko ustawie przemysłowej i karcić podług ustawy przemysłowej.

O podatku.

§ 9. Za podstawę do wymierzenia osobnego podatku (§ 2) bierze się ilość ludności osady, w której przemysł jest wykonywany, tudzież rodzaj przemysłu (§ 11).

Granica terytoryalna osad, ustanowiona do wymiaru podatku zarobkowego, służy także do wymiaru podatku osobnego.

Przez ilość ludności rozumieć należy tę ilość osób obecnych (krajowych i obcych), która znajdowała się w osadzie według ostatniego spisu ludności.

§ 10. Podatek (§ 9) opłacać należy z góry półrocznie, to jest za czas od 1 stycznia aż do ostatniego czerwca, a względnie za czas od 1 lipca aż do ostatniego grudnia.

Kto przemysł podlegający osobnemu podatkowi rozpocząć chce w ciągu półrocza, opłacić ma podatek za całe półrocze bieżące.

§ 11. Opłatę półroczną ustanawia się z ograniczeniem wyrażonym w § 12, jak następuje:

I. Dla każdej siedziby przemysłu, którego celem jest szynkowanie napojów wyskokowych pędzonych:

1. W osadach mających ludności aż do 500 dusz włącznie 5 złr.

2. W osadach mających ludności przeszło 500 aż do 2000 dusz włącznie 10 złr.

3. W osadach mających ludności przeszło 2000 aż do 10·000 dusz włącznie 20 złr.

4. W osadach mających ludności przeszło 10·000 aż do 20·000 dusz włącznie 30 złr.

5. W osadach mających ludności przeszło 20·000 aż do 100·000 dusz włącznie 45 złr.

6. W osadach mających ludności 100·000 dusz 50 złr.

II. Dla każdej siedziby przemysłu, w której odbywa się drobna sprzedaż w duchu ustawy niniejszej (§ 1) dwie piąte kwot powyższych.

III. Dla każdej innej siedziby przemysłu w § 2 ustawy niniejszej wzmiankowanego, gdzie handel napojami wyskokowemi pędzonemi stanowi wyłączne lub główne przedsiębiorstwo, czwarta część kwot powyższych.

IV. Dla rodzajów przemysłu wzmiankowanych w ustępie 2 § 5 i dla rodzajów przemysłu handlowego, w których sprzedaż w myśl § 2 odbywa się tylko ubocznie, piąta część kwot powyższych z tem ograniczeniem, że największy wymiar podatku nie może przewyższać piątej części podatku zarobkowego zwyczajnego, przypadającego od przemysłu.

Uwalnia się od tego podatku:

A. Wyszynk i drobną sprzedaż napojów wyskokowych pędzonych w obozach wojskowych polowych i do ćwiczeń po za obrębem budynków wzniesionych stale.

B. Wydawanie w aptekach płynu wyskokowego pędzonego jako lekarstwa przez lekarza zapisanego.

C. Szynkowanie w tak zwanych schroniskach w górach.

§ 12. W Galicyi i na Bukowinie, gdzie wyszynk napojów wyskokowych pędzonych jest już na zasadzie istniejących ustaw krajowych obciążony osobną opłatą szynkową, dopóki obciążenie to trwać będzie, wyszynk tych napojów podlega tylko połowie podatków ustanowionych w § 11 I.

Po upływie czasu, na który obciążenie to ustawami krajowemi obecnie już istniejącemi, jest przepisane, pobierany będzie podatek w pełnym wymiarze.

§ 13. Czy w rodzajach przemysłu w § 5 i w § 11 IV wzmiankowanych, szynk lub handel stanowi główne, czy tylko uboczne przedsiębiorstwo, orzeka Władza przemysłowa po zniesieniu się z Władzą skarbową.

§ 14. Kto chce trudnić się dalej jednym z przemysłów w § 2 ustawy niniejszej wzmiankowanych, ma oprócz dopełnienia wszelkich innych obowiązków ustawowych najpóźniej w dni czternaście po terminie, w którym ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, a jeżeli założona być ma nowa siedziba przemysłu najpóźniej na czternaście dni przed rozpoczęciem przemysłu uwiadomić urząd, który drogą rozporządzenia będzie do tego przeznaczony, gdzie, to jest w której osadzie, w którym domu lub przy którym placu

znajduje się siedziba jego przemysłu i opłacać podatek półroczny za otrzymaniem cedułу płatniczej.

Gdy taka siedziba przemysłu ma być całkiem zwinięta, przedsiębiorca winien uwiadomić o tem urząd i zwrócić mu ostatnią cedułę płatniczą.

§ 15. Opłacenie podatku odnosi się tylko do osady (§ 9) w której według uwiadomienia przemysł ma być wykonywany.

Ale gdy w obrębie tejże samej osady, przemysł, podatkowi podlegający, przeniesiony zostaje z jednego domu do drugiego, a względnie z pewnego placu na inny, nie wynika z tego obowiązek opłacania podatku ponownie za bieżące półrocze.

Toż samo rozumie się o zmianie w osobie przedsiębiorcy.

W obydwu jednak przypadkach przedsiębiorca a w ostatnim przypadku nowy przedsiębiorca, uwiadomić ma urząd (§ 13) o przeniesieniu lub objęciu siedziby przemysłu, zanim to nastąpi i okazać mu ostatnią cedułę płatniczą za podatek.

Urząd potwierdzi na cedule, iż został uwiadomiony.

§ 16. Przedsiębiorstwa w § 2 ustawy niniejszej wzmiankowane, zostawać będą pod względem opodatkowania także pod dozorem Władzy skarbowej, która przeznaczona będzie do tego drogą rozporządzenia.

Przeto przemysłowcy trudniący się takiemi przedsiębiorstwami, obowiązani są dozwolić organom tej władzy wstępu do lokalu przedsiębiorstwa i pokazać im na każde żądanie urzędową cedułę podatkową, a nawet ją wydać za potwierdzeniem otrzymania.

§ 17. Wszelkie wykonywania przedsiębiorstwa, podlegającego temu podatkowi, bez poprzedniego opłacenia przypadającego od niego podatku, karać będzie Władza skarbowa (§ 16) grzywnami w kwocie wynoszącej dwa aż do dwanaście razy więcej niż podatek niezapłacony.

Wszelkie inne wykroczenie, karane będą karami porządkowemi w kwocie od 2 aż do 100 złr.

Przeciwko orzeczeniu, skazującemu na karę, w drugiej instancyi zatwierdzonemu lub złagodzonemu, nie ma dalszego rekursu.

Przepisy końcowe.

§ 18. Przepisy §§ 1, tudzież 3 aż do 8 ustawy niniejszej nie naruszają prawa propinacyi w krajach, w których prawo to istnieje.

§ 19. Ustawa niniejsza nabywa mocy w trzy miesiące od dnia jej ogłoszenia.

§ 20. Wykonanie ustawy niniejszej poruczа się Ministrom spraw wewn., skarbu i handlu.

Rozp. Minist. spraw wewn., wydane w porozumieniu z Minist. handlu z dnia 17 listop. 1885, N. 166 Dz. u. p., którem przemysłowcom, uprawnionym tylko do handlu napojami wyskokowymi i pędzonymi, zakazuje się trzymania na składzie w lokalach przedsiębiorstwa, dostępnych dla kupujących, napojów wyskokowych pędzonych w naczyniach nie zamkniętych.

W wykonaniu ustawy z dnia 2 czerwca 1881 Dz. u. p. Nr. 62 o handlu napojami wyskokowymi pędzonymi, ich wyszynku i drobnej sprzedaży, postanawia się co następuje:

Przemysłowcom, uprawnionym tylko do handlu napojami wyskokowymi pędzonymi w naczyniach zamkniętych, wolno w lokalach przedsiębiorstwa, dostępnych dla kupujących, wykonywać czynności potrzebne do przemysłu, jako to: przelewanie napojów wyskokowych pędzonych z większych naczyń do mniejszych, cedzenie pozostałości płynu itp. tylko w tym czasie, w którym wstęp do rzeczonych lokali jest dla kupujących zamknięty, a przeto przemysłowcom rzeczonym we wstępie, wzbronione jest trzymanie na składzie w lokalach przedsiębiorstwa, dostępnych dla kupujących, napojów wyskokowych pędzonych w niezamkniętych naczyniach tj. nie w beczułkach i flaszkach sposobem handlowym zamkniętych.

Wykroczenia karane będą w myśl postanowień karnych ustawy przemysłowej.

Roporządzenie Minist. skarbu z dnia 2 lipca 1881, N. 74, Dz. u. p. co do wykonania przepisów o podatku zaprowadzonym ustawą z dnia 23 czerwca 1881 Dz. u. p. N. 62.

Co do wykonania przepisów, tyczących się osobnego podatku, zaprowadzonego ustawą, Dz. u. p. Nr. 62, o handlu napojami wyskokowymi pędzonymi, ich szynkowania i drobnej sprzedaży, stanowi się co następuje:

§ 1. Podatek osobny opłacać należy:

1. w wymiarze ustanowionym dla szynkowania, od każdej siedziby przemysłu, gdzie napój wyskokowy pędzony, t. j. płyn wyskokowy pędzony, który bez jakiegoś dodatku lub z dodatkiem służyć może za napój (spirytus, wódka, rosolis, rum, likier itp.) wydawany jest gościom stojącym lub siedzącym albo do domu w ilościach mniejszych niż po $^1/_8$ litra w naczyniach niezamkniętych;

2. w wymiarze ustanowionym dla drobnej sprzedaży, od każdej siedziby przemysłu, nie należącej do kategoryi 1), w której napój wyskokowy pędzony, sprzedawany jest w ilościach najmniej po $^1/_8$ litra w naczyniach niezamkniętych;

3. w wymiarze ustanowionym dla handlu od każdej siedziby przemysłu, nie należącej do 1 i 2, w której napój wyskokowy pędzony sprzedawany jest w naczyniach zamkniętych (w beczułkach zamkniętych sposobem w handlu używanym lub flaszkach opieczętowanych) w ilościach po jednym litrze i mniejszych.

§ 2. Przepis zawarty w § 12 ustawy, według którego w Galicyi i na Bukowinie szynkowania napojów wyskokowych pędzonych podlega tymczasowo tylko połowie kwot podatku w § 11, I ustawy wyznaczonych nie ma wpływu na wymiar osobnego podatku od siedzib przemysłu do przyjmowania obcych w gospodę, wydawania potraw i kawy, sprzedaży wyrobów cukierniczych i tłuczeńców (mandoletti, w których szynkowania takichże napojów odbywa się tylko ubocznie (§ 11 IV ustawy).

§ 3. Które urzędy stosownie do przepisu § 14 ustawy o rozpoczęciu i dalszem prowadzeniu rodzajów przemysłu powyżej w § 1 wzmiankowanych, co do każdej z osobna siedziby przemysłu uwiadawiać należy, a w których także osobny podatek ma być na każde półrocze płacony, władze skarbowe krajowe ogłoszą w dziennikach ustaw i rozporządzeń krajowych i za pośrednictwem zwierzchności gminnych

W każdem uwiadomieniu takiem wymienić trzeba:

1. osadę, plac lub ulicę, liczbę konskrypcyjną domu, czyli wogóle miejsce, w którem się siedziba przemysłu znajduje;

2. podać, który z rodzajów przemysłu, powyżej w § 1 podług wymiaru podatku odróżnionych, ma być w siedzibie przemysłu wykonywany. Jeżeli w siedzibach przemysłu do przyjmowania obcych w gospodę, wydawania potraw lub kawy albo do sprzedaży wyrobów cukierniczych i tłuczeńców (mandoletti), szynkowania napojów wyskokowych pędzonych odbywać się ma tylko ubocznie, jako też jeżeli handel napojami wyskokowymi pędzonymi, powyżej w § 1 pod 3 wzmiankowany stanowić ma tylko uboczną gałąź przemysłu kupieckiego trzeba to dokładnie wyrazić w określeniu przemysłu o który chodzi, a zarazem podać ratę półroczną podatku zarobkowego zwyczajnego, który od przemysłu ma być opłacony, jeżeli został już urzędownie wymierzony. Nadto interesowany okazać ma w takim przypadku urzędowi cedułę na podatek zarobkowy.

Uwiadomienia wnosić można pisemnie lub ustnie. Załączka podaje wzór uwiadomienia. Każde uwiadomienie podpisać powinien właściciel przedsiębiorstwa, o którem się uwiadamia lub jego pełnomocnik. Gdy uwiadomienie będzie wniesione ustnie, urząd je napisze i uwiadamiający przedsiębiorca lub jego pełnomocnik ma je również podpisać.

§ 4. Podatek osobny od każdej siedziby, w której jeden z rodzajów przemysłu, powyżej w § 1 wzmiankowany, ma być rozpoczęty a względnie dalej wykonywany, zapłacić trzeba jednocześnie z uczynieniem uwiadomienia, które w czasie właściwym wnieść należy, a to w całkowitej kwocie przypadającej według ustawy za półrocze, do którego się odnosi.

Co do wyszynku napojów wyskokowych pędzonych, który w siedzibach przemysłu do przyjmowania obcych w gospodę albo do wydawania potraw lub kawy albo do sprzedaży wyrobów cukierniczych lub tłuczeńców (mandoletti) odbywa się

tylko ubocznie, od którego więc największy wymiar podatku osobnego nie powinien przewyższać piątej części (§ 11 l. IV ustawy) podatku zarobkowego zwyczajnego od przedsiębiorstwa przypadającego, a ten ostatni nie jest jeszcze wtedy, gdy się uwiadomienie o wyszynku w czasie właściwym wnosi, wymierzony za te półrocza, za które podatek osobny mabyć opłacony: podatek osobny od tego szynkowania a względnie od siedziby tego przemysłu opłacać należy w kwocie równej piątej części całkowitej kwoty (§ 11 l. I ustawy). Atoli rozumie się samo przez się, że jeżeliby piąta część przerzeczonego podatku zarobkowego wynosiła mniej niż kwota zapłacona, różnica będzie zwrócona.

Podobnie stać się powinno w przypadku, gdy ma być opłacony podatek osobny od handlu napojami wyskokowymi pędzonymi, stanowiącego gałąź uboczną przemysłu kupieckiego, od którego podatek zarobkowy za owoż półrocze nie jest jeszcze wymierzony, w którym to razie najwyższy wymiar osobnego podatku nie powinien przewyższać piątej części podatku zarobkowego zwyczajnego, przypadającego od przemysłu kupieckiego.

§ 5. Dozór nad przedsiębiorstwami, powyżej w § 1 wzmiankowanemi, o ile chodzi o podatek osobny od tychże, wykonywać będą Władze skarbowe kierujące, a mianowicie najprzód dyrekcye skarbowe powiatowe (inspektorowie skarbowi i inspektorowie, skarbowi starsi) w Krainie i Karyntyi dyrekcye skarbowe. Bezpośrednim organom nadzorczym władz skarbowych ma być głównie c. k. straż skarbowa.

§ 6. O przekroczeniach przeciwko przepisom (§ 17 ustawy), tyczącym się podatku osobnego, orzekają w I instancyi władze skarbowe, wzmiankowane powyżej w § 5.

Postępowanie z powodu takich przekroczeń ograniczać się ma do zbadania istotnych okoliczności. Orzeczenie skazujące na karę razem z powodami udzielić należy stronie z dozwoleniem odwołania się w terminie, wyznaczonym ustawą z dnia 19 marca 1876 Dz. u. p. Nr. 28.

O rekursach, przeciwko tymże wymierzonym, jeżeli w pierwszej instancyi wydała orzeczenie dyrekcya skarbowa lu-

blańska lub celowiecka, orzekać ma dyrekcya skarb w Gracu, w każdym zaś innym razie właściwa władza skarbowa kraj.

Rekurs w trzeciej instancyi, o ile wogóle jest możebny, wystosować należy do ministerstwa skarbu, ale podaje się go w terminie powyżej wzmiankowanym, do tej Władzy skarbowej kraj., przeciw której orzeczeniu jest wymierzony.

Kary pieniężne, naznaczone za przekroczenia w mowie będące, ściągane będą drogą egzekucyi administracyjnej.

Ustawa z dnia 19 lipca 1877, N. 67 Dz. u. p., zawierająca przepisy mające na celu położenie tamy opilstwu.

(Obowiązująca w królestwach galicyjskiem i lodomeryjskiem z wielkiem księstwem krakowskiem i w księstwie bukowińskiem).

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię co następuje:

§ 1. Kto w gospodach lub szynkowniach, na gościńcu lub w jakichkolwiek miejscach publicznych, oczywiście pijany, tak że wywołuje zgorszenie, pokazuje się, tudzież kto w miejscach takich drugiego upaja, karany będzie aresztem aż do jednego miesiąca lub grzywnami aż do 50 złr.

Tejże samej karze ulegają utrzymujący gospody i szynkownie, tudziaż ich pomocnicy, gdy gościom już pijanym lub z zastrzeżeniem istotnej potrzeby, oczywiście niedorosłym, przybywającym bez towarzystwa osób starszych, napoje wyskokowe wydają, lub wydawać pozwalają.

§ 2. Należytości za napoje wyskokowe, w gospodach i szynkowniach gościom wydane, nie mogą być zaskarżone, jeżeli dłużnik przyjmując napój, nie był jeszcze uiścił się z dawniejszego długu takiegoż rodzaju, należącego się temu samemu wierzycielowi.

Należytości takie nie mogą być potrącane z innych wierzytelności dłużnika.

§ 3. Umowy względem zastawu i poręczenia, zawarte w celu zapewnienia należytości, które na mocy powyższego paragrafu nie mogą być zaskarżone, są nieważne.

§ 4. Przepisy §§ 2 i 3 ust. niniejszej nie stosują się do należytości od osób zamiejsc. którym w gospodach dano gościnę.

§ 5. Kto usiłuje obejść przepis §§ 2 i 3 ustawy niniejszej za pomocą aktu pozornago lub tym sposobem, że każe sobie wydać dokument, w szczególności zaś deklaracyą wekslową, karany będzie aresztem od jednego tygodnia aż do dwóch miesięcy lub grzywnami aż do 200 złr.

§ 6. Kto w przeciągu roku ukarany będzie za opilstwo trzy razy, temu Władza administracyjna powiatowa wzbronić może na rok jeden uczęszczania do gospód lub szynkowni w miejscu zamieszkania i najbliższej okolicy.

Przekroczenie tego zakazu karane będzie aresztem aż do jednego miesiąca lub grzywnami aż do 50 złr.

§ 7. Utrzymującym gospody lub szynkownie, kilkakrotnie a bezskutecznie karanym za przekroczenia w drugim ustępie § 1 i w § 5 namienione, Władza administracyjna powiatowa odebrać może upoważnienie do utrzymania gospód lub szynkowni na czas oznaczony lub na zawsze.

§ 8. Osnowa ustawy niniejszej ogłoszona będzie w gminach kraju w sposób pospolicie używany.

We wszystkich gospodach i szynkowniach przybita być ma takowa w miejscu w oczy wpadającem, każdemu dostępnem, w językach krajowych i utrzymywana tak aby była czytelna. Za przekroczenie tego przepisu utrzymujący lokal karany będzie grzywnami aż do 50 złotych.

§ 9. Dochodzenie i karanie przekroczeń, w ustawie niniejszej wymienionych, należy do sądów powiatowych.

§ 10. Wykonanie ustawy niniejszej poleca się ministrom sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i handlu.

1) W razie zmiany lokalu gospodniego lub szykownianego w tej samej miejscowości położonej nie zachodzi wypadek rozszerzenia przemysłu, wobec czego wzgląd na potrzeby lokalne nie jest miarodajny (M. S. W. 7 VII 1884 l. 5496 Z. f. V. Nr. 2 ex 1885

2) Do przeniesienia gospody lub szynku do innej miejscowości potrzeba koncesyi, chociażby miejscowość ta z tamtą stanowiły jedną gminę (M. S. W. l. 10687 ex 1885).

3) Zob. uwagę 7 przy § 18.

Ustawy propinacyjne galicyjskie.

I. Ustawa z 30 grud. 1875 N. 55 Dz. u. kr. z 1877 o zniesieniu prawa propinacyi dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakow.[1])

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Dział pierwszy.

Postanowienia ogólne.

§ 1. Prawo propinacyi ma być zniesione za wynagrodzeniem (§§ 4 i 5).

§ 2. Wyrób napojów propinacyjnych staje się od dnia wejścia w życie tej ustawy, z ograniczeniami w niej postanowionemi, przedmiotem wolnego przemysłu.

Dział drugi.

O komisyach.

§ 6. Dla oznaczenia czystego dochodu z prawa propinacyi ustanowioną będzie komisya krajowa we Lwowie i komisye miejscowe.

§ 7, Komisya krajowa składa się z c. k. Namiestnika lub delegowanego przezeń zastępcy jako przewodniczącego i z sześciu członków, mianowicie: dwóch urzędników politycznych, których oznacza Namiestnik, dwóch delegatów, wskazanych przez Wydział krajowy, jednego radcy wyższego sądu kraj. lwowskiego, którego oznacza Prezydent tegoż sądu i jednego zastępcy uprawnionych, którego powołuje Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem kraj.

Członkowie komisyi mają zastępców w ten sam sposób powołanych.

---

[1]) §§ 3, 4, 5, 19, 24, 25, 38, 39, 40 i 41 zniosła ustawa z 26 stycz. 1889 niżej przytoczona.

Członkowie komisyi nie pobierają wynagrodzenia za czynności w tej komisyi.

Komisyi krajowej będą dodani urzędnicy konceptowi, rachunkowi i manipulacyjni.

§ 8. Do powzięcia uchwały w komisyi krajowej, potrzebna jest obecność przewodniczącego i przynajmniej pięciu członków lub ich zastępców.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów. Przewodniczący nie głosuje; lecz w razie równości głosów staje się uchwałą to zdanie, do którego się przychyli.

Jeżeli przy równości głosów zachodzi różnica zdań tylko co do wysokości cyfry, Przewodniczący może przyjąć cyfrę średnią.

§ 9. Komisya krajowa ustanawiać będzie komisye miejscowe w miarę potrzeby.

Komisya miejscowa składa się z urzędnika politycznego, którego mianuje Namiestnik i z przydanego mu pisarza zaprzysiężonego.

§ 10. Po wejściu w życie niniejszej ustawy zawezwie c. k. Namiestnik posiadaczy prawa propinacyi edyktem, ogłoszonym w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, ażeby w terminie nieprzekraczalnym 6 miesięcy od dnia ogłoszenia tego edyktu przedłożyli komisyi krajowej zgłoszenia, wykazujące czysty dochód z propinacyjnego prawa wyszynku z lat 1869 do 1874; gdyż ci, którzy nie podadzą zgłoszenia w terminie powyższym, ponosić będą sami koszta wyśledzenia dochodu.

§ 11. Komisya miejscowa rozpoznaje przydzielone jej od komisyi krajowej zgłoszenia, wyśledza czysty dochód z propinacyjnego prawa wyszynku (§ 5) dla każdego ciała hypotecznego z osobna, a jeżeli prawo propinacyi nie jest połączone z majątkiem, stanowiącym odrębne ciało hypoteczne, dla każdej osoby, prawo propinacyi posiadającej. Za podstawę do wyśledzenia czystego dochodu ma być przyjęty ten dochód, który służył do wymiaru podatku dochodowego.

Komisya gdy się przekona, że dochód, który służył do wymiaru podatku z rzeczywistym się nie zgadza — ma cyfrę czystego dochodu rzeczywistego wyśledzić z kontraktów dzierżawnych lub innych dokumentów.

Jeżeli dochód z propinacyjnego prawa wyszynku połączony był z innymi dochodami — np. z dochodem z młyna, zajazdu itp. — wyśledzi komisya, ile w ogólnej sumie dochodów, mieści się innych dochodów, a ile pozostaje jako dochód z propinacyjnego prawa wyszynku.

§ 12. W razach potrzeby może komisya miejscowa powołać do oszacowania czystego dochodu znawców, których mianuje Namiestnik.

Ci znawcy będą zaprzysiężeni i mają pobierać dyety i wynagrodzenie kosztów podróży. Wysokość tych należytości i warunki ich poboru oznaczy komisya krajowa.

§ 13. Komisya krajowa rozpoznaje akta, przez komisyę miejscową zdziałane, zarządza w razie potrzeby dochodzenia uzupełniające i wydaje orzeczenie o czystym dochodzie z prawa propinacyi i o prawie zastrzeżonem w § 4.

Orzeczenia takie mają być wydane osobno dla każdego majątku, tworzącego odrębne ciało hipoteczne, a jeżeli prawo propinacyi nie jest częścią składową takiego majątku, orzeczenie będzie wydane dla osoby uprawnionego.

§ 14. Od orzeczenia komisyi krajowej służy rekurs do Ministerstwa spraw wewn., który ma być podany do komisyi krajowej w terminie nieprzekraczalnym dni 30, licząc od dnia, w którym orzeczenie zostało doręczone. W ten termin nie będą wliczone dnie, które zajmie przesyłka rekursu pocztą.

Koszta dochodzenia, rekursem spowodowane, ponosi w razie odrzucenia strona, która rekurs wniosła.

§ 15. Spory prawno-prywatne, odnoszące się do prawa propinacyi, należą do drogi prawa.

Jeżeli co do prawa propinacyi zachodzą sprzeczne między sobą roszczenia kilku osób, rozprawa będzie przeprowadzona w komisyi z tym, który jest w posiadaniu faktycznem tego prawa.

Gdyby oznaczenie czystego dochodu z prawa propinacyi, lub przyznanie prawa w § 4 zastrzeżonego, zawisło od po-

przedniego rozstrzygnięcia sporu prawno-prywatnego, komisya krajowa wyda orzeczenie według ostatniego faktycznego stanu posiadania i wyznaczy termin nieprzekraczalny, przynajmniej trzymiesięczny, w którym pozew dla rozstrzygnienia sporu ma być wniesiony do sądu właściwego i dowód tego wniesienia przedłożony komisyi kraj.; w przeciwnym razie bowiem orzeczenie komisyi stanie się prawomocnem.

W razie wydania wyroku sądowego, należy zastosować się do niego przy ostatecznem orzeczeniu o czystym dochodzie z prawa propinacyi i o przyznaniu prawa w § 4 zastrzeżonego.

§ 16. Orzeczenia prawomocne ma komisya krajowa udzielać Wydziałowi krajowemu, jako Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

§ 17. Dzień, w którym orzeczenia o czystym dochodzie z prawa propinacyi, dla uprawnionych w całym kraju wydane, staną się prawomocnemi, poda komisya krajowa do powszechnej wiadomości edyktem, zamieszczonym w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, tudzież w urzędowej Gazecie wiedeńskiej i ogłosi w tym edykcye, że od dnia 1 stycznia lub 1 lipca, który nastąpi po ogłoszeniu edyktu, rozpoczyna się peryod lat 26, w § 3 wskazany.

Poszczególne, ostatecznie jeszcze nie załatwione sprawy ustanowienia czystego dochodu z prawa propinacyi, tudzież w toku będące spory o to prawo (§ 15) nie wstrzymują rozpoczęcia rzeczonego peryodu.

§ 18. Komisya krajowa będzie udzielać orzeczenia prawomocne, wydane dla majątków tworzących ciała hypoteczne właściwym sądom hypotecznym, które mają z urzędu przy każdym takim majątku uwidocznić w księgach hypotecznych, że prawo propinacyi ustaje z upływem peryodu w § 3 wskazanego, że właściciel tego majątku ma prawo do wynagrodzenia w pieniądzach, niniejszą ustawą określonego, a po upływie rzeczonego peryodu pozostanie przy prawie, zastrzeżonem w § 4.

Dział trzeci.

O funduszu propinacyjnym.

§ 19. Na spłacenie wynagrodzenia, pokrycie wydatków połączonych z wyśledzeniem czystego dochodu z prawa propinacyi i kosztów zarządu, utworzony będzie fundusz propinacyjny.

Fundusz ten powstaje:

a) z rocznych opłat od szynkarzy;

b) z jednorazowych opłat od zakładania gorzelń browarów i miodosytni;

c) z grzywien, nakładanych za przestępstwa w sprawach propinacyjnych.

a) Opłata od szynkarzy.

§ 20. Każdy szynkarz, wykonywujący wyszynk propinacyjny, (czy to jako posiadacz prawa propinacyi lub jako dzierżawca czy też jako szynkarz od posiadacza albo od dzierżawcy) — ma opłacać od tego wyszynku w miejscowościach, liczących mniej niż 1000 mieszkańców po 10 złr., w miejscowościach liczących od 1000 do 5000 mieszkańców po 15 złr., w miejscowościach. liczących więcej niżeli 5000 mieszkańców, po 20 złr. rocznie.

Kto wykonywa wyszynk gorących napojów z innego tytułu, niżeli z tytułu prawa propinacyi ma opłacać w miejscowościach liczących mniej niż 1000 mieszkańców po 60 zł. w miejscowościach liczących więcej niżeli 5000 mieszkańców po 100 złr. rocznie bez różnicy, czy wyszynk jest wykonywany jako przemysłowość samoistna lub jako akcesoryum innej przemysłowości. Tej opłacie nie ulegają ci, którzy wykonywują wyszynk samego tylko wina.

Należytości te mają obowiązani opłacać od dnia, 1 tego miesiąca, który nastąpi po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej, aż do dnia, w którym upłynie peryod w § 3 wskazany.

§ 21. C. k. starostwo wymierza opłaty w § 20 ustanowione, zawiadamia o tem obowiązanych i udziela wykaz na-

leżytości wymierzonych w jednym egzemplarzu c. k. urzędowi podatkowemu, w drugim Wydziałowi kraj.

Przeciw wymiarowi należytości, służy tak obowiązanemu do opłaty, jak i Wydziałowi krajowemu, jako Dyrekcyi funduszu propinacyjnego prawo rekursu do c. k. Namiestnictwa. Przeciw orzeczeniu Namiest. służy prawo rekursu tylko temu, na czyją niekorzyść orzeczenie starostwa zostało zmienione.

Rekurs nie wstrzymuje wykonania orzeczeń.

§ 22. Należytości w § 20 ustanowione mają być uiszczane do c. k. urzędu podatkowego na rzecz funduszu propinacyjnego w półrocznych ratach z góry, zawsze dnia 1 stycznia i 1 lipca każdego roku, a w razie uchybienia terminu z odsetkami zwłoki po 6 od sta.

Jeżeli obowiązek opłaty należytości nie zaczyna się z dniem 1 stycznia względnie 1 lipca, uiści obowiązany pierwszą ratę w takiej ilości, jaka stosunkowo wypadnie za czas od dnia obowiązku opłaty do następującego dnia 1-go stycznia lub 1 lipca.

Należytości te będą ściągane w taki sam sposób, jak podatki rządowe.

b) Opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni.

§ 23. Kto w czasie od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy aż do upływu peryodu, w § 3 ustanowionego, zakłada nową gorzelnię, browar lub miodosytnię, ma zapłacić na rzecz funduszu propinacyjnego, przed rozpoczęciem wyrobu wódki, spirytusu, piwa lub napojów miodowych, jednorazową należytość w kwocie 2000 złr. od każdej gorzelni lub browaru, a 100 złr. od każdej miodosytni.

Opłaty te mają być uiszczane bezpośrednio do funduszu propinacyjnego (§ 32).

Od tej opłaty wolny jest właściciel majętności, przedmiotem ksiąg hypotecznych będącej, z którą w dniu wejścia w życie tej ustawy połączone jest prawo propinacyi, jeżeli zakłada gorzelnię, browar lub miodosytnię w obszarze tej gminy, na której obszar rozciąga się jego propinacyjne prawo wyszynku.

C. k. starostwa obowiązane są zawiadomić Wydział kraj. o każdem na założenie gorzelni; browaru lub miodosytni, udzielonem pozwoleniu.

§ 24. Funduszem propinacyjnym zarządza Wydział kraj., jako Dyrekcya tego funduszu.

Koszta połączone z wyśledzeniem czystego dochodu z prawa propinacyi, o ile takowe nie ponoszą strony (§§ 10 i 14), równie jak koszta zarządu funduszu propinacyjnego, mają być pokryte z tegoż funduszu.

Dochody funduszu propinacyjnego, o ile nie będą potrzebne do pokrycia kosztów rzeczonych, będą lokowane w sposób taki, w jaki mogą być lokowane kapitały pupilarne.

Dział czwarty.

O spłacie wynagrodzenia.

§ 25. Przy końcu peryodu w § 3 ustanowionego Wydział kraj. obliczy cały kapitał funduszu propinacyjnego, tudzież stosunek, w jakim ten kapitał zostaje do ogólnej sumy czystego dochodu z prawa propinacyi w całym kraju i według tego stosunku obliczy, ile z kapitału funduszowego przypada na każdego do wynagrodzenia uprawnionego (§ 5).

§ 26. Spłata kapitału wynagrodzenia może nastąpić tylko z uwzględnieniem praw rzeczowych osób trzecich.

§ 27. Każdy do wynagrodzenia uprawniony może żądać u sądu hypotecznego, ażeby prawo do wynagrodzenia uwidocznione w księgach hypotecznych, zostało oddzielone od ciała hypotecznego.

To oddzielenie ma ten skutek, że później nabyte prawa rzeczowe, nie będą uwzględnione przy rozprawie o przekazanie kapitału wynagrodzenia.

Po uskutecznionem odzieleniu może uprawniony wyjednać sobie u sądu realnego przekazania kapitału wynagrodzenia.

Za takim przekazem, wypłaci Wydział kraj. kapitał do rąk uprawnionego.

§ 28. Jeżeli uprawniony nie przedłoży wydziałowi krajowemu przekazu w § 27 wspomnianego, przynajmniej na 3 miesiące przed upływem peryodu § 3 oznaczonego, kapitał wynagrodzenia będzie złożony do depozytu sądu realnego.

Z dniem złożenia spłata jest dokonaną.

Kapitał złożony do depozytu, ma być na żądanie osoby do wynagrodzenia uprawnionej, lokowane w kasie oszczędności lub w papierach publicznych, w jakich mogą być lokowane kapitały pupilarne.

Jeżeli prawo do wynagrodzenia połączone jest z własnością majątku, będącego przedmiotem ksiąg hypotecznych, lub w inny sposób jest uwidocznione w takich księgach, akt złożenia kapitału wynagrodzenia do depozytu sądowego ma być z urzędu zanotowany we właściwych księgach hypotecznych. Zanotowanie to ma ten skutek, że później nabyte prawa rzeczowe nie będą uwzględnione przy rozprawie sądowej o przekazanie kapitału wynagrodzenia.

§ 29. Przy przekazywaniu, wypłacaniu i odpisywaniu kapitału wynagrodzenia zastosowane będą analogicznie postanowienia patentu cesarskiego z dnia 8 listopada 1853 l. 237 Dz. u. p. (z wyjątkiem § 64 tego patentu), tudzież rozporządzenia minist. z dnia 28 lipca 1859 l. 142 Dz. u. p.

§ 30. Gdyby, po pierwszem rozdzieleniu funduszu propinacyjnego między uprawnionych (§ 25), wpłynęły do tego funduszu dochody przez ściągnienie opłat zaległych, lub z innych powodów okazała się w tym funduszu nadwyżka wynosząca przynajmniej pięć procent od ogólnej sumy obliczonego według tej ustawy czystego dochodu z prawa propinacyi w całym kraju, należy postąpić z rodzieleniem i wypłatą tej nadwyżki według postanowień §§ 25 do 29.

Nadwyżka mniejsza przypadnie funduszowi krajowemu.

Dział piąty.

Postanowienia ubezpieczające i karne.

§ 31. W ciągu peryodu w § 3 oznaczonego nie wolno producentom wódki, spirytusu, piwa, trunków miodowych i innych napojów propinacyjnych, sprzedawać tych trunków inaczej, jak tylko hurtownie w naczyniach pod obręczami, zawierających przynajmniej pół hektolitra płynu.

§ 32. Kto obowiązany jest do płacenia należytości, wskazanej w § 23, a przed jej zapłaceniem rozpoczął wyrób napojów w tymże paragrafie wymienionych, staje się winnym przekroczenia i podlega karze podwójnej należytości.

§ 33. Szynkowanie pokątne, nieuprawnione, tudzież przekroczenia przepisu zawartego w § 31 lub innych przepisów w sprawach propinacyjnego prawa wyszynku, będą karane grzywnami od 10 do 200 złr., a w razie niemożności zapłaty aresztem od 2 do 40 dni.

Orzeczenie karne może postanowić zarazem konfiskatę trunków i sprzętów służących do popełnienia przekroczenia.

Kto został uznany winnym przekroczenia, ma ponieść koszta śledztwa i wykonania kary.

§ 34. Dochodzenie i karanie wszelkich przekroczeń w sprawach propinacyjnego prawa wyszynku należy do politycznej władzy powiatowej.

Orzeczenie co do tych przekroczeń powinno być doręczone stronom interesowanym (obwinionym i poszkodowanym).

§ 35. Wszelkie grzywny, nakładane w sprawach propinacyjnych, i przedmioty skonfiskowane (§§ 32 i 33) wpływają do funduszu propinacyjnego.

Dział szósty.

Szczegółowe postanowienia co do miast.

§ 36. Ustawa niniejsza niema zastosowania w miastach Lwowie i Krakowie.

§ 37. Opłaty pobierane dotąd w niektórych gminach miejskich od wyrobu i wprowadzenia gorących napojów pozostaną nienaruszone.

W miastach, które posiadają prawo propinacyi w obrębie swej gminy miejskiej, ma być propinacyjne prawo wyszynku, o ile służy gminom miejskim, osobnemi ustawami w ciągu peryodu w § 3 oznaczonego za wynagrodzeniem zniesione. Ustawy te orze-

kną, jakie opłaty mają być pobierane dla uzyskania tego wynagrodzenia.

W miastach tych będą od czasu wejścia w życie tej ustawy zastosowane postanowienia, zawarte w §§ 2, 19, 20, 21, 22, 23 i 24, dalej 31 do 35 włącznie, wszystkie zaś inne postanowienia tej ustawy nie stosują się do nich.

W miastach, które posiadają w całości prawo propinacyi w obrębie swej gminy miejskiej, opłaty i grzywny, według postanowień §§ 19, 20, 21, 22, 23, 32 i 33 w obrębie każdego z tych miast pobrane, będą stanowić osobny fundusz wynagrodzenia propinacyjnego dla tego miasta, z którego wpłyną.

W miastach, w których obrębie prawo propinacyi nie samej tylko gminie miejskiej, lecz także trzecim służy osobom, ma być czysty dochód z prawa propinacyi wyśledzony według przepisów niniejszej ustawy, a władze do oznaczenia czystego dochodu powołane, orzekną zarazem (§§ 14 i 15) jaka część tego dochodu na gminę miejską i na każdą inną do propinacyi uprawnioną osobę przypada. Według stsunku części dochodu z prawa propinacyi na gminę miejską do dochodu z tegoż prawa na inne osoby przypadającego, rozdzielone będą między gminę miejską a inne uprawnione osoby dochodu z opłat, które w tem mieście według §§ 19, 20, 21, 22, 23, 32 i 33 będą pobrane.

Część opłat na gminę miejską przypadająca, stanowić będzie osobny fundusz wynagrodzenia tego miasta; część zaś opłat na inne uprawnione osoby przypadająca wpłynie do ogólnego krajowego funduszu propinacyjnego.

Jeżeli w którem z miast zniesienie prawa propinacyi nie nastąpi z mocy osobnej ustawy (§ 38) w ciągu peryodu w § 3 oznaczonego, propinacyjne prawo wyszynku ustanie w tem mieście z upływem tego peryodu, a osobny fundusz wynagrodzenia propinacyjnego dla tego miasta według niniejszej ustawy zebrany, oddany mu będzie jako majątek zakładowy, z zastrzeżeniem rzeczowych praw osób trzecich.

Dział siódmy.

Postanowienia dodatkowe.

§ 38. Osobna instrukcya, którą wyda ministerstwo spraw wewnętrznych, określi bliżej sposób postępowania komisyi krajowej i komisyj miejscowych.

Wydział krajowy wyda bliższe instrukcye do zarządu funduszem propinacyjnym i do spłaty wynagrodzenia.

§ 39. Władze rządowe w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem winny udzielać wszelkiej pomocy do przeprowadzenia postanowień tej ustawy.

§ 40. Ustawa niniejsza wchodzi w życie równocześnie z ustawą państwową o uwolnienie opłat do funduszu propinacyjnego wpływających od podatku, tudzież wszelkich do wykonania niniejszej ustawy odnoszących się aktów prawnych, dokumentów, podań i innych pism, od stempli, od należytości bezpośrednich, od opłat depozytowych i wogóle od wszelkich opłat skarbowych.

41. Wykonanie tej ustawy polecam moim ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.

II. Ustawa uchwalona dnia 26 stycznia 1879 przez Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca niektóre postanowienia ustawy krajowej z 30 grudnia 1875 N. 55 Dz. ust. kraj. z r. 1876 o zniesieniu prawa propinacyi.

Art. I. Postanowienia §§ 3, 4, 5, 19, 24, 25, 38, 39, 40 i 41 ustawy krajowej z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877 zostają uchylone, a w ich miejsce obowiązywać mają następujące postanowienia:

§ 1. Prawo wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych pozostaje w całej swej wyłączności i rozległości w posiadaniu uprawnionych jeszcze do końca roku 1889.

Po upływie tego terminu przechodzi to prawo na kraj, względnie na krajowy fundusz propinacyjny.

Po upływie roku 1910 prawo to ustaje zupełnie i raz na zawsze.

§ 1. Właściciele prawa propinacyi otrzymają za odjęcie im tego prawa wynagrodzenie, które będzie im wypłacone przez c. k. dyrekcyę galicyjskiego funduszu propinacyjnego w 4% przez kraj poręczonych, najpóźniej w przeciągu 26 lat od dnia 1 stycznia 1890 umorzyć się mających obligacyach.

Obligacye te będą wydane z kuponami od dnia 1 stycznia 1890 bieżącymi.

Odsetki od oblikacyj te będą wydane z kuponami od dnia 1 stycznia 1890 bieżącymi.

Odsetki od obligacyi będą wypłacane przez fundusz propinacyjny zawsze w pełnej kwocie, bez wszelkiego potrącania na podatek lub z jakiegokolwiek innego tytułu.

Kraj zrzeka się przysługującego mu jako dłużnikowi w myśl §§ 13 i 23 cesarskiego patentu z dnia 27 października 1849 Nr. 439 Dz. p. p. prawa potrącania podatku od odsetek obligacyj propinacyjnych.

§ 3. Do zarządu funduszem propinacyjnym i prawem propinacyi, tudzież do oznaczenia wynagrodzenia, każdemu z uprawnionych w myśl postanowień tej ustawy przypadającego, ustanowioną będzie osobna władza pod nazwą »C. k. Dyrekcya galicyjskiego fundu zu propinacyjnego«.

§ 4. C. k. Dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego składa się z c. k. Namiestnika lub mianowanego przez niego zastępcy, jako przewodniczącego i z siedmiu członków, a mianowicie:

z dwóch członków, delegowanych przez wydział krajowy;

z dwóch członków, powołanych przez c. k. namiestnika, na przedstawienie wydziału krajowego, z pośród właścicieli dóbr, z któremi prawo propinacyi dotychczas było połączone;

z dwóch członków mianowanych przez c. k. namiestnika;

z jednego radcy wyższego sądu krajowego we Lwowie, którego oznaczy prezydent tego sądu.

Członkowie dyrekcyi będą mieć zastępców, w ten sam sposób powołanych.

§ 5. C. k. dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego upoważnioną zostaje do wydania imieniem funduszu propinacyjnego 4% obligacyj przez kraj poręczonych w ogólnej sumie 62,200.000 złr. w. a.

§ 6. Właściciele prawa propinacyi otrzymają z funduszu w § 5 wymienionego wynagrodzenie w miarę czystego dochodu z prawa propinacyi, oznaczonego prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877, albo też oznaczonego orzeczeniami c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego, które wydane zostaną na podstawie niniejszej ustawy.

Na powyższych podstawach przeprowadzony będzie wymiar wynagrodzenia dla każdego z uprawnionych w następujący sposób:

Przedewszystkiem otrzymają:

a) wszyscy właściciele prawa propinacyi z wyjątkiem tych, do których odnoszą się postanowienia §§ 15 i 16 niniejszej ustawy, siedmnasto i pół ($17^1/_2$)-krotny czysty dochód podług orzeczeń wydanych w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 r. Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877;

b) właściciele prawa propinacyi, do których odnoszą się postanowienia §§ 15 i 16 niniejszej ustawy, wynagrodzenie oznaczone przez c. k. dyrekcyę funduszu propinacyjnego na podstawie tychże postanowień.

Ci właściciele prawa propinacyi, którzy w drodze reklamacyi (§ 7) uzyskają orzeczenia c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego o czystym dochodzie (§ 13), otrzymają dodatkowe wynagrodzenia z kapitału pozostałego po wydzieleniu wynagrodzenia w myśl ustępów poprzedzających.

Takie dodatkowe wynagrodzenia będą wymierzane w miarę przewyżki czystego dochodu wynikającej z orzeczenia c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego (§ 13) w porównaniu z orzeczeniem wydanem w myśl ustawy z 30 grudnia 1875 r. Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877.

Wynagrodzenia te jednak w żadnym razie nie mogą być wyższe, aniżeli rzeczona przewyżka siedmnaście i pół ($17^1/_2$) razy wzięta.

Reszta kapitału wynagrodzenia, gdyby jaka pozostała,

będzie rozdzieloną między właścicieli prawa propinacyi w miarę czystego dochodu oznaczonego w orzeczeniach wydanych w myśl ustawy z 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877.

§ 7. Ci właściciele prawa propinacyi, których czysty przeciętny dochód roczny z tego prawa obliczony na podstawie dochodu przyjętego w latach 1885, 1886 i 1887, do wymiaru podatku dochodowego, był przynajmniej o 10% wyższy, aniżeli czysty dochód przyznany orzeczeniem w myśl ustawy z 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877 wydanem mają prawo w przeciągu 30 dni od dnia wejścia w życie tej ustawy, wnieść do c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego reklamacye i zażądać, aby podwyższenie ich dochodu sprawdzonem zostało.

Termin ten 30-dniowy do wniesienia reklamacyi jest nieprzekraczalny, a po upływie tego terminu wniesione reklamacye c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego jako spóźnione z urzędu odrzuci.

Reklamacye zawierać mają dokładne oznaczenie tego prawa propinacyi, którego dochód ma być sprawdzony; przedłożenie w podaniu reklamacyjnem dokumentów, stwierdzających podwyższenie dochodu, nie jest wymaganem.

W razie gdyby c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego przekonała się, że dochód, który służył do wymiaru podatku, niższy jest od dochodu rzeczywistego, może uwzględnić dochód rzeczywisty z ważnych względów słuszności.

§ 8. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego zarządzi zbadanie czystego dochodu z prawa propinacyi we wszystkich wypadkach, w których reklamacye przed upływem 30-dniowego terminu wniesione zostały.

§ 9. Jeżeli właściciel prawa propinacyi na terminie do przeprowadzenia dochodzeń wyznaczonym, pomimo doręczonego mu wezwania osobiście lub przez pełnomocnika nie stanie i niemożności stawienia się w sposób wiarygodny nie usprawiedliwi, — uważanym będzie za odstępującego od reklamacyi.

§ 10. Odroczenie terminu od przeprowadzenia dochodzeń

tylko z ważnych powodów dozwolonem być może, a to na czas nieprzekraczający 14 dni.

§ 11. Właściciel prawa propinacyi obowiązany jest wszelkie dowody, na które przy dochodzeniu powołać się zamierza, na wyznaczonym terminie przedstawić, a mianowicie dotyczące dokumenta przedłożyć, świadków zaś z sobą przyprowadzić.

§ 12. Postępowanie przy dochodzeniach wdrożonych wskutek reklamacyj odbędzie się z analogicznem zastosowaniem przepisów §§ 11 i 12 ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877.

§ 13. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego zbada akta dochodzeń, zarządzi w razie istotnych braków w dochodzeniu uzupełnienie tegoż i wyda orzeczenie o czystym dochodzie z prawa propinacyi (§ 7).

§ 14. W takich jednak wypadkach, dla których czysty przeciętny dochód roczny obliczono na podstawie dochodzeń, zarządzonych wskutek wniesionej reklamacyi, nie jest przynajmniej o 10% wyższy od kwoty, oznaczonej orzeczeniem wydanem w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877, c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego nie przystąpi do wydania nowego orzeczenia o czystym dochodzie z prawa propinacyi, lecz zawiadomi właściciela, że w myśl § 7 niniejszej ustawy reklamacya jego nie jest prawnie uzasadnioną, że zatem za podstawę do wymiaru wynagrodzenia temuż właścicielowi przypadającego, przyjęty będzie czysty dochód oznaczony orzeczeniem w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877 wydanem.

§ 15. Ci właściciele prawa propinacyi, dla których oznaczono tylko czysty dochód z prawa propinacyi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. ust. kr. z r. 1877 a nie zastrzeżono im rzeczonego prawa do jednego szynku, otrzymają wynagrodzenie, obliczone według postanowień tej ustawy, jednak obniżone o tę kwotę, którą w każdym poszczególnym wypadku oznaczy c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego

jako ekwiwalent nieprzyznanego prawa utrzymywania jednego szynku.

§ 16. Właścicielom prawa propinacyi którym prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 przyznano jedynie prawo do szynku wieczystego, dla których zaś nie ustanowiono czystego dochodu z prawa propinacyi, wypłaconem zostanie wynagrodzenie za zniesienie przyznanego im prawa do wieczystego szynku.

Właścicielom majętności tabularnych, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej nie przyznano prawa wzmiankowanego do jednego szynku, ani też nie oznaczono dla nich czystego dochodu z prawa propinacyi, może być przyznane wynagrodzenie, jeżeli udowodnią w przeciągu trzech miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy, że wykonują faktycznie prawo propinacyi.

Wysokość wynagrodzenia w wypadkach tym paragrafem objętych, oznaczy c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego na podstawie przeprowadzonego oszacowania.

§ 17. Orzeczenia c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego co do wysokości czystego dochodu z prawa propinacyi, jako podstawy do rozdziału kapitału wynagrodzenia, stają się od razu prawomocne; rekurs przeciw tym orzeczeniom jest niedopuszczalny.

§ 18. Właściciel prawa propinacyi, który wniósł reklamacyę, ponosi koszta dochodzenia i obowiązany jest złożyć na ich pokrycie stosowną zaliczkę.

§ 19. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego zawiadomi każdego z uprawnionych o wymiarze kapitału wynagrodzenia obliczonego w myśl poprzedzających postanowień.

Wypadające z obliczenia kwoty poniżej 50 złr. w kapitale wynagrodzenia nie będą uwzględnione.

Z dniem 1 stycznia 1890 r. przystąpi c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego do wypłaty wynagrodzenia, przyczem zastosowane będą postanowienia §§ 26, 27, 28 i 29 ustawy z dnia 30 grudnia 1875 r. Nr. 55 Dz. ust. kraj. z r. 1877 z tą zmianą, że uchwała sądu realnego, zezwalająca na wy-

płacenie kapitału wynagrodzenia do rąk właściciela, ma być przedłożona c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego najpóźniej do dnia 31 grudnia 1894, w przeciwnym bowiem razie złożony zostanie kapitał wynagrodzenia do depozytu sądowego, a właścicielowi będą zaasygnowane odsetki od tego kapitału.

§ 20. Obligacye funduszu propinacyjnego opiewać mają na okaziciela, a na kwoty okrągłe przez sto podzielne; dołączone do obligacyj kupony będą półrocznie z dołu płatne. Dla wypłacenia kwot wyrównawczych wydana będzie potrzebna ilość obligacyj po 50 złr. w. a.

Obligacye te mają być umorzone najpóźniej w przeciągu lat 26, poczawszy od 1 stycznia 1890 r. a to w drodze losowania, według oznaczyć się mającego planu umorzenia.

Losowanie odbywa się dwa razy w roku: z końcem grudnia każdego roku; spłata wylosowanych obligacyj nastąpi z końcem planu umorzenia.

C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego upoważnioną jest do spieniężenia obligacyj propinacyjnych i wypłacenia uprawnionym zamiast obligacyj uzyskanej za nie gotówki — uprawnionym jednak służy prawo żądać wypłaty przyznanego im wynagrodzenia w obligacyach. Żądanie to winni zgłosić do c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego w terminie nieprzekraczalnym 30 dni od dnia ogłoszenia w dzienniku urzędowym odnośnego wezwania dyrekcyi. W takim razie wypłata nastąpi w obligacyach niesprzedajnych (winkulowanych) do końca roku 1894.

Nie wnoszący zgłoszenia w tym terminie, zgadzają się milcząco na spłatę w gotówce.

§ 21. Należytą spłatę zapadłych kuponów oraz wylosowanych obligacyj poręcza w pierwszym rzędzie fundusz propinacyjny i fundusz rezerwowy.

Do funduszu propinacyjnego wpływają następujące dochody:

a) dochód uzyskany przez wykonywanie prawa propinacyi w zarządzie c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego;

b) oznaczony w §§ 20—23 i 31—35 ustawy krajowej z dnia 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 dochód

z opłat szynkarskich, opłat za zakładanie gorzelń, browarów i miodosytni, oraz z grzywien za przekroczenie propinacyjne;

c) przyznana ustawą państwową z dnia 20 czerwca 1888 Dz. u. u. Nr. 95 § 2 lit *b)* ze skarbu państwa roczna kwota z wyłączeniem udziału przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonywują wyłączne prawo propinacyi, od dnia 1 stycznia 1890 r.;

d) dochody z opłat szynkarskich lub jakichkolwiek innych opłat krajowych, których pobór po roku 1910 postanowi sejm osobną ustawą w takiej wysokości i na tak długo, w jakiej wysokości i na jak długo dochody z tych opłat będą potrzebne aż do zupełnego umorzenia wydanych obligacyj, na umorzenie tychże, na każdoczesną wypłatę kuponów i zupełne pokrycie kosztów administracyi funduszu propinacyjnego, w żadnym jednak wypadku na powyższy cel nie mogą być nakładane dodatki do podatków bezpośrednich;

e) do funduszu propinacyjnego będą wcielane także ewentualne nadwyżki tego funduszu, pozostające po pokryciu rat amortyzacyjnych wraz z kuponem.

Opłaty w tym § pod lit. *d)* wymienione nie będą mogły być nakładane we Lwowie i Krakowie i w tych miastach, które na swoich obszarach gminnych posiadają wyłączne prawo propinacyi.

§ 22. Z uzbieranego do dnia 1 stycznia 1890 w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 ogólnego funduszu propinacyjnego, tudzież z przyznanej ustawą państwową z dnia 20 czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95 § 2 lit. *b)* ze skarbu państwa kwoty za lata 1888 i 1889 z wyłączeniem udziału, przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonywują wyłączne prawo propinacyi, utworzony zostanie fundusz rezerwowy. Przychód i majątek zarodowy tego funduszu mają następujące przeznaczenie:

a) Z przychodów pokrywane być mają przedewszystkiem koszta administracyi i niedobory funduszu propinacyjnego,

pozostała zaś reszta użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego;

b) Majątek zarodowy tego funduszu przeznaczony jest w ciągu całego peryodu amortyzacyjnago na pokrycie ewentualnych niedoborów corocznego dochodu funduszu propinacyjnego;

c) O ile fundusz rezerwowy nie będzie na ten ostatni cel użyty, zostanie po upływie peryodu amortyzacyjnego i po upływie peryodu amortyzacyjnego i po zabezpieczeniu ewentualnie niepokrytych pretensyj posiadaczy obligacyj propinacyjnych, przelanych do funduszu krajowego.

Fundusz rezerwowy będzie administrowany oddzielnie.

§ 23. Należy dopełnianie zobowiązań funduszu propinacyjnego wobec posiadaczy obligacyj tego funduszu poręcza w drugim rzędzie fundusz krajowy.

§ 24. Zarząd prawa propinacyi, które w myśl niniejszej ustawy przechodzi na kraj, a względnie na krajowy fundusz propinacyjny, obejmuje c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego (§ 3) i sprawuje zarząd ten:

przez ustanawianie i pobieranie opłat za udzielenie pozwolenia na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych na terytoryach, objętych poszczególnemi uprawnieniami propinacyjnemi (*liceneye propinacyjne);*

przez ustanowionych własnych szynkarzy;

lub także przez wydzieżawianie prawa propinacyi w drodze, jednakże z wykluczeniem dzierżawy ryczałtowej, cały kraj, powiaty lub okręgi sądowe obejmującej.

§ 25. Opłaty za udzielanie pozwolenia na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych i czynsze dzierżawne, opłacane za wydzierżawianie prawa propinacyi (§ 24) mają być uiszczane do c. k. urzędów podatkowych na rzecz funduszu propinacyjnego.

§ 26. W wypadkach, w których prawo propinacyi przez dotychczasowych uprawnionych wydzierżawione zostało, przyjmuje fundusz propinacyjny zobowiązanie, iż wobec dzierżawców dopełni w zupełności umów odnośnych, o ile przedmiotem ich jest wydzierżawienie prawa propinacyi, jako ta-

kiego, i o ile prawomocnie zawarte zostały przed 1 lipca 1888 r., jeżeli czynsz dzierżawny co najmniej równa się czystemu dochodowi z odnośnego prawa propinacyi, oznaczonemu orzeczeniem krajowej komisyi propinacyjnej, względnie orzeczeniu c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

Natomiast w razie, gdyby czynsz dzierżawny nie dosięgał tej wysokości, oraz wogóle w wypadkach, gdyby kontrakty dzierżawne dopiero po 1 lipca 1888 r. były zawarte, służy c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego prawo deczyi według własnego uznania, czy takie przez uprawnionych zawarte kontrakty dzierżawne mają być z dzierżawcami dalej utrzymane, lub tymże w terminie prawnym 6 miesięcy wypowiedziane.

Postanowienia te nie naruszają jednak ani służącego dzierżawcom prawa wypowiedzenia w terminie prawnym dzierżawy prawa propinacyi funduszowi propinacyjnemu, jako nowemu nabywcy tego prawa, ani służącego funduszowi propinacyjnemu wobec dzierżawców prawa żądania uiszczenia czynszu dzierżawnego na czas od 1 stycznia 1890 roku aż do dnia, w którym gaśnie dzierżawa przez c. k. dyrekcyę funduszu propinacyjnego lub przez dzierżawców wypowiedziana.

§ 27. W wypadkach, w których prawo propinacyi wydzierżawione jest łącznie z innemi prawami użytkowania, jak np. z gruntami, karczami, gorzelniami, browarami, młynami i t. p., c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego zbada przy udziale dotychczasowych uprawnionych i dzierżawców, jaka część całego czynszu dzierżawnego przypada na czas począwszy od 1 stycznia 1890 na prawo propinacyi.

Jeżeli przy tem dochodzeniu nie nastąpi porozumienie, o za okres czasu, co do którego istniejący stosunek dzierżawny zostaje przez fundusz propinacyjny przyjęty, jako kwotę czynszu dzierżawnego, przypadającą za prawo propinacyi i odtąd do funduszu propinacyjnego uiszczać się mającą, przyjęty będzie ten dochód, który władza podatkowa przyjęła za podstawę wymiaru podatku dochodowego za rok § 888.

§ 28. Dotychczasowi uprawnieni są obowiązani najpóźniej w przeciągu 14 dni po wejściu w życie tej ustawy oddać c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego do dyspozycyi wszystkie dokumenty, tyczące się dzierżawy prawa propinacyi, a względnie podać do wiadomości dyrekcyi warunki umów ustnie zawartych. Dokumenty zostaną po zrobionym użytku urzędowym bezzwłocznie zwrócone.

Dopóki uprawniony nie uczynił zadość temu obowiązkowi lub nie wykazał niemożności przedłożenia kontraktu dzierżawnego, niema prawa żądania wypłaty wynagrodzenia za zniesienie prawa propinacyi.

C. k. dyrekcya obowiązaną jest w razie sporów między stronami przedewszystkiem do pojednania stron.

W każdym razie zastrzega się c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego wolność udania się i odesłania stron na zwykłą drogę prawa.

§ 29. We wszystkich wypadkach, w których uprawniony otrzymał od dzierżawy uiszczony z góry całkowicie lub częściowo czynsz dzierżawny za czas od 1 stycznia 1890 aż do chwili, w której gaśnie dzierżawa kontraktowa, względnie przy wypowiedzeniu kontraktu w myśl § 26 tej ustawy, aż do chwili, w której wskutek wypowiedzenia kontrakt dzierżawny rozwiązanym zostaje, dalej w wypadkach, w których czynsz dzierżawny, na powyżej wskazany okres czasu przypadający, został całkowicie lub częściowo przez osoby trzecie dla zabezpieczenia zakondykowany, lub trzecim osobom egzekucyjnie przysądzony, odnośna kwota czynszu dzierżawnego potrącona zostanie przy wypłacie kapitału wynagrodzenia, należącego się dotychczasowemu uprawnionemu.

§ 30. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego ułoży plan amortyzacyjny 4% obligacyi w myśl §§ 2 i 5 tej ustawy wydać się mających i przedłoży ten plan c. k. rządowi do zatwierdzenia.

Nadto udzieli c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego każdemu z właściwych sądów realnych spis uprawnionych do wynagrodzenia ciał tabularnych, a względnie spis właścicieli prawa wyszynku propinacyjnego, z wykazaniem kapitału

wynagrodzenia, jaki na każdego z uprawnionych przypada— celem przekazania tego kapitału interesantom.

§ 31. Wszystkie postanowienia tej ustawy zastosowane będą także do tych miast, które niewyłącznie wykonywały prawo propinacyi na swoich obszarach gminnych, a dla których czysty dochód z prawa propinacyi już oznaczony został prawomocnemi orzeczeniami komisyi krajowej.

Odrębne fundusze propinacyjne, które dla tych miast istnieją, przyłączone będą do ogólnego funduszu propinacyjnego, do którego wpływać będą także przychody przyznane tym odrębnym funduszom w §§ 20 do 23 i 31 do 35 ustawy krajowej z 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877.

§ 32. Przy wydaniu kapitału wynagrodzenia gminom uwzględnione będą także przepisy, obowiązujące co do zabezpieczenia majątku gminnego.

§ 33. Umieszczone stosownie do § 13 ust. kraj z dnia 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 w wydanych już orzeczeniach krajowej komisyi propinacyjnej postanowienie co do postanowienia jednego szynku w posiadaniu dotychczasowych uprawnionych (§ 4 ustawy z 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877) zostaje uchylone.

Posiadaczy tych majątków, co do których uskutecznione zostały hipoteczne wpisy, wskazane w § 18 ustawy krajowej z grudnia 1875 Dz. ust. kr. Nr. 55 ex 1877, zawiadomi c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego za pomocą urzędowego obwieszczenia o zgaśnięciu przyznanego im prawa realnego. Nadto udzieli c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego właściwym sądom hipotecznym wykazy odnośnych ciał tabularnych, z wezwaniem, aby przy każdym majątku, przy którym uskutecznione zostały wpisy hipoteczne wskazane w § 18 ustawy krajowej z 30 grudnia 1875 Dz. ust. kr. Nr. 55 ex 1877, uwidoczniono w księgach hipotecznych z urzędu, że prawo propinacyi ustaje z końcem roku 1889, że właściciel tego majątku jest uprawniony do pobrania oznaczonego w niniejszej ustawie wynagrodzenia pieniężnego

i że przyznane właścicielowi majątku prawo realne do jednego szynku napojów spirytusowych wygasło raz na zawsze.

§ 34. Szczegółowa instrukcya postanowi liczbę członków c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego, obowiązanych do stałego urzędowania we Lwowie.

Stale urzędujący członkowie c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego otrzymują z zasobów funduszu propinacyjnego roczne wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy przewodniczący c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego w porozumieniu z wydziałem krajowym; inni członkowie c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego otrzymują zwrot kosztów z urzędowaniem połączonych.

§ 35. Czas trwania funkcyi członków c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego i ich zastępców ustanawia się na lat sześć. Członek dyrekcyi powołany w miejsce ustępującego w ciągu sześciolecia, urzędować będzie tylko do końca tego okresu.

§ 36. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego postanowi o liczbie swoich funkcyonaryuszów i o wysokości ich płac.

§ 37. Płace funkcyonaryuszów dyrekcyi funduszu propinacyjnego i inne wydatki administracyjne pokrywane będą z dochodów funduszu rezerwowego.

§ 38. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego urzęduje kolegialnie.

Do powzięcia uchwały c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego potrzebna jest obecność przewodniczącego i przynajmniej czterech członków lub ich zastępców.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Przewodniczący nie głosuje lecz w razie równości głosów staje się uchwałą to zdanie, do którego się przewodniczący przychyli.

Jeżeli przy równości zdań zachodzi różnica tylko co do wysokości cyfry, przewodniczący może przyjąć cyfrę pośrednią.

Przewodniczący c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego ma prawo uchwałę tej dyrekcyi zasystować. W takim wypadku przedłożona będzie zasystowana uchwała c. k. ministerstwu spraw wewnętrznych do ostatecznej decyzyi.

C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego podlega bezpośrednio c. k. ministerstwu spraw wewnętrznych.

§ 39. C. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego zarządza całem prawem propinacyj i funduszem propinacyjnym, przestrzega ścisłego uiszczania w terminie czynszów dzierżawnych, opłat i wszelkich innych dochodów funduszu propinacajnego, tudzież należytej wypłaty obligacyj wylosowanych i kuponów.

C. k. namiestnictwo wyda w porozumieniu z wydziałem krajowym szczegółową instrukcyę określającą sposób i tok urzędowania dyrekcyi, tudzież sposób prowadzenia rachunkowości i manipulacyi.

Oddział rachunkowy c. k. namiestnictwa sprawdza roczne zamknięcia rachunkowe i preliminarze, i kontroluje czynność biur rachunkowych c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego

§ 40. Do zastępstwa w sprawach sądowych, dotyczących funduszu propinacyjnego, a w szczególności do prowadzenia sporów, wydawania opini prawnych, współdziałania przy wystawianiu dokumentów, ustanowi c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego własny syndykat.

§ 41. Preliminarze i zamknięcia rachunkowe funduszu propinacyjnego winny być po sprawdzeniu przez oddział rachunkowy c. k. namiestnictwa corocznie za pośrednictwem wydziału krajowego przedkładane sejmowi Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem do uchwalenia, względnie do zatwierdzenia.

§ 42. Miasta, które na swoich obszarach gminnych posiadają wyłączne prawo propinacyi, pozostają i nadal w samoistnem wykonywaniu tego prawa do końca roku 1910.

Osobne fundusze propinacyjne, utworzone dla tych miast w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 r. Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 mają nadal istnieć, a wpływać będzie do nich oprócz przychodów, wskazanych w §§ 20 do 23 i 31 do 35 powyżej powołanej ustawy, także jeszcze oznaczyć się mający według następnych paragrafów udział w kwocie, przyznanej ustawą państwową z dnia 20 czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95, a to od chwili, gdy kwota ta zaasygnowaną zostanie ze skarbu państwa.

§ 43. Celem oznaczenia tego udziału zarządzi c. k. dyrekcya funduszu propinacyjnego dochodzenia z analogicznem zastosowaniem postanowień §§ 11 do 16 ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 i na podstawie dochodzenia tego wyda orzeczenie o czystym dochodzie z prawa propinacyi tych miast według przecięcia z 1869 do 1874, przyczem jednak ma być wyłączonym przychód uzyskany z wyszynku propinacyjnego za pomocą opłat.

Po prawomocności odnośnego orzeczenia c. k. dyrekcyi funduszu propinacyjnego, udział każdego miasta w subwencyi państwowej oznaczonym zostanie przez wydział krajowy w porozumieniu z namiestnictwem w stosunku, jaki zachodzi między czystym dochodem z prawa propinacyi tema miastu przyznanym a sumą czystych dochodów, które dla ogółu wszystkich uprawnionych, z wyjątkiem uprawnionych, z wyjątkiem miast w § 42 wskazanych, orzeczeniami w myśl ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Nr. 55 Dz. u. kr. z r. 1877 wydanemi oznaczone zostały.

W razie, jeżeli między namiestnictwem a wydziałem krajowym porozumienie do skutku nie przyjdzie, rozstrzygnie c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych.

§ 44. Jeżeliby czysty dochód takiego miasta z prawa propinacyi według przecięcia z lat 1869 do 1874 nie mógł być oznaczony na podstawie fasyj podatkowych, wydanem będzie orzeczenie o wysokości tego dochodu na podstawie opinii rzeczoznawców, według postanowień § 12 ustawy krajowej z dnia 30 grudnia 1855 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877, przyczem rzeczoznawczy przy złożeniu opinii swej wziąć mają pod rozwagę także stosunki innych miast z równą w przybliżeniu ludnością, których czysty dochód jest oznaczony.

Koszta połączone z temi dochodzeniami mają być jako koszta funduszu propinacyjnego uważane i pokrywane.

§ 45. Prawo propinacyi miast w § 42 tej ustawy wspomnionych gaśnie z upływem roku 1910.

Może jednak to prawo wcześniej być zniesione osobnemi ustawami.

Ustawy zawierać będą postanowienia, jakie opłaty mają być pobierane celem uzyskania słusznego wynagrodzenia.

Osobny fundusz propinacyjny, utworzony dla tego miasta, zostanie mu po zgaśnięciu, względnie po zniesieniu jego prawa propinacyi jako majątek zakładowy na własność oddany.

W każdym razie miasto takie pozostaje przy poborze swojego udziału w subwencyi państwowej do końca r. 1910.

§ 46. Pobór opłat szynkarskich oznaczonych w §§ 20, 21 i 22 ustawy kraj. z 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 ustaje dla funduszu propinacyjnego z końcem grudnia roku 1910.

Osobna ustawa krajowa postanowi, na jakie cele i w jakiej wysokości opłaty te pobierane być mają, po zupełnem umorzeniu obligacyi propinacyjnych.

Art. II. Czynności w §§ 21, 23, 27 i 28 ustawy z dnia 30 grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877. Wydziałowi krajowemu poruczone spełniać będzie od dnia 1 stycznia 1890 c. k. dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego.

Zarząd funduszów propinacyjnych miast posiadających wyłączne prawo propinacyi, pozostaje przy wydziale krajowym.

Art. III. Niniejsza ustawa wchodzi w życie równocześnie z wejściem w życie ustawy państwowej, mocą której obligacye propinacyjne i kupony tych obligacyj, tudzież wszelkie do wykonania tej ustawy odnoszące się pertraktacye zwolnione zostaną od wszelkich opłat stemplowych i należytości rządowych.

Art. IV. Wykonanie niniejszej ustawy polecam moim ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.

Drukarstwo.

§ **21.** Przemysły wymienione w § 15 punkcie 1 można w zasadzie urządzać li tylko w tych miejscach, w których ma siedzibę powiatowa władza polityczna lub rządowa władza policyjna.

Przepis ten nie rozciąga się jednak do handlu, ograniczającego się wyłącznie na książkach szkolnych i książkach do nabożeństwa, kalendarzach i obrazkach świętych, tudzież na drukach do celów przemysłowych, jak ogłoszenia, cenniki i t. p.

Por. §§ 327—327 kod. kar. i ust. prasową (zwłaszcza §§ 3 i 23 i następującą nowelę prasową zwłaszcza § 2).

Ustawa z 9 lipca 1894 Nr. 101 Dz. u. p. częściowo znosząca a częściowo zmieniająca postanowienia ustawy prasowej z 17 grudnia 1862 (Dz. u. p. Nr. 6 z r. 1863) i ustawy o postępowaniu karnem z 2 maja 1875 (Dz. u. p. Nr. 119).

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§ 1. Obowiązek składania kaucyi w celu wydawania peryodycznego pisma drukowego znosi się, tracą tedy moc obowiązującą wszystkie ustawy i rozporządzenia, odnoszące się do takich kaucyj.

Jeżeli z powodu wydawania peryodycznego pisma drukowego wyrzeczono karę pieniężną lub zwrot kosztów, a z zapłacenia tych kwot w ośm dni po prawomocności orzeczenia prokuratorowi państwa się nie wykazano, władza bezpieczeństwa winna na żądanie prokuratora państwa wstrzymać wydawanie peryodycznego pisma drukowego na tak długo, dopóki zapłata nie będzie udowodnioną.

Za nieuprawnione dalsze wydawanie peryodycznego pisma drukowego, co do którego stosownie do ustępu 2 zarządzono wstrzymania, karanym będzie winowajca jako za występek podług § 25 ust. prasowej.

§ 2. Przewidzianego w § 3, ustęp 5 ustawy prasowej, a politycznej władzy krajowej zastrzeżonego udzielania pozwolenia na sprzedawanie peryodycznych pism drukowych nie wolno co do tutejszokrajowych peryodycznych pism drukowych odmówić temu, kto odpowiednio do postanowień ustawy przemysłowej ma prawo do samoistnego wykonywania wolnego przemysłu.

Wzmiankowane zezwolenie jest ważnem, dla lokalu prze-

znaczonego do wykonywania sprzedaży, który władzy wymieniono i dla tych tutejszokrajowych peryodycznych pism brukowych, które władzy wyszczególniono.

Zezwolenie może być cofniętem tylko z takich powodów, dla których władza, wedle ustawy przemysłowej cofnąć może uprawnienie do wykonywania wolnego przemysłu.

§ 3. W wypadkach gdy sprzedaż pism drukowych dokonywać się ma za pomocą stale przytwierdzonych albo ruchomych przyrządów automatycznych, spis pism drukowych do sprzedaży przeznaczonych zaopatrzony być musi w potwierdzenie politycznej władzy krajowej.

Na przyrządach automatycznych musi być umieszczony wykaz pism drukowych, które są w przyrządzie zawarte i publiczności dostępne.

§ 4. § 491 ustawy o postępowaniu karnem z dnia 3 maja 1873 (Dz. u. p. Nr. 119) pozostaje w mocy z następującemi zmianami:

We wszystkich wypadkach, w których konfiskata, nawet jeżeli wykonanie jest sądownie zatwierdzone (§ 488 proc. kar.) zostanie, czy to wskutek przeprowadzonego oskarżenia, czy też w postępowaniu objektywnem (§ 493 proc. kar.) wskutek rozprawy opozycyjnej prawomocnie uznaną za nieusprawiedliwioną, należy temuż kto przez tę konfiskatę poniósł szkodę zapłacić z kasy rządowej przy zastosowaniu obu ostatnich ustępów § 491 proc. kar. wynagrodzenie wykonanej szkoły.

§ 5. Jeżeli konfiskatę tutejszokrajowego peryodycznego pisma drukowego zarządził prokurator państwa albo władza bezpieczeństwa, należy przy wykonaniu konfiskaty, jeżeli ją zarządzono z powodu osnowy pisma drukowego, wymienić artykuł, który jest przyczyną konfiskaty, w innych zaś wypadkach powód konfiskaty. Jeżeli konfiskatę zarządzono tylko z powodu niektórych ustępów pewnego artykułu, należy przy wykonaniu konfiskaty wzmiankowane ustępy wymienić.

Uwiadomienia te nie wykluczają ścigania karnego z innych nie wymienionych powodów.

Części pisma drukowego, nie zawierające nic karygodnego, należy z konfiskaty wyłączyć.

§ 6. Wykonanie niniejszej ustawy powierzam ministrom spraw wewnętrznych, skarbu i sprawiedliwości.

Rozp. min. handlu i spraw wewn. z 3 sierpnia 1890, N. 160 Dz. u. p. ustanawiające, że handel niektórymi wytworami prasy, przeznaczonymi wyłącznie na zaspokojenie potrzeb przemysłu i obrotu, albo pożycia domowego i towarzyskiego, dozwolony jest także bez uzyskania osobnego konsensu przemysłowego.

Na zasadzie postanowień § 24 ustęp 2 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, rozporządza się:

Handel niektórymi wytworami prasy, przeznaczonymi wyłącznie na zaspokojenie potrzeb przemysłu i obrotu, albo pożycia domowego i towarzyskiego, a mianowicie:

Zeszytami szkolnymi, cennikami, kartkami cen, kartkami gratulacyjnemi, te ostatnie o ile nie mogą być zaliczone do wyrobów artystycznych, ogłoszeniami mieszkań do wynajęcia, blankietami rachunków, podziałami godzin, zeszytami do zapisywania, rachunkami bieżącymi (Conto corrente), szyldami na książki i zeszyty, arkuszami do modelowania i kolorowania, obrazkami ściągalnymi, wzorami do robót piłeczkowych, arkuszami gratulacyjnymi, drukami dla adwokatów i notaryuszów i t. p. uwalnia się od przepisanego w § 15, liczba 1 powyższej ustawy uzyka konsensu do handlu wytworami prasy.

O ile handlu wymienionymi wyżej wytworami prasy nie wykonują przedsiębiorcy przemysłów konsensowych wedle § 15, liczba 1 ustawy przemysłowej — podlega on oznajmieniu w myśl przepisów obowiązujących dla przemysłu wolnego (§§ 11—13 ustawy przemysłowej).

Rozp. niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Ubieganie się o przemysł.

§ **22.** Kto chce trudnić się przemysłem koncesyonowanym winien prosić o koncesyę, wykazując istnienie prawnych wymogów. Przed otrzymaniem koncesyi nie wolno rozpoczynać zatrudnienia.

Zob. § 132 ust. przem. i zawarte tam przepisy karne w ustępie *a)*.

1) Zob. uwagę 2) przy § 19.

2) Od udzielenia koncesyi ma wykonywanie przemysłu nie przysługuje ani stronom ani gminie prawo rekursu (T. A. 14 X 1878 l. 1581). Zob. jednak przepis § 18 ust. przem.

3) Wolno władzy przemysłowej nadać koncesyę pod pewnemi warunkami i cofnąć ją w razie niedotrzymania tychże nawet wtedy gdy warunki te polegają na wykonaniu aktu prywatnego (wpis hipoteczny ciężarów realnych) (T. A. 27 XII 1889 l. 4248 B. 5044).

Szczególne warunki.

§ **23.** Do rozpoczęcia przemysłu koncesyonowanego, wymaga się oprócz spełnienia warunków przepisanych dla wszystkich rodzajów przemysłu (§§ 2—10) do samoistnego trudnienia się przemysłem, jeszcze godności zaufania ze względu na dotyczące przedsiębiorstwo, a w wypadkach § 15 punkt 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20 i 21, także szczególnego uzdolnienia. Osobne rozporządzenie postanowi w jaki sposób należy udowodnić to uzdolnienie.

Dla przemysłu budowlanego osobna ustawa ustanowi ogólne zasady, wedle których będzie się trzeba kierować przy ustaleniu dowodu szczegółowego uzdolnienia do rozpoczęcia wymienionego w § 15 punkt 6 przemysłu budowlanego, jakoteż określi zakres uprawnienia poszczególnych gałęzi przemysłu budowlanego.

Przy udzieleniu zezwolenia na przemysły wymienione w § 15 punkcie 1, 2, 3, 4, 7, 9, 12, 13, 15 i 16, należy nadto mieć wzgląd na stosunki miejscowe; zezwolenie na przemysły, wymienione w § 15 jest nadto wogóle zawisłem od tego, aby ze stanowiska policyi bezpieczeństwa, obyczajności, policyi sanitarnej, ogniowej i komunikacyjnej nie zachodziły żadne przeszkody.

Rozp. min. handlu z 17 września 1883. wydane w porozumieniu z ministerstwem spraw wewn. Nr. 148 Dz. u. p. w przedmiocie oznaczenia rodzajów przemysłu rękodzielniczego.

Na zasadzie § 1, ustęp 2 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, następujące rodzaje przemysłu z ograniczeniami w ustępie 3 § 1 podanemi, oznacza się jako rękodzieła; są niemi rzemiosła:

1) bednarzy;
2) białoskórników;
3) blacharzy;
4) cukierników, wyrabiających cukry i placki;
5) dacharzy, dachówkowe i łupkowe dachy układający;
6) fryzyerów, golarzy, perukarzy;
7) garbarzy;
8) grzebieniarzy, wachlarzowników, snycerzy kości;
9) kaletników, rymarzy, bicze i szory wyrabiających, siodlarzy, czapników;
10) kapeluszników;
11) kotlarzy;
12) koszykarzy;
13) kowali sprzętowych, nożowników;
14) kowali wozowych;
15) krawców;
16) kuśnierzy;
17) malarzy pokojowych;
18) mechaników (do wyrobów subtelnych) i optyków;
19) mosiężników i bronzowników;
20) muzyczne instrumenta wyrabiających (fortepiany, organy, harmonijki; instrumenta blaszane; flety, klarnety, fagoty, oboje, skrzypce, basetle; gitary, cytry i t. d.);
21) odlewników metalu i konwisarzy;
22) oprawiaczy książek; puzderników, galanterników skórnych, pudełkarzy;

23) parasolników;
24) pasamonników;
25) piekarzy;
26) piernikarzy i woskobójników;
27) platerowników;
28) pokostników i lakierowników;
29) pozłotników;
30) rękawiczników i bandażystów;
31) rzeźników;
32) siodlarzy powozowych;
33) sitarzy i wyrabiających kraty;
34) stelmachów;
35) stolarzy;
36) szczotkarzy;
37) szewców;
38) szklarzy;
39) ślusarzy;
40) tapicerów;
41) tokarzy, rzeźbiarzy wyrobów z morskiej pianki, fajkarzy;
42) wędliniarzy;
43) zdunów;
44) zegarmistrzów;
45) złotarzy wyklepujących srebro i inne metale;
46) złotników, srebrowników, klejnotników.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z rzeczoną ustawą.

Rozp. min. handlu z 17 września 1883, wydane w porozumieniu z ministerstwem spraw wewn., Nr. 149 Dz. u. p. stanowiące, ile lat ten, który stara się o przemysł rękodzielniczy, pracować winien jako uczeń i jako pomocnik w tym samym przemyśle lub podobnym zakładzie fabrycznym.

Na zasadzie § 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, stanowi co następuje:

Ażeby starający o się przemysł rękodzielniczy mógł go rozpocząć i samodzielnie wykonywać, winien stosownie do przepisów § 14 ustawy z dnia 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) udowodnić, że w tym samym przemyśle lub podobnym zakładzie fabrycznym pracował jako uczeń i jako pomocnik.

Czas nauki wynosić powinien nie mniej jak dwa lata a nie więcej jak cztery lata.

W tych granicach służy zgromadzeniom stowarzyszeń, stosownie do § 119 *b)*, ustęp *f)* ustawy powyższej prawo wydania w tej mierze uchwał, które w statucie stowarzyszenia winny być zamieszczone.

Gdzie i o ileby zgromadzenia stowarzyszeń uchwał takich nie wydały, oznaczenie ilości lat nauki w granicach powyższych będzie przedmiotem dobrowolnej umowy.

Jako pomocnik (a według okoliczności jako robotnik fabryczny) pracować trzeba najmniej dwa lata.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z przerzeczoną.

Rozp. min. handlu z 17 września 1883, wydane w porozumieniu z ministrem wyznań i oświecenia, Nr. 150 Dz. u. p. w przedmiocie oznaczenia zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa uprawniają do rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego (rzemiosła).

Na zasadzie § 14 ustawy z dnia 15 marca (Dz. u. p. Nr. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, zestawia się dla rodzajów przemysłu rękodzielniczego, poniżej wyszczególnionych, spis zakładów przemysłowo-naukowych, których świadectwa, potwierdzające skończenie z dobrym skutkiem kursów w tychże zakładach, uprawniają do rozpoczęcia i wykonywania samodzielnie odpowiedniego przemysłu rękodzielniczego:

1) dla przemysłu tokarskiego: świadectwo szkół zawodowych dla przemysłu drzewnego: w Kralikach, Tachowie, Rivie, Międzyrzeczu wołoskiem, Zakopanem i Chrudimie, tudzież oddziałów zawodowych dla przemysłu drzewnego w szkołach przemysłowych rządowych w Gracu i Insbrucku i świadectwo szkoły zawodowej techniczno-przemysłowej lwowskiej;

2) dla przemysłu bednarskiego: świadectwo szkoły zawodowej w Bergreichenstein;

3) dla rzemiosła kowali sprzętowych, nożowników: świadectwo szkół zawodowych w Celowcu, Kralowem Hradcu, Chomutowie i Steyrze, jakoteż szkoły zawodowej machinotechnicznej w szkole przemysłowej rządowej w Pradze;

4) dla rzemiosła szklarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Borze i Kamiennej Szenawie;

5) dla rzemiosła mosiężników i bronzowników: świadectwo szkół zawodowych w Borze, Kamiennej Szenawie, Jabłońcu, jakoteż szkoły złotniczej w Pradze;

6) dla rzemiosła złotników, srebrowników i klejnotników: świadectwo szkoły złotniczej w Pradze i szkoły cyzelowania w szkole techniczno-przemysłowej muzeum austryackiego sztuk i przemysłu w Wiedniu;

7) dla rzemiosła zdunów: świadectwo szkół zawodowych w Cieplicach, Deczynie, Znojmie i szkoły zawodowej sztuk i rzemiosł w szkole przemysłowej ryądowej w Gradcu;

8) dla rzemiosła kotlarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Celowcu i Chomutowie, jako też szkoły zawodowej machino-technicznej w szkole przemysłowej rządowej w Pradze;

9) dla rzemiosła ślusarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Celowcu, Królowem Hradcu i Chomutowie, jakoteż szkoły zawodowej machino-technicznej w szkole przemysłowej rządowej w Pradze;

10) dla rzemiosła stolarskiego: świadectwo szkół zawodowych w Kralikach, Halleinie, Hallsztadzie, Kinżcergu Marianie, Belaku, Międzyrzeczu wołoskiem, Wolarach, Wolfsbergu, Zakopanem, Chrudimiu, Rivie, Brucku n. M., jakoteż szkół zawodowych dla przemysłu drzewnego w szkołach przemysłowych rządowych w Gradcu, Salzburgu i Innsbrucku i szkoły zawodowej techniczno-przemysłowej we Lwowie, nakoniec świadectwo niższej szkoły zawodowej z kursów wyłącznych dla stolarstwa sprzętowego i budowlanego w muzeum technologiczno-przemysłowem w Wiedniu;

11) dla rzemiosła zegarmistrzowskiego: świadectwo szkoły zawodowej w Karlsteinie;

12) dla rzemiosła stelmachów: świadectwo szkoły zawodowej w Bergreichensteinie;

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z wzmiankowaną ustawą.

Przepisy wykonawcze do niniejszego rozporządzenia wyda minister wyznań i oświecenia.

Rozp. min. handlu z 17 września 1883, wydane w porozumieniu z ministerstwem spraw wewn., N. 151 Dz. u. p. w przedmiocie dowodu »szczególnego uzdolnienia« do rozpoczęcia rodzajów przemysłu konsensowego, wzmiankowanych w § 15 ustępach 1, 2, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20 i 21 ustawy z 15 czerwca 1883 (Dz. u. p. N. 39), zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową.

Na zasadzie §§ 15 i 23 ustawy z 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39), rozporządza się w przedmiocie udowadniania szczególnego uzdolnienia do wymienionych poniżej rodzajów przemysłu, co następuje:

1. Drukarstwo.

Starający się o konsens do jednego z rodzajów przemysłu w 15 ustawy z 15 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 39) pod 1 i 2 wzmiankowanych, udowodnić muszą władzy przemysłowej, iż mają wykształcenie ogólne, do wykonywania przemysłu wystarczające a gdy chodzi o rodzaje przemysłu, których przedmiotem jest rozmnożenie sposobem mechanicznym lub chemicznym tworów literackich lub artystycznych, także dostateczne uzdolnienie zawodowe a to przez dołączenie świadectwa pracy kilkoletniej w tej właśnie gałęzi przemysłu. Ten ostatni dowód można zastąpić złożeniem świadectwa, potwierdzającego skończenie z dobrym skutkiem kursów w odpowiednim zakładzie przemysłowo-naukowym.

2. Flisactwo.

Starający się o konsens do przemysłu flisackiego, to jest osoby, które chcą trudnić się prowadzeniem statków

żaglowych lub wiosłowych na wodach śródziemnych jako swoim przemysłem, udowodnić winni potrzebną praktyczną znajomość rzeczy i swoje zalety.

O ile dla niektórych wód istnieją osobne przepisy, onychże trzymać się należy w tej mierze.

3. Kominiarze.

Starający się o konsens do kominiarstwa udowodnić winni władzy przemysłowej złożeniem świadectwa nauki, że wyuczyli się porządnie swego przemysłu a złożeniem świadectwa pracy, że przez rzeczywistą pracę w tym przemyśle nabyli praktycznego uzdolnienia.

4. Przemysł czyszczenia kanałów.

Starający się o konsens do przemysłu czyszczenia kanałów, udowodnić winni władzy przemysłowej złożeniem świadectwa pracy, że przez rzeczywistą pracę w swoim przemyśle nabyli praktycznego uzdolnienia.

5. Wyrób i sprzedaż broni i amunicyi.

Starający się o konsens do wyrobu i sprzedaży broni i amunicyi, udowodnić winni władzy przemysłowej dostateczne zawodowe uzdolnienie, oparte na znajomości rzeczy, nabytej w szkołach zawodowych lub przez praktyczną pracę w przemyśle, a to złożeniem świadectwa odpowiedniej szkoły lub świadectwa pracy.

Gdy chodzi o konsens do wyrabiania i sprzedaży broni palnej, starający się, który na dowód uzdolnienia nie składa świadectwa odpowiedniej szkoły zawodowej, winien nadto złożeniem świadectwa nauki udowodnić, że się wyuczył porządnie swego przemysłu.

6. Wyrób i sprzedaż materyałów pyrotechnicznych, przemiotów pyrotechnicznych i przetworów wybuchowych wszelkiego rodzaju.

Starający się o konsens do przemysłu wyrabiania i sprzedaży materyałów pyrotechnicznych i przedmiotów pyrotechnicznych, winni wykazać władzy przemysłowej potrzebną znajomość pyrotechniki przez udowodnienie poprzedniej pracy w tym przemyśle lub nabycia wiadomości chemiczno-technicznych swego zawodu.

Starający się o konsens do wyrobu przetworów wybuchowych, udowodnić mają szczególne uzdolnienie, stosownie do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 2 lipca 1877 (Dz. u. p. N. Nr. 68).

7. Wyrób trucizn i przyrządzanie materyałów i przetworów przeznaczonych do użytku lekarskiego, jakoteż sprzedaż tych przedmiotów, o ile nie jest zastrzeżona wyłącznie aptekarzom; tudzież wyrób i sprzedaż wód leczniczych sztucznych.

Starający się o konsens do wyrobu trucizn, do przyrządzania materyałów i przetworów, przeznaczonych na użytek lekarski, jakoteż do wyrobu wód leczniczych sztucznych, winni udowodnić, że w zakładzie naukowym technicznym albo w instytucie chemicznym, nabyli wiadomości z chemii, potrzebnych do wykonywania zamierzonego przemysłu a przez pracę najmniej dwuletnią w laboratoryum chemicznem lub w zakładzie przemysłowym, który zajmuje się tem samem, co ma być przedmiotem upoważnienia, przyswoili sobie potrzebną do tego biegłość.

Starający się o konsens do sprzedawania trucizn, wymienionych w § 1 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 21 kwietnia 1876 (Dz. u. p. Nr. 60), udowodnić mają potrzebne uzdolnienie szczególne, stosownie do § 2 wzmiankowanego rozporządzenia.

Od starających się o konsens do sprzedawania materyałów i przetworów wyrabianych do celów lekarskich, tudzież do sprzedawania wód leczniczych sztucznych, o ile sprzedaż tych wyrobów nie jest zastrzeżona aptekarzom, nie będzie wymagany dowód szczególnego uzdolnienia.

8. Zaprowadzanie gazociągów, urządzeń do oświetlania i wodociągów.

Starający się o konsens do zaprowadzania gazociągów, urządzeń do oświetlania i wodociągów, to jest o uzyskanie konsensu na instalatorów gazociągów i wodociągów, winni udowodnić:

1) że wyuczyli się przemysłu mechaników lub ślusarskiego albo blacharskiego i

2) że przez cztery lata zajmowali się pracami instalacyjnemi w zakresie swego zawodu.

Jeśli jednak ubiegający się mogą udowodnić potrzebne wykształcenie techniczno naukowe, dostatecznem jest udowodnienie, jako przez dwa lata pracowali praktycznie w tym właśnie przemyśle instalacyjnym

We względzie dowodu szczególnego uzdolnienia do zawodowego urządzania oświetlania za pomocą elektryczności, obowiązuje rozporządzenie ministeryalne z dnia 15 maja 1883 (Dz. u. p. Nr. 41).

9. Wyrób i reparacya kotłów parowych.

Kto chce trudnić się osobiście wyrobem i reparacyą kotłów parowych, lub objąć kierownictwo techniczne tego przemysłu, winien udowodnić władzy przemysłowej świadectwem szkoły zawodowej technicznej, że nabył już odpowiednich wiadomości mechaniczno-technicznych, jakoteż, że już pracował w tym przemyśle.

10. Podkownictwo.

Starający się o konsens do trudnienia się podkownictwem, jako przemysłem, winni złożyć dowód szczególnego uzdolnienia, stosownie do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 21 czerwca 1874 (Dz. u.p. Nr. 100).

11. Wytępianie szczurów, myszy i t. d. środkami zawierającemi trucizny.

Kandydaci do przemysłu wytępiania szczurów, myszy, szkodliwych owadów i t. p. środkami zawierającemi trucizny, winni udowodnić władzy przemysłowej potrzebną znajomość rzeczy.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z ustawą z dnia 15 marca 1883 (Dz u. p. Nr. 39).

Obwieszczenie minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn. tudzież minist. wyznań i oświaty z 5 grudnia 1897, N. 281 Dz. u. p. wymieniające te zakłady naukowe, których świadectwa uważane będą za dowód uzdolnienia do rozpoczęcia pewnych przemysłów konsensowych.

Na zasadzie rozporządzenia ministeryalnego z dnia 17 września 1883 (Dz. u. p. Nr. 151), tyczącego się wykazania szczególnego uzdolnienia do rozpoczęcia pewnych przemysłów konsensowych, podaje się do wiadomości co następuje:

Do rozpoczęcia przemysłu konsensowego wyrobu i sprzedaży broni palnej, wymienionego w punkcie 5 ustęp 2 powyższego rozporządzenia uważane będzie za dostateczny dowód uzdolnienia świadectwo skończenia szkoły zawodowej przemysłu rusznikarskiego w Borowlu (Ferlach).

Do rozpoczęcia przemysłu konsensowego wyrobu i reparacyi kotłów parowych, wzmiankowanego w punkcie 9 tegoż samego rozporządzenia, uważać należy za dowód szczególnego uzdolnienia świadectwa zakładów naukowych ponizej wymienionych w związku z świadectwem pracy w tym przemyśle:

Swiadectwo złożonego pomyślnie w szkołach głównych technicznych w Wiedniu, Gracu, Pradze, Bernie lub Lwowie pierwszego egzaminu rządowego z budowy machin, a względnie świadectwa złożenia ze skutkiem przynajmniej dostatecznym poszczególnych egzaminów z wszystkich przedmiotów tego egzaminu rządowego łącznie ze świadectwami złożonych pomyślnie egzaminów postępu z machinoznawstwa, z nauki budowy machin i z technologii mechanicznej;

świadectwo dojrzałości lub świadectwo skończenia z pomyślnym skutkiem ostatniego roku oddziałów mechaniczno-technicznych wyższych szkół przemysłowych w c. k. szkołach przemysłowych rządowych w Wiedniu (I dzielnica),

Tryeście, Pradze, Libercu, Pilznie (niemiecka szkoła przemysłowa rządowa) w Bernie (niemiecka szkoła przemysłowa rządowa) w Bielsku i Krakowie, tudzież dolno-austryackiej szkoły przemysłowej krajowej w Wiener-Neustadt i kursu budowy okrętów w c. k. szkole przemysłowej rządowej w Tryeście.

Za dostateczny dowód uzdolnienia do przemysłu zaprowadzania gazociągów, urządzeń do oświetlania gazowego i wodociągów, wymienionego w punkcie 8 powołanego rozporządzenia, uważać należy także świadectwa zakładów powyżej wymienionych w związku z udowodnieniem pracy praktycznej przynajmniej dwuletniej w dotyczącym przemyśle instalacyjnym.

Rozp. minist. wyznań i oświaty w porozumieniu z minist. spraw wewn. i handlu z 2 kwietnia 1897, N. 63 Dz. u. p., którem uzupełnia się rozporządzenie ministeryalne z 27 grudnia 1893, Dz. u. p. N. 196, tyczące się wykonania § 13, ustęp 3 ustawy z 26 grudnia 1893, Dz. u. p. N. 193, o urządzeniu przemysłów budowlanych wymagających konsensu.

Na zasadzie § 13, ustęp 3 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, Dz. u. p. 193, o urządzeniu przemysłów budowlanych wymagających konsensu, uzupełnia się rozporządzenie ministeryalne z dnia 27 grudnia 1803, Dz. u. p. Nr. 196, przyznaniem także uczniom szkoły zawodowej obrabiania drzewa w Ebensee (oddział ciesielstwa) dobrodziejstwa określonego co do przemysłu ciesielskiego w § 12 ust. 3 rzeczonej ustawy.

Rozporządz. niniejsze wchodzi w wykonanie niezwłocznie.

Rozp. minist. spraw wewn. i handlu z 10 lutego 1896, N. 25 Dz. u. p. którem obszar stolicy krajowej Opawy, z wyjątkiem kolonii Karlowej, uznany zostaje za miejsce wyłączone w myśl § 2, ustęp 2 ustawy z 26 grudnia 1893 (Dz. u. p. N. 193) o urządzeniu konsensowych rodzajów przemysłu budowlanego.

Na zasadzie § 2, ustęp 2 ustawy z dnia 26 grudnia 1893 (Dz. u. p. Nr. 193), o urządzeniu konsensowych rodzajów przemysłu budowlanego, uzupełnia się rozporządzenie

ministeryalne z dnia 27 grud. 1893, Dz. u. p. Nr. 194, którem miejsca uznane stosownie do rzeczonego ustępu owej ustawy za wyłączone zostały ogłoszone, w ten sposób, że za zgodą Wydziału krajowego księstwa Górnego i Dolnego Śląska obszar stolicy krajowej Opawy z wyjątkiem kolonii Karlowej, uznaje się za miejsce wyłączone.

Rozp. niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 15 lutego 1896 l. 12.073, Nr. 15 Dz. u. p., którem podaje się do publicznej wiadomości rozporządzenie c. k. ministerstwa spraw wewn. wydane w porozumieniu z c. k. minist. wyznań i oświaty oraz handlu z dnia 21 stycznia 1896 Dz. u. p. Nr. 21, o zupełnem lub częściowem zwracaniu taks egzaminacyjnych osobom ubiegającym się o koncesyę na budowniczego, majstra murarskiego, majstra ciesielskiego i rurmistrza, które odstąpią od egzaminu przed złożeniem tegoż.

Na podstawie § 13 ustęp 2 ustawy z dnia 26 grudnia 1893, Dz. u. p. Nr. 193, o uregulowaniu koncesyonowanych przemysłów budowlanych, postanawia się dodatkowo do rozporządzenia ministeryalnego z d. 11 kwietnia 1894, Dz. u. p. Nr. 72 (obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z d. 26 kwietnia 1894, Dz. u. p. Nr. 37) co do uiszczać się mających przez osoby ubiegające się o koncesyę na budowniczego, majstra murarskiego, majstra kamieniarskiego, majstra ciesielskiego i rurmistrza taks egzaminacyjnych, co następuje:

§ 1. Osobom ubiegającym się o koncesyę na budowniczego, majstra murarskiego, majstra kamieniarskiego, majstra ciesielskiego i rurmistrza, jeżeli przynajmniej na 8 dni przed rozpoczęciem się egzaminu oświadczą, że od egzaminu odstępują, zostanie zwróconą pełna kwota; w razie zaś późniejszego oświadczenia się o odstąpieniu od egzaminu, połowa kwoty taksy egzaminacyjnej, złożonej według postanowień rozporządzenia ministeryalnego z dn. 11 kwietnia 1894, Dz. u. p. Nr. 72 (obw. c. k. Namiestnictwa z d. 26 kwiet. 1894 Dz. ust. kraj. Nr. 37).

Zastrzeżenie.

§ 24. Minister handlu upoważnionym jest w porozumieniu z Ministrem spraw wewn., w razie gdyby się to wskutek poczynionych doświadczeń okazało potrzebnem, ze względów publicznych po wysłuchaniu dotyczących Izb handlowych i przemysłowych, jako też korporacyj ograniczyć drogą rozporządzenia powszechnego lub dla pewnych tylko powiatów wydanego koncesye na inne jeszcze rodzaje przemysłu, prócz wymienionych w niniejszym rozdziale, tudzież oznaczyć warunki uzyskania tejże.

W taki sam sposób można niektóre teraz koncesyonowane rodzaje przemysłu zwolnić od koncesyi, jeżeli stosunki na to pozwolą, jak również można zarządzić, aby tam gdzie władza w interesie obrotu ustanowiła i zobowiązała pewne osoby wyłącznie do pełnienia pewnych czynności i usług szczególnego zaufania publicznego wymagających, wszystkie inne osoby od trudnienia się temi samemi czynnościami zostały wyłączone.

Dział trzeci.

O potrzebie zezwolenia na otwarcie zakładu w poszczególnych przemysłach.

Zakłady, na których otwarcie potrzeba zezwolenia.

§ 25. Zezwolenia na otwarcie zakładu potrzeba we wszystkich przemysłach, które się prowadzi przy pomocy umyślnie dla tego przemysłu założonych ognisk, maszyn parowych, jakichkolwiek motorów lub przyrządów wodnych, albo które szkodliwymi dla zdrowia wpływami,

groźnym dla bezpieczeństwa sposobem wytwarzania, przykrą wonią lub niezwykłym łoskotem, mogłyby zagrażać lub niepokoić sąsiedztwo. Nie wolno urządzać takich zakładów przed uzyskaniem zezwolenia.

Jeżeli zachodzi potrzeba zarządzenia rozprawy komisyjnej w sprawie zezwolenia na zakład przemysłowy większego znaczenia (ze względu na cele ustawy z r. 1883), lub zmiany takiego zakładu, winny Władze przem.zawiadomić o tej rozprawie c. k. inspektora przem. danego okręgu. Brak wczesnej jego odpowiedzi nie wstrzymuje wyznaczonej rozprawy. Nadto winny Władze przemysłowe zawiadomić go bezzwłocznie o każdym nieszczęśliwym wypadku, zaszłym w przedsiębiorstwie przemysłowem.

Władzy zaś przemysłowej, winny o tych wypadkach w najkrótszej drodze donosić władze bezpieczeństwa (Reskr. min. z 27 paźdz. 1884 l. 5167).

Szczególną baczność winny Władze przemysłowe poświęcać przy nadawaniu koncesyi na fabryki spirytusu i potażu jak i na wszystkie zakłady przemysłowe, a zwłaszcza fabryki (gorzelnie, rafinerye cukru, browary, garbarnie, fabryki glinu, spodium itp.), przetwarzające materyały organiczne i wytwarzające wielką ilość wody odpadowej i zezwalać na urządzenie takiego zakładu tylko wtedy, gdy grunt fabryczny leży w znacznej odległości od miejsc zamieszkałych przez ludzi i poza sferą wiatrów dmących w kierunku najbliższej miejscowości, a nadto gdy dla upływu wód odpadowych istnieją odpowiednie rury odpływowe dostatecznej objętości i o silnym spadku, albo też grunta dostatecznie obszerne nadające się do urządzeń nawodniających, (Berieserungsanlagen) (Reskr. min. spraw wewn. i handl. z 19 marca 1890 l. 1840).

1) Szczególne postanowienia niniejszego rozdziału dotyczą także destylarni petrolejnych. (Rozp. min. z 17 czerwca 1865 Nr. 40 Dz. ust. państ.).

2) Do fabrykacyi *tłuszczu sztucznego* należy stosować przepisy działu 3 ust. przem., gdyż fabrykacya ta podpada bądź pod przepis

§ 25 ust. przem. bądź też § 27 ust. przem; i następnych (M. S. W. 16 I. 1872 l. 168).

3) Względy policyjno przemysłowe co do dopuszczalności zakładu (urządzenia) nie wykluczają samoistnej oceny ze stanowiska policyi budowlanej.

4) Zob. uwagę 1) i 2) przy § 30.

5) Wolno władzom w wypadkach, w których w istniejącym już i zatwierdzonym przez nie zakładzie przemysłowym występują z biegiem czasu wady i braki, zagrażające bezpieczeństwu publicznemu lub też szkodliwe, nastawać z urzędu na usunięcie tych braków, a nawet zastanowić wykonywanie przedsiębiorstwa. Rzeczą jest przemysłowca urządzić zakład w sposób odpowiadający ustawom i wymaganiom dobra publicznego (M. S. W. l. 10398 ex 1874).

6) Urządzoną przy fabryce strzelb strzelnicę uważać należy za urządzenie przemysłowe (M. S. W. 21 III 1869 l. 7886).

7) Zob. uwagi przy § 36.

8) Zezwolenie, udzielone właścicielowi domu na zaprowadzenie w nim urządzeń przemysłowych dla pewnego przemysłu, nie jest zależnem od zezwolenia na wykonywanie tego przemysłu (M. S. W. l. 65557 ex 1893).

9) Urządzenia, przeznaczone do zawodowego tuczenia nierogacizny, uważać należy za urządzenia przemysłowe, do których potrzeba zezwolenia (M. S. W. 13 II 1875 l. 19448 ex 1874).

10) Lodownie do przechowywania zapasów przemysłu gospodarczego nie podpadają pod przepis § 25 ust. przem. (T. A. 2 XII 1892 l. 3659 B. 6918).

Postępowanie w ogólności.

§ 26. Przy wszystkich takich zakładach przemysłowych, o ile nie należą do tych, z którymi postąpić należy według § 27, winna władza w najkrótszej drodze zbadać wszystkie nasuwające się niedogodności i przepisać potrzebne warunki i ograniczenia co do urządzenia zakładu, przyczem na to szczególniej baczyć należy, aby z podobnych zakładów nie wynikała żadna przeszkoda

dla kościołów, szkół, szpitalów i innych publicznych zakładów i budynków, oraz ażeby samo już urządzenie pracowni nie narażało na niebezpieczeństwo życia lub zdrowia zatrudnionych tamże osób.

1) Piły i tartaki są zakładami przemysłowymi, do których stosuje się § 26 ust. przem. (dawniejszy § 32) (T. A. 2 VII 1877 l. 901 B. 103).

2) Do przemysłu kanalarskiego nie potrzeba osobnego zatwierdzenia urządzeń (T. A. 4 XII 1879 l. 2145 B. 634).

3) Do odbudowania pieca piekarskiego potrzeba jak do nowego urządzenia tegoż — zezwolenia Władzy przemysłowej (T. A. 10 I 1880 l. 21 B. 665).

4) Z powodu zachodzącej obawy szkodliwości lub przykrych skutków zakładu przemysłowego, Władza przemysłowa *może*, lecz nie *musi* odmówić swego zatwierdzenia urządzeń (T. A. 7 II 1883 l. 88 B. 1655).

5) Z chwilą zatwierdzenia i rzeczywistego wykonania urządzeń zakładu przemysłowego kończy się interwencya Władzy przemysłowej i jej wpływ na uwzględnienie wymogów policyjnych i ma ona wedle działu IX ust przem. jedynie jeszcze prawo stosowania przepisów przemysłowych, tudzież dochodzenia i karania za przekroczenie tych przepisów. Jeżeli jednak wykonywanie przemysłu już istniejącego wywołuje pewne nieprawidłowości, sprzeciwiające się przepisom policyjnym, a zwłaszcza sanitarnym Władza przemysłowa według ord. przem. (z r. 1859) nie jest powołaną do wdrażania dochodzeń oceniania i usuwania tychże (T. Pań. 1 V 1874 l. 65). (Zob. obecnie § 32 ust. przem.

6) O ile koncesya nie zawiera specyalnych zastrzeżeń, władza chcąca przeszkodzić używanie zakładu przemysłowego już istniejącego, przez wzgląd na dobro publiczne, może postąpić jedynie według § 365 kod. cyw. (T. A. 7 V 1885 l. 1253 B. 2546).

7) Każde rozstrzygnienie, dotyczące urządzenia zakładu przemysłowego, musi się opierać na wynikach rozprawy koncesyalnej, odbytej poprzednio przy współudziale interesantów i znawców. (M. S. W. 15 IX 1876 l. 8198).

8) Można udzielać koncesyi na urządzenia przemysłowe z równoczesnem zastrzeżeniem prawa cofnięcia tejże. (T. A. 29 XII 1893 l. 4469 B. 7624).

Postępowanie szczególne co do niektórych zakładów przemysłowych.

§ 27. Na otwarcie następujących zakładów można zezwolenia udzielić jedynie na podstawie postępowania w następujących paragrafach przepisanego:

1. oprawiska;
2. zakłady do wytwarzania materyałów pyrotechnicznych; przedmiotow pyrotechnicznych i przetworów wybuchowych;
3. zakłady czyszczenia szczeci, włosia i pierza;
4. warzelnie sinku;
5. fabryki towarów chemicznych;
6. fabryki cementu;
7. fabryki sztucznych nawozów (pudrety, soli moczowej i t. p.);
8. fabrykacya strun jelitowych;
9. destylarnie olejów mineralnych;
10. fabryki tektury i pilśni na dachy;
11. zakłady wyrobu i czyszczenia strun jelitowych;
12. warzelnie pokostu i terpentyny;
13. suszarnie lnu i konopi;
14. warzelnie jelit;
15. młyny do złota i srebra (Gold und Silberkratzmühlen);
16. huty szklanne;
17. garbarnie i składy surowych skór i futer;
18. fabryki guzików rogowych;

19. suszarnie siarczane chmielu;
20. zakłady do napawania drzewa (Holzimprägniranstalten);
21. odlewarnie świec;
22. bielniki kości;
23. warzelnie kości;
24. stępy i młyny do kości;
25. wypalanie i fabryki spodium;
26. fabryki kotłów;
27. warzelnie kleju;
28. zakłady do wytwarzania i przechowywania gazu świetlnego;
29. szmelcownie, huty i kuźnie, o ile uprawnienie do urządzania ich nie wynika z nadania górniczego;
30. fabryka maszyn;
31. fabryki oleju, pokostu i lakieru:
32. warzelnie smoły, asfaltu i mazi;
33. papiernie;
34. fabryki kwasu solnego;
35. fabryki kwasu saletrowego;
36. fabryki salmiaku;
37. suszarnie wełny i bawełny;
38. fabryki kwasu siarkowego;
39. rzeźnie i fabryki albuminu;
40. blechy pospieszne;
41. mydlarnie;
42. zakłady do amalgowania zwierciadeł;
43. kamieniołomy, cegielnie, wapienniki, piece gipsowe o ile nie stanowią ubocznego zatrudnienia przy rolnictwie i o ile się dwa ostatnio wymienione zakłady urządzone poza miejscem, z którego się wydobywa surowiec;

44. topienie łoju;
45. piece do wypalania wyrobów glinianych;
46. rękodzielnie ceraty;
47. fabryki zapałek [1]);
48. cukrownie, fabryki spirytusu i drożdży;
49. zakłady dla wyrobu koksu;
50. » dla wyrobu smoły z węgli kam.;
51. zakłady dla wyrobu dziegciu;
52. piece do wypalania sadzy;

o ile urządzone będą poza miejscem wydobywania surowca.

Minister handlu może w porozumieniu z minist. spraw wewn. i po wysłuchaniu Izb handlowych i przemysłowych zmienić niniejszy spis w drodze rozporządzenia.

Tu należą także zakłady wytwarzające i przewodzące elektryczność.

(Zob. rozp. min. przytoczone przy § 15 ust. przem. ad l. 22.

1) Przedsiębiorstwo wyrobu kapsli należy do fabryk wyrobów chemicznych; przedsiębiorstwo zaś wyrobu preparatów wybuchowych można zaliczyć zarówno do fabryk wyrobów chemicznych, jak i do zakładów wyrabiających materyały pyrotechniczne i rozsadzające. Na oba tedy rodzaje przedsiębiorstw należy udzielać koncesyi jedynie za poprzedniem przeprowadzeniem postępowania edyktalnego po myśli § 27—31 ust. przem. (reskr. min. 27 VIII 1884, l. 27096).

2) Co do wydobywania olei mineralnych i destylacyi olejów skalnych i ziemnych, zob. rozp. min. z 17 czerwca 1865, Nr. 40, Dz. u. p.

3) *Odlewarnia świec i toplarnia łoju* są zupełnie odrębnemi przedsiębiorstwami, do każdego z nich przeto potrzeba osobnego konsensu. (T. A. 17 X 1889 l. 3340 B. 4884).

Podanie.

§ 28. Prośbę o zezwolenie na otwarcie wymienionych

[1]) Zob. rozp. min. przy § 15 ust. przem. ad l. 14.

w § 27 zakładów, należy wnieść do władzy przemysłowej, z dołączeniem potrzebnych opisów i rysunków.

1) W podaniu o zezwolenie na założenie fabryki materyałów wybuchowych (środków rozsadzających) należy podać maximum rocznej wytwórczości i przedłożyć szczegółowe plany i daty dotyczące miejscowości, położenia, urządzenia i prowadzenia fabryki. (§ 12 rozp. min. z 2 lipca 1877 Nr. 68 Dz. u. p.).

Edykt.

§ 29. Władza ogłosi zamiar założenia przedsiębiorstwa tak przez rozlepienie obwieszczeń w dotyczącej gminie jak i przez osobne zawiadomienie naczelnika gminy i znanych sąsiadów — według okoliczności nawet przez jednorazowe zamieszczenie w dzienniku przeznaczonym do ogłoszeń urzędowych — a zarazem wyznaczy na pewien dzień w przeciągu dwóch do czterech tygodni rozprawę komisyjną, przy której, jeżeli tego nie uczyniono już pierwiej pisemnie, należy wnosić wszelkie możliwe zarzuty, w przeciwnym bowiem razie nastąpi zezwolenie na urządzenie zakładu, o ile nie zajdą przeciw temu przeszkody z urzędu.

Władza ma także zarządzić, aby tak czynności urzędowe podyktowane względami policyjno-budowniczymi, ogniowymi i sanitarnymi, jako też wszelkie czynności urzędowe, przepisane ustawami o użytkowaniu wód, odbyły się ile możności równocześnie z czynnościami dotyczącemi policyjno-przemysłowej dopuszczalności zakładu.

Zob. reskr. min. z 27 paźdz. 1884, l. 5167 przy § 25 ust. przem.

1) Przez sąsiadów rozumie się jedynie właścicieli graniczącego gruntu lub graniczącej realności (M. S. W. 17 IV 1870 l. 7627).

2) Przez słowo »sąsiad« użyte w § 29 ust. przem. (dawny § 35) nie należy rozumieć jedynie wedle ścisłego jego znaczenia osób,

posiadających grunta graniczące bezpośrednio z odnośnem przedsiębiorstwem, lecz należy słowem tem w związku z § 25 ustawy przem. (dawniej § 31) objąć wszystkich właścicieli gruntu, których według sytuacyi miejscowej wpływy przedsiębiorstwa wspomniane w niniejszym § dotykają w sposób uprawniający ich do podniesienia zarzutów przeciw dozwoleniu przedsiębiorstwa (T. A. 1 II 1884, l. 142 B. 2008).

3) Jeżeli o dopuszczalności jakiegoś przedsiębiorstwa zarówno ze stanowiska przemysłowego jak i policyjno-budowlanego we wszystkich instancyach, orzeka ta sama władza, wówczas do udzielenia koncesyi na *budowę* nie potrzeba poprzedniego rozstrzygnięcia przemysłowego władzy, czy przedsiębiorstwo, na które budowa jest przeznaczoną jest dopuszczalnem. (T. A. 13 XI 1884 l. 2479 B. 2287).

Zob. uwagi przy § 25.

4) Zarządzeń wydawanych jedynie w interesie i dla ochrony praw prywatnych nie można bez zgody stron przyjąć jako warunki koncesyi. (T. A. 4 VI 1891 l. 2001 B. 6007):

5) Na odwrót zastrzeżenia poczynione w koncesyi z urzędu dla ochrony interesów publicznych nie nadają sąsiadom żadnych praw i wolno władzy zastrzeżenia te na proste przedstawienie strony uchylić. (T. A. 1 IV 1892 l. 1060 B. 6524).

6) Zob. uwagę przy § 32.

Rozprawa.

§ 30. Przy rozprawie komisyjnej winna władza zbadać z urzędu wszelkie okoliczności stanowcze, *a to nawet wtedy, gdyby żadnych zarzutów przeciw zakładowi nie podniesiono* i poczynione zarzuty dokładnie rozpoznać oraz starać się ile możności o załatwienie ich w drodze ugodowej.

W orzeczeniu, które nastąpić powinno jak można najspieszniej należy w każdym razie wyrazić, czy i o ile projektowany zakład ze względu na policyę przemysłową jest dopuszczalnym i dla czego się nań zezwala.

W razie zezwolenia na zakład orzeczenie zawierać winno konieczne warunki i ograniczenia co do urządzenia i ruchu, jako też takie zarządzenia, które wydają się koniecznemi, aby już samo urządzenie pracowni nie wykraczało przeciw postanowieniom § 26.

Jeżeli przeciw przedsiębiorstwu podniesiono zarzuty z tytułu prawa prywatnego, którym ugodowo załatwić się nie udało, należy je w udzielonem zezwoleniu wyraźnie wymienić, a załatwienie ich odesłać na drogę prawa. Władza polityczna nie może z tego powodu zakazać urządzenia zakładu.

Tylko sąd jest powołanym do orzeczenia zakładu, uznanego za dopuszczalny ze względów przemysłowo-policyjnych, należy wstrzymać aż do rozsądzenia sporu, czy też i pod jakiemi ograniczeniami można zakład tymczasem urządzić (§§ 340, 341, 342 kod. cyw.).

1) Nie wystarcza do odmowy zezwolenie na budowę zakładu przedsiębiorstwa sama obawa, iż nałożone przy udzieleniu koncesyi warunki nie będą dotrzymane; owszem, rzeczą jest właściwej władzy w razie nieprzestrzegania poczynionych zastrzeżeń, postąpić po myśli ustawy: (T. A. 8 III 1883 l. 472 B. 1088)

2) Zarzuty opierające się jedynie na tem, iż zachodzi obawa łoskotu, dymu i kurzu podnosić można jedynie ze względów publicznych a nie z tytułu prawa prywatnego, ocena zaś czy jaki zakład przemysłowy jest ze stanowiska policyi sanitarnej przemysłowej i budowlanej dopuszczalny pozostawia się swobodnemu uznaniu władz. (T. A. 21 VI 1887 l. 901 B. 103).

3) O szkodzie wynikłej z winy rozstrzyga zawsze sędzia cywilny i to także wtedy, jeżeli nie polega na niedotrzymaniu warunków pod jakim na przedsiębiorstwo przemysłowe zezwolono.

§ 31. Koszta obwieszczenia i postępowania w sprawie zakładów przemysłowych ponosi przedsiębiorca, na

ponoszenie kosztów, spowodowanych swawolnymi zarzutami, należy skarać tego, kto takie zarzuty podnosił.

Zmiany w zakładzie przemysłowym.

§ **32**. O zmianach co do istoty zakładu przemysłowego, albo co do sposobu fabrykacyi, jako też o znaczniejszem rozszerzeniu ruchu, powodujące jedną z okoliczności, przewidzianych w paragrafie 25, należy przed ich uskutecznieniem zawiadomić władzę przemysłową, która może zaniechać zarządzenia rozprawy komisyjnej, jeżeli nabierze przekonania, że zamierzona zmiana lub rozszerzenie nie może spowodować dla sąsiadów ani dla gminy w ogólności nowych ani większych niekorzyści, niebezpieczeństw lub uciążliwości od tych, które są połączone z istniejącym zakładem.

Zmiana w osobie właściciela przemysłu nie wymaga nowego zezwolenia na zakład przemysłowy.

1) Zmiany w urządzeniu przedsiębiorstwa dokonane w czasie, kiedy obowiązywała ust. przem. z r. 1859, należy oceniać wedle tejże ustawy i stosować do nich § 40 dawnej ust. przem. a nie dalej sięgające przepisy § 32 noweli przem. (T. A. 8 IV 1886, l. 982 B. 3004).

2) Dopóki chodzi jedynie o użycie koncesyonowanego zakładu przemysłowego w sposób odpowiadający koncesyi, nie ma władza prawa ani z ustawy przemysłowej, ani z ustaw sanitarnych, ani wreszcie z ustaw gminnych lub też innych ustaw do wydawania jakichkolwiek zarządzeń, ścieśniających wykonywanie przemysłu. Ze względów publicznych może ograniczenie takie o ile w koncesyi władza nie poczyniła dalej sięgających zastrzeżeń, następnie jedynie na zasadzie § 365 kod. cyw. (T. A. 16 IV 1890, l. 1260, D. 5257).

3) Każde rozszerzenie istotnego stanu zakładu przemysłowego wymaga nawet przy przemysłach przydomnych uzyskania koncesyi władzy przemysłowej. (T. A. 26 II 1890 l. 236 B. 5175).

4) Rozstrzygnięcie pytania czy pewien zakład przemysłowy koncesyonowany może jako taki istnieć dalej, należy do kompetencyi władzy przem., która ma je wydać na zasadzie ustawy przem. (a nie do kompetencyi władzy budowniczej). (T. A. 13 I 1887 l. 2500 B. 987).

5) Z powodu napraw i zmian, koniecznych do utrzymania budynku koncesyonowanego zakładu przem., nie wolno władzom budowlanym zakazywać dalszego używania zakładu do celów koncesyonowanego przemysłu (T. A. 13 I 1881 l. 2500 B. 987).

6) Władza przemysłowa nie może zakazać renowacyi zakładu przem. za pomocą odnowienia urządzeń w zniszczonych *częścią* przez pożogę. (T. A. 21 IV 1892 l. 1282 B. 6559).

7) W wypadku samowolnego rozszerzenia zakładu przem., ma władza przem. prawo usunąć części nie koncesyonowane i przywrócić stan, odpowiadający ust. przem. i udzielonej koncesyi, nie może atoli wydawać orzeczeń o odszkodowaniach, wynikających z takiej winy dla trzecich osób prywatnych.

Zgaśnięcie zezwolenia.

§ **33**. Jeżeli zakładu w ciągu roku od wydania zezwolenia nie puszczono w ruch lub przerwa trwała dłużej niż trzy lata, natenczas gaśnie zezwolenie na zakład.

W razie istnienia godnych uwzględnienia okoliczności należy te czasokresy na prośbę właściciela przemysłu odpowiednio przedłużyć.

Jeżeli zakład wskutek klęsk elementarnych lub innych wypadków zniszczeje zupełnie, natenczas należy przed ponownem puszczeniem go w ruch postarać się o zezwolenie.

1) Jeżeli budowy zakładu przem. nie rozpoczęto w okresie ustawowym, nadane zezwolenie gaśnie już z mocy ustawy samo przez się bez osobnego orzeczenia. (T. A. 13 V 1886, l. 1341, B. 3056).

Rekurs.

§ **34.** Orzeczenie władzy przemysłowej, dotyczące zakładów przemysłowych jak i kwestyi zastosowania postanowień poprzednich paragrafów tego rozdziału należy wraz z powodami udzielić stronom, to jest ubiegającym się i owym osobom, które podniosły zarzuty.

Przeciw orzeczeniu służy każdej stronie rekurs do wyższej instancyi. a należy go wnieść w przeciągu dni 14 na piśmie lub ustnie do tej władzy politycznej, która orzeczenie wydała w pierwszej instancyi.

Rekurs we właściwym czasie wniesiony, ma moc odwłoczną.

1) Udzielone stronie w orzeczeniu administracyjnem mylne pouczenie o terminie rekursu nie wstrzymuje biegu tego terminu według ustawy, nie stanowi też istotnej wady postępowania po myśli § 6 ust z 22 paźdz. 1875 Nr. 36 Dz. u. p. z r. 1876. (T. A. 16 XI 1887 l. 2752).

2) 14 dniowy termin do rekursu od orzeczeń w sprawach zakładów przem. tyczy się także instancyi ministeryalnych. (T. A. 8 X 1890 l. 380 B. 5480).

3) W wypadkach, w których chodzi o dodatkowe zatwierdzenie zakładu przem., a nie o zakaz używania zatwierdzonego zakładu, termin do rekursu wynosi dni 14. (T. A. 22 IV 1891, l. 1482, B. 5905).

4) Okoliczności, iż stowarzyszenie przemysłowe oznacza urządzenie szlachtuza, wykonywane przez spółkę zarobkową, za przedsiębiorstwo stowarzyszenia nie nadaje jeszcze przedsiębiorstwu charakteru publicznego (T. A. 14 XI 1889 l. 3713 B. 4953).

§ **35.** Władzy krajowej zastrzega się prawo zakazania na wniosek reprezentacyi gminnej dalszego używania istniejących lub zakładania nowych rzeźni prywatnych, w takich miejscowościach, w których już istnieją lub powstają rzeźnie urządzone przez gminę lub stowarzyszenia publiczne w dostatecznych rozmiarach.

Taryfy pobierać się mających opłat musi zatwierdzić władza krajowa.

Dział czwarty.

Zakres i wykonanie uprawnień przemysłowych.

§ **36.** Zakres uprawnienia przemysłowego oceniać się będzie według osnowy karty przemysłowej lub koncesyi z uwzględnieniem przepisów, zawartych w następujących paragrafach.

Wątpliwości co do zakresu uprawnień przemysłowych rozstrzyga krajowa władza polityczna, po zniesieniu się z Izbą handlową i przemysłową, która winna w tym razie zasięgnąć zdania odnośnej korporacyi.

§ 36 ust. przem. nadaje władzom administracyjnym prawo rozstrzygania o prawach przemysłowych jedynie w razie wątpliwości zachodzącej w poszczególnych wypadkach, nie zawiera on jednak żadnego postanowienia ogólnego w tym kierunku, gdyż to pociągnęłoby za sobą przyznanie krajowym władzom administracyjnym funkcyi prawodawczej w sprawach przemysłowych, która zastrzeżoną jest wyłącznie ustawodawstwu państwowemu. (M. S. W. l. 21755 z r. 1866 zbioru rozstrzygnień o zakresie praw przemysłowych, wydanie Manza),

Zob. ust. z 4 lipca 1896, l. 205 Dz. u. p., przy § 38, ust. przem. i rozp. min. z 3 sierp. z r. 1890 l. 160 Dz. u. p., o prawie sprzedawania niektórych wytworów prasy bez koncesyi, przytoczone przy § 21 ust. przem.

1) Do wzniesienia *zażalenia* administracyjnego z powodu, że jakiś przemysłowiec przekracza zakres swego uprawnienia przemysłowego na szkodę żalącego się, ten ostatni miałby prawo tylko wtedy, gdyby go ustawa jako poszkodowanego upoważniała, podobnie jak to się stało co do pewnych wypadków w § 16 ust. przemysłowej odnośnie do żądania, aby zakres cudzego przemysłu ograniczono.

Samo uprawnienie przemysłowe żalącego się nie nadaje temuż rzeczonego upoważnienia. Skoro bowiem każdemu wolno rozpoczynać przemysł wolny, zaś przemysły koncesyjne nadaje władza przem. wedle swobodnego uznania, tedy w uprawnieniu przemysłowem poszczególnej osoby mieści się po myśli ustawy jedynie upoważnienie wykonywania tego przemysłu, a nie także prawo wykluczania innych od tego wykonywania, względnie ograniczania w niem osób trzecich. Wprawdzie nie wolno poszczególnym przemysłowcom uprawiać przemysłu, jak tylko w granicach zakreślonych kartą lub koncesyą przemysłową (§§ 36, 37), jednakowoż przekroczenie tych przepisów jest tylko naruszeniem porządku prawnego, a nie podmiotowego prawa przemysłowego, wobec czego poszczególni poszkodowani przemysłowcy nie mogą na niem oprzeć prawa skargi lecz tylko mają prawo wnieść odpowiednie doniesienie. Niemniej nie zachodzi tu żadna sprzeczność, jeżeli wedle § 36, w razie zachodzącej wątpliwości, polityczna władza krajowa rozstrzyga o rozciągłości uprawnień przemysłowych. Postanowienie to ustawy nie dotyczy bowiem *sporów* pomiędzy poszczególnymi przemysłowcami, co już widocznem jest z tego, że sporów tych nie rozstrzyga się w zwykłej drodze instancyi, lecz rozstrzygnienie tychże przekazano odpowiedniemu postępowaniu przed władzą krajową.

Ustęp drugi § 36 mówi właśnie ogólnikowo o wątpliwościach i sporach dotyczących przemysłu jako takiego, znaczy to, że w tych wypadkach należy o określeniu zakresu danego uprawnienia rozstrzygać za pomocą orzeczenia, w których co do takiego uprawnianie wyłoni się *teoretyczny* spór i wątpliwość. Do noszenia w tym celu skarg i przedkładania wniosków, może tedy, z uwagi, że nie chodzi tu o poszczególne osoby i tychże interesa prywatne ale o sprawy ogólno-przemysłowe, być powołanem po myśli § 114 obecnej ustawy przemysł. odnośne stowarzyszenie przemysłowe, ale nie poszczególny przemysłowiec. (T. A. 28 III 1888, l. 1071 Müller).

2) Stowarzyszeniom przysługuje również prawo zaczepiania rozstrzygnień o zakresie praw przem. (T. A. 20 IX 1893 l. 3175 B. 7395).

3) Zasadnicze jedynie orzeczenie w zakresie uprawnień związanych z pewnymi przemysłami nie przeszkadza temu, iżby poszczególne osoby czyniły roszczenia szerszych uprawnień, oparte na tytule nabycia przemysłów podług wcześniejszych ustaw i urządzeń. (T. A. 25 VI 1890 l. 2078 B. 5392).

4) Jeżeli chodzi o *ustalenie* zakresu uprawnień, przywiązanych do pewnego przemysłu, przesłuchanie dotyczących stowarzyszeń stanowi istotny warunek formalny postępowania administracyjnego. *Opinie* udzielane władzy z powodu pewnych konkretnych zażaleń przez przewodniczących stowarzyszeń co do zakresu uprawnień przemysłowych nie upoważniają władzy do zaniechania przesłuchań tychże stowarzyszeń. (T. A. 4 XII 1889 l. 3178 B. 4996).

5) Wykonywane dotąd zwyczajowo przez młynarzy przy pomocy domowników lub własnego personalu pomocniczego, jako zarobek uboczny wypiekanie czarnego chleba wyłączonem jest według rozp. min. z 14 paźdz. 1884 Nr. 166 Dz. u. p., z przemysłu piekarskiego uznanego w ślad rozp. min. z 30 czerwca 1884 Nr. 110 Dz. u. p. przemysłem rękodzielniczym; na przyszłość jednak winni młynarze, chcący w celach zarobkowych wypiekać czarny chleb, zgłosić ten przemysł, bądź to razem z przemysłem głównym, bądź też osobno, władzy przemysłowej.

6) Zob. uwagę III przy § 13.

7) Wolno zgłosić rzemiosło w zakresie bardziej ograniczonym, aniżeli zwykle zakres dotyczącego przemysłu bywa. (T. A. 27 I 1892 l. 303 B. 6395).

§ 37. Każdy przemysłowiec ma prawo zjednoczyć wszelkie prace potrzebne do wykończenia swoich wyrobów i utrzymywać potrzebnych do tego pomocników, nawet z innych gałęzi przemysłu. Przez pomocników, o ile chodzi o przemysły rękodzielnicze, nie rozumie się tu uczniów innych przemysłów.

Do sprzedawania towarów wyłącznie własnego wyrobu nie można nikogo ograniczyć.

1) Do uprawnień pewnego przemysłu zaliczyć można tylko te, których przemysłowiec, według stopnia uzyskanego w tym prze-

myśle uzdolnienia rzeczywiście wykonywać jest mocen. (T. A. 19 VI 1889 l. 2228 B. 4757).

2) Wyrób materyałów pomocniczych nie podpada przepisowi § 37. Browarnikom i fabrykantom likieru i octu, nie wolno trzymać pomocników bednarskich. (T. A. 5 V 1893 l. 1612 B. 7248)

§ 38. Zgłoszenie przemysłu kupieckiego, nieograniczonego do pewnych towarów, lub do pewnych kategoryi towarów, uprawnia do kupczenia wszystkimi towarami, którymi wolny obrót jest dozwolony i do których sprzedawania nie potrzeba osobnego zezwolenia (koncesyi).

Zgłoszenie przemysłu kupieckiego, ograniczonego do pewnych towarów, lub do pewnych kategoryi towarów, uprawnia do kupczenia tylko tymi towarami.

Właściciel handlu w ściślejszem znaczeniu (§ 1, ust. 3) zajmować się może rzemieślniczem wyrabianiem lub przetwarzaniem wytworów przemysłowych tylko w takim razie, jeżeli zastosował się do przepisów § 14 o przemysłach rękodzielniczych.

Zakres uprawnień handlu drobnego o małym zapasie towaru i ograniczonego do sprzedaży pomniejszych produktów w obronie czysto lokalnym (sprzedaż towarów mięszanych, grajzlernictwo, kramarstwo lub przekupnictwo, handel wiktuałami itp.), można unormować drogą rozporządzenia po porozumieniu się z Izbami handlow. przemysłowemi i interesowanemi stowarzyszeniami.

Ostatni wstęp niniejszego § dodano na zasadzie ustawy z 4 lipca 1896 Nr. 205, Dz. u. p., o uregulowaniu zakresu handlu drobnego (detalicznego) która brzmi:

Ustawa z dnia 4 lipca 1896, N. 205, Dz. u. p., o urządzeniu rozciągłości uprawnienia do kilku rodzajów kupiectwa drobiazgowego.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§ 1. Osnowę § 38 ustawy z dnia 15 marca 1883 Dz. u. p. Nr. 39, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, uzupełnia się następującem postanowieniem, które stanowić ma ustęp czwarty onegoż.

(Tu następuje powyższy ustęp).

§ 2. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej w sześć miesięcy po ogłoszeniu.

Od chwili, w której rozporządzenie w § 1 wzmiankowane wejdzie w wykonanie, rodzaje kupiectwa drobiazgowego, onemże urządzone, mogą być wykonywane tylko w rozciągłości tamże oznaczonej.

§ 3. Wykonanie ustawy porucza się Ministrowi handlu i Ministrowi spraw wewn.

Ustawa z dnia 16 stycznia 1895, N. 26, Dz. u. p., podająca przepisy o wysprzedażach.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§ 1. Wysprzedaże publiczne, obwieszczeniami zapowiadane, mające na celu spieszniejsze drogą drobnej sprzedaży zbycie towarów lub innych nieruchomości, do pewnego przedsiębiorstwa przemysłowego należących, urządzać można tylko za pozwoleniem władzy przemysłowej.

§ 2. Ubiegający się o takie pozwolenie, winien wystosować do władzy przemysłowej tego miejsca, w którem wysprzedaż ma się odbywać, podanie na piśmie i zamieścić w niem następujące szczegóły:

1) ilość i rodzaj towarów, które mają być sprzedawane;
2) oznaczenie dokładne lokalu wysprzedaży;
3) w ciągu jakiego okresu wysprzedaż ma się odbyć;
4) osoby, których własnością są towary lub inne ruchomości na sprzedaż przeznaczone; tudzież osoby, mające wy-

sprzedaż przywieść do skutku (n. p. przedsiębiorca przemysłowy, jego subjekci, zawiadowca itp.);

5) z jakich przyczyn wysprzedaż ma się odbyć jako to z powodu śmierci przedsiębiorcy przemysłowego, zwinięcia przedsiębiorstwa przemysłowego, przejścia przedsiębiorstwa na innego posiadacza, przesiedlenia przedsiębiorstwa z powodu wypadków żywiołowych itp.

§ 3. Władza przemysłowa wydać ma decyzyę po wysłuchaniu Izby handlowo-przemysłowej i stowarzyszenia, do którego ubiegający się należy.

Opinie ich rozciągać się mają także na rzetelność szczegółów w myśl § 2, punkt 5 przez ubiegającego się podanych.

Do wydania tych opinii wyznacza władza przemysłowa termin nie dłuższy nad dni 14, orzeka zaś po nadejściu opinii lub po bezskutecznym upływie terminu, najpóźniej w przeciągu dni 30.

O każdem pozwoleniu do wysprzedaży uwiadomić należy władzę wymiaru podatków I. instancyi.

§ 4. Władza przemysłowa I. instancyi może dać pozwolenie do wysprzedaży na okres najwięcej trzechmiesięczny; na dłuższy zaś okres, a mianowicie najwięcej na rok jeden może pozwolenie dać lub przedłużyć w okolicznościach na szczególne względy zasługujących, tylko władza administracyjna krajowa.

Udzielenie pozwolenia zastrzeżone jest niczem niekrępowanemu uznaniu władzy, powziętemu po rozważeniu zachodzących stosunków.

Przedsiębiorstwu, które nie istnieje jeszcze całe dwa lata, pozwolenie do wysprzedaży dane być może tylko w razie śmierci przedsiębiorcy przemysłowego lub z powodu wypadków żywiołowych, albo w innych na szczególne względy zasługujących okolicznościach. Wysprzedaż ograniczać się ma zawsze wyłącznie do towarów pierwotnie oznajmionych (§ 2, punkt 1).

Władza przemysłowa ma prawo odbywać w tym względzie rewizye w lokalu sprzedaży lub poruczyć to władzy policyjnej miejscowej.

§ 4. Pozwolenie co do lokalu sprzedaży w prośbie wymienionego (§ 2 punkt 2) daje władza przemysłowa po wysłuchaniu władzy policyjnej miejscowej.

§ 6. Przed otrzymaniem pozwolenia nie wolno ani ogłaszać ani rozpoczynać wysprzedaży; po upływie zaś okresu, na który pozwolenie opiewa, nie wolno wysprzedaży dalej prowadzić.

§ 7. Przepisy ustawy niniejszej nie stosują się do sprzedaży odbywających się wskutek zarządzenia sądu lub jakiejkolwiek innej władzy lub urządzanych przez administracyą masy konkursowej.

§ 8. Wykroczenia przeciwko ustawie niniejszej karane będą według postanowień ustawy przemysłowej.

Grzywny wpływają do funduszu ubogich miejsca sprzedaży.

§ 9. Gdybyby wysprzedaż nie pozostała ograniczona do towarów pierwotnie oznajmionych należy wysprzedaż niezwłocznie zamknąć i niezawiśle od wymierzenia odpowiedniej grzywny, towary, przyczynione do towarów składowych po otwarciu wysprzedaży, uznać za przepadłe. Dochód ze sprzedaży tych towarów wpływa również do odpowiedniego funduszu ubogich.

§ 10. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej w dni 14 po ogłoszeniu.

§ 11. Mojemu ministrowi handlu i mojemu ministrowi spraw wewn. poruczam wykonanie ustawy niniejszej w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Stałe lokale.

§ **39.** Ci, którzy trudnią się wolnym przemysłem lub rzemiosłem, mogą utrzymywać w gminie swojej siedziby kilka stałych lokali (warsztatów lub sklepów) i przenosić je w obrębie gminy do innej siedziby.

We wszystkich jednak tych przypadkach należy o tem zawiadomić władzę przemysłową.

Przemysł koncesyonowany wymagający stałego zakładu, można przenieść do innej siedziby w tej samej gminie lub w tym samym okręgu przemysłowym tylko po otrzymaniu zezwolenia władzy przemysłowej.

Rozp. minist. handlu, spraw wewn. i skarbu, z dnia 23 czerwca 1892 N. 98, Dz. u. p., o utrzymywaniu ewidencyi wag automatycznych i przyrządów handlowych automatycznych.

§ 1. O ustawieniu do używania każdej wagi automatycznej i każdego przyrządu handlowego automatycznego winien przedsiębiorca uwiadomić tę władzę przemysłową pierwszej intancyi, w której okręgu przyrząd ten ma być ustawiony.

Nałożenie na przedsiębiorców tego obowiązku nie narusza powinności oznajmiania o rozpoczęciu przemysłu w myśl ust. przemysłowej.

§ 2. W uwiadomieniu podać należy nazwisko i siedzibę przedsiębiorstwa, a względnie miejsce zamieszkania przedsiębiorcy tudzież wyrazić jakiego rodzaju jest przyrząd automatyczny i gdzie ma być ustawiony.

§ 3. Podobnież o usunięciu z użytku wagi automatycznej lub przyrządu handlowego automatycznego, czy usunięcie to polega na zupełnem zaprzestaniu używania, czy jedynie na zmianie miejsca, winien przedsiębiorca uwiadomić tę władzę przemysłową I. instancyi, w której okręgu przyrząd był używany.

§ 4. O wagach automatycznych i przyrządach handlowych automatycznych, będących w używaniu w chwili, gdy rozporządzenie niniejsze nabędzie mocy obowiązującej, winni przedsiębiorcy poczynić uwiadomienia w myśl §§ 1 i 2.

§ 5. Uwiadomienia w rozporządzeniu niniejszem przepisane są wolne od stempla w myśl pozycyi 44, lit. *g* taryfy dołączonej do ustawy z dnia 9 lut. 1850 Dz. u. p. Nr. 50.

§ 6. Wykroczenia przeciw rozporządzeniu niniejszemu karane będą w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 Dz. u. p. Nr. 198.

Rozp. min. z 23 czerwca 1892 l. 28 ma na celu umożliwienie władzy przemysłowej ustalenia charakteru prawnoprzemysłowego przedsiębiorstw automatycznych i rozstrzygnienia w każdym poszczególnym wypadku, czy należy dla danego urządzenia automatycznego wydać osobną kartę przemysłową, czy też w danym wypadku zachodzi jedynie dozwolony każdemu przemysłowcowi handel, czy wreszcie chodzi jedynie o nowe urządzenie zaprowadzone przez przedsiębiorstwo trudniące się i poza tem sprzedażą towarów za pomocą automatów. (Reskr. minist. handlu z 23 czerwca 1892, l. 16299).

Każdy przemysłowiec, który ma prawo sprzedawania towarów złotych i srebrnych, a więc oprócz właściwych złotników i jubilerów także zegarmistrze, optycy, tandenciarze, kupcy galanteryjni, handlarze tow. mieszan. i komisyjni, szmuklerze, handlarze uniformami, wyrabiacze tkanin etc. winni o wykonywaniu tego prawa, jako też o każdej zmianie siedziby swego przemysłu (§ 47 ust. o puncowaniu z 26 maja 1866 Nr. 75 Dz. u. p.), jak i wreszcie o zaniechaniu przemysłu, (§ 51) zawiadomić właściwy urząd probierczy. (Reskr. min. skarbu l. 23598 z r. 1892).

Co do należytości stemplowej od doniesień o przeniesieniach przemysłów w tym samym okręgu postanowiono:

1. Doniesienia do władzy przemysłowej według § 39 al. 2 ust. przem., z 15 marca 1883 Nr. 39, Dz. u. p., uskuteczniane o przeniesieniu siedziby przemysłu wolnego lub rękodzielniczego w okręgu tej samej gminy, przepisane są z uwagi na interes publiczny, nie podlegają zatem po myśli pozycyi taryf. 44 lit. *g* żadnej opłacie.

2. Przepisane z § 39 al. 2 ust. przem. podania o dozwolenie przeniesienia przemysłu koncesyonowanego, wymagającego stałej siedziby na inne miejsce w okręgu tej samej gminy lub tegoż okręgu przemysłowego podlegają postanowieniu poz. taryf. 43, *a* ust. z 13 grud. 1862, Nr. 89 Dz. u. p., gdyż do przeniesienia tego wystarcza zwykłe zezwolenie, a nie potrzeba nowej koncesyi.

3. Podania, zawiadamiające władzę przemysłową o przeniesieniu stałej siedziby przemysłu wolnego lub rękodzielniczego na inne miejsce poza gminę, ale w tym samym okręgu przemysłowym położone należy uważać za zgłoszenie przemysłu po myśli §§ 11—13, oraz 14, ustęp 1 ust. przem. podlegające przeto należytości według § 3 ustawy z 9 lipca 1891, Nr. 27 Dz. u. p. zmienionej, por. taryf. 43 *b* 1 ust. z 13 grud. 1862 Nr. 89 Dz. u. p.

4. Doniesienia o przeniesieniu przedsiębiorstw przemysłowych, wymagających stałej siedziby — na inne miejsce w tym samym okręgu przemysłowym nie podlega żadnej opłacie. (Reskr. min. skarbu z 6 stycznia 1896, l. 42959 ex 1895).

Miejscowa właściwość sądu przemysłowego stosuje się do pracowni tego przedsiębiorstwa przemysłowego, dla którego praca, względnie usługi mają być świadczone (§ 23 al. 1 ust. o sądach przem.) Berno Cr. I. 14 8 1898).

Filie i składy.

§ 40. Jeżeli przemysłowcy zamierzają założyć poza obrębem gminy swojej siedziby filie lub składy (do których jednak nie należy zaliczać magazynów i innych lokali, służących tylko do przechowywania towarów) winni zgłosić to tak do władzy przemysłowej, w której powiecie mają być założone, jak i do tej, w której rejestrze przedsiębiorstwo główne jest zapisane, a jeżeli przemysł jest koncesyonowanym, także uzyskać u pierwszej z tych władz osobną koncesyę

Jeżeli odnośnie do zamierzonego założenia filii lub składów zachodzą okoliczności, które po myśli niniejszej ustawy nie dopuszczają wydania karty przemysłowej (§ 13) względnie udzielenia koncesyi (§ 22) władza winna przy podaniu przeszkody zakazać stronie utworzenia filii lub składów.

Nadto winna władza także i tu, jeżeli idzie o nowy zakład przemysłowy, postąpić według postanowień działu trzeciego.

1) Przez filię (Zweigetablissement) rozumieć należy każdy zakład przemysłowy, który z zakładem głównym jest w łączności, ma te same cele przemysłowe i wykonywa je w sposób przekraczający ramy uprawnień związanych z dotyczącem prawem przemysłowem.

2) Potocznego znaczenia słów *filia, zakład filialny* wynika, że ustawa wymaga tu regularnego wykonywania przedsiębiorstwa w odpowiednio urządzonej siedzibie z tym warunkiem, że przemysł ten musi być zależnym od przedsiębiorstwa głównego i na tegoż rachunek prowadzonym (T. A. 10 X. 1889 l. 3265 B. 4871).

3) Filie i składy różnią się tem od samoistnych przedsiębiorstw przemysłowych a także od siebie, że filia może być przeznaczoną do wyrobu, składy zaś jedynie do sprzedaży towaru (T. A. 21 VI 1793 l. 1898 B 7333). Zgodnie z tem orzeczeniem rozstrzygającą co do uzdolnienia do wykonywania przemysłu, może być jedynie zdolność prawna właściciela zakładu głównego. Jeżeli tedy zakład główny jest przedsiębiorstwem fabrycznem nie można dla filii lub składu żądać dowodu uzdolnienia nawet wtedy, gdyby te ostatnie należało zaliczyć do przemysłów rękodzielniczych.

Trudnienie się przemysłem po za obrębem siedziby.

§ 41. Przemysłowcy mogą także poza obrębem gminy swojej siedziby dawać wszędzie w komis przedmioty swego przemysłu przemysłowcom, którym wolno wyroby takie utrzymywać, mogą dostarczać ich na zamówienia i wszędzie wykonywać zamówione roboty.

§ 42. W razie potrzeby może jednak krajowa władza polityczna na wniosek reprezentacyj większych miast ze względów policyi ogniowej i sanitarnej rozdzielić w mieście wykonywanie przemysłu kamieniarskiego i czy-

szczenia kanałów wedle okręgów, jakoteż podział ten zmieniać lub znieść.

Podział taki na okręgi ma ten skutek, że w każdym okręgu tylko ci przemysłowcy danej kategoryi mają prawo wykonywać robotę, którzy w nim mają swoją siedzibę.

Przesiedlenia się.

§ 43. We wszystkich rodzajach przemysłu ma przesiedlenie się do okręgu innej władzy przemysłowej, być uważanem za założenie nowego przemysłu; nie należy jednak wymagać ponownego wykazania się uzdolnieniem fachowem przepisanem dla niektórych przemysłów.

Doniesienie o przeniesieniu się z przedsiębiorstwem, nie wymagającem stałej siedziby, do miejsca położonego w tym samym okręgu, jako mające jedynie na celu sprostowanie karty przemysłowej i katastru, nie podlega opłacie stemplowej, przez słowo zaś »okręg« użyte w § 48 ust. przem. z r. 1859 (obecnie § 43) rozumieć należy okręg władzy przemysłowej pierwszej instanayi.

1) Także w przemyśle budowniczym należy za siedzibę uważać to miejsce, na które uzyskano koncesyę, a przemysłowiec, przenoszący do innego okręgu swoje mieszkanie i kancelaryę budowniczą, winien wystarać się o nową koncesyę (T. A. 20 I 1881 l. 104 B. 993).

Oznaczenie zewnętrzne.

§ 44. Przemysłowcy obowiązani są miejsce, na którem zawód swój stale wykonywają lub też mieszkanie swoje oznaczyć odpowiednim znakiem na zewnątrz widocznym, oraz mają prawo posługiwać się wszelkiego rodzaju ogłoszeniami.

(Zob. § 20 ust. z 26 grudnia 1883 o obowiązku budowniczych, murarzy i cieśli do odpowiedniego oznaczenia prowadzonej przez nich budowy przy § 25 ustawy przemysłowej).

W razie wydzierżawienia należy w orzeczeniu, o ile ono wogóle zawiera jakie nazwiska, umieścić nazwisko dzierżawcy (reskr. min. z 18 lipca 1890 l. 7289).

1) Posługiwanie się na szyldach sklepowych imionami dzieci cesarskich wymaga zezwolenia c. k. urzędu ochmistrzowskiego (reskr. c. k. urz. ochmistrz. z 14 III 1870 l. 1283).

2) Używanie na tablicach firmowych, etykietach, fakturach ect. pewnych odznaczeń, chociażby pod ingerencyą sądu przyznanych na jakiejś wystawie publicznej jest karygodnem jeżeli odznaczenia odnośnego nie nadano osobiście dotyczącym przemysłowcom lub też dotyczącej firmie. W wypadkach takich, obliczonych na wprowadzenie w błąd publiczności winna władza przemysłowa postąpić według §§ 1, 7 i 11 rozp. ces. z 20 kwiet. 1854 Nr. 96 Dz. u. p. (Reskr. min. 14 sierp. 1878 l. 20362).

§ 45. Obowiązek zgłoszenia firmy celem wpisania jej w rejestr handlowy, unormowany jest przepisami ustawy handlowej i niniejsza ustawa w niczem go nie narusza.

Zob. §§ 7 i 9 ustawy wprowadczej do kodeksu handl. 17 grudnia 1862 Nr. 1 z r. 1863 Dz. u. p., zmienione następującem:

Rozp. cesarskie z dnia 11 lipca 1898 N. 124 Dz. u. p. tyczące się kwoty podatku, która jest potrzebna, żeby być uważanym za kupca, posiadającego prawa zupełne.

Na mocy § 14 ustawy zasadniczej państwa z dnia 21 grudnia 1867, Dz. u. p. Nr. 141, rozporządzam co następuje:

Artykuł I. Uchyla się dotychczasową osnowę §§ 7 i 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1862, Dz. u. p. Nr. 1 z r. 1863,

tyczącej się wprowadzenia kodeksu handlowego i takowe opiewać mają na przyszłość jak następuje:

§ 7. Postanowienia kodeksu handlowego tyczące się firm, ksiąg handlowych i prokury, stosować się mają z wyłączeniem obnośców do wszystkich kupców, których roczna kwota podatku zarobkowego rządowego od zarobku z ich przedsiębiorstwa przemysłowego wynosi w miejscach liczących przeszło 100.000 ludności, najmniej 60 złr. w miejscach liczących przeszło 10.000 a niewięcej jak 100.000 miesz., najmniej 40 złr., w miejscach zaś liczących nie więcej jak 10.000 ludności, najmniej 25 złr., lub których przedsiębiorstwo przemysłowe stosownie do swoich rozmiarów uzasadniałoby powyższy wymiar podatku, gdyby od opłacania go nie byli uwolnieni.

Związków do wykonywania takiego przemysłu handlowego, do którego nie stosują się powyższe postanowienia kodeksu handlowego, nie uważa się za Spółki handlowe.

§ 9. Jeżeli firma kupca jest zapisana w rejestrze handlowym, zmiany dodatkowe w kwocie podatku zarobkowego, którą tenże ma opłacać lub zaliczenie miejsca przemysłu wskutek wzrostu liczby ludności do innej klasy miejsc (§ 7) nie wywiera wpływu na stosowanie postanowień kodeksu handlowego w poprzedzającym § wzmiankowanych.

Artykuł II. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie dnia 1 sierpnia 1898.

Na kupców, których firma była już zapisana w rejestrze handlowym, gdy rozporządzenie niniejsze zaczęło obowiązywać zmiana ustawowej stopy podatku nie wywiera wpływu.

Artykuł III. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam ministrom spraw. i handlu.

Reskr. min. handl. z 21 grud. 1863 l. 17335 poleca dla ustalenia rejestru handlowego wszystkim Izbom handlowym i przemysłowym, aby o powstawaniu lub zgaśnięciu firm przesyłały miesięczne tabelaryczne sprawozdanie dotyczącym sądom handlowym.

Reskr. z 9 marca 1864 l. 5404 Dz. rozp. Nr. 16 z roku 1864 poleciło min. skarbu władzom podatkowym, aby co miesiąc donosiły sądom handlowym o tych kupcach, którzy po myśli § 7 ust. wprow. do kod. hand. obowiązani są ze względu na płacone przez się podatki wpisać się do rejestru lub też winni być z nich wykreślonymi.

Reskr. min. z 1 września 1887 l. 27615, poleciło min. handlu w porozumieniu z min. spraw wewn. wszystkim podwładnym władzom przemysłowym ścisłą kontrolę nad tem, czy się zachowuje §§ 44—50 a zwłaszcza § 49 punkt 3 - 5 ust. przem. i w razie niedozwolonego i niezgodnego z przepisami oznaczania siedzib przedsiębiorstwa wdrożyć postępowanie z urzędu.

(Zob. także w tym względzie compendium Weigelsperga str. 169 i reskr. tegoż min. z 29 czerwca 1898 l. 25383, w Dz. rozp. z r, 1898).

CONSULATE GENERAL OF THE REPUBLIC OF POLAND CHICAGO, ILL.

Naruszenia.

§ **46.** Żaden przemysłowiec nie ma prawa dla zewnętrznego oznaczenia swego zakładu lub mieszkania, ani też w okólnikach, ogłoszeniach publicznych lub cennikach przywłaszczać sobie bezprawnie nazwiska firmy, herbów lub szczególnego godła zakładu innego krajowego przemysłowca lub producenta, ani też w rzeczony sposób oznaczać fałszywie przedmiotów swego przemysłu, jako pochodzących z innego zakładu.

Naruszenie takie uprawnia poszkodowanego do żądania od właściwej władzy przemysłowej wstrzymania dalszego używania bezprawnej oznaki, względnie wzbronienia fałszywego ogłaszania.

Udzielonej poszkodowanemu ochrony nie uchyla okoliczność, że w bezprawnem oznaczeniu lub fałszywem

ogłoszeniu nazwisko, firma, herb, szczególne godło zakładu lub wyrobu podane zostały z takimi dodatkami, opuszczeniami lub innymi zmianami, jeżeli ich przy zwyczajnej uwadze dostrzedz nie można.

1) Naruszenia przewidzianego w § 46 można się dopuścić co do szczególnego oznaczenia zakładu także przez sposób i rodzaj ogłaszania artykułu, będącego na składzie w zakładzie konkurencyjnym M. S. W. 17 październ, 1898, l. 31967, Jur. Bl. Nr. 24 ex 1899.

§ 47. Jeżeli jedno z naruszeń w § 46 wymienionych popełniono świadomie, sprawca staje się winnym przekroczenia, które ma być ukaranem według ustawy przemysłowej.

Rozprawa karna z powodu takiego naruszenia, o ile ono nie stanowi czynu karygodnego, według powszechnej ustawy karnej, z urzędu przez sądy karne ścigać się mającego, albo podlegającego karze porządkowej po myśli artykułu 26, ustępu 2 kodeksu handlowego, może być wdrożoną jedynie na żądanie poszkodowanego.

Jeżeli jednak ten odwoła prośbę swoją o ukaranie jeszcze przed ogłoszeniem oskarżonemu orzeczenia władzy, natenczas należy nie przesądzając jego prywatnoprawnych roszczeń o odszkodowanie, zaniechać tak ukarania jak i dalszego dochodzenia, mającego na celu ukaranie.

§ 48. Opieka zapewniona w §§ 46 i 47 przemysłowcom i producentom krajowym, służy także przemysłowcom i producentom obcokrajowym, pod warunkiem wzajemności dotyczącego państwa.

§ 49. Winnym przekroczenia staje się nadto:

1. Każdy przemysłowiec, który w przypadkach nieprzewidzianych już w § 46 lub w ustawie o ochronie znaczków przemysłowych używa do zewnętrznego oznaczenia swego zakładu lub wogóle w obrocie swych interesów i w podpisach nieprzysługującego mu nazwiska, nie będąc do tego przez zaciągnięcie swej firmy do rejestru handlowego uprawnionym;

2. Każdy przemysłowiec, używający w przypadkach wymienionych pod 1 odznaczeń, których nie otrzymał:

3. Każdy przemysłowiec, który w przypadkach w ustępie 1 wymienionych, używa napisu, pozwalającego domyślać się istnienia spółki, podczas gdy ta w rzeczywistości nie istnieje;

4. Każdy przemysłowiec, który nie mając do tego prawa na podstawie uskutecznionego wpisania firmy swojej do rejestru handlowego, używa w przypadkach w ustępie 1 wzmiankowanych, nie całego swego imienia i nazwiska;

5. Każdy przemysłowiec, który w przypadkach w ustępie 1 wzmiankowanych, jeżeli z innymi jest w spółce, używa oznaczenia, zawierającego nie tylko nazwiska spólników, lecz nadto dodatek, nadmieniający o istnieniu spółki, nie będąc po myśli kodeksu handlowego uprawnionym do używania firmy tego rodzaju.

ad 1. Zob. ustawę o ochronie znaczków przemysłowych z 6 stycznia 1890 Nr. 19 Dz. u. p., jaki i nowelę do tej ustawy z 30 lipca 1885, Nr. 108 Dz. u. p. (w kod. hand. wydanie Rosenblatta i Wróblewskiego).

§ 50. Jeżeli który z czynów w §§ 46—49 wzmiankowanych, podlega karze porządkowej wedle ustępu 2,

art. 26, kod. handl. nie trzeba nakładać osobno kar oznaczonych w § 131 lit. *a) b) c)* ustawy przemysłowej.

Rozstrzygnięcie roszczeń o wynagrodzenie szkody, zrządzonej przez naruszenie i przekroczenia, wmiankowane w §§ 46—49, należy wyłącznie do właściwych sądów, które orzekać mają według swobodnego uznania, tak o istnieniu jak i o wysokości szkody.

1. Zob. art. 19, 21, 25 i 26 kod. handl. i rozp. ces. z 11 lip. 1898 Nr. 124 Dpp. zmieniające §§ 7 i 9 ust. wprowadczej do kod. handl. z 17 XII 1862 Nr. 1 Dpp. z r. 1863 (przy § 45 ustawy przemysłowej).

Ustanowienie taryf maksymalnych.

§ **51.** Dla drobnej sprzedaży przedmiotów dla najniezbędniejszych potrzeb codziennego użytku, jako też dla kominiarzy, czyścicieli kanałów, oprawców, dla przedsiębiorstw przewozowych i dla posługaczy publicznych, można ustanowić taryfy maksymalne.

Taryfy takie ustanawia krajowa władza polityczna, na wniosek reprezentacyi gminy, po wysłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej, tudzież dotyczących stowarzyszeń z uwzględnieniem stosunków miejscowych, a obowiązują one aż do odwołania tylko w obrębie gminy, dla której są wydane.

Co do systemu dzierżawnego wyrębu mięsa i pieczenia chleba, w niektórych gminach istniejącego, pozostają nadal w mocy przepisy szczególne.

Zob. § 478 kod. kar.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia § 51, są wyjątkiem z ogólnej zasady. Należy je tedy stosować tylko w wypadkach, wskazanych względami publicznymi. Co do sprzedaży drobiazgowej artykułów, należących do potrzeb koniecznych życia codziennego, to ustanawianie cen za te artykuły pozostawionem jest zupełnie wolnej konkurencyi między sprzedażą i popytem, a dotyczący przemysłowcy winni jedynie po myśli § 51 ceny te w stosunku do jakości i ilości uwidocznić. Od tej to zasady czyni wyjątek § 51, który dopuszczalnym jest jedynie w nagłych wypadkach, jak n. p. wojny, rozruchów i t. p., w których ingerencya państwa w powyższe prawo sprzedawców staje się dla pewnego obszaru konieczną. Dotyczącą taryfę musi przedstawić odnośna gmina, a Izba handlowa i dotyczące stowarzyszenie opatrzyć swoją opinią; ustala tę taryfę krajowa władza polityczna.

Postanowienia § 51 mają zatem na celu położenie tamy wyzyskowi dotyczących artykułów, jakiby sprzedawcy tychże korzystając z chwilowej potrzeby na danym obszarze prowadzić chcieli.

Podobnież ma się rzecz z przemysłem kominiarskim, kanalarskim, oprawczym, przewozowym i usługi miejscowej.

Poszczególne te przemysły wymagają wedle § 15 ust. przem. koncesyi.

Wyliczone wyżej przemysły normuje władza policyjno-przemysłowa, która o ile dla gmin ich siedzib nie są ustanowione taryfy maksymalne po myśli § 51, ma prawo zatwierdzić lub odmówić zatwierdzenia taryfom proponowanym przez ubiegających się o koncesyę.

Dotyczące zatem władze winny równocześnie z udzieleniem koncesyi zatwierdzić taryfę. Tylko w wypadkach szczególnymi okolicznościami wywołanych, jeżeli odnośnie do jednego lub kilku wyżej wspomnianych przemysłów w obrębie jednej gminy tudzież dla wszystkich przemysłów dotyczącej kategoryi ustanawia się taryfę maksymalną, należy to uczynić wedle § 51, a w takim razie wszelkie poprzednio zatwierdzone taryfy danej kategoryi tracą dla dotyczącej gminy moc obowiązującą na ten czas, na który taryfę maksymalną ustanowiono.

Z powyższej interpretacyi § 51 wynika, że ustanawianie

cen jazdy połączone z udzieleniem koncesyi dla poszczególnych jazd omnibusowych nie podlega przepisowi § 51, a natomiast w wypadku, gdzie istnieje już taryfa maksymalna dla któregoś z artykułów lub świadczeń wzmiankowych w § 51 zmiana taryfy jak i zaprowadzenie taryfy maksymalnej, możliwem jest tylko zapomocą postępowania przepisanego w § 51 alinea 2 (Reskrypt ministerstwa handlu z 22 paźdz. 1884, l. 18111).

1) Władze administracyjne znosząc istniejące stałe ceny nieraz względnie taryfy maksymalne po myśli § 25 ust. przem. z 20 grud. 1859 Nr. 227, Dz. u. p. i § 51 ust. przem. z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. mogą kierować się przytem swoim swobodnym uznaniem (T. A. 23 IX 1889 l. 2952 Müller).

2) Ustanawianie cen stałych taryf maksymalnych dla artykułów żywności należy jako ograniczenie w wykonywaniu przemysłu, do zakresu działania władz pelitycznych, jako przemysłowych, a nie do zakresu władz autonomicznych, wykonywujących policyę miejscową (T. A. 2 IV 1890 l. 1077 B. 5235).

3) Taryfy maksymalne nie mogą przeszkodzić przemysłowcowi sprzedawać własny towar za niższą cenę (T. A. 10 V 1893 l. 1671 B. 7253).

Uwidocznienie cen.

§ **52.** Dla drobnej sprzedaży przedmiotów dla najniezbędniejszych potrzeb codziennego użytku, dla gospód i szynków, dla przedsiębiorców przewozu, dla posługaczy publicznych, zarządzić winna władza przemysłowa uwidocznienie cen w stosunku do ilości i jakości.

Obowiązek utrzymywania ruchu w poszczególnych przemysłach.

§ **53.** Właścicielom przemysłów: piekarskiego, rzeźnickiego, kominiarskiego, czyszczenia kanałów i przewoźnictwa nie wolno przerywać według upodobania raz rozpoczętego wykonywania przemysłu, lecz są oni obowiązani na cztery tygodnie przed zamierzonem zawieszeniem ruchu uwiadomić o tem władzę przemysłową.

§ **54.** Sposób, w jaki właściciele przemysłów tandeciarskich i zastawniczych mają prowadzić księgi i jakiej poddać się mają kontroli policyjnej co do rozciągłości i rodzaju swego przemysłu, określi osobne rozporządzenie.

Przedsiębiorstwo przewozu osób, posługaczy publicznych jak i przemysły: kominiarski, kanalarski, oprawczy, dalej gospodni i szynkarski, podlegają normom policyi przemysłowej.

Rozgraniczenie uprawnień do sprzedaży, między aptekarzami a droguerzystami, utrzymującymi składy materyałów aptekarskich, nastąpi w drodze rozporządzenia.

Zob. przypiski do § 15 l. 13 i 14.

Rozp. c. k. minist. spraw wewn. z dnia 2 grudnia 1898 tyczące się cennika lekarstw na rok 1899 Dz. u. p. N. 219.

Od dnia 1 stycznia 1899 nabywa mocy obowiązującej »Cennik lekarstw na rok 1899 do farmakopei austryackiej z roku 1889« [1]), który pod tym tytułem wyszedł nakładem c. k. drukarni nadwornej i rządowej, ustanowiony na podstawie najswieższych cenników materyałów aptecznych we walucie koronowej.

Rozporządzenie ministerstwa spraw wewn. z dnia 12 grudnia 1889, Dz. u. p. Nr. 191, tyczące się austryackiego cennika lekarstw za rok 1890, względnie rozporządzenie ministerstwa spraw wewn. z dnia 14 grud. 1892, Dz. u. p. Nr. 222, zawierające zmiany i uzupełnienia tegoż, a tyczące się cennika lekarstw na rok 1893, tracą z dniem 1 stycznia 1899 moc swoją, a w miejsce ich wchodzą następujące postanowienia:

§ 1. Wszyscy aptekarze bez wyjątku, jako też lekarze i chi-

[1]) Zob. cennik ten w Dzienniku ustaw i rozp. kraj. dla Galicyi część IV z roku 1899.

rurdzy, względnie weterynarze, upoważnieni do utrzymywania apteki domowej, winni trzymać się ściśle cennika lekarstw, obowiązującego od dnia 1-go stycznia 1899 i zaopatrzyć się w drukowany egzemplarz.

§ 2. Aptekarze, jako też i chirurdzy, obowiązani są postępować ściśle podług »przepisów i prawideł ogólnych,« ogłoszonych rozporządzeniem ministerstwa spraw wewn. z dnia 1 lipca 1889, Dz. u. p. Nr. 107 i umieszczonych na czele VII. wydania farmakopei austryackiej, jako też podług następujących postanowień szczególnych.

§ 3. Te przedmioty lecznicze, których wydanie podlega ograniczeniu na mocy osobnych przepisów i które — o ile należą do aptecznych — uwidocznione są w cenniku lekarstw jako też farmakopei wpadającem w oczy (tłustym) drukiem, a nadto zestawione są w tablicy IV. farmakopei, mogą aptekarze wtedy tylko sprzedawać, gdy są według przepisu przez upoważnionego lekarza, chirurga lub weterynarza zapisane.

Wyjęte są w myśl rozporządzenia ministerstwa spraw wewn. z dnia 1 sierpnia 1884 Dz. u. p. Nr. 131 kwas karbolowy, wytryol cynkowy i witryol miedzi, o ile artykuły te mają być użyte nie jako lekarstwa, lecz jako środki odwietrzające, w którym to jednak razie naczynie opatrzone ma być wyraźnym napisem, ostrzegającym: »Do odwietrzania» tudzież chloroform w mieszaninie. »Do zewnętrznego użycia« przeznaczonej, w której ilość chloroformu nie powinna wynosić więcej jak 20% całej ilości mieszaniny.

§ 4. Przy sporządzaniu i wydawaniu lekarstw trzymać się należy ściśle wskazówek recepty lekarskiej we wszystkich szczegółach.

Jednakże podług recept, w których przekroczone są najwyższe dawki środków lekarskich w III. tablicy VII-go wydania farmakopei austryackiej z roku 1889 przepisane, wtedy tylko wolno zrobić lekarstwo w sposób zaordynowany, gdy lekarz obok ilości wagi położy wykrzyknik (!)

Nadto rozporządza się, że ilości wagi środków lekarskich w recepcie ordynowanych i znajdujących się w tablicy dawek najwyższych, powinien lekarz napisać nie tylko cyframi, lecz także słowami.

§ 5. Wszystkie szczegóły recepty powinny być napisane wyraźnie i czytelnie. Na recepty napisane nieczytelnie lub aptekarzowi nie zupełnie zrozumiałe, nie wolno żadnego lekarstwa wydawać bez zasięgnięcia wprzód wyjaśnienia od ordynującego lekarza.

Na każdej recepcie powinien sam lekarz napisać nazwisko i mieszkanie osoby, dla której lekarstwo jest przeznaczone, jeżeli zaś tego zaniedba, szczegóły te powinny być podpisane w aptece. Jeżeli osoba przychodząca po lekarstwo nie chce tych szczegółów podać, trzeba w porozumieniu z nią opatrzyć receptę odpowiednim znakiem dla zapobieżenia zamianie przy wydawaniu lekarstwa[1]).

§ 6. Lekarstwo wolno wydawać ponownie według recepty tylko dla osoby na niej wyrażonej.

Gdy zachodzi słuszna obawa, żeby lekarstwa nie nadużyto, lekarz ordynujący winien napisać na recepcie formułę: *„ne repetatur“* i aptekarzowi nie wolno wydać ponownie lekarstwa na receptę opatrzoną tą formułą.

Używanie blankietów do recept z wydrukowaną formułą *„ne repetatur“* nie jest dozwolone.

§ 7. Wydawanie lekarstw na kopije recept i kopijowanie recept w aptekach jest zakazane wyjąwszy, jeżeli pewne okoliczności skopijowania wymagają np. z przyczyny wydania lekarstwa na koszt funduszów publicznych, zakładów dobroczynnych, stowarzyszeń itp., w którym to jednak razie powód sporządzenia kopii recepty powinien być na tejże kopii szczegółowo wyrażony i aptekarz winien go swoim podpisem potwierdzić.

§ 8. Gdy recepta opatrzona jest dopiskiem *cito* lub *statim*, lekarstwo wydać należy jak tylko można najrychlej.

§ 9. Na recepty opatrzone dopiskiem *secundum meam praescriptionem* lub innym podobnym, oznaczającym jakieś tajemne porozumienie się lub jakiś układ aptekarza z lekarzem, co wszystko w stosunkach lekarza do aptekarza miejsca mieć nie może, nie wolno w aptekach nic wydawać.

---

[1]) Rozporządzeniem z 19 stycznia 1890 l. 1169, przypomniało c. k. ministerstwo spraw wewn., że przy zastosowaniu tego postanowienia, wydanego w zamiarze zapobieżenia zamianie leków i innym niewłaściwościom, każdy aptekarz obowiązany jest do zupełnego zachowania tajemnicy i do najbardziej względnego zachowania się wobec publiczności.

Lekarzom zabrania się umieszczać w receptach takich formuł i dopisków.

§ 10. Gdy się wydaje lekarstwa na rachunek funduszów publicznych, zakładów dobroczynnych, kas dla chorych itp., jako też dla ubogich, tudzież gdy strony wyraźnie tego żądają, używać należy naczyń według cennika najtańszych i tylko za takie wolno sobie należytość policzyć.

Toż samo stać się ma wtedy, gdy z przyczyny ubóstwa osoby lekarstwa potrzebującej, lekarz dopisze: *fiat expeditio simplex*.

We wszystkich dyspenzacyach podług normy ordynacyjnej z d. 17 marca 1891 Dz. u. p. Nr. 45, wolno przez lekarza przepisane środki lecznicze zawierające wyskok, które znajdują się w taksie dla środków lekarskich przyrządzonych na wyskoku wolnym od podatku, obliczać tylko według ceny dla tych środków ustanowionej.

§ 11. Za dziesięciokrotną miarę (ilość sztuki) środków zawartych w cenniku leków należy obliczać tylko ośmiokrotną należytość taksy; wydając stokrotną miarę, należy znowu obliczać ośmiokrotną kwotę należytości, przypadającej za dziesięciokrotną miarę (t. j. sześćdziesięcio czterokrotną ceny pojedynczej). Tę zniżoną cenę należy nawet wtedy stosować, jeżeli przy taksowaniu miary (ilości, sztuk) środków lekarskich poniżej ilości dziesięciokrotnej, względnie stokrotnej dozy zawartej w cenniku leków okazuje się wyższa kwota niż ta, którąby odpowiadała zniżonej cenie za większe ilości.

§ 12. Przy taksowaniu, do którego nie stosują się ani prawidła ordynacyi lekarskiej, wydane rozp. minist. spraw wewn. z d. 17 marca 1891 Dz. u. p. Nr. 45 ani też postanowienia § 13 niniejszego rozporz., najmniejsza cena wartości środka lekarskiego wynosi pięć halerzy; przy taksoweniu zaś według prawideł ordynacyi tylko dwa halerzy.

Należytość wynoszącą mniej niż jeden halerz, wolno przy taksowaniu liczyć za cały halerz i tak samo, gdy przy taksowaniu wypadnie za jakiś środek lekarski halerz lub kilka halerzy z ułamkiem halerza, wolno policzyć ten ułamek za cały halerz.

§ 13. Za *aqua communis* aż do ilości jednego litra, jako też za każdy litr następny wolno liczyć dwa halerze, wyjąwszy w tym wypadku, że wody używa się na odwary i nalewy.

§ 14. Jeżeli lekarz nie poda w recepcie szczegółowo ilości wagi obojętnej części składowej, albo jeżeli do zrobienia lekarstwa w zwykłej postaci potrzebny jest dodatek obojętny w recepcie nie podany, napisać należy w recepcie przy taksowaniu, jaką spotrzebowano ilość obojętnej części składowej lub dodatku obojętnego.

Za środki lekarskie, zaordynowane w postaci kropli, liczy się należytość podług następujących prawideł:

Za jeden gram liczy się 20 kropli tłuszczów, jakoteż ciężkich olejków eterycznych, tynktur, kwasów mineralnych rozcieńczonych i w ogóle płynów wodę zawierających, 25 kropli wszystkich olejków eterycznych, eteru octowego, eteru zwyczajnego i chloroformu, a 50 kropli czystego eteru.

§ 15. Na każdej recepcie, podług której zrobiono lekarstwo w aptece czy to publicznej, czy domowej, napisać trzeba przed jego wydaniem kwotę taksy cyframi wyraźnie, a przy pierwszem taksowaniu także ile się należy za materyały, robotę i naczynia (słoiki, flaszki, pudełka i t. p.).

Jeżeli przytem suma pojedyńczych cen wynosi nieparzystą liczbę, to przy sumie poniżej korony należy tę sumę podwyższyć do najbliższej parzystej — powyżej zaś jednej korony, należy ją obniżyć do najbliższej parzystej.

W aptekach publicznych ten, kto lekarstwo taksował, dopisać powinien na recepcie obok należytości także datę i firmę apteki i podpisać swoje nazwisko, ten zaś, który lekarstwo ekspedyował, przydać ma sygnaturze za każdym razem datę ekspedycyi i swój podpis.

Gdy lekarstwo wydaje się powtórnie podług tej samej recepty, pisać należy za każdym razem te szczegóły na recepcie i na sygnaturze, a jeżeli taksowanie jest odmienne, także kwotę taksy.

§ 16. Wolno wydać lekarstwa po cenie niższej od przepisanej, ale w przypadku takim wypisać trzeba na recepcie cyframi tak cenę przepisaną, jak i należytość dobrowolnie zniżoną.

Jednakże lekarstwa dawane po cenie zniżonej, powinny być tejże niewątpliwej jakości, która farmakopei jest przepisana, a waga też nie może być mniejsza.

Również gdy się sprzedaje bez recepty, nie wolno kłaść na

środki lekarskie cen wyższych od ustanowionych w cenniku lekarstw.

§ 17. Przy oznaczeniu cen tych środków lekarskich, których niema w farmakopei, winny władze administracyjne postępować w przypadkach ich decyzyi poddawanych, według tych samych zasad, według których wymierza się ceny środków lekarskich podanych w farmakopei, a których osnowa dołączona jest do cennika lekarstw za rok 1890.

§ 18. Pijawki nie mają być uważane za przedmiot leczniczy. Aptekarze są jednak obowiązani mieć ich zapas w dobrym stanie.

Cenę sprzedaży pijawek wraz z dyspenzacyą ustanawia się dla aptek po 20 halerzy za sztukę. Przy zaspakajaniu rachunków za lekarstwa dostarczone na rachunek funduszów publicznych, cena ta nie podlega zniżeniu procentowemu.

§ 19. Ceny przedmiotów służących do bandażowania, a do farmakopei przyjętych, podane są w osobnym spisie, do cennika lekarstw dołączonym; nie podlegają one także zniżeniu procentowemu.

§ 20. Lekarze i chirurdzy upoważnieni lub obowiązani do utrzymania apteki domowej lub podręcznej (rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 26 grudnia 1882 Dz. u. p. Nr. 182), kupować winni przetwory chemiczne i farmaceutyczne (proste i złożone) do urządzenia i uzupełnienia swoich aptek domowych i podręcznych, jakoteż wszelkie gotowe lekarstwa w jednej z najbliższych aptek, i wykazać się mają w tej mierze osobną książką odbiorczą, w której nazwa i waga środków lekarskich, jakoteż data ich nabycia, ma być dokładnie podana i podpisem aptekarza potwierdzona. Złożenie cen w przypadkach takich zależy od wzajemnej umowy.

§ 21. Przy obliczaniu lekarstw dla zwierząt, o ile one w osobnej taksie nie są uwidocznione, lecz tylko w taksie dla środków leczniczych farmakopeą objęte, należy opuszczać 10% od cen tamże podanych.

Za robotę lekarstw dla zwierząt i za naczynia do tychże, pozwala się pobierać należytości podług cennika lekarstw dla ludzi.

§ 22. Aptekarze obowiązani są mieć w zapasie środki cucące i desinfekcyjne, jako też i środki opatrunkowe, wymienione w przepisach służbowych dla akuszerek, wydanych rozporz. c. k. minist. spraw wewn. z 10 wrześ. 1897 Dz. u. p. Nr. 216, jako też są oni uprawnieni mieć na składzie inne przyrządy, wymagane od akuszerek.

Akuszerkom należy się przy bezpośredniem pobieraniu tych artykułów z apteki opust 10% od ceny taksy.

§ 23. Uwidocznione w cenniku leków w porozumieniu z c. k. minist. handlu wydane wyszczególnienie oficyalnych artykułów leczniczych, ma służyć za podstawę przy wykonywaniu rozporządzeń c. k. minist. spraw wewn. i handlu z dnia 17 września 1883 Dz. u. p. Nr. 152 i z 17 czerwca 1886 Dz. u. p. Nr. 97.

§ 24. Wszelkie wykroczenia przeciw rozporządzeniom powyższym, o ile do nich nie stosują się postanowienia ustawy karnej powszechnej, karane będą grzywnami w kwocie aż do 100 złr. lub aresztem aż do dni 14 (rozp. minist. z dnia 30 wrześ. 1857 Dz. u. p. Nr. 198).

§ 25. Wszelkie inne przepisy, oprócz postanowień niniejszych jeszcze istniejące, a tyczące się *kupowania, utrzymywania i sprzedaży towarów aptekarskich i lekarstw*, pozostają w mocy obowiązującej.

Rozp. minist. spraw wewn. z dnia 1 lipca 1889 l. 10.134, tyczące się VII. wydania farmakopei austryackiej, obowiązującej we wszystkich Królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych Dz. u. p. Nr. 107.

Z powodu wyjścia nowego wydania farmakopei austryackiej pod tytułem »Pharmacopea austriaca. Editio septima. Viennae C. R. Aulae et Imperii Typographia 1889«, rozporządza się co następuje:

We wszystkich aptekach publicznych i domowych wydawać należy lekarstwa począwszy od dnia 1 stycznia 1890 według przepisów tej nowej farmakopei.

Przeto winny wszystkie apteki poczynić potrzebne przygotowania i zaopatrzyć się w egzemplarz tego nowego wydania farmakopei.

Również w każdej aptece domowej lekarza lub chirurga znajdować się powinien egzemplarz farmakopei.

Wszyscy urzędnicy zdrowia, praktykujący lekarze, chirurdzy

i weterynarze, jako też aptekarze, winni obznajomić się dokładnie z jej osnową i odpowiednio postępować.

Władze administracyjne winny jeszcze osobno podać w sposób stosowny polecenie niniejsce do wiadomości osób stanu lekarskiego i aptekarzy.

Normae et regulae generales w języku łacińskim, umieszczone na czele tekstu farmakopei, zawierają następujące przepisy, które ogłaszają się niniejszem gwoli powszechnego zastosowania.

Przepisy i prawidła ogólne.

§ 1. Apteki obowiązane są mieć w zapasie i wydawać leki do farmakopei przyjęte w takiej jakości, żeby całkowicie odpowiadały przepisom farmakopei.

Ze względu, że w aptekach na prowincyi odbyt jest bardziej ograniczony, upoważnia się władze administracyjne krajowe do sporządzenia i ogłoszenia wykazu tych przedmiotów farmakopei, które także apteki na prowincyi powinny mieć zawsze w zapasie.

§ 2. O ile farmakopea co do wyrabiania pewnych przetworów podaje szczegółowe przepisy, przetwory te należy przerabiać i wydawać ściśle według tych przepisów.

§ 3. Leki farmakopeą nie objęte, przez lekarzy jednak niekiedy zapisywane i dla tego w aptekach trzymane w zapasie, powinny również być najlepszej jakości niefałszowane i wolne od wszelkich nieczystości. Leki te nie oficyalne przechowywać należy i wydawać z taką samą starannością, jak zawarte w farmakopei, a które podobne są do nich ze skutków, które sprawiają.

Leki tego rodzaju i wyroby lecznicze nowo w obrót wprowadzone do celów lekarskich, jeżeli skuteczność ich jeszcze niepewna i doświadczeniem klinicznem nie wypróbowana, wydawać wolno tylko na podstawie recepty lekarza do praktykowania uprawnionego[1]).

[1]) Wedle rozporządzenia c. k. ministr. spraw wewn. z dnia 2 lipca 1889 do l. 10.134, odnoszą się te postanowienia także do wszystkich nowych leków przeciwgorączkowych (antipyretica) jako to: Antifebrin, Antipyrin, Kairin, Phenacetin, Pyridin, Resorcin, Thallin etc. jak również do leków nasennych (hypnotica) jak: Paraldehyd, Sulfonal etc. i c. k. minist. spraw wewn. zastrzegło sobie dalsze zarządzenia co do zmiany przepisów ograniczających handle tymi środkami leczniczymi.

§ 4. W tablicy IV. dołączonej do farmakopei, wymienione są leki, które wolno tylko wydawać na receptę upoważnionego lekarza, chirurga lub weterynarza.

Leki te oznaczone dotychczas † uwidocznione są w tekscie farmakopei drukiem w oczy wpadającym.

§ 5. Leki wymienione w tablicy III. farmakopei, wydawać wolno tylko za receptą lekarską, a tylko wtedy w ilości przewyższającej dawkę najwyższą w tablicy podaną, gdy lekarz obok zapisanej ilości wagi położy wykrzyknik (!)

§ 6. Gdy lekarz zapisując środek, który w aptekach trzymany jest tak w stanie surowym jak i w oczyszczonym czyli rektyfikowanym, okoliczność tę pomija, wydawać należy zawsze środek oczyszczony lub rektyfikowany.

Podobnież jeżeli się znachodzą leki o rozmaitym stopniu koncentracyi nie jest bliżej określony, wydać zawsze należy lek w postaci łagodniej działającej i rozcieńczonej.

§ 7. Leki wymienione w tablicy I., przechowywać należy w szafie dającej się zamknąć, te zaś, które wymienione są w tablicy II., oddzielnie od innych leków.

§ 8. Przyrząd odczynnikowy powinien być zawsze kompletny i utrzymywany w dobrym stanie.

§ 9. Do oznaczania stopnia ciepłoty używać należy termometru z podziałką 100 stopniową systemu Celsiusza.

§ 10. Ciężar gatunkowy w farmakopei przepisany, oznaczać należy przy ciepłocie 15° C.

§ 11 Każda apteka powinna mieć zawsze w zapasie następujące przedmioty, potrzebne do niesienia pomocy chirurgicznej i pielęgnowania ran według metody antiseptycznej:

Katgut,
opaski kalikotowe,
jedwab karbolizowany,

Ponieważ wymienione środki tylko w celach leczniczych są używane, przeto zwrócono uwagę w powyższem rozporządzeniu, że w myśl § 3 i 5 rozp. minist. z dnia 17 września 1883 Dz. u. p. Nr. 152, wzbronioną jest drobna sprzedaż tychże środków stronom w sklepach, a jedynie handel hurtowny tymi lekami między producentami, fabrykantami, handlarzami i aptekarzami jest dozwolony.

gazę karbolową (mul.),
gazę jodoformową,
gazę białą (hydrophiles),
watę Brunsa,
papier gutaperchowy,
batyst Billrotha,
sączki karbolizowane.

§ 12. Ponieważ wiele przetworów do nowego wydania farmakopei wciągniętych różnią się znacznie od podawanych w poprzednich wydaniach, wkłada się na lekarzy, chirurgów i weterynarzy praktykujących, obowiązek, żeby ze szczególną bacznością przepisywali te leki, co do których zaszła zmiana pod względem tęgości lub składu.

Najważniejsze zmiany wymienione są w przedmiocie farmakopei.

Rozp. Minist. spraw wewn. z dnia 17 marca 1891, (Oz. u. p. Nr. 45), podające do wiadomości prawidła, których trzymać się należy przy zapisywaniu i wydawaniu leków na rachunek skarbu państwa, funduszu przez Rząd administrowanego, jako też w ogólności na rzecz publicznych zakładów ubogich i zakładów humanitarnych.

Z odwołaniem się do postanowień rozp. minist. spraw wewn. z dnia 1 lipca 1889 Dz. u. p. Nr. 107, tyczące się siódmego wydania farmakopei austryackiej, jako też do rozp. minist. spraw wewn. z dnia 12 grud. 1889 Dz. u. p. Nr. 191, tyczącego się cennika lekarstw na tejże farmakopei opartego, wydają się zamieszczone poniżej postanowienia według których lekarze i aptekarze postępować mają przy zapisywaniu i wydawaniu leków na rachunek skarbu państwa, funduszu przez Rząd administrowanego, jako też w ogólności na rzecz publicznych zakładów i zakładów humanitarnych.

§ 1. Lekarze, którzy na koszt państwa lub funduszu publicznego przez Rząd administrowanego, zapisują lekarstwa lub opatrunki, tudzież aptekarze, którzy je wydają, winni obznajomić się dokładnie z cenami w obowiązującym cenniku lekarstw podanemi, a tyczącemi się tak leków jak i robót aptekarskich i naczyń — i o ile co do pewnych zakładów nie istnieją lub nie będą wydane szczególne przepisy wyjątkowe — trzymać się postanowień następujących.

§ 2. W ordynacyach swoich ograniczać się mają lekarze zwyczajnie do leków i obwiązek zawartych w obowiązującej w tym czasie farmakopei i w wydanym naówczas cenniku lekarstw. Wyjątkowo dozwolone zapisywanie leków nie oficyalnych należy w krótkości usprawiedliwić w recepcie lub w rachunku aptekarskim, który podpisać ma także i aptekarz.

§ 3. Leki, dla których farmakopea nie podaje przepisu przyrządzania, zapisywać należy za każdym razem według zasad farmacyi.

§ 4. Lecząc pewną chorobę, zapisywać wolno tylko koniecznie potrzebne leki i opatrunki, to zaś, co się zapisuje, powinno być zawsze jak najprostsze i jak najtańsze tak pod względem środków jak i postaci lekarstwa. Gdy środków lekarskich, które jednakowo odpowiadają celom terapeutycznym, jest dwa lub więcej, zapisywać należy zawsze tylko tańszy.

§ 5. Sole w wodzie rozpuszczalne, jak *kalium bromatum, kalium chloricum, kalium jodatum, natrium hydrocarbonicum* i t. d., o ile pod względem lekarskim nie zachodzi żadna obawa, zapisywać należy tylko za pierwszym razem w rozczynie; w razie powtarzania lekarstwa, zapisywać należy w odpowiedniej ilości tylko samą sól (w jej właściwej postaci), którą rozpuścić ma w wodzie sam chory lub osoba, która go pielęgnuje, a naczynie z pierwszej ordynacyi pozostałe służyć ma za miarę ilości wody, potrzebnej do zrobienia rozczynu.

§ 6. Środki, które już w małych dawkach skutecznie działają, jeżeli zapisanie ich rozczynu jest niemożebne lub nie odpowiedziałoby celowi, a natomiast zapisanie ich w postaci proszku okazuje się najwłaściwszem, zapisywać należy w postaci proszków podzielonych na osobne dawki; zapisując zaś proszki ze środków, które działają dopiero w większych dawkach, unikać należy ile możności dzielenia na osobne dawki.

§ 7. Dodatek cukru gdy proszki podzielone, nie powinien wynosić więcej nad 0·5 na poszczególną dawkę.

Cukru samego nie wolno z apteki zapisywać.

§ 8. Dla pokrycia lub polepszenia smaku lekarstwa, wolno zapisywać do proszków opłatki bezbarwne, do lekarstw zaś płynnych na ilość aż do 200·0 gramów płynu najwięcej 20·0 gramów syropu lub *mel depuratum*.

Dodawanie cukru we właściwej postaci lub *extractum liquiritiae* nie jest dozwolone. Również nie wolno dodawać do leków mocno gorżkich, jak n. p. do chininy środków osładzających w dawkach, nie pozwalających spodziewać się istotnego polepszenia smaku.

§ 9. Podobnie jak proste rozczyny, tak samo napoje, nalewy i napary środków, które w cenniku lekarstw nie są tłustemi czcionkami wydrukowane, tudzież kataplazmy i gorczyczniki, powinny być robione ile możności nie w aptece, lecz w domu chorego przez jego krewnych lub posługaczów, według wskazówek lekarza.

Rozczyny najpospolitszych środków odwietrzających, które w szpitalach używane są w większych ilościach, z wyjątkiem tych, które wymienione są w tablicy I. farmakopei, powinny być tamże sporządzone przez posługaczy pod dozorem lekarza.

§ 10. Plastry mogą być w aptece tylko wtedy rozsmarowane, gdy tego ani sam chory, ani otaczające go osoby zrobić nie mogą. W szpitalach używać należy do tego posługaczy.

§ 11. Na okłady używać należy zwyczajnie tylko wody.

Do zrobienia kataplazmów zapisywać należy tylko mąkę z makuchów lnianych — *farina placentae lini.*

§ 12. Używanie pijawek ograniczyć należy do najkonieczniejszej potrzeby.

§ 13 Jeżeli te same lekarstwa i w tych samych godzinach ordynacyjnych są potrzebne w sali szpitalnej, zapisać je należy w jednej recepcie, podając numera łóżek cyframi, a ilość sztuk głoskami.

§ 14. Przy powtarzaniu lekarstwa należy z zasady przepisać nową receptę; jeżeli lekarz ordynujący uzna za potrzebne zarządzić powtórzenie bez żadnej zmiany takiego lekarstwa, którego recepta w myśl § 7 rozp. minist. spraw wewn. z dnia 12 grudnia 1889 Dz. u. p. Nr. 191, została w aptece odkopijowana, wtedy można zarządzić wydanie ponowne dołożeniem daty i podpisu.

§ 15. Wszystkie szczegóły recepty powinny być napisane w myśl istniejących przepisów ogólnych — rozp. minist. z dnia 12 grud. 1889 §§ 4 i 5 — wyraźnie i czytelnie a recepta powinna być podpisana, iżby nie mogła powstać żadna wątpliwość ani co do środka, ani co do ilości, ani też co do osoby lekarza ordynującego.

§ 16. Przy taksowaniu sporządzonego lekarstwa trzymać się należy ściśle postanowień §§ 14 i 15 rozp. minist. z dnia 12 grudnia 1889.

§ 17. Co do naczyń (flaszek, słoików, pudełek) wolno (§ 10, rozp. minist. z dnia 12 grudnia 1889) liczyć tylko najtańsze z podanych w cenniku lekarstw.

Do lekarstw, które można wydawać w torebkach papierowych tylko takich torebek używać należy.

§ 18. Nie wolno liczyć należytości za flaszki i słoiki, jeżeli naczynia z poprzedniej ordynacyi pozostałe, odniesiono do apteki należycie oczyszczone. Lekarze winni czuwać nad tem, żeby naczynia były ponownie używane i w tym celu dopisywać mają na recepcie: *ad vitrum, adlatum.*

§ 19. Lekarze odstępujący w ordynacyach swoich od przepisów powyższych, jeżeli tego odstąpienia gruntownie nie usprawiedliwią zniewalani będą do zwrotu naddatków, których przyczyną była ich recepta.

Postanowienia powyższe stosowane będą także do tych lekarzy, którzy z polecenia lub z wiedzą właściwej władzy są zastępcami stale mianowanych lub renumerowanych lekarzy.

Wykroczenia służby aptekarskiej przeciwko przepisom o zapisywaniu i wydawaniu lekarstw karane będą w myśl § 22 rozporządzenia c. k. ministerstwa spraw wewn. z dnia 12 grudnia 1889 Dz. u. p. Nr. 191.

§ 20. Według postanowień powyższych, które mają na celu oszczędzanie ile możności funduszów państwa, przeznaczonych na publiczną opiekę nad chorymi lub funduszów, którymi Rząd zawiaduje, postępować mają lekarze i aptekarze także przy zapisywaniu i wydawaniu leków w służbie opieki publicznej nad chorymi ubogimi, tudzież gdy sprawują obowiązki w szpitalach i zakładach humanitarnych, będących pod zarządem krajów lub gmin, jako też przy zapisywaniu i wydawaniu lekarstw dla członków kas chorych według ustawy z dnia 30 marca 1888, (Dz. u. p. Nr. 33) urządzonych, którzy obowiązkowi ubezpieczenia podlegają, o ile Wydziały krajowe gminy lub inne uprawnione administracye owych zakładów tego zażądają

Zasady do obliczania cen ustanowionych w cenniku leków.

1. Przy oznaczaniu ceny według cenników podanych przez materyalistów, następujące ilości służyć mają za podstawę do obliczenia.

3000 gr.
1000 »
500 »
100 »
50 »
10 »
1 »

jednakże tylko następujące ilości uważać należy w cenniku leków jako ustanowione ciężary:

1000 gr.
100 »
10 »
1 »
0·10 »
0·01 »

2. Dla towarów leczniczych (dla materyałów surowych, przeznaczonych do sporządzania leków) należy oznaczyć cenę normalną co się uskutecznia w ten sposób, że na podstawie cen, jakie materyaliści podają dla pojedynczych artykułów w swych cennikach, obliczyć należy cenę średnią, która będzie normalną. Do tego użyć należy cenników przynajmniej czterech firm (wiedeńskich).

3. Jeżeli jeden i ten sam artykuł pojawia się w handlu w kilku gatunkach, to w celu oznaczenia jego ceny, należy wybrać ten gatunek, który odpowiada wymaganiom farmakopei; jeżeli zaś w farmakopei oznaczono dwa lub więcej gatunków tego samego artykułu jako nadające się do użytku lekarskiego, to jeżeli ceny pojedynczych gatunków są różne, należy oznaczyć cenę gatunku obok dokładnego opisania takowego.

4. Do tak uzyskanej normalnej ceny materyałów, należy dodać odsetki, a mianowicie przy artykułach o jednej cenie jednostkowej w cenniku 50%, przy artykułach zaś, dla których w cenniku podano dwie albo według okoliczności nawet trzy ceny jednostkowe doliczyć należy, stosując do stopy wyższej 25%, w razie zaś uwzględnienia stopy najwyższej tylko 15%.

Oznaczenie ilości, aż do której dozwolono doliczać 50%, zastrzeżonem jest komisyi, której powierzono obliczenie cen jednostkowych, jednakże służyć tu ma wogóle za zasadę ta ilość, w jakiej zwykle na jednej recepcie dotyczący lek przepisanym bywa.

Dodatek 15% przyznać należy w każdym razie wtenczas, jeżeli cała ilość przyjęta za zasadę dla ustanowienia ceny, umieszczoną jest w cenniku jako jednostka.

5. Za wszystkie surowe artykuły i chemiczne przetwory, które znajdują się w handlu i nie dadzą się bezpośrednio użyć jako leki, należy oprócz dodatku odsetkowego doliczyć także kwotę, która przypada w myśl postanowienia pod 7 za czynności w laboratoryum, a mianowicie za przeprowadzenie artykułów do stanu, w jakim go ekspedyować można jako lek, a zatem za rozdrobienie, oczyszczenie, mundowanie, osuszenie lub przekrystalizowanie itp.

Przy artykułach, które farmakopea każe badać pod względem dobroci, należy doliczyć uadto w myśl punktu 7 i 14 koszta badania.

6. Przy tych artykułach, które z powodu swych własności wymagają opakowania w naczynia szklane albo gliniane, przysługa prawo doliczania do powyższych kosztów (za odsetki, badanie i robotę) także następujących należytości, zwłaszcza jeżeli przy cenie artykułu u materyalisty nie wliczono już zarazem wyraźnie należytości za opakowanie:

za naczynie szklane albo tygiel aż włącznie do 100 gr. 5 ct.
» » » » » nad 100 » » » 500 » 10 »
» » » » » » 500 » » » 1000 » 15 »
» » » » » » 1000 » » » 2000 » 20 »

7. Za roboty podjęte w laboratoryum, już to w celu zbadania i przysposobienia materyałów surowych, albo w celu sporządzenia farmaceutycznych przetworów, należy się farmaceucie za godzinę 40 ct., służącemu (laborantowi) zaś 16 ct.

8. W celu ustanowienia ceny, należy przy każdym środku leczniczym po sumiennem rozważeniu oznaczyć tę ilość każdego artykułu leczniczego, która po przedsięwziętym rozbiorze i po wykonaniu roboty z uwzględnieniem utraty przy wydawaniu, ma być

przyjętą jako pozostałość, a tem samem jako punkt wyjścia do obliczenia.

9. Dla ustanowienia ceny tych artykułów leczniczych, których sposób przyrządzania zawarty jest w farmakopei, należy przestrzegać powyżej wyszczególnionych wskazówek, przyczem szczególniej na to baczyć należy, aby przy przetworach stosownie do ich rozmaitych ilości, w cenniku różnemi cenami oznaczonych, doliczono przy obliczaniu mniejszych dawek 50%, przy obliczaniu większych dawek tylko 25%, względnie zaś 15% do normalnej ceny surowego artykułu. W celu zmniejszenia ceny drugiej, względnie trzeciej (wyższej) jednostki ciężaru, należy tam, gdzie przepis farmakopei tylko małą ilość przetworu farmaceutycznego obejmuje, brać dwu- lub trzykrotną taką ilość jako podstawę do obliczenia, przyczem jednak jak to samo z siebie wynika, obniżyć trzeba stosowne dodatki za robotę asystenta i laboranta, za opał i zużytkowanie przyrządów, obliczając te dodatki dla wiekszej ilości według spotrzebowania, nie zaś podwójnie lub potrójnie. Zastosować to należy przedewszystkiem przy tych artykułach, które same stanowią część składową innych przetworów farmaceutycznych i dla tego też wyrabiane bywają w większej ilości.

10. Za węgle potrzebne do przyrządzania artykułów leczniczych wymienionych w punkcie 9, potrącić należy należytość według ceny kupna, zwiększoną o 10% z powodu utraty.

11. Jeżeli do przyrządzenia tych artykułów leczniczych (punkt 9) te same naczynia mogą być kilkakrotnie użyte, to należy jako odszkodowanie za zużycie odpowiednią kwotę policzyć; jeżeli tylko raz dadzą się użyć, rachować należy za nie cenę kupna, jednakże bez doliczenia odsetek.

12. Jeżeli przy obliczeniu cen powstaje ułamek halerza, to należy go policzyć za cały halerz, przy ilości aż do jednego gramu włącznie, przy większych zaś ilościach aniżeli jeden gram, ułamek ten odpada, jeżeli wynika mniej niż 0·5; policzyć go zaś należy za cały halerz, gdy wynosi więcej niż 0·5.

13. Za naczynia potrzebne do ekspedyowania leków (flaszki, słoiki, pudełka tekturowe i zasuwane) ułożyć należy osobny, o ile możności zupełny cennik, uwzgledniający jakość i wielkość tych naczyń, przyczem za podstawę służyć mają cenniki dotyczą

cych firm, przedłożone komisyi, do których cen, jako wynagrodzenie z powodu stłuczenia lub innych strat 25% doliczyć należy.

14. Ze względu, że odczynniki przepisane farmakopeą służą do badań farmaceutycznych obliczyć za nie należy cenę według cennika leków.

15. Za leki dla zwierząt ułożyć należy osobny cennik, przyczem do uzyskanej za surowy materyał normalnej ceny kupna doliczyć należy 25% jeżeli się rozchodzi o mniejszą, 15% jeżeli się rozchodzi o większą ilość.

Jeżeli z pomiędzy artykułów leczniczych niektóre w cennikach materyalistów podane są stosownie do jakości z różnemi cenami a podlejszy i tańszy gatunek przydatnym jest do celów leczenia zwierząt, to należy go także w cenniku oznaczyć z dodatkiem *secunda, cruda, communis.*

Zresztą zastosować należy przy lekach dla zwierząt punkta 1—3 i 5—12.

16. Ceny obowiązujących artykułów opatrunkowych umieścić należy w cenniku leków w osobnym spisie.

Uważać je należy jako artykuły handlowe i wyznaczyć za nie przeciętną cenę według cenników dotyczących firm krajowych i zagranicznych z doliczeniem 20%, tudzież podać przy każdym artykule dokładnie jego jakość, miarę i odsetkową zawartość.

Rozporządzenie regulujące obrót artykułami leczniczymi ze względu na rozgraniczenie uprawnień między aptekami a innymi handlami, jako też ze względu na sprzedaż odręczną w aptekach:

a) co do rozgraniczenia uprawnień między aptekami a innymi handlami.

Rozp. Minist. spraw wewn. i handlu z dnia 17 września 1883, tyczące się rozgraniczenia uprawnień między aptekami a handlami materyałów i innymi stycznymi rodzajami przemysłu.

Na zasadzie trzeciego ustępu § 54 ustawy z dnia 15 marca 1883 Dz. u. p. Nr. 39, zmieniaj cej i uzupełniającej ustawę przem rozporządza się we względzie rozgraniczenia uprawnień między aptekami a handlami materyałów i innymi stycznymi rodzajami przemysłu, co następuje:

§ 1. Przyrządzanie i sprzedaż lekarstw wszelkiego rodzaju i postaci według recepty lekarskiej zastrzeżone jest wyłącznie aptekarzom.

Lekarstw zrobionych podług recepty[1]), której w aptece niema i której przeto nie można lekarzom okazać lub podług recepty, z której nie można poznać dokładnie ilości i jakości składników, nie wolno wogóle nigdzie, a więc i w aptekach trzymać na sprzedaż lub sprzedawać.

§ 2. Trzymanie na sprzedaż i sprzedawanie przetworów farmaceutycznych, zrobionych, czy to według przepisów, zawartych w austryackiej książce aptekarskiej (Pharmacopea austriaca) czy według przepisów aptekarskich innych krajów, dozwolone jest tylko aptekom.

Wyjątek od tego zastrzeżenia stanowią tylko środki dyetetyczne i kosmetyczne, jako też środki do czyszczenia zębów, o ile nie są mięszaninami lekarskiemi tudzież wody lekarskie naturalne i na wzór naturalnych sztucznie przyrządzone, wyroby zdrojowe i bandaże chirurgiczne wszelkiego rodzaju. Atoli sztucznie zrobione rozczyny soli kopalnych w wodzie, które według jakości zewnętrznej wydają się wodami lekarskiemi naturalnemi, nie będąc na wzór tychże zrobione, wolno trzymać na sprzedaż i sprzedawać tylko w aptekach.

---

[1]) Według rozp. minist. spraw wewn. z 23 stycz. 1884 l. 18.659 świadectwa wydane przez zawodowych znawców, analityczne wyniki itp. nie mogą być uznane za autentyczny dowód co do istoty takich przetworów, lecz muszą pochodzić od osób je wyrabiających.

Te przepisy przyrządzania mają ten cel, aby sprzedaży pewnych przetworów leczniczych odebrać cechę tajemnych środków leczniczych, których utrzymywanie na składzie i sprzedaż jest bezwarunkowo zabronioną i aby wprowadzić kontrolę tożsamości sprzedawanych środków lecznicych przez porównanie ich ze środkami leczniczymi sporządzonymi podług przepisu przyrządzenia osobliwie wtedy, gdy tożsamość leczniczego środka drogą chemicznego rozbioru, farmakognostycznego i drobnowidzowego badania nie da się z całą pewnością oznaczyć.

Rozporz. c. k. minist. spraw wewn. z 30 listop. 1886 l. 21.099 wydano politycznym władzom krajowym wskazówki dotyczące badania przetworów lekarskich utrzymywanych na składzie w aptekach.

§ 3. Trzymanie na sprzedaż i sprzedawanie materyałów, tudzież przetworów chemicznych, które używane bywają wyłącznie do celów lekarskich, zastrzeżone jest aptekom.

Przedmioty, służące do celów nietylko lekarskich lecz także technicznych, przypuszcza się do obrotu powszechnego z zastrzeżeniem dopełnienia warunków ustawowych.

§ 4. Atoli co się tyczy przedmiotów w § 3 aptekom zastrzeżonych, władze administracyjne rządowe upoważnione są stosownie do szczególnych potrzeb i stosunków obszaru administracyjnego za zezwoleniem minist. spraw wewn. i handlu sporządzić i ogłosić spisy takich przedmiotów, których trzymanie na sprzedaż i sprzedawanie także w innych handlach będzie dozwolone.

Zarazem zarządzone zostaną owe środki ostrożności, którym przedmioty przypuszczone do powszechnego obrotu, podlegają w drobnej sprzedaży ze względów policyjnych lub zdrowotnych.

Od zamieszczenia w tym spisie wyłączone są wszystkie takie przedmioty, których wydawanie z aptek podlega według przepisu szczególnym ostrożnościom lub ograniczeniom, lub co do których słusznie obawiać się należy nadużycia lub wydawania mylnie zamiast nich środków gwałtownie działających.

§ 5. Ograniczenia obrotu, przepisane w § 2 i 3 odnoszą się do drobnej sprzedaży. Postanowienia te nie będą stosowane do handlu hurtownego między producentami, fabrykantami, kupcami i aptekarzami. Względem obrotu trucizn, materyałów trucizny zawierających i przetworów zdrowiu szkodliwych, zatrzymują w zupełności moc swoją przepisy rozporządz. z dnia 21 kwietnia 1876 Dz. u. p. Nr. 60.

§ 6. Wykroczenia przeciwko niniejszemu rozporządzeniu, o ile nie kwalifikują się do ukarania podług ustawy karnej powszechnej lub podług przepisów karnych ustawy przemysłowej, karane będą według rozporządzenia ministeryal. z d. 30 wrześ. 1857, Dz. u. p. Nr. 198.

§ 7. Z zaprowadzeniem rozporządzenia niniejszego, które nabywa mocy jednocześnie z ustawą z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 29, tracą moc dotychczasowe przepisy ustawowe, rozgraniczające prawa sprzedaży między aptekami a handlami materyałów i fabrykami chemicznemi.

§ 5. Przedsiębiorcom handlu materyałów, a w miejscach, gdzie handlu materyałów niema, także przedsiębiorcom innych handlów, może władza przemysłowa I. instancyi dać upoważnienie do trzymania na sprzedaż i sprzedawania przedmiotów, wymienionych w § 3 niniejszego rozp.

Przy nadawaniu upoważnienia należy mieć na względzie stosunki i potrzeby miejscowe.

Celem uzyskania upoważnienia, ubiegający się winien udowodnić albo świadectwem instytutu publicznego, w którym towaroznawstwo jest wykładane albo w braku tegoż, złożeniem egzaminu przed lekarzem powiatowym rządowym, że zdoła przerzeczone przedmioty niewątpliwie poznać i od siebie odróżnić.

§ 6. Sprzedawcy obowiązani są trzymać na składzie przedmioty lekarskie w § 3 niniejszego rozporz. przytoczone tak w lokalu sprzedaży jak i w magazynach, oddzielnie od innych towarów, w stosownych naczyniach, chroniących je od pyłu i wszelkiego zanieczyszczenia, opatrzonych właściwymi i wyraźnymi napisami, zawsze tylko nie zepsute i dobre.

Przedmioty roślinne wolno trzymać w zapasie i sprzedawać tylko nierozdrobione lub grubo pokrajane, żeby na pierwszy rzut oka można było poznać czem są. Na opakowaniu powinna być napisana wyraźnie nazwa wydanego przedmiotu.

§ 7. Władza przemysłowa utrzymywać ma wykaz lokalów sprzedaży i nadzorować je jak najostrzej (§ 8 lit. *a* ustawy z dnia 30 kwietnia 1870 Dz. u. p. Nr. 68. Mianowicie lekarze urzędowi winni odbywać w nich niekiedy rewizye, a przytem baczyć na to, czy sprzedawcy trzymają się granic swego upoważnienia i czy zachowują ściśle przepisy powyższe.

§ 8. Ze względu na szczególne stusunki, panujące w siedzibach gorączek w Pobrzeżu i Dalmacyi, upoważnia się c. k. namiestnictwa w Tryeście i Zadarze dozwalać przemysłowcom zaufania godnym trzymania na składzie i sprzedawania siarczanu chiny z aptek wziętego i w aptekach podzielonego na dawki po 0·5 i 0·1 grama.

Torebki, w których dawki te muszą być zachowane, powinny być przez aptekarza zapieczętowane i opatrzone wyraźnymi napisami, podającymi dokładnie ilość dawki; nadto na obwinięciu powinna być wyrażona firma aptekarza, od którego dawki siarczanu chiny zostały nabyte.

Przemysłowiec który uzyskał upoważnienie do wydawania siarczanu chiny, obowiązany jest nabywać go w sposób wyżej przepisany wyłącznie tylko z aptek i udowodnić, że go tak nabywa osobną książeczką poborczą, w której ilość nabytych dawek i czas nabycia ma być wyrażony i podpisem aptekarza potwierdzony.

§ 9. Wykroczenia przeciw niniejszemu rozporz. podlegają postanowieniom karnym, podanym w § 6 rozporz. minist. z dnia 17 września 1883 Dz. u. p. Nr. 152.

§ 10. Upoważnienia dane na zasadzie § 5 i 8 niniejszego rozporządzenia, mogą być cofnięte przez władzę, która dała upoważnienie, także w przypadkach nieprzewidzianych w § 9, jeżeli co do osoby, której dano upoważnienie, powstaną wątpliwości.

b) co do sprzedaży podręcznej w aptekach.

Rozp. minist. spraw wewn. z dnia 14 marca 1884, Dz. u. p., Nr. 34 regulujące sprzedaż bez przepisu lekarskiego w aptekach publicz.

Odnośnie do przepisów §§ 16 i 17 postanowienia kancelaryi nadwornej z dnia 3 listop. 1808 l. 16·135, które wciągnięte zostały także do instrukcyi dla aptek, przez władze krajowe wydanych i zrewidowanych, rozporządza się celem dokładniejszego oznaczenia tych leków, których w aptekach nie wolno sprzedawać bez przepisu lekarskiego, co następuje:

1. Następujące leki i przetwory jako to:

Aloë, Amylum nitrosum, Chloroformium, Buphorbium, Elaterium, Gutti, Ipecacuanha, Jalapa, Sabina, Scammonium, Syrupus Diacodii;

2. Wszystkie w farmakopei austryackiej »Editio sexta« i w cenniku lekarstw † oznaczone środki lekarskie;

3. Wszelkie leki, które wprawdzie nie są oznaczone krzyżykiem w farmakopei i cenniku lekarstw, lecz wyszczególnione są w tablicy dawek nieprzekraczalnych, przydanej do cennika lekarstw na rok 1884 — wydawać wolno z aptek tylko za pisemnymi przepisami lekarzy i chirurgów, upoważnionych do wykonywania praktyki lekarskiej.

Podobnież wszelkie przetwory lekarskie, które stosownie do rozporządzenia z dnia 17 września 1883 Dz. u. p., Nr. 152, tylko w aptekach wolno trzymać na sprzedaż i sprzedawać, jeżeli w skład ich wchodzi jeden ze środków lekarskich, przytoczonych w powyższych ustępach, wydawać wolno tylko za przepisem lekarskim.

Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy od dnia ogłoszenia.

Rozporządz. minist. spraw wewn. z dnia 1 sierpnia 1884, Dz. u. p., N. 131, zawierające wyjaśnienie do rozporz. z dnia 14 marca 1884, Dz. u. p. N. 34, regulującego sprzedaż w aptekach bez przepisu lekarskiego.

Ponieważ przepisy rozporządz. minist. spraw wewn. z dnia 14 marca 1884 Dz. u. p. Nr. 34, mianowicie względem wyłączenia pewnych lekarstw od sprzedaży w aptekach bez przepisu lekarskiego niewłaściwie zostały pojęte, przeto wydają się następujące wyjaśnienia do powyższego rozporządzenia:

1. Przerzeczone rozporządzenie nie tyczy się tych wytworów leczniczych i przetworów farmaceutycznych, co do przyrządzania których nie ma szczególnych przepisów w farmakopei z r. 1869, a względnie w dodatku do tejże z r. 1878 i które nie są oznaczone krzyżykiem, ani w farmakopei, ani w obowiązującym pod tę porę cenniku lekarstw, a oraz nie są podług nazw wymienione w wykazie dawek najwyższych do cennika lekarstw przydanym i przedmioty te nie są wyłączone od sprzedaży w aptekach bez przepisu lekarskiego.

Nie podlega więc bynajmniej zarzutowi wydanie bez przepisu lekarskiego »Aceteum i Oxymel Scillae, Emplasrrum cantharidum, Oleum hyoscyami foliorum coctum, Spiritus synapis; Pilulae laxantes, Pulvis Doveri, Trochisci Ipecacuanhae i Santonini« itd. o ile drzedmioty te zrobione są ściśle podług przepisów, które podaje »Pharmakopea austriaca editio VI.«

2. Również wolno sprzedawać bez przepisu lekarskiego kwas karbolowy i inne przedmioty w wykazie dawek najwyższych wymienione, n. p. *Cuprum sulfuricum, Zincum sulfuricum,* o ile nie mają być użyte jako lekarstwa, lecz bądź same, bądź rozpuszczone lub z czemś zmięszane, jedynie jako środek odwietrzający; jednakowoż naczynie powinno być opatrzone sygnaturą »Do odwietrzania« o tem ich przeznaczeniu ostrzegającą.

Pozwala się wydawać bez przepisu lekarskiego chloroform w postaci maści lub balsamu; wszakże ilość chloroformu nie powinna wynosić więcej niż 20 od sta całej mięszaniny.

4. Co do środków leczniczych nie wymienionych w farmakopei austryackiej, w cenniku lekarstw i w wykazie dawek najwyższych, trzymać się należy przy ich wydawaniu ściśle przepisów §§ 16 i 17 dekretu kancelaryi nadwornej z dnia 3 listopada 1808, l. 16·135.

5. Do wydawania leków dla zwierząt, rozporz. minist. z dnia 14 marca 1884 Dz. u. p. Nr. 34 nie stosuje się wcale.

Rozp. minist. spraw wewn. z dnia 17 grudnia 1894, Dz. u. p., N. 239 zawierające postanowienia co do sprzedaży odręcznej w aptekach, jako też co du wyrobu i sprzedaży wytworów leczniczych będących specyfikami farmaceutycznymi.

Na zasadzie § 2 lit. *e)* ustawy z dnia 30 kwietnia 1870, Dz. u. p. Nr. 68, minist. spraw wewn., biorąc za podstawę opinię techniczną c. k. Najwyższej Rady Zdrowia, uznaje za stosowne uregulować, a względnie rozszerzyć upoważnienia dla aptekarzy pod względem odręcznej sprzedaży środków leczniczych, tudzież pod względem wyrobu i sprzedaży specyfików farmaceutycznych, następującemi postanowieniami:

1. Upoważnia nadane aptekarzom rozporządzeniami z dnia 14 marca 1884, Dz. a. p. i z dnia 1 sierpnia 1884, Dz. u. p. Nr. 131, pod względem sprzedaży odręcznej wytworów leczniczych i przetworów farmaceutycznych rozszerzają się w ten sposób, że pozwala się wydawać bez przepisu lekarskiego z aptek publicznych, nietylko wytwory lecznicze i przetwory farmaceutyczne wymienione w obowiązującem siódmem wydaniu farmakopei austryackiej z r, 1889, lecz także te, które zawierają trzy poprzednie wydania farmakopei austryackiej z wyjątkiem tych, co do których przepisy przyrządzenia zostały zmienione w obowiązującem siódmem wydaniu onejże, tudzież tych, które w odnośnych wydaniach farmakopei austryackiej oznaczone są jako środki lecznicze, jakie wolno wydawać tylko na przepis lekarza.

Nadto pozwala się, żeby wytwory lecznicze i przetwory farmaceutyczne wyrabiane według przepisów aptekarskich podanych w obowiązujących farmakopeach państw europejskich, a co do których rozporządzenia tutejsze nie wymagają przepisu lekarskiego, były w aptekach publicznych odręcznie sprzedawane.

Jednakże rzeczonych aptekarskich wytworów leczniczych i farmaceutycznych krajowych i zagranicznych, nie wolno wprowadzać w obrót pod żadnem innem, lecz tylko pod autentycznem aptekarskiem oznaczeniem.

O ile w obrocie aptecznym krajowych wytworów farmaceutycznych aptekarskich sprzedawane są także takie, które zawierają leki, same przez się wyłączone od sprzedaży odręcznej, np. *Pulvis Ipecacuanhae opiatus* itp. wolno wydawać je odręcznie tylko w takich dawkach pojedynczych i w takich ilościach całodziennych, żeby dawki dla dorosłych nigdy nie dochodziły aż do granicy oznaczonej w tablicy dawek maksymalnych i żeby dla dzieci były odpowiednio zmniejszane. Nadto przy sprzedaży tych ostatnich przedmiotów farmaceutycznych stosować należy odpowiednio obowiązujące postanowienia rozporządzeń do farmakopei i cenników lekarstw i zachowywać wszelkie ostrożności, potrzebne do zapobieżenia nadużyciom przy kupowaniu lekarstw.

2. Wydany rozporządzeniem z dnia 12 grudnia 1889 Dz. u. p. Nr. 191, zakaz samowolnego kilkakrotnego wydawania lekarstw z apteki na receptę lekarską utrzymuje się w mocy obowiązującej; jednakże te wytwory lekarskie, które zanim rozporządzenie powyższe nabyło mocy prawa, wyrobione zostały jako przedmioty sprzedaży odręcznej według uwierzytelnionych dawniejszych we własnem posiadaniu aptek zachowywanych recept lekarskich, jak również wytwory farmaceutyczne, służące z dawien dawna za środki ludowe, o ile nie zawierają materyałów od sprzedaży odręcznej wyłączonych, pozwala się także i nadal sprzedawać w aptekach bez przepisu lekarskiego.

Atoli tak te, jak i wszelkie inne wytwory farmaceutyczne w aptekach przyrządzone i na sprzedaż odręczną w zapasie trzymane, wolno sprzedawać tylko pod takiem oznaczeniem, jakie ze względu na składniki i działanie okazuje się właściwem, iżby nie dawało powodu do mylnego rozumienia i nie wprowadzało w błąd.

Pod innemi a przeto niewłaściwemi oznaczeniami nie wolno wydawać nawet doświadczonych lub aptecznych leków n. p. aptecznych »*Pillulae purgantes*« (pigułek na przeczyszczenie) pod nazwą »Wiedeńskich pigułek świętej Elżbiety czyszczących krew,« *Spiritus Sinapis* (spirytusu gorczycznego) pod nazwą »Algophonu« itp.

O ile dotychczas nie trzymano się tego zakazu przy wydawaniu poszczególnych przedmiotów sprzedaży odręcznej w handlu aptecznym, zastosować się należy do niego najpóźniej do dnia 31 grudnia 1895.

3. Pozwala się aptekarzom sprzedawać specyfiki farmaceutyczne pod oznaczeniami odpowiedniemi do przepisów punktu 2-go i z wyraźnem naczyniu umieszczonem wyszczególnieniem składu substancyi leczniczej, jako też z dokładnem zachowaniem przepisów, dotyczących się handlu środków lekarskich.

Za specyfiki farmaceutyczne można jednak uważać tylko takie wytwory farmaceutyczne, w których istoty za środek lekarski uznane, jak np. *Balsamum Copaivae, Oleum Santali* itp. lub przetwory farmaceutyczne np. *Extractum filicis maris, Extractum Cubebae* i innne przetwory farmaceutyczne lub prozte ich mięszaniny otrzymały tylko nową postać w sposobie przyrządzenia, która pod względem stosowania bardziej celowi odpowiada lub czyni lekarstwo znośniejszem dla zmysłów widzenia, powonienia smaku, np. *Capsulae gelatinosae* lub *amylaceae*, Dragées, pigułki powleczone lakiem, klejem itp., rozczyny do wstrzykiwania sterelizowane, *Gelatinae medicatae, Suppositoria medicata, Sapones medicati* itp.

4. Wszelkie wytwory farmaceutyczne tych rodzajów, które w punktach poprzedzających są oznaczone, w aptece hurtownie przyrządzane i na sprzedaż przeznaczone, zapisywać należy w książce laboratorskiej, podając w niej czas i sposób przyrządzenia, jako też ilość użytych składników i całego wytworu.

Każde naczynie zawierające odmierzoną dawkę wytworu farmaceutycznego w aptece zrobionego i na sprzedaż odręczną w zapasie trzymanego, opatrzone być powinno sygnaturą podającą firmę apteki, oznaczenie farmaceutyczne środka lekarskiego, cenę i według okoliczności prosty sposób użycia bez ordynacyi lekarskiej.

Każdą dawkę przetworu farmaceutycznego na sprzedaż odręczną w zapasie trzymanego, gdy się ją stronie wydaje, opatrywać

należy takimi samymi dopiskami na sygnaturze, jakich wymagają przepisy, tyczące się wogóle wydawania lekarstw.

Ceny jednej dawki środków lekarskich w aptece w większej ilości wyrabianych, na dawki podzielonych i na sprzedaż w zapasie trzymanych, stosować należy do manipulacyi farmaceutycznych na większy rozmiar uskutecznianych, a więc nie ceny taksy receptowej, ustanowionej za zrobienie oddzielne jednego lekarstwa, lecz zniżonej drogą obrachunku z wzięciem za podstawę cen hurtownych, czasu pracy i t. p., podług zasad powszechnych, według których obliczane są stopy cennika lekarstw.

W aptece znajdować się powinno szczegółowe obliczenie ceny każdego w mowie będącego wytworu farmaceutycznego, w tejże aptece sporządzanego i w zapasie trzymanego, uskutecznione podług przeciętnej ilości materyałów leczniczych naraz przetwarzanych, a władza administracyjna ma rzetelność tego obrachunku sprawdzać.

5. Aptekarz winien utrzymywać zupełne, porządne wykazy wszystkich zapasowych. trzymanych w aptece na sprzedaż nie aptekarskich, krajowych, jako też wszystkich zagranicznych wytworów i specyfików farmaceutycznych, których autentyczne przepisy wyrobu stosownie do postanowienia § 1 rozporz. minist. z dnia 17 września 1883 Dz. u. p. Nr. 152, każdego czasu w aptece znajdować się powinny; wykazy te utrzymywać należy oddzielnie dla własnych wyrobów, a oddzielnie dla przedmiotów zkądinąd sprowadzonych i okazywać je przy wizytacyi aptek, jako też na żądanie władzy.

Nadto apteka powinna posiadać zbiór egzemplarzy winiet, przepisów użycia itp. używanych przy sprzedaży tych wyrobów farmaceutycznych, tudzież ogłoszeń publikacyi wszelkiego rodzaju przez aptekę wydanych w interesie sprzedaży rzeczonych przedmiotów, ażeby na wezwanie arzędowe mogła je każdego czasu pokazać.

6. Władza administracyjna obowiązana jest nadzorować sporządzanie i sprzedaż rzeczonych wytworów farmaceutycznych, badać ich spisy i — z dozwoleniem odwołania się — zabraniać sporządzania i sprzedaży wytworów farmaceutycznych, któreby nie odpowiadały przepisom obowiązującym.

O wyrobie każdego nowego wytworu farmaceutycznego na sprzedaż powszechną przeznaczonego, do którego stosuje się poprzedzające rozporządzenie, winien posiadacz lub odpowiedzialny kierownik apteki, zanim się sprzedaż rozpocznie, uwiadomić władzę administracyjną I. instancyi.

Jeżeli władza ta uzna, że nie może we własnym zakresie działania zabronić wyrobu i sprzedaży, przeciw czemu stronie odwołać się wolno, winna przesłać uwiadomienie władzy administracyjnej krajowej.

Sprzedaż oznajmionego przedmiotu rozpocząć się może w aptece dopiero wtedy, gdy aptekarz otrzyma zawiadomienie urzędowe, że władza administracyjna krajowa nie uznała za potrzebne zabronić wyrobu i sprzedaży tego przedmiotu.

Przy sprzedaży przedmiotu nie wolno powoływać się na to zawiadomienie urzędowe.

Ministerstwo spraw wewnętrznych zastrzega sobie, że gdyby kiedykolwiek dostrzeżonem zostało nie zgodne z przepisami postępowanie pod względem wyrobu i sprzedaży przedmiotu w mowie będącego, w takim razie, na podstawie zasięgniętej opinii Najwyższej Rady Zdrowia, zabroni wyrabiania tego przedmiotu.

7. Wykroczenia przeciw niniejszemu rozporządzeniu, o ile do nich nie mają być stosowane postanowienia ustawy karnej, karane będą według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 (Dz. u. p. Nr. 198).

Rozp. minist. spraw wewn. z dnia 18 maja 1898, Dz. u. p. N. 85, którem ogłasza się przepisy dla aptek, mające na celu zapobieżenie jak najskuteczniejsze zamianie lekarstw przy ich przygotowaniu i wydawaniu [1]).

Celem jak najskuteczniejszego zapobieżenia zamianie lekarstw w aptekach przy ich przygotowywaniu i wydawaniu, ministerstwo

[1]) Rozporządzenie c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 18 maja 1898 l. 15.533 wezwano polityczne rządy krajowe, aby zwróciły uwagę wszystkich aptekarzy w swym obrębie, względnie gremia aptekarskie, jakoteż wszystkich praktykę wykonujących lekarzy i chirurgów na to rozporządzenie i wezwały ich do

spraw wewnętrznych na zasadzie opinii Najwyższej Rady zdrowia uznaje za stosowne rozporządzić co następuje:

1. Naczynia zapasowe na środki lekarskie silnie działające, w tablicy I i II farmakopei austryackiej Ed. VII. wymienione, w izbie ekspedycyjnej (oficynie) aptecznej zachowywane, powinny mieć zatyczki szklane na krzyż wycięte i oszlifowane (systemu Frankego) i przy zakładaniu nowych aptek, tudzież przy odkupowaniu naczyń zapasowych, tylko takie trzeba nabywać.

Ministerstwo spraw wewnętrznych zastrzega sobie wyznaczenie terminu, aż do którego we wszystkich aptekach naczynia zapasowe opatrzone być muszą zatyczkami powyższego rodzaju.

2. Wszelkie naczynia zapasowe na rzeczone środki lekarskie silnie działające powinny być opatrzone na naczelnej stronie sygnaturą, to jest napisem albo utrwalonym tak, żeby się nie starł, albo wypalonym. Na wzmiankowanych powyżej zatyczkach szklanych krzyżowych podobnież napisana być powinna sygnatura i nadto dawka największa dotyczącego leku (tablica III farmakopei austryackiej, Ed. VII).

Sygnatura na naczyniach zapasowych i na zatyczkach szklanych powyższej postaci wykonana być powinna dla środków lekarskich w tablicy I wymienionych białem pismem na tle czarnem, dla leków w tablicy II wymienionych czerwonem pismem na tle białem.

Podobne sygnatury powinny mieć także naczynia i pudła na dotyczące środki lekarskie zachowywane w innych lokalach aptecznych (w izbie materyałów, w piwnicy, na strychu).

3. Przepisane powyżej sygnatury na naczyniach zapasowych i pudłach wykonać należy we wszystkich aptekach bez wyjątku najpóźniej aż do 31 grudnia b. r.

4. Właścicielom i samodzielnym kierownikom aptek przypomina się przepisy farmakopei, Ed. VII, tyczące się zachowywania środków lekarskich, wymienionych w tablicach I i II, z tą uwagą,

ścisłego wykonywania odnośnych przepisów. Polityczne władze zostały zobowiązane przekonywać się o wykonywaniu tych zarządzeń przez lekarzy urzędowych przy okazyi dorocznej wizytacyi w wszystkich aptekach publicznych i domowych.

że za ścisłe i sumienne wykonywanie tych przepisów i trzymanie się takowych są ciągle odpowiedzialni.

5. Przepisy powyższe co do zachowywania i sygnatur stosują się według postanowień § 3. *Normae et Regulae generales* farmakopei austryackiej, Ed. VII, także do środków lekarskich nie objętych (nie oficyalnych), które ze względu na działanie swoje należą do środków lekarskich, wymienionych w tablicy I i II farmakopei austryackiej.

6. Przy wydawaniu lekarstw do zewnętrznego użycia naczynia i pudełka takowych opatrywać należy etykietami z czerwonego papieru, przy przygotowywaniu lekarstw do wewnętrznego użycia etykietami z białego papieru.

7. Posiadacze i samodzielni kierownicy aptek obowiązani są najsurowiej przestrzegać, żeby przygotowujący lekarstwo dołożył niezwłocznie odpowiednią etykietę do recepty, podług której robi lekarstwo i z nią do wyszukanego naczynia lub pudełka, tudzież żeby sygnaturę natychmiast po zrobieniu lekarstwa napisał i przytwierdził do naczynia.

8. Przepisy powyższe stosują się także do wszystkich aptek domowych.

9. Lekarzom praktykującym zaleca się dla jaknajskuteczniejszego zapobieżenia zamianie lekarstw, żeby w takich razach, gdy jednocześnie zapisują recepty na lekarstwa do wewnętrznego i na lekarstwa do zewnętrznego użycia, które wydane być mają w podobnych naczyniach i mogłyby dać powód do zmiany, nie pisali takich recept na tej samej kartce, lecz każdą na osobnej i żeby sposób użycia (sygnaturę) dotyczącego lekarstwa podawali zawsze ściśle a unikali oznaczenia »Jak wiadomo«.

Co do ryczałtowego zapisywania recept dla zakładów leczniczych lub ordynacyjnych, przyczem recept nie wręcza się każdemu z osobna choremu, lecz takowe w formie tak zwanych ekstraktów posyła się do apteki w celu przygotowania, stosować należy środki zarządzeniom powyższym odpowiednie, żeby przez bijące w oczy i wyraźne oznaczenie na naczyniach przeznaczenia lekarstw do wewnętrznego i zewnętrznego użycia, zapobiedz ile możności zamianie lekarstw.

10. Rozp. niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Rozp. c. k. minist. spraw wewn. z 22 lipca 1898 l. 5877 do wszystkich politycznych rządów krajowych w sprawie zarządzeń przeciw zakazanemu handlowi lekarstwami i szalbierczemu zachwalaniu środków leczniczych.

Zrobiono spostrzeżenie, że szalbiercze zachwalania środków lekarskich i metod leczniczych w dziennikach i publikach (pismach ulotnych, kalendarzach i t. d.) przybrały w ostatnich czasach pożałowania godne rozmiary.

I tak zachwalane bywają często takie środki, które w myśl § 1, al. 2, rozporządzenia ministerstwa z 17 września 1883 (Dz. p. p. Nr. 152) należą do środków tajemych, i dlatego wykluczone są w ogólności od handlu, — dalej takie artykuły, których sprzedaż ze względów sanitarnych szczegółowemi postanowieniami wyraźnie została zabronioną.

Prócz tego usiłują osoby prywatne lub przedsiębiorstwa zagraniczne, — jak np. instytut przyrodo-leczniczy w Sanjana dra Chas Thomasa, którego środek tajemny zakazany został rozporządzeniem ministerstwa z 31 grudnia 1889 l. 24.277 (Öst. San. Wesen. T. II, str. 60), — nietylko ofiarować publiczności żądnej leczenia pomoc lekarską z odległości w sposób niedozwolony przez oszukańcze zachwalania w publicznych dziennikach lub przez bezpośrednie nadsyłanie reklam, lecz nadto zachwalają do leczenia różnych chorób środki lekarskie, których skład utrzymują w tajemnicy, i uwodzą publiczność do wzbronionego ich nabywania.

W taki sposób osoby lub przedsiębiorstwa do tego nieuprawnione wykonują w sposób przemysłowy z zagranicy praktykę lekarską i sprzedaż lekarstw, a nawet środków tajemnych w kraju, przez co przekraczają nietylko postanowienia ustawy karnej (§ 343—345), lecz także odnośne przepisy sanitarne, gdyż wykonywania praktyki lekarskiej w kraju przysługa tylko osobom mającym prawo obywatelstwa austryackiego i aprobowanym w kraju, sprowadzanie zaś lekarstw zagranicznych dla osób prywatnych nie jest dozwolone bez osobnego pozwolenia krajowej władzy politycznej a sprzedaż środków tajemnych w kraju w ogólności jest zakazaną.

Ponieważ te osoby, względnie, instytucye, prowadzą partactwo i wzbroniony handel lekarstwami z zagranicy, przeto

trudno jest bezpośrednio przeciw nim występywać. Mimo tego można zapobiedz postępowaniu, które się przyczynia do spełniania wymienionych czynów lub je popiera.

Celem położenia tamy takim nadużyciom, po porozumieniu się z wys. c. k. ministerstwem sprawiedliwości, które wydało podwładnym nadprokuratoryom państwa odpowiednie polecenia [1]) wzywa się c. k. rząd krajowy do wydania władzom politycznym I instancyi polecenia żądania w danym przypadku interwencyi sądów, które też skutecznie popierać należy.

Dlatego dołącza się spis tych artykułów, których sprzedaży już dawniej osobnymi reskryptami zakazano i poleca się przez odpowiednie ogłoszenie w urzędowych i nieurzędowych czasopismach podać ten spis do szerokiej wiadomości, a nadto nakazać władzom powiatowym, aby czuwały nad sprzedażą lekarstw tak w aptekach, jak i poza ich obrębem, a zwłaszcza co do sprzedaży tak zwanych specyfików zagranicznych.

Spis środków tajemnych i przetworów lekarskich, których sprzedaż zakazana została rozporządzeniami lekarskimi. [2])

1. Dekretem kanc. nadw. z 15 września 1833, l. 21.227 Schneebergera proszek do wąchania, eliksir szwedzki, pigułki Santa-Fosca, esencya życia Franza, esencya życia Augsburska, pigułki paprociowe, pigułki czyszczące krew, krople Jonajskie, norymberski balsam na rany, balsam Seehofera, esencya życia, balsam esencyjny życia, pigułki Haasego, balsam Spykera, pigułki frankfurckie, pigułki Redlingera, eliksir przeciwgnilcowy Vergagnego, balsam Schauera, esencya życia Kiesowa, przylepiec Bauera, olejek wzmacniający słuch, angielski papier przeciw dnie.

---

[1]) Reskrypt c. k. ministerstwa sprawiedliwości z dnia 8 lipca 1899, l. 24.924.

[2]) Spis ten umieszczony jest w dzienniku rozporządzeń c. k ministerstwa sprawiedliwości. Część XIV z r. 1898, strona 180.

W najnowszym czasie reskryptem c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych z 17 czerwca 1898, l. 15.478 wzbroniono sprzedaży przetworów leczniczych wprowadzonych w handel przez firmę »The Koenig Medicine C°« w Chicago.

2. Reskryptem c. k. ministerstwa państwa z 29 października 1865 l. 20,069.

Lecznicze cygarety ziołowe dra Löwyego w Wiedniu.

3. Reskryptem c. k. minist. spraw wewn. z 26 lutego 1870 l. 16·785 i z 12 stycznia 1885 l. 17.428.

Syrup Pagliano.

4. Reskryptem c. k. minist. spraw wewn. 18 marca 1882 (Nam, l. 18.116 ex 1892).

Środek tajemy: Karpacki eliksir ziołowy B. Fuchsa w Malacce.

5. Rozp. c. k. min. spraw wewn., skarbu i handlu z 25 kwietnia 1882 Dz. p. p. l. 46 (Namiest. l. 35.663 ex 1882).

Cygarety konopne albo indyjskie firmy Grimaulta et comp. w Paryżu.

6. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 2 czerwc 1885 l. 8599 (Namiest. l. 3346 z 1885).

Pigułki Antropinowe Jägera.

7. Rozp. c. k. Min. spraw wewn., handlu i skarbu z 7 kwietnia 1886 Dz. p. p. l. 53 (Namiest. l. 51.217 z 1885).

Środki leczniczo elektrohomeopatyczne hr. Mattei.

8. Rozp. c. k. min. i handlu z 17 lipca 1886 Dz. p. p. l. 126 (Namiest. l. 47.508 z 1886).

Środek tajemny: Hoppeïna i Hoppeïn-Beer.

9. Resk. c. k. min. spraw wewn. z 2 października 1886, l. 14.741 (Namiest. l. 65.223 z 1886).

Specyfiki aptekarza Józefa Fürsta w Pradze: Gastrophan, karolinentalska herbata Davida i proszek przeciw bólowi gardła aptekarza Praskowitza.

10. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 13 października 1888, l. 12.965 (Namiest. l. 62.620 z 1888). — Homoriana.

11. Reskr. c. k. min. spraw wewnętrznych z 31 grudnia 1889, . 24.277 (Namiest. l. 2609 z 1890).

Środek tajemny: Sanjana.

12. Reskr. c. k. mln. spraw wewn. z 8 kwietnia 1890. l. 5312 (Namiest. l. 26.645 z 1890).

Artykuły: Safe-Cure-Warnera.

13. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 29 lipca 1890, l. 14.582 (Namiest. l. 58.050 z 1890).

Przetwór leczniczy: Maść cieplic Aacheńskich.

14. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 23 sierpnia 1890, l. 16.115 (Namiest. l. 63.167 z 1890).

Środek tajemny: Biscuits depuratifs Olliviera w Paryżu.

15. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 15 października 1890, l. 11.511 (Namiest. l. 78.784 z 1890).

Przetwór leczniczy: Parai.

16. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 7 kwietnia 1891, l. 1404 (Namiest. l. 27.624 z 1891).

Marienbadzkie pigułki redukcyjne.

17. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 10 maja 1891, l. 2066 (Namiest. l. 37.179 z 1891).

Środek tajemny: Mentholinowy proszek do wąchania.

18. Reskr. c. k. minist. spraw wewnętrzn. z 16 sierpnia 1891, l. 16.460 (Namiest. l. 65.980 z 1891).

Marienbadzkie pigułki przeciw otyłości.

19. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 4 lutego 1892, l. 9876 z 1891.

Przetwory złożone, wyrabiane przez firmę F. A. Richtera et C° w Rudolstadzie, opatrzone kotwiczną marką ochronną: Pain Expeller z kotwicą, Stomakal z kotwicą, Loxa pigułki z kotwicą, miód betelowy z kotwicą, Tamaroni z kotwicą, pigułki Kongo z kotwicą, pigułki Kafiir z kotwicą, proszek żołądkowy z kotwicą, Sarsaparillian z kotwicą, Ferrola z kotwicą, pastylki z Inga z kotwicą, pigułki Makva z kotwicą, Krakolos z kotwicą, pastylki Penango z kotwicą, maść Lagosa z kotwicą, maść Bolamo z kotwicą, maść przeciwliszajowa z kotwicą.

20. Rozp. c. k. min. spraw wewn., skarbu i handlu z 29 września 1892 Dz. p. p. l. 179.

Weissmanna »Schlagwasser«, olej Baunscheidta i instrument skaryfikacyjny pod nazwą »Lebenswecker«.

21. Reskr. c. k. min. spraw wewnętrznych z 24 grudnia 1893, l. 30.469 i z 20 września 1894, l. 20.067 (Namiest. l. 1052 i 78.492 z 1894).

Balsam cudowny i angielska maść cudowna A. Thierryego w Pregradzie (Kroacya).

22. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 9 maja 1894, l. 9003.

Balsam życia dra Spudäus.

23. Rozp. c. k. min. spraw wewn., skarbu i handlu z 17 czerwca 1894 Dz. p. p. l. 135.

Pigułki szwajcarskie Brandta wszelkiego rodzaju.

24. Reskr. c. k. min. spraw wewn. z 12 listopada 1894, l. 28.011 (Namiest. l. 96.223 z 1894).

Przylepiec porowaty Williamsa.

25. Resk. c. k. min. spraw wewn. z 23 marca 1895, l. 6577 (Namiest. l. 28.078 z 1895).

Przylepiec leczniczy i przyranny Ringelhard-Rlöcknera.

26. Rozp. c. k. min. spraw wewn. i handlu z 13 paźdz. 1897 Dz. p. p. l. 239.

Japoński anyż gwiaździsty (owoce Skimmi) do celów aptekarskich i użytkowych wszelkiego rodzaju.

Zastępca (zarządca) lub dzierżawca.

§ **55.** Każdy przemysłowiec może wykonywać przemysł swój także przez zastępcę (zarządcę) lub wypuścić go w dzierżawę. Poddzierżawiać przemysłu nie wolno.

Zastępca (zarządca) lub dzierżawca winien zawsze tak samo właściciel przemysłu mieć kwalifikacye, potrzebne do samoistnego trudnienia się dotyczącym przemysłem. W przemysłach przeto wolnych i rękodzielniczych przedsiębiorca przemysłowy donieść ma władzy przemysłowej o ustanowieniu zastępcy (zarządcy) lub dzierżawcy, w przemyśle zaś koncesyonowanym winien przedsiębiorca przemysłowy postarać się u władzy przemysłowej o zezwolenie.

Przepisy tyczące się gospód i szynkowni zawiera § 19.

Przepisy niniejszego paragrafu odnoszą się także do przedsiębiorców przemysłu realnego, nie posiadających ustawowego uzdolnienia do wykonywania tegoż, a chcących go prowadzić przez zastępców (zarządców) lub dzierżawców.

Przepis niniejszego § obowiązuje także przemysł aptekarski. (Rozp. min. z 11 styczna 1861 Nr. 8 Dz. u. p).

Resk. min. z 3 paźdz. 1889 l. 17.169 (Dz. rozp. min. spraw wewn.):

1. Za wykonywanie przemysłu gospodniego i szynkownianego przez zastępcę lub dzierżawcę bez poprzedniego zezwolenia władzy przemysłowej należy według § 19 ust. przem. kazać tak właściciela przemysłu po myśli dziełu VII ust. przem. a mianowicie właściciela po myśli § 131, a zastępcę, względnie dzierżawcę po myśli § 132 lit. *a* ustawy przem., o ileby jednak zachodził wypadek usiłowanego uchylenia się od nadzoru urzędowego (np. celem umożliwienia osobie nieuzdatnionej lub wyłączonej wykonywanie tego przemysłu), należy właściciela karać wedle przepisu § 131 lit. *c* ust. przem., a zastępcę lub dzierżawcę według § 132 lit. *a* ust. przem., jednakże z uwzględnieniem okoliczności obciążającej usiłowanego podstępu.

2. Przy przemysłach *realnych* i *rękodzielniczych* winien właściciel przemysłu zgłosić ustanowionego przez się zastępcę, względnie dzierżawcę władzy przemysłowej, a to najpóźniej z chwili gdy ten rozpoczyna wykonywanie przemysłu; ze względu zaś na § 55 należy do ogłoszenia takiego dołączyć dowód uzdolnienia zastępcy, względnie dzierżawcy na zasadzie § 14 ust. przem.

Natomiast nie wolno przy przemyśle *koncesyonowanym* zastępcy, względnie dzierżawcy rozpoczynać przemysłu przed zatwierdzeniem tegoż przez władzę przemysłową.

Za zaniechanie zatem lub spóźnienie zgłoszenia przy przemyśle wolnym i rękodzielniczym karać należy tylko właściciela wedle § 131 ust. przem. Natomiast przy koncesyonowanych przemysłach należy za rozpoczęcie przemysłu przez zastępcę, względnie dzierżawcę, o którego zatwierdzenie nie proszono ukarać tak właściciela jak i tego ostatniego a mianowicie właściciela wedle § 131 a zastępcę, względnie dzierżawcę wedle § 132 lit. *a* ust. przem.

Jeżeliby zaś okazało się, że nie było zamiaru zmylenia nadzoru urzędowego, należy zastosować do właściciela § 133 lit. *c*, a do zastępcy, względnie dzierżawcy § 132 lit. *a*, z uwzględnieniem obciążającej okoliczności zbiegu dwóch przekroczeń.

Zob. reskr. min. handlu z 18 lipca 1890 l. 7289 przy § 44.

Do dzierżaw protokółowanych stosuje się artykuł 15—27 kod. handl.

Co do stanowiska dzierżawcy w stowarzyszeniach przemysłowych zobacz § 107 ust. przem.

Porównaj także przepisy §§ 341—344 ordynacyi egzekucyjnej z 27 maja 1896 Nr. 79 Dz. u. p.

1) Władzą przemysłową, o której wspomina § 55 zatwierdzającą zastępcę w przemyśle jest po myśli § 141 wyłącznie polityczna władza administracyjna pierwszej instancyi bez względu na to czy koncesyi na dotyczący przemysł udziela władza wyższa, czy nie (Drukarnie) (M. S. W. 19 IX 1886 l. 16.591).

2) Ustanawianie dzierżawcą przemysłu *osób zbiorowych* (»małżonkowie N«) nie jest zgodne z przepisem § 3, 19 i 55. Dzierżawę bowiem oddawać można tylko osobom pojedynczym.

3) W razie niezatwierdzenia dzierżawy przemysłu niekoncesyonowanego, służy prawo rekursu tylko właścicielowi przemysłu, a nie dzierżawcom, których niezatwierdzono.

Przeniesienie przemysłu na inną osobę.

§ **56.** Po śmierci przemysłowca winien dziedzic jego lub zapisobiorca, jeżeli chce przemysł dalej prowadzić, zgłosić go u władzy na nowo na swoje imię.

Również potrzeba nowego zgłoszenia, jeśli zakład przemysłowy na mocy aktu między żyjącymi przechodzi na inną osobę.

Jeżeli przemysł jest koncesyonowanym, natenczas w obydwu przypadkach potrzeba nowej koncesyi.

Jedynie na rachunek wdowy, przez czas jej wdowieństwa, lub na rachunek małoletnich dziedziców, póki nie dojdą do pełnoletności, wolno prowadzić dalej przemysł koncesyonowany lub rzemiosło na podstawie starej koncesyi, względnie karty przemysłowej.

Do dalszego prowadzenia przemysłu na rachunek masy podczas postępowania upadłościowego lub spadkowego nie potrzeba ani nowego uwiadomienia ani koncesyi.

W przypadku tym, również jak w poprzedzającym, jeżeli natura przemysłu tego wymaga ustanowić trzeba zdolnego zastępcę (zarządcę) według § 55.

Przepis tego § obowiązuje także w przemyśle aptekarskim (rozp. min. z 11 stycznia 1861 Nr. 8 Dz. u. p.). Jednakże w wypadkach gdy przemysł aptekarski wykonywany na zasadzie uprawnienia osobistego przechodzi po myśli § 59 (obecnie § 56) na inną osobę w drodze dziedzictwa, legatu lub aktu między żyjącymi i trzeba uzyskać nową koncesyę, należy zaniechać rozpisania konkursu przewidzianego w dekr. kanc. nadw. z 31 maja 1845 (reskr. min. z 8 stycznia 1866 l. 22384).

Zob. także artykuły 22 i 23 kod. handl.

Ustawa z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. nie zmieniła w niczem rozporządz. min. z 11 stycznia 1861 Nr. 8 Dz. u. p., według którego §§ 58 i 59 ust. przem. (obecnie §§ 55 i 56) stosuje się także do przemysłu aptekarskiego.

1) Wdowy chcące przemysł wolny zmarłych mężów dalej prowadzić, muszą wnieść nowe zgłoszenie przemysłu (Reskr. minist. 10 VIII 1860 l. 25.158 Müller).

2) Wdowa poddzierżawcy przemysłu niema prawa prowadzenia przemysłu wydzierżawionego przez jej męża na zasadzie udzielonego temuż zatwierdzenia (T. A. 5 VI 1883 l. 1594 B. 1823).

3) Wypadek przewidziany w ustępie 2 § 56 zachodzi także wtedy, jeżeli firma jednoosobowa zamienia się na spółkową lub odwrotnie (Reskr. c. k. Nam. dolno-austr. z 21 III 1881 l. 9251)

4) Podług ustępu 2 i 3 przedmiotem przeniesienia między ży-

jącymi mogą być zakłady a nie koncesye przemysłowe; owszem jeżeli chodzi o sprzedaż przemysłu koncesyonowanego należy prosić stosownie do § 22 o nową koncesyę. O prośbie tej rozstrzyga władza przemysłowa w granicach istniejących przepisów wedle swego uznania (Nam. dolno-austr. 5 V 1886 l. 1880).

5) Jeżeli ktoś uzyskał koncesyę przemysłową samoistnie a nie na zasadzie § 56, wówczas nie można go uważać za następcę poprzedniego właściciela koncesyi, nie może też być uprawnionym do wnoszenia rekursu od zarządzeń, wystosowanych do jego poprzednika a nie do niego (Reskr. min. 27 IV 1885).

6) Od dozwolenia wdowie dalszego prowadzenia przemysłu gospodniego nie ma gmina prawa rekursu (M. S. W. 4 XI 1885 l. 16.304 Ż. f. V. 30 z r. 1886).

7) Wdowie przyznanem być może tylko wtedy prawo prowadzenia przemysłu, jeżeli wykaże, iż małżeństwo było prawne (T. A. 13 VII 1886 I. 1958 B. 3156).

Wedle § 56 ord. przem. gaśnie upoważnienie do wykonywania przemysłu, względnie koncesya przemysłowa wraz ze śmiercią właściciela zakładu przemysłowego, nie może być przeto także przedmiotem alienacyi na przypadek śmierci ani też przedmiotem testamentu. Wyjątek unormowany § 56 u. 4 cyl. ust., dozwalający pod pewnemi ograniczeniami wdowie i dzieciom małoletnim dalszego prowadzenia przemysłu koncesyonowanego, stanowi przeto prawo osobiste na ustawie oparte, niezawisłe zarówno od uznania tych osób za dziedziców testamentowych jak i od woli samego spadkobiercy. Postanowienie więc to dotyczy tylko dziedziców ustawowych a mianowicie dziedziców koniecznych, jak to wypływa z celu tego postanowienia, dążącego do neutralizacyi szkody wyrządzonej osobom, utrzymywanym przez przemysłowca, przed jego śmiercią (T. A. 16 VI 1897 B. 3414).

Odebranie upoważnienia przemysłow.

§ **57.** Jeżeli w następstwie się wykaże, że przemysłowcowi już przy udzieleniu uprawnienia przemysłowego brakowało jednego z ustawowych warunków samoistnego trudnienia się przemysłem i że brak ten trwa jeszcze,

natenczas można wzbronić mu dalszego trudnienia się przemysłem i odebrać mu kartę przemysłową, względnie koncesyę.

W przemysłach, wyliczonych w ustępach 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15 i 16 § 15, koncesya odebraną być może także wtedy, jeśli przemysłu nie rozpoczęto w przeciągu sześciu miesięcy, co zaś do przemysłu wzmiankowanego w ustępie 3 § 15, jeżeli go nie rozpoczęto w przeciągu dwóch miesięcy po udzieleniu koncesyi, lub jeśli później nastąpiła przez równie długi przeciąg czasu przerwa w ruchu.

1) Potrzeby lokalne nie należą do tych warunków ustawowych w braku których można cofnąć udzieloną raz koncesyę. (T. A. 12 XII 1878 l. 2014 B. 380).

2) Odebranie koncesyi nie może nastąpić z powodu późniejszego odkrycia braku warunków w § 57 wzmiankowanego, jeżeli istnienie lub nieistnienie tych warunków oceniać miała przy nadaniu władza przemysłowa wedle swego uznania. (M. S. W. 25 VII 1885 l. 11288).

3) Władze przemysłowe mają prawo, nie jednak obowiązek odebrania koncesyi w wypadkach § 57. (T. A. 22 XI 1886 l. 2955 Müller 108).

4) Według § 57 wolno z powodu niewykonywania przemysłu cofnąć koncesyę całkowicie, ale nie co do poszczególnych objętych nią uprawnień. (M. S. W. l. 62382 z r. 1887).

5) Nieprawidłowości, popełnione w celu przeniesienia koncesyi szynkarskiej, nie może pociągnąć za sobą utratę tejże, chociażby była ndzieloną w formie przepisania koncesyi. (T. A. 14 X 1891, l. 3232 B. 6172).

6) Uprawnienie przemysłowe można z powodu braku wymogów ustawowych, który zachodził przy nadaniu a istnieje także nadal do prowadzenia samoistnego przemysłu, (n. p. braku dowodu uzdolnienia do wykonywania rzemiosła) cofnąć także wtedy, gdy władza przemysłowa I. instancyi przy pierwotnem załatwieniu przemysłu przeoczyła zupełnie wspomniany brak i tenże wykryto do-

piero później, wskutek doniesienia wniesionego przez stowarzyszenie. (M. S. W. l. 8370 z r. 1896).

Odznaczenie.

§ 58. Przedsiębiorstwa przemysłowe mogą uzyskać jako odznaczenie prawo umieszczenia orła cesarskiego na szyldzie i pieczęci.

Herbu węgierskiego używać można jedynie z upoważnienia prezydenta ministrów (reskr. minister. z 2 listop. 1866, l. 34430).

Na używanie znaku czerwonego krzyża musi dać zezwolenie polityczne władza powiatowa po poprzedniem zasięgnięciu opinii austryackiego towarzystwa czerwonego krzyża, lub dotyczącego towarzystwa krajowego (reskr. minist. z 23 lutego 1890 l. 7285).

Posługiwanie się herbem krajowym wymaga zezwolenia cesarza (rozp. minist. spraw wewn. z 24 kwiet. 1858, Nr. 61 Dz. u. p.

Uprzywilejowanym sprzedawcom prochu wolno na szyldach swoich dotyczących tej sprzedaży używać orła austryackiego i oznaczenia »c. k.« (reskr. min. z 4 sierp. 1891, l. 6317).

1) Uprzywilejowanym c. k. fabrykom krajowym służy prawo umieszczania na budynkach fabrycznych orła rządowego, używania go w pieczęciach i znakach towarowych. (Dekr. nadw. z 26 marca 1803 Nr. 10047).

2) Używanie herbu krajów korony węgierskiej na artykułach fabrycznych lub przemysłowych towarach, ubikacyach, tablicach firmowych, etykietach, drukach kupieckich i t. p., dozwolonem jest tylko za osobnem zezwoleniem węgierskiego prezydenta ministrów. Celem otrzymania takiego zezwolenia należy wykazać nieskazitelność petenta i szczególne znaczenie jego interesu, tudzież złożyć przepisaną taksę.

Bezprawne posługiwanie się takim herbem stanowi przekroczenie.

Szczegółowe przepisy zawiera artykuł XVIII z r. 1883 streszczony w reskrypcie ministeryalnym z 22 X 1884 l. 37712.

3) Przemysłowiec, prowadzący interes pod nazwą: »pod orłem cesarskim« nie ma jeszcze przez to prawa posługiwania się orłem na swoim szyldzie. (M. H. 2 XII 1885 l. 42186).

4) Udzielone fabrykantowi prawo używania nazwy »fabryka krajowa« jest przywilejem osobistym nie przechodzącym na następnych właścicieli tej fabryki. (T. A. 6 IV 1895 l. 1775 Müller).

5) Udzielenie patentu na zasadzie ustawy patentowej nie nadaje właścicielowi patentu prawa posługiwania się orłem cesarskim.

Ajenci.

§ 59. Przemysłowcy mają prawo osobiście lub przez pełnomocników starać się o zamówienia przez podróżowanie, nie wolno im jednak, wyjąwszy na jarmarki, rozwozić towarów na sprzedaż, lecz tylko same próbki.

Pod względem zbierania subskrypcyi na druki, obowiązują osobne przepisy zawarte w ustawie prasowej.

Ci podróżnicy handlowi i stali ajenci handlowi, którzy z tego zawód robią, iż starają się o zamówienia dla większej liczby przemysłowców, winni tę samoistną gałąź zarobkowania zgłosić stosownie do § 11.

Co się tyczy dopuszczania komisantów podróżujących dla przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych zagranicznych, o ile traktaty międzynarodowe nie zawierają w tej mierze odnośnych postanowień, kwestyę tę normuje osobny przepis.

Wobec rozp. min. z 3 listop. 1852 dotyczącego wedle § 1 wyłącznie zagranicznych ajentów podróżujących a nadto tych krajowych handlarzy podróżnych, którzy chcą pośredniczyć między wytwórcą lub kupcem, a odbiorcami, jak i wobec § 59 ust. przem. wolno przemy-

słowcom, albo też ajentom pozostającym w stosunku służbowym do dotyczących firm wyszukiwać zamówienia dla ich towarów.

Z istnienia tego stosunku służbowego w czasie przyjmowania obstalunku u konsumentów winni się podróżni powyższej kategoryi wykazywać dokumentami należycie datowanymi, które corocznie należy odnawiać, a rzeczą jest władzy przemysłowej w wypadkach, jeżeli co do istnienia stosunku służbowego zachodzą jakie wątpliwości, wdrożyć odpowiednie dochodzenie.

Rozp. min. hand. z 3 listop. 1851 Nr. 220, Dz. u. p., *o podróżujących ajentach handlowych* czyli *podróżnikach handlowych.* (Handlungsreisende, wandernde Handels-agenten, Commis-voyageurs):

Zagraniczni handlarze podróżni wedle § 8 ust. przem. podlegają przepisom rozporz. minist. hand. z 3 listop. 1852 Nr. 220 Dz. u. p., którego najważniejsze postanowienia brzmią:

Zagraniczny podróżnik handlowy winien przedewszystkiem wystarać się wprost w c. k. namiestnictwie krajowem o koncesyę dla swego przemysłu (§ 10 ust. przem. i rozp. min. z 9 lipca 1861 l. 4362) § (1—3).

Do uzyskania takiej koncesyi trzeba, aby handlarz podróżny wymienił dokładnie w podaniu: 1) jakie towary wchodzić mają w zakres jego przedsiębiorstwa przemysłowego, 2) jaki obręb krajowy w popieraniu swego przemysłu objeżdżać zamierza i 3) na jak długo opiewać ma żądana koncesya.

Do podania tego dołączy podający: a) wiarygodne świadectwo wykazujące, gdzie on stale mieszka i że zachowanie się jego było zawsze pod względem moralnym i politycznym nieskazitelnem, b) wierzytelne pełnomocnictwo wydane przez rękodzielników, kupców lub fabrykantów, których interesa przemysłowe mocą odebranego zlecenia na ich rachunek popierać zamyśla (§ 4—6).

Prócz tego winien podający załączyć do podania swego

pokwitowanie, dowodzące, że złożył w urzędzie podatkowym opłatę skarbową, która wynosi 6 zł. w. a. z dodatkiem 5% (§ 7, tudzież rozp. minist. z 12 grud. 1853 l. 265 i z 24 marca 1864 l. 34 Dz. u. p., nakoniec rozp. ces. z 8 lipca 1858 l. 102 Dz. u. p.).

Wolni są jednak od pomienionej opłaty: 1) podróżni ajenci handlowi z cesarstwa niemieckiego (mocą art. 18 traktatu z 9 marca 1868, l. 52 Dz. u. p.); 2) francuscy handlarze podróżni, byleby się wykazali z uiszczenia zwykłego podatku zarobkowego (art. 15 trakt. z 11 grudnia 1866 l. 164 Dz. u. p.); 3) tak samo jak pod 2, ma się też rzecz co do zwolnienia szwajcarskich podróżników handlowych (art. VI trakt. z 14 lipca 1868 l. 10 Dz. u. p., r. 1869); 4) hiszpańscy fabrykanci, kupcy i ich podróżnicy ze Szwecyi i Norwegii, którzy atoli dopóty uiszczać mają u nas taksę patentową, dopóki takowa istnieje u nich (art. VI trakt. z 3 listop. 1873 l. 60 Dz. u. p. z 1874 r.).

Rozumie się, że poddani austro-węgierscy używają na podstawie wzajemności tej samej prerogatywy we wszystkich wyżej wymienionych państwach.

Koncesyę rzeczoną wydaje się, skoro co do osobistości podającego nie okażą się żadne wątpliwości, ani też nie ma zarzutu, w przepisach wyraźnie uzasadnionego. Koncesyę wydaje się na rok jeden. Gdyby zaś jeszcze przed upływem tego roku zgasło pełnomocnictwo, o którem jest mowa w § 4 pod b) gaśnie także koncesya agenta wraz z jego pełnomocnictwem.

Gdyby zagraniczny podróżnik handlowy przed upływem owego roku otrzymał pełnomocnictwo od innych domów kupieckich, winien je przedstawić właściwej władzy, która w razie przychylnym rozciągnie koncesyę na te nowe pełnomocnictwa.

Jeżeli taki agent zamierza utrzymywać nadal po upływie roku swe przedsiębiorstwo, będzie musiał wyrobić sobie nowe pozwolenie. Od rezolucyi odmownych wydanych przez krajową władzę administracyjną służy rekurs do ministerstwa handlu.

§ 8. W koncesyi wyrażonem będzie z wszelką dokładnością, do jakich interesów handlowych zostaje odnośny handlarz podróżujący umocowany w jakim obszarze krajowym, na jak długo i na rzecz jakich, imiennie wyliczonych kupców i fabrykantów prawo to mu służy.

§ 9. Koncesya daje prawo podróżnikowi handlowemu do zawierania umów dotyczących wzajemnego przedsiębiorstwa z kupcami, fabrykantami i rękodzielnikami, przedstawiania im wzorów towarowych do oglądania, podawania odnośnych cenników, przyjmowania od nich zamówień na towary, powiadomienia o tem swych mocodawców, wreszcie nabywania towarów na ich rachunek.

Odsyłanie towarów mocodawcom już nie należy do zakresu takiego podróżującego ajenta.

§ 10. Ajentowi handlowemu nie wolno zawierać interesów na własny rachunek lub na rachunek takich kupców, fabrykantów i rękodzielników, od których nie ma w ręku i w koncesyi pełnomocnictwa. Nie może posługiwać się zastępcami, gdyż jest to jego powinnością popierać interesa osobiście; nie wolno mu też oprócz wzorków mieć przy sobie towarów, ani utrzymywać składów tychże, zbywać towarów lub wchodzić w umowy o towar z osobami, które nie są kupcami lub fabrykantami, ani też do ich służby nie należą.

§ 11. Każdy ajent handlowy obowiązany jest utrzymywać księgę główną oznaczoną cyfrą imienną (parafowaną) tak samo jak stręczyciele handlowi wpisywać do niej w porządku chronologicznym wszystkie zawarte przezeń umowy towarów dotyczące. Aby sobie ulżyć, może zarazem utrzymywać dziennik do doraźnego wpisu interesów, które następnie wpisze do księgi głównej. Korespondencye powinien przechowywać starannie i umieszczać je także w księdze odpisów (kopiał).

§ 12. Ajenci handlowi, którzyby bez koncesyi działali, lub granicę konkurencyi przekraczali, ulegną karze przewidzianej za handel samowolny.

§ 13. Za przekroczenie przepisów skarbowych spotka ajenta handlowego kara w skarbowym kodeksie handlowym postanowiona.

§ 14. Koncesya na ajenturę handlową uzyskana nie zwalnia nikogo od dopilnowania przepisów paszportowych i policyjnych.

Przepisy § 9 i 10 powyższego rozporządzenia obowiązują obecnie zarówno krajowych jak i zagranicznych ajentów handlowych. Nadto winni oni mieć zawsze przy sobie kartę legitymacyjną.

(Rozp. min. hand. i min. spraw wewn. z 16 wrześ. 1884 Nr. 159 Dz. u. p.).

1) Ajenci handlowi nie mają prawa pośredniczenia w interesach pożyczkowych. (M. S. W. 6 IV 1885 l. 1500, Z. f. V. Nr. 23 z r. 1885).

2) Przemysłowe karty legitymacyjne dla ajentów handlowych podróżujących wydaje się tylko zagranicznym podróżnikom handlowym.

Dla podróżników handlowych i stałych ajentów handlowych, którzy zajmują się zarobkowo wyszukiwaniem zamówień dla kilku przemysłowców (§ 59 al. 3) karta przemysłowa starczy za legitymacyę. (M. H. 23 II 1889 l. 36238).

3) Zatrudnienia podróżników (ajentów) handlowych, którzy nie służą jakiemu wyłącznie pryncypałowi, ale wyszukują obstalunki dla większej liczby fabrykantów lub kupców uważać należy za samodzielną gałąź zarobkowania i przemysł w rozumieniu ust. przem. bez względu na warunki, pod jakiemi umówiono sposób wynagrodzenia lub udział w zysku i stracie. (T. A. 10 V 1883 l. 1089, B. 1762).

Handel okrężny.

§ **60.** Sprzedażą wędrowną prócz na targach, obnoszeniem i sprzedawaniem towarów po domach (domokrąstwem) trudnić się wolno tylko osobom, upoważnionym do tego po myśli ustaw o handlu okrężnym.

Ograniczenie to nie odnosi się jednak do sprzedawania po domach i na ulicy przedmiotów codziennej kon-

sumcyi, jak n. p. mleka, masła, owoców, jarzyn, kwiatów, drzewa itp.

Władza przemysłowa może także dozwolić mniejszym w jej okręgu osiadłym przemysłowcom obnoszenia dla lepszego zbytu swoich wyrobów po domach w obrębie gminy.

Zob. patent ces. z 4 wrześ. 1852, Nr. 252, Dz. u. p. i dalsze ustawy i rozporządzenia przytoczone w przypiskach do artykułu V litera q patentu obwieszczającego ustawę przemysłową.

Zob. także art. XII ustawy z 16 stycz. 1895 Nr. 21, Dz. u. p. przytoczonej w miejsce § 75 ust. przem.

Podania przemysłowców o udzielenie zezwolenia przewidzianego w § 60 ustęp 3 ust. przem. opatrzyć należy stemplem za 1 złr. od 1 arkusza (pozycya taryfy 43 l. b, punkt 2 ust. z 13 grudnia 1862 Nr. 89 Dz. u. p.), zaś licencye udzielane przez władzę przem. wedle pozycyi taryfy 7 lit. g, tejże ustawy stemplem za 1 złr. (Reskr. min. skarbu z 7 maja 1895 l. 3453 w Compendium Weigelsperga, dod. IV str. 11).

Zob. ust. z 27 kwiet. 1886 Nr. 70, Dz. u. p., o interesach na raty (w »Kod. handl.« wyd. Rosenblatta i Wróblewskiego).

Ruch handlowy przez granicę.

§ **61.** Przemysłowcy, mieszkający za granicą, mogą jeżeli obywatelom austryackim służy takież samo prawo w odnośnym kraju zagranicznym, wykonywać w krajach tutejszych na zamówienia takie roboty, do których wykonania koncesya nie jest potrzebną..

Wprowadzanie przedmiotów wyrobionych za granicą i wydawanie ich osobom, które je zamówiły, podlega ograniczeniom, ustanowionym w przepisach cłowych.

Dział piąty.

Uczęszczanie na targi.

§ **62.** Każdy ma prawo przybywać na targ z towarami, którymi obrót jest dozwolonym, o ile rodzaj targu dozwala obrotu tymi towarami.

Takie wszelako towary których sprzedaż przywiązaną jest do koncesyi, mogą na targach wystawiać na sprzedaż jedynie przemysłowcy, zaopatrzeni we właściwe koncesye.

1. Zob. przypisek 1 do § 60.

Jarmarcznicy (fieranci).

§ **63.** Kto z objazdu targów (fieranci, jarmarcznicy) stwarza sobie samoistny przemysł, winien go zgłosić u władzy po myśli § 13 (obecnie § 11).

Jarmarcznicy winni przemysł swój zgłosić władzy przem. swego miejsca zamieszkania, które uważać należy za siedzibę przemysłu (§ 144 ust. przem.). (Reskr. minist. spraw wewn. l. 20772 ex 1887).

Jarmarcznikom nie wolno prowadzić handlu książkami, obrazami, wogóle wytworami prasy, na jarmarkach zaś wolno im je tylko wtedy sprzedawać, jeżeli oprócz karty przem. uprawniającej do jarmarcznictwa, posiadają także odpowiednią koncesyę na handel wytworami prasy.

1) Postanowienia zawarte w rozp. b. min. handlu, przemysłu i budowli publicznych z 6 paźdz. 1855 l. 6914, wedle którego dozwolono domokrążcom bywać na jarmarkach i sprzedawać swoje towary na straganach lub w stałych lokalach sprzedaży w czasie trwania jarmarków znosi się i odtąd wolno domokrążcom jedynie sprzedawać towary w obnoszeniu ich i krążeniu z niemi od domu do domu.

Natomiast utrzymuje się dalsze postanowienie powyższego rozporządzenia, według którego nie wolno łączyć handlu okrężnego

z objazdami targów (Marktfieranten). (M. H. 23 XII 1881, Nr. 2, Dz. u. p. z r. 1882).

Cudzoziemcy.

§ **64.** Cudzoziemców co do prawa uczęszczania na targi traktować należy tak samo jak krajowców, chyba że od tej zasady odstąpić będzie należało ze względu na zasadę wzajemności.

Zob. przypiski do § 8 ust. przem.

Przedmioty obrotu targowego.

a) na targach głównych.

§ **65.** Na kiermaszach, jarmarkach, tudzież w zrównanych z nimi na zasadzie szczególnych rozporządzeń zdrojowiskach w porze kąpielowej, dalej na odpustach należą do obrotu targowego wszelkie przedmioty wolnego obiegu, o ile dotyczące uprawnienia targowe nie ograniczają wyraźnie targów do poszczególnych przedmiotów, jak n. p. do bydła, wełny, zboża, zabawek itd.

b) na targach tygodniowych.

§ **66.** Przedmiotami obrotu targów tygodniowych są żywności i płody surowe, sprzęty gospodarskie i rolnicze wyroby należące do ubocznych zatrudnień włościan okolicznych, oraz zwykłe przedmioty potrzeb codziennych.

§ **67.** Sprzedawaniem innych artykułów, jak powyższe, na targach tygodniowych, w budach i na straganach dozwalanem jest w zasadzie przemysłowcom miejscowym co do przedmiotów ich przemysłu, chyba, że po niektórych miejscach już teraz przypuszczani bywają na

targi także zamiejscowi przemysłowcy z odnośnymi wyrobami.

Zresztą tam, gdzieby miejscowi przemysłowcy nie mogli zaspokoić konsumcyi, krajowa władza polityczna ma prawo zarządzić, aby z odnośnym artykułem zbytu, także zamiejscowi przemysłowcy przypuszczeni bywali na targi tygodniowe.

1) Przysługujące gminom według ustawy gminnej prawo nadzoru nad ruchem targowym, tudzież nad miarami i wagami nie wpływa na właściwość politycznych władza administracyjnych do ustalania zakresu praw przemysłowych ze względu na obrót targowy. (T. A. 30 III 1882 l. 677 B. 1354).

2) Gmina może ze względów policyjno-targowych zakazać sprzedaży bydła w dniach do targu bydlęcego nie przeznaczonych i po za miejscem temu celowi poświęconem.

Równouprawnienie uczęszczających na targi.

§ **68.** Wszystkim uczestnikom targu przysługują pod względem załatwiania interesów targowych te same prawa.

Urządzenia, wedle których pierwsze godziny targu zastrzeżone są kupującym w małych ilościach, stosować można jedynie na targach tygodniowych i tylko do artykułów żywności, jeżeli miejscowe zwyczaje i potrzeby za tem przemawiają.

Opłaty targowe.

§ **69.** Na obrót targowy nie mogą gminy nakładać innych opłat, jak tylko takie, które stanowią wynagrodzenie za użyczenie miejsca, za używanie bud i sprzętów, tudzież za inne wydatki, połączone z odbywaniem targów.

1) Opłaty targowe mają służyć jedynie do opędzenia kosztów gminy, w której się targ odbywa i to kosztów na ten cel łożonych a nie mogą służyć za źródło dochodu dla gminy. (M. S. W. 19 I 1852 Müller).

2) Za sprzedaż towaru przyniesionego na zamówienie do domu kupującego, nie należy się opłata targowa. (M. S. W. 18 IX 1877. l. 10272).

3) Opłaty targowe pobierać wolno tylko na placu targowym, a nie n. p. u wejścia do miejscowości, w której się targ odbywa. (M. S. W. 3 VI 1871 l. 4763).

4) Ustawa przemysłowa nie zabrania wydzierżawiania opłat targowych, byle oczywiście dzierżawca pobierał je w wysokości przez władzę ustanowionej. (M. S. W. 21 I 1885, l. 21196 z roku 1884).

5) Rozp. gubern. z 11 lutego 1825, l. 2533 normuje rodzaje opłat targowego i straganowego, miastom dozwolonych. W tymże rozp. postanowiono, że wszelkie towary i przedmioty, które na plac przyniesiono, a które sprzedają się albo na ziemi, albo na rękach, wolne są od opłaty targowego i straganowego.

6) Dzierżawców opłat targowych i ich zastępców należy zaopatrzyć w uwierzytelnione taryfy opłat, do których strony mogą wglądać. Władza gminna ma taką taryfę przed rozpoczęciem targu w odpowiedny sposób na widok publiczny wystawić. (M. S. W. z dnia 1 listop. 1854 l. 24622).

7) Pobór opłat na miejscach, gdzie nie zachodzą warunki § 69 należy uważać za bezprawne i samowładne ograniczenie obrotu targowego. (M. S. W. 2 VIII 1872 l. 8916).

8) Gmina może tytułem wynagrodzenia za świadczenia w § 69 wyszczególnione, o ile istotnie zachodzą, pobierać od uczestników targu opłaty bez względu na to, czy targ odbywa się na placu publicznym, czy na gruncie prywatnym oraz bez względu na to, czy uczęszczający na targ tu czy owdzie swe towary na sprzedaż wystawiają. (M. S. W. 10 IV 1875 l. 2004).

9) Pobór opłat targowych prócz dni targowych jest zabroniony. (M. S. W. 8 I 1876, l. 7992); a nawet w dni targowe nie wolno pobierać opłat targowych od towarów, nie przywiezionych na targ. Nie można przeto pobierać opłat targowych od wozów, wracających od kolei po odwiezieniu mąki dla tego, iż w danej miejscowości odbywa się właśnie targ tygodniowy. (M. S. W. 19 II 1870 l. 437). Tem mniej można pobierać opłaty targowe od towarów, sprzedawanych w domu przemysłowca, a nie na publicznym targu. (M. S. W. 8 IX 1877 l. 10272). Nie można w końcu podciągać pod obrót targowy sprzedaży uskutecznionej poza placem targowym. Od zboża zatem niedostawionego na plac targowy nie można pobierać opłat targowych. (T. A. 25 IV 1881 B. 1126).

10) Pobór opłat targowych od pojedynczych artykułów według miary i wagi nie sprzeciwia się przepisom § 69 (M. S. W. 7 II 1877 l. 17760).

11) Dochód z uprawnień targowych o ile nie przedstawia się jako opłata gminna, podlega ekwiwalentowi należytości owemu. (T. A. 21 I 1879 l. 110).

12) Dochód gminny z opłat targowych podlega po potrąceniu kosztów ściągnięcia wymiarowi podatku dochodowego I. klasy tylko o tyle, o ile nie jest tylko pokryciem wydatku gminy pobieranem w formie dozwolonego wydatku, gdyż jedynie w tym wypadku jest wolny od podatku. (M. Sk. 18 II 1869 l. 38053).

Regulamin targowy.

§ 70. W zakresie powyższych postanowień, każda gmina, w której targi się odbywają, powinna ułożyć za zatwierdzeniem politycznej władzy krajowej regulamin targowy, mający zawierać także taryfę opłat targowych, stosownie do potrzeb miejscowych, przyczem również należy postanowić, jak dalece szynkowanie napojami i sprzedaż potraw na targach ma być dozwoloną.

Gminy o dozwolenie targowego i straganowego się starające, muszą na pełnej radzie uchwalić regulamin targowy, który dla jednostajności według następującego formularza ułożonym być winien:

Regulamin targowy
dla gminy...

Dział pierwszy.

Postanowienia ogólne.

§ 1. Zawiadywanie sprawami targowemi i przestrzeganie niniejszego regulaminu targowego należy do zwierzchności gminnej, która przez ustanowione ku temu osoby nadzór i porządek na placach targowych utrzymuje i przeciw przestępcom z urzędu wkracza, o ile zaś przekroczenie ogólnym prawom karnym lub c. k. Starostwu jako władzy przemysłowej nie podlega, kary wymierza.

§ 2. Postanowieniom niniejszego regulaminu targowego podlegają wszystkie tutejsze i obce na targu znajdujące się strony, niemniej kupcy i przemysłowcy; wszyscy zatem są obowiązani wezwaniu inspekcyi targowej zadość uczynić.

Każdemu zaś, kto obejściem lub zarządzeniem inspekcyi targowej czuje się być pokrzywdzonym, wolno wnieść o to ustne lub pisemne zażalenie do Zwierzchności gminnej.

§ 3. Każdemu wolno zwiedzać tutejsze targi z towarami w następujących §§ wyszczególnionymi.

§ 4. Na odbywanie targów wyznacza się poniżej wymienione place z tym dodatkiem, że rzeczą Zwierzchności gminnej będzie, w razie potrzeby, wydać stosowne rozporządzenie celem rozszerzenia lub przeniesienia placów targowych.

a) plac N. dla.....

b) plac N. dla.....

§ 5. Jeśli w dzień targowy t. j. we środę, przypada święto, targ odbędzie się w najbliższym dniu powszednim tego samego tygodnia.

§ 6. Wszelkie towary mają być sprzedawane według przepisanej miary i wagi i w tym względzie należy zachować przepisy cechownicze.

§ 7. Na zapytanie inspekcyi targowej strony obowiązane są umówioną lub uzyskaną za towar cenę kupna rzetelnie oznajmić.

Dział drugi.

§ 8. Przedmiotem targów tygodniowych są: wiktuały i pospolite artykuły potrzeb powszednich, tudzież trzoda chlewna. Nie wolno atoli pod karami zagrożonemi §§ 5 i 6 ust. z d. 30 stycz. 1875 l. 15, Dz. u. p. ani zwierzyny, ani ptactwa w porach roku, które ta ustawa jako zakazane oznacza, na targ sprowadzać.

§ 9. Przedmiotem obrotu na targach tygodniowych są nadto surowe płody, narzędzia gospodarskie i rolnicze, artykuły należące do zakresu zwykłych domowych zatrudnień włościan okolicznych, bydło rzeźne i konie. Sprzedawanie innych prócz wymienionych powyżej artykułów na targach, tygodniowych w budach i na straganach dozwolonem jest tylko przemysłowcom w gminie tutejszej zamieszkałym, a to co do przedmiotów ich profesyi.

§ 10. Dla ułatwienia obrotu na targach tygodniowych i wolnego przyjazdu postanawia się:

a) fury przyjeżdżające na targ, mają po lewej stronie ulicy wprost bez przerwy na właściwy plac targowy zdążać, gdyż po drodze sprzedawać nie wolno;

b) fury i bryki ładowne po nadejściu ich na właściwy plac targowy powinny być bez zwłoki wyładowane i usunięte.

§ 11. Wprowadzone artykuły targowe wolno tylko na wyznaczonych ku temu placach, w godzinach targowych sprzedawać, inaczej bowiem sprzedający i wyszczególnieni w następnych §§ kupujący, karze podlegają. Wyjątek stanowi śmietanka i mleko zamówione, tudzież drzewo w wiązkach.

§ 12. Przekupniom, jako to: mleczarkom, siedziarkom, handlarzom wiktuałów, grajzlerom, liwerantom, handlarzom owsa, siana i słomy, zakazuje się do godziny.... przed południem na targ przychodzić, a tem bardziej wiktuały kupować.

§ 13. Sprzedawać na targu wolno tylko artykuły dobre, niefałszowane, zatem mąka powina być ze zdrowego ziarna wyrobiona i niemięszana, chleb żytni z mąki niemięszanej

i według wagi oznajmionej wypieczony, wszystkie gatunki zboża i nasiona strączkowe mają być czyste, niemoczone wiktuały w stanie naturalnym i niezepsutym.

§ 14. Ryby mają się sprzedawać na wagę, która powinna być czysto utrzymaną.

§ 15. Konie parszywe i nosaciznę zarażone z targowicy końskiej są wykluczone i w razie jeżeli choroba ich jest nieuleczalną, mają być oprawcy do zgładzenia oddane, konie złośliwe, kąsające lub wierzgające, należy opatrzyć kagańcem i trzymać na uboczu a przechodniów wczas ostrzegać.

§ 16. Ktoby na placu targowym nieprzyzwoicie się zachował, nie słuchał bez zwłoki inspektorów lub nadzorców targowych, albo ich nakazom się sprzeciwiał, lub ktoby w celu podniesienia cen fałszywe pogłoski rozsiewał, zostanie z placu wydalonym a wedle okoliczności ulegnie karom postanowionym w następnym § 18.

§ 17. Wyszynk napojów propinacyjnych w czasie targu na placach targowych dozwolony jest wyłącznie tym, którzy do tego od właściciela lub dzierżawcy prawa propinacyi będą upoważnieni.

§ 18. Przekroczenia niniejszego regulaminu targowego, o ile nie stanowią przekroczenia według ustawy przemysłowej lub według osobnych przepisów policyjnych karami zagrożonych, karane będą na podstawie przepisów § 32 ust. gminnej grzywną od 1 do 15 złr. a. w.

W policyjnym względzie niedopuszczalne, mianowicie zdrowiu szkodliwe przedmioty ulegną konfiskacie.

§ 16. Kary pieniężne, równie jak pieniądze ze sprzedaży skonfiskowanych towarów pochodzące, idą na rzecz miejscowego funduszu ubogich.

Dział trzeci.

Opłaty targowe.

§ 20. *a)* Od każdej fury przybywającej na targ . złr. ct.
z towarami, drzewem opałowem, budowlanem lub materyałowem, zbożem, sianem, słomą . . . . . » »

b) Od wózków i taczek siłą rąk ciągnionych .. . złr. ct.

c) Od każdej sztuki bydła rogatego i koni na targu stawającej . . . . . » »

d) Od każdej sztuki nierogacizny, źrebiąt, baranów, owiec, kóz, skopów, jakoteż cieląt, źrebiąt, mających (rok) . . . . . » »

e) Kupcy i rzemieślnicy miejscowi, którzy swe towary i wyroby w kramach lub straganach krytych sprzedają, od każdego kramu lub straganu i targu po

f) Kupcy miejscowi i rzemieślnicy, sprzedający swe towary na stołach, pułkach, wieszadłach do ścian przypartych i niekrytych od każdego takiego przedmiotu i targu po . . . . . » »

1) Magistraty i zwierzchności gminne w tych miejscowościach, gdzie niema ścisłej kontroli sprawdzania cen zboża mają przy bezpośredniem współdziałaniu władz krajowych i obwodowych umyślnie zaprzysiądz dwóch uczciwych obywateli, albo innych dobrą opinią mających mieszkańców i włożyć na nich obowiązek sprawdzania cen targowych zboża, ponieważ jest to rzecz nader ważna dla całego obrotu i wpływa za płacę robotnika.

Przy wyborze osób, przeznaczonych do prowadzenia ksiąg targowych, należy postępować nader przezornie, wykluczając tych przemysłowców i kupców, których osobiste stosunki i zatrudnienia każą się obawiać szkodliwego wpływu na tę czynność.

Ci ustanowieni komisarze targowi mają w sposób zupełnie prosty zapisywać sprawdzone ceny w osobnej tabeli targowej, której wzór jednostajności tu się dołącza, a który to wzór odpowiada także celom wojskowości[1]) (Dekr. kanc. nadw. z dnia 11 lutego 1822 l. 3386 Zb. u. p. T. 50, l. 13).

2) We wszystkich miejscowościach, w których sprawdzanie i notowanie cen targowych wykonują osoby jeszcze nie zaprzysiężone, mają gminy do sprawowania tych czynności ustanowić po myśli Dekr. nadw. z dnia 11 lutego 1822 l. 3386 organa, któreby w tym celu umyślnie zaprzysiężone, lub przynajmniej przyrzeczeniem w miejsce przysięgi zobowiązane zostały, (Rozp. min. z dnia 23 września 1877 l. 2007).

[1]) Wzór tu wspomniany opuszcza się jako powszechnie znany.

3) Gmina nie może w regulaminie targowym ustanowić kary czasowego lub stałego wykluczenia od targu, może atoli postanowić, że osoby zaburzające porządek, komisarz targowy ma prawo z targu natychmiast wydalić (M. S. W. z 26 listop. 1877 l. 36113).

4) Regulaminy targowe gminne muszą zawsze zgadzać się z przepisami ust. przem. o obrocie targowym (T. A. 30 III 1882 l. 677 B. 1354).

5) Zob. uwagę pierwszą przy § 69.

6) Regulamin dla targu na bydło zatwierdza polityczna władza krajowa. Dla wybitniejszych targów zatwierdzają go ministerstwa spraw wewn., handlu i rolnictwa. Zatwierdzenie następuje po przesłuchaniu dotyczących gmin (§ 9 ust. o zarazie bydl. z 29 lut. 1880 Nr. 35 Dz. u. p.).

7) Na wszystkich miejscach targowych mają zaprzysiężone osoby po myśli dekr. nadw. z 14 lut. 1822 l. 3386 i rekr. min. z 11 marca 1852 l. 5266 i to specyalnie do tego celu zaprzysiężone lub przyrzeczeniem zastępującem przysięgę zobowiązane, wywiadywać się i notować *ceny zbożowe*. Osoby te ustanawia gmina, zatwierdza je zaś i odbiera od nich przysięgę, względnie przyrzeczenie polityczna władza I instancyi (Reskr. min. 23 wrześ. 1871 l. 2007. Müller str. 116).

Pojęcia targu nie można rozszerzać poza przeznaczone dlań miejsca na cały obszar gminy, ani też nie można sprzedaży uskutecznianej poza obrębem targu podciągać pod pojęcie obrotu targowego (T. A. z 25 VI 1881 l. 1027 B. 1126).

9) Regulamin targowy może ustanawiać *kary* według dotyczącej ustawy gminnej w formie nagan, grzywien i zastępczo aresztu. Nie można natomiast karać czasowem lub zupełnem wykluczeniem z targu. Może on jednak zawierać przepis, że osoby przeszkadzające ruchowi targowemu usunie się natychmiast z targu (M. S. W. 26 VI 1877 l. 36113).

10) Oznaczenie miejsca dla targu na bydło, należy do regulaminu targowego, którego zatwierdzenie wedle § 70 a wedle § 9 ust. z 29 lut. 1880 Nr. 35 Dz. u. p. wydanie, należy do władzy krajowej. Wobec tego polityczna władza krajowa powołaną jest co do miejsca na targ dla bydła wydawać zarządzenia, które uważa za odpowiednie, a gmina nie może samoistnie w tych sprawach postanawiać. Wolno również powołanej władzy zmienić dotyczące zarządzenia co do miejsca na targ dla bydła (T. A. 16 IV 1886 l. 1085 B. 3018).

11) Skarga o naruszenie w posiadaniu budy jarmarcznej nie należy do orzecnictwa sądowego lecz do policyi targowej wykonywanej przez władzę gminną (M. S. W. 2 XII 1871 l. 16.050).

Nadanie prawa targowego.

§ 71. Odrębne przepisy określają sposób, w jaki gminy mogą uzyskać prawo odbywania targów i jakie okoliczności należy uwzględniać przy wydawaniu takich pozwoleń.

Zezwoleń na odbywanie jarmarków należy udzielać w formie zwykłych koncesyj (Reskr. min. handl. z 4 maja 1849 Nr. 238 Dz. u. p.). Właściwymi do udzielania tych koncesyj są krajowe władze polityczne (Rozp. min. z 19 stycznia 1853 Nr. 10 Dz. u. p.). Targów tygodniowych dozwalają władze powiatowe, jednakże należy o tem w każdym wypadku donieść za pośrednictwem przełożonej władzy krajowej ministerstwu handlu (Reskr. min. stanu z 31 grud. 1861 l. 8090 i z 18 marca 1866 l. 1452).

1) Udzielanie prawa na targi tygodniowe przysługało według § 31 najw. postanowienia z dnia 14 września 1852 władzom obwodowym, a obecnie przeszło na władze powiatowe (Reskr. min. z 31 grudnia 1861 l. 8090).

2) Przy odbywaniu targów należy się ściśle trzymać postanowień przywileju, i dla tego też nie można dowolnie odkładać targu na inny czas, lecz należy się w tym celu postarać zawczasu o przyzwolenie kompetentnej władzy, podając ważne przyczyny, oraz należy zmianę przyzwoloną powszechnie obwieścić (Dekr. nadw. z 22 kwietnia 1782).

3) Z urzędu należy przełożyć targ na najbliższy dzień powszedni, jeżeli przypada na niedzielę lub dzień świąteczny (Dekr. nadw. z 26 maja 1807).

4) Przy udzielaniu prawa na jarmarki w szczególności na targi tygodniowe należy także przesłuchać najbliższe miejscowości,

posiadające prawo targów, czy nie mają czego do zarzucenia przeciw prowadzeniu nowego targu; targi bowiem powinny być tak urządzone, by jeden drugiemu nie stał na przeszkodzie; również dwa sąsiednie miasteczka nie powinny równocześnie odbywać targów (Najw. post. z dnia 4 listopada 1788).

Takiego przesłuchania potrzeba także do trwałego przełożenia targu na inny dzień.

5) Samo wytworzenie się faktyczne stosunków targowych w pewnej miejscowości nie może zastąpić formalnego czyto za pomocą przywileju czy też koncesyi gminie nadanego prawa do urządzania targów i władzy wolno zakazać dalszego uprawiania takich niedozwolonych targów (T. A. 14 XII 1892 l. 3830 B. 6943).

Dział szósty.

I. Postanowienia ogólne.

Pomocnicy przemysłowi.

§ **72.** Urządzenie stosunków między samodzielnymi przemysłowcami a ich pomocnikami zależy w granicach ustawami zakreślonych od dobrowolnej umowy.

W braku umowy, stanowczymi są przedewszystkiem przepisy szczególne, w tej mierze wydane, a następnie powszechny kodeks cywilny.

Zob. §§ 1151—1152 kod. cyw. o umowie roboczej i art. 57—65 kod. handl. o kupieckim personalu pomocniczym.

1) Wolno w regulaminie roboczym wykluczyć zupełnie termin wypowiedzenia w przedsiębiorstwie przemysłowem (Rozp. minist. 13 IX 1889 l. 30.074).

2) W braku umowy następuje wypłata tygodniowo (§ 77 ust. przem.) a gdy praca wcześniej ukończoną została zaraz po jej ukończeniu (§ 1156 kc.). Żądanie zaliczek na płacę nie jest w ustawie uzasadnionem (Berno sąd przem. l. cz. Cr. II 76/98).

3) Robotnik, który oświadczenie pracodawcy, iż w przyszłości będzie pobierał mniejszą płacę, bez zarzutu do wiadomości przyjął i nigdy zarzutu przeciw regularnej wypłacie tej mniejszej płacy nie podnosił, zgodził się temsamem milcząco na obniżenie płacy (§ 863 kc. i § 72 ust. przem.) (Berno sąd przem l. cz. Cr I 74/98).

Tak samo, gdy na oświadczenie kierownika warsztatu, że za daną robotę otrzyma 13 fl. z żądaniem wyższego wynagrodzenia ma się zwrócić do majstra, robotę przyjmuje a do majstra się nie zwraca (Berno sąd przem. l. cz. Cr II 330/98).

Pomocnicy.

§ **73.** Pomocnikami w rozumieniu ustawy niniejszej są wszyscy robotnicy, którzy w przedsiębiorstwach przemysłowych mają regularne zajęcie, bez względu na swój wiek i płeć, a mianowicie:

a) czeladnicy (subjekci handlowi, towarzysze, kelnerzy, woźnice w przedsiębiorstwach wozowych i t. p.);

b) robotnicy fabryczni;

c) uczniowie;

d) pomocnicy, używani w przemyśle do podrzędnych robót pomocniczych (a nie należący do rzędu osób wzmiankowanych w artykule V. lit. *d)* ustawy wprowadczej do ustawy przemysłowej).

Do pomocników zaliczają się także robotnicy, zatrudnieni stale w przedsiębiorstwach przemysłowych, prowadzonych przez osoby fizyczne lub prawnicze, wymienione w artykule V ustawy wprowadczej do ustawy przem., obok innych zajęć lub przedsiębiorstw, nie podlegających ustawie przemysłowej.

Nie zaliczają się zaś do pomocników osoby, przyjęte do pełnienia wyższych obowiązków służbowych, zazwyczaj za płacą roczną, lub miesięczną, jakoto: zawiadowcy, mechanicy, fakturzy, buchalterzy, kasyerzy, ekspedytorowie, rysownicy, chemicy i t. p.

Zob. § 106 al. 4 ust. przem.

1) Przy rozstrzyganiu kwestyi, czy personal pomocniczy męski u właścicieli gospód, jakoto: kelnerów, płatniczych, kucharzy, piwniczych, kiperów, kuchcików, uczniów kucharskich etc. tudzież portyerów i posługaczy należy przyjmować na uczestników stowarzyszenia hotelarzy (właścicieli gospód) zauważono, co następuje:

Kelnerów należy po myśli § 73*a* ust. z 8 marca 1888 Nr. 22 i § 106 ust. z 22 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. bez wszelkiej wątpliwości uważać za uczestników stowarzyszenia.

Nie zachodzi również żadna przeszkoda, dla którejby nie miano uważać za takich uczestników także i innych wyżej wymienionych pomocników, skoro z wyjątkiem poszczególnych wypadków, w których wyraźnie istnieje umowny stosnuek służby domowej — nie da się zaprzeczyć, że osoby te są stale zatrudnione w przedsiębiorstwie przemysłowem, chociażby nawet niektórzy z nich, jak np. posługacze kuchenni, piwniczni i domowi, spełniali posługi określone w art. V ust. zaprowadzającej ustawę przem. Wyjątek uczynić należy co do posługaczy hotelowych (Lohndiener), których nie zawsze będzie można zaliczyć do pomocników przemysłowych, ponieważ w zawodzie należą do czeladzi domowej, o ile zaś zatrudnienie swoje pełnią na zasadzie osobnej koncesyi, uważać ich należy za szczególnie zakontraktowane strony, a nie za stale w przedsiębiorstwie przemysłowem zatrudnione osoby.

2) Zob. co do uczestnictwa pomocników przemysłowych w stowarzyszeniach § 106 ust. przem.

3) Robotnik, przyjęty przygodnie przez masarza do wrzucania lodu nie należy do pomocników przemysłowych (M. S. W. l. 17.324 z r. 1894).

4) Stale przy przemyśle budowniczym zatrudnieni robotnicy ceglarscy, wyrabiacze gliny i noszący glinę są pomocnikami przemysłowymi (M. H. l. 60.301 z r. 1895).

5) Należy baczyć na to, że wedle § 73 tylko osób spełniających wyższe posługi nie należy do pomocników przemysłowych zaliczać, i że samo nazwanie kogo buchalterem, kasyerem lub t. p. nie oznacza jeszcze wyższych posług (M. H. 5 III 1887 l. 2370).

6. W sprawach między podróżującymi (ajentami) na rzecz przedsiębiorstw przemysłowych, z wyjątkiem przemysłów handlowych a samymi przedsiębiorcami nie są sądy przemysłowe właściwymi (Wiedeń sąd przem. l. cz. I 87/98).

2. Wyrobnikowi dziennemu nie służy termin wypowiedzenia z § 77 ust. przem. po myśli art. V patentu ogłaszającego ustawy przem. (Berno sąd przem. l. cz. I 23/98).

Piecza o pomocników.

§ 74. Każdy właściciel przemysłu obowiązany jest zaprowadzić i utrzymywać własnym kosztem w pracowniach, przy machinach i przyrządach wszelkie urządzenia, które ze względu na istotę jego przemysłu lub miejsce, gdzie się odbywa praca, są potrzebne dla ochrony życia i zdrowia pomocników.

Przedsiębiorca przemysłowy winien się mianowicie postarać, aby machiny, przyrządy i ich części, jakoto: koła rozpędowe, transmisye, łoża osi, windy, kufy, kotły, panwie i t. p. tak były ogrodzone lub takimi środkami ochronnymi opatrzone, iżby robotnicy, odbywając oględnie swoją pracę, nie byli łatwo narażeni na niebezpieczeństwo.

Obowiązkiem przedsiębiorcy przemysłowego jest także starać się o to, aby w ciągu całego czasu pracy pracownie były, stosownie do rodzaju przemysłu o ile możności widne, czyste i wolne od pyłu, aby przewietrzanie odpowiadało zawsze liczbie robotników i środkom oświetlenia, tudzież zapobiegało zgubnemu wpływowi szkodliwych wyziewów, i aby, zwłaszcza w przemysłach chemicznych, tryb postępowania i fabrykacyi urządzony był w sposób jaknajbardziej ochraniający zdrowie pomocników.

Przedsiębiorcy przemysłowi wreszcie, dający mieszkania swoim pomocnikom, nie powinni przeznaczać na ten

cel lokalności zdrowiu szkodliwych. Nakoniec obowiązani są przedsiębiorcy przemysłowi, którzy zatrudniają pomocników, niemających jeszcze skończonych 18-tu lat życia, lub też kobiety, mieć jak najbardziej na względzie obyczajność dla wieku, względnie płci tej wymaganą.

1) Porównaj rozporządzenie z 17 stycznia 1885 Nr. 8 Dz. u. p. o ochronie robotników przy fabrykacyi zapałek fosforowych, dalej rozp. min. z 9 marca 1887 Nr. 25 Dz. u. p. zawierające przepisy policyjno-sanitarne przy sprzedaży drobnostkowej przedmiotów celuloidowych, przechowywania celuloidu i transportu wyrobów celuloidowych.

2) Odpadków mięsa i tłuszczu, pozostających w przemyśle garbarskim nie wolno zużytkowywać dla celów spożywczych (M. S. W. 5 II 1894 l. 1062).

Przerwy na wypoczynek.

§ 74a. Pomocnikom wyznaczyć należy pomiędzy godzinami pracy, stosowne przerwy na wypoczynek, conajmniej półtoragodzinne, z czego — stosownie do rodzaju przedsiębiorstwa przemysłowego — jedna godzina, o ile możności, przypaść winna na porę obiadową. Jeżeli praca przed lub poobiednia trwa 5 godzin lub mniej, wówczas może owa przerwa w pracy odpaść w innych porach, z wyjątkiem pory obiadowej.

Postanowienia te stosowane być mają także do pracy nocnej (§ 95).

Minister handlu może w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i po zasięgnięciu opinii izb handlowych i przemysłowych, zezwolić na skrócenie owych przerw w pracy, mianowicie w tych rodzajach przemysłu, dla których przerwa taka byłaby szkodliwą.

Rozp. minist. handlu z dnia 27 maja 1885, N. 82, Dz. u. p., wydane w porozumieniu z Minist. spraw wewn., którem na zasadzie § 74 a) ustawy zdnia 3 marca 1885 Dz. u. p. Nr. 22, wydane zostają postanowienia szczególne w przedmiocie przestanków w pracy przemysł.

Na zasadzie § 74 *a)* ustawy z dnia 8 marca 1885, Dz. u. p., Nr. 22, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, wydaje się dla wymienionych poniżej rodzajów przemysłu następujące postanowienia w przedmiocie przestanków, które pomiędzy godzinami pracy mają być pomocnikom do wypoczynku wyznaczane.

§ 1. 1. Huty żelazne: Dla robotników przy wielkich piecach koksowych, węglowych, prażelnych, przy pudlingach, walcowniach, fabrykach stali, odlewniach żelaza i metalu, można zaniechać ustanawiania przestanków w pracy, przypadających stale w pewnych godzinach.

Owszem można przenieść przestanki na chwile wolne, które nastręcza sam rodzaj czynności przemysłowych.

Do pieców fryszerskich prażelnych, koksowych, których utrzymywanie w ruchu opiera się na nadaniu kopalni, rozporządzenie niniejsze nie ma być stosowane; do tychże odnoszą się raczej postanowienia ustawy z dnia 21 czerwca 1884, Dz. u. p. Nr. 115.

2. Zakłady emaliowania żelaza (fabryki naczyń polewanych): Dla robotników, zatrudnionych przy wypalaniu naczyń polewanych, przy topieniu polewy i przy topieniu cyny można zaniechać ustanawiania przestanków, przypadających stale w pewnych godzinach.

Przestanki można przenieść na wolne chwile, które nastręcza sam tok czynności przemysłowych, nie czyniąc jednak uszczerbku długości przestanków w ustawie przepisanej.

3. Fabrykacya miedzi, mosiądzu, tombaku, pakfongu i srebra chińskiego, odlewnie mosiężnicze i cynowe, ludwisarnie: Dla robotników pracujących przy otwartych ogniskach i piecach, można zaniechać ustanawiania przestanków, przypadających w pewnych stałych godzinach.

Przestrzegać jednak należy, aby ogólna długość przestanków odpowiadała ustawowej.

Kowale, stelmasi: Przestanki mianowicie jednogodzinny południowy, można w razie potrzeby, mianowicie w razie pilnych naprawek, przenieść lub rozłożyć odpowiednio.

5. Wapielnie, fabrykacya cementu, piece do wypalania gipsu, cegielnie, zakłady stroncyany, fabryki towarów glinianych i porcelanowych: Dla robotników pracujących przy piecach do wypalania w ciągłym biegu będących, przestanki ustanowione być mogą w sposób odpowiedni stosunkom fabrykacyi. (Ustęp ten zmieniło rozp. min. z 4 marca 1898 Nr. 44 Dz. u. p. *zob. niżej*).

6. Huty szklane: Dla robotników, zatrudnionych przy piecach w ciągłym ruchu będących (szmelcarzy), można zaniechać ustanawiania przestanków przypadających w pewnych oznaczonych godzinach. Dla szklarników (dętkarzy, wyciągaczy szkła) i ich pomocników, można przenieść przestanki ustawą przepisane na zwykłe przestanki pod nazwą »posiłków,« trwających po 4—5 godzinach pracy we dnie 1 godzinę, w nocy $1^1/_2$—$2^1/_2$ godziny.

7. Przemysł tkacki, a mianowicie:

a) farbierstwo, blecharstwo, druczkarstwo, apretura, klejenie- wałkowanie, pranie: Przestanki w pracy można przenieść lub rozłożyć na te chwile, w krórych bieg pracy dozwala przestanku;

b) przędzalnie i tkactwo mechaniczne: W tych gałęziach przemysłu można zaniechać wstrzymania biegu (machin) na przestanki przedobiednie i popołudniowe dla robotników pracujących przy machinach.

8. Fabrykacya papieru i półmiazgi papierowej: Dla palaczów i robotników pracujących przy machinach (holendrach, machinach do papieru i tektury, do wydzielania włókien, przy przyrządach do gotowania) można zaniechać ustanawiania przestanków regularnych stale ograniczonych. Natomiast innym robotnikom (do sortowania i satynowania papieru, do sortowania szmat, do pakowania, do wygładzania itd.) wyznaczyć należy przestanki ustawowe.

9. Młynarstwo mączne: Z robotników pracujących przy machinach, jako to obsługujących machiny, palaczy i zatrudnionych przy przyrządach młyńskich, stosowna część (połowa lub trzecia część) winna mieć naprzemian przestanek południowy najmniej $^1/_2$ godziny. Zresztą można zaniechać ustanowienia dla tych robotników dalszych stałych przestanków. Wszyscy inni robotnicy, jako to: magazynowi, stolarze młyńscy, ślusarze, bednarze, beczkarze itd. winni mieć przestanki ustawowe.

W młynach, zatrudniających mało robotników (2—3 osób) można zaniechać ustanawiania przestanków, przypadających w pewnych stałych godzinach. Owszem, przestanki mogą być przeniesione na wolne chwile, które nastręcza sam bieg czynności.

10. Fabryki cukru (fabryki cukru surowego, rafinerye cukru): Z robotników pracujących przy przyrządach, w których odbywa się fabrykacya od oczyszczenia soku aż do oddzielenia syropu od kryształów, a więc przy przyrządach z próżnią powietrzną i do odparowania, jako też przy naczyniach dyfuzyjnych, stosowna część (połowa lub trzecia część) winna naprzemian mieć najmniej $^1/_2$ godzinny wypoczynek w południe, o ile ze względu na fabrykacyą nie można dać jednocześnie wszystkim robotnikom najmniej $^1/_2$ godzinnego wypoczynku w południe. Dla robotników tych można nie ustanawiać żadnych innych przestanków, przypadających w pewnych stałych godzinach.

Inni robotnicy, mianowicie pracujący w lokalach do kości palonych, do napełniania, do wyrobu kręgów, w lokalu do wyrobów pofabrykacyjnych itd. mieć powinni przestanki ustawowe.

11. Wyrób syropu i cukru gronowego: W czynnościach nie cierpiących przerwy, można przestanki ustawowe przenieść na chwile wolne, które sam rodzaj fabrykacyi nastręcza.

12. Piekarze, cukiernicy: Przestanki mianowicie godzinny południowy, można odpowiednio przenieść lub rozłożyć, o ile tego czynności przemysłowe wymagają.

13. Piwowarstwo, fabrykacya słodu, gorzelnictwo, fabrykacya octu (z wyjątkiem wyrobu octu winnego) wyrób likworów (z wyjątkiem wyrobu likworów na sucho) wyrób drożdży stałych, fabrykacya lodu sztucznego: Z robotników, zatrudnionych przy fabrykacyi ciągłej, stosowna ilość (połowa lub trzecia część) winna naprzemian mieć najmniej półgodzinny przestanek w południe.

Ustanawiania wszystkich innych stałych przestanków dla tych robotników można zaniechać.

Innym zaś robotnikom należy wyznaczyć ustawowe przestanki.

14. Przemysł chemiczny: O ile prace chemiczne nie mogą być przerwane w pewnych godzinach wolno przenosić przestanki na wolne chwile, które sam bieg fabrykacyi nastręcza.

Mianowicie tyczy się to fabrykacyi kwasu siarczanego, salerrzanego, solnego i winnego, sody i saletry, fabrykacyi potażu i skrobii, tudzież fabrykacyi olejów eterowych; toż samo tyczy się zwęglania drzewa (w retorcie) i połączonej z tem destylacyi przetworów chemicznych; również przemysłu tłuszczowego (fabrykacyi świec, mydła, gliceryny, margaryny i cerazynu, rafineryi nafty i wosku ziemnego) to jest robotników zatrudnionych przy kotłach parowych, kotłach do rozmydlania, destylacyi i ekstrakcyi, podczas gdy wszyscy inni robotnicy w tym przemyśle pracujący, powinni mieć przestanki ustawowe.

W fabrykacyi oleju po wyznaczeniu godzinnego przestanku w południe, a względnie o północy, można zaniechać ustanowienia innych stałych przestanków.

W fabrykacyi barw zynkowych można zaniechać ustanowienia dla palaczów, pracujących przy piecach do topienia, przestanków przypadających w chwilach stale oznaczonych.

W fabrykacyi gazu do oświetlania można zaniechać ustanowienia przestanków regularnych stale ograniczonych dla wszystkich robotników, zatrudnionych przy fabrykacyi ciągłej, wyjąwszy przestanek południowy, który naprzemian powinna mieć odpowiednia ilość robotników.

15. Drukarstwo gazetowe: Można zaniechać ustanowienia stałych przestanków, przypadających w pewnych oznaczonych godzinach, pod warunkiem, że przez to nie dozna uszczerbku ogólna ustawowa długość przestanków.

16. Przemysł kupiecki: O ile czynności nie zawieszają się w porze południowej, pomocnicy winni mieć przestanek południowy na przemian. Zresztą można zaniechać wyznaczania jeszcze innych stałych przestanków (przed południem i popołudniu).

17. Przedsiębiorstwa przewozowe (przemysł woźniczy): O ile robotnicy (woźnice, konduktorowie, furmani itd.) i tak już mają przestanki, które razem wzięte wyrównywają ustawowemu wymiarowi przestanków, można zaniechać ustanowienia pewnych stałych godzin na takie przestanki, a mianowicie można w razie potrzeby godzinny przestanek przenieść lub rozłożyć.

18. Przemysł gospodni i szynkarski: Przestanek południowy może być przeniesiony stosownie do biegu przedsiębiorstwa.

Zresztą, jeżeli i tak już w ciągu dnia zdarzają się dostateczne przestanki, można zaniechać wyznaczania pewnych stałych godzin na takie przestanki.

19. Fryzyerzy, golarze: Pomocnicy winni mieć przestanek południowy na przemian. Zresztą można zaniechać ustanowienia przestanków w pewnych stałych godzinach.

20. Robotnicy machinowi i kotłowi w przedsiębiorstwach używających pary: Robotnicy winni mieć przestanki na przemian. Jeśli niema ich tylu, aby mogli się mieniać tam, gdzie dla przestanku południowego przerywa się bieg na godzinę, przystanek ten południowy może być dla przerzeczonych robotników skrócony do półgodziny; nadto odpaść mogą dla tych robotników stałe przestanki przedobiednie i poobiednie. Gdzie biegu się nie przerywa, jeżeli niema tylu robotników, aby mogli się mieniać, można wogóle zaniechać wyznaczania stałych godzin na przestanki i przenieść je na chwile wolne, które sam rodzaj pracy nastręcza.

Co wyżej powiedziano o przestankach, stosowane być ma odpowiednio, gdy praca odbywa się w nocy.

O ile rozporządzenie niniejsze pozwala zaniechać ustanowienia przestanków stale ograniczonych lub przestanki przenosić albo rozkładać stosownie do biegu pracy, kładzie się za warunek, aby robotnikom, wyjętym z pod ogólnego prawidła ustawowego, dano dość czasu wolnego do spożycia posiłku i odpowiedniego wypoczęcia w ciągu całego okresu pracy, a względnie także w ciągu ich nieustającego zatrudnienia.

§ 2. Wykroczenia przeciwko postanowieniom rozporządzenia niniejszego karane będą podług postanowień karnych ust. przem.

§ 3. Rozp. niniejsze nabywa mocy jednocześnie z ustawą z dnia 8 marca 1885 Dz. u. p. Nr. 22.

Rozp. minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewnętrznych. z dnia 4 marca 1898 N. 44, Dz. u. p., którem na zasadzie § 74 a) ustawy z dnia 8 marca 1885. Dz. u. p. N. 22 w uzupełnieniu i z częściową zmianą rozp. minist. z dnia 27 maja 1885, Dz. u. p. N. 82, wydaje się postanowienia szczególne co do przestanków w pracy w przedsiębiorstwach przemysłowych.

Na zasadzie § 74 *a)* ustawy z dnia 8 marca 1885, Dz. u. p. Nr. 22, o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej rozporządza się co następuje:

W § 1 rozp. minist. z dnia 27 maja 1885, Dz. u. p., Nr. 82, punkt 5 opiewać ma następnie:

„5. Wapielnie, fabrykacya cementu, magnezytu, gipsu i cegieł, fabrykacya stroncyany, wyrób towarów glinianych i porcelanowych:

a) Dla robotników pracujących przy piecach do wypalania w ciągłym biegu będących, przestanki w pracy ustanowione być mają w sposób odpowiedni stosunkom fabrykacyi.

b) Z robotników zatrudnionych przy biegu młynów stosowna część (połowa lub trzecia część) powinna mieć na

przemian przestanek w południe. Zresztą można dla osób tych nie wyznaczać dalszych przestanków w pracy. Wszystkim innym robotnikom ustawowe przestanki w pracy należy wyznaczyć. W młynach zatrudniających małą ilość robotników (2—3 osób) można zaniechać ustanawiania przestanków w pracy przypadających w oznaczonych porach dnia. Przestanki takie można przenieść na chwile wolne, jakie nastręczają się same w biegu przedsiębiorstwa.«

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Rozp. min. handlu w porozumieniu z min. spraw wewn. z dn. 2 kwiet. 1897 N. 88 Dz. u. p. zawierające uzupełnienie rozp. minist. z dn. 27 maja 1885 Dz. u. p. N. 82, którem wydano postanowienia szczególne o przestankach w pracy przemysłowej.

Na zasadzie § 74 *a)* ustawy z dnia 8 marca 1885, Dz. u. p. Nr. 22, rozporządza się w uzupełnieniu rozporz. min. z dnia 27 maja 1885 Dz. u. p. Nr. 82, którem wydane zostały postanowienia szczególne w przedmiocie przestanków w pracy przemysłowej, co następuje:

Artykuł I. W § 1 powołanego rozporządzenia dodać należy po punkcie 20:

21. Wyrób linoleum. Pozwala się, żeby przerwa ruchu na przestanek południowy trwała tylko pół godziny. Lecz zaprowadzić należy mienianie się robotników w taki sposób, iżby wypoczynek południowy każdego z nich trwał przynajmniej jednę godzinę. Utrzymywania innych, ściśle przepisanych przestanków wypoczynkowych można zaniechać.

Artykuł II. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

1) Unormowanie przerw w pracy należy do istotnych postanowień regulaminu roboczego, przepisanego ustawą. (T. A. 23 III 1892, l. 1010 B. 6514.

Spoczynek niedzielny i świąteczny.

§ 75. Uchyliła *ustawa z 16 stycz. 1895 Nr. 21 Dz. u. p. normująca spoczynek niedzielny i świąteczny w przedsiębiorstwie przemysłowem.* Ustawa ta brzmi:

Art. I. W niedzielę ustawać ma wszelka robota przemysłowa.

Art. II. Spoczynek niedzielny ma się rozpocząć każdej niedzieli najpóźniej o 6 rano i to dla wszystkich robotników odrazu i trwać conajmniej 24 godzin.

Art. III. Z pod przepisów art. I i II wyjęte są:

1) roboty około czyszczenia i utrzymania lokalów przemysłowych i urządzeń warsztatowych konieczne ze względu na regularną działalność własnego lub cudzego przemysłu, a których bez istotnej szkody dla ruchu lub bez niebezpieczeństwa dla życia i zdrowia robotników, w dnie powszednie załatwić niepodobna;

2) odpowiedne czuwanie nad urządzeniami przemysłowemi;

3) roboty inwentaryjne i to raz na rok;

4) roboty nagłe, natury przejściowej, które albo ze względów publicznych, szczególniej bezpieczeństwa lub w razach koniecznych przedsięwzięte być muszą;

5) prace wykonywane osobiście przez przedsiębiorcę, o ile nie używa do nich pomocnika i nie wykonywa ich publicznie.

Art. IV. Przemysłowcy zatrudniający w niedzielę robotników robotami w art. III. pod 1, 2, 3 i 4 wymienionemi, winni utrzymywać rejestr, w którym mają być zapisane każdej niedzieli nazwiska zatrudnionych robotników, miejsce, czas trwania, oraz rodzaj wykonywanych przez nich robót. Rejestr ten należy na żądanie przedłożyć władzy przemysłowej i inspektorowi przemysłowemu. Przed rozpoczęciem robót w art. III. pod 3 i 4 wymienionych, winien nadto przedsiębiorca przemysłowy donieść o tem władzy przemysłowej. Gdyby potrzeba rozpoczęcia lub dalszego wykonywania tych robót okazała się dopiero w niedzielę, należy o nich donieść zaraz po ich ukończeniu.

Doniesienia te są wolne od stempla.

Nadanie doniesienia na pocztę znaczy tyle co wniesienie go do władzy przemysłowej.

W obu wypadkach winna władza przemysłowa zbadać, czy zachodzą warunki ustawowe podjęcia tych robót.

Art. V. Jeżeli roboty wzmiakowane w art. III. pod 1, 2 i 4 przeszkadzają robotnikom we wzięciu udziału w nabożeństwie porannem, obowiązani są przedsiębiorcy przemysłowi każdemu przy robotach tych zatrudnionemu robotnikowi w najbliższą niedzielę dać tyle czasu wolnego, iżby mógł pójść na nabożeństwo przedpołudniowe.

Jeżeli roboty oznaczone w art. III. pod 1, 2 i 4, trwają dłużej niż 3 godziny należy robotnikom tym udzielić 24 godzinnego wypoczynku w najbliższą niedzielę lub gdyby to ze względu na ruch przedsiębiorstwa nie było możliwe, w jednym z dni powszednich, albo też dwukrotnego 6 godzinnego wypoczynku w dwóch dniach tygodnia.

Art. VI. Minister handlu może w porozumieniu z interesowanymi ministrami, w poszczególnych gałęziach przemysłu, dla których przerwa ruchu lub zwłoka w wykonywaniu roboty nie jest ze względu na ich rodzaj

wskazanem, lub których uprawianie w niedzielę pożądanem jest ze względu na codzienne lub zwłaszcza w niedzielę wzrastające potrzeby ludności lub komunikacyi publicznej, zezwolić na roboty przemysłowe także w niedzielę w drodze rozporządzeń.

W przemysłach działających bez przerwy, w których praca niedzielna jest dozwolona, pozwolenie to odnosi się jedynie do robót pozostających z ruchem nieprzerwanym w ścisłym związku, zaś w przemysłach innych, podpadających pod wyjątkowe przepisy niniejszego artykułu zawsze tylko do wyraźnie dozwolonych czynności; wszelkie natomiast inne roboty, jak roboty przygotowawcze, lub inne roboty uboczne i pomocnicze, myją być zaniechane.

Unormowanie robót dozwolonych przez niedzielę w tych zakładach i ustalenie warunków pod któremi robót tych dozwolić można odbywa się równomiernie dla wszystkich zakładów tego samego rodzaju i z uwzględnieniem zarządzeń co do wypoczynków zastępczych przepisanych w art. V.

Postanowienia odnośne należy umieścić w porządku służbowym, względnie przybić w odpowiedniem miejscu warsztatu w języku miejscowym.

Art. VII. O ileby w poszczególnych kategoryach przemysłów wykonywania w niedzielę koniecznem jest dla zaspokojenia codziennych albo zwłaszcza w niedzielę wzrastających potrzeb ludności uwzględnić należało przeważnie miejscowe zwyczaje i przyzwyczajeniem ustalone stosunki, mogą interesowane ministerstwa zbadanie i ustalenie potrzebnych wyjątków z przepisu o spoczynku niedzielnym poruczyć politycznym władzom krajowym.

Przemysły odnośne należy wymienić w rozporządzeniu na zasadzie artykułu VI. wydać się mającem.

Przy ustalaniu wyjątków dla tych przemysłów, które może być dla poszczególnych gmin i miejscowości odmiennem, należy mieć na uwadze zarządzenia o dniu wypoczynku, zawarte w art. V. Ustalenie tych wyjątków następuje po wysłuchaniu odnośnych gmin i stowarzyszeń. Należy też odnośne postanowienia zamieścić w porządku służbowym, względnie przybić na odpowiedniem miejscu w warsztatach w językach w kraju używanych.

Art. VIII. Władze polityczne w Galicyi i na Bukowinie upoważnione są do zezwolenia w swoich obszarach administracyjnych lub w częściach w tychże na wykonywanie w przemysłach produkujących robót w niedzielę pod warunkiem, że dotyczący przedsiębiorcy przemysłowi i wszyscy ich pomocnicy z uwzględnieniem wyznania swego zażywać będą regularnie 24 godzinnego spoczynku w innym dniu w tygodniu i robót powyższych nie będą wykonywali publicznie.

Przemysłowcy używający pomocników w niedzielę do takich robót, obowiązani są utrzymywać rejestr wymieniony w ust. 1 art. IV i na żądanie przedłożyć go władzy przemysłowej i inspektorowi przem.

Art. IX. W przemyśle handlowym robota przemysłowa w niedzielę dozwoloną być może najwyżej na przeciąg 6 godzin.

Godziny podczas których robota w niedzielę jest dozwoloną, oznaczają krajowe władze polityczne po wysłuchaniu odnośnych gmin i stowarzyszeń.

Stowarzyszeniom przysługuje prawo przedkładać krajowej władzy politycznej za pośrednictwem władzy prze-

mysłowej I. instancyi, na zasadzie uchwały na zgromadzeniu stowarzyszenia powziętej; wnioski o ograniczenie roboty niedzielnej dla odnośnego przemysłu.

W poszczególne niedziele, w których rozszerzony obrót handlowy koniecznym jest ze względu na szczególne stosunki, jak n. p.: na Boże Narodzenie i święta Patronów krajowych, może polityczna władza krajowa po wysłuchaniu odnośnych gmin i stowarzyszeń zezwolić na przedłużenie liczby godzin, w których praca w przemyśle handlowym wykonywaną być może do dziesięciu. Zezwolenia tego na 10 godzin udzielić należy w każdym razie dla niedzieli poprzedzającej Boże Narodzenie, a jeżeli wilia przypada na niedzielę także i dla tej niodzieli. Również mogą polityczne władze krajowe w uwzględnieniu szczególnych stosunków miejscowych jako to dla sprzedaży artykułów dewocyjnych w miejscach odpustowych, środków żywności w miejscach wycieczkowych, na dworcach kolejowych itp. zezwolić po wysłuchaniu odnośnych gmin i stowarzyszeń na przedłużenie godzin, w których praca w przemyśle handlowym wykonywaną być może do liczby 10 godzin dla wszystkich niedziel, przypadających w pewnych porach roku, lub w innych okresach czasu.

Polityczna władza krajowa może wreszcie dla miejscowych liczących mniej niż 6·000 mieszkańców, do których ludność okoliczna udaje się w niedzielę dla zakupów, zezwolić na przedłużenie godzin, w których praca w przemyśle handlowym może być wykonywaną dla wszystkich niedziel, lub też niedziel przypadających w pewnych porach roku do 8 godzin. Jednakże w rzeczonych przemysłach handlowych wolno zatrudniać pomocników jedynie przez czas w ustępie pierwszym oznaczony.

Dla różnych gałęzi przemysłu jak i dla poszczególnych gmin lub dzielnic, mogą być oznaczone odmienne godziny, w których wykonywanie pracy w przemyśle handlowym podczas niedziel jest dozwolonem.

Robotnikom należy z uwzględnieniem ich wyznania zostawić w niedzielę czas potrzebny do uczęszczania na nabożeństwo przedpołudniowe.

Podczas godzin, w których praca niedzielna w przemyśle handlowym nie jest dozwoloną, muszą drzwi wchodowe prowadzące do lokalności handlowych dla publiczności przeznaczonych być zamknięte.

Art. X. W owych przemysłach handlowych, których personalowi nie można udzielić spoczynku niedzielnego bez przerwy od 12 w południe aż do otwarcia interesu nazajutrz, należy mu co drugą niedzielę dać wolną zupełnie, a gdyby to nie było możliwem, zezwolić mu na półdniowy spoczynek w ciągu tygodnia.

Art. XI. O ile wedle postanowień art. IX. wykonywania przemysłu handlowego podczas niedziel należy zaniechać, nie wolno wykonywać obrotu handlowego także i tym właścicielom przemysłów handlowych, którzy żadnych robotników nie zatrudniają, względnie nie wolno im trzymać otworem drzwi wchodowych do lokalności dla publiczności przeznaczonych.

Art. XII. Przepisy o spoczynku niedzielnym w przemyśle handlowym, stosują się także do sprzedaży towarów, dozwolonych w przemyśle produkcyjnym, o ile sprzedaż ta na zasadzie art. VI. względnie VII. nie zostanie osobno uregulowaną, nadto do sprzedaży okrężnej (§ 60 ust. przem.) i do obrotu targowego *(zob. ust. z 28 kwiet. 1895 Nr. 60, Dz. u. p. poniżej).*

Art. XIII. Zarządzenia, wydawane przez polityczne władze krajowe na zasadzie art. VII, VIII i IX, należy z końcem każdego kwartału podać do wiadomości ministra handlu, który może w porozumieniu z interesowanymi ministrami poczynić w zarządzeniach tych zmiany.

Art. XIV. W święta należy robotnikom z uwzględnieniem ich wyznania zostawić czas potrzebny do wzięcia udziału w nabożeństwie przedpołudniowem.

I. Ustawa z dnia 28 kwietnia 1895, N. 60 Dpp. o rozszerzeniu spoczynku niedzielnego na handel okrężny.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§ 1. Przepisy o spoczynku niedzielnym wydane na zasadzie ustawy z 16 stycznia 1895, Nr. 21 Dpp. dla przemysłu handlowego w ogólności lub dla pewnych gałęzi handlu względnie kategoryi towarów w poszczególnych gminach lub dzielnicach mają się stosować także do handlu okrężnego.

§ 2. Przekroczenia tych przepisów przez domokrąstwo karane być mają, o ile nie wchodzą w zastosowanie postanowienia karne, zawarte w przepisach ustawowych o handlu okrężnym, grzywną do 50 złr. a wrazie nieściągalności aresztem do dni 8 przez władze polityczne z zastosowaniem postępowania przepisanego w rozdziale 9 ustawy przemysłowej.

§ 3. Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie równocześnie z ustawą cytowaną w § 1, względnie z przepisami wykonawczemi na zasadzie tej wydanemi.

§ 4. Do wykonania niniejszej ustawy powołani są ministrowie handlu i spraw wewn. za porozumieniem się z innymi interesowanymi ministrami.

Rozp. minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn., tudzież z minist. wyznań i oświaty z 24 kwietnia 1895, Nr. 58 Dz. u. p., którem w wykonaniu ustawy z 16 stycznia 1895 (Dz. u. p. Nr. 21) o urządeniu wypoczynku niedzielnego i świątecznego w przedsiębiorstwach przemysłowych, dozwala się poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę.

§ 1. Wypoczynek niedzielny rozpoczynać się ma najpóźniej o godzinie 6 zrana każdej niedzieli a to jednocześnie dla wszystkich sił roboczych każdego przedsiębiorstwa i ma trwać najmniej 24 godziny (§ 1, artykułu II ustawy z dnia 16 stycznia 1895, (Dz. u. p. Nr. 21).

§ 2. Na zasadzie § 1, artykułu VI ustawy powyższej dozwala się pracy przemysłowej w niedzielę rodzajom przemysłu w zamieszczonym poniżej wykazie zawartym, w których, stosownie do ich natury przerwa lub odłożenie odnośnej roboty jest niemożebne lub których ruch w niedzielę jest niezbędny albo ze względu na potrzeby ludności bądź codziennie bądź w niedzielę szczególniej dające się czuwać, albo ze względu na obrót publiczny; mianowicie zaś dozwala się jej do wykonywania czynności w owym wykazie wymienionych, pod warunkami i ograniczeniami tamże ustanowionemi.

§ 3. O ile do wykonywania czynności według § 2 w niedzielę wyraźnie dozwolonych, tudzież do oświetlania i ogrzewania lokali pracy i do zakładów chłodzących w rodzajach przemysłu w § 2 wymienionych, potrzebny jest ruch kotłów parowych, pomp, podnośników, wyciągadeł, machin dynamomicznych, akumulatorów, machin do wyrobu zimna i ich przyrządów pomocniczych lub zachodzi potrzeba użycia zwierząt, obsługa i prowadzenie tych machin i przyrządów jako też obsługa zwierząt jest w niedzielę dozwolona.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywana praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
1. Suszarnie nasion.	
Praca niedzielna jest pozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych w miesiącach od listopada aż do kwietnia włącznie, w celu wykonywania czynności w suszarniach.	Wypoczynek 24-godziny następnej niedzieli.
2. Żupy morskie.	
Praca niedzielna jest pozwolona w miesiącach od maja aż do sierpnia włącznie w celu uzyskiwania i zachowywania soli.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim, albo też po sześć godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
3. Ogrodnicy handlowi.	
Praca niedzielna jest pozwolona:	
a) Ze względu na potrzeby tego przemysłu i o ile tenże jest niezależnym od stanu powietrza:	
α) W celu wykonywania robót, jakich wymaga pielęgnacya grządek i roślin doniczkowych, mianowicie podlewania, wietrzenia, zacieniania, przywięzywania chwiejących się krzewów, wymieniania tyczek niezbędnie potrzebnych i t. p. po dwie godziny przed południem i popołudniu;	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim, albo też po sześć godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
β) do opalania cieplarni, nakrywania inspektów przez trzy godziny dziennie;	
b) w celu wiązania bukietów i wieńców, w tych godzinach, w których praca taka dozwolona jest wiązaczom kwiatów naturalnych i handlarzom.	

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
4. Huty żelazne.	
a) Zakłady wielkopiecowe (licząc tu także zakłady prażelne): Praca niedzielna jest pozwolona w celu dowozu węgla, koksu, rudy i przydatków, w celu obsługi wodociągów, miechów i przyrządów do ogrzewania powietrza, do zadawania i spuszczania, do odwożenia spuszczonych zuzli, do formowania gęsi i odwożenia surowizny na miejsce składu.	Co drugą niedzielę 24 godziny, jeżeli ruch w niedziele może być najmniej przez 6 godzin przerwany, lub jeżeli przy zmianie szychty tygodniowej może być w niedzielę przydawana jednorazowa szychta rezerwowa. W tym ostatnim jednak przypadku robotników zastępczych nie wolno używać do pracy przez 12 godzin tak po prawidłowej jak i przed takową i należy dać im w zamian wypoczynek najmniej w takim wymiarze, jaki zostawiono robotnikom zluzowanym.
b) Zakłady Bessemera i Martina, zostające w bezpośredniem połączeniu z wielkimi piecami: Praca niedzielna jest pozwolona do dowozu stopniowego surowca do konwerterów, do dowozu półwyrobu do pieców Martina, do obsługi generatorów i miechów, do nabijania pieca i prac szmelcarskich w konwerterach i piecach Martina, do spuszczania wyrobu gotowego w muszle i do odwożenia go, jakoteż do odwożenia zuzli na miejsce składu.	Jeżeli z powodu szczególnych stosunków ruchu wypoczynek powyższy nie może być robotnikom w zamian wyznaczony, w takim razie za wypoczynek w zamian udzielony uważać się ma wypoczynek 18-godzinny, przypadający na niedzielę wskutek zmiany szychty, w myśl § 3 rozp. min. z d. 27 maja 1885 (Dz. u. p. Nr. 85).

c) Piece szwejsowe i pudlingi, ogrzewane zapomocą generatorów gazowych i walcownie z takich pieców szwejsowych i pudlingów zasilane a siłą wodną poruszane: Pozwala się ograniczyć przerwę ruchu w niedzielę na czas od godziny 6 zrana do 6 wieczorem w taki sposób, że szychta w sobotę o godzinie 6 wieczorem z roboty schodząca ma rozpocząć pracę w niedzielę o godzinie 6 wieczorem.	Co drugą niedzielę 24 godziny.
d) Pudlownie i walcownie: Jeżeli w ciągu tygodnia ruch był przerwany najmniej przez 24 godziny, pozwala się powetować stracony dzień roboczy pracą w niedzielę, która po przerwie nastąpi a to za poprzedniem uwiadomieniem władzy przemysłowej pierwszej instancyi z podaniem przyczyny, czasu i rozmiarów przerwy ruchu, jakoteż ilości robotników, których ta przerwa dotknęła a względnie, którzy mają w niedzielę pracować.	Następnej niedzieli 24 godziny, jeżeli w ciągu poprzedzającej przerwy ruchu robotnicy i tak już nie mieli 24-godzinnego wypoczynku.
5. Wyrób naczyń polewanych.	
Praca niedzielna jest pozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych do obsługi nieustannego ruchu pieców do topienia polewy i do utrzymywania ciepła w piecach, w których naczynia są wypalane.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
6. Piece do wypalania wapna, cementu, magnezytu i gipsu.	
Praca niedzielna jest pozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych przy wypalaniu a przy piecach szybowych w celu napełniania pieców i dobywania materyału.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
7. Cegielnie, także do wypalania cegieł ogniotrwałych i żuzlowych.	
Praca niedzielna jest dozwolona: *a)* Do obsługi pieców atoli z takiem ograniczeniem, że piece, w których ciągły ogień nie jest utrzymywany, podpalane być mają najpóźniej przed 6 godziną wieczorem w sobotę; *b)* robotnikom dorosłym w celu przyrządzenia gliny, przez dwie godziny.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.

8. Przemysł zduński.	
Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych: *a)* Do obsługi pieców; *b)* w tych przedsiębiorstwach, w których wyrabiane są przedmioty ozdobne, jak: zdobiny, kafle piecowe i t. p., także jeszcze w celu przestawiania i obracania towaru surowego na półkach suszarni, o ile to jest potrzebne do zapobieżenia, żeby się forma tego towaru nie zmieniła.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
9. Huty szklane.	
Praca niedzielna jest dozwolona: *a)* W hutach szklanych z piecami wannowemi w celu obsługiwania generatorów, nabijania, pieców wannowych mają szklaną, do czynności szklarników (dętkarzy) i ich pomocników (podawaczy, odnosicieli), do obsługi pieców chłodzących i do czynności przy piecach rozprawujących; *b)* w hutach szklanych z piecami zduńskiemi:	Jak pod 4 *a)* i *b)*.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
α) do ogrzewania pieców szklanych i do czynności topienia;	Co drugą niedzielę 24 godziny. Gdyby z powodu podziału ruchu było to niemożebne, w takim razie przerwy zdarzające się w ciągu tygodnia wskutek natury przedsiębiorstwa uważane być mają za wypoczynek w zamian udzielony.
β) do wykonywania czynności szklarników (dętkarzy, wyciągaczy szkła) i ich pomocników, tudzież do łączącej się z temi czynnościami obsługi pieca chłodzącego, a to, dopóki ruch nie zostanie tak uregulowany, żeby peryod topienia przypadał na niedzielę, daje się to pozwolenia najwięcej na 12 niedziel w roku, które wykazane być powinny w wykazie, jaki według § 1, artykułu IV ustawy z dnia 16 stycznia 1895 (Dz. u. p. Nr. 21) ma być utrzymywany;	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.

γ) do czynności przy piecach rozprawujących w nieustającym ruchu utrzymywanych w celu wyrobu tafli szklanych.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
10. Wyrób sztyftów węglowych do oświetlania elektrycznego. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych do obsługi pieców utrzymujących nieustanny ogień.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
11. Wyrób naczyń z drzewnika. Praca niedzielna jest pozwolona z ograniczeniem do palaczy niezbędnie potrzebnych przy suszeniu naczyń prasowanych.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
12. Garbarstwo. Praca niedzielna jest pozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych najdłużej dwie godziny aż do godziny 9 zrana w miesiącach od maja aż do września włącznie:	

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
a) W czerwonoskórnictwie do przysposobienia skór świeżych w sobotę wieczorem dostarczonych, tudzież do ruszania i rozwijaniz skór;	—
b) w białoskórnictwie do wyprawiania błamów i do zmiany wody, jakoteż do posypywania wełny w celu jej wysuszenia.	—
13. Zakłady oczyszczania jelit. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych w celu suszenia trzewów.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
14. Blecharstwo. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	
a) W oddziale przemysłowym »Blech« w celu wykonywania odchlorowania, odtlenienia i prania najwięcej przez dwie godziny aż do godziny 9 zrana;	—
b) do polewania przędz i tkanin na blechu leżących w ciągu jednej godziny przed południem i jednej godziny popołudniu.	—
15. Farbierstwo. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	
a) W farbiarstwie na czarno w celu nadzorowania izb do utlenienia;	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
b) w farbiarstwie na indigo do poruszania płynu w stągwiach indigo zawierających;	
c) w farbiarni jedwabiu do dokończenia procesów chemicznych rozpoczętych jeszcze w sobotę przed południem, atoli tylko aż do godziny 12 w południe.	
16. Druczkarstwo. Prcca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych: Do nadzorowania izb, w których odbywa się utlenienie. i do poruszania płynu w stągwiach indigo zawierających.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
17. Wyrób drzewnika, tektury i papieru. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	
a) Do czynności przy suszeniu i do nadzorowania blecharni;	Jak pod *4 a)* i *b)*.
b) do utrzymania w ruchu holendrów całomiazgowych i przyrządów młyńskich (Kollergänge), jednakże dopiero od godziny 6 wieczorem w niedzielę.	Co drugą niedzielę 24 godziny.
18. Wyrób cellulozy (drzewa, słomy i t. p.). Praca niedzielna jest dozwolona do uzyskiwania kwasu siarkowego, do przysposobienia ługu, do obsługi gotowalników tkanki z przysposobionym materyałem wyrobobkowym, do czynności około przyrządów do wyługowania i mycia, jakoteż do naparzenia ługów ostatecznych w piecach utrzymywanych w nieustannym ruchu.	Jak pod *4 a)* i *b)*.

Tym przedsiębiorstwom, których holendry, składy i t. p. nie są tak urządzone, żeby mogły już teraz czynić zadość niniejszym postanowieniom, wyznacza się termin przejściowy aż do końcu 1895 r. w celu poczynienia potrzebnych przysposobień.	
19. Młyny zbożowe. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	
a) Młynom wietrznym i pływającym	Co drugą niedzielę 24 godziny, jeżeli w poprzedzającym tygodniu z powodu przerw z natury przemysłu wynikających, robotnicy i tak już nie mieli najmniej 24-godzinnego wypoczynku.
α) do nadzorowania machin, przewodów ruchu i przyrządów młynarskich;	
β) do napełniania zbożem przyrządów młynarskich;	
γ) do napełniania worków mlewem;	
δ) do wyładowania zboża do młyna przywiezionego i do naładowania mąki, która z młyna ma być wywieziona, aż do g. 10 przed południem.	
b) młynom urządzonym wyłącznie lub przeważnie do ruchu zapomocą siły wodnej bezpośrednio działającej, w takiej samej rozciągłości, jednakże tylko w miesiącach od lipca aż do października włącznie.	Jak pod *4 a)* i *b)*.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
Nadto młynom tym dozwolone jest:	
ε) rozwożenie mąki i chleba własnemi wozami w niedzielę w tych godzinach, które są wyznaczone do sprzedawania żywności a w poniedziałek od godziny 8 zrana.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po sześć godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
20. Wyrób słodu i piwowarstwo.	
a) Wyrób słodu.	
Praca niedzielna jest dozwolona:	
α) Do prac łączących się z kiełkowaniem na boiskach i niezbędnie potrzebnych do tego, żeby kiełkowante nie zostało przerwane;	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim.
β) w suszarniach słodu w nieustannym ruchu zostających.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
b) Piwowarstwo:	
Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
α) Do nadzorowania fermentacyi głównej, do spuszczania piwa i odwożenia go odbiorcom;	
β) do chłodzenia brzeczki, do czyszczenia i przysposobienia beczek aż do godziny 12 w południe.	
Browarom nie mającym dostatecznych urządzeń, żeby już teraz mogły zastosować się do niniejszych postanowień, wyznacza się termin przejściowy aż do końca 1895 roku, w którym zaprowadzić mają potrzebne rozszerzenia.	
21. Suszarnie chmielu i siarkownie chmielu.	
Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych, a to w miesiącach od września aż do listopada włącznie.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
22. Wyrób cukru.	
Praca niedzielna jest dozwolona:	
a) W fabrykach cukru surowego: Do dowozu buraków ze stogów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie fabryki, w burakarni, przy dyfuzyi, saturacyi, kalcynowaniu, filtracyi, odparowywaniu, przy napełnianiu i centryfugach, na boiskach cukrowych z wyłączeniem pakowania, nakoniec do ruchu suszarni skrawków;	Jak pod 4 *a)* i *b)*.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
b) w rafineryi cukru: Do wyładowywania cukru surowego, jeżeli wskutek zaniechania tego ruch musiałby być przerwany, przy affinacyi, czynnościach rozpuszczania, filtracyi, odparowywania, w składzie spodium, w suszarniach i na boiskach cukrowniczych z wyłączeniem pakowania, a natomiast z zaliczeniem odlewania cukru kostkowego;	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
c) przy odcukrzaniu melassu: Do osmozy, do wyrobu i rozkładu sakcharatów wapniowych i strontynowych i do łączącego się z temże ruchu pieców prażelnych, przyrządów destylacyjnych, chłodzących i odprowadzających.	
23. Wyrób soku lukrecyowego.	
Praca niedzielna jest dozwolona przy ekstrakcyi, odparowaniu, gotowaniu i suszeniu.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.

24. Wyrób syropu i cukru gronowego.	
Praca niedzielna jest dozwolona: Do gotowania skrobii z kwasem siarkowym, do neutralizacyi, odparowania i rafineryi (filtracyi), co do wyrobu cukru gronowego, także do krystalizacyi i suszenia.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
25. Suszarnie cykoryi, buraków i owoców.	
Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych w celu opalania i obsługi suszarni w nieustającym ruchu zostających.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
26. Wyrób konserwów.	
Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do tych przypadków, w których zwłoka w fabrykacyi wystawiałaby materyały do wyrobu użyte na zepsucie się, a to w miesiącach od maja aż do października włącznie do godziny 12 w południe.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
Do robienia konserw z ryb świeżych praca niedzielna jest dozwolona.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim, albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
27. Piwnice winne. Praca niedzielna jest dozwolona: *a)* Do nadzorowania procesu fermentacyjnego; *b)* w celu odbierania moszczu w ciągu czasu winobrania.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim, albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
28. Gorzelnie i rafinerye spirytusu, wyrób drożdży stałych. Praca niedzielna w przedsiębiorstwach o nieustającym ruchu jest dozwolona: *a)* W gorzelniach spirytusu: Do utrzymywania w ruchu parników, do procesu zacierowego, fermentacyjnego i destylacyjnego, do obsługi dołów na brahę i do uzyskiwania słodu (obacz Nr. 20*a*); *b)* w rafineryach spirytusu: Do procesu destylacyjnego. *c)* przy wyrobie drożdży stałych: Do procesu fermentacyjnego i destylacyjnego, w celu wyczerpywania, płókania i prasowania drożdży.	Jak pod *a)* i *b)*.

29. Wyrób octu. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych w celu polewania zaprawy octowej, nadzorowania procesu fermentacyi.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
30. Wyrób i sprzedaż wody sodowej. Praca niedzielna jest dozwolona w miesiącach od kwietnia aż do października włącznie: *a)* przy wyrobie aż do godziny 12 w południe;	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.
b) w celu rozwożenia towaru i sprzedaży przez cały dzień.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo też po sześć godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
31. Wyrób lodu sztucznego. Praca niedzielna jest dozwolona: *a)* W celu utrzymywania w ruchu przyrządów do wyrobu lodu w ciągu dnia z wyłączeniem czasu od 12 godz. w południe do godz. 6 wieczorem; *b)* w celu odstawy lodu aż do godziny 12 w południe.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
32. Fabrykacya wytworów chemicznych. Praca niedzielna jest pozwolona, o ile fabrykacya nie może być przerwana: Robotnikom pracującym przy piecach prażelnych, żarowych, płomiennych i szmelcowych, przy przyrządach destylacyjnych i sublimacyjnych, przy ługowniach, koncentracyach, kondensacyach, krystalizacyach, ekstrakcyach i t. p. Mianowicie dozwolona jest praca niedzielna przy fabrykacyi kwasu siarczanego, solnego i salicylowego, sody i soli glauberskiej, przy uzyskiwaniu siarki z pozostałości sody, przy wyrobie tlenku sodu, potażu, ałunu, siarkanu glinowego, sinku, chromianów i chlorku wapniowego, przy fabrykacyi ultramaryny, bieli cynkowej, minii, glejty i bieli ołownej, przy wyrobie koksu i uzyskiwaniu amoniaku, przy destylacyi dziegciu, zwęglaniu drzewa w milerzach i stosach, przy węglarstwie retortowem i łączącem się z temże a nie dozwalającem przerwy przetwarzaniu płodów chemi-	Jak pod *4 a)* i *b)*.

cznych, przy rafineryi żywicy, wyrobie kopciu, cerezyny, kleju i albuminu, mianowicie zaś co do czynności a względnie procesów poniżej wyszczególnionych;

a) Wyrób kwasu siarkowego angielskiego: Dowóz kruszu siarkowego, blendy cynkowej i siarki do pieców płomiennych, obsługa pieców, wież Glowera i Gay-Lussaca, tudzież ołowni, odparowanie kwasu siarkowego w panwiach ołowianych, naczyniach szklanych i przyrządach platynowych, odciąganie kwasu skoncentrowanego do naczyń na niego przeznaczonych i zamykanie (lutowanie takowych);

b) Wyrób kwasu siarkowego dymiącego (nordhauskiego) z siarkanów w piecach galerowych: Dokończenie palenia rozpoczętego w dniu poprzednim;

c) Koncentracya kwasu siarkowego przez wymrożenie kwasu rozcieńczonego (wyrób monohydratu): Napełnianie i wypróżnianie komor do zamrażania, przenoszenie wyrobu gotowego do naczyń na takowy przeznaczonych, zamknięcie i przewóz tych naczyń do składów;

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
d) Wyrób kwasu solnego i soli glauberskiej: Ruch przyrządów do rozkładu i absorbcyi, jakoteż pieców do kalcynowania sulfatu surowego;	
e) Wyrób kwasu salicylowego: Proces sublimacyi i krystalizacyi;	
f) Wyrób sody według metody Leblanca: Ruch pieców do topienia i kalcynowania, ługowanie szmelców, odparowanie i krystalizacya ługów;	
g) Wyrób sody amoniakowej: Ruch wapielników, wyrób solanki, wyrób mleka wapiennego, przetwarzanie ługów i dwuwęglanów;	
h) Uzyskiwanie siarki z pozostałości sody przez karbonizowanie i według metody precipitacyjnej: Ruch wapielników, kompresorów, przyrządów do mieszania, przyrządów do mieszania, przyrządów do karbonizowania i pieców do siarkowodoru a względnie proces strącania;	

i) Wyrób sody gryzącej: Przysposobienie i naparzanie ługów, topienie i pakowanie sody gryzącej;	
j) Wyrób potażu: Ruch pieców do zwęglania i kalcynowania, przysposobienie, odparowanie i krystalizacya ługu;	
k) Wyrób ałunu i siarkanu glinowego: Ruch pieców, przysposobienie ługu, odparowanie i krystalizacya;	
l) Wyrób sinku: Ruch pieców, ługowanie, koncentracya i krystalizacya;	
m) Wyrób chromianów: Ruch pieców, przysposobienie ługu, odparowanie i krystalizacya;	
n) Wyrób chlorku wapna: Ruch przyrządów do wywięzywania chloru i absorbcyi, napełnianie i zamykanie naczyń przeznaczonych na chlorek wapna;	
o) Wyrób ultramaryny: Nadzór nad ruchem pieców;	
p) Wyrób bieli cynkowej: Ruch pieców;	
q) Wyrób minii i glejty ołownej: Ruch pieców;	

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
r) Wyrób bieli ołownej: Ruch komor do utlenienia, nadzorowanie procesu szlamowania i suszenia;	
s) Wyrób koksu i uzyskiwania amoniaku: Ruch pieców koksowych, zasilanie węglem, wydzielanie koksu, płóczka węgli, o ile czynności te są potrzebne do utrzymania ruchu pieców, ruch przyrządów destylacyjnych do amoniaku;	
t) Destylacya sucha drzewa, wyrób wyskoku drzewnego i octu drzewnego: Ruch retort i przyrządów destylacyjnych, jakoteż wyrób octanu wapna;	
u) Destylacya smoły: Dokończenie procesu destylacyjnego rozpoczętego w dniu poprzednim i spuszczaniu pozostałości;	
v) Zwęglanie drzewa w milerzach i stosach: Nadzorowanie milerzy i stosów podpalonych w sobotę przed godziną 6 wieczorem;	

w) Rafinerya żywicy: Proces topienia i filtracya;	
x) Wyrób kopciu: Ruch pieców żarowych;	
y) Wyrób cereziny: Dalsze prowadzenie a względnie dokończenie rozpoczętych już ekstrakcyi;	
z) Wyrób kleju i albuminu: Gatunkowanie, tłuczenie i maceracya świeżych kości, ekstrakcya kleju, odgotowywanie bryi klejowej, obsługa suszarni kleju, albuminu i krwi, tudzież ściąganie surowicy.	
33. Przemysł tłuszczowy. (Wyrób margaryny, stearyny i gliceryny). Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	
a) W czynnościach przemysłowych, które nie mogą być przerwane, mianowicie destylacyi i ekstrakcyi około ruchu przyrządów destylacyjnych, około mycia i spuszczania mas wyklarowanych, oddalania pozostałości z alembików i ruchu pieców żarowych do kości;	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
b) przy topieniu łoju surowego w miesiącach od kwietnia aż do września włącznie aż do godziny 12 w południe.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwolona	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
34. Rafinerya oleju kopalinnego. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:	
a) Do procesu destylacyjnego.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
α) w zakładach utrzymujących ruch nieustanny do obsługi przyrządów destylacyjnych i odbieralników;	—
β) w przedsiębiorstwach, w których nie destyluje się nieustannie, wolno alembiki, gdy przez noc z soboty na niedzielę ochłodną, wypróżniać i czyścić przez dwie godziny aż do g. 8 zrana;	
b) do klarowania, blechowania, grzania i filtrowania smarów kopalinnych.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
35. Wyrób gazu oświetlającego i wodnego. Praca niedzielna jest dozwolona: W celu dowozu węgla ze składów zakładu gazowego do pieców	Jak pod 4 *a)* i *b)*.

i w celu obsługi retort a względnie utrzymywania ruchu pieców szybowych, w celu czyszczenia gazu i rozdzielania gazu, jakoteż w celu układania koksu w obrębie zakładu gazowego.	
36. Fotografia. Praca niedzielna jest dozwolona w celu czynienia zdjęć, wywięzywania i ustalania.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po sześć godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
37. Zakłady główne do wyrobu i przesyłania prądu elektrycznego. Praca niedzielna jest dozwolona: Do nadzorowania i obsługi machin dynamicznych i przyrządów pomocniczych, jakoteż do czynności łączących się z napełnianiem akumalatorów.	Jak pod 4 *a)* i *b)*.
38. Ogrzewanie centralne parą lub wodą. Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do osób niezbędnie potrzebnych do obsługi ogniska.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwoloną	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
39. Oświetlenie publiczne. Praca niedzielna jest dozwolona około konserwacyi i obsługi lamp, jakoteż przyrządów oświetlających.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
40. Przedsiębiorstwa omnibusów i powozów stanowiskowych. Praca niedzielna jest dozwolona.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
41. Przemysł najmu powozów do przewozu ludzi (Fiakry, jednokonki i t. p.). Praca niedzielna jest dozwolona.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.

42. Najem środków do przewozu ludzi (wierzchowców, czółen i t. p.). Praca niedzielna jest dozwoloną.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lnb w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
43. Przemysł szyperski na wodach śródkrajowych. Praca niedzielna jest dozwoloną.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
44. Przedsiębiorstwa pogrzebowe. Praca niedzielna jest dozwoloną w celu wystawienia zwłok, odprawienia obrządku pogrzebowego, odwiezienia i pochowania zwłok.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
45. Przedsiębiorstwa usług publicznych. (Zakłady posługaczy, nosicieli publicznych, przewodników, posłańców). Praca niedzielna jest dozwoloną.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.

OZNACZENIE rodzajów przemysłu a względnie czynności, do których wykonywania praca niedzielna wogóle lub w pewnym wymiarze czasu jest dozwoloną	Wypoczynek, jaki robotnikom zatrudnionym w niedzielę dłużej niż trzy godziny, należy w zamian wyznaczyć
46. Przewóz towarów. Praca niedzielna jest dozwoloną w celu oddania posyłki pospiesznej na kolej żelazną lub na statek parowy, jakoteż w celu odebrania posyłki i doręczenia jej odbiorcy.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
47. Przemysł gospodni i szynkowy. Praca niedzielna jest dozwoloną.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia.
48. Łaźnie. Praca niedzielna jest dozwoloną.	Wypoczynek 24-godzinny następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodniach.

Także we wszystkich innych przedsiębiorstwach praca niedzielna jest pozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych, a to w celu oświetlania i opalania pracowni i suszarni, utrzymywania ciepła w piecach i podpalania ognia; utrzymywania w ruchu urządzeń chłodzących, jako też w celu obsługi zwierząt do ruchu używanych. Również dozwolone jest rozniecanie ognia pod kotłami parowymi przed rozpoczęciem się ruchu poniedziałkowego.

§ 4. Praca niedzielna jest nadto dozwoloną do wyładowywania wozów dostawionych przez kolej zbiegową na tor przemysłowy (na kolej dojazdową), mianowicie wolno użyć do tego robotników odnośnego zakładu, jak również do ładowania, pod tym jednak względem tylko o tyle, o ile zakład przez zachowanie spoczynku niedzielnego byłby ze strony zbiegowego przedsiębiorstwa kolejowego narażony na szkodę materyalną (grzywny za przetrzymanie wagonów itp.).

§ 5. Osobom, które w niedzielę dłużej niż trzy godziny były zatrudnione przy pracach w §§ 3 i 4 oznaczonych, dać należy w zamian wypoczynek stosownie do postanowień § 12, ustęp 2.

§ 6. W przedsiębiorstwach w nieustannym ruchu zostających, którym praca niedzielna jest dozwoloną, ograniczać ją należy zawsze do robót będących w bezpośrednim związku z właściwym nieustannym ruchem, w innych zaś przedsiębiorstwach, podlegających tym postanowieniom wyjątkowym, zawsze do robót wyraźnie dozwolonych, wszelkie zaś inne roboty, jako to przygotowawcze i jakiekolwiek inne poboczne i pomocnicze mają być zawieszone (§ 1 art. VI, ustęp 2, ustawy powyższej).

§ 7. Na zasadzie § 1 art. VII, ustawy powyższej poruczа się władzom administracyjnym krajowym ustanowienie potrzebnych wyjątków od przepisu o wypoczynku niedzielnym co do następujących rodzajów przemysłu:

a) wyrabiających wiązanki tudzież handlarzy kwiatów naturalnych;

b) fryzyerów, golarzy i perukarzy;

c) piekarzy;

d) cukierników, piekarzy ciast i marcepaników;
e) rzeźników, także końskich i handlarzy dziczyzny;
f) wędliniarzy i kiełbaśników;
g) mleczarni, gospodarstw nabiałowych i sprzedaży mleka.

§ 8. Przepisy tyczące się spoczynku niedzielnego w przemyśle handlowym stosują się do sprzedaży własnych towarów, dozwolonej przemysłowi produkcyjnemu, o ile sprzedaż ta nie jest osobno urządzoną na zasadzie art. VI, a względnie VII ustawy powyższej, tudzież do sprzedaży domokrążnej (§ 60 ust. przem.) i do obrotu targowego (§ 1 art. XII ustawy powyższej).

§ 9. W porządku robotniczym każdego przedsiębiorstwa przemysłowego zamieścić należy odnośne postanowienia, tyczące się pracy niedzielnej i wypoczynku, jaki w zamian ma być wyznaczany, a odnoszące się do tego przedsiębiorstwa (§§ 2—8), jeżeli zaś porządek robotniczy nie jest przepisany, wywiesić należy takowe w stosownem miejscu pracowni w językach w kraju używanych.

Pod tym względem przedsiębiorca przemysłowy winien w granicach odnośnego przepisu podać ściśle szczegóły tyczące się jego przedsiębiorstwa.

§ 10. Oprócz prac, które powyższemi postanowieniami są w niedzielę dozwolone, wyłącza się w zasadzie § 1 artykułu III, wzmiankowanej ustawy, od przepisu o spoczynku niedzielnym:

1. Prace około czyszczenia i utrzymania w dobrym stanie lokali przemysłowych i przyrządów warsztatowych podejmowane, od których zależy regularna ciągłość własnego lub cudzego przedsiębiorstwa, a które bez istotnego przerwania ruchu lub bez niebezpieczeństwa dla życia i zdrowia robotników nie mogą odbywać się w dniach powszednich;

2. potrzebny dozór nad urządzeniami ruchu;

3. prace około spisania inwentarza a to raz na rok;

4. prace nieodwłoczne przemijające, które wykonane być muszą albo ze względów publicznych, mianowicie ze względów policyi bezpieczeństwa albo w przypadkach koniecznej potrzeby;

5. prace osobiste przedsiębiorcy przemysłowego, o ile takowe odbywają się bez pomocnika i nie publicznie.

§ 11. Przemysłowcy, zatrudniający robotników w niedzielę przy pracach tych rodzajów, które w § 10, punkt 1, 2, 3 i 4 są wzmiankowane, obowiązani są utrzymywać wykaz, w którym odnośnie do każdej z osobna niedzieli zapisywać mają nazwiska zatrudnionych robotników, miejsce i czas ich zatrudnienia, tudzież rodzaj wykonanej pracy. Wykaz ten dawać należy do przejrzenia władzy przemysłowej i inspektorowi przemysłowemu na żądanie.

Co do prac w § 10, punkt 3 i 4 wzmiankowanych, przedsiębiorca przemysłowy jest nadto obowiązany uwiadamiać o podjęciu takowych, jeszcze przed ich rozpoczęciem władzę przemysłową. Jeżeli dopiero w niedzielę zajdzie potrzeba rozpoczęcia lub dalszego odbywania takiej pracy, uwiadomienie przesłać należy do władzy przemysłowej najpóźniej zaraz po jej ukończeniu.

Uwiadomienia te są wolne od stempla.

Oddanie uwiadomienia na c. k. pocztę uważa się za dopełnienie obowiązku uwiadomienia władzy przemysłowej.

W obu przypadkach władza przemysłowa ma sprawdzić czy zachodziły warunki ustawowe do podjęcia tych prac (§ 1 art. IV ust. powyższej).

§ 12. O ile prace w § 10 pod 1, 2 i 4 wzmiankowane nie pozwalają robotnikom uczęszczać na nabożeństwo przedobiednie, przedsiębiorcy przemysłowi obowiązani są każdemu robotnikowi przy tych pracach zatrudnionemu zostawić następnej niedzieli taki czas wolny, żeby mógł znajdować się na nabożeństwie przedobiedniem.

Jeżeli prace w § 10 pod 1, 2 i 4 oznaczone, trwają dłużej niż 3 godziny, robotnikom tym dać należy wypoczynek najmniej dwudziestoczterogodzinny bądź następnej niedzieli, bądź też — jeżeli ze względu na bieg przedsiębiorstwa jest to niemożebne — w dniu powszednim, albo po 6 godzin trwający w dwóch dniach tygodnia (§ 1 artykuł V ustawy powyższej.

§ 13. Wykroczenia przeciwko postanowieniom niniejszego

rozporządzenia karane będą według postanowień karnych ust. przem.

§ 14. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej jednocześnie z ustawą z dnia 16 stycznia 1895, Dz. u. p. Nr. 21.

§ 15. Jednocześnie tracą moc swoją rozporządzenia z d. 27 maja 1885 Dz. u. p. Nr. 83 z dnia 30 lipca 1885, Dz. u. p. Nr. 108, z dnia 21 września 1885, Dz. u. p. Nr. 143, z dnia 12 maja 1894, Dz. u. p. Nr. 85 i z dnia 21 sierp. 1894 Dz. u. p. Nr. 181.

Rozp. minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn., tudzież minist. wyznań i oświaty z dnia 11 sierpnia 1895, N. 125, Dz. u. p. którem uzupełnia się a po części zmienia rozporz. minist. z dnia 14 kwietnia 1895, Dz. u. p. N. 58 o dozwoleniu poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę.

Rozporządzenie ministeryalne z dnia 24 kwietnia 1895 Dz. u. p. Nr. 58, o dozwoleniu poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę uzupełnia się a po części zmienia w następujący sposób:

Artykuł I. W rozporządzeniu powyższem punkta 17, 19 i 22 opiewać mają jak następuje:

17. Wyrób drzewnika, tektury i papieru.

Praca niedzielna jest dozwoloną z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:

a) do czynności przy suszeniu i do nadzorowania blecharni;	Jak pod *a)* i *b)*.
b) do utrzymywania w ruchu przyrządów do tarcia drzewa, holendrów i przyrządów młyńskich (Kollergänge), jednakże dopiero od godz. 6 wieczorem w niedzielę.	Co drugą niędzielę 24 godziny.

19. Młyny zbożowe.

Praca niedzielna jest dozwoloną z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych:

a) Młynom wietrznym i pływającym: α) do nadzorowania machin, przewodów ruchu i przyrządów młynar.; β) do napełniania zbożem przyrządów młynarskich; γ) do napełniania worków mlewem; δ) do wyładowywania zboża do młyna przywiezionego i do naładowywania mąki, która z młyna ma być wywiezioną, aż do godz. 10 przed poł. *b)* Młynom urządzonym wyłącznie lub przeważnie do ruchu zapomocą siły wodnej w takiej samej rozciągłości.	Co drugą niedzielę 24 godz. jeżeli w poprzedzającym tygodniu z powodu przerw z natury przemysłu wynikających, robotnicy i tak już nie mieli najmniej 24 godzinnego wypoczynku.
Nadto młynom tym dozwolone jest: ε) rozwożenie mąki i chleba własnemi wozami w niedzielę w tych godzinach, które są wyznaczone do sprzedawania żywności, a w poniedziałek od godziny 3 z rana.	Wypoczynek 24 godz. następnej niedzieli lub w dniu powszednim albo po 6 godz. trwający w dwóch dniach tygodnia.
c) Młynom urządzonym wyłącznie lub przeważnie do ruchu zapomocą pary do robót w ustępie *a)* pod α), β) i γ) wzmiankowanych, jednakże dopiero od godziny 6 wieczorem w niedzielę.	Każdej drugiej niedzieli wypoczynek 24 godz.

22. Wyrób cukru.

Praca niedzielna jest pozwolona: *a)* w fabrykach cukru surowego: do dowozu buraków ze stogów znajdujących się w bezpośredniem sąsiedztwie fabryki w burakarni, przy dyfuzyi, saturacyi, kalcynowaniu, filtracyi, odparowywaniu, przy napełnianiu i centryfugach na boiskach cukrowych z wyłączeniem pakowania, nakoniec do ruchu suszarni skrawków;	Jak pod 4 *a)* i *b)*

b) w rafineryach cukru; do wyładowywania cukru surowego, jeżeli wskutek zaniechania tego ruch musiałby być przerwany, przy affinacyi, czynnościach rozpuszczania, filtracyi, odparowywania w składzie spodium, w napełnialni ze stacyą odśrodkowców, w suszarniach i na boiskach cukrowniczych z wyłączeniem pakowania, a natomiast z zaliczeniem odlewania cukru kostkowego;

c) przy odcukrzaniu melasu: do osmozy, do wyrobu i rozkładu sacharatów wapniowych i strontynowych i do łączącego się z temże ruchu pieców prażelnych, przyrządów destylacyjnych, chłodzących i odprowadzających.

Jak pod 4 *a)* i *b)*

Artykuł II. W § 2 rozporządzenia wyżej wspomnianego przydać należy na końcu:

49. Zaopatrywanie w wodę.

Praca niedzielna jest dozwolona z ograniczeniem do sił roboczych niezbędnie potrzebnych do utrzymania ruchu machin celem dźwigania i rozprowadzania wody.

Wypoczynek 24 godz. następnej niedzieli lub w dniu powszed. albo po 6 godz. trwający w 2 dniach tyg.

50. Przemysł muzyczny.

Praca niedzielna jest dozwolona.

Wypoczynek 24 godz. następnej niedzieli lub w dniu powszed. albo po 6 godz. trwający w 2 dniach tyg.

Artykuł III. W § 7 powyższego rozporządzenia punkta *a)* i *d)* mają opiewać następująco:

a) wiązaczy i handlarzy kwiatów naturalnych, tudzież wyrabiających kwiaty sztuczne;

d) cukierników, piekarzy ciast i marcepaników, tudzież piernikarzy.

Artykuł IV. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

Rozp. min. handlu w porozumieniu z minister. spraw wewn., tudzież ministerstwem wyznań i oświaty z dnia 10 kwietnia 1897 N. 97, Dz. u. p., którem uzupełnia się a po części zmienia rozp. minist. z dnia 24 kwietnia 1895, Dz. u. p., N. 58, w przedmiocie dozwalania poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę.

W uzupełnieniu i z częściową zmianą rozporządzenia ministeryalnego z dnia 24 kwietnia 1895, Dz. u. p., Nr. 58, w przedmiocie dozwalania poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę rozporządza co następuje:

Artykuł I. W § 2 rozporządzenia powyższego punkt 4 »Huty żelazne« litera *c)* opiewać ma jak następuje:

c) Zakłady Bessemera i Martina nie zostające w związku z wielkimi piecami, tudzież huty tyglowe stali lanej i walcownie zasilane z pudlingów i pieców szwejsowych:

Pozwala się ograniczać w niedzielę przerwę ruchu do dwunastu godzin w taki sposób, że nabijanie pieców stosownie do czasokresu zmiany szychty rozpoczynać się ma w niedzielę o godz. 12 w poł., lub o godz. 6 wieczorem Od tego czasokresu dozwolona praca niedzielna w celu dowozu surowizny do pieców szmelcowych, a stopionego materyału do konwerterów w celu dowozu nabojów do pieców Martina i do pieców tyglowych stali lanej a względnie do wygrzewaczów, w celu obsługi generatorów i miechów, nabijania pieca i prac szmelcarskich w konwerterach, piecach Martina i piecach tyglowych stali lanej, w celu spuszczania wyrobu gotowego w muszle i odwożenia go, jako też w celu odwożenia żużli na miejsca składu i nakoniec w celu utrzymania całego ruchu walcowni zasilanych z pudlingów i pieców szwejsowych.

Co drugą niedzielę 24 godzin.

Artykuł II. W § 7 powyższego rozporządzenia punkt *d)* w zmienionej osnowie i nowy punkt *h)* opiewać mają jak następuje:

d) cukierników, piekarzy ciast i marcepaników, tudzież piernikarzy, jako też sprzedawców towarów cukierniczych i piernikarskich;

h) wypiekaczy kasztanów.

Artykuł III. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie o dnia ogłoszenia.

Rozp. minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn., tudzież minist. wyznań i oświaty z dnia 4 maja 1898 N. 76, Dz. u. p., którem uzupełnia się rozp. minist. z dnia 24 kwietnia 1895 N. 58, dozwalające poszczególnym rodzajom przemysłu pracy przemysłowej w niedzielę.

W uzupełnieniu rozporządzenia ministeryalnego z dnia 24 kwietnia 1895, Dz. u. p. Nr. 58, którem poszczególnym rodzajom przemysłu dozwolono pracy przemysłowej w niedzielę rozporządza się co następuje:

Artykuł I. Na zasadzie § 1, art. VII, ustawy z dnia 16 stycznia 1895, Dz. u. p. Nr. 21, upoważnia się władze polityczne krajowe, żeby dla ruchu tych warsztatów wzorowych, które na wystawach służą przeważnie do celów instrukcyjnych, przepisały z zachowaniem wszelkich innych postanowień rzeczonej ustawy, potrzebne wyjątki od przepisu co do wypoczynku niedzielnego.

Artykuł II. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 30 kwiet. 1895 l. 35721, N. 31 Dz. u. p. o uregulowaniu spoczynku niedzielnego i świątecznego w przemyśle w myśl ustawy z dnia 16 stycz. 1895, Dz. u. p. N. 21.

W myśl art. VII i na podstawie upoważnienia danego rozporządzeniem miuisteryalnem z dnia 24 kwietnia 1895, Dz. u. p. Nr. 58, tudzież w myśl art. VIII i IX ustawy z d. 16 stycznia 1895, Dz. u. p. Nr. 21, wydaje c. k. Namiestnictwo następujące szczegółowe przepisy o spoczynku niedzielnym i świątecznym w przemyśle dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wiel. Ks. Krak.:

§ 1. Dla następujących kategoryi przemysłu praca w niedzielę jest dozwolona, a to:

1. Piekarze przy wyrobie pieczywa do godziny 10 rano, potem od 10 wieczór; przy sprzedaży pieczywa przez cały dzień.

2. Cukiernicy i piernikarze przy wyrobie towarów, które do spożycia świeżo sporządzone być muszą do 10 rano; przy sprzedaży przez cały dzień.

3. Rzeźnicy i handlarze dziczyzny wyrąb i sprzedaż dozwolone są do 10 rano.

4. Masarze i trudniący się wyrobem kiełbas przy wyrobie do 10 rano, przy sprzedaży od 7 do 10 rano i od 3 do 6 popołudniu.

5. Fryzyerzy, golarze i perukarze.

6. Mleczarnie.

7. Wiązanie i sprzedaż naturalnych kwiatów praca w niedzielę dozwolona przez cały dzień.

§ 2. Pomocnikom zatrudnionym w wymienionych w § 1 kategoryach przemysłu produkcyjnego, o ileby w niedzielę zatrudnieni byli dłużej, niż przez trzy godziny, należy pozostawić spoczynek przynajmniej 24-godzinny bądź w następną niedzielę, bądź też, jeżeli to ze względu na przedsiębiorstwo jest niemożebne, w innym dniu powszednim, albo spoczynek trwający po 6 godzin w dwóch dniach tygodnia.

§ 3. Przedsiębiorcom przemysłowym wyznania mojżeszowego, którzy zatrudniają wyłącznie tylko pomocników izraelickich i tak sami jak i wszyscy ich pomocnicy zachowują regularnie spoczynek od pracy w sobotę przez 24 godzin, dozwolona jest praca w niedzielę w przemyśle produkcyjnym z wykluczeniem jednak połączonej z tym przemysłem sprzedaży pod warunkiem, że robót swych nie będą wykonywać publicznie i że roboty te nie sprawiają większego łoskotu.

Przemysłowcy używający pomocników do takiej pracy niedzielnej, mają utrzymywać przepisane art. IV alin. 1 ust. z dnia 16 stycznia 1895, Dz. u. p., Nr. 21, wykaz zatrudnionych w niedzielę pomocników i przedłożyć go na żądanie tak władzy przemysłowej jak inspektorowi przem.

§ 4. Praca przy sprzedaży towarów w przemyśle handlowym dozwolona jest w niedzielę od 7 do 10 rano i od 3 do 6 popołudniu.

§ 5. W ostatnią niedzielę przed Bożem Narodzeniem (obydwu obrządków) tudzież w niedzielę, na którą przypada wigilia Bożego Narodzenia, praca przy sprzedaży towarów w przemyśle handlowym dozwolona jest od godziny 8 rano, do 6 wieczór.

Nadto dozwolona jest praca w tym samym wymiarze czasu we wszystkie niedziele, przez cały rok na dworcach kolejowych dla sprzedaży artykułów żywności i dzienników.

§ 6. W tych miejscowościach, w których się odbywają uroczyste odpusty, niemniej w miejscowościach, do których odbywają się wycieczki, zastrzega sobie c. k. Namiestnictwo wydanie pozwolenia na rozszerzenie czasu pracy w niedzielę dla sprzedaży pewnych przedmiotów w myśl art. IX ustawy z dnia 16 stycznia 1895, Dz. u. p. Nr. 21, w każdym poszczególnym wypadku po wysłuchaniu odnośnej gminy i właściwego stowarzyszenia przemysłowego.

Tak samo udzielać będzie c. k. Namiestnictwo specyalnych pozwoleń na rozszerzenie czasu pracy w niedzielę dla sprzedaży pewnych przedmiotów w tych miejscowościach, które liczą mniej, aniżeli 6000 mieszkańców i w których ludność okoliczna zazwyczaj w niedzielę swoje potrzeby co do zakupna towarów zaspokaja.

§ 7. Jeżeli w takiem przedsiębiorstwie handlowem pomocnikom spoczynek niedzielny od 12 godziny w południe bez przerwy aż do otwarcia handlu w dniu następnym nie może być dozwolony, należy im naprzemian pozostawić zupełnie wolną całą drugą niedzielę, a gdyby i to było niemożliwe, połowę innego dnia w tygodniu.

§ 8. Tak w niedzielę jak w inne dnie świąteczne należy pomocnikom przemysłowym z uwzględnieniem ich wyznania pozostawić czas potrzebny do uczestniczenia w przedpołudniowem nabożeństwie.

§ 9 Drzwi wchodowe do lokalów przeznaczonych do przyjmowania publiczności mają być zamknięte w tych godzinach, w których praca przy sprzedaży towarów w niedzielę nie jest dozwolona.

§ 10. Ogłoszenie niniejsze wchodzi w wykonanie równocześnie z ustawą państwową z dnia 16 stycz. 1895 Dz. u. k. Nr. 21.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 14 marca 1896, l. 17920, którem się uzupełnia obwieszczenie z dnia 30 kwiet. 1895, l. 35.721 Dz. u. k. N. 31, o uregulowaniu spoczynku niedzielnego i świątecznego w przemyśle.

Na podstawie art. III rozp. minist. z dnia 11 sierpnia 1895 Dz. u. p. Nr. 125, którym wyrób sztucznych kwiatów zaliczono do tych w § 7 rozp. minist. z dnia 24 kwietnia 1895, Dz. u. k. Nr. 58, wyszczególnionych przemysłów dla których pod względem spoczynku niedzielnego polityczna władza krajowa może ustanowić wyjątkowe przepisy c. k. Namiestnictwo uzupełnia § 1 swego obwieszczenia z dnia 30 kwietnia 1895, l. 35.721. Dz. u. k. Nr. 31, w sposób następujący:

8) »Wyrób kwiatów sztucznych praca przy sprzedaży w niedziele przypadające w dniach 31 października tudzież 1 lub 2 listopada dozwolona przez cały dzień, w inne niedziele zaś tylko w tych godzinach, w których sprzedaż towarów wogóle jest dozwolona.«

Obwieszczenie niniejsze wchodzi natychmiast w wykonanie.

Obwieszczenie z dnia 2 czerwca 1896, l. 35.367, Nr. 30, Dz. u. k. o zmianie przepisów o spoczynku niedzielnym w przemyśle masarskim dla gminy miasta Białej.

Na podstawie § 1 art. IX ustawy z dnia 16 stycz. 1895 Dz. p. p. Nr. 21 c. k. Namiestnictwo po wysłuchaniu gminy i właściwego stowarzyszenia przemysłowego zmienia zawarte w § 1 punkt 4 rozporządzenia z dnia 30 kwietnia 1895, Dz. u. k. Nr. 31, przepisy o spoczynku niedzielnym dla masarzy i trudniących się wyrobem kiełbas w obrębie gminy miasta Białej w sposób następujący:

»Praca w niedzielę dozwolona przy wyrobie do 10 przed południem, przy sprzedaży od 7 do 10 przed południem i od 6 do 8 wieczór z tem jednak ograniczeniem, że przy sprzedaży wieczornej nie wolno zatrudniać pomocników i uczniów, którzy byli zatrudnieni już przy wyrobie.«

Ogłoszenie niniejsze wchodzi natychmiast w wykonanie.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 7 czerwca 1899 l. 48.664 Nr. 65 Dz. u. k. o zmianie przepisów o spoczynku niedzielnym w przemyśle fryzyerskim dla okręgu gminy król. stoł. miasta Krakowa.

W myśl art. VII ustawy z dnia 16 stycz. 1895 Dz. u. p. Nr. 21 i na podstawie upoważnienia danego rozporządzeniem ministeryalnem z 24 kwiet. 1895, Dz. u. p. Nr. 58, tudzież w myśl art. X powołanej ustawy, c. k. Namiestnictwo zmienia dla okręgu gminy król. stoł. m. Krakowa przepisy o spoczynku niedzielnym, zawarte w § 1 obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z 20 kwiet. 1895, Dz. u. k. Nr. 31, w sposób następujący:

§ 1. Fryzyerom, golarzom i perukarzom praca w niedzielę dozwolona jest do godziny 2 po południu, a w czasie karnawałowym przez cały dzień.

§ 2. Inne przepisy powołanego obwieszczenia c. k. Namiestnictwa w szczególności postanowienia § 2 tego obwieszczenia pozostają niezmienione.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ustawą z 28 kwietnia 1890, Nr. 60 postanowiono, iż wydane dla pewnych gmin lub obszarów gminnych na zasadzie ust. z 16 stycznia 1895 Nr. 21 Dz. u. p., przepisy o spoczynku niedzielnym w przemyśle handlowym wogóle lub też w poszczególnych gałęziach tego przemysłu obowiązują także w handlu domokrążnym. Zob. rozp. minist. skarbu z 18 czerwca 1897 l. 20.399, zmieniające przepisy rozp. min. z 9 VI 1895 l. 15.489 Nr. 98 Dz. u. p. o ograniczeniu spoczynku niedzielnego w trafikach i biurach loteryjnych.

Spoczynek niedzielny przy *sprzedaży prochu:*

§ 1. Osoby sprzedające proch w lokalu, w którym prowadzą przemysł, podlegający przepisom o spoczynku niedzielnym mogą sprzedawać proch w niedzielę tylko podczas tych godzin, w czasie których wolno im wykonywać ów przemysł według ust. z 16 stycz. 1895 Nr. 21, Dz. u. p. i rozp. z 24 kwiet. 1895, Nr. 58, Dz. u. p. i każdoczesnych rozp. władz krajowych, wydawanych na res. § 1 art. VII i IX wzmiankowanej wyżej ustawy.

§ 2 Dla innych sprzedawców prochu ogranicza się czas sprzedaży w ten sposób, iż sprzedaż ta odbywać się może jedynie od 6 rano do godz. 12 w południe.

§ 3. Przekroczenia niniejszego rozporządzenia mają karać władze polityczne po myśli rozp. minister. z 30 IX 1857 Nr. 198 Dz. ust. pań.

Wydane przeciw sprzedawcy prochu orzeczenia karne należy udzielać właściwemu oddziałowi artyleryjnemu (Artillerie-Zug-Filial-depot).

§ 4. Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (Rozp. min. handlu, spraw wewn., wyznań i oświaty, skarbu i obr. kraj. wydane w porozumieniu z min. wojny z d. 18 I 1897 Nr. 26, Dz. u. p.).

Szkoły wieczorne i niedzielne.

§ **75a**). Przedsiębiorcy przemysłowi obowiązani są pozostawić pomocnikom nie mającym skończonych 18 lat czas potrzebny do tego, aby mogli uczęszczać do istniejących szkół przemysłowych wieczornych i niedzielnych, (na kursa przygotowawcze, uzupełniające dla uczniów, lub techniczne studya).

Obowiązki pomocników.

§ **76.** Pomocnicy powinni być przedsiębiorcy przemysłowemu wierni i posłuszni, okazywać mu uszanowanie, zachowywać się przyzwoicie, wytrzymywać czas według umowy lub miejscowego zwyczaju na pracę przeznaczony, poruczone im roboty jak najlepiej spełniać, stosunki przedsiębiorstwa przemysłowego zachowywać

w tajemnicy, utrzymywać zgodę z innymi pomocnikami i domownikami, obchodzić się dobrze z uczniami i dziećmi pod dozorem pomocników pracującymi. Do robót domowych, o ile nie należą do zakresu przedsiębiorstwa przemysłowego, pomocnicy nie są obowiązani, chyba, że to było zastrzeżone w umowie.

W braku odrębnej umowy oznacza się czas pracy wedle zwyczaju miejscowego (W. IV. 62/98).

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1870 N. 43 Dz. u. p., mocą której przy zniesieniu §§ 479, 480 i 481 powszechnej ustawy karnej wydają się osobne postanowienia względem zmów pomiędzy pracodawcami lub przyjmującymi pracę dla wymuszania warunków pracy i pomiędzy przemysłowcami dla podwyższenia ceny towaru ze szkodą publiczności.

Za zgodą obu Izb Rady państwa uznaję za stosowne rozporządzić co następuje:

§ 1. Postanowienia §§ 479, 480 i 481 powszechnej ustawy karnej z dnia 27 maja 1852, Dz. u. p., Nr. 117, trącą moc obowiązującą.

§ 2. Zmowy pomiędzy pracodawcami, (przemysłowcami, służbodawcami, zawiadowcami przedsiębiorstw fabrycznych, górniczych, hutniczych, rolniczych i innych, pracy wymagających), mające na celu przez wstrzymanie robót lub rozpuszczenie robotników przymusić ich do przyjęcia mniejszej płacy lub wogóle niekorzystniejszych warunków pracy; tudzież zmowy pomiędzy przyjmującymi pracę (czeladnikami, pomocnikami, sługami i wszystkimi innymi za zapłatę pracującymi) mające na celu, przez wspólne wsrzymanie pracy wymusić na pracodawcach wyższą zapłatę lub wogóle korzystniejsze warunki pracy; nakoniec wszelkie układy dla wspierania tych, którzy w wspomnionych zmowach trwają lub na szkodę tych, którzy w nich nie biorą udziału, nie mają wcale skutków prawnych.

§ 3. Kto dla doprowadzenia do skutku, rozszerzenia lub przymusowego przeprowadzenia jednej ze zmów wspomnionych w § 2, pracodawcom lub przyjmującym pracę w wykonaniu ich wolnego postanowienia dania lub przyjęcia pracy, nastraszeniem lub przemocą przeszkadza lub przeszkodzić usiłuje, jeżeli czyn jego nie podpada pod surowsze postanowienie ustawy karnej, staje się winnym przestępstwa i będzie przez sąd karany aresztem od ośmiu dni do trzech miesięcy.

§ 4. Postanowienia zawarte w §§ 2 i 3 mają być zastosowane także do zmów pomiędzy przemysłowcami w celu podwyższenia ceny towaru na szkodę publiczności.

§ 5. Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą z dniem ogłoszenia.

Wykonanie tejże porucza się minist. spraw., handlu i spr. wewnętrznych.

Wypłata. Wypowiedzenie.

§ **77.** Jeżeli co do terminu płacy pomocnikom, ani co do terminu wypowiedzenia nie zawarto innej umowy, dorozumiewać się należy, iż płaca będzie tygodniowa, a termin wypowiedzenia 14-dniowy. Pomocnicy jednak, płaceni od sztuki i robiący na akord, mają prawo dopiero wtedy wystąpić, gdy objętą robotę w porządku wykończą.

1. Zob. §§ 82, 82a i 83 ust. przem. Rozszerzenie wypadków wyliczonych w rzeczonych §§ lub usunięcie skutków z nimi połączonych, w regulaminie fabrycznym, nie jest dozwolonem. (O. 31 V 1890, l. 1817 B. 5351).

1. Przedwczesne rozwiązanie stosunku służbowego, wygaśnięcie stosunku roboczego (»samego przez się«) może zajść tylko w wypadkach, wyliczonych wyczerpująco w §§ 82, 82a, 83 ust. przem. Nie można liczby tych wypadków powiększyć w regulaminie fabrycznym. (T. A. 31 V 1890 l. 1817 B, 5351).

2. Można natomiast w regulaminie roboczym umieścić postanowienie, wykluczające termin wypowiedzenia. (M. S. W. 12 IX 1889 l. 30074).

3) Zob. art. 61 kod. handl. co do rozwiązania stosunku służbowego z kupczykami (Handlungsdiener).

4) Wywieszona w lokalu fabrycznym taryfa płacy, wtedy tylko ma służyć za podstawę wymiaru wynagrodzenia, gdy pracodawca i robotnik wyraźnie lub milcząco objawili wolę, by wypłata odbywało się wedle tej taryfy; jeśli zatem odmienne wynagrodzenie wyraźnie lub milcząco zostało ustanowione, rozstrzyga umowa, a taryfa nie ma skutku prawnego (Berno Cr. I 274/98).

2) Samo wywieszenie w pracowni porządku roboczego, o ile na tenże przy zawarciu umowy strony się nie powołały, nie wystarcza, by porządek ten przyjąć za część składową umowy o pracę. Darowane przez pracodawcę robotnikowi zaprzestanie pracy oraz krzyku i machanie pięściami wobec niego, nie stanowią przyczyny odprawienia robotnika. (Wiedeń Cr. I 682/98).

3. Przez to, że robotnik po upływie terminu wypowiedzenia bez polecenia pracowni się zjawi i służbę spełnia, nie została jeszcze umowa najmu usług odnowioną. Przy obliczeniu terminu wypowiedzenia, nie wlicza się dnia w którym ono nastąpiło. (W. sąd przem. III 495/99).

4. Wypowiedzenie nie musi być koniecznie powiedziane, uzasadniają je także czynności wedle § 863 kc. (W. sąd prz. I 935/98).

5. Umówiony 4-tygodniowy czas próby uprawnia po czasie tym do jednostronnego bezzwłocznego rozwiązania stosunku służbowego. (W. sąd przem. VI 120/99).

6. Wypowiedzenie wszystkim robotnikom pracowni ma skutek prawny tylko wobec tych, którzy byli przy tem obecni. (Bielsko sąd przem. II 46/98).

7. Chociaż robotnik przyjął kilkakrotnie 8-dniowy termin wypowiedzenia, mimo to przy ponownem wstąpieniu do pracy należy w braku odmiennej umowy przyjąć 14-dniowy termin wypowiedzenia. (Bielsko sąd przem. I 9/99).

8. Także względem robotników od sztuki obowiązuje termin wypowiedzenia. (W. sąd przem. I 999/98).

9. Przyjęty za płacą tygodniową robotnik nie może być zmuszony do pracy płatnej od sztuki. (W. sąd przem. II 253/98).

10. Dopuszczalnem jest postanowienie umowne, że rozwiązanie stosunku służbowego może nastąpić każdego czasu bez poprzedniego wypowiedzenia. (Berno sąd przem. I 36/98).

11. W razie przyjęcia robotnika tylko do pewnej oznaczonej roboty, kończy się stosunek służbowy sam przez się z chwilą dookonania pracy. (W. sąd prz. V 526/99); podobnie gdy przyjęcie nastąpiło tylko na czas choroby poprzedniego robotnika. (W. sąd prz. III 748/99).

Wypłata zarobku.

§ **78.** Przedsiębiorcy przemysłowi obowiązani są zarobek wypłacać pomocnikom w gotówce. Mogą atoli dawać robotnikom mieszkanie, opał, grunta pod uprawę, lekarstwa i pomoc lekarską, jako też narzędzia i materyał do wykonać się mających wyrobów za potrąceniem sobie wartości, o ile się przedtem co do tego umówiono przy wypłacie.

Wolno przedsiębiorcy ułożyć się z robotnikiem o dostarczenie temuż żywności lub stołowanie go na rachunek zarobku, byle cena żywności nie przekraczała kosztu przyrządzenia.

Nie wolno natomiast umawiać się, że robotnicy muszą w pewnych sklepach kupować potrzebne im rzeczy.

Prócz przedmiotów i towarów powyżej oznaczonych nie wolno przedsiębiorcom żadnych innych, a w szczególności napojów gorących dawać robotnikom na kredyt.

Nie wolno też wypłacać zarobku w gospodach lub szynkowniach.

§ **78a.** Postanowienia § 78 stosują się także i do tych robotników, którzy poza obrębem warsztatów wyrabiają dla przedsiębiorców przemysłowych całe lub pół fabrykaty, do ich przemysłu potrzebne, lub też im je sprzedają nie trudniąc się jednak sprzedażą tych towarów dla konsumentów jako przemysłem.

§ **78b.** Nadto dotyczą przepisy zawarte w §§ 78 i 78a, zarówno członkom rodziny, czeladników, pełno-

mocników, zawiadowców, dozorców i faktorów zajętych u przedsiębiorców jak i innych przemysłowców, w których interesie jaka z wzmiankowanych tu osób bierze udział bezpośredni lub pośredni.

1. Zabrania się wypłacania robotnikom ich zarobku zapomocą znaczków (bonów), będących przekazami na pewnych przemysłach (n. p. do kantyn budowlanych), od których to znaczków przedsiębiorcy, w szczególności przedsiębiorcy budowlani, właściciele cegielni, majstrowie murarscy itp. pobierają jakąś prowizyę. (Reskr. min. z 6 VI 1895 l. 8794 Müller str. 134).

2. Potrącanie z płacy celem zaspokojenia długu robotnika za środki żywności nie jest dozwolone w myśl §§ 78, 78d i 78e ust. przem. § 5 ust. z 20 IV 1873, Nr. 68 Dz. u. p., oraz art. IX l. 10 ust. wpr. do ord. egz. (Berno sąd przem. Cr. II 302/98).

3. Dopuszczalny wedle al. 2 § 78 sposób wypłaty przez pobieranie jej w naturze może być także milcząco przez to umówiony, że robotnik pobiera te naturalia od dłuższego czasu, nie żądając wypłaty w gotówce. (Berno sąd przem. Cr. II 293/98.

Umowy nieważne.

§ **78c.** Postanowienia kontraktowe i umowy przeciwne przepisom §§ 78, 78a i 78b, są nieważne.

Skutki niepłacenia pomocnikom gotówką.

§ **78d.** Pomocnicy, których należytości wbrew przepisom §§ 78, 78a i 78b, w inny sposób, a nie gotówką zaspokojone zostały, mogą zawsze jeszcze żądać, aby im należytości zapłacono gotówką, nie można im przeciwstawić zarzutu, że zamiast gotówki wzięli co innego. O ile to, co dano zamiast pieniędzy, jest jeszcze w posiadaniu odbiorcy, albo ten otrzymaną rzeczą jeszcze jest zbogacony, a w ordynacyi robotniczej (§ 88a) kary pieniężne robotników przeznaczone są na rzecz kasy chorych owego przedsiębiorstwa fabrycznego lub przemysłowego, rzecz ta lub jej wartość wpływa do kasy chorych, gdy zaś przedsiębiorca przemysłowy należy do stowarzyszenia, dostaje się ona kasie chorych stowarzyszenia, w braku stowarzyszenia dla danego przedsiębiorstwa przemysłowego, kary pieniężne dostają się funduszowi ubogich tego miejsca, w którem utrzymuje się przedsiębiorstwo przemysłowe.

Niemożność pozywania o należytości za towary kredytowane.

§ **78e.** Przedsiębiorcy przemysłowi i osoby, będące z nimi na równi, nie mogą pozywać o należytości za przedmioty lub towary, kredytowane pomocnikowi pomimo zakazu w §§ 78, 78a i 78b zawartego, ani też dochodzić ich przez policzenie lub w inny sposób bez względu, czy powstawały bezpośrednio między interesowanymi, czy zostały pośrednio nabyte. Należytości takie dostają się zakładom w § 78 wzmiankowanym, na ich cele ustawowe.

1. Por. ustawę z 29 kwiet. 1873 Nr. 68 Dz. u. p. o egzekucyi i zabezpieczeniu wierzytelności na dochodach roboczych i służbowych, której przepisy art. II. ust. wprow. do ord. egzek. utrzymał w mocy.

Legitymacya.

§ **79.** Pomocnicy winni być opatrzeni w potrzebne legitymacye, a temi są dla pomocników kupieckich świadectwa poprzednich służbodawców urzędownie uwierzytelnione, dla wszystkich zaś innych pomocników książki

robotnicze. Przemysłowcy przyjmujący pomocników bez takiej legitymacyi stają się winnymi przekroczenia ustawy przemysłowej.

Książki robotnicze.

§ 80. Książki robotnicze wydaje władza gminna miejsca pobytu kandydata, za zwrotem kosztu i bez opłaty stemplowej. Wygotowanie książek robotniczych dla młodocianych pomocników zależnem jest od pozwolenia ojca lub opiekuna, jeżeli niepodobna dostać deklaracyi tych prawnych zastępców pomocnika można ją zastąpić pozwoleniem gminy pobytu.

Utrzymywać należy dokładny wykaz wydanych książek robotniczych.

Książki robotnicze zaprowadzone ustawą przemysłową, mają począwszy od 1 maja 1860 r. znaczenie dokumentów podróżnych dla podróży *zagranicą*. W tym celu należy je zaopatrywać w każdym wypadku szczegółami przepisanemi dla paszportów a mianowicie podawać ich cel podróży i czas na jaki zachowują ważność, nadto rysopis podróżującego robotnika. Szczegóły te wypełnia władza powołana do wystawiania paszportu. Dla podróży *w obrębie monarchii* nie potrzebują robotnicy osobnego zezwolenia, a książki robotnicze służą do wykazania identyczności osoby, jeżeli władza powołana do wydawania kart legitymacyjnych opatrzy je klauzulą »ważne jako dokument legitymacyjny w obrębie cesarstwa austryackiego na przeciąg jednego roku!

Co do osób będących w wieku popisowym, należy czas ważności książki robotniczej jako dokumentu legitymacyjnego ograniczyć stosownie do § 7 ust. o uzupełnieniu armii z 9 września 1858 Nr. 167 Dz. u. p. i winna wyżej wzmiankowana władza przedtem porozumieć się z władzą miejsca przynależności dotyczącej osoby. Zarówno książki robotnicze, klauzulą tą opatrzone jak i zawierające zezwolenie na wyjazd za granicę, należy w obrębie cesarstwa austryackiego traktować na równi z dokumentami legitymacyjnymi i podróżniczymi i stosować do nich § 12 rozp. min. z 15 lut. 1859, Nr. 32, Dz. u. p.

(Rozp. min. spraw wewn. i policyi z 14 marca 1860, Nr. 66, Dz. u. p. ważne na całym obszarze państwa, z wyjątkiem pogranicza).

1. Reskr. min. z 23 paźdz. 1885 l. 36389 normuje wydawanie książek robotnikom *obcokrajowym*.

Przepisy dotyczące książek robotniczych zawarte w ustawie z 8 marca 1885 Nr. 22 Dz. u. p. i w rozp. min. z 12 maja 1885, Nr. 69, Dz. u. p. odnoszą się zarówno do pomocników przemysłowych tutejszych jak i do obcokrajowców, zatem i obcy pomocnicy, o ile nie należą do kategoryi pomocników handlowych, muszą w Austryi posiadać książkę robotniczą, którą im wedle przepisu § 80 nst. przem. winna wydać władza gminna miejsca ich pobytu.

Ponieważ według przepisów policyjnych władze polityczne i rządowa policya mogą widymaty swoje i uwagi kłaść jedynie na książeczkach robotników austryackich, przeto oczywiście nie wolno im opatrywać widmatami i klauzulami legitymacyjnymi książek robotniczych obcych poddanych.

Robotnicy cudzoziemscy posiadający książeczki robotnicze, wystawione im przez władzę państwa, do którego przynależą, zatrzymują je nadal, o ile to nie sprzeciwia się przepisom §§ 80a i 80b ust. przem. i książeczki te mają tę samą wartość co austryackie.

2. Ksi żeczki robotnicze wydane przez *włoskie* władze według przepisów tamtejszych, jeżeli zawierają rubryki wypełnione po myśli § 79 in. ustawy z 8 marca 1885 Nr. 22 Dz. u. p. podobnie jak tutejsze książeczki są dostateczną legitymacyą do wyrobienia książek robotniczych od władz austryackich. Jednakowoż nie wolno książeczek takich wydanych przez obcą władzę zaopatrywać w legitymacye i widymaty tutejszych władz politycznych i rządowo-policyjnych. (Reskr. min. z 18 marca 1897 l. 22.832).

3. Reskr. minist. z 15 czerwca 1860 l. 366 normuje wydawanie książek robotniczych dla *skazańców i więźniów*, wyznaczonych z zakładu karnego, względnie z zakładu pracy przymusowej.

§ 5 rozp. min. z 15 VI 1860 l. 18795, normującego obchodze-

nie się z osobami, opuszczającymi zakłady więzienne i pracy przymusowej przepisuje na wypadek, jeśli skazańcy ci względnie więźniowie uchodzą za zupełnie poprawionych i jeśli w czasie swego pobytu w zakładzie wyuczyli się gruntownie jakiegoś przemysłu tak, iż z pracy tegoż mogą zdobyć sobie utrzymanie nadal, aby kierownik dotyczącego zakładu stwierdziwszy uzyskaną przez dotyczącą osobę zdatność do przemysłu porozumiał się z władzą polityczną miejsca, w którem zakład się znajdnje co do wystawienia tej osobie książeczki robotniczej, w której nie należy umieszczać wzmianek o tem, że jej właściciel nauczył się przemysłu odnośnego w zakładzie karnym wzgl. poprawczym, a natomiast należy ją zaopatrzyć w legalizacyę podróżniczą i książeczkę tak wypełnioną należy przesłać przełożonemu odnośnego zakładu.

Co do kwestyi, czy § 4 powyższego rozp. min. jeszcze obecnie można stosować zauważa się:

Nie ulega wątpliwości, że instytucya książek robotniczych uległa wskutek ustawy z 15 marca 1883 Nr. 39 pewnej zmianie i nabiera odmiennego znaczenia.

Jakkolwiek atoli w zasadzie wydaje się książkę taką na podstawie świadectwa nauki, to przecież istnienie takiego świadectwa nie jest wedle ustawy koniecznym z wnioskiem uzyskania książki roboczej, gdyż osoby nie wykazujące się takiem świadectwem, jak n. p. uczniowie, robotnicy fabryczni, wyrobnicy dzienni itp. mogą mieć książki robocze.

Chociaż więc potwierdzenie zarządu zakładu karnego lub poprawczego, iż pewna osoba trudniła się podczas więzienia pewnym przemysłem nie może według dzisiejszego stanu ustawodawstwa mieć tego samego znaczenia, co przepisany ustawą dowód nabycia gruntownej znajomości przemysłu, zwłaszcza dla samoistnego tego przemysłu wykonania, to jednak z drugiej strony zauważyć należy, iż ustawa nie kładzie za warunek uzyskania książki roboczej, wykazania się świadectwem nauki, że zatem wystarczy do tego celu wyuczenie się rzemiosła w zakładzie karnym lub poprawczym.

Obecna zatem ustawa nie czyni przeszkody skazańcom lub więźniom uwolnionym albo występującym z zakładu w uzyskaniu za pośrednictwem dotyczącego zarządu książki roboczej w celu umożliwienia im utrzymania się jako robotnikom pomocniczym w danym przemyśle. Rozumie się atoli, że do takich książek robotniczych *nie* należy wpisywać potwierdzenia nauki w danym przemyśle.

4. Zob. § 9 rozp. min, obrony kraj. z 20 marca 1881 Nr. 26, zawierające przepisy wykonawcze do ustawy z 13 czerwca 1880, Nr. 70 Dz. u. p. o taksie wojskowej.

§ **80a.** Książka robotnicza zawierać ma imię i nazwisko pomocnika, miejsce i rok urodzenia, religię i stan (czy bezżenny, czy żonaty) zatrudnien e pomocnika, tudzież jego podpis, oraz podpis i pieczęć władzy, która ją wydaje, a nadto i rubryki na inne zapiski, mianowicie co do wstąpienia i wystąpienia z obowiązku.

1. Nie wolno w książce robotniczej zamieszczać uwagi, że odprawienie nastąpiło z powodu porzucenia pracy (§ 80a, 80d i 80g). Przedawnienie roszczenia o wynagrodzenie po myśli § 80g ustawy przem. zaczyna się dopiero z chwilą, kiedy robotnik dowiedział się o niedozwolonym zapisku, nie zaś z chwilą złożenia książki u władzy. Wiedeń sąd przem. IV 259/99).

§ **80b.** Książka robotnicza ma zawierać także nazwisko i mieszkanie zastępcy prawnego pomocnika i pozwolenie tego zastępcy prawnego do wejścia w stosunek pracy lub nauki, tudzież wyjaśnienie czy pomocnik uczęszczał do szkoły, a zwłaszcza jakiego nabył tam wykształcenia.

§ **80c.** Książkę robotniczą ma przedsiębiorca przemysłowy, gdy robotnik wstępuje do roboty lub na naukę wziąć w przechowanie. Przedsiębiorca przemysłowy obowiązany jest przedłożyć ją na wezwanie urzędowe, a po prawidłowem rozwiązaniu stosunku roboczego lub nauki zwrócić ją pomocnikowi, względnie jego prawnemu zastępcy.

§ **80d.** W razie prawidłowego wystąpienia pomocnika

przedsiębiorca przemysłowy wypełnić ma atramentem rubryki książki robotniczej, podpisać się i dać do potwierdzenia starszemu stowarzyszenia lub gdzie stowarzyszenia nie ma, miejscowej władzy policyjnej.

Świadectwo (§ 84) wpisać należy tylko o tyle, o ile jest dla pomocnika korzystnem.

Zapiski dotyczące świadectwa ma na żądanie pomocnika miejscowa władza policyjna uwierzytelnić bez opłat i bez stempla.

§ **80e.** Skoro w książce robotniczej braknie już miejsca do zapisywania, pomocnik otrzyma drugą dodatkową książkę robotniczą, która oznaczona będzie jako dalszy ciąg poprzedniej.

80f. Jeżeli pomocnik zgubi swoją książkę robotniczą, winien zgłosić się do władzy gminnej miejsca swego pobytu po wydanie nowej książki robotniczej za zwrotem kosztów wyrobu; a jeśli nic nie stoi na przeszkodzie, należy mu wydać nową książkę robotniczą, oznaczoną jako duplikat, w której obok powodu wydania duplikatu, zapisać należy datę wstąpienia pomocnika do ostatniego zatrudnienia i datę wystąpienia z niego.

§ **80g.** Gdyby książka robotnicza popsuła się, zginęła lub została zniszczoną u przedsiębiorcy przemysłowego, lub gdyby przedsiębiorca przemysłowy poczynił w książce robotniczej lub na niej niedozwolone zapiski albo uwagi albo gdyby przedsiębiorca przemysłowy bez prawnego powodu odmawiał wydania książki robotniczej, pomocnik może żądać od władzy gminnej miejscowej wydania nowej książki robotniczej na koszt przedsiębiorcy przemysłowego.

Przedsiębiorca przemysłowy, który wbrew swemu ustawowemu obowiązkowi książki robotniczej w czasie właściwym nie oddał, albo zaniedbał poczynić zapiski, lub poczynił zapiski i uwagi niedozwolone, obowiązany jest do wynagrodzenia szkody pomocnikowi.

To prawo do wynagrodzenia gaśnie, jeżeli go nie dochodzono w sądzie właściwym w ciągu czterech tygodni od powstania tego prawa.

§ **80h.** Kto książkę robotniczą podrabia lub fałszuje, albo pozwala świadomie wpisywać do niej fałszywe szczegóły co do swojej osoby, lub używa do wylegitymowania się cudzej książki robotniczej, lub swoją książkę robotniczą daje na taki użytek komu innemu, karany będzie według ustaw karnych.

§ **80i.** Wzór książki robotniczej, który zawierać ma odnośne przepisy ustawy niniejszej, wydadzą ministrowie handlu i spraw wewn. w osobnem rozporządzeniu.

1. W razie przerwy lub porzucenia roboty nie ma przedsiębiorca obowiązku wydania książeczki roboczej (W. sąd prz. I 414/99).

2. Pracodawca jest odpowiedzialnym za szkodę, jeśli mimo zupełnie prawidłowego rozwiązania stosunku roboczego odmawia wydania książki roboczej aż do opuszczenia przez robotnika zajmowanego przezeń mieszkania w fabryce. (Berno sąd przem. II 89/98).

3. Rubryki książki roboczej winny być przy prawidłowem wystąpieniu pomocnika wypełnione i *podpisane* przez pracodawcę, książeczka zaś sama, nawet choćby się robotnik nie upomiał, bezzwłocznie osobiście wydaną, w przeciwnym bowiem razie, odpowiada pracodawca pomocnikowi za szkodę. (Wiedeń sąd przem. I 406/98).

4. Złożenie u władzy przemysłowej książki robotnika „na akord,“ który odmówił wykonania poleconej mu roboty uwalnia pracodawcę od odszkodowania. (Wiedeń sąd przem. II 77/99).

5. Pracodawca nie może być zmuszonym do wpisania świadectwa do nowej, dopiero po wystąpieniu uzyskanej książki roboczej. (Wiedeń sąd przem. II 57/99).

1. Druk książek roboczych jest rzeczą odnośnych władz, a cenę

tych książek, która ma wynosić tyle, ile wykonanie kosztuje, ogłaszają dotyczące dzienniki ustaw krajowych. Nie wolno sprzedawać tych książeczek robotnikom drożej aniżeli one kosztują gminę. (Reskr. min. handl. 12 maja 1885 l. 12439).

2) Obecne postanowienia w szczególności przepisy o książkach roboczych, nie naruszają w niczem rozp. min. z 14 marca 1860, Nr. 66 Dz. u. p. i z 10 maja 1867, według których książki robocze zaprowadzone ustawą przemysłową, mogą ewentualnie uchodzić za legitymacyę względnie dokument podróżniczy.

Wypełnianie rubryk, przeznaczonych na opis osoby, należy do naczelnika gminy wydającego książki robotnicze. Jeżeli rubryki te naczelnik gminy wypełnia w innym aniżeli niemieckim języku, winna władza opatrująca książkę klauzulą legitymacyjną, umieścić niemiecki przekład odnośnego wpisu dla umożliwienia jak najszerszego zastosowania książki roboczej jako legitymacyi podróżniczej. Również winna władza ta uwidocznić w klauzuli wszelkie zmiany zaszłe w ciągu czasu od chwili wydania książki roboczej co do dotyczącego robotnika. (Reskr. minist. han. z dnia 12 maja 1885 l. 12439).

3. Rozp. min. z 25 maja 1886, Nr. 72 Dz. u. p., rozszerzyło przepisy ust. przem. o książkach roboczych także na robotników górniczych i dozorców kopalnianych.

4. Wolno w książkach roboczych dla robotników młodocianych na zasadzie przedłożonej metryki urodzin w rubryce »rok urodzenia« podać także miesiąc i dzień urodzenia. (Reskr. M. H. 3 VII 1891 l. 22532 ex 1889).

5. Polecenie (awantury wyprawiającemu) robotnikowi, by sobie książkę roboczą odebrał w stowarzyszeniu, nie jest odmówieniem jej wydania. (W. I 670/98).

6. Przekreślenie przygotowanego z powodu odprawienia następnie jednak z powodu przyjęcia na nowo bez przedmiotowego poświadczenia nie jest niedozwolonym zapiskiem. (Wied. sąd przem. I 730/98).

7. Żądanie, by pracodawca wydał robotnikowi nową książkę roboczą, nie jest w ustawie uzasadnionem. (W. sąd prz. I 1280/98).

Rozp. minist. handlu i spraw wewn. z dnia 12 maja 1885 N. 69, Dz. u. p., którem ustanawia się wzór książek robotniczych dla pomocników przemysłowych.

Na zasadzie postanowienia § 80 i ustawy z dnia 8 marca 1885 Dz. u. p. Nr. 22, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, minist. handlu i spraw wewn. rozporządzają co następuje:

Do układu książek robotniczych, których pomocnicy przemysłowi z wyjątkiem kupieckich, według postanowień ustawy z dnia 8 marca 1885 Dz. u. p. Nr. 22 używać mają, ustanawia się tak dla dorosłych jak i dla młodocianych pomocników, tudzież uczniów wzór pod *A* dołączony.

Książka robotnicza składa się z 40 kartek ósemkowych parafowanych, przez które nić jest przewleczona, końce zaś tejże przytwierdzone są do wewnętrznej strony twardej okładziny pieczęcią władzy gminnej książkę wydającej.

Książki robotnicze wyrabiają się nakładem urzędowym. Cena wyrobu ogłaszana będzie dla każdego królestwa i kraju w Radzie państwa reprezentowanego w jego dzienniku ustaw krajowych.

Książki robotnicze wyrobione na zasadzie ustawy przem. z dnia 20 grud. 1859 Dz. u. p. Nr. 227 będą nadal ważne dopóty, dopóki w nich jest jeszcze miejsce do zapisywania.

Rozporządzenie niniejsze nie narusza istniejących przepisów używania ich jako dokumentów do podróży i legitymacyi.

Rozporządz. niniejsze nabywa mocy jednocześnie z ust. z dnia 8 marca 1885 Dz. u. p. Nr. 22).

Rozporządz. minist. handlu i spraw wewn. z dnia 3 czerwca 1891, N. 74, Dz. u. p., którem uzupełnia się wzór książek robotniczych dla pomocników przemysłowych rozp. minist. z dnia 12 maja 1882, Dz. u. p. N. 69 przepisany.

Na zasadzie postanowienia § 80 i ustawy z dnia 8 marca 1885, Dz. u. p., Nr. 22, tyczącej się zmiany i uzupełnienia ustawy przemysłowej, zarządza się następujące uzupełnienie

wzoru książek robotniczych dla pomocników przemysłowych, przepisanego rozporz. minist. z dnia 12 maja 1885, Dz. u. p. Nr. 69.

We wzorze książek robotniczych dla pomocników przemysłowych na str. 2 w rubryce »gmina rodzinna« dodać należy w nawiasie wyrazy (i powiat administracyjny).

Swiadectwo.

§ 81. Każdy przedsiębiorca przemysłowy obowiązany jest na żądanie pomocnika, w razie prawidłowego tegoż wystąpienia ze stosunku roboczego, wydać mu świadectwo, stwierdzające rodzaj i trwanie zajęcia i określające na żądanie pomocnika także sprawowanie się jego pod względem moralnym, tudzież ocenę jego pracy.

Treść świadectwa tego należy na prośbę pomocnika wpisać do książki robotniczej i przez miejscową władzę policyjną bez opłaty i stempla uwierzytelnić.

Przedsiębiorca przemysłowy, odmawiający wydania świadectwa albo wydający świadomie pomocnikowi świadectwo niezgodne z prawdą, staje się winnym przekroczenia ustawy przemysłowej i odpowiada za szkodę, któraby z tego wynikła.

Co do uczniów zawiera § 104 dalsze przepisy.

Świadectwo wystawione osobno robotnikowi przez przedsiębiorcę przemysłowego należy opatrzyć stemplem za 15 ct. (30 hal. (Rozp. min. skarbu z 23 V 1885 l. 15861).

1. W świadectwie na żądanie robotnika wystawionem zamieścić należy rodzaj i czas prawidłowego zatrudnienia, nie zaś poszczególnych czynności. (Wiedeń sąd przem. Cr. VI 89/99).

2. Można odmówić wystawienia świadectwa służbowego, jeśli ono miałoby zgodnie z prawdą brzmieć niekorzystnie; zachowanie zaś i wyniki zatrudnienia wtedy będą niekorzystnie ocenione, jeśli one w kilku kierunkach i kilkakrotnie dawały powód do nagany, a rezultaty pracy co najmniej nie były dostateczne. (Berno sąd przem. I 46/98).

3. Niedostarczenie stempla nie uprawnia do odmówienia świadectwa. (Wiedeń sąd przem. V 555/99).

Rozwiązanie stosunku roboczego.

§ 82. Przed upływem wyraźnie lub dorozumianie umówionego czasu trwania stosunku roboczego, można pomocnika bez wypowiedzenia odprawić natychmiast w następujących wypadkach gdy:

a) podczas zawierania umowy o robotę podszedł przedsiębiorcę przemysłowego przez okazanie fałszywych lub sfałszowanych książek robotniczych lub świadectw, albo wprowadził go w błąd co do istnienia innego jednocześnie wiążącego go stosunku;

b) okaże się niezdatnym do umówionej roboty;

c) rozpije się, a ponawiane napomnienia są bezskuteczne;

d) stanie się winnym kradzieży, sprzeniewierzenia lub jakiegobądź innego czynu karygodnego, który czyni go niegodnym zaufania przedsiębiorcy przemysłowego;

e) zdradzi tajemnicę przedsiębiorstwa lub fabrykacyi, lub bez pozwolenia przedsiębiorcy przemysłowego oddaje się zajęciom pobocznym, przynoszącym uszczerbek jego pracy w przemyśle;

f) robotę nieprawnie porzucił, albo stale zaniedbuje swoje obowiązki, lub usiłuje uwieść innych pomocników lub domowników do nieposłuszeństwa, do buntowania się przeciw przedsiębiorcy przemysłowemu, do nieporządnego życia lub do czynów niemoralnych, albo prawu przeciwnych;

g) stanie się winnym ciężkiej obrazy honoru, skaleczenia lub niebezpiecznej pogróżki względem przedsiębiorcy przemysłowego lub jego domowników, albo względem innych pomocników, lub też pomimo poprzedniego ostrzegania obchodzi się nieostrożnie z ogniem i światłem;

h) jest dotknięty chorobą odrażającą, albo z własnej winy stanie się niezdatnym do pracy, lub gdy jego niezdolność do pracy lubo nie z własnej winy pochodząca, trwa dłużej niż cztery tygodnie;

i) dłużej niż dwa tygodnie przytrzymanym zostanie w areszcie.

1. Wzbranianie się pomocnika wykonania pewnej roboty, równa się bezprawnemu opuszczeniu roboty i upoważnia pracodawcę do natychmiastowego oddalenia robotnika bez wypowiedzenia. (Min. spraw wewn. z 25 II 1886 l. 1661 M.).

2. Przeciwna zobowiązaniu się pomocnika zachowania uświęconego zwyczajem miejscowym czasu pracy umyślna, choćby nawet krótki czas trwająca przerwa pracy może być poczytaną za nieprawne porzucenie pracy po myśli §§ 76 i 82 lit. f ust. przem. (Wyr. sądu przem. w Bielsku Cr. I 48/99).

3. Wedle § 82 lit. h nie wolno pomcnikowi wypowiadać w ciągu 4 pierwszych tygodni choroby (Wyr. sądu przem. Bielsko Cr. I 23/98).

4. Okoliczność, że kelner bez udzielenia urlopu porzucił na cały dzień pracę, jest po myśli § 82 f powodem natychmiastowego odprawienia. (Reichenberg sąd przem. Cr. I 135/98).

5. W wyrażeniu pracodawcy do robotnika: »jeśli się panu robota nie podoba, to może pan odejść« nie mieści się natychmiastowa. roszczenie z § 84 uzasadniająca odprawa; jest to raczej objaw woli pracodawcy, iż pozostawia on robotnikowi do wyboru, albo robotę wykończyć, albo stosunek roboczy ze swej strony rozwiązać, względnie pracę bez żądania płacy za czas wypowiedzenia porzucić. (Reichenberg sąd przem. Cr. I 55/98).

6. Oświadczenie wypowiedzenia ze strony pracodawcy musi być stanowcze i nie powinno się dopuszczać wątpliwości, w przeciwnym bowiem razie nie uzasadnia opuszczenia roboty. (Wiedeń sąd przem. Cr. III 304/98).

7. Wezwanie robotnika, by poszedł do domu i wyspał się nie jest wypowiedzeniem. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 120/98).

8. Wyrażenie: »idź pan dokąd pan chcesz« wypowiedziane do chorego pomocnika, który nie chce iść do szpitala, lecz oświadcza, że zawoła lekarza, nie mieści w sobie wypowiedzenia. (Wiedeń sąd sąd przem. Cr. III 395/99).

9. W ustawie wyliczonych przyczyn odprawienia nie można umową pomnażać; są one bowiem w § 82 taksatywnie wyszczególnione. (Wiedeń sąd przem. Cr. III 550/99 i Cr. III 888/99).

10. Właściciel fabryki, który pod wpływem groźby robotników, iż zaprzestaną pracy robotnicy przed terminem wypowiedzenia wydalać nie może; nie może z tego swego przymusowego położenia wywodzić prawa do przedwczesnego odprawienia, albowiem przymus ze strony osób trzecich wywarty nie podpada pod przyczyny wypowiedzenia w § 82 wyczerpująco wyliczone; dla tego też odprawionej robotnicy należy się odszkodowanie za czas wypowiedzania. (Berno Cr. I 218/98).

11. Oddanie książki roboczej równa się odprawieniu. (Wiedeń sąd przem. Cr. V 571/99).

12. Krótki wzrok, przytępiony słuch i niedołęstwo wywołane starością, o ile wyszły na jaw po przyjęciu palacza, są mimo dobrych świadectw egzaminowych i służbowych, powodem do odprawienia. (Berno sąd przem. II 1/98).

13. Powolność i mała wydatność pracy nie stanowią przyczyny odprawienia bez wypowiedzenia. (Wied. s. prz. Cr. V 441/99).

14. Z niedokładnego wykończenia roboty zaraz w pierwszym dniu nie można wnioskować o niezdatności pomocnika do powierzonej mu pracy. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 506/99).

15. Odprawienie robotnika jest w § 82 lit. b uzasadnionem, jeśli został przyjętym do szczególnej, wyraźnie mu wymienionej pracy, a następnie się okaże, że jest do niej zupełnie niezdatnym. (Berno sąd przem. Cr. I 140/98).

16. Zachodzi przyczyna odprawy z § 82 lit. c, jeśli robotnik wielokrotnie się upija i mimo kilkakrotnego (najmniej 2-krotnego) napomnienia, znowu pijany do pracy się stawia. Tak samo zachodzi przyczyna z § 82 lit. f, gdy robotnik nie zjawi się dni kilka

do pracy, tłómacząc się chorobą, której ani udowodnić, ani nawet uprawdopodobnić nie potrafi. (Berno sąd przem. Cr. I 103/98).

17. Przyjęcie do pracy »do pomocy« lub »prowizoryczne« jeśli czasu próby dokładnie nie oznaczono, nie narusza bynajmniej roszczenia robotnika o wynagrodzenie za czas wypowiedzenia. Natomiast przyczyna odprawienia z § 82 lit. d, zachodzi także wtedy, jeśli przestępstwo popełniono wprawdzie przed powstaniem stosunku służbowego, lecz kara nie została jeszcze odcierpiana ani przestępstwo to nie przedawniło. (Bielsko sąd przem. Cr. I 54/98).

18. Przyznane przedsiębiorcy w § 82 lit. d, prawo natychmiastowego odprawienia robotnika, który się dopuścił kradzieży, nie gaśnie wskutek zaniechania śledztwa z powodu czynnego żalu. (Berno sąd przem. Cr. II 314/98).

19. Fałszowanie zapisków w książeczce płatniczej robotnika uprawnia przedsiębiorcę do natychmiastowego odprawienia. (Wiedeń sąd przem. Cr. V 398/99).

20. Zachodzi usiłowane nakłonienie do kradzieży, jeśli stróż nocny do strzeżenia składu węgli najęty mimo zakazu swego przełożonego mówi do osób trzecich: »możecie sobie brać węgle jak dawniej,« wobec czego uzasadnionem jest bezzwłoczne odprawienie po myśli § 82 lit. d. (Berno sąd przem. Cr. I 104/98).

21. Wyłudzanie od gości wyższych cen ze strony kelnera uprawnia do odprawienia. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 966/99).

22. Właścicielowi powozów wolno natychmiast odprawić woźnicę (§ 82 lit. e), który mimo zakazu na własny rachunek się najmuje. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 966/99).

23. Dwudniowe nieusprawiedliwione świętowanie uprawnia do odprawienia natychmiastowego (Wiedeń I 1192/98); podobnie (§ 82 lit. f) częste plamienie materyi (Wied. I 1186/98); tak samo wzbranianie się pomocnika pracować w porze nocnej, do czego wedle odczytanego mu regulaminu roboczego był obowiązany. (Wied. II 235/99); również »uporczywe» zaniedbywanie obowiązków służbowych np. spóźnianie się (W. I 91/98); lub porzucenie pracy na kilka godzin przed zamknięciem wieczornem z powodu kłótni. (W. II 284/99); lub niezachowanie umówionego względnie zwyczajem uświęconego czasu pracy. (Wied. sąd przem. I 265/99).

24. Robotnika, który wzywa innych, by sobie poszukali lepszą służbę, nie można za to bez wypowiedzenia (§ 82 lit. f) odprawić. (Wied. sąd przem. III 218/99).

25. W słowach »wynoś się pan ze służby« mieści się odprawienie bez wypowiedzenia. (Bielsko sąd przem. I 38/98).

26. Ciężka obraza (§ 82 lit. g) dyrektora fabryki. (W. I 8/98); lub żony właściciela. (W. I 379/98), uprawnia tego ostatniego do odprawienia bez wypowiedzenia; podobnie pobicie majstra, gdyby mu jeszcze kiedykolwiek zarzucił złą robotę (W. sąd prz. III 78/98).

27. Choroba sprowadza przerwę, nie zaś rozwiązanie stosunku roboczego. W razie zaś rozwiązania, czy to w czasie czy po chorobie ma być w książkę roboczą wpisany jako dzień odejścia dzień prawidłowego rozwiązania stosunku pracy, a nie dzień zasłabnięcia. (Berno sąd przem. I 12/98).

§ **82a**. Przed upływem okresu kontraktowego i bez wypowiedzenia może pomocnik opuścić robotę:

a) jeżeli nie może pracować dalej bez dowodnego uszczerbku dla zdrowia;

b) jeżeli przedsiębiorca przemysłowy pobił go lub stał się winnym ciężkiej obrazy honoru względem niego lub członków jego rodziny [1]);

c) jeżeli przedsiębiorca przemysłowy lub członkowie jego rodziny usiłują nakłonić pomocnika lub członków jego rodziny do czynów niemoralnych albo prawu przeciwnych;

d) jeżeli przedsiębiorca przemysłowy zatrzymuje mu niesłusznie zapłatę umówioną, lub narusza inne istotne postanowienia kontraktowe;

e) jeżeli przedsiębiorca przemysłowy nie ma z czego lub wzbrania się pomocnikowi dać zarobek.

1. Przez członków rodziny (Angehörige) rozumieć należy analogicznie do §§ 60, 61 i 216 ust. karnej wstępnych i zstępnych krewnych i powinowatych, rodzeństwo, dzieci rodzeństwa lub bliżej

[1]) dessen Angehörige.

jeszcze spokrewnione z pomocnikiem osoby, małżonka, rodzeństwo małżonka i małżonków rodzeństwa.

1. Oprócz wypadków natychmiastowego rozwiązania stosunku roboczego określonych w §§ 82 i 82a) nie można w regulaminie roboczym przepisu tego stosować do innych wypadków. (Rozp. min. z 13 IX 1889 l. 26074).

2. Prawa przepisanego w §§ 82 i 82a) co do natychmiastowego rozwiązania stosunku robotniczego nie można z góry się zrzekać. (M. H. 13 IX 1889 l. 36074).

3. Regulamin służbowy nie może powiększać liczby wypadków, w którychby stosunek służbowy ustawał »sam przez się.« Wypadki te wyliczone są w ustawie w sposób wyczerpujący. (T. A. 31 V 1890 l. 1817 B. 5351).

4) Robotnik nie chcący wykonać pewnej roboty, dopuszcza się bezprawnego porzucenia roboty, wobec czego pracodawca ma prawo wydalić go natychmiast bez wypowiedzenia. (M. S. W. 25 II 1886 l. 1661).

5. W razie natychmiastowego rozwiązania stosunku służbowego z powodu *obustronnych* obraz czci (§ 82 lit. g, i § 82a lit. b), przysługuje pomocnikowi tylko połowa pracy za czas terminu wypowiedzenia. (Wied. sąd przem. Cr. I 302/99).

6. Pracodawca, który wypowiadającemu robotnikowi nie pozwala pracować i każe mu się oddalić, jest obowiązanym po myśli § 82a lit. d wypłacić mu jego zasługę. (W. sąd przem. Cr. I 592/98).

7. Nie jest zatrzymywaniem umówionej zapłaty, jeśli pracodawca odmawia względnie wstrzymuje zapłatę części dyet przez robotnika w wysokości niewymówionej wymaganych. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 753/98).

8) Dłuższa zwłoka w wypłacie zasługi jest powodem rozwiązania stosunku służbowego bez wypowiedzenia po myśli §§ 82 lit. d i 84 ust. przem. (Wied. sąd przem. Cr. II 254/98).

9. Od sztuki płatny robotnik, który się zgodził na zaprzestanie roboty, nie może następnie domagać się z tego powodu wynagrodzenia za termin wypowiedzenia. (Wiedeń sąd przem. Cr. II 262/99).

10. Robotnik który dla braku roboty zgodził się na przerwę, następnie po dłuższem czekaniu bezskutecznie domaga się zatrudnienia, ma prawo bez wypowiedzenia wystąpić i domagać się płacy za czas wypowiedzenia, wedle § 82a lit. e za czas przerwy (Aussetzen der Arbeit) nie należy mu się wynagrodzenie, bo to przysługuje mu tylko za czas rzeczywistej pracy. (Berno sąd przem. Cr. I 116/98i II 109/98).

11. Dwu do trzechdniowa przerwa w pracy z powodu koniecznych napraw w fabryce nie jest dla robotnika powodem rozwiązania stosunku służbowego i żądania wynagrodzenia za czas wypowiedzenia. (Bielsko sąd przem. Cr. I 59/98).

§ 83. Z ustaniem przedsiębiorstwa przemysłowego lub ze śmiercią pomocnika kończy się sam przez się stosunek roboczy.

Jednakowoż w razie przedwczesnego oddalenia pomocnika, czy to wskutek dobrowolnego zaniechania przemysłu, czyli też z winy przedsiębiorcy przemysłowego, lub wskutek wydarzonego mu przypadku, ma pomocnik prawo do wynagrodzenia szkody za niedotrzymanie terminu wypowiedzenia.

1. Choćby nawet przypadek, zwinięcie przedsiębiorstwa powodujący, miał być poczytany za wyższą siłę, mimo to należy się pomocnikowi odszkodowanie za niezachowanie terminu wypowiedzenia. (Wyrok sądu przem. w Bielsku Cr. II 48/99).

§ 84. Jeżeli przedsiębiorca przemysłowy oddali pomocnika przedwcześnie bez takiej przyczyny, której ustawa dopuszcza (§§ 84 i 101) albo z własnej winy daje mu powód do przedwczesnego rozwiązania umowy roboczej (§ 82a), obowiązany jest wynagrodzić pomocnikowi zarobek i wszystkie inne umówione użytki za cały okres wypowiedzenia, a względnie za pozostałą część tegoż okresu.

1. Jeśli robotnik przy odprawieniu go zalegającą wypłatę przyjmuje, nie podnosząc zarazem roszczeń z tytułu umówionego wypowiedzenia, względnie wynagrodzenia za termin wypowiedzenia, nie można stąd wnosić na zrzeczenie się tego po myśli § 88 przysługującego mu roszczenia. Przyjęcie »robotnika na próbę« wymaga

wyraźnego oświadczenia tej okoliczności robotnikowi oraz oznaczenia czasu trwania tej próby (Reichenberg (Liberc) sąd przem. Cr I 152/98).

2. Słowa: »za 14 dni nie będzie roboty, chyba że się coś trafi« nie mieszczą w sobie wypowiedzenia. Okoliczność, że robotnik bez zarzutu książkę roboczą przyjmuje, nie pozbawia go roszczenia o odszkodowanie za termin wypowiedzenia (§ 77, 84 ust. przem. i § 869, 863 k. c. (Bielsko sąd prz. Cr I 6/98).

3. W razie zgodnego rozwiązania stosunku roboczego przysługuje robotnikowi roszczenie o wynagrodzenie za termin wypowiedzenie (Wiedeń sąd przem. Cr I 43/99).

4. Płatniczym należy odszkodowanie za »napitki« jako wymienione w § 84 umówione użytki (Wiedeń sąd prz. Cr III 128/99).

5. Jeżeli wedle porządku roboczego wypowiadać można tylko w pewnym stałym dniu w tygodniu, przysługuje wynagrodzenie od dnia wystąpienia aż do owego w porządku roboczym ustanowionego dnia stałego a odtąd znów aż do upływu terminu wypowiedzenia (Berno sąd przem. Cr I 116—7/98).

6. Wypowiedziane przez dozorcę do robotników odpoczywających i przy piecu się grzejących słowa: »jeśli nie chcecie pracować, to w sobotę dostaniecie książki robocze« nie mieszczą w sobie wypowiedzenia (Berno sąd przem. Cr II 272/98).

7. Przyjęcie pomocnika przez przedsiębiorcę za pomocą słów: »dobrze więc, sprobujemy z panem, proszę jutro wstąpić do służby« należy uważać za bezwarunkowe a nie za przyjęcie na próbę lub celem wyręczenia, dlatego odprawienie go bez przyczyny i bez wypowiedzenia zobowiązuje przedsiębiorcę do odszkodowania, które się rozciąga także na świadczenie w naturze (mieszkania) (Berno sąd przem. Cr I 264/98).

8. Dziennie płatny murarz, którego bez prawnej przyczyny zaraz rano lub w ciągu dnia się odprawia, ma prawo domagać się pełnej płacy dziennej, chociażby nawet wypowiedzenie umową wykluczono (Berno sąd przem. Cr II 302/98).

Wystąpienie przed czasem.

§ 85. Jeżeli pomocnik bez takiej przyczyny, której ustawa dopuszcza (§§ 82a i 140) odejdzie przedwcześnie

od przedsiębiorcy przemysłowego, staje się winnym przekroczenia ustawy przemysłowej i ma być według jej postanowień ukaranym. Nadto przedsiębiorca przemysłowy ma prawo zniewolić pomocnika za pośrednictwem władzy, aby na czas jeszcze nie dopełniony powrócił do roboty i żądać wynagrodzenia poniesionej straty.

1) Zob. ustawę z 7 kwietnia 1880 Nr. 43 Dz. u. p. przytoczoną przy § 76.

2) Zob. reskr. min. z 7 grud. 1893 l. 37872 normujący statystyczne wykazy strejków i bastówek, które prowadzić ma władza polityczna.

§ 86. Przedsiębiorca przemysłowy, który przyjmuje do roboty pomocnika, pomimo, że mu wiadomem jest, iż tenże nieprawnie zerwał stosunek z poprzednim pracodawcą lub zatrzymujący takiego pomocnika w robocie po dowiedzeniu się o tem nieprawnem rozwiązaniu stosunku staje się winnym przekroczenia ustawy przemysłowej i odpowiada razem z pomocnikiem poprzedniemu pracodawcy za stratę z samowolnego wystąpienia pomocnika wynikłą.

Toż samo stosuje się także do przedsiębiorcy przemysłowego, który namówił pomocnika do złamania kontraktu z pracodawcą.

Poprzedniemu pracodawcy służy nadto prawo żądania aby pomocnik, który samowolnie wystąpił, wrócił do niego do roboty na czas jeszcze nie dopełniony.

§§ 87—87c traktujące o sporach wynikłych ze stosunku płacy i nauki przestały obowiązywać z dniem 1 lipca 1898 na zasadzie postanowienia zawartego w § 39 ustawy z 27 listopada 1896 Nr. 218 Dz. u. p. »o zaprowadzeniu sądów przemysłowych« (Zob. w dodatku).

Wykaz robotników.

§ 88. W każdem przedsiębiorstwie przemysłowem należy utrzymywać i organom rządowym na każde żądanie okazywać wykaz wszystkich pomocników w formie księgi zawierającej ich imiona i nazwiska, wiek, gminę przynależności, gminę, która wydała książkę robotniczą, datę wstąpienia do przedsiębiorstwa przemysłowego, u którego pomocnik pracował, rodzaj zatrudnienia w przemyśle, kasę chorych, do której pomocnik należy i datę wystąpienia z przedsiębiorstwa przemysłowego.

Policyjnych przepisów meldunkowych ustawa niniejsza nie narusza.

Porządek roboczy.

§ 88a. W fabrykach i w tych przedsiębiorstwach przemysłowych, w których więcej niż 20 robotników we wspólnych lokalach pracuje, musi w tychże lokalach być wywieszonym porządek roboczy, przez przedsiębiorcę przemysłowego podpisany, który wszystkim pomocnikom do roboty wstępującym ma być odczytany i który obok daty odkąd zaczął obowiązywać ma zawierać postanowienia:

a) o rozróżnianych kategoryach robotniczych, jakoteż o sposobie zatrudnienia kobiet i młodocianych pomocników;

b) w jaki sposób pomocnicy młodociani pobierają przepisaną naukę szkolną;

c) o dniach roboczych, początku i końcu czasu pracy i przerwach w robocie;

d) kiedy następuje obrachunek i wypłaca się zasługi

e) o prawach i obowiązkach dozorców;

f) o obchodzeniu się z robotnikami w razie choroby lub wypadku;

g) o karach umownych za przekroczenia porządku roboczego i ich użyciu, jakoteż o wszelkiem innem potrącaniu;

h) o terminach wypowiedzenia i przypadkach, w których natychmiast można rozwiązać stosunek roboczy.

Porządek roboczy należy najpóźniej na ośm dni przed wywieszeniem go w warsztatach przedłożyć w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach władzy przemysłowej, która, jeżeli w porządku roboczym nie znajdzie nic przeciwnego ustawie, jeden egzemplarz opatrzy swojem zatwierdzeniem, a drugi zwróci przedsiębiorcy przemysłowemu.

Wzór regulaminu roboczego wydało ministerstwo handlu 10 1897 l. 46.318 (zamieszczony w Weigelsperga »Compendium« dod. VIII str. 100 i nast.).

1) Oznajmienie porządku roboczego jest istotnym wymogiem jego skuteczności prawnej względem robotnika. Oświadczenie pracodawcy względnie jego pełnomocnika do robotnika, »że niema dla niego roboty, by sobie jej gdzieindziej poszukał« równa się natychmiastowemu odprawieniu (Reichenberg, sąd przem. Cr I 44/98).

2) Okoliczność, iż porządek roboczy w czasie wstąpienia robotnika był zdjęty, mimo iż zwyczajnie w pracowni wisiał, jest obojętna, jeśli tylko robotnik przy objęciu służby potwierdził swym podpisem, iż porządek ten czytał (Reichenberg, sąd przem. Cr I 113/98).

3) Wobec wymaganego w § 88a oznajmienia porządku roboczego jest obojętnem, czy robotnik o spornem postanowieniu porządkiem tym objętem rzeczywiście wiedział. Jeśli odprawiono robotnika bez zachowania terminu wypowiedzenia, nie można go następnie zmuszać, by w czasie tego terminu napowrót pracę podjął (Reichenberg Cr I 11/99).

4) Wykluczenie wypowiedzenia w znanym robotnikowi co do swej treści i przezeń podpisanym porządku roboczym uprawnia przedsiębiorcę do natychmiastowej odprawy (Wiedeń, sąd przem. Cr I 1039/98).

5) Nieznajomością języka, w jakim jest ułożony porządek roboczy, robotnikowi przy objęciu służby wręczony, tłomaczyć się tenże nie może (Wiedeń, sąd przem. Cr IV 28/99).

Kasa chorych.

§ **89.** Ci przedsiębiorcy przemysłowi, który nie należą do żadnego stowarzyszenia, obowiązani są za przyczynieniem się pomocników wkładkami albo utworzyć w swoim zakładzie osobną kasę chorych albo też przystąpić do kasy już istniejącej.

1) Zabezpieczenie robotników na wypadek choroby normują ustawy z 30 marca 1888 Nr. 33 Dz. u. p. 1 i 4 kwietnia 1889 Nr. 39 Dz. u. p. Według § 51 pierwszej z tych ustaw podlegają przepisom jej także kasy chorych urządzone po myśli § 85 ust. przem. z 20 grudnia 1859 jak i z § 89 ust. z 8 marca 1855 Nr. 22 Dz. u. p.

2) Wzór statutu kasy chorych korporacyjnej zob. przy § 126 ust. przem.

Kary umowne.

§ **90.** Pieniężne kary umowne, którym pomocnicy podlegają za przekroczenia porządku roboczego, jakoteż ich użycie, zapisywać należy w wykazie, dostępnym władzy i pomocnikom, a który ma być przedkładanym władzy przemysłowej, gdyby który z robotników czuł się pokrzywdzonym ściągnięciem od niego lub użyciem pieniężnej kary umownej.

Zastępcy przedsiębiorców przemysłowych.

§ **91.** Co w tym dziale powiedziano o przedsiębiorcach przemysłowych jako pracodawcach lub majstrach,

stosuje się także do ich zastępców, o ile niektóre postanowienia z istoty rzeczy nie dotyczą wyłącznie osoby przedsiębiorcy przemysłowego.

Pomocnicy kupieccy.

§ **92.** Do pomocników kupieckich, uczniów kupieckich i posługaczy kupieckich postanowienia niniejszego rozdziału stosowane będą, tylko o tyle, o ile kodeks handlowy nie przepisuje czego innego.

1) Odnośne postanowienia kodeksu handlowego brzmią jak następuje:

Art. 57. Naturę posług i prawa pomocników handlowych (kupczyków, uczniów handlowych) do płacy i utrzymania określa w braku umowy zwyczaj miejscowy lub uznanie sądu, który w razie potrzeby zasięgnie przed orzeczeniem zdania znawców.

Art. 58. Pomocnik handlowy nie jest upoważnionym do przedsiębrania czynności prawnych w imieniu i na rachunek pryncypała.

Wszelako jeśli pryncypał daje mu zlecenie do czynności prawnych w swem przedsiębiorstwie handlowem, przepisy o pełnomocnikach handlowych mnją zastosowanie.

Art. 59. Pomocnik handlowy nie powinien bez zezwolenia pryncypała robić interesów handlowych na własny ani cudzy rachunek. W tej mierze stosowane będą przepisy (art. 56) obowiązujące prokurantów i pełnomocników handlowych.

Art. 60. Pomocnik handlowy, który doznawszy bez swej winy nieszczęścia, nie może przez jakiś czas pełnić służby, nie traci przez to prawa do płacy i utrzymania. Prawo do takiej względności służy mu jednak tylko na przeciąg sześciu tygodni.

Art. 61. Stosunek służbowy między pryncypałem a kupczykiem może każda ze stron zakończyć z upływem każdego kwartału kalendarzowego za poprzedniem sześciotygodniowem wypowiedzeniem. Jeżeli się umówiono o krótszy lub dłuższy termin wypowiedzenia, umowy trzymać się należy.

Co do uczniów handlowych czas trwania nauki oceniać należy

według odnośnej umowy, w braku zaś postanowień umowczych według rozporządzeń miejscowych lub miejscowego zwyczaju.

Art. 62. Z ważnych przyczyn może każda strona żądać rozwiązania kontraktu służbowego przed czasem oznaczonym (art. 61).

Ocenienie ważności przyczyn zostawia się uznaniu sędziego.

Art. 63. W szczególności można orzec przeciw pryncypałowi rozwiązania stosunku służbowego, gdy tenże odmawia płacy lub należącego się utrzymania, albo gdy się dopuszcza przeciw pomocnikowi handlowemu czynnych znieważeń lub ciężkich obrażeń czci.

Art. 64. Przeciw pomocnikowi hadlowemu rozwiązania stosunku służbowego może być orzeczonem w szczególności:

1) gdy jest niewiernym w służbie lub nadużywa zaufania;

2) gdy bez pozwolenia pryncypała robi interesa handlowe na własny rachunek trzeciego;

3) gdy odmawia swych posług lub bez przeszkody prawnej zaniedbuje ich przez taki przeciąg czasu, który według zachodzących okoliczności przedstawia się jako znaczny;

4) gdy dla ciągłej choroby lub chorowitości lub skutkiem dłuższego uwięzienia lub dłuższej nieobecności nie może pełnić obowiązków służby;

5) gdy dopuszcza się przeciw pryncypałowi czynnych znieważeń lub znaczniejszych obrażeń honoru;

6) gdy prowadzi życie niemoralne.

Art. 65. Co do osób, pełniących w handlu posługi czeladne pozostają w mocy przepisy obowiązujące służbę czeladną.

1) Ustawa nie zabrania pomocnikom handlowym korzystać z przepisów artykułu 60 kod. handl. pomimo, że podnoszą roszczenia do korporacyjnej kasy chorych według § 121 noweli przemysłowej z 15 marca 1883 Nr. 39 Dz. u. p. Wolno zatem pomocnikom handlowym w obu kierunkach dochodzić swoich pretensyi (M. H. 5 VII 1886 l. 25238).

2) Podróżujący fabrykanta sukna ma być co do wypowiedzenia wedle postanowień 6 tytułu 1 księgi ustawy handlowej traktowany, roszczenie o płacę, odbytą w czasie terminu, przysługuje mu tylko wtedy, gdy podczas tego terminu spełniał swe obowiązki umowne (Bielsko, sąd przeem. Cr II 4/98).

2. Przepisy dodatkowe.

A) Dla pomocników młodocianych i dla kobiet.

§ **93.** Przez pomocników młodocianych rozumie ustawa niniejsza pomocników aż do skończonego 16 roku życia.

Ograniczenia w zatrudnieniu pomocników młodocianych i kobiet.

§ **94.** Dzieci, które nie ukończyły jeszcze lat 12 nie wolno używać do regularnych zajęć przemysłowych.

Pomocników młodocianych między skończonym 12 a skończonym 14 rokiem wolno używać do regularnych zajęć przemysłowych, o ile praca taka nie szkodzi ich zdrowiu i nie tamuje fizycznego rozwoju a zarazem nie stoi na przeszkodzie dopełnieniu prawnego obowiązku uczęszczania do szkoły.

Praca tych młodocianych pomocników nie może jednak trwać dłużej niż ośm godzin dziennie.

Zresztą może minister handlu w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych oznaczy osobnem rozporządzeniem niebezpieczne lub szkodliwe zdrowiu czynności, do których albo wcale nie wolno używać pomocników młodocianych i kobiet, albo tylko warunkowo.

Położnic wolno używać do regularnych zajęć przemysłowych dopiero po upływie czterech tygodni po połogu.

Praca nocna.

§ **95.** Pomocników młodocianych w porze nocnej, to jest w czasie pomiędzy ósmą godziną wieczór a piątą

zrana, nie wolno używać do regularnych zajęć przemysłowych.

Minister handlu atoli może w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych uregulować powyższe granice pracy nocnej osobnem rozporządzeniem w sposób odpowiedni dla pewnych rodzajów przemysłu z uwzględnieniem stosunków klimatycznych i innych ważnych okoliczności lub wogóle pozwolić, aby pomocnicy młodociani pracowali w nocy.

Rozp. min. handlu z 27 maja 1885, Nr. 84 Dz. u. p., wydane w porozumieniu z min. spraw wewn., którem na zasadzie § 95 ustawy z 8 marca 1885 (Dz. u. p. Nr. 22) dozwala się używania młodocianych pomocników w pewnych rodzajach przemysłu do pracy nocnej.

Na zasadzie § 95 ustawy z dnia 8 marca 1885 (Dz. u. p. Nr. 22) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, wydają się następujące postanowienia w przedmiocie pracy nocnej młodocianych pomocników w pewnych rodzajach przemysłu.

§ 1. 1) *Przemysł wyrobu kos:* Młodocianych pomocników płci męskiej, których zadaniem jest pomaganie robotnikom ogniowym, o ile praca ta odbywa się w fabrykach kos w godzinach nocnych lub w pierwszych godzinach porannych pod warunkiem zmieniania ich w okresach pracy dziennej a nocnej.

2) *Zakłady do rozmotywania jedwabiu:* O ile w przędzalniach jedwabiu ze względu na stosunki klimatu, praca rozpoczyna się w czerwcu i lipcu przed 5 godziną zrana i kończy po 8 godzinie wieczór a za to w godzinach południowych wyznaczony jest odpowiedni dłuższy wypoczynek, wolno także młodocianych pomocników zatrudniać w godzinach pracy przypadających w okresie czasu nocnego, pod warunkiem nieprzekraczania najdłuższego okresu pracy ustawą na dobę wyznaczonego.

3) *Przemysł gospodni i szynkarski:* Młodocianych robotników płci męskiej, pełniących obowiązki kelnerów i t. p.

wolno zatrudniać także od 8 godziny wieczór, nadłużej aż do 12 godziny w nocy.

§ 2. Wykroczenia przeciwko postanowieniom niniejszego rozporządzenia karane będą według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z ustawą z dnia 8 marca 1885 (Dz. u. p. Nr. 22).

Rozp. min. handlu w porozumieniu z min. spraw wewn. z 17 czerwca 1898, N. 103 Dz. u. p., którem na zasadzie § 95 ustawy przemysłowej (ustawa z 8 marca 1885, Dz. u. p. N. 22), dozwala się używać w przemyśle piekarskim pomocników młodocianych do pracy nocnej.

Na zasadzie § 95 ustawy przemysłowej (ustawa z dnia 8 marca 1885, Dz. u. p. Nr. 22), rozporządza się, że w § 1 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27 maja 1885, Dz. u. p. Nr. 84, dodane być ma po punkcie 3 następujące postanowienie:

4) *Przemysł piekarski:* W takich piekarniach białego pieczywa, które białe pieczywo wyrabiają tylko raz na dobę, to jest w ciągu 24 godzin, wolno pomocników młodocianych płci męskiej zatrudnić jako uczniów przy pracy stołowej w czasie między 8 godziną wieczorem a 5 godziną zrana, najdłużej przez cztery godziny ciągiem.

Przedsiębiorcy przemysłowi obowiązani są podać w porządku pracy godziny, w ciągu których ci pomocnicy mają być zatrudniani a względnie wywiesić odpowiedni napis w stosownem miejscu pracowni.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Utrzymywanie wykazu młodocianych robotników.

§ **96.** Przedsiębiorcy przemysłowi, zatrudniający młodocianych pomocników, winni utrzymywać wykaz tychże, który ma zawierać nazwiska, wiek, miejsce zamieszkania ich rodziców lub opiekunów, tudzież datę wstępienia i wystąpienia.

Wykaz ten należy władzy przemysłowej na żądanie przedłożyć.

B) Dla pomocników w przedsiębiorstwach fabrycznych.

§ **96a.** W przedsiębiorstwach przemysłowych prowadzonych fabrycznie, praca pomocników przemysłowych, nie licząc przestanków trwać ma co najwięcej 11 godzin na dobę.

Minister handlu może jednakże w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i po wysłuchaniu Izb handlowo-przemysłowych osobnem rozporządzeniem oznaczyć rodzajem przemysłu, w których ze względu na ich udowodnione szczególne potrzeby ma być dozwolone przedłużenie okresu pracy dziennej o jedną godzinę, spis zaś tych przemysłów należy co trzy lata poddawać rewizyi.

Nadto może minister handlu w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych w owych rodzajach przedsiębiorstw przemysłowych, którym w myśl ustępu 3 § 75 i ustępu 4 § 96b, dozwolono wykonywać ich bez przerwy, tak urządzić czas pracy, jak tego wymaga peryodyczna zmiana robotników.

Jeżeli zdarzenia żywiołowe lub nieszczęśliwe wypadki przerwały fabrykacyę regularną, albo jeżeli zaszła potrzeba zwiększenia pracy, władza przemysłowa pierwszej instancyi może poszczególnym przedsiębiorstwom przemysłowym zezwolić na chwilowe przedłużenie czasu pracy, jednak najdłużej na przeciąg trzech tygodni i zezwolić na dłuższy przeciąg czasu, zależy od krajowej władzy politycznej.

W razie naglącej konieczności wolno robotę najdłużej przez trzy dni w miesiącu przedłużyć za samem uwiadomieniem władzy przemysłowej pierwszej instancyi.

Postanowienia powyższe nie stosują się do robót, które jako pomocnicze właściwą fabrykacyą koniecznie wyprzedzać lub po niej nastąpić muszą (palenie pod kotłem, oświetlenie, czyszczenie), o ile robót tych nie pełnią młodociani pomocnicy.

Za godziny dodatkowe należy się osobna zapłata.

1) Nadczas (überstunden) pracy w przemysłach fabrycznych ma być osobno nagradzany i to nawet wtedy, gdy się dopuszczono przez to przekroczenia ustawy o trwaniu dziennej pracy lub o spoczynku niedzielnym. W braku odrębnej umowy należy rozstrzygnąć wolę stron, czy w wypłacie mieści się zarazem wynagrodzenie za nadczas (Berno Cr I 153/98).

2) Przyjęty z płacą tygodniową pisarz budowlany niema prawa żądać szczególnego wynagrodzenia za czas pracy po spoczynku wińczornym (Feierabend) na budowie, skoro praca jego dzienna nie została ani umownie ani wedle zwyczaju miejscowego na godziny ustanowioną (§ 76). Przyrzeczona mu na przypadek zadowalniających wyników dopłata może być dochodzona po myśli §§ 897, 941 i 1152 k. c. i § 72 ust. przem. tylko w razie ziszczenia się owego warunku (Berno Cr II 175/98).

3) O nadczasie może być w przedsiębiorstwach fabrycznych tylko wtedy mowa, gdy tamże ustanowiony jest maksymalny czas pracy, za powtarzającą się regularnie pracę w godzinach nadczasowych nie należy się osobne wynagrodzenie (Wiedeń Cr VI 344/99).

§ **96b.** Dzieci, które nie skończyły jeszcze lat 14, nie wolno używać do regularnych zajęć przemysłowych w przedsiębiorstwach, prowadzonych fabrycznie.

Pomocników młodocianych pomiędzy skończonym 14, a skończonym 16 rokiem wolno używać tylko do lżejszych robót, które nie szkodzą zdrowiu tych pomocników i nie tamują ich fizycznego rozwoju.

Oprócz pomocników młodocianych nie wolno w ogól-

ności używać kobiet do pracy nocnej (§ 95) w przedsiębiorstwach przemysłowych, prowadzonych fabrycznie.

Minister handlu może atoli w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i po wysłuchaniu Izb handlowo-przemysłowych prowadzonych fabrycznie, w których przerwa ruchu ze względu na istotę tegoż jest szkodliwą, lub w których ze względu na chwilowe potrzeby odnośnych gałęzi przemysłu robota szychtowa jest konieczną i których z tych powodów wolno używać do pracy nocnej pomocników młodocianych między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiet w ogólności. Łączny jednakże czas pracy tych osób nie może przenosić na dobę ustawowego okresu pracy (§ 96a ustęp 1).

Rozp. min. handlu z 27 maja 1885, N. 86 Dz. u. p., wydane w porozumieniu z min. spraw wewn., którem na zasadzie § 96b ustawy z 8 marca 1885 (Dz. u. p. N. 88) oznacza się rodzaje przedsiębiorstw przemysłowych fabrycznie prowadzonych, w których wolno używać do pracy nocnej pomocników młodocianych między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiet w ogólności.

Na zasadzie § 96*b)* ustawy z dnia 8 marca 1885 (Dz. u. p. Nr. 22) zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową, wydają się następujące postanowienia:

§ 1. W następujących rodzajach przemysłu fabrycznie prowadzonych wolno używać do pracy nocnej pomocników młodocianych pomiędzy skończonym 14 a skończonym 16 rokiem a względnie kobiet:

1. W hutach żelaznych wolno używać także do pracy nocnej pomocników młodocianych płci męskiej między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, którzy w gałęziach fabrykacyi odbywającej się z regularną zmianą robotników (wielkie piece, piece koksowe, walcownie) są zatrudniani

przy formowaniu żelaza, smarowaniu, spuszczaniu opławków i t. p.

2. W hutach szklanych wolno używać także do pracy nocnej pomocników młodocianych płci męskiej pomiędzy skończonym 14 skończonym 16 rokiem do otwierania i zamykania formy, w którą szkło bywa wpuszczane, tudzież do odnoszenia wydętego towaru do chłodnic i do tym podobnych lekkich robót pomocniczych.

3. Przy oczyszczaniu pierza pościelowego i apreturze wolno używać do nocnej pracy kobiet, które skończyły rok 16 życia.

4. Przy fabrykacyi koronek machinowych wolno używać także w nocy kobiet, które skończyły 16 rok życia do osadzenia cewek (bobins) w zaciągu (cariage), rozumie się ze zmianą kolejną pracy dziennej i nocnej.

5) Przy fabrykacyi fezów wolno zatrudniać kobiety, które skończyły rok 16 życia, najpóźniej do godziny 10 wieczór, pod warunkiem, że nie będzie przekraczany dzienny okres pracy, jedenaście godzin wynoszący.

6) Przy fabrykacyi papieru i półmiazgi wolno zatrudniać w nocy pomocników młodocianych między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiety w ogólności, o ile mają zajęcie przy nieustającej fabrykacyi.

7) Przy fabrykacyi cukru (fabryki cukru surowego i rafinerye) wolno używać do pracy nocnej pomocników młodocianych między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiet, o ile mają zajęcie przy nieustającej fabrykacyi.

8. Przy fabrykacyi konserw wolno używać do pracy nocnej pomocników młodocianych między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem i kobiet czasowo, o ile czynności, które załatwiają, nie dadzą się odłożyć, ponieważ materyały mogłyby się zepsuć.

§ 2. W następujących gałęziach przemysłu tkackiego, gdy przemysł wykonywany jest fabrycznie, jako to w przędzalniach jedwabiu i odpadków jedwabiu, przędzalniach wełnianych i bawełnianych (także odpadków bawełny) i prze-

dzalniach lnianych, przy kręceniu nici, apreturze towarów wełnianych, dozwala się na przeciąg roku używać do pracy nocnej także i nadal młodocianych pomocników pomiędzy skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiety, o ile praca nocna dwuokresowa w odnośnych fabrykach a względnie zatrudnianie wzmiankowanych kategoryj robotników przy pewnych robotach w nocy byłoby jeszcze potrzebne w niektórych przypadkach.

§ 3. przypadkach. w których na zasadzie § 96 *a)*, ustępu 4 i 5, przerzeczonej ustawy, okres pracy ma być na pewien czas przedłużony, względnie za zezwoleniem władzy przemysłowej I instancyi lub władzy administracyjnej krajowej, jeżeli te godziny dodatkowe wkraczają w porę nocną, wolno pomocników młodocianych między skończonym 14 a skończonym 16 rokiem, jakoteż kobiety, które w owych przedsiębiorstwach przemysłowych mają stałe zajęcie, zatrudniać także w zmiankowanych godzinach pracy, w porę nocną wkraczających.

§ 4. Wykroczenia przeciwko postanowieniom rozporządzenia niniejszego karane będą według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy jednocześnie z ustawą z dnia 8 marca 1885 (Dz. u. p. Nr. 22).

C) Dla uczniów.

§ **97.** Uczniem jest, kto przyjmuje zajęcie u przedsiębiorcy przemysłowego w celu praktycznego wyuczenia się przemysłu bez względu na to, czy umówiono się o zapłatę za naukę czy nie i czy za pracę ma lub nie ma pobierać zapłaty.

Utrzymywanie uczniów.

§ **98.** Uczniów mogą trzymać tylko tacy przedsiębiorcy przemysłowi, którzy sami, albo których zastępcy posiadają potrzebne wiadomości fachowe aby mogli zadość uczynić przepisom § 100 co do przemysłowego wykształcenia uczniów.

Przedsiębiorcom przemysłowym, którzy skazani zostali za zbrodnię w ogólności za występek z chciwości albo przeciwko obyczajności publicznej popełniony albo też za przekroczenie tego rodzaju również jak tym, którym na zasadzie § 137 odebrano prawo trzymania uczniów, nie wolno ani przyjmować małoletnich uczniów ani też przyjętych nadal trzymać.

Jeśli nie zachodzi obawa szkodliwości lub nadużycia, może władza przemysłowa przedsiębiorcom przemysłowym w ustępie 2 wzmiankowanym, wyjątkowo pozwolić na przyjmowanie uczniów małoletnich.

Okres nauki.

§ **98a.** O ile co do okresu nauki nie ustanowiono szczegółowych przepisów na podstawie § 14 ustępu 3 § 23 ustęp 2 i 114 *b* ustawy z dnia 15 marca 1883 (dop. Nr. 39), ma okres nauki w przemysłach nie fabrycznie prowadzonycht rwać nie mniej jak dwa, a nie więcej jak cztery lata, w przemysłach zaś fabrycznie prowadzonych, najwyżej trzy lata.

Jeżeli uczeń odbył już część okresu nauki u pewnego majstra, natenczas w razie prawidłowego przejścia do innego majstra, ma być owa część tego okresu wliczoną w całkowity okres nauki.

Przyjmowanie uczniów.

§ **99.** Małoletnich uczniów należy przyjmować na podstawie osobnej umowy, która powinna być zawartą najpóźniej z chwilą ukończenia próby (§ 99 a).

Umowa o naukę może być zawartą ustnie lub pisemnie, w pierwszym wypadku powinno zawarcie umowy odbyć się przed przełożeństwem stowarzyszenia, albo, jeżeli majster nie należy do żadnego stowarzyszenia, przed władzą gminną. W drugim wypadku posłać należy umowę zaraz po zawarciu do przełożeństwa stowarzyszenia a względnie do władzy gminnej. W obu razach należy ją wpisać do protokułu, który w tym celu prowadzić należy.

Umowa o naukę wolną jest od stempli i należytości.

Musi ona zawierać:

1) nazwisko i wiek majstra, przemysł, który prowadzi i miejsce jego pobytu;

2) nazwisko (t. j. imię i nazwisko), wiek i miejsce zamieszkania ucznia;

3) nazwisko, zatrudnienie i miejsce zamieszkania jego rodziców, opiekuna lub jakiegokolwiek innego zastępcy ustawowego;

4) datę umowy i czas trwania umownego stosunku;

5) postanowienie, że w szczególności niezawiśle od wszelkich innych ustawowych obowiązków, ciążących na obu umawiających się stronach — przedsiębiorca przemysłowy zobowiązuje się nauczać ucznia kunsztów przemysłu, lub też nauczanie to zlecić uzdolnionemu do tego zastępcy i że uczeń obowiązany jest do pilnej pracy w tymże przemyśle;

6) warunki przyjęcia co do opłaty za naukę lub co o ewentualnej płacy, żywienia, odziewania, mieszkania i czasu trwania nauki, tudzież co do opłaty w stowarzyszeniu od przyjęcia i wyzwolenia.

Najistotniejsze warunki umowy ma władza gminna zapisać w książce robotniczej.

Przedsiębiorcy przemysłowi, którzy przy przyjmowaniu uczniów nie trzymają się tych postanowień, stają się winnymi przekroczenia ustawy przemysłowej.

Okres próby.

§ **99a**. Jeżeli przy przyjęciu ucznia nie był umówiony dłuższy okres próby, może którąkolwiek z obu stron umowę o naukę przez jednostronne odstąpienie w ciągu pierwszych czterech tygodni od licząc rozpoczęcia okresu nauki rozwiązać.

Okres próby nie może przenosić trzech miesięcy i ma być wliczonym w okres nauki.

Obowiązki ucznia.

§ **99b** Obowiązkiem ucznia jest okazywać majstrowi posłuszeństwo, wierność, dochowywać tajemnicę, być pilnym i przyzwoicie się zachowywać, tudzież stosować się w przemyśle do jego wskazówek.

Uczeń małoletni podlega karności ojcowskiej majstra, pod którego opieką i staraniem się znajduje.

Uczniowie o ile nie ukończyli jeszcze z dobrym skutkiem przemysłowej nauki uzupełniającej, lub innej conajmniej równorzędnej nauki, obowiązani są uczęszczać regularnie do istniejących powszechnych szkół przemysłowych uzupełniających (względnie na kursy przygotowawcze), jak i do szkół zawodowych dopełniających, stosownie do przepisów dotyczącego planu nauki.

Uczniom, którzy naukę więcej razy i to z własnej winy opuszczają, może władza przemysłowa na podsta-

wie doniesienia ze strony dotyczącego nadzorczego organu szkolnego przedłużyć prawidłowy czas trwania nauki w statucie lub umowie ustanowiony.

Przedłużenie takie czasu nauki może władza przemysłowa zarządzić także na doniesienie stowarzyszenia, jeżeli uczeń nie zda egzaminu, przepisanego w statucie dotyczącego stowarzyszenia.

Cały jednak czas trwania nauki, przedłużony po myśli powyższych postanowień, nie może w obywu wypadkach wynosić razem więcej aniżeli rok.

1. Umowy o naukę między przedsiębiorcami fabrycznymi, korzystającymi z przepisu § 108 ustawy przem. (t. zw. nienależącym do stowarzyszenia przemysłowego) z jednej, a uczniami z drugiej strony, zawierać należy wobec przełożeństwa korporacyi względnie należy je przesłać korporacyi ustanowionej dla tej kategoryi przemysłów, do której należy dotyczące przedsiębiorstwo fabryczne. Rozstrzygnienie niniejsze dotyczy wyłącznie przepisu § 99 ustawy przem. natomiast pozostaje ingerencya korporacyi w sprawach dotyczących uczniów przemysłowych ograniczoną na te wypadki, w których pracodawca jest członkiem dotyczącej korporacyi przemysłowej. (M. H. 18 V 1886 l. 43138 ex 1885.

2. Zob. przepisy wykonawcze do ustawy z 23 lut. 1897 Nr. 63 Dz. u. p. zawarte w resk. min. hand. z 22 czerw. 1897 l. 31015).

3. Nieprzestrzeganie przepisu § 99 ust. przem. nie pociąga za sobą nieważności umowy o naukę, ani też nie wyłącza zastosowania statutu korporacyjnego, lecz pociąga za sobą skutki karne, dla przedsiębiorcy przemysłowego. (T. A. 9 II 1895 l. 689 B. 8400).

4. W sporach o wstąpienie do pracy, naukę i rozwiązanie stosunku nauki musi być małoletni zastąpiony przez prawnego zastępcę, a to w myśl § 101 ust. prz. i § 1 i 2 proc. cyw. (Wied. sąd prz. Cr. VI 91/99.

5. Czas, przez który robotnik dotąd w przemyśle nie zatrudniony, zajęty był powierzoną sobie robotą przemysłową, celem wyuczenia się rzemiosła i w ciągu którego ani płacy ani wogóle żadnego wynagrodzenia nie pobierał, musi być poczytany za czas nauki, a w pierwszych 4 tygodniach zarazem za czas próby (§ 99a ust. przem.). Podczas czasu próby może odprawienie jak i wystąpienie nastąpi bez wypowiedzenia. (Berno sąd przem. Cr. II 312/98)

Obowiązki majstra.

§ **100**. Majster powinien starać się o przemysłowe wykształcenie ucznia oraz nie pozbawiać go potrzebnego na to czasu i sposobności przez zatrudnianie innemi posługami.

On, a względnie jego zastępca, obowiązanym jest czuwać nad obyczajami i zachowaniem się małoletniego ucznia w warsztacie i poza warsztatem, winien nakłaniać go do pracowitości, dobrych obyczajów i dopełniania powinności religijnych; nie powinien nim poniewierać, a natomiast bronić go przed innymi robotnikami i domownikami i czuwać nad tem, żeby ucznia nie używano do robót, jak n. p. przenoszenie ciężarów i t. p. w taki sposób i przez taki czas, iżby to przechodziło jego siły fizyczne.

Majster względnie jego zastępca, obowiązanym jest nadto tym uczniom, którzy nie ukończyli jeszcze z pomyślnym skutkiem przemysłowej nauki uzupełniającej, lub innej przynajmniej równorzędnej, zostawić czas potrzebny do uczęszczania do zakładów w § 99b ustęp 3 wymienionych, zachęcać ich, żeby do tych szkół uczęszczali i czuwać nad regularnem uczęszczaniem.

W razie zasłabnięcia lub zbiegnięcia małoletniego ucznia, tudzież w razie innych ważnych wypadków, winien majster uwiadomić niezwłocznie rodziców, opiekunów lub innych bliskich ucznia, jako też stowarzyszenie.

Jeśli majster z własnej winy spowoduje dłużej niż

14 dni trwającą zwłokę przyjęciu [1]) lub wyzwoleniu ucznia, popełnia przekroczenie ustawy przemysłowej.

Przedwczesne rozwiązanie stosunku nauki.

§ **101.** Stosunek nauki może być przed upływem umówionego czasu niezwłocznie rozwiązanym.

1. przez majstra:

a) gdy się okaże niewątpliwie, że uczeń niema zdolności do wyuczenia się przemysłu;

b) gdy uczeń dopuści się względem pomocników jednego z czynów wzmiankowanych w § 82 lit. d) e) f) i g);

c) gdy uczeń dotknięty jest chorobą odrażającą lub dłużej niż 3 miesiące nie może pracować wskutek choroby;

d) gdy uczeń dłużej niż 3 miesiące w areszcie przytrzymanym zostanie.

2. przez ucznia, a względnie przez jego zastępcę prawnego:

a) jeżeli uczeń nie może pozostać na nauce bez uszczerbku dla swego zdrowia;

b) jeżeli majster zaniedbuje w wysokim stopniu swoje obowiązki, usiłuje nakłonić ucznia do czynów nieobyczajnych lub prawu przeciwnych, lub też bądź sam nadużywa prawa karności ojcowskiej, bądź też zaniedbuje bronić go przed poniewierką ze strony robotników i domowników;

c) gdy majster dłużej niż miesiąc przytrzymanym jest w więzieniu, a nawet i krócej, jeżeli przez ten czas nie jest zapewnionem utrzymanie dla ucznia;

[1]) Aufdingung.

d) gdy wyrokiem karnym przemysł majstra czasowo zawieszono;

e) gdy majster przesiedla się ze swojem przedsiębiorstwem przemysłowem do innej gminy, jednakże stosunek rozwiązać trzeba najpóźniej w ciągu dwóch miesięcy po przesiedleniu się majstra.

Umowę o naukę mogą strony nawet w braku unormowanych w §§ 101, 102 i 102a oraz 103 ust. przem. przyczyn rozwiązania zgodnie rozwiązać. Bielsko sąd przem. Cr. I 105/98).

Wypowiedzenie.

§ **102.** Uczeń może za 14-dniowem wypowiedzeniem rozwiązać umowę o nauce, jeżeli oświadczeniem, złożonem przez tegoż ucznia, względnie przez jego prawnego zastępcę będzie udowodnionem, że uczeń zmienia zawód, albo przenosi się do całkiem innego przemysłu, albo gdy staje się potrzebnym rodzicom, wskutek zmiany zaszłej w ich stosunkach, aby ich pielęgnował lub prowadził im przemysł albo gospodarstwo.

Przyczynę wypowiedzenia należy zapisać w książce robotniczej ucznia.

W ciągu roku po rozwiązaniu obowiązków ucznia, uczeń taki nie może bez pozwolenia dawnego majstra dostać zajęcia w tymże samym przemyśle lub w analogicznym przemyśle fabrycznym.

Jeżeli majster odmawia pozwolenia, wolno uczniowi względnie jego zastępcy prawnemu odwołać się władzy, powołanej wedle ustawy do załatwiania sporów, wynikłych ze stosunku pracy, nauki lub płacy; w przypadkach na uwzględnienie zasługujących może ona zastępczo udzielić tego pozwolenia.

§ **102a**. Prócz przypadków w § 102 wzmiankowanych przysługuje uczniowi, względnie jego zastępcy prawnemu wypowiedzenie 14-dniowe także wtedy, jeżeli się przed władzą w § 102 wzmiankowaną w sposób niewątpliwy wykaże, że majster obchodzi się z uczniem ciągle surowo lub niesprawiedliwie, chociażby to jego postępowanie nie było poniewieraniem ucznia, uprawniającem tegoż wedle ustępu 2 lit. b, § 101 do natychmiastowego rozwiązania umowy.

Postanowienia § 102 ustępy 2, 3 i 4 nie odnoszą się do tego przypadku.

Zgaśnięcie umowy o naukę.

§ **103**. Umowa traci moc nietylko ze zwinięciem przedsiębiorstwa przemysłowego lub ze śmiercią ucznia, lecz także ze śmiercią majstra, nadto z ustąpieniem tegoż z przemysłu nakoniec, gdy jeden lub drugi stanie się niezdolnym do spełnienia przyjętych zobowiązań.

§ **103a**. Jeżeli uczeń należy do stowarzyszenia, to w przypadkach, w których umowa o naukę została rozwiązaną, bez winy ucznia przed upływem okresu nauki nauki, stowarzyszenie winno postarać się o ile możności o umieszczenie ucznia nadal u innego majstra, należącego do stowarzyszenia.

Stowarzyszenie jest nadto obowiązanem w przypadkach w przewidzianych §§ 101, 102, 102a i 103, jeśli nie jest możliwem uzyskać na czas oświadczenie prawnego zastępcy nieletniego ucznia, samo deklaracyę złożyć.

Swiadectwo nauki.

§ **104**. Przy rozwiązaniu stosunku nauki, majster winien wydać uczniowi świadectwo z odbytego czasu nauki

zachowania się w ciągu tegoż i wykształcenia w przemyśle nabytego. Jeżeli rozwiązanie następuje z powodu prawidłowego ukończenia stosunku nauki, a majster należy do stowarzyszenia, winno przełożeństwo stowarzyszenia na zasadzie świadectwa nauki i na podstawie spostrzeżeń przez stowarzyszenie stosownie do § 114 poczynionych wydać poświadczenie odbytej nauki (Lehrbrief).

W obu razach należy ważniejsze szczegóły, zawarte w poświadczeniach. Wpisać do książki robotniczej, a miejscowa władza policyjna ma je uwierzytelnić bez opłat i bez stempla.

1. Na równoczesne ustne (§ 887 k. c.) w pisemnej umowie o naukę nie zawarte postanowienia się nie należy brać żadnego względu. Czas nauki nie przedłuża się przez to (§ 1152 kc.), że w dotyczącem stowarzyszeniu odbywają się co 2 miesiące wyzwolenia. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 334/98).

2. Rozwiązanie stosunku nauki z powodu zaniechania obrony ucznia przed zniewagami robotników i domowników dopuszczalnem jest jeśli majster o tych znęcaniach się wiedział. Świadectwo za czas odbytej nauki ma majster tylko przy rozwiązaniu stosunku nauki (§ 101 l. 2 lit. b i § 104 ust. przem.) wystawić. (Wiedeń sąd przem. Cr. I 186/98).

§ **104a**. Postanowienia w §§ 77, 82, 82a i 83 podane nie stosują się do uczniów.

Przepis szczególny.

§ **105**. Wyjątki, na które zezwolić należy na zasadzie § 74a, ustęp 3, § 75 ustęp 3, § 94 ustęp 4 § 95, ustęp 2, 3 i 4 i § 96b ustęp 4 należy ogłaszać w każdym z osobna przypadku w dziennikach urzędowych i podawać je corocznie do wiadomości Rady państwa.

1, Wykaz statystyczny udzielanych przez władzę przemysłową I. i II. instancyi pozwoleń na przedłużenie czasu pracy wydaje

minist. handlu (do nabycia w drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu).

Dział siódmy.

Stowarzyszenia.

Istnienie i zawiązywanie stowarzyszeń.

§ **106**. Jeżeli istnieje gdzie zjednoczenie korporacyjne które obejmuje osoby, trudniące się w jednej lub kilku sąsiadujących ze sobą gminach tym samym, albo też pokrewnymi przemysłami, czy to w sposób samoistny, czy też jako dzierżawcy, nie wyłączając ich pomocników, należy je zatrzymać w mocy; gdzieby go zaś nie było, a stosunki miejscowe nie uniemożliwiają jego powstania, jest rzeczą władzy przemysłowej po zniesieniu się z ewentualnie istniejącym związkiem stowarzyszeń i Izbą handlową i przemysłową, do której należy przesłuchanie interesowanych, korporacyę taką utworzyć.

Członkami takiego stowarzyszenia są przedsiębiorcy przemysłowi (względnie dzierżawcy), pomocnicy zaś zjednoczonych w jedno stowarzyszenie przedsiębiorców przemysłowych są jego uczestnikami.

Jedno stowarzyszenie może wedle okoliczności objąć także przemysłowców i pomocników kilku gmin lub powiatów i to z różnych przemysłów.

Przez pomocników (czeladników), o ile o nich jest mowa w rozdziale niniejszym, rozumieć należy pomocników przemysłowych wogóle z wyjątkiem uczniów (§ 73 lit. a) b) i d). Jeżeli między uczestnikami stowarzyszenia jest znaczna ilość robotników, używanych do podrzędnych posług w przemyśle § 73 lit. 1 można dla tych robotników zaprowadzić oddzielne instytucye korporacyjne (wydziały polubowne zebrania robotnicze i kasy chorych).

Zob. wzór statutów stowarzyszeń przemysłowych, przytoczony przy § 126 ust. przem.

1. Przepisy wykonaawcze do ust. z d. 22 lutego 1897 Nr. 63, Dz. u. p. zob. w obszernym reskrypcie min. handlu z 22 VI 1897 l. 31015 (przytoczonym w »Compendium« Weigelsperga zeszyt dodatkowy VIII str. 11).

2. Statystyczne zestawienie dat, o odnoszących się do austryackich korporacyi przemysłowych zawiera wydane przez min. han. dzieło: »Die gewerblichen Genossenschaften in Oesterreich (Wiedeń 1895).

3. Ustawa nie określa znamion, wedle których należałoby oceniać pokrewność przemysłów, ze samego atoli słowa »pokrewne« wynika, że chodzi tu o przemysły o podobnym sposobie wytwarzania i o podobnych celach. (T. A. 21 VI 1889, l. 1212 B. 4760).

4. Postanowienie § 106 dotyczy nie członków poszczególnych stowarzyszeń, ale związków korporacyj jako takich. (T. A. 12 X 1892 l. 3028 B. 6800).

5. Jakkolwiek tylko właściciel przemysłu t. j. ten, który przemysł zgłosił, lub na którego imię opiewa koncesya jest członkiem korporacyj, to jednak związane z członkostwem tem prawa i obowiązki można w wypadku gdy przemysł wykonywa dzierżawca lub zastępca, spełniać jedynie za pośrednictwem tegoż dzierżawcy lub zastępcy, którym też służy prawo czynnego i biernego wyboru w stowarzyszeniu. Natomiast pozostaje wtedy prawo wyboru, służące właścicielowi przemysłu w zawieszeniu.

Nie można też równocześnie właścicielowi przemysłu i jego dzierżawcy, względnie zastępcy przyznawać praw i obowiązków członków stowarzyszenia. Właściciel przeto przemysłu tudzież jego dzierżawca lub zastępca uchodzą za jedną osobę. Nie można tedy zmuszać dzierżawcy lub zastępcy, aby sam na członka stowarzyszenia się wpisał. (Reskr. min. handlu z 19 VII 1885 l. 20228, ważny obecnie tylko co do zastępców).

6. W razie *konkursu* otwartego do korporacyi przemysłowej nie można majątku użyć na pokrycie niedoboru, jeżeli nie ma szczególnego tytułu prawnego, opartego na ustawie lub statutach. W każdym razie ocenia obowiązek gwarancyi członków sędzia zwyczajny. (T. A. II V 1885 l. 1011 B. 1764).

7. Koszta podróży i dyety urzędników starostwa, połączone z wykonaniem postanowień działu VII ust. przem. pokryć należy z pauszali większych staroslw. (Reskr. min. 18 IX 1887 l. 13055).

8. *Zażalenie* przeciw rozstrzygnięciu min. handlu co do *utworzenia* stowarzyszenia przemysłowego odrzucił trybunał administracyjny jako niewłaściwy, a to dlatego, że władze przemysłowe w ocenie terytoryalnej rozciągłości stowarzyszenia przemysłowego nie są krępowane żadnymi przepisami (§ 106.109 ust. z 15 marca 1885, Dz. u. p.) zatem mogą o tej kwestyi rozstrzygać wedle swego swobodnego uznania. (T. A. 13 X 1884 l. 2129 str. 171).

Na prawo to ustalania terytoryalnego zakresu działania takiego stowarzyszenia, nie wpływa bynajmniej fakt, iż niegdyś w gminie jakiejś istniało stowarzyszenie, gdyż wedle § 106 ust. przem. o ograniczeniu swobodnej oceny władz może być mowa jedynie, jeśli stowarzyszenia takie *istnieją*. (T. A. 12 IV 1886 l. 1032 M. str. 171).

9. Członkiem stowarzyszenia może być jawna spółka handlowa jako taka, ale nie poszczególni jej spólnicy. (T. A. 23 IV 1892. l. 1316 B. 6564).

Obowiązek przystąpienia.

§ **107**. Kto w okręgu jakiego stowarzyszenia prowadzi samodzielnie lub jako dzierżawca przemysł, dla którego owo stowarzyszenie istnieje, staje się już przez samo rozpoczęcie przemysłu członkiem stowarzyszenia i winien dopełnić obowiązków, które się z tem łączą.

W szczególności winien uiścić wpisowe, o ileby było ustanowionem (§ 126 lit. h) i wykazać się złożeniem tegoż już przy zgłoszeniu przemysłu, względnie przy podaniu się o przemysł koncesyonowany. Jeżeli uprawnienia do przemysłu nie otrzymuje, jest stowarzyszenie obowiązanem zwrócić mu uiszczoną należytość.

Kto na podstawie więcej niż jednej karty przemysłowej, względnie więcej niż jednego dokumentu koncesyjnego, prowadzi samodzielnie lub jako dzierżawca kilka

rodzajów przemysłu, nie objętych jednem stowarzyszeniem, winien należeć jako członek do wszystkich dla tych przemysłów istniejących stowarzyszeń.

1. Jeżeli w obrębie jakiej gminy istnieje kilka stowarzyszeń dla jakiego przemysłu, to przynależność przemysłowców poszczególnych ocenić należy, wedle siedziby ich lokali przemysłowych. (V. A. 4 XII 1890 l. 3852 B. 5594).

2. Co do przemysłów przydomnych to nie samo nabycie przemysłu na własność, ale rzeczywiste wykonywanie go uzasadnia przynależność do stowarzyszenia (M. H. l. 62154 ex 1894).

3. Przedsiębiorcy nie wykonujący w rzeczywistości przemysłu, którzy jednak karty przemysłowej nie złożyli, mogą być wybierani jako członkowie stowarzyszenia przewodniczącymi lub innymi funkcyonaryuszami stowarzyszenia. Nie zachodzi też żadna przeszkoda do unormowania w statutach danego stowarzyszenia przepisu, iż przemysłowcy nie wykonujący czasowo przemysłu, mają płacić mniejsze wkładki niż inni członkowie. (M. H. 9 IV 1891, l. 53687 ex 1890).

§ **108**. Obowiązek przystąpienia do stowarzyszenia w myśl §§ 106 i 107 nie ciąży na właścicielach przedsiębiorstw przemysłowych, wykonywanych fabrycznie.

Właściciele przedsiębiorstw fabrycznych nie mogą być zmuszani do wpisywania się do stowarzyszeń, znajdujących się w osobnych siedzibach filii i lokalów sprzedaży. (T. A. 23 IV 1892 l. 1317 B. 6565).

§ **109**. Obszar terytoryalny na który poszczególne stowarzyszenia mają się rozciągać, może każdego czasu oznaczyć krajowa władza polityczna, a to po porozumieniu się z Izbą handlową i przemysłową, która znów ma w tym względzie wysłuchać interesowanych.

Okręg stowarzyszenia należy tylko w wypadkach rzeczywistej potrzeby rozszerzać na więcej niż jeden powiat polityczny. (M. H. 14 XI 1883 l. 39486).

Zob. także reskrypt z 22 VI 1897 l. 31015 powołany w uwadze pierwszej do § 106.

§ **110**. Istniejące korporacye przemysłowe winny zmienić statuty swoje odpowiednio do przepisów mniejszej ustawy. Nowe ich statuty zatwierdza krajowa władza polityczna.

Nazwy w kraju używane jak gremia, gildy, cechy itp. można zatrzymać.

1) Stowarzyszenie przemysłowe powstałe na zasadzie statutów zatwierdzonych przez władze, nie stało się przez to stowarzyszeniem prywatnem, że przyjmowano członków nowych bez względu na przepisy statutu i że stowarzyszenie nie wykonywało wszystkich funkcyi przyznanych mu ustawą przemysłową.

2) Unormowany dawnymi przepisami obowiązek cechów i bractw do płacenia kosztów utrzymania swych uczestników w szpitalach publicznych nie przeszedł ipso iure na stowarzyszenia utworzone na zasadzie ust. przem. z r. innych zobowiązań ogólnych, lub też ze statutów korporacyjnych. (T. A. 8 III 1883 l. 305 B. 1689).

3) Stowarzyszenia utworzone według ust. przem. z r. 1859 nie istnieją w miejsce dawnych cechów i bractw, lecz zorganizowały się zupełnie samodzielnie w ramach ustawy powższej. (T. A. 8 III 1883 l. 305 B 1689).

4) Cech lub bractwo przed wydaniem ustawy przemysłowej z r. 1859 iztniejące i zmieniające statut swój stosownie do przepisów tej ustawy, chociażby statuty jego uzyskały zatwierdzenie władzy krajowej, nie może jeszcze uchodzić za stowarzyszenie przemysłowe w rozumieniu ust. przem. Nie można go tedy zmusić do przyjęcia przemysłowca do swego związku korporacyjnego. (T. A. 23 II 1883 l. 409 B. 1674).

5) Do zjednoczenia potrzeba wzajemnej zgody jednoczyć się mających ciał. (M. H. 18 VI 1883 l. 22037).

6) Związek przemysłowy przed mocą obowiązującą now. przem. z 15 marca 1883 jako stowarzyszenie, można zmusić do zjednoczenia się w jedno stowarzyszenie z uczestnikami innych, dotąd niestowarzyszonych przemysłów. Przymusowe bowiem zjednoczenie nie jest dopuszczalnem jedynie między jednako stowarzyszonemi korporacyami przemysłowemi. (T. A. 31 III 1886, l. 405 B. 2989).

7) Można pewne kategorye przemysłu *wyłączyć* z istniejącego stowarzyszenia ale tylko za ich własną wolą lub zgodą, nigdy zaś wbrew ich woli. (T. A. 4 III 1891 l. 856 B. 7958).

§ **111**. Wolno również kilka korporacyj przemysłowych, które dotychczas istniały oddzielnie połączyć za wspólnem ich porozumieniem się w jedno stowarzyszenie na mocy orzeczenia krajowej władzy politycznej, wydanego po wysłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej.

Podobnież można ze stowarzyszeń obejmujących różnorodne przemysły pewne kategorye przemysłu za wpólnem porozumieniem się lub na żądanie wyłączyć z dotychczasowego stowarzyszenia i o ile zachodzą warunki, potrzebne do osiągnięcia celów korporacyjnych, utworzyć z nich stowarzyszenie samoistne.

Zob. rozp. min. z 20 marca 1897 Nr. 83, Dz. u. p. § 1c i § 5 (przy § 114 ust. przem.).

1. Połączenie się dopuszcza presumpcyi wzajemnego porozumienia się mających korporacyj. M. H. z 18 VI 1883 l. 22037).

2. Związek przemysłowy utworzony jako stowarzyszenie jeszcze przed nastaniem mocy obowiązującej noweli przemysłowej z 15 III 1883, może wbrew swej woli być zjednoczony w jedno stowarzyszenie z członkami innych dotąd w stowarzyszenie nie zorganizowanych przemysłów. Wedle ustawy jest niedopuszczalnem tylko przymusowe zjednoczenie z innymi w podobny sposób już utworzonymi korporacyami. (T. A. 31 III 1886 l. 405 B. 2989).

3. Wyłączenie poszczególnych kategoryj przemysłowych z istniejącego stowarzyszenia może nastąpić na żądanie względnie w porozumieniu z tem stowarzyszeniem, nigdy zaś wbrew jego woli. T. A. 4 III 1891 l. 856 B. 5798).

Przydzielenie.

§ **112**. Jeżeli co do niektórych gałęzi przemysłu zachodzi wątpliwość, czy i do którego mają być przydzielone stowarzyszenia, rozstrzygnie o przydzieleniu władza

po wysłuchaniu Izby handlowej i przemysłowej, względnie dotyczącego stowarzyszenia.

Zob. rozp. min. z 20 marca 1897 Nr. 83 Dz. u. p. § 1d, (przy § 114 ust. przem.).

1) Oparte na statutach żądanie stowarzyszenia o wydzielenie pewnej kategoryi przemysłów z innego i połączenie do danego stowarzyszenia (§ 107 ust. przem.) winny władze rozstrzygnąć nie jak w § 112 wedle swobodnego uznania, lecz wedle postanowień statutu. (T. A. 28 II 1890 l. 675, B. 5183).

2) Dopuszczalnem jest zjednoczenie się kwiaciarzy z ogrodnikami. (T. A. 21 VI 1889 l. 1212 B. 4760).

Nieograniczanie przemysłu.

§ **113**. Przez tworzenie stowarzyszeń nie może nikt doznawać większych ograniczeń w rozpoczynaniu lub prowadzeniu przemysłu, aniżeli tych, jakie nakłada niniejsza ustawa.

1) Nie jest dopuszczalnem, aby statut stowarzeszenia obejmował zakaz zatrudniania pomocników lub robotników poza warsztatem. (T. A. 13 V 1885 l. 1028 B. 2558.

2) Niedozwolonem jest wprowadzenie statutem obowiązku umundurowania się członków stowarzyszenia (M. H. z 19 III 1895 l. 7709).

Cele.

§ **114**. Celem stowarzyszenia jest pielęgnowanie ducha łączności, utrzymanie i podnoszenie godności zawodu wśród członków i uczestników stowarzyszenia; jako też popieranie wspólnych humanitarnych interesów członków i uczestników przez zakładanie kas chorych i zapomogowych, względnie funduszów zapomogowych dla członków i uczestników itp., nadto popieranie wspólnych interesów przemysłowych przez zakładanie kas zaliczkowych, składów surowca, magazynów sprzedaży, przez wprowadzenie wspólnego używania maszyn i innych sposobów produkcyi.

W szczególności jest rzeczą stowarzyszenia:

a) starać się o utrzymanie prawidłowych stosunków między przedsiębiorcami przemysłowymi a ich pomocnikami, zwłaszcza co do związków roboczych, tudzież o zakładanie i utrzymywanie gospód stowarzyszenia i stręczenia pracy;

b) dbać o unormowanie stanowiska uczniów przez wydawanie władzy do zatwierdzenia przedkładać się mających postanowień, dotyczących:

zawodowego i religijno-obyczajowego wykształcenia uczniów;

czasu nauki, egzaminów itp., jako też przestrzegania aby postanowienia te wypełniano; potwierdzania świadectw wyzwolin (Lehrbrief);

warunków trzymania uczniów wogóle, jako też stosunku tychże do ilości pomocników w przemyśle;

c) utworzyć wydział polubowny (§§ 122, 123 i 124) dla załatwiania sporów pomiędzy członkami stowarzyszenia a ich pomocnikami, ze stosunków pracy, nauki i płacy wynikłych; tudzież popierać instytucye, których zadaniem jest polubowne rozsądzanie sporów pomiędzy członkami stowarzyszenia, w którym to celu może się połączyć także więcej stowarzyszeń;

d) zakładać lub popierać przemysłowe zakłady naukowe (szkoły zawodowe, warsztaty naukowe itp.) tudzież mieć nadzór nad nimi;

e) zająć się chorymi pomocnikami (czeladnikami) przez

CONSULATE GENERAL OF THE REPUBLIC OF POLAND CHICAGO

zakładanie kas chorych lub przystąpienie do kas chorych już istniejących;

f) opiekować się chorymi uczniami;

g) składać corocznie sprawozdania wszystkich w łonie stowarzyszenia zaszłych zdarzeń, które mają znaczenie dla zestawienia statystyki przemysłowej.

Oprócz regularnych sprawozdań pod g) przepisanych, winne są stowarzyszenia dostarczać na żądanie władzom, tudzież izbom handlowym i przemysłowym swego okręgu wyjaśnień i opinii co do stosunków dotyczących celów stowarzyszeń, a wolno im także w tym względzie udawać się z własnego popędu do wspomnianych organów publicznych o poparcie swych celów.

W szczególności mają stowarzyszenia wydawać władzy przemysłowej opinię w wypadkach, w których władza zażąda tego przed wydaniem karty przemysłowej na przemysł rękodzielniczy, lub udzieleniem koncesyi na przemysł, do którego rozpoczęcia wymaganem jest szczególne uzdolnienie, a przedłożony dowód uzdolnienia nie wydaje się jej zupełnie wystarczającym do usunięcia wszelkich w tym względzie wątpliwości.

Stowarzyszenia jednej lub kilku gmin albo powiatów mogą dla lepszego przestrzegania swoich interesów tworzyć związek, który może powstać przez dobrowolne przystąpienie doń bądź jednorodnych lub pokrewnych, bądź też różnorodnych stowarzyszeń.

Gdzie istnieje taki związek złożony ze wszystkich stowarzyszeń pewnego powiatu politycznego, wydział jego stanowi przyboczną radę przemysłową politycznej władzy powiatowej; zakres uprawnień tejże rady przemysłowej określony ma być drogą rozporządzenia.

1) Stowarzyszenie jest legitymowane do wnoszenia zażaleń przeciw zarządzeniom, obrót przemysłowy zasadniczo krępującym (T. A. 10 X 1890 l. 3139 B. 5486).

2) Władza może wedle swego swobodnego uznania zmienić objęte statutem postanowienia o stosunku liczebnym pomocników do uczni (T. A. 2 VI 1889 l. 1212 B. 4760).

3) Badanie i zatwierdzanie statutów kasy chorych stowarzyszenia dla uczniów zastrzeżonem jest władzom politycznym (M. H. z 14 VIII 1889 t. 32.639).

Rozp. minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn. z 20 marca 1897 Nr. 83 Dz. u. p., którem określa się właściwość wydziałów związków korporacyjnych, stanowiących przyboczną radę przemysłową powiatowych władz politycznych.

Na zasadzie postanowienia § 114, ustęp ostatni ustawy z dnia 23 lutego 1897 (Dz. u. p. Nr. 63), o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej, rozporządza się co następuje:

§ 1. Sprawy, w których wydział związku, obejmującego wszystkie stowarzyszenia przemysłowe powiatu politycznego a utworzonego na zasadzie § 114, ustęp przedostatni, ustawy z dnia 23 lutego 1897 (Dz. u. p. Nr. 63), stanowić ma radę przyboczną władzy politycznej powiatowej, są następujące:

a) udzielanie dyspensy do rozpoczęcia pokrewnego przemysłu rękodzielniczego (§ 14, ustęp 6 ustawy przemysłowej);

b) udzielanie dyspensy od złożenia świadectwa nauki (terminowania) (§ 14, ustęp 7 ustawy przemysłowej);

c) łączenie się stowarzyszeń, które dotychczas istniały oddzielnie, w jedno stowarzyszenie i wyłączanie poszczególnych kategoryj przemysłu z istniejącego stowarzyszenia (§ 111 ustawy przemysłowej);

d) przyłączanie poszczególnych gałęzi przemysłu do pewnego stowarzyszenia (§ 112 ustawy przemysłowej);

e) zatwierdzanie uchwał stowarzyszenia co do zakładania wzmiankowanych w § 114, ustęp 1 ustawy powyższej przedsiębiorstw przemysłowych i instytucyj humanitarnych, tudzież

co do przemysłowego udziału stowarzyszenia w takich przedsiębiorstwach lub instytucyach i co do materyalnego popierania tychże funduszami stowarzyszenia (§ 115*a*, ustęp 1 ustawy przemysłowej).

§ 2. Na posiedzenia, które odbywają się nie publicznie, zwołuje radę przyboczną władza polityczna powiatowa, gdy to jest potrzebne.

Pod względem kierowania rozprawami i prawa uchwalania na posiedzeniach wydziału związku stowarzyszeń, sprawującego funkcyę rady przybocznej, stosują się odnośne postanowienia statutu związku.

Dla udzielania informacyi, gdyby były potrzebne, znajdować się ma na posiedzeniach rady przybocznej urzędnik władzy powiatowej politycznej, którego przeznaczy do tego zwierzchnik tejże władzy.

Rada przyboczna wydaje opinie co do przełożonych jej pytań na podstawie uchwał, powziętych prostą większością głosów członków obecnych.

Podczas rozpraw spisuje się protokół zawierający uchwały.

§ 3. O ile ze względu na przedmiot, który ma być wzięty pod rozprawy, okazuje się to możebnem i pożądanem, zostawia się uznaniu władzy politycznej powiatowej czy zaniechać zwołania rady przybocznej na posiedzenie i porozumieć się z nią piśmiennie, w którymto razie władza powiatowa polityczna wyznaczyć ma radzie przybocznej stosowny termin do wydania opinii.

§ 4. Gdyby rada przyboczna za dwurazowem zwołaniem przez władzę, nie zebrała się w komplecie do wydania uchwały potrzebnym, lub gdyby nie dotrzymała terminu w § 3 wzmiankowanego, zarządzenia władzy przemysłowej, które były powodem zwołania, wydane być mogą bez opinii rady przybocznej.

§ 5. W przypadku § 1, lit. *a)* i *c)*, władza powiatowa polityczna przesłać ma opinię rady przybocznej z dołączeniem własnego zdania, władzy krajowej politycznej, której służy prawo wydawania decyzyi.

§ 6. Funkcya członków rady przybocznej jest urzędem honorowym; nie mają oni prawa do żadnego wynagrodzenia ani do zwrotu żadnych wydatków.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie jednocześnie z ustawą z dnia 23 lutego 1897 (Dz. u. p. Nr. 63).

§ 115. Stowarzyszenia uprawnione są do ustanawiania w swych statutach i pobierania wpisowego (należytości inkorporacyjnych), które mają opłacać członkowie stowarzyszenia, tudzież opłat od przyjęcia i wyzwolin, które mają składać uczniowie.

Wysokość tych opłat ustanawiać będą polityczne władze krajowe po wysłuchaniu stowarzyszeń, które w tym względzie postarać się mają o uchwałę walnego zgromadzenia.

Wymienione władze mają w przeciągu trzech miesięcy od wejścia tej ustawy w życie zrewidować z urzędu statuty stowarzyszeń co do wysokości wspomnianych opłat i kwotę tychże, o ileby była wymierzoną za wysoko, zniżyć w drodze przepisanego w ustępie poprzedzającym postępowania do odpowiedniego wymiaru.

Z rocznego przychodu, który przynosić będzie wpisowe, wolno na bieżące wydatki stowarzyszeuia obrócić najwięcej trzy czwarte części; resztę zaś należy korzystnie ulokować. Z przychodu płynącego z opłat uczniów, wolno najwięcej połowę zużytkować na pokrycie wydatków administracyjnych stowarzyszenia. Reszta zaś użytą być może tylko na takie cele, któreby popierały wykształcenie uczniów lub inne ich interesy.

Zresztą fundusze, potrzebne na wydatki stowarzyszeń, z wyjątkiem opłat do kasy chorych (§ 112), o ile np. nie są pokrywane odsetkami, od majątku stowarzyszenia, rozłożone będą na członków stowarzyszenia (§ 106) według skali statutem ustanowionej.

Wymienione dochody stowarzyszeń, tudzież kary porządkowe (§ 125) ściągane będą drogą administracyjną.

1) Nakładanie i ściąganie opłat pisarskich oraz procentów zwłoki nie jest dozwolonem odnośnie do zalegających należytości i datków stowarzyszenia (M. H. z 14 III 1894 l. 11897).

§ 115a. Zakładanie w § 114, ustęp 1 wspomnianych przedsiębiorstw przemysłowych po myśli ustawy o spółkach zarobkowych i gospodarczych, tudzież kas zapomogowych dla majstrów i kas chorych dla majstrów po myśli ustawy o zarejestrowanych kasach zapomogowych, jakoteż udział administracyjny stowarzyszenia w takich przedsiębiorstwach lub materyalne popieranie ich z funduszów stowarzyszenia — może być uchwalonem przez zgromadzenie stowarzyszenia większością trzech czwartych części głosów wszystkich obecnych członków, jeżeli dotyczący przedmiot wyraźnie postawiono na porządku dziennym tego zgromadzenia i wraz z tym porządkiem dziennym przedtem należycie ogłoszono. Uchwała taka podlega zatwierdzeniu władzy przemysłowej.

Do wydania ważnych uchwał tego rodzaju uprawnionem jest zgromadzenie wtedy, jeżeli przy głosowaniu może być protokolarnie stwierdzoną liczba obecnych członków stowarzyszenia według poniżej oznaczonego stosunku. Stosunki te ustanawia się dla stoworzyszeń liczących:

do stu członków — na pięćdziesiąt procent;

od stu do pięciuset członków, na czterdzieści procent, lecz najmniej pięćdziesięciu członków;

od pięciuset do tysiąca, na trzydzieści procent, lecz najmniej dwustu członków, a

nad tysiąc członków, na dwadzieścia procent, lecz najmniej trzystu członków.

Dla postanowień powyższych rozstrzygającą jest ta liczba członków, którą stowarzyszenie liczyło w dniu zwołania zgromadzenia.

Jeżeli na takie zgromadzenie stowarzyszenia niezbierze się uprawniona do uchwał liczba członków, to należy dla obrad nad tymi samymi przedmiotami porządku dziennego zwołać nowe zgromadzenie, które bez względu na ilość obecnych, może powziąć ważne uchwały.

W tem nowem zwołaniu należy wyraźnie wskazać na to postanowienie.

Stowarzyszenie może przy zachowaniu powyż wymienionych warunków i za zezwoleniem władzy przemysłowej, także uchwalić, że do kasy zapomogowej dla majstrów i do kasy chorych dla majstrów, które stowarzyszenie samo dla swoich członków zakłada lub do której przystępuje, należeć mają wszyscy członkowie stowarzyszenia. W tym razie może uwolnienie pojedynczych członków od obowiązku ubezpieczenia się w tej kasie nastąpić jedynie z powodów wyraźnie w statucie, przez władzę zatwierdzonym, podanych. Statut kasy może także zawierać postanowienia, że przemysłowcy, którzy zwinęli swój przemysł, mogą pozostać nadal członkami kasy.

Do udziału w przedsiębiorstwach przemysłowych w ustępie 1 wspomnianych, nie może być żaden członek lub uczestnik stowarzyszenia wbrew swej woli wciągany wyjąwszy przypadki, w których zakłady tego rodzaju urządzono lub ustanowiono ze względów publicznych.

Zob. rozp. min. z 20 marca 1897 Nr. 83 Dz. u. p. Nr. 1.

§ 115b. Władzy przemysłowej należy corocznie składać sprawozdania ze zgromadzenia rocznego i prawidłowego wyboru przełożeństwa stowarzyszenia, jakoteż

zamknięcie rachunkowe przychodów i wydatków stowarzyszenia, opatrzone odpowiedniemi wykazami i podpisane przez starszego stowarzyszenia i dwóch wydziałowych.

Władza przemysłowa nie może w żadnym wypadku nakładać należytości na członków stowarzyszenia lub cechu, może jedynie uchwalone przez kierownictwo korporacyi zatwierdzić (T. A. 11 V 1883 l. 1011 B. 1764).

Pośredniczenie w pracy.

§ **116.** Aby ułatwić wzajemne zetknięcie się pracodawców i robotników (§ 114a) utrzymywać będą stowarzyszenia wykazy każdemu dostępne, w których zapisywani będą pomocnicy, poszukujący roboty i przedsiębiorcy przemysłowi, potrzebujący pomocników.

W stowarzyszeniach, posiadających własne gospody dla czeladników, utrzymywać należy owe wykazy w lokalach gospodnich, aby każdy mógł je przeglądać.

Załatwianie spraw stowarzyszenia.

§ **117.** Sprawy stowarzyszenia załatwia:

a) zgromadzenie stowarzyszenia;

b) przełożeństwo stowarzyszenia, składające się z wydziału stowarzyszenia pod kierownictwem przełożonego, następnie;

c) osoby, wyznaczone w myśl §§ 121, *c)* — 121, *h)* do załatwiania spraw, tyczących się kasy chorych;

d) wydział polubowny.

Prawo głosowania i wybieralności.

§ **118.** Wszyscy członkowie stowarzyszenia mają w niem prawo głosowania i wybieralności.

Wyłączeni są od prawa głosowania i wybieralności:

a) ci przemysłowcy, którzy i jak długo wskutek skazania przez sąd karny wyłączeni są od wybieralności do reprezentacyi gminnej;

b) ci przemysłowcy, do których majątku ogłoszono konkurs, w okresie trwania postępowania konkursowego;

c) ci przemysłowcy, którym władza odebrała uprawnienie przemysłowe, aż do upływu czasu, na który to uprawnienie zawieszono;

d) ci przemysłowcy, którzy z powodu słabości umysłowej lub marnotrawstwa zostają pod kuratelą.

Postanowienia powyższe znajdują też odpowiednie zastosowanie do prawa głosowania i wybieralności pomocników.

Do wybieralności sądu polubownego wymaga się tak od przemysłowców, jak od pomocników ukończenia 24 roku życia, pomocnicy zresztą chcący we wszystkich innych wypadkach mieć prawo głosowania i wybieralności mieć ukończony 18 rok życia.

1) Kobietom przysługuje prawo wybierania i wybieralności a to z uwagi na § 2 ust. z 15 III 1883 N. 39 d. p. p. i §§ 73, 106, 107 i 108 ust. przem. (M. H. 15 II 1885 l. 4464).

Zgromadzenie stowarzyszeń.

§ **119.** Zgromadzenie stowarzyszenia składa się ze wszystkich członków uprawnionych do głosowania.

Na każde zgromadzenie stowarzyszenia wezwać trzeba najmniej dwóch a najwięcej sześciu przedstawicieli zgromadzenia pomocników, którzy dla wyłuszczania życzeń lub zażaleń mają głos doradczy.

1) Zasadzie w tym § wypowiedzianej stać się ma, zwłaszcza przy uchwalaniu statutu stowarzyszenia, o tyle zadosyć, o ile zgro-

madzenie pomocników jest już ukonstytuowane, nie wynika zaś z niej, by zgromadzenie stowarzyszenia dla braku zgromadzenia pomocników odbyć się mogło, tembardziej, że przy niektórych stowarzyszeniach nie zachodzi wcale potrzeba utworzenia zgromadzenia pomocników a nadto wedle § 126 ust. przem. statut pomocników tworzy tylko annex stowarzyszenia (M. H. 30 IV 1887 l. 13.683)

§ **119a.** Na zgromadzenie stowarzyszenia zwołuje przedsiębiorców przemysłowych za pierwszym razem władza przemysłowa, później zaś przełożony stowarzyszenia za pomocą osobistego uwiadomienia z oznajmieniem co będzie przedmiotem rozprawy.

Zgromadzenie stowarzyszenia odbywać się ma najmniej raz na rok; zwołać je należy także wtedy, gdy przełożony stowarzyszenia lub wydział uzna to za potrzebne lub gdy czwarta część członków tego zażąda.

W odezwie zwołującej należy podać miejsce i czas, w którym zgromadzenie się odbędzie.

O wydanej przez przełożonego stowarzyszenia odezwie zwołującej uwiadomić należy komisarza, dla stowarzyszenia ustanowionego, który czuwać ma nad legalnością postępowania.

Przewodniczy i kieruje zgromadzeniami stowarzyszenia na pierwszem zebraniu aż do wyboru przełożonego stowarzyszenia, delegat władzy przemysłowej, następnemi zaś przełożony stowarzyszenia lub jego zastępca.

Do wydawania uchwały przez zgromadzenie stowarzyszenia potrzebną jest obecność takiej liczby członków, uprawnionych do głosowania, jaką statuty przepisują.

Jeżeli zgromadzenie pełne nie przyjdzie do skutku, zwołać należy nowe zgromadzenie, na którem mogą bez względu na ilość obecnych zapadać ważne uchwały.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Zakres działania zgromadzeń stowarzyszenia.

§ **119b.** Do zakresu działania zgromadzeń stowarzyszenia należą następujące sprawy:

a) przestrzeganie i rozstrząsanie interesów przedsiębiorców przemysłowych do stowarzyszenia należących, o ile popieranie tych interesów należy do celów stowarzyszenia i powzięcie uchwał w tej mierze;

b) wybór przełożeństwa stowarzyszenia i członków wydziału polubownego z grona przedsiębiorców przemysłowych przewodniczącego, członków wydziału nadzorczego i na walne zgromadzenie kasy chorych stowarzyszenia;

c) sprawdzanie i zatwierdzanie zamknięć rachunkowych, tudzież preliminarzy rocznych, tyczących się administracyi stowarzyszenia, jakoteż oznaczenie sumy, która zebraną być ma sposobem rozkładu;

d) systemizowanie płatnego personalu pomocniczego;

e) powzięcie uchwał w sprawie zakładania szkół w § 114d wymienionych i ich zmian organizacyjnych, dalej uchwały o przeistoczeniu zakładów dla chorych, już istniejących w stowarzyszeniach, ale z przepisami ustawy niniejszej nie zgodnych, na kasy chorych po myśli §§ 121—121h;

f) uchwała o czasie nauki i sposobie egzaminowania uczniów;

g) uchwały zasadnicze o zakładaniu lub przeistoczeniu zakładów stowarzyszenia, mianowicie naukowych, roboczych zapomogowych, gospodarczych;

h) powzięcie uchwał ostatecznych w sprawach statutu stowarzyszenia i jego zmian, jakoteż w innych ważnych w statucie oznaczyć się mających sprawach;

i) rozporządzanie majątkiem stowarzyszenia; majątek

ten jakoteż dochody z niego obracać wolno tylko na cele stowarzyszenia.

Odnośne projekty wnosić ma na zgromadzeniu przełożony.

1) Przepisy o czasie nauki nie rękodzielniczych przemysłów winny być objęte statutem odnośnego stowarzyszenia. Egzamin ucznia w przemysłach takich nie jest przymusowym i dlatego ma statut o tyle o nim zawierać postanowienia, o ile ten egzamin opiera się na uchwale stowarzyszenia (M. H. 13 II 1886 l. 150).

Przełożeństwo stowarzyszenia.

§ **119 c.** Przełożeństwo stowarzyszenia składa się z przełożonego stowarzyszenia, jego zastępcy i wydziału stowarzyszenia. Urzędowanie członków przełożeństwa stowarzyszenia trwa w zasadzie trzy lata, po upływie których mogą być ponownie wybrani.

§ **119 d.** Przełożonego stowarzyszenia i jego zastępcę wybierają na zgromadzeniu stowarzyszenia wszyscy obecni członkowie bezwzględną większością głosów. Gdyby się większość taka nie utworzyła, ograniczyć mają wyborcy wybór ściślejszy do tych tylko dwu osób, które otrzymały względnie najwięcej głosów. W razie równości głosów, rozstrzyga los o tem, kto ma być przypuszczonym do ściślejszego wyboru, względnie kogo w nim uważać należy za wybranego.

O tem, kogo wybrano przełożonym stowarzyszenia i jego zastępcą, należy uwiadomić władzę przemysłową. Wybór może władza przemysłowa unieważnić tylko w takim razie, jeżeli przyszedł do skutku bezprawnie lub jeżeli wybranego ustawa wyłącza od wybieralności (§ 118); w wypadku tym zarządzić należy niezwłocznie ponowne wybory.

Przełożony lub w razie przeszkody jego zastępca reprezentuje stowarzyszenie na zewnątrz, kieruje wszystkiemi jego sprawami i dogląda ich, tudzież podpisuje wszelkie akta.

Statutem stowarzyszenia przekazane być mogą przełożonemu jeszcze inne szczególne sprawy i upoważnienia.

§ **119 e.** Wydział stowarzyszenia składać się ma z pewnej liczby przedsiębiorców przemysłowych (wydziałowych) i zastępców z grona przedsiębiorców przemysłowych, którą na początek władza, później zaś stowarzyszenie w statucie swoim ustanowi.

Członków wydziału i zastępców wybierają na zgromadzeniu stowarzyszenia przedsiębiorcy przemysłowi ze swego grona w taki sposób, aby w stowarzyszeniach, obejmujących różne przemysły, każdy rodzaj przemysłu znalazł odpowiednie uwzględnienie. Wybór odbywa się po myśli § 119 *d)*.

Jeżeli wybór nie przyjdzie do skutku winna władza odpowiednią ilość przedsiębiorców przemysłowych wyznaczyć na członków wydziału, względnie na zastępców.

Posiedzenie wydziału zwołuje przełożony stowarzyszenia i on przewodniczy.

O ile pomocnicy (czeladnicy) mogą być reprezentowani w wydziale stowarzyszenia, postanowienie w tej mierze zastrzega się statutom.

119 f. Do zakresu działania przełożeństwa stowarzyszenia należą wszystkie te sprawy, które nie zostały zastrzeżone zgromadzeniu stowarzyszenia, ani też nie są przekazane sądowi polubownemu, względnie organom wymienionym w §§ 121—121 *h)*.

Zgromadzenia pomocników.

§ **120**. Pomocnicy (czeladnicy) utworzyć mają zgromadzenie pomocników (czeladników) i wybrać przewodniczącego, tudzież członków wydziału w ilości dwóch aż do sześciu na przeciąg lat trzech.

Zakres działania zgromadzenia pomocników, jako też jego prawa i obowiązki określa statut (§ 126), który podlega zatwierdzeniu władzy.

O osobie wybranego przewodniczącego uwiadomić należy władzę przemysłową. Władza przemysłowa może wybór unieważnić tylko w takim razie, jeżeli przyszedł do skutku bezprawnie, lub jeżeli ustawa wyklucza wybranego od wybieralności (§ 118); w przypadku tym zarządzić należy niezwłocznie ponowne wybory.

Zgromadzenie pomocników w skład których wchodzić mają wszyscy do głosowania uprawnieni pomocnicy przemysłowców, zjednoczonych w jedno stowarzyszenie, zwołuje za pierwszym razem władza przemysłowa, która może także wydelegować na nie członka zwierzchności gminnej, potem zaś własny przewodniczący na żądanie przełożonego korporacyi.

Prawo reprezentowania interesów pomocników (czeladników), należących do stowarzyszenia i uskutecznianie wyborów służy im tylko o tyle, o ile im przyznaje ustawa (§§ 119 i 120a), względnie statut stowarzyszenia (§ 119e).

Do prawa głosowania pomocników mają odpowiednie zastosowanie postanowienia § 118.

Pomocnicy (czeladnicy) będący już od 6 tygodni bez

roboty, nie mogą uczestniczyć w zgromadzeniu pomocników i tracą powierzone im godności.

Przełożeństwu stowarzyszenia służy prawo wydelegowania 2 lub 3 przedsiębiorców przemysłowych na zgromadzenie pomocników do uczestniczenia w niem z głosem doradczym.

O każdem zwołaniu zgromadzenia pomocników należy wprzód uwiadomić przełożeństwo stowarzyszenia, tudzież władzę przemysłową, która może wydelegować komisarza rządowego do przestrzegania legalności postępowania na zgromadzeniu.

Koszta zgromadzenia pomocników ponosi stowarzyszenie; pomocnicy bowiem należą wedle § 106 ust. przem. do stowarzyszenia, a § 114 ust. przem. podaje jako cel stowarzyszenia popieranie wspólnych interesów zarówno członków jak i osób, należących do niego i wymienia w § 120 ustęp 5 i w § 120, zgromadzenie pomocników jako organ wymienionych wspólnych interesów. Wobec tego i wobec reszty postanowień § 120 ust. przem. uchodzić musi zgromadzenie pomocników nie tylko za składową część stowarzyszenia, lecz nawet za ustawowy organ dla pewnej części celów stowarzyszenia, tem samem zaś obowiązek tego ostatniego ponoszenia wynikłych ztąd kosztów.

Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy zgromadzenie pomocników bierze te koszta dobrowolnie na siebie, o ile ustawa tego nie zabrania. (M. H. 22 I 1889 l. 51822).

1. Jakkolwiek ani ustawa przemysłowa ani statut wzorowy nie zawierają wyraźnego postanowienia odnośnie do uprawnienia pomocników do wyboru prócz przewodniczącego nadto jeszcze zastępcy jego, to jednak zamieszczenie w statutach dotyczącego takiego postanowienia nie może być poczytanem przeciwne ustawie. (M. H. 26 VIII 1886 l. 29829).

§ **120a**. W zakres działania zgromadzenia pomocników (§ 120) wchodzi:

a) przestrzeganie i roztrząsanie interesów pomocników (czeladników) do stowarzyszenia należących, o ile popieranie tych interesów nie sprzeciwia się celom stowarzyszenia (§ 114);

b) wybór członków wydziału polubownego (§ 112), przewodniczącego, wydziału nadzorczego i ewentualnie delegatów na walne zgromadzenie kasy chorych z pomiędzy pomocników przemysłowych (§ 121f);

c) wybór reprezentantów z grona pomocników przemysłowych, którym przysługują w zgromadzeniu stowarzyszenia funkcye określone w § 119 ustęp 2; tudzież wybór przewodniczącego i członków wydziału pomocników.

Zob. wzór statutów przytoczonych przy § 126 ustawy przem.

1. Majątek (fundusz opozycyjny) składkami na pewien oznaczony cel (utrzymanie taryfy płacy) zebrany, którego zarząd wedle swobodnego uznania lecz w granicach danego celu powierzyło zgromadzenie stowarzyszenia ustanowionemu organowi (komisyi taryfowej), nie jest majątkiem tegoż organu. (T. A. 12 VI 1890, l. 1939 B. 5370).

Kasa chorych.

§ **121**. Stowarzyszenia obowiązane są zaprowadzić i utrzymywać własne zakłady (kasy chorych) do wspomagania pomocników (czeladników) w razie choroby lub przystąpić do istniejącej kasy chorych, której statut winien pod względem istotnym czynić zadość następującym postanowieniom o kasach chorych w stowarzyszeniach.

Do kasy chorych płacić mają wkładki przedsiębiorcy przemysłowi i wszyscy u stowarzyszonych przedsiębiorców przemysłowych zatrudnieni pomocnicy z wyjątkiem uczniów.

Wkładka, którą przedsiębiorcy przemysłowi dopłacać mają z własnych funduszów za każdego pomocnika (czeladnika), wynosić może najwięcej połowę wkładek każdego pomocnika (czeladnika).

Wkładka pomocników (czeladników) wynosić może najwięcej trzy od sta ich zarobku.

Zaopatrzenie, które kasa chorych płacić będzie, wynosić ma dla mężczyzn najmniej połowę, dla kobiet zaś najmniej trzecią część ich zarobku dziennego. W razie dłuższej choroby trzeba zaopatrzenie płacić przynajmniej przez trzynaście tygodni.

Przedsiębiorcy przemysłowi mają wkładki pomocników (czeladników) statutem przepisane, o ile stają się płatnemi w czasie zatrudnienia tychże u nich i o ile pomocnicy (czeladnicy) sami nie upłacają ich do kasy chorych stowarzyszenia, wnosić na rachunek tychże do zarządu kasy.

Przedsiębiorcy przemysłowi winni pomocników (czeladników) swoich, obowiązanych do przystąpienia do kasy chorych, zgłaszać do tejże kasy, inaczej kasa chorych może żądać, aby zapłacili wszystkie te kwoty, któreby się należały, gdyby pomocnicy (czeladnicy) przystąpili byli w czasie właściwym.

Jeżeli pomocnik (czeladnik) pielęgnowany jest w szpitalu publicznym, kasa obowiązana jest zapłacić temu szpitalowi koszta pielęgnowania podług najniższej klasy za czas do czterech tygodni. Należytość zapłacona szpi-

talowi może być członkowi potrąconą z zaopatrzenia, przypadającego za czas pielęgnacyi szpitalnej.

Funkcyonowanie i zarząd tych chorych musi być samodzielny i niezawisłym od innych ewentualnie istniejących stowarzyszeniach instytucyj zapomogowych.

Wkładki do kasy chorych statutem ustanowione, mogą być ściągane w drodze administracyjnej.

Fundusze kasy chorych służą tylko na wsparcia dla chorych członków i w żadnym razie nie mogą być obracane na inna cele.

Zob. ustawę z dnia 30 marca 1888 r. Nr. 30, D. p. p. o ubezpieczeniu robotników na wypadek choroby i nowelę z 4 kwiet. 1888 Nr. 39 Dpp.

1. Przemysłowcy nie mają wstępować do zakładanej przez stowarzyszenie kasy chorych. (M. H. 4 V 1884 Cr. 12424).

2. Działalność kasy chorych sowarzyszenia rozciąga się także na służbę przemysłową, gdyż wedle § 73d ust. przem. są także oni pomocnikami. (T. A. 17 IV 1895 l. 1655).

3. Należytości za ubezpieczanie chorych nie przedawniają z powodu swego prawno-publicznego charakteru. (T. A. 29 XI 1895, l. 5607).

4. Ustawa przem. nie wyklucza, by ze względu na szczególne, w pewnem stowarzyszeniu panujące stosunki, urządzono więcej niż jednę kasę chorych. (M. H. z 20 XI 1887 l. 40112).

5. W czasie kiedy pomocnicy są bez zatrudnienia, nie są obowiązani ani oni sami ani majstrowie po myśli § 121 al. 2 i 3 do opłat na rzecz kasy chorych stowarzyszenia i stosownie do tego opiewa § 3 statutu wzorowego dla kas chorych stowarzyszenia. Wzięta pod uwagę w § 3 i 5 al. 2 tego statutu opłata pomocników jest jedynie fakultatywną. Z drugiej jednak strony jest kasa obowiązaną do świadczenia statutem objętych dobrodziejstw tylko w razie chorób przypadłych na czas, podczas którego uiszczano te opłaty w pełnej, statutem objętej mierze. (M. H. z 9 V 1886 l. 16383).

§ **121a**. Stowarzyszenia, które uczyniły zadość obo-

wiązkom swoim pod względem pieczy o pielęgnowanie chorych (§ 114), jako też przedsiębiorcy przemysłowi, którzy dopełnili przepisów § 121, tyczących się poboru i płacenia wkładek nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za obowiązanie kasy w wypadkach, gdy kasa z jakiejkolwiek przyczyny nie mogła wypełnić ciążących na niej świadczeń.

Wedle okólnika min. handlu z 15 VII 1886, l. 25238, przysługuje *pomocnikom handlowym* zaopatrzenie w czasie choroby zarówno wedle art. 60 ust. handl. od pryncypała jak i wedle § 121 ust. z 15 III 1883 Nr. 39 Dpp. od kasy chorych stowarzyszenia. Oba te bowiem roszczenia mają odmienną, żadnych sprzeczności nie wykazującą podstawę prawną i tak: roszczenie do pryncypałów opiera się na umowie najmu usług, a więc na prawno-prywatnym tytule, gdy natomiast roszczenie do kasy chorych na ubezpieczeniu, będącem postanowieniem prawa publicznego.

§ **121b**. Kasa chorych każdego stowarzyszenia powinna mieć statut, zawierający postanowienia:

a) o nazwie, celu, siedzibie i zakresie kasy;

b) o wysokości wkładek, które członkowie kasy chorych (pomocnicy, czeladnicy) mają płacić do kasy i o wysokości wkładek przedsiębiorców przemysłowych, tudzież o sposobie ich wnoszenia;

c) pod jakimi warunkami, w jaki sposób i w jakim rozmiarze kasa udzielać ma wsparcia;

d) o ustanawianiu przełożeństwa, o rozciągłości i trwaniu jego upoważnień i o reprezentacyi przedsiębiorców przemysłowych w gronie przełożeństwa;

e) o sprawowaniu kontroli nad przełożeństwem i o formach manipulacyi kasowej;

f) o składzie i zwoływaniu walnego zgromadzenia

członków, o warunkach potrzebnych do wydawania uchwał, o prawie głosowania przedsiębiorców przemysłowych;

g) o reprezentowaniu kasy na zewnątrz i o formie jej działań prawnych;

h) o formie, w jakiej obwieszczenie kasy mają być wydawane;

i) o warunkach, pod którymi statut może być zmieniony.

Zob. wzór statutu dla kasy chorych w stowarzyszeniu przy § 126 ust. przem.

1. Przyjęcie statutów kasy chorych stowarzyszenia, przez władze ułożonych, jest zarządzeniem w ustawie nie uzasadnionem, albowiem w myśl § 121e ust. z 15 VIII 1883 zastrzeżono ułożenie statutów walnemu zgromadzeniu, zaś współdziałanie bezpośrednie władzy jest unormowane w § 121h, (ustęp ostatni) tej ustawy. Uwzględniając jednak, że wedle § 121 wspomnianej ustawy założenie kasy chorych jest obowiązkiem samych stowarzyszeń, dalej, że przemysłowcy są obowiązani zgłosić swych pomocników do kasy chorych i opłaty potrącając je z płacy, bezpośrednio kasie uiszczać uznać należy dostateczność środków ustawowych, by nawet w razie odpornego stanowiska pomocników umożliwić założenie odpowiadającej ustawie kasy chorych.

§ **121c**. Kasa chorych winna mieć przełożeństwo, składające się w dwóch trzecich częściach z pomocników (czeladników) a w jednej trzeciej części z przedsiębiorców przemysłowych. Członków z grona pomocników; (czeladników) wybierać będzie zgromadzenie pomocników członków zaś z grona przedsiębiorców przemysłowych zgromadzenie stowarzyszenia. Przełożeństwo ma reprezentować kasę na zewnątrz, załatwiać wszystkie jej sprawy, o wszystkiem rozstrzygać i wydawać zarządzenia z wyjątkiem spraw, przekazanych wyraźnie decyzyi walnego zgromadzenia.

§ **121d**. Przełożeństwu należy do nadzorowania biegu czynności, tudzież do sprawdzania rachunków i wydawania o nich opinii, przydać stały wydział, którego dwie trzecie części członków wybierają również pomocnicy (czeladnicy) z pomiędzy siebie, a jedną trzecią część przedsiębiorcy przemysłowi ze swego grona.

§ **121e**. Zakres działania walnego zgromadzenia, przełożeństwa i wydziału nadzorczego należy w statucie dokładnie określić w szczególności zaś należy walnemu zgromadzeniu zastrzedz:

a) uchwałę, dotyczącą rocznego sprawozdania przełożeństwa i udzielanie mu absolutoryum;

b) układanie statutów, uchwalanie późniejszych zmian i uchwał w sprawach połączenia kasy z innemi wedle przepisów ustawy urzędowemi kasami chorych; zmiany statutów podlegają zatwierdzeniu krajowej władzy politycznej, która w tej mierze wysłuchać ma stowarzyszenie;

c) uchwały w sprawach zaciągania pożyczek po nad sumy w statucie ustanowione;

d) uchwały w sprawie rozwiązania kasy w razie, gdyby stowarzyszenie istnieć przestało.

§ **121f**. Na walnem zgromadzeniu ma głos każdy członek (pomocnik, czeladnik).

Członkowie, którzy nie zapłacili wkładek, mogą być na mocy statutu wyłączeni od udziału w głosowaniu.

Walne zgromadzenie może także składać się z delegatów, wybranych z pomiędzy członków, uprawnionych do głosowania.

Walne zgromadzenie musi składać się z delegatów, jeżeli kasa liczy więcej niż 300 członków.

Statut winien zawierać szczegółowe postanowienia co do liczby delegatów i sposobu ich wybierania.

Liczba delegatów winna być co najmniej pięć razy większą, aniżeli liczba członków przełożeństwa.

§ **121g**. Przedsiębiorcy przemysłowi, mają prawo do połowy głosów, przysługujących członkom kasy (pomocnikom, czeladnikom) na walnem zgromadzeniu względnie na zgromadzeniu delegatów i mogą dać się zastąpić przez pełnomocników.

§ **121h**. Walne zgromadzenie kasy chorych stowarzyszenia zwołuje pierwszym razem władza przemysłowa która może do tego celu wydelegować także członka zwierzchności gminnej względnie tam, gdzie stowarzyszenia już istnieją, przełożony stowarzyszenia, następne atoli przełożeństwo kasy (§ 121).

Statut kasy chorych ma zatwierdzać krajowa władza polityczna.

Zarząd kasy chorych podlega nadzorowi władzy przemysłowej. Ma ona prawo przeglądania o każdej porze wszelkich ksiąg i obowiązaną jest czuwać nad ścisłem przestrzeganiem statutów.

W razie wykroczenia przeciwko ustawie lub statutom należy nałożyć kary w rozd. VIII ustanowione, a ewentualnie zarządzić zamknięcie kasy.

W tym ostatnim przypadku ma władza przemysłowa wydać tymczasowe zarządzenie co do administracyi kasy i według okoliczności postarać się o nowy wybór przełożeństwa i wydziału nadzorczego.

1. Zatwierdzenia statutu kasy chorych pomocników nie wolno odmawiać wedle analogii § 42 al. 2 ust. z 30 III 1888 Nr. 33 dpp. ani czynić go zawisłem od dowodu żywotności tej kasy. (M. H. l. 83 ex 1890).

2. Powiatowa kasa chorych nie jest uprawnioną wnosić zażalenia przeciw zatwierdzeniu statutów kasy chorych pomocników. (T. A. 26 I 1895 l. 438 B. 8363).

3. Statut kasy chorych uczniów zatwierdza w myśl art. I. al. 3 ust. z 4 IV 1889 Nr. 39 dpp., oraz okólnika min. handlu w porozumieniu z min. spraw wewn. z 14 VIII 1889 l. 32.639, krajowa władza polityczna. Połączenie kasy chorych uczniów z istniejącą przy stowarzyszeniu kasą chorych pomocników nie jest dozwolonem. (M. H. 4 X 1895 l. 42693).

Wydział polubowny.

§ **122**. Do załatwienia sporów wymienionychw § 114 lit. c) utworzonym będzie wydział polubowny.

Wydział ten staje się właściwym, na zasadzie pisemnego oświadczenia się obu stron spór wiodących. Jeżeli jedna strona bez takiego poprzedniego oświadczenia wzywa interwencyi wydziału, natenczas staje się on właściwym, jeżeli strona przeciwna, otrzymawszy wezwanie, stanie przed wydziałem i jego właściwość uzna.

Liczbę członków wydziału polubownego, szczegółowe postanowienia co do ich wyboru, trwania i kolei ich urzędowania, co do wyboru przewodniczącego i jego zastępcy, jako też co do trwania urzędowania tych ostatnich ustanowić należy w osobnym statucie, który ma zatwierdzić krajowa władza polityczna.

Statuta ułożyć należy według następujących zasad:

1. Wydział polubowny składać się ma w równej liczbie z członków z grona przedsiębiorców przemysłowych jak i pomocników. Liczba członków musi wystarczyć do

prawidłowego obsadzenia sądu polubownego wedle przepisu § 123.

2. Każdorazowego przewodniczącego wydziału polubownego, jako też jego zastępcę, wybierają członkowie sądu z pomiędzy siebie. Obydwaj ci funkcyonaryusze mogą należeć zarówno do stanu przedsiębiorców przemysłowych jak i do stanu pomocników. Wybierają ich wszyscy członkowie sądu bezwzględną większością głosów. Gdyby w terminie, który w statucie będzie oznaczonym, większość taka się nie złożyła, obadwaj funkcyonaryusze należeć mają przez czas urzędowania w statucie przewidziany, naprzemian do stanu przedsiębiorców przemysłowych i do stanu pomocników. W tym względzie przestrzegać należy aby przewodniczącego i jego zastępcę ze stanu przedsiębiorców przemysłowych wybierali członkowie wydziału ze stanu pomocników a przewodniczącego i jego zastępcę ze stanu pomocników członkowie wydziału ze stanu przedsiębiorców przemysłowych.

Zob. wzór statutu dla wydziału polubownego przy § 126 ust. przem.

§ **123**. Spory wymienione w §§ 114 i 122, rozstrzygać może wydział polubowny albo ugodowo, albo przez wydanie orzeczenia (rozstrzygniania).

Do prawomocnego zawarcia ugody potrzebną jest obecność przewodniczącego lub jego zastępcy, tudzież dwóch sędziów polubownych, stosownie do poprzedzającego paragrafu do urzędowania powołanych, z których jeden należeć ma do grona przedsiębiorców przemysłowych, a drugi do grona pomocników.

Zawarte ugody zapisywane być winny do protokołu, które obie strony mają podpisać i z którego na żądanie ich wydać im należy wygotowanie pisemne.

Orzeczenia (rozstrzygnięcia) wydziału polubownego mają po wyjaśnieniu stanu rzeczy i zbadaniu wszystkich środków dowodowych zapadać w obecności przewodniczącego i czterech sędziów polubownych w myśl § 122 do urzędowania powołanych, z których dwaj należeć powinni do klasy przedsiębiorców przemysłowych, a dwaj do klasy pomocników. Rozstrzygnięcia zapadają większością głosów; w razie równości głosów, staje się uchwałą to zdanie, do którego przychyli się przewodniczący.

Postępowanie wydziału polubownego określa statut w § 122 wymieniony. Może w nim być nadto postanowionem, czy i w jakiej wysokości mają zasiadający w nim pomocnicy pobierać czesne z majątku stowarzyszenia.

Ugody i rozstrzygnienia wydziału polubownego wykonywane będą w drodze administracyjnej.

Rozstrzygnięcie wydziału polubownego wolno każdej ze stron spornych zaczepić przez wniesienie skargi do zwyczajnego sędziego w przeciągu dni ośmiu od dnia ogłoszenia rozstrzygnięcia i strona udająca się na drogę prawa, winna w ciągu tegoż terminu wykazać się przed wydziałem z wniesienia skargi.

Zaczepienie rozstrzygnienia nie wstrzymuje atoli tymczasowego jego wykonania.

§ **124**. Do zakazu działania wydziału polubownego należy załatwianie sporów, wynikłych ze stosunków pracy, nauki i płacy.

1. Właściwość władzy politycznej jest wtedy uzasadnioną, gdy wprawdzie strony spór wiodące należą do jakiegoś stowarzyszenia, jednak jego wydział polubowny jeszcze nie został utworzony, jak

również w przypadku gdy strony te wydziałowi polubownemu się nie poddadzą. (M. H. 4 VIII 1884 l. 8024).

Władza dyscyplinarna.

§ **125**. Przełożeństwu stowarzyszenia nadaje się prawo nakładania na członków i uczestników stowarzyszenia za wykroczenia przeciw przepisom stowarzyszenia, odpowiednich kar porządkowych, jako to: nagany i grzywny aż do dziesięciu złotych.

Przypadki, w których te kary porządkowe mogą być nakładane, należy oznaczyć w statutach.

1. Władzy nadzorującej nie przysługuje prawo darowania lub łagodzenia kar, po myśli § 125 przez przełożeństwo stowarzyszenia nakładanych. M. H. l. 4083 ex 1896).

Statuty.

§ **126**. W zakresie postanowień zasadniczych niniejszego rozdziału ułożyć należy dla każdego stowarzyszenia osobny statut i przedstawić go krajowej władzy politycznej do zatwierdzenia.

Statuta powinny mianowicie zawierać postanowienia szczegółowe co do:

a) nazwy, siedziby, celu i zakresu stowarzyszenia, tudzież utrzymywania w ewidencyi jego członków i uczestników;

b) praw i obowiązków członków;

c) zgromadzeń stowarzyszenia i spraw im zastrzeżonych;

d) zakresu działania przełożeństwa stowarzyszenia, a ewentualnie przełożonego;

e) składu przełożeństwa tudzież obrad i traktowania spraw w przełożeństwie;

f) warunków i ważności uchwał zapadających na zgromadzeniach stowarzyszenia i w jego przełożeństwie;

g) sposobu wymierzania i poboru wkładek;

h) wysokości wpisowego ustanowionego dla członków nowo wstępujących;

i) zarządu majątkiem stowarzyszenia;

k) zaprowadzenia w § 114c) wymienionego wydziału polubownego do załatwienia sporów między członkami stowarzyszenia;

l) szczegółowych postanowień co do nakładania kar porządkowych (§ 125).

Do statutów należy dołączyć jako wyżej składowe tychże: statut wydziału polubownego (§ 122) i statut zgromadzenia pomocników (§§ 120 i 120a), tudzież statut kasy chorych (§ 121b).

1. Utworzenie stowarzyszenia zależy zawsze od ułożenia i zatwierdzenia statutów, bez których wogóle stowarzyszenie nie istnieje. (T. A. 11 V 1883 l. 1011 B. 1764).

2. Stowarzyszeniu wolno po myśli § 126 b i c ust. przem. objąć statutem obowiązek członków uczestniczenia w zgromadzeniach stowarzyszenia i nakładanie za niedopełnienie tego obowiązku kar porządkowych po myśli § 125 ust. przem. (M. H. z 13 V 1886 l. 2336).

3. Z tego, że do statutu stowarzyszenia nie dołączono statutu dla zgromadzenia pomocników, wydziału polubownego i kasy chorych stowarzyszenia nie wynika, jakoby go nie można było zatwierdzić bez równoczesnego zatwierdzenia owych trzech danych statutów. (M. H. z 2 III 1887 l. 200).

4. Wedle okólnika min. handlu z 28 IV 1885 l. 13.999 należy najpierw zwołać zgromadzenie pomocników, które ma uchwalić statut i dopiero tak uchwalony ma władza zatwierdzić.

Wzory statutów (stowarzyszeń przem.)

podane władzom przemysłowym w reskrypcie min. handlu z 18 lipca 1883 l. 22037.

W myśl wezwania, które wystósowała Rada państwa do rządu o ułożenie dla przemysłowców wzorku do statutów ułożyły odnośne ministerstwa następujące wzorki do statutów prawidłowych, a mianowicie:

a) Statut dla stowarzyszeń przemysłowych;
b) Statut dla pomocników w stowarzyszeniach;
c) Statut dla kasy chorych w stowarzyszeniach;
d) Statut dla sądów rozjemczych. Poniżej podajemy tedy:

A. Statut stowarzyszenia (cechu).

. . . w . . .

Zadanie stowarzyszenia.

§ 1. W ślad § 114 w ustawie z dnia 15 marca 1883, l. 39 D. u. p., zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową jest celem stowarzyszenia krzewić ducha łączności, utrzymywać i podnosić honor stanu pomiędzy członkami i uczestnikami naszego stowarzyszenia, jak niemniej popierać to wszystko, co dobro wszystkich stowarzyszonych członków i uczestników wymaga. Ku temu służą kasy zaliczkowe, składy surowców, domy sprzedaży, zaprowadzenie wspólnej produkcyi maszynowej i innych rodzajów wyrobu przemysłowego.

W szczególności wchodzi w zakres stowarzyszenia:

a) starać się o otrzymanie stosunków prawidłowych między przemysłowcami, a ich pomocnikami (czeladnikami), wyrabiać łączność pracowników w zakładaniu i utrzymaniu gospód cechowych i w prawidłach stręczenia;

b) starać się o uregulowanie sprawy z uczniami (terminatorami) w postanowieniach od władzy zatwierdzonych:

co do zawodowego i religijno-moralnego kształcenia uczniów;

co do trwania tej nauki w przemyśle, który nie jest rzemieślniczym, popisywaniu się uczniów itp., jako też co do przestrzegania, aby przepisy te spełniano i co do potwierdzenia świadectw z tej nauki;

co do warunków, pod którymi wolno trzymać uczniów w ogólności, jako też co do ich liczby, stosunków do ilości pomocników w przemyśle stowarzyszenia;

c) założyć sąd rozjemczy do załatwiania pomiędzy członkami stowarzyszenia, a ich pomocnikami sporów powstających z obowiązkowej pracy, z nauk lub zapłaty; tudzież przykładać się do tego, aby w sądach rozjemczych sądzili się także sami członkowie stowarzyszenia w sporach między nimi wydarzonych. Kilka stowarzyszeń złączyć się może do założenia wspólnego sądu polubownego;

d) zakładać lub popierać zawodowe szkoły przemysłowe (szkoły fachowe, warsztaty do nauki itp.) i pełnić nadzór nad niemi;

e) pieczę nad chorymi pomocnikami (czeladnikami) przez założenie kasy dla chorych lub przystąpienie do kasy dla chorych już istniejącej;

f) opiekować się chorymi uczniami, o ile w myśl ustawy już obowiązek ten nie cięży na ich majstrze:

g) corocznie zdawać sprawę ze wszystkich wydarzeń w łonie stowarzyszenia, przydatnych do ułożenia statystyki przemysłowej.

Oprócz regularnych sprawozdań, przepisanych pod *g)* stowarzyszenia obowiązane są składać władzom, tudzież izbom handlowym i przemysłowym na ich żądanie wyjaśnienia i opinie co do spraw będących w związku z ich zadaniem mogą nawet z własnego popędu żądać od tych instytutów publicznych, aby im użyczały poparcia swoich zadań w rzeczonych stosunkach.

Zakres stowarzyszenia.

§ 2. Stowarzyszenie, dla którego niniejszy statut będzie miał moc obowiązującą, obejmuje wszystkie te osoby, które w gminie . . . (w gminach . . . . w powiecie sądowym . . . w starostwie) . . . . trudnią się samoistnie

przemysłem . . . . jako stowarzyszonych członków (§ 3), tudzież ich pomocników (czeladników) i uczniów jako uczestników (§ 8) i ma swoję siedzibę w . . .

Członkowie stowarzyszenia.

§ 3. Kto w okręgu tego stowarzyszenia zajmuje się na własną rękę jednym lub więcej przemysłami, które wymienia § 2; tem samem już rozpoczęciem swego przemysłu staje się członkiem stowarzyszenia i winien wypełniać połączone z tem obowiązki.

O przybywających do stowarzyszenia przemysłowcach i każdorazowej zmianie w tym względzie władza przemysłowa uwiadamia stowarzyszenie.

Dochody stowarzyszenia.

§ 4 Fundusze potrzebne na wydatki w stowarzyszeniu z wyłączeniem wkładek do kasy dla chorych, o ile na ich pokrycie nie wystarczają odsetki z posiadanego majątku, zbierane będą za rozkładem opłat na członków stowarzyszenia (§ 3 i można je ściągać porządkiem administracyjnym. Nikogo ze stowarzyszenia nie można wbrew jego woli pociągać do współudziału w przedsiębiorstwach w § 1 pod ustępem pierwszym wymienionych lub w innych podobnych przedsiębiorstwach na wspólny rachunek zakładanych, ani też do współudziału w zakładaniu i braniu w dzierżawę zakładów przemysłowych celem wspólnego użytkowania, wyjąwszy, gdy takie wspólne zakłady będą tworzone ze względów publicznych lub nakazane z urzędu. Również nie można z majątku stowarzyszenia opędzać kosztów lub wspierać przedsiębiorstw ani robót przemysłowych takich, w których nie wszyscy członkowie udział biorą.

Co roku należy przedstawić władzy przemysłowej zamknięcie rachunków z przychodu i rozchodu stowarzyszenia, opatrzone w przepisane dowody, a podpisane od przełożonego i dwóch wydziałowych.

Każdy nowo do stowarzyszenia przystępujący członek winien uiścić tytułem wstępnego kwotę . . złr. wal. austr., którą za przyzwoleniem starszeństwa można uiścić także w ratach.

Wstępne zwróconem nigdy nie będzie, jednak go żądać od tej samej osoby można tylko raz jeden.

Zwolnieni od uiszczenia wstępnego są ci członkowie stowarzyszenia, którzy już dawniej opłacili w . . istniejące wtedy t. zw. wpisowe.

Prawa członków.

§ 5. Z przystąpienia do stowarzyszenia wypływa udział w tych prawach, jakie według ustawy z d. 15 marca 1883 i według niniejszych statutów służą członkom, a w szczególności udział w prawie wyborczem, jako też w pospolitego pożytku zakładach stowarzyszenia.

Prawo głosowania i obieralności.

§ 6. Prawo do głosowania i obieralności mają wszyscy członkowie stowarzyszenia.

Wyłączeni są od prawa głosowania i obieralności:

a) przemysłowcy, którzy mocą wyroku sądu karnego są wykluczeni od obieralności do reprezentacyi gminnej, póki trwa ten skutek wyroku karnego;

b) przemysłowcy, których majątek uległ upadłości, dopóki trwa postępowanie upadkowe;

c) przemysłowcy, którym władza odebrała przemysł aż do czasu, na który je odebrano:

d) przemysłowcy, którzy z powodu niedołężności umysłu lub marnotrawstwa zostają pod kuratelą.

Tak przemysłowcy jak i pomocnicy (czeladnicy) wejść mogą do sądu polubownego z wyborów, jeżeli skończyli 24 lat wieku swego.

Obowiązki członków w stowarzyszeniu.

§ 7. Każdy członek stowarzyszenia obowiązany jest w ogólności domagać się osiągnięcia celów wytkniętych stowarzyszeniu w myśl postanowień niniejszego statutu, stosować się do prawnie powziętych uchwał zgromadzonego stowarzyszenia

i starszyzny w takowem, oraz pilnować zarządzeń starszyzny i starszego.

Mianowicie winien każdy członek donieść starszemu stowarzyszenia w ciągu dni ośmiu sumiennie, że rozpoczął lub zwinął swój przemysł. Powinien go też uwiadomić o swej siedzibie i każdorazowej jej zmianie, dalej o każdem przyjęciu i oddaleniu pomocników przemysłowych (czeladników) lub uczniów bez wyróżnienia czy on ich zatrudnia w swoim warsztacie lub poza takowym, z podaniem ich imion i nazwisk, wieku i gminy, do której należą.

Jeżeli się przemysł puszcza w dzierżawę albo prowadzi przez zastępcę lub jawnego wspólnika, należy o tem w tym samym okresie donieść starszemu stowarzyszenia, wymieniając tegoż dzierżawcę, zastępcę lub jawnego wspólnika. Zaniedbanie tego doniesienia karanem będzie w każdym poszczególnym wypadku naganą lub grzywnami do 10 złr.

§ 8. Samoistni przemysłowcy przestają być członkami stowarzyszenia, skoro zaniechają trudnić się przemysłem z powodu którego zostali członkami stowarzyszenia.

To samo tyczy się przypadków, w których im władza odjęła prawo trudnienia się przemysłem (§§ 56 i 137 ust. przem.).

Uczestnicy stowarzyszenia.

§ 9. Pomocnicy (czeladnicy) i uczniowie zostający u członków stowarzyszenia są uczestnikami onegoż i jako tacy podlegają przepisom w stowarzyszeniu obowiązującym.

Uczniowie.

§ 10. Przyjmowanie małoletnich uczniów dzieje się za osobną umową.

Kontrakt nauki można zawrzeć ustnie lub na piśmie; w obu atoli wypadkach musi być zawarty i wpisany wobec starszyzny stowarzyszenia.

Umowa taka zawierać będzie:

1. imię i nazwisko, wiek, przemysł i siedzibę przemysłowca;

2. imię i nazwisko, wiek i zamieszkanie ucznia;

3. imię i nazwisko, zatrudnienie i zamieszkanie jego rodziców, opiekuna lub innych prawnych zastępców;

4. datę umowy i trwanie tego stosunku umównego;

5. postanowienie, że przemysłowiec zobowiązuje się wyuczyć ucznia swego w tym przemyśle i że uczeń winien jest pilnie się przykładać do pracy przemysłowej;

6. warunki co do opłaty lub innego jakiego wynagrodzenia za naukę, potem umowę co do wiktu, pomieszkania i czasu nauki;

Pod względem uczniów stanowi się jeszcze co następuje:

a) Czas nauki w przemyśle . . . wynosi . . .

Należytość za przyjęcie i wyzwolenie wyniesie . . . złr.

b) Przyjmując ucznia, można zastrzedz sobie czas próby, w ciągu którego każda ze stron może dowolnie odstąpić od umowy.

Czas próby nie może przenosić dwóch miesięcy i wliczony będzie w czas nauki wymówiony.

c) Po upływie umówionego czasu nauki lub też w razie wcześniejszego rozwiązania umowy o naukę winien majster na żądanie wydać świadectwo z odbytego czasu nauki, z prowadzenia się ucznia w tymże czasie, tudzież z nabytego wykształcenia w przemyśle, niemniej też winien najdalej za 8 dni donieść starszemu stowarzyszenia o takiem ustaniu nauki dla sprostowania i utrzymania ładu w wykazie uczniów. Świadectwo nauki potwierdzi starszy stowarzyszenia.

d) dla dopięcia głównego celu jakim jest wykształcenie ucznia, winien jest każdy uczeń po upłynionym czasie nauki poddać się egzaminowi przed starszeństwem stowarzyszenia. Egzamin ten ma polegać na . . . . . .

. . . . . .

Przemysłowcy powinni się starać o zawodowe i religijno-moralne wykształcenie uczniów. Gdyby u którego członka w stowarzyszeniu zdarzały się częściej wypadki z niedostatecznego wykształcenia ucznia, a na to są dowody, że winą tego jest brak dbałości majstra, może mu władza odjąć uprawnienie do trzymania uczniów.

e) Przemysłowcom, którzy zazwyczaj nie trzymają pomocników, wolno równocześnie mieć co najwięcej trzech uczniów.

Przemysłowcy zatrudniający pomocników nie powinni utrzymywać tylu uczniów, żeby już nie mogli podołać prawnym obowiązkom względem ich przemysłowego wykształcenia.

f) Zawarty w § 1 pod *f)* niniejszego statutu obowiązek majstra mieć pieczę nad chorymi uczniami może być wypełniony albo w sposób określony w ustawie przemysłowej (§ 94), albo przez założenie na to osobnego funduszu z wkładek uiszczanych od samych tylko przedsiębiorców przemysłowych.

§ 11. Przemysłowiec, któryby świadomie przyjął zbiegłego ucznia, popełnia winę i wraz z nim odpowiadać będzie za szkody wynikłe stosownie do § 1302 powszechnej księgi ustaw cywilnych. Zbiegły uczeń dostawiony będzie na żądanie majstra do niego na dalszą naukę i podpadnie w miarę okoliczności jeszcze ukaraniu od władzy.

Stręczenie do pracy.

§ 12. Aby ułatwić wzajemne poszukiwanie się pracodawców i robotników ułożone będą w stowarzyszeniu dostępne dla każdego wykazy, w których się zapisuje pomocników szukających roboty, i przedsiębiorców przemysłowych, którzy potrzebują pomocników.

Również po gospodach dla czeladników podawaną będzie wiadomość tam, gdzie można znaleść pracę.

Żaden przedsiębiorca przemysłowy nie może przyjmować pomocnika, któryby nie posiadał książki roboczej.

Książkę roboczą ma pracodawca za wydaniem poświadczenia przy wstąpieniu robotnika do pracy odebrać w swoje przechowanie.

Dla występującego z obowiązku winien starszy stowarzyszenia na podstawie ustnego lub pisemnego świadectwa pracodawcy wypełnić rubryki w książce roboczej, położyć swój podpis i wycisnąć pieczęć stowarzyszenia, przyniesione zaś świadectwo zachować u siebie.

U członków naszego stowarzyszenia jest używane . . . . dniowe wypowiedzenie między przedsiębiorcami a ich pomocnikami (czeladnikami).

Załatwienie spraw w stowarzyszeniu.

§ 13. Sprawy stowarzyszenia załatwia:

a) zgromadzenie stowarzyszenia;

b) starszyzna stowarzyszenia składająca się z wydziału stowarzyszenia pod kierownictwem starszego, tudzież

c) osoby przeznaczone w myśl §§ 121, *c)* 121, *h)* do załatwienia spraw odnoszących się do kasy dla chorych;

d) sąd polubowny.

Zgromadzenie stowarzyszenia.

§ 14. Stowarzyszenie składa się na zgromadzeniach ze wszystkich członków mających prawo do głosowania.

Do każdego zgromadzenia takiego w stowarzyszeniach wezwać trzeba (2 do 6) reprezentantów ze zboru pomocników, którym służy głos doradczy do wyłuszczania ich życzeń lub zażaleń.

§ 15. Na zgromadzenie zwołuje przedsiębiorców przemysłowych starszy stowarzyszenia zawiadamiając ich osobiście i oznajmiając, co będzie przedmiotem narady.

Zgromadzenie stowarzyszenia odbywa się . . . . razy do roku; zwołać je należy także wtedy, gdyby przełożony stowarzyszenia lub wydział uznał, że potrzeba tego zachodzi, lub gdyby czwarta część członków tego zażądała.

W odezwie zwołującej należy podać, gdzie i kiedy się odbędzie zgromadzenie.

O zwołaniu zgromadzenia przez starszego uwiadomić trzeba komisarza, który dla stowarzyszenia jest ustanowiony, aby czuwał nad legalnością postępowania.

Przewodniczącym i kierownikiem zgromadzenia jest starszy stowarzyszenia lub w razie zaszłej przeszkody jego zastępca.

Do powzięcia uchwały w stowarzyszeniu potrzebną jest obecność . . . członków uprawnionych do głosowania. Gdyby zgromadzenie pełne nie zebrało się, zwołać należy ponowne zgromadzenie, które może uchwalać prawomocnie bez względu na ilość obecnych. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Zakres zgromadzonego stowarzyszenia.

§ 16. W zakres zgromadzonego stowarzyszenia wchodzą następujące sprawy:

a) przestrzeganie i roztrząsanie wszystkiego, co obchodzi przedsiębiorców przemysłowych do stowarzyszenia należących, o ile popieranie takich interesów należy do zadań stowarzyszenia, następnie powzięcie uchwał w tej mierze;

b) wybór starszych w stowarzyszeniu i członków sądu polubownego z grona przedsiębiorców przemysłowych na przewodniczącego, potem do wydziału nadzorczego i na walne zgromadzenie kasy dla chorych;

c) sprawdzanie i potwierdzanie zamknięć rachunkowych i preliminarzy corocznych z funduszów stowarzyszenia, jakoteż naznaczenie sumy, która zebraną będzie za rozkładem takowej ;

d) Ustanowienie płatnych pomocników;

e) powzięcie uchwał co do zakładania szkół w § 114*d)* wymienionych i zmian w ustroju tychże, tudzież uchwał co do przeistoczenia zakładów dla chorych, które już istnieją w stowarzyszeniu, lecz z przepisami ustawy nie są zgodne, na kasy dla chorych w myśl §§ 121—121 *h)* ustawy z dnia 15 marca 1883;

f) uchwalanie o trwaniu nauki i sposobie egzaminowania uczniów;

g) stanowienie zasadnicze co do zakładania lub przeistaczania zakładów w stowarzyszeniu, mianowicie naukowych, roboczych zapomogowych i ekonomicznych;

h) uchwalanie statutu dla stowarzyszenia i zmiana onegoż, następnie powzięcie uchwał w innych ważnych sprawach, które statut wymienia;

i) rozrządzenie majątkiem stowarzyszenia; majątku tego jako też dochodów z niego używać można tylko na cele stowarzyszenia,

Wnioski odnośne przedstawi starszy na zgromadzeniu.

Starszyzna stowarzyszenia.

§ 17. Starszyzna w stowarzyszeniu składa się z przełożonego stowarzyszenia, jego zastępcy i z wydziału stowarzyszenia, który się znowu składać będzie z . . . . . członków i . . . . . zastępców. Wydział wybierają samoistni przemysłowcy z pośród siebie na zgromadzeniu stowarzyszenia.

W stowarzyszeniach obejmujących różne rodzaje przemysłu, należy mieć staranie o należytą reprezentacyą w starszyźnie poszczególnych działów przemysłu.

Wybór starszyzny nastąpi w myśl § 19 ustępu 1 i 2.

O wyborze należy spisać protokół, który podpiszą starszy i członkowie komisyi kreskowej (skrutacyjnej), a sprawdzi komisarz rządowy. Prawo nieprzyjęcia wyboru do starszyzny w stowarzyszeniu służy:

a) tylko tym, którzy liczą przeszło 60 lat albo nie mogą przyjąć mandatu z powodu słabowitości przewlekającej się;

b) którzy się wykażą, że ich własne sprawy wymagają od czasu do czasu dłuższej nieobecności w miejscu, gdzie stałą mają siedzibę;

c) którzy już piastowali godność członka zarządu.

Urzędowanie członków starszyzny w stowarzyszeniu trwać będzie . . . . lata, poczem ponownie mogą być obrani.

Na obrady starszyzny w stowarzyszeniu odbywające się w miarę potrzeby, wzywać będzie starszy wszystkich do tej starszyzny należących członków. Do ważności uchwał potrzeba, aby obecną była najmniej połowa wszystkich wydziałowych i starszego lub jego zastępcy. Uchwały zapadają większością głosów; w razie równości głosów rozstrzygnie głos starszego. O wyniku obrad spisanym będzie protokół sumaryczny, który podpisze starszy i trzymający pióro.

Urzędowanie wydziałowych jest bezpłatne. Mogą jednakowoż dostać wynagrodzenie za konieczne wydatki, poczy-

nione dla dobra stowarzyszenia, jakoteż za dłuższą stratę czasu.

Zakres starszyzny w stowarzyszeniu.

§ 18. Do zakresu starszyzny w stowarzyszeniu należą wszystkie te sprawy, które nie są zachowane dla pełnego zgromadzenia stowarzyszonych, ani też nie są przekazane sądowi polubownemu lub czynnikom, wymienionym w §§ 121—121 *h)* ustawy z dnia 15 marca 1883.

Mianowicie należy do starszyzny stowarzyszenia także zarząd majątkiem stowarzyszenia pod kierownictwem starszego, a po myśli uchwał powziętych na zgromadzeniu.

Starszyźnie stowarzyszenia służy też prawo wymierzania kar porządkowych na członków i uczestników stowarzyszenia za przestąpienie przepisów stowarzyszenia obowiązujących. Kary te mogą polegać na naganie lub grzywnach do dziesięciu złotych. Wymierzone będą takowe w szczególności w następujących wypadkach . . . . . .

Nagana może być pisemną lub ustną, w ostatnim razie według okoliczności także nastąpić może w obec zgromadzanego wydziału. Co do wszelkich nagan i grzywien należy wykaz utrzymywać.

Starszy stowarzyszenia.

§ 19. Starszego w stowarzyszeniu i jego zastępcę wybierają na zgromadzeniu stowarzyszenia wszyscy obecni członkowie bezwzględną większością głosów. Gdyby nie było większości, wyborcy ograniczą wybór ściślejszy do tych dwóch osób, na których padło względnie najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzygnie los, kto ma być przypuszczony do ściślejszego wyboru, lub kto w nim uważanym być ma za wybranego.

Wybór starszego w stowarzyszeniu zależny jest od zatwierdzenia władzy.

Zakres stowarzyszenia.

§ 20. Starszy lub w razie zachodzącej przeszkody jego zastępca reprezentuje stowarzyszenie na zewnątrz, kieruje wszystkiemi jego sprawami i tychże dogląda, podpisuje wszelkie akta i załatwia bieżące sprawy. On odbiera wszelkie rozporządzenia władz wystosowane do stowarzyszenia lub przełożonych, jakoteż wszystkie inne podania i załatwia wszelkie sprawy, które nie wymagają powzięcia uchwały; on zwołuje zgromadzenie i starszeństwo na narady, kieruje niemi i przewodniczy, dogląda wygotowania i spełnienia uchwał powziętych przez zgromadzenie lub starszyznę. Gdyby przełożony sądził, że nie może brać na siebie odpowiedzialności za uchwałę na zgromadzeniu lub w starszyźnie zapadłą zawiesi ją i przedłoży takową władzy do rozstrzygu natychmiast, lub też po wysłuchaniu zgromadzenia.

Majątek stowarzyszenia.

§ 21. Co do całego ruchomogo i nieruchomego majątku stowarzyszenia, sporządzony będzie inwentarz, a starszyzna winna go utrzymywać w porządku. W zarządzie majątkiem i dochodami stowarzyszenia trzymać się będzie starszyzna uchwalonego od zgromadzenia budżetu. Nieodzownem jest przychylenie się zgromadzonego stowarzyszenia do wszelkich przekroczeń budżetu, do nabywania, wydzierżawiania, obciążania zastawem dóbr nieruchomych, do lokowania i przelewu kapitałów, do zaciągania długów, do zaciągania innych zobowiązań i świadczeń, za które stowarzyszenie ma ręczyć, do zrzekania się praw już nabytych lub dopiero nabyć się mających, do rozpoczynania sporów i zawierania ugód. O to przyzwolenie stowarzyszenia postara się starszeństwo na najbliższym zgromadzeniu pełnem.

Czy i w jakiej wysokości należy się starszemu stowarzyszenia wynagrodzenie za jego trudy, postanowi zgromadzone stowarzyszenie.

Zawiadywanie pieniądzmi stowarzyszenia.

§ 22. Do kasy stowarzyszenia wpływają:

a) dochody z majątku stowarzyszenia;

b) wpisowe od nowo przystępujących członków;

c) grzywny porządkowe, tudzież wszelkie grzywny za przestąpienie ustawy przemysłowej wymierzone;

d) wypłaty uiszczane drogą rozkładu corocznego (repartacyi);

e) opłaty za przyjęcie i wyzwolenie uczniów.

Wyliczone pod *b) c) d) e)* dochody stowarzyszenia można ściągać przymusowo za pośrednictwem władz administracyjnych na prośbę starszyzny stowarzyszenia. Papiery wartościowe i gotówka przechowane będą w kasie stowarzyszenia. Kasa pozostaje pod kluczem starszego, tudzież pod kluczem jego zastępcy. Księgi kasowe pozostają w ręku starszego. Rachunki stowarzyszenia mają być za każdy rok, t. j. za czas od 1 stycznia do 31 grudnia każdego roku zamknięte, poczem przedstawione zostaną do zatwierdzenia zgromadzonemu stowarzyszeniu, które się najpierw zbierze po zamknięciu rachunków.

Załatwianie sporów.

§ 23. Instytucya sądów polubownych w myśl § 114 *e)* ustawy z d. 15 marca 1883 (§ 1 *c*), statutu ma w szczególności na celu załawiać spory między członkami stowarzyszenia wynikające ze stosunków, określonych w § 114 ustęp 1 statutu).

Nadzór.

§ 24. Stowarzyszenia zostają pod nadzorem władzy, które, służy prawo orzekania o zażaleniach przeciw uchwałom zgromadzenia lub starszyzny i wydawania decyzyi po wysłuchaniu obu stron, tudzież prawo wyznaczenia swoich komisarzy do przestrzegania legalności w postępowaniu stowarzyszeń.

Orzectwo w sporach tyczących się wewnętrznych spraw stowarzyszenia należy wyłącznie do administracyj rządowej.

Władza administracyjna na żądanie starszyzny wykona drogą urzędową uchwały zgromadzonego stowarzyszenia, według przepisów wydane, a tyczące się takich spraw stowarzyszenia, do których załatwiania stowarzyszenie w myśl ustawy jest obowiązane.

Majątek korporacyi przemysłowych.

§ 25. Jeżeli korporacya przemysłowa, obecnie istniejąca, posiada majątek, a przeistacza się na stowarzyszenie w myśl ustawy niniejszej, tenże majątek jej staje się własnością nowego stowarzyszenia.

Gdy korporacya przemysłowa łączy się z innym przemysłem w jedno stowarzyszenie, natenczas zatrzymuje własność swego majątku i zawiaduje nim oddzielnie.

Gdyby korporacya przemysłowa rozwiązała się nie wstępując do innego stowarzyszenia, majątek jej dostaje się gminie, w której korporacya przemysłowa miała siedzibę.

Gmina obowiązaną jest przyznaczyć majątek taki na cele przemysłowe, mianowicie na założenie i utrzymanie szkół przemysłowych i postarać się o to, aby krajowa władza administracyjna sposób użycia tego majątku zatwierdziła.

§ 26. W każdym razie pilnować należy zasad następujących:

a) rozwiązanie lub przeistoczenie korporacyi przemysłowej nie narusza praw trzeciego i przedewszystkiem należy więc spłacić długi, gdyby je korporacya miała i dopełnić wszelkich innych jej zobowiązań;

b) starać się trzeba, aby fundacyi i ofiar korporacyi nie obracono na inne cele.

§ 27. Również pozostają w swej mocy powinności, obciążające majątek korporacyi z tytułów prawa cywilnego lub z fundacyj, jakoteż roszczenia dawnych członków i uczestników korporacyi do korzyści z majątku korporacyi wypływających, do których mieliby prawo, gdyby korporacya nadal istniała.

§ 28. Statut dla wydziału polubownego (§§ 122 do 124 ustawy z 15 marca 1883) potem statut dla zgromadzenia pomocników (§§ 120 i 120 *a*) ustawy z 15 marca 1883) w końcu statut dla kasy chorych (§§ 121 do 121 *h*) ustawy z 15 marca 1883) stanowią składową część niniejszych statutów stowarzyszenia.

B) Statut zboru (zgromadzenia) pomocników (czeladników)

pracujących w stowarzyszeniu . . . . . w . . . . . .

I. Zadanie.

§ 1. Zadaniem zgromadzenia pomocników jest w myśl ustawy z dnia 15 marca 1883 (L. 39 D. u. p. rozdz. VII, §§ 114 i 120) utrzymywanie ducha łączności między pomocnikami (czeladnikami), utrzymywanie i podnoszenie honoru stanowego, wspieranie samoistnych przedsiębiorców w usiłowaniach ku popieraniu wspólnych interesów przemysłowych.

Jest mianowicie zadaniem zboru:

a) utrzymywać prawidłowe stosunki między przedsiębiorcami a ich pomocnikami (czeladnikami), zwłaszcza pod względem wspólnej pracy;

b) utrzymywać spokój w istniejących gospodach;

c) współdziałać przy tworzeniu sądów polubownych (§§ 122, 123 i 124 ustawy z dnia 15 marca 1883) do załatwiania sporów między pracodawcami a robotnikami, wynikłych ze stosunków pracy i zapłaty;

d) mieć pieczę o chorych pomocnikach, czuwając nad punktualnem wnoszeniem wkładek do kasy chorych.

§ 2. Dla dopięcia tych celów zwoła zgromadzenie poraz pierwszy władza przemysłowa i może do tego zgromadzenia wysłać także członka zwierzchności gminnej; następnie już zwoływać będzie zwyczajne zgromadzenie i to przynajmniej dwa razy do roku przewodniczący w zgromadzeniu pomocników na wezwanie odebrane od starszego w stowarzyszeniu. Prócz tego będzie zwołane zgromadzenie, jeżeli to uchwali wydział zgromadzenia pomocników (§ 6 niniejszego statutu) lub jeśli tego zażąda dziesiąta część z pomocników w stowarzyszeniu, do którego należy do 600 pomocników, a dwunasta część, jeżeli należy do stowarzyszenia nad 600 do 1000 pomocników, nakoniec najmniej stu uczestników stowarzyszenia, skoro doń należy więcej niż 1000 pomocników.

II. Skład tego zgromadzenia.

§ 3. Zgromadzenie pomocników składa się ze wszystkich uprawnionych do głosowania pomocników, którzy mają zatrudnienie u przedsiębiorców przemysłowych w stowarzyszeniu (§ 120, ustęp 4 ustawy z 15 marca 1883).

III. Zakres działania.

§ 4. Do zakresu zgromadzenia pomocników (§ 120 *a*) ustawy z dnia 15 marca 1883) należy:

a) pilnowanie i wyświecanie tego, co dobro należących do stowarzyszenia pomocników (czeladników) wymaga, o ile popieranie tegoż nie sprzeciwia się celom stowarzyszenia (§ 114 ustawy z 15 marca 1883);

b) wybór przewodniczącego, jakoteż sześciu wydziałowych, którzy mają przedstawiać na zgromadzeniu pomocników wnioski potrzebne;

c) wybór sześciu reprezentantów z zgromadzenia pomocników, którym służyć będzie głos doradczy do wnoszenia życzeń i zażaleń na zgromadzenem stowarzyszeniu samoistnych przemysłowców;

d) wybór . . . . . członków i . . . . zastępców do sądu polubownego, który ma załatwić spory ze stosunków pracy, nauki i zapłaty wynikające;

e) wybór członków i ich zastępców do starszyzny w kasie stowarzyszenia dla chorych;

f) wybór członków i ich zastępców do rady nadzorczej w kasie dla chorych w razie, jeśli walne zgromadzenie składa się z delegatów w myśl § 121 *f* ustawy z dnia 15 marca 1883.

IV. Zwołanie zgromadzenia.

§ 5. Zgromadzenie pomocników zwołuje przewodniczący i tamże przewodniczy. O zwołaniu doniesie przewodniczący. także starszemu całego stowarzyszenia, oraz władzy przemy-

słowej, która może wysłać komisarza rządowego do przestrzegania legalnego postępku w obradach.

§ 6. Zwołanie zgromadzenia pomocników dzieje się na cztery tygodnie przed zgromadzeniem, aby wszyscy pomocnicy przemysłu tego mogli się o tem dowiedzieć.

V. Wybory.

§ 7. Wszystkie wybory na zgromadzeniu pomocników odbywają się za pomocą kartek do głosowania po poprzedniem ułożeniu listy kandydatów przez mężów zaufania z grona uczestników w stowarzyszeniu i wybrani zaś będą ci, którzy mają za sobą prostą (absolutną) większość głosów.

Jeżeli nie dopięto takiej większości w pierwszem głosowaniu kartkami, należy zarządzić wybór ściślejszy między tymi, którzy otrzymali najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzygnie los, który wyciąga przewodniczący tegoż zgromadzenia.

§ 8. Wybiera się przewodniczącego i wydział pomocników na lat trzy (§ 120 ustawy z 15 marca 1883). Mandaty urzędujących po myśli § 4 *c*) trwają jeden rok, o trwaniu zaś mandatów wymienionych w § 4 *d*, *e* i *f*, stanowią odnośne statuty (statut kasy dla chorych i statut sądu polubownego).

Jedną osobę można też wybrać do sprawowania kilku czynności.

Wybór przewodniczącego w zgromadzeniu pomocników wymaga zatwierdzenia od władzy przemysłowej.

§ 9. Urzędnicy zboru, którzy nie usprawiedliwszy się należycie nie byli przez trzy po sobie następujące posiedzenia obecnymi tracą swój mandat, a na ich miejsca powołani zostaną zastępcy.

Ci zastępcy, którzy w wyborach otrzymali najwięcej głosów, powołani będą najpierw;

§ 10. Obliczających głosy (skrutatorów) na wszystkich wyborach w zgromadzeniu pomocników obiera się przez okrzyk (aklamacyą); oni też mają pomocnikom ogłosić, jakim jest wynik wyborów.

§ 11. Wybór delegatów na walne zgromadzenia w sprawach kasy dla chorych (§ 4 *g*) odbywa się według postanowień statutu tejże kasy dla chorych.

VI. Prawo głosowania i obieralność.

§ 12. Prawo do głosowania w zgromadzeniu pomocników mają wszyscy pomocnicy, którzy już skończyli 18 rok życia swego.

Takich wybrać można do wszystkich funkcyi, z wyjątkiem urzędu sędziego polubownego, do czego się wymaga, aby kandydat miał 24 rok życia swego (§ 118 ustawy przem.).

Wykluczeni od głosowania i obieralności są:

a) pomocnicy, którzy mocą wyroku sądu karnego zostali wykluczeni od obieralności do reprezentacyi gminnej, dopóki trwa ten skutek wyroku karnego;

b) pomocnicy, których majątek uległ upadłości, dopóki trwa postępowanie upadkowe;

c) pomocnicy, którzy z powodu niedołęztwa umysłowego lub marnotrawstwa zostają pod kuratelą (§ 118 ust. z d. 15 marca 1883);

d) pomocnicy (czeladnicy), którzy nie mają już od 6 tygodni roboty.

VII. Komplet zgromadzenia.

§ 13. Każde w myśl § 2 tegoż statutu zwołane zgromadzenie pomocników może powziąść uchwały, jeżeli jest obecną conajmniej dziesiąta część pomocników, należących do samoistnego stowarzyszenia. Uchwały zapadają większością głosów obecnych.

Jeśli w należycie zwołanem zgromadzeniu nie ma kompletu, to już najbliższe zgromadzenie, które obradować ma nad tym samym przedmiotem nie zależy od liczby obecnych.

§ 14. O powziętych uchwałach spisany będzie protokół, który na najbliższem zgromadzeniu odczytanym, a po przyjęciu go podpisany będzie od przewodniczącego i pisarza.

VIII. Wnioski.

§ 15. Wnioski samoistne może podawać na zgromadzeniu pomocników każdy pomocnik (czeladnik) należący do stowarzyszenia. Jeżeli jednak mają przyjść na porządek dzienny, trzeba o nich powiadomić przewodniczącego w zgromadzeniu pomocników, przynajmniej na 14 dni przed zgromadzeniem.

IX. Reprezentacya samoistnych przemysłowców.

§ 16. Starszyźnie stowarzyszenia służy prawo wysełania na zgromadzenia pomocników reprezentantów z koła przedsiębiorców przemysłowych, którzy w nim brać będą udział z głosem doradczym.

C. Statut normalny dla kasy chorych.

Wstęp.

W obecnym statucie prawidłowym wyrażone są wkładki na podstawie doświadczeń zebranych w istniejących przemysłowych kasach dla chorych w ten sposób, że starczą na przyrzeczone wsparcia i umożliwią utworzenie stosownego funduszu rezerwowego.

W razie gdyby bezpłatnej pomocy lekarskiej i bezpłatnych leków z powodu odrębnych stosunków zapewnić nie można odnośnej kasie, a skutkiem tego przepisu statutu wzorowego do statutu tej kasy wejść by nie mogły, należy zaopatrzenie chorego wyznaczyć na wypadek zwyczajnej choroby w wysokości dwóch trzecich części zarobku, a na wypadek zapadnięcia na zdrowiu wskutek uszkodzenia doznanego w pracy, w wysokości całego zarobku.

Wolno oczywiście każdemu stowarzyszeniu ustanowić cyfrę wsparcia dla chorych ponad ustawiczną kwotę według własnego mniemania, a przyjąć w granicach ustawy do statutu swej kasy dla chorych także inne prawidła aniżeli przepisuje niniejszy statut wzorowy.

Przepisy statutu wzorowego o wkładkach odpowiadają

przyjętej w tymże statucie wysokości wsparcia na podstawie dotychczasowych doświadczeń i statystyki śmiertelności.

Przepisy te zatem posłużą za miarę, według której mają być podwyższone lub zniżone wkładki w stosunku do inaczej obmyślonej wysokości wsparcia.

Przyczynek do kosztów pogrzebowych nie przyjęto za obowiązkowe zdanie kas dla chorych, przypuszczano atoli możliwość udzielania takich wsparć z nadwyżki dochodów. Można też obowiązkowo przyrzec wsparcia pogrzebowe, jak się to dzieje u niewielkiej liczby istniejących obecnie kas dla chorych, lecz na ten cel trzeba ustanowić osobną wkładkę. Możnaby koszta pogrzebu naznaczyć w kwocie 20-dniowego zarobku, ograniczając przyjmowanie członków do 45 roku życia, przy wkładkach 0·3 centa od każdego złr. zarobku, z czegoby 0·2 centa uiszczał pomocnik (czeladnik), a 0·1 centa przedsiębiorca.

Statut kasy dla chorych.

Cele tej kasy.

§ 1. Kasa dla chorych ma na celu wspierać swych członków w razie czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby, zabezpieczając zaopatrzenie oraz udzielenie pomocy lekarskiej i leków na koszt kasy.

Siedziba i zakres działania.

§ 2. Kasa dla chorych urzęduje w siedzibie stowarzyszenia . . . . . .
i rozciąga swoją działalność na wszystkich pomocników (czeladników) należących do stowarzyszenia,

Obowiązek przystąpienia.

§ 3. Pomocnicy (czeladnicy) zostają członkami kasy dla chorych przez wstąpienie do pracy u przedsiębiorcy należącego do stowarzyszenia i od tej chwili przez cały czas trwania roboty obowiązani są uiszczać przepisane statutem wkładki do kasy dla chorych.

W razie opuszczenia pracy mogą pomocnicy (czeladnicy) aż do wstąpienia do pracy u innego przedsiębiorcy należącego do stowarzyszenia, pozostać członkami kasy dla chorych, jeżeli pozostają nadal w okręgu stowarzyszenia i uiszczają dalej wkładki do kasy w odpowiedniej wysokości.

Członkowie, którzy przez sześć tygodni nie uiszczają wkładek, tracą tem samem prawo do wsparcia.

Przedsiębiorcy należący do stowarzyszenia, powinni pomocników (czeladników), którzy do nich wstąpią do pracy, zgłosić u starszyzny kasy dla chorych, w przeciwnym bowiem razie może ich kasa pociągnąć do zapłaty tego wszystkiego, coby było wpłaconem w razie przystąpienia pomocnika (czeladnika) w należytym czasie. Tak samo o wystąpieniu pomocnika (czeladnika) mają zawiadomić starszyznę kasy dla chorych.

Dochody kasy dla chorych.

§ 4. Dochody dla kasy chorych składają się:

a) z wkładek po 2 centy od każdego złr. zarobku pomocników będących członkami kasy;

b) z wkładek przedsiębiorców w połowie wysokości wkładek przypadających od pomocników (czeladników);

c) z darów, zapisów itp., które kasy spotkają;

d) z procentów od ulokowanych pieniędzy kasowych.

Sposób uiszczania i obliczania wkładek.

§ 5. Opisane w § 4 lit. *a*) wkładki członków ma samoistny przemysłowiec potrącić przy wypłacie zarobku i spisać w wykazie, doliczając swoją wkładkę w myśl postanowień § 4 lit. *b*). Obliczoną tak sumę należy wraz z tym wykazem oddać do kasy dla chorych za potwierdzeniem.

Pomocnicy (czeladnicy) bez roboty, którzy mimo to pozostają członkami kasy, mają uiszczać do kasy swoje wkładki tygodniowo po 3% od zarobku tygodniowego, jaki miewali w ostatnich czasach.

Warunki, sposób i ilość wsparcia.

§ 6. Członkowie kasy chorych mają prawo do bezpłatnej pomocy lekarskiej i bezpłatnych leków zaraz od chwili, jak uiszczają wkładkę do kasy.

Gdyby pomocnik (czeladnik) chory leżał w szpitalu publicznym, kasa dla chorych zapłaci koszta pielęgnowania podług najniższej klasy za czas co najwięcej 4-tygodniowy.

Zaopatrzznie należy się członkom, którzy uiszczali wkładkę do kasy już najmniej przez cztery tygodnie, chyba, że choroba powstała z uszkodzenia doznanego z pracy, w którym to razie wypłacone będzie zaopatrzenie bez względu na czas, przez jaki uiszczano wkładkę.

Zaopatrzenie przypada od pierwszego dnia choroby, jeżeli choroba trwa dłużej niż trzy dni. Takowe wynosi połowę, w razie zaś asłabnięcia z doznanego podczas roboty uszkodzenia dwie trzecie części pobieranych przy końcu zasług.

Jeżeli jednak chory zostaje w szpitalu kosztem kasy, zniża się zaopatrzenie do połowy powyższego wymiaru.

Prawtdłem jest, że należy się członkom zaopatrzenie a przytem bezpłatna pomoc lekarska i bezpłatne leki najwięcej przez czas 20-tygodniowy.

W razie choroby dłużej trwającej zależy od oceny przełożeństwa, czy i jakie wsparcie można dawać choremu w miarę finansowego położenia kasy chorych.

Zaopatrzenie płaci się tygodniowo z góry.

Gdyby który z członków zachorował z bijatyki lub wyuzdanego życia, dostanie wprawdzie bezpłatną pomoc lekarską i leki (w domu lub szpitalu) ale zaopatrzenia nie dostanie.

Doniesienie o zachorowaniu i kontrola choroby,

§ 7. Że będący w robocie członek stowarzyszenia zachorował, doniesie właściwy przedsiębiorca przemysłowy; członkowie zaś nie mający roboty doniosą sami o tem ustnie lub pisemnie.

Jeżeli doniesienie nastąpi przed 12 w poł. dzień doniesienia liczony będzie za 1-szy dzień choroby.

Jeżeli doniesienie nastąpi po 12 w południe, zaopatrzenie rozpocznie się z dopiero z dniem następnym.

W taki sam sposób odbędzie się doniesienie o wyzdrowieniu.

Jeżeli wyzdrowiały (reconwalescent) w przeciągu ośmiu tygodni znów zapadnie na zdrowiu, druga choroba uważana będzie co do obliczyć się mającego za zaopatrzenia za ciąg dalszy pierwszej choroby.

Kasie dla chorych służy prawo zbadać zawsze stan chorego członka przez lekarza kasowego, lub kogoś innego do kontroli wyznaczonego.

Księgowanie i zamknięcie rachunków.

§ 8. Rachunkowość kasy dla chorych utrzymuje się według zasad rachunkowości pojedyńczej.

Z dniem 31 grudnia każdego roku należy zakończyć księgi i rachunki kasowe, a do 1 marca następnego roku zestawić zamknięcie rachunków.

Zamknięcie rachunków wykaże oddzielnie:

I. W dochodach:

1) przepisane statutem wkładki członków;
2) przepisane statutem wkładki samoistnych przemysłowców;
3) wszystkie inne dochody;
4) odsetki;
5) fundusz rezerwowy z końcem poprzedniego roku pozostały.

II. W rozchodach:

1) przepisane statutem wypłaty zaopatrzenia;
2) koszta na lekarzy i kontrolę chorych;
3) wydatki na leki i t. p.;
4) koszta szpitalne;
5) koszta zarządu;
6) obecny fundusz rezerwowy.

Oprócz tego należy dokładnie wykazać, jakim jest stan majątku i jego ulokowanie.

Zamknięcie rachunkowe sprawdzi do końca marca wydział nadzorczy, poczem należy je przedstawić walnemu zgromadzeniu do udzielania absolutoryum.

Po udzielonem absolutoryum najpóźniej w maju każdego roku złoży się odpis zamknięcia rachunkowego władzy przemysłowej pierwszej instancyi (§ 17), podając takowe zarazem do wiadomości wszystkich członków, jakoteż przedsiębiorców przemysłowych, którzy należą do stowarzyszenia.

Fundusz rezerwowy.

§ 9. Z nadwyżki dochodów nad rozchód utworzony będzie fundusz rezerwowy na zabezpieczenie przyszłych zobowiązań kasowych.

Co trzy lata biegły w rachunkowości wyrzecze, jak wielkim już jest fundusz rezerwowy do zabezpieczenia przyjętych zobowiązań przeznaczony.

Gdyby fundusz rezerwowy nie dosięgał wysobości, jaką według badań jego mieć powinien, trzeba się postarać o zebranie potrzebnego funduszu rezerwowego, podwyższając odpowiednio wkładkę aż do ustawniczego maximum, lub też zniżając zaopatrzenie aż do ustawniczego minimum, albo orgraniczając zaopatrzenie na czas jaknajkrótszy według ustawy.

Wszelką zaś podwyżkę ponad wymagany fundusz rezerwowy można użyć aż do następnej lustracyi na zaopatrzenia ponad czas prawidłowy albo na koszta pogrzebowe i inne nadzwyczajne zaopatrzenia dla członków i ich rodzin.

W razie stałego wzrastania nadwyżki można też uchwalić zniżenie wkładek na podstawie opinii biegłego.

Jeżeli jest do przewidzenia, że wskutek nadzwyczaj niepomyślnych stosunków zdrowotnych (zarazy) zapas kasy dla chorych łącznie z funduszem rezerwowym wkrótce nie wystarczy na pokrycie wydatków, może starszyzna w nadziei późniejszego pokrycia ze zwyczajnych lub podwyższonych

wkładek, zaciągnąć na rachunek kasy pożyczkę aż do wysokości trzech miesięcznego dochodu zwyczajnego.

Starszyzna, zakres i czas urzędowania takowej.

§ 10. Zarząd kasy dla chorych sprawuje starszyzna.

Starszyzna składa się według postanowień walnego zgromadzenia z sześciu (albo dwunastu) członków, a to w dwóch trzecich częściach z pomocników (czeladników), a w jednej trzeciej części z przedsiębiorców przemysłowych.

Członków ze stanu pomocników wybiera zgromadzenie pomocników, członków zaś ze stanu przedsiębiorców przemysłowych zgromadzone stowarzyszenie. Urzędowanie ich trwa dwa lata.

Corocznie występuje połowa ze starszyzny, a to w pierwszym roku przez wylosowanie, a następnie według porządku, jak objęli urzędowanie, a zastąpienie ich wychodzi z nowych wyborów. Występujących można na nowo wybrać.

Prócz tego będą wybrani w ten sam sposób zastępcy na przeciąg jednego roku, których ilość ma wynosić połowę członków starszyzny z obu kategoryj. Ci zastępcy w razie wcześniejszego wystąpienia członków ze starszyzny mają na ich miejscu urzędować, póki trwa czas mandatu.

Starszyzna wybiera z pośród siebie starszego, jego zastępcę, sekretarza i skarbnika. Wybór dzieje się większością głosów i ważny jest na rok jeden.

Członkowie starszyzny urzędują bezpłatnie; walne zgromadzenie może jednak na wniosek starszyzny wyznaczyć funkcyonaryuszom wynagrodzenie.

Starszyzna jest w komplecie i może powziąć uchwały, skoro wszyscy członkowie starszyzny odebrali uwiadomienie o odbyć się mającem posiedzeniu i najmniej połowa członków łącznie z starszym i jego zastępcą jest obecną.

Uchwały zapadają większością głosów starszyzny zgromadzonej. W razie równości głosów uchwałą stanie się to zdanie, za którem głosował starszy czyli przewodniczący.

Lekarze kasy dla chorych biorą udział w posiedzeniach starszyznyzny z głosem doradczym.

Do starszyzny należą wszelkie sprawy dotyczące kasy dla chorych, których nie przekazano wyraźnie walnemu zgrodzeniu lub wydziałowi nadzorczemu. Powołaniem starszyzny jest mianowicie:

a) czuwać nad należytem wnoszeniem wkładek;

b) zezwalać na zaopatrzenie i inne wsparcia w myśl statutu;

c) korzystnie, umieszcząc zbędne pieniądze, co może nastąpić jedynie w sposobie pupilarne bezpieczeństwu nastręczającym;

d) zajmować się buchalteryą, rachunkowością;

e) przyjmować lekarzy i służbę dla chorych, tudzież udzielać im pouczenia;

f) przedkładać sprawozdania i zamknięcia rachunkowe, jakoteż wszelkie wnioski, które w myśl statutów starszyzna ma obowiązek przedstawiać na walnem zgromadzeniu;

g) składać sprawozdania i zamknięcia rachunkowe władzy przemysłowej pierwszej instancyi, podawać takowe do wiadomości członkom i i przedsiębiorcom przemysłowym.

Starszy lub jego zastępca reprezentuje kasę dla chorych wobec władz i trzecich osób, zwołuje zgromadzenia, przewodniczy na nich, tudzież wykonuje ich uchwały.

Wszelkie imieniem kasy dla chorych wystawiane pisma podpisuje starszy lub jego zastępca i jeden z członków starszyzny.

Wydział nadzorczy.

§ 11. Do nadzorowania wszelkich spraw kasowych będzie corocznie wybrany wydział nadzorczy, składający się z trzech członków i trzech zastępców, a to w dwóch trzecich częściach z pomocników (czeladników), zaś w jednej trzeciej z samoistnych przemysłowców.

Członków tego wydziału ze stanu pomocników wybiera zgromadzenie pomocników, ze stanu zaś przedsiębiorców przemysłowych zgromadzone stowarzyszenie.

Członków wydziału po roku ich urzędowania nie można wybierać na rok pośrednio potem następujący.

Zadaniem wydziału nadzorczego jest czuwać nad dokładnem przestrzeganiem statutów kasy dla chorych badać od czasu do czasu księgi kasowe, obliczać (skontrolować) kasę, badać zamknięcia rachunkowe i złożyć o tem sprawozdanie na walnem zgromadzeniu.

Wydział nadzorczy ma prawo bywać na posiedzeniach starszyzny z głosem doradczym, a na podstawie jednogłośnej uchwały polecić może zwołanie walnego zgromadzenia.

Walne zgromadzenie.

§ 12. Walne zgromadzenie zwołuje starszyzna corocznie przed końcem kwietnia.

Na walnem zgromadzeniu ma głos każdy z obecnych członków (pomocników, czeladników) jeżeli nie zalega z wkładkami dłużej nad trzy tygodnie.

Przedsiębiorcy przemysłowi mają na walnem zgromadzeniu prawo do połowy głosów, które służą członkom kasy (pomocnikom, czeladnikom). i mogą także wysłać pełnomocników. Bliższe postanowienia o wykonaniu tego prawa (wysełania zastępców): uchwali zgromadzenie całego stowarzyszenia.

Walnemu zgromadzeniu przekazuje się:

a) układanie statutu, uchwalanie późniejszych zmian w takowym (zmiany co do wkładek i wsparcia i t. d.) i wydanie uchwał w sprawie zlania się kasy z innemi kasami dla chorych, założonemi w myśl warunków ustawowych. Zmiany statutowe podlegają zatwierdzeniu od krajowej władzy administracyjnej, która w tej mierze wysłuchać ma opinię stowarzyszenia;

b) postanowienie o rocznych sprawozdaniach starszyzny i zatwierdzenie rachunków;

c) stanowienie co do zawięzywania stosunków z innemi kasami dla chorych tegoż samego przemysłu;

d) wydawanie postanowień w sprawie rozwiązania kasy w razie, gdyby stowarzyszenie istnieć przestało;

Jeżeli walne zgromadzenie odmówi starszyznie absolutoryum, wybrana będzie inna starszyzna po myśli postanowień § 10, która zbada działania poprzedniego zarządu, zarządzi w razie potrzeby odpowiednie kroki prawne przeciw niemu i zda o tem sprawę na najbliższem walnem zgromadzeniu.

Walne zgromadzenie może uchwalać, gdy osobiście jest obecną co najmniej czwarta część członków (pomocników, czeladników) mających prawo do głosowania. Jeżeli taka liczba członków się nie zbierze, zwołanem będzie w ciągu czterech tygodni drugie walne zgromadzenie z tym samym porządkiem dziennym, które już może powziąć uchwały bez względu na iłość obecnych.

Uchwały walnego zgromadzenia zapadają prostą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga zdanie starszyzny.

Do uchwalenia zmian w statutach, do zjednoczenia, lub związania się z innemi kasami i do rozwiązania kasy potrzeba bezwarunkowo obecności najmniej połowy wszystkich członków, a większości najmniej dwóch trzecich części z głosów oddannych.

Mocą ustawy z 15 marca 1883, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową (§ 121 f) może walne zgromadzenie składać się także z samych delekatów, którzy mają być wybrani z grona członków mających prawo do głosowania. Wtedy zaś walne zgromadzenie musi się składać z delegatów, jeżeli kasa liczy przeszło 300 członków.

Bliższe postanowienia co do liczby delegatów i ich wyboru, które zawierać ma statut kasy dla chorych, zawisły od liczby miejscowego rozsiedlania członków, oraz i innych odrębnych stosunków, co w statucie zamieszczone być powinno.

Obwieszczenie kasowe.

§ 13. Obwieszczenia tej kasy dzieją się za pisemnem uwiadomieniem przedsiębiorców przemysłowych i przybiciem w gospodzie stowarzyszenia, a nadto zamieszczeniem w gazecie . . . . . .

Załatwianie sporów.

§ 14. Spory, powstające ze stosunków z kasą między członkami lub między przedsiębiorcami przemysłowemi a starszyzna kasy, załatwiać będzie sąd polubowny stowarzyszenia.

Rozwiązanie kasy dla chorych.

§ 15. W razie rozwiązania kasy z powodu, że stowarzyszenie przestaje istnieć zażąda się od władzy administracyjnej pierwszej instancyi, aby likwidacyą kasy albo sama odbyła albo pod swoim nadzorem przewieść kazała.

Majątku kasy użyje się przedewszystkiem na pokrycie powstałych przed chwilą rozwiązania obowiązków wspierania i innych zobowiązań; resztę zaś odbierze gmina, w której stowarzyszenie miało swoję siedzibę, z tym przeznaczeniem, że ta reszta majątku będzie użytą na wsparcie biednych pomocników (czeladników) z tegoż przemysłu lub też ich rodzin.

Połączenie się z innemi kasami dla chorych.

§ 12. Kasa dla chorych może mocą uchwały walnego zgromadzenia i na podstawie spisanego statutu, który podlega zatwierdzeniu od krajowej władzy administracyjnej, połączyć się w związek z innemi kasami dla chorych tego samego przemysłu celem skuteczniejszego popierania celów kasie właściwych. Związek taki ma przedewszystkiem na celu aby umożliwić zaliczanie czasu pomocnikom (czeladnikom), którzy wprawdzie do odnośnej kasy świeżo przystępują, lecz już pierwej byli członkami innej kasy związkowej, następnie aby umożliwić zaciągnięcie pożyczki w razie przemijającego niedoboru w jednej, a obfitości środków w drugiej kasie, do związku należącej.

Nadzór rządowy.

§ 17. Kasa dla chorych zostaje pod dozorem rządowym w myśl przepisów ustawy przemysłowej.

D. Statut dla sądu polubownego

w stowarzyszeniu . . . . . w . . . . . .

I. Skład sądu polubownego.

§ 1. Sąd polubowny składa się z (8 do 12) członków i od (4 do 6) zastępców, z których połowę obiera zgromadzone stowarzyszenia ze stanu przedsiębiorców przemysłowych, a drugą połowę zgromadzenie pomocników ze stanu pomocników,

Do ważności wyborów wymaga się, aby w zwołaniu zgromadzenia, na którem wybór ma się odbyć wyrażone było, że takim jest cel zgromadzenia. Musi być obwieszczonem najmniej na cztery tygodnie przed dniem zgromadzenia, że takowe się odbędzie.

§ 2. Wykazy uprawnionych do głosowania członków w zgromadzeniu stowarzyszenia i w zgromadzeniu pomocników mogą wszyscy wyborcy przejrzeć u starszego stowarzyszenia, począwszy od dnia zwołania aż do dnia wyboru.

Przez cały tydzień po dniu obwieszczenia wolno wnosić do starszego w stowarzyszeniu ustnie lub na piśmie reklamacye przeciw wciągnięciu lub opuszczeniu kogoś ze spisu wyborców.

Po upływie tegoż czasu wykazy uprawnionych do głosowania członków obu zgromadzeń odesłane będą natychmiast do władzy przemysłowej pierwszej instancyi, która załatwi stanowczo wniesione reklamacye.

§ 3. Wybór odbywa się kartkami do głosowania, które wyborcy oddają osobiście na zgromadzeniu wyborczem.

Wybranym jest ten, kto ma za sobą prostą większość głosów oddanych.

W razie równości głosów rozstrzygnie zawsze los, który ma wyciągnąć przewodniczący.

Jeżeli za pierwszem głosowaniem nie osiągnięto proste większości głosów, zarządzi się wybór ściślejszy między osobami, które dostały najwięcej głosów.

Do wyboru ściślejszego wchodzi podwólna ilość wybrać się jeszcze mających członków.

§ 4. Wybrany jest obowiązany przyjąć wybór.

Wyboru może nie przyjąć tylko:

1) kto przez trzy po sobie następujące lata sprawował urząd członka w sądzie polubownym;

2) kto przekroczył 60 rok życia;

3) komu ułomność cielesna zawadza w sprawowaniu urzędu.

§ 5. Reklamacye przeciw aktowi wyborczemu można wnościć w dni 14, począwszy od dnia wyboru, do władzy przemysłowej pierwszej instancyi, która rozstrzyga takowe stanowczo i każdemu członkowi sądu polubownego wyda pisemne świadectwo do sprawowania jego urzędu.

Członkom tego sądu ze stanu pomocników należy się z klasy stowarzyszenia, prócz zwrotu gotowych wydatków, czesne za obecność jako wynagrodzenie za utracony zarobek. Wysokość czesnego ustanowi corocznie stowarzyszenie na pełnem zgromadzeniu.

§ 6. Członkowie sądu polubownego złożą przed rozpoczęciem swego urzędowania uroczyste przyrzeczenie przed władzą przemysłową, iż urząd swój pełnić będą sumiennie i bezstronnie.

Złożone przyrzeczenie będzie stwierdzonem na świadectwie pisemnem (§ 6).

§ 7. Urzędowanie członka sądu polubownego trwa trzy lata.

Corocznie ustępuje trzecia część wydziału, i to zarówno z członków ze stanu przedsiębiorców przemysłowych, jakoteż ze stanu pomocników, których zastąpią wybory, tak iż po upływie trzech lat nowi są członkowie.

W pierwszym i drugim roku po zawiązaniu sądów polubownych los naznaczy członków mających ustąpić.

Potem w latach następnych ustąpią ci członkowie, którzy ten urząd piastowali już przez trzy lata.

Ustępujący może być ponownie wybrany.

§ 8. Starszy stowarzyszenia zarządzi zawiązanie się sądu polubownego i ogłosi, jaki jest skład tegoż sądu.

§ 9. Sąd polubowny wybierze z pomiędzy swych członków przewodniczącego i jego zastępcę na przeciąg jednego roku.

Obu tych urzędników wybiera ogół sędziów prostą większością głosów, a każdy z nich może należeć albo do stanu przedsiębiorców przemysłowych lub też pomocników.

Gdyby w ciągu 14 dni od zawiązania się sądu polubownego, a raczej po upływie czasu, jak urzęduje dotychczasowy i przewodniczący i jego zastępca, nie można osiągnąć prostej czyli bezwzględnej większości głosów i z ogółu członków cechu, natenczas obu urzędników należy powołać wyłącznie bądź ze stanu przedsiębiorców przemysłowych, bądź ze stanu pomocników, co rozstrzygnie los, przyczem w ten sposób postępować należy, żeby przewodniczącego i jego zastępcę ze stanu przedsiębiorców przemysłowych wybrali członkowie sądu ze stanu pomocników, zaś urzędujących że pomocników naznaczyli członkowie sądu ze stanu przedsiębiorców. W każdym następnym okresie urzędowania ma następować naprzemian po wyborze z jednego wybór z drugiego stanu, o ileby nie udawało się w okresie 14-dniowym ponowione w każdym okresie wyborczem usiłowanie, aby wybrać tych dwóch urzędników z ogółu członków stowarzyszenia.

Co do przeprowadzenia opisanych w niniejszem paragrafie wyborów obowiązują postanowienia § 3.

§ 10. Członków sądu polubownego, zaniedbujących uporznie obowiązki swego urzędu bez należytego usprawiedliwienia, może pozbawić tego urzędu to samo zgromadzanie, z którego wyboru oni wyszli.

§ 11. Urząd sędzi polubownego ustaje, jeżeli członek sądu z jakiegokolwiek powodu przestaje być członkiem lub uczestnikiem stowarzyszenia, albo gdy zajdą okoliczności, które mu odejmą prawo do głosowania na zgromadzeniu stowarzyszenia, awzględnie na zgromadzeniu pomocników.

W tych wypadkach, jakoteż w razie śmierci członka sądu polubownego lub też w razie dozwolonego uchylenia się (§ 4) należy, powołać zastępcę z tego stanu, do którego ustępujący członek należał, a przy dorocznym wyborze nastąpi

także wybór uzupełniający na resztę czasu, co miał urzędować członek ustępujący.

Najpierw będą powołani ci zastępcy, którzy w wyborach otrzymali największą ilość głosów.

II. Właściwość (kompetencya) i postępowanie sądu polubownego.

§ 12. Do urzędowego zakresu sądów polubownych należy załatwianie sporów, które powstają między przedsiębiorcami przemysłowemi, a ich pomocnikami z ich stosunków pracy, nauki lub zapłaty.

§ 13. Przewodniczący lub w razie przeszkody jego zastępca zwołuje w każdym razie według przepisów § 123 ustawy (z dnia 15 marca 1883 l. 39 D. u. p., zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową) przepisaną liczbę członków tegoż sądu polubownego do utworzenia komisyi ugodowej, tudzież orzekającej.

W tem należy zachować porządek abecadłowy i baczyć na to, aby wszyscy członkowie sądu powołani byli w równej mierze do urzędowania.

§ 14. Strona przed wdaniem się w rozprawę może wyłączyć szczególnych członków sądu polubownego w sprawach, któreby dotyczyły ich samych, ich żon lub osób spokrewnionych lub spowinowaconych z nimi w prostej linii, albo związanych z nimi przyswojeniem (adoptacyą) albo spokrewnieniem w linii bocznej aż do czwartego stopnia, lub spowinowaceniem do drugiego stopnia a nadto z powodów, które mogą obudzać wątpliwość co do ich bezstronności.

Na wniosek wyłączenia winien się wyłączony oświadczyć, a jeżeli powodów wyłączenia nie uznaje, rozstrzygnie o tym wniosku komisya orzekająca z wyłączeniem, zakwestyonowanego a z przybraniem natomiast innego członka.

Członkowie sądu obowiązani są sami się usunąć we wszystkich sprawach, w których według powyższych przepisów możnaby ich wyłączyć, chociażby nawet strona sama ich nie wyłączyła.

§ 15. Skargi wnoszą się na piśmie lub ustnie do przewodniczącego, a względnie do jego zastępcy w sądzie polubownym.

Pozew podaje nazwiska stron i ich zamieszkania, dokładne streszczenie żądania i krótkie przedstawienie okoliczności, na których roszczenie jest opartem.

§ 16. Strony jawią się przed sądem polubownym osobiście. Zastępstwo dopuszcza się tylko wtedy, gdy udowodniono przeszkodę, dla której strona nie może się osobiście jawić lub też osobiście bronić.

Pełnomocników tylko z pomiędzy krewnych lub towarzyszy zawodowych obierać sobie można.

§ 17. Niewłasnowolnych zastąpią przed sądem polubownym prawni ich zastępcy.

Małoletni robotnicy mogą atoli sami działać w sporach o umówioną przez ich płacę lub o rozwiązanie stosunku pracy na własną rękę zawiązanego.

§ 18. Na skutek pozwu należy wezwać strony przed komisyę ugodową wyrażając jakim jest przedmiot sporu.

Komisya ugodowa składa się z przewodniczącego w sądzie polubownym lub jego zastępcy i z dwóch członków sądu, z których jeden należy do stanów przedsiębiorców przemysłowych, drugi zaś do stanu pomocników.

§ 19. Komisya ugodowa po wysłuchaniu stron i po zarządzeniu kroków potrzebnych do wyjaśnienia sprawy wpływać ma na zawarcie ugody.

Wydział polubowny ma z góry oznaczyć i ogłosić dni w tygodniu oznaczone na posiedzenia komisyi ugodowej, w których to dniach, strony także bez poprzedniej skargi i bez pozwów mogą się jawić celem zagodzenia swego sporu.

Jeżeliby ugoda przyszła do skutku, komisya spisze o niej protokół i każe go obu stronom podpisać. Na żądanie wydane będą odpisy ugody.

§ 20. Jeżeli przed komisyą ugodową nie przyszła do skutku ugoda, należy zwołać posiedzenie komisyi orzekającej do przewodu rozprawy i do orzeczenia, oraz wezwać świadków przez strony powołanych.

Toż samo nastąpi, gdy pozwany do ugody nie stanie, a powód domaga się rozstrzygnięcia sprawy.

§ 21. Komisya orzekająca składa się z przewodniczącego w sądzie polubownym lub jego zastępcy i z czterech sędziów polubownych, z których dwóch będzie ze stanu przedsiębiorców przemysłowych, a drugich dwóch z stanu pomocników. Komisya nie jest związana przepisami sądowej procedury, odbywa całą rozprawę ustnie i orzeka wedle wiedzy i sumienia.

Może także komisya polecić stronom, aby swoje wnioski przedłożyły na piśmie.

§ 22. Komisya orzekająca sądu polubownego może słuchać podczas rozprawy prócz stron także świadków i znawców, odbywać oględziny naoczne, może kazać sobie złożyć dokumenta i badać takowe. Odebranie przysięgi od stron, świadków i znawców niema miejsca.

Gdyby komisya orzekająca nie mogła przesłuchać świadków albo znawcy dla tego, ponieważ świadek albo znawca nie stawił się na wezwanie, należy zawezwać władzę przemysłową pierwszej instancyi, w której okręgu świadek przebywa, aby przewiodła ten dowód. To samo stosuje się i do przesłuchania świadków nie mieszkających w siedzibie sądu polubownego, a którzy bez znacznych kosztów i straty czasu nie mogliby stanąć w temże miejscu.

§ 23. O rozprawach przed komisyą orzekającą spisany będzie protokół. Protokół ten zawiera także zdziałaną ugodę, lub też orzeczenie wraz z powodami, i podpisany zostanie od przewodniczącego i trzymającego piórą.

§ 24. Po wysłuchaniu obu stron przewiedzeniu dowodów i zbadaniu wszystkiego, co do wyjaśnienia sprawy posłużyć może, ułoży komisya orzeczenie na posiedzeniu tajnem.

Uchwały zapadają większością głosów; w razie równości głosów, rozstrzyga przewodniczący.

§ 25. Orzeczenie określi wyraźnie, co strona upadająca ma świadczyć w istocie rzeczy spornej i co w należytościach ubocznych albo które roszczenia się odrzucają jako nieuzasadnione; nie można jednak nigdy przyznawać stronie tego, czego sama nie żądała.

Potem trzeba oznaczyć czasokres, w którym orzeczone świadczenie ma być wykonane pod zagrożeniem egzekucyi. Czasokres ten oznaczony będzie w miarę okoliczności i słuszności.

§ 26. Orzeczenie prawidłowo wydać należy zaraz po ukończeniu ustnej rozprawy i takowe ogłosić ustnie. Tylko z nader ważnych powodów może komisya orzekająca odroczyć ogłoszenie swego orzeczenia. O tem odroczeniu potrzeba strony natychmiast uwiadomić. Nie można jednak z ogłoszeniem orzeczenia ociągać się dłużej niż tydzień.

Stronom wydane będzie orzeczenie na piśmie, jeśli tego ustnie lub pisemnie zażądają.

§ 27. Orzeczenie oznaczy, jakie były koszta postępowania przed sądem polubownym i postanowi, kto ponosi te koszta.

Można także orzec, że obie strony swoje koszta ponoszą.

§ 28. Ugody i orzeczenia sądu polubownego będą wykonane na drodze administracyjnej.

Od orzeczenia sądu polubownego służy każdej stronie jako środek prawny wniesienie pozwu do zwyczajnego sądu w przeciągu ośmiu dni, rachując od dnia ogłoszenia orzeczenia i w tym to czasie strona udająca się na drogę prawa powinna się też wykazać przed sądem polubownym, że pozew do sądu wniosła.

To jednak nie wstrzymuje wykonania orzeczeń.

§ 29. Sąd polubowny i poszczególne komisye winny z urzędu zachować ustawowe granice swej właściwości i bez rozprawy odesłać na właściwą drogę roszczenia, co do których spostrzegą, że do nich nie należą.

§ 30. Sąd polubowny ma prawo znosić się bezpośrednio z władzami rządowemi, tak krajowemi jak i gminnemi, jeśli chce zasięgnąć wyjaśnień pożądanych w sprawach przed nim wytoczonych.

Reskr. min. hand. z d. 31 stycz. 1884 l. 3060. Stowarzyszeniom zawiązanym lub przeistoczonym w myśl ustawy

z dnia 15 marca 1883, l. 39 Dz. u. p. przysługuje w moc reskr. z d. 17 marca 1861 l. 4616 l. 12, Dz. rozp. minist. skarbu pod względem dokumentów i pism, które wystawiają w celach wskazanych im w § 114 ust. przem. pod względem podań, które wnoszą do władz powołanych do ich nadzoru i kierownictwa w sprawach odnośnej treści na podstawie poz. 75b taryfy ustawy o opłatach osobiste uwolnienie od stempla z ograniczeniami w §§ 13 i 20 tej ustawy poszczególnemi. A zatem okazy statutów są także wolnymi od opłaty stemplowej.

Natomiast pod względem aktów prawnych, dokumentów i podań, które dotyczą stanowiska prawno-prywatnego lub majątku stowarzyszeń, rent i nadwyżek tego majątku równie jak innych jakichkolwiek celów nie podpadających pod § 14 ust. przem. należy je uważać jako osoby prywatne.

Nadzór.

§ **127.** Stowarzyszenia są pod nadzorem władzy, której służy prawo rozstrzygania zażaleń przeciw uchwałom zgromadzeń lub przełożeństwa, a to po wysłuchaniu obu stron, tudzież ustanowienia własnych komisarzy do przestrzegania legalności postępowania w stowarzyszeniach.

Spory tyczące się wewnętrznych spraw stowarzyszenia, należą wyłącznie do drogi administracyjnej.

Uchwały przez zgromadzenie stowarzyszenia prawidłowo powzięte, a tyczące się takich spraw stowarzyszenia, do których załatwienia stowarzyszenie wedle ustawy jest obowiązanem, ma władza polityczna, na żądanie przełożeństwa wprowadzać w wykonanie drogą administracyjną.

1. Wolno stowarzyszeniom nosić chorągwie, byle tylko barwy i wizerunki tychże nie nasuwały żadnych wątpliwości, a zarazem przepisy rozp. min. spraw wewn. z 24 IV 1858 z 24 IV 1858, Nr. 61, Dpp. o używaniu orła cesarskiego lub herbu krajowego nie zostały naruszone. (M. H. 28 VII 1897 l. 22224).

Rozp minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn. z dnia 31 maja 1899, Nr. 98 Dz. u. p. tyczące się ustanowienia instruktorów stowarzyszeń przemysłowych.

Na zasadzie postanowień §§ 114 i 127 ustawy przem. (ustawa z dnia 15 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 39 i ustawa z dnia 23 lutego 1897, Dz. u. p. Nr. 63), rozporządza się co następuje:

§ 1. W celu skutecznego poparcia i dalszego rozwoju stosunków stowarzyszeń przemysłowych ustanawia się instruktorów stowarzyszeń w przymiocie osobnych funkcyonaryuszów ministerstwa handlu.

§ 2. Zadaniem instruktorów stowarzyszeń przemysłowych jest:

1. Wspieranie stowarzyszeń w osiąganiu celów, jakie im ustawa przemysłowa wytknęła,

w szczególności zaś popieranie tworzenia i doskonalenia w stowarzyszeniach przemysłowych urządzeń, mających na celu interesa członków i uczestników stowarzyszeń pod względem ekonomicznym, humanitarnym i naukowym,

i wpływanie na to, żeby organizacya stowarzyszeń ich instytucyi pobocznych i związków była odpowiednia;

2. wspieranie władz przemysłowych w nadzorowaniu stowarzyszeń i w dotyczących ważniejszych sprawach organizacyjnych;

3. zdawanie sprawy ministerstwu handlu ze swojej czynności i spostrzeżeń, wykonywanie zarządzonych przez to ministerstwo badań co do stosunków stowarzyszeń albo współdziałanie w takich badaniach.

§ 3. Celem spełniania obowiązków swoich instruktorowie stowarzyszeń winni wejść w bezpośrednią styczność ze stowarzyszeniami i ich związkami i mają prawo uczestniczenia z głosem doradczym w rozprawach wydziałów związkowych stowarzyszeń, będących przybocznemi radami przemysłowemi władz politycznych.

§ 4. Stowarzyszenia przemysłowe i związki stowarzyszeń obowiązane są udzielać instruktorom stowarzyszeń żądanych wyjaśnień i dozwalać im przeglądania swoich wykazów, ksiąg i t. p. podlegających nadzorowi władzy przem.

§ 5. Instruktorów stowarzyszeń mianuje, a zarazem wyznacza im terytoryum działalności i siedzibę urzędową minister handlu w porozumieniu z min. spraw wewn. Obowiązki instruktorów stowarzyszeń mogą być poruczane albo urzędnikom władz politycznych albo innym osobom odpowiednio uzdolnionym, które będą do tego osobno mianowane.

Instruktorowie stowarzyszeń podlegają ministrowi handlu.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Obwieszczenie ministerstwa handlu i rolnictwa z dnia 6 czerw. 1898 o ustanowieniu Rady przemysłowo-rolniczej.

Jego c. i k. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 5 czerwca 1898, raczył najmiłościwiej zatwierdzić następujący statut Rady przemysłowo-rolniczej.

Statut Rady przemysłowo-rolniczej.

I. Postanowienia ogólne.

§ 1. Zadaniem Rady przemysłowo-rolniczej jest wydawanie opinii i czynienie wniosków w sprawach, tyczących się interesów przemysłu, rzemiosł i handlu, rolnictwa i leśnictwa, tudzież górnictwa, a to bądź na wezwanie ministra handlu lub ministra rolnictwa, bądź też z własnej inicyatywy.

§ 2. Rada przemysłowo-rolnicza składa się z dwóch sekcyi, z których jedna przydana jest ministerstwu handlu do narad nad sprawami przemysłu, rzemiosł i handlu, druga ministerstwu rolnictwa do narad nad sprawami rolnictwa i leśnictwa, tudzież górnictwa.

Każda z tych sekcyi składa się z 75 członków, po części wybieranych, po części mianowanych, najprzód na peryod czynności aż do końca 1903, a następnie co lat pięć.

Gdyby przed upływem peryodu czynności jeden z członków wystąpił, miejsce opróżnione obsadza się na pozostałą część peryodu czynności.

II. Sekcya przemysłu, rzemiosł i handlu.

§ 3. Sekcyę przemysłu, rzemiosł i handlu tworzy się w następujący sposób:

I. 34 członków wybierają Izby handlowo-przemysłowe w taki sposób, że Izby wiedeńska, praska, liberecka, berneńska i tryesteńska wysyłają po 2 członków, a wszystkie inne Izby po 1 członku;

II. 21 członków wybierają te stowarz. przem. lub związki zawodowe, które min. handlu oznaczy na każdy peryod czynności;

III. 20 członków mianuje minister handlu.

Dla każdego członka ma być także wybrany a względnie mianowany zastępca.

§ 4. Sekcyę zwołuje minister handlu, gdy tego zajdzie potrzeba przynajmniej raz na rok.

Na żądanie najmniej połowy członków zwołane być ma posiedzenie nadzwyczajne.

Zgromadzeniom sekcyi przewodniczy minister handlu lub zastępca, którego on wyznacza.

Posiedzenia nie są publiczne.

Opinie stwierdza głosowanie, w którem biorą udział członkowie obecni.

§ 5. Sekcya rozpada się na oddziały stałe, które utworzone będą stosownie do potrzeby.

W każdym razie utworzyć należy trzy oddziały stałe do narad nad sprawami, tyczącemi się następujących przedmiotów:

1. Przysposobienia materyału do zmian w taryfie cłowej autonomicznej i do zawarcia traktatów handlowych z państwami zagranicznemi;

2. Urządzeń ku rozszerzeniu zbytu;

3. Środków ku polepszeniu krajowych stosunków produkcyi, o ile tyczą się zakładania i utrzymywanie w ruchu przedsiębiorstw przemysłowych lub rzemieślniczych, tudzież ich produkcyjności.

§ 6. Oddziały stałe zwoływane być mają stosownie do potrzeby i obradują pod kierownictwem przewodniczącego lub jego zastępcy, których oddziały wybierają ze swego grona.

Oddziały przeznaczone są do zebrania materyału, tyczącego się przedmiotów, które im sekcya przekazała i przygotowania wniosków do rozprawy w pełnej sekcyi. Do tego celu ustanowić należy sprawozdawców.

Do narad nad poszczególnymi przedmiotami oddziały mogą także podzielić się na podkomisye.

Posiedzenie oddziałów i podkomisyi nie są publiczne.

§ 7. W ministerstwie handlu tworzy się departament obowiązany wspierać sekcyę w jej zadaniu, załatwiać czynności biurowe i ułatwiać pracę oddziałom i ich podkomisyom przez zgromadzanie potrzebnego materyału tudzież przez urządzanie dochodzeń, gdyby były potrzebne[1]).

Obwieszczenie ministerstwa handlu i rolnictwa z dnia 29 grud. 1898 N. 4 Dz. u. p. ex 1899 o zmianie statutu Rady przemysłowo.rolnicz.

Jego c. i k. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 23 grudnia 1898 raczył najmiłościwiej zezwolić, żeby w statucie Rady przemysłowo-rolniczej, ogłoszonem rozporządzeniem ministerstwa handlu i rolnictwa z dnia 6 czerwca 1898, Dz. u. p. Nr. 91, teraźniejsza osnowa §§ 2, 8 i 11 została uchylona i zastąpiona następującą:

§ 2. Rada przemysłowo-rolnicza składa się z dwóch sekcyi, z których jedna przydana jest ministerstwu handlu do narad nad sprawami przemysłu, rzemiosł i handlu, druga ministerstwu rolnictwa do narad nad sprawami rolnictwa i leśnictwa, tudzież górnictwa.

Sekcya przemysłu, rzemiosł i handlu składa się z 75, sekcya rolnictwa i leśnictwa, tudzież górnictwa z 89 członków. Członkowie obu sekcyi są po części wybierani po części mianowani, najprzód na peryod czynności aż do końca 1903, a następnie co lat 5.

Gdyby przed upływem peryodu czynności jeden z członków wystąpił, miejsce opróżnione obsadza się na pozostałą część peryodu czynności.

[1]) §§ 8 i in. dotyczące sekcyi rolniczej, leśniczej i górniczej opuszcza się. (Przyp. wydawcy).

Majątek korporacyi przemysłowych.

§ **128.** Jeżeli korporacya przemysłowa, obecnie istniejąca, posiada majątek, a przeistacza się na stowarzyszenie w duchu ustawy niniejszej, natenczas majątek jej staje się własnością nowego stowarzyszenia.

Jeżeli się korporacyę przemysłową z innymi przemysłami łączy w jedno stowarzyszenie, natenczas zatrzymuje ona własność i oddzielny zarząd swego majątku.

Jeżeli korporacya przemysłowa się rozwiązuje, nie przechodząc w inne stowarzyszenie, wtedy majątek jej dostaje się gminie, w której korporacya przemysłowa miała swoją siedzibę.

Majątek taki winna gmina przeznaczyć na ogólne cele przemysłowe, w szczególności na założenie i utrzymanie szkół przemysłowych i postarać się, aby krajowa władza polityczna sposób użycia tego majątku zatwierdziła.

1. Władza przemysłowa jest wprawdzie jako nadzorująca powołaną do rozstrzygnięcia, co się ma stać po myśli §§ 128—130 z majątkiem rozwiązanej korporacyi przemysłowej, w żadnym jednak wypadku nie jest powołana nawet w razie sporu rozstrzygać czy i jakie części majątku pocvytać należy za majątek rozwiązanej korporacyi. (M. H. l. 2704 ex 1884).

2. Dawny cech nawet wtedy jeszcze istnieje, gdy choćby jeden członek do niego należy. (T. A. 26 IX 1896 l. 5191).

§ **129.** We wszystkich wypadkach trzymać się należy zasad następujących:

a) rozwiązanie lub przeistoczenie korporacyi przemysłowej nie narusza praw trzecich osób; przedewszystkiem więc należy spłacić ewentualne długi korporacyi i dopełnić innych jej zobowiązań;

b) postarać się należy, aby fundacyi i ofiar korporacyi nie obrócono na inne cele.

§ **130**. Również pozostają w mocy ciężary obciążające majątek korporacyi z tytułów prawa prywatnego lub z fundacyi, jako też roszczenia dawnych członków i uczestników korporacyi do tych korzyści, do których zaspokojenia z majątku korporacyi mieli prawo za jej istnienia.

Dział ósmy.

Przekroczenia i kary.

O karach w ogólności.

§ **131**. Przekroczenia przepisów ustawy niniejszej karane będą:

a) naganą;

b) grzywnami aż do wysokości 400 złr.;

c) aresztem aż do 3 miesięcy;

d) pozbawieniem praw przemysłowych na zawsze lub na pewien oznaczony czas.

1. Na osoby prawnicze przemysłem się trudniące nie można nakładać grzywien, lecz należy przeprowadzić rozprawę z właściwymi winowajcami. (M. spr. wew. 29 I 1876 l. 18438).

2. Jeżeli kilka osób brało udział w czynności. według ustawy przem. karać się mającej, natenczas na każdą z nich należy nałożyć osobno karę, gdyż nałożenie solidarnej kary nie jest uzasadnionem w ustawie (rozp. min. spr. wew. z 5 III 1858 Nr. 34 Dpp.

3. Kumulacya kar w § 131 wyszczególnionych za jedno i to samo przekroczenie przemysłowe nie jest dopuszczalną. (M. sp. wew. n. l. 10 ex 1885).

O karach w szczególności.

§ **132.** Grzywnę od 5 do 200 złr. nałożyć należy w szczególności na tych:

a) którzy trudnią się samoistnie przemysłem bez poprzedniego zgłoszenia, lub bez koncesyi, o ile uzyskanie jej jest wymaganem;

b) którzy pomimo zakazu prowadzą dalej swój przemysł;

c) którzy wprowadzają w ruch jeden z wymienionych w trzecim dziale zakładów przemysłowych, nie otrzymawszy poprzednio koniecznego prawomocnego zezwolenia zwierzchności.

§ **133**. Grzywnę od 100 do 400 złr. nałożyć należy na:

a) działających wbrew rozporządzeniom o przyjmowaniu, zatrudnianiu i traktowaniu pomocników i uczniów;

b) przemysłowców wymienionych w § 57 (obecnie § 53) jeśli się przemysłem bez poprzedniego o tem zgłoszenia przestają zajmować, albo też w razie zgłoszonego zawieszenia przemysłu wzbraniają się wykonywać go w ciągu okresu wypowiedzenia pomimo wezwania zwierzchności;

c) tych przemysłowców, którzy uprawnień swych nadużywają do osłonięcia nieprawnego wykonywania przez trzecie osoby;

d) tych przemysłowców, którzy krzywdzą swoich robotników, wypłacając im zasługi w towarach lub też dopuszczają się innych czynów bezprawnych.

1. Prowadzenie przemysłu gospodniego i szynkownianego przez zastępcę lub dzierżawcę bez poprzedniego zezwolenia władzy przemysłowej ma być w myśl § 19 ust. przem. karanem wedle działu 8go tej ustawy. Kara na przemysłowca ma być nałożoną wedle § 131 zaś na zastępcę względnie dzierżawcę wedle § 132 lit. a. Gdyby zaś z okoliczności poszczególnego wypadku wynikało, że było zamierzonem wprowadzenie w błąd nadzoru władzy, należy karać przemysłowca wedle surowszych postanowień § 133, lit. c, ustawy przem. za nadużycie uprawnienia przemysłowego, zamierzające do zakrycia nieuprawnionego przemysłu trzecich, zaś zastępcę wzgl. dzierżawcę wedle § 134 lit. a ustawy przem. zawsze jednak przy

uwzględnieniu tej okoliczności obciążającej, że chodzi o wyłudzenie uprawnienia przemysłowego. (Minist. spraw wewn. 3 X 1889 l. 17109).

2. Za pominięcie oraz zwłokę w doniesieniu o ustanowieniu zastępcy wzgl. dzierżawcy w przemysłach wolnych i rękodzielniczych należy karać jedynie właściciela przemysłu wedle § 131 ust. przem.; przy przemysłach zaś koncesyonowanych należy za to karać tak przemysłowca jak i zastępcę wzgl. dzierżawcę i to pierwszego po myśli § 131, drugich po myśli § 132 lit. a ustawy przemysłowej.

Gdyby zaś z okoliczności poszczególnego przypadku okazać się miało, że nie wniesiono owego zawiadomienia celem wprowadzenia w błąd nadzoru władzy, natenczas właściciel ma być karanym w ślad § 133 lit. c, zaś zastępca wzgl. dzierżawca przy wolnych i rękodzielniczych przemysłach w ślad § 132 lit. a, a przy koncesyonowanych również w ślad § 132 lit. a, lecz przy uwzględnieniu zbiegu dwóch przekroczeń jako okoliczności obciążającej. (M. spr. wewn. 3 X 1889 l. 17169).

3. Za nadużycia, jakich się przemysłowcy budowlani z t. zw. »kartkami majsterskimi« (Meisterzettel), wystawiając je osobom, które u nich jako pomocnicy nie służyły, a którym poświadczenie to pracy (Arceitschein) służy za pokrywę do prowadzenia samodzielnego, nieuprawnionego przemysłu, mają być karane wystawiający te kartki po myśli § 133 lit. e, zaś przyjmującym je po myśli § 132 lit. a ust. przem.

Nadto winny władze przemysłowe donosić o przestępstwach tych zakładów ubezpieczeń robotników od wypadków, celem strzeżenia swych praw. (Min. spr. wew. w porozumieniu z min. hand. z 20 VI 1891 l. 22522).

Wymiar kary.

§ **134**. Przy wymierzaniu kary należy mieć na względzie okoliczności obciążające i łagodzące, jako też wielkość zamierzonej skutkiem przekroczenia korzyści lub wyrządzonej szkody.

Zasady zastosowanie kary.

§ **135**. W zasadzie należy samoistnym przemysłowcom wymierzać kary pieniężne, pomocnikom zaś i uczniom kary aresztu.

Na pierwszych wtedy tylko kara aresztu nałożoną będzie, jeżeli przekroczeniu towarzyszą okoliczności szczególniej obciążające, lub też jeśli kara pieniężna wskutek niemożności zapłacenia grzywien zamienioną zostanie na karę aresztu, w którym to razie za każde 5 złr. wymierzyć należy dzień aresztu.

1. Nie wolno kary aresztu odsiadywać z przerwami. (Reskr. min. spr. wewn. z 23 VIII 1870 l. 11781).

Zbieg kar.

§ **136**. Jeżeli czyn lub zaniedbanie, uważane za przekroczenie przepisów przemysłowych, podlega zarazem karze oznaczonej powszechnym kodeksem karnym, wtedy nie należy osobno stosować kar ustanowionych w § 131 pod *a*) *b*) i *c*).

Odebranie prawa utrzymania uczniów lub młodocianych pomocników.

§ **137**. Prawo trzymania uczniów lub pomocników młodocianych odebrać należy tym przedsiębiorcom przemysłowym, którzy staną się winnymi ciężkiego uchybienia obowiązkom względem powierzonych im uczniów lub młodocianych pomocników, albo których obciążają fakta świadczące, że pod względem moralnym nie nadają się do trzymania uczniów lub pomocników; prawo to odebrać im należy na pewien czas lub na zawsze, niezawiśle od innej kary, która może ich spotkać na mocy usta-

wy przemysłowej lub na mocy powszechnej ustawy karnej.

W szczególności tym majstrom, którzy pomimo ponawianego wezwania nie czynią zadość obowiązkowi ciążącemu na nich według § 100 ustęp 3, co do uzupełniającej nauki przemysłowej uczniów, należy odebrać prawo trzymania uczniów za pierwszym razem na pewien czas, a w razie ponowienia na zawsze.

Odebranie prawa utrzymywania uczniów następuje po wysłuchaniu stowarzyszenia, do którego majster należy.

Utrata uprawnienia przemysłowego.

§ **138.** Odebranie uprawnienia przemysłowego ma nastąpić:

W wykonaniu wyroku karnego, w którym odnośna władza za czyn, podpadający ogólnym ustawom karnym lub podatkowym odebranie to orzekło.

Może je jednak także zarządzić samoistnie władza przemysłowa na czas pewien lub na zawsze:

a) jeżeli przemysłowiec skazanym został za jeden z czynów wymienionych w § 7 (obecnie § 5), a w danych okolicznościach zachodzi obawa nadużycia ponownego, w razie dalszego trudnienia się tym przemysłem;

b) jeżeli poprzednie kilkakrotne kary za niezachowanie przepisów odnoszących się do jego przemysłu okazały się bezowocnemi;

c) w przemyśle koncesyonowanym szczególnie jeżeli osoba trudniąca się tym przemysłem po powtórnem pisemnem ostrzeżeniu dopuszcza się czynów podkopujących prawnie wymagane zaufanie.

Co do przemysłów realnych właściciel, w wypadkach w których ma nastąpić utrata przemysłu, traci prawo wykonywania go; wolno mu atoli swoje prawo przemysłowe pozbyć.

1. W orzeczeniu, skazującem po myśli § 138, al. 3 punkt a, b, c, na utratę przemysłu, wyrazić zawsze należy, czy następuje to na zawsze, czy też na oznaczony czas, a w takim razie na jak długo. (M. spr. wew. 7 IX 1890 l. 15341).

2. Kupcowi w konkurs popadłemu, jak długo nie odzyska zupełnego uprawnienia po zamknięciu konkursu, nie wolno pod inną jak tylko pełne imię i nazwisko zawierającą firmą prowadzić interesów handlowych. Natomiast w przypadku zakończenia konkursu ugodą przymusową wstępuje krydataryusz, o ile skutki postępowania karnego nie stoją temu na przeszkodzie, już z chwilą zatwierdzenia tej ugody, napowrót w dawne swe prawa (§ 246 253 ust. konk.).

3. Przewidziane w § 138 lit. a, odebranie uprawnienia do prowadzenia przemysłu dla zachodzącej obawy nadużycia przedstawia się nie jako wypływ władzy karnej administracyjnej, lecz jako środek policyjno-prewentywny nie wedle administracyjnego postępowania karnego, lecz na zasadzie swobodnego uznania wydany, i dla tego służy przeciw niemu rekurs do minist. a nie rekurs z § 150 ust. przem. (T. A. 18 III 1885 l. 799 B. 2459 i 23 VI 1886, l. 1375 B. 3124).

Dla tego też termin do takiego rekursu wynosi wedle zasad ustaw politycznych 14 dni wzgl. 4 tygodnie.

4. Termin do rekursu w przypadkach § 138 b i c, wynosi po myśli § 148 ustawy przem. dni 14. (Min. spr. wewn. z 7 IX 1890 l. 15341).

5. Zarząd gminny ustanawiając godzinę policyjną dla szynków wkracza nieprawnie w zakres działania policyi przemysłowej i dla tego niezachowanie owej godziny nie może być karanem po myśli § 138 ust. przem. (M. spr. wewn. 15 IV 1886 l. 4953).

6. Odnośnie do księgarzy i drukarzy porów. § 3 ust. prasowej z 17 XII 1862 Nr. 6 ex 1893 Dpp., nadto w myśl orzeczenia min. spr. wew. l. 6974 ex 1896 może być na drukarzy, księgarzy i inne

w § 15 l. 1 ust. przem. wyliczone przemysły nałożoną kara odebrania uprawnienia po myśli § 138 lit. c ust. przem.

7. Odebranie koncesyi przemysłowej po myśli § 3 ust. przem. przedstawia się jako przewidziana ustawa na przypadek pewnych czynności niekorzyść, nosi zatem wszelkie znamiona kary, wobec czego w ślad § 48 ustawy z dnia 22 X 1876 właściwość trybunału administracyjnego jest wykluczona. (T. A. 1 V 1889 l. 1616, B. 4659).

Kary na zastępców.

§ **139**. Jeżeli przemysł wykonuje zastępca lub dzierżawca, należy kary pieniężne i areszt nakładać na zastępcę albo dzierżawcę, wszakże za kary pieniężne odpowiada właściciel przedsiębiorstwa. Jeżeliby na mocy prawa nastąpić miała utrata przemysłu zachodzi to tylko wtedy, jeśli przekroczenie było popełnionem z wiedzą właściciela przedsiębiorstwa i on mógł temu zapobiedz.

W każdym atoli razie należy orzec usunięcie zastępcy lub dzierżawcy; w czem mieścić się ma zarazem orzeczenie o niezdolności jego do prowadzenia przemysłu na własną rękę lub na cudzy rachunek, o ile bez tego byłby chybiony od wyroku (§ 8 obecnie § 6).

1. Przewidziana w § 139 odpowiedzialność właściciela przedsiębiorstwa nie odnosi się do wypadku, gdy tenże przez nieuprawnione ustanowienie zastępcy. Dopuszcza się i to nawet w pierwszej linii przekroczenia. (M. spr. wew. 28 X 1886 l. 17263).

Przedawnienie.

§ **140**. Śledztwo i kara z powodu przekroczeń ustawy przemysłowej, nie podpadających pod ogólne ustawy karne umarza się przedawnieniem, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia dokonania przekroczenia, nie wdrożono przeciw przekraczającemu dochodzenia.

Dział dziewiąty.

O władzach i postępowaniu.

Instancya I.

§ **141**. Władze polityczne pierwszej instancyi są również pierwszą instancyą w sprawach przemysłowych (władzami przemysłowemi).

Do nich należy wykonywanie przepisów przemysłowych;

do nich wnosi się zgłoszenie o rozpoczęciu samoistnego prowadzenia przemysłu;

one udzielają koncesyi na przemysł koncesyonowany, o ile następujące paragrafy nie zawierają wyjątków;

do nich należy śledztwo i karanie przekroczeń przepisów tej ustawy o ile to nie należy do zakresu właściwego sądu karnego (§ 138).

W miejscach, gdzie istnieje osobna rządowa władza policyjna, władza przemysłowa ma się z nią porozumieć w razach, gdzie w grę wchodzą względy na publiczne bezpieczeństwo, obyczajność i porządek.

Zob. ust. z 17 czerw. 1883 Nr. 117 Dz. u. p. (w dodatku).

1. Władze przemysłowe pierwszej instancyi mają wkraczać nie tylko w przypadkach nadania nowych koncesyi przemysłowych, lecz nadto gdy się rozchodzi o rozszerzenie lub zmianę rozciągłości przemysłu, przeniesienie lokalu i t. p. (Minister. spraw wewnętrz. z 6 VII 1862 l. 13773).

Instancya II.

§ **142**. Krajowe władze polityczne stanowią drugą instancyą.

One udzielają bezpośreduio zezwoleń:

na wszystkie przedsiębiorstwa prasowe w tych miejscach, gdzie polityczna władza ma swoją siedzibę z wyjątkiem zezwoleń ograniczonych na sprzedaż książek nabożnych i szkolnych § 19 (obecnie § 20);

na otwieranie wypożyczalni książek i czytelń;

na przemysł budowniczy (drugi ustęp § 23);

na takie przedsiębiorstwa peryodycznego przewozu osób, które się odbywają po drogach pocztowych rozstawnymi końmi, przyczem zawsze winna się porozumieć z władzą pocztową; tudzież na takie, które się wykonują w kilku powiatach jednego kraju koronnego,

nakoniec na używanie wyszczególnionych w § 61 (obecnie § 58) oznaczeń).

Udzielają one dalej koncesyi zakładom celem produkowania i przewodu *elektryczności* (rozp. minist. 25 III 1883, Nr. 41 Dpp.) Bezpośrednia władza nadająca koncesyę *instytucyom posługaczy* jest w przypadku gdy koncesya rozciąga się na więcej niż jeden powiat polityczny, krajowa władza polityczna, zresztą zaś powiatowa władza I. instancyi (reskr. min. z 24 II 1862 l. 1146).

Zezwolenie na przedsiębiorstwo *transportu osób* uregulowanem jest obecnie art 5 ust. z 31 III 1865 Nr. 25 Dpp.

Zob. nadto: rozp. min. z 27 VIII 1879 l. 4386 odnośnie do *przewozu*, oraz inne przy § 15 ust. przem. cytowane.

1. Zob. § 114 ust. z 26 XII 1893 Nr. 193 Dpp., mocą którego koncesyi na budowniczego, murarza, kamieniarza i cieślę udziela polityczna władza krajowa.

Instancya najwyższa.

§ **143**. Najwyższą instancyą w sprawach przemysłowych jest minist. spraw wewn.

Ono daje wyjątkowo pozwolenie na urządzenie przedsiębiorstw prasowych poza miejscami gdzie jest władza polityczna, tudzież na takie przedsiębiorstwa peryodycznego przewozu osób, które się rozciągają na kilka krajów koronnych.

Jeżeli przedmiot dotyka zarazem zakresu działania innej władzy naczelnej państwa, ministerstwo ma się z nią porozumieć.

Naczelne kierownictwo spraw handlowych i przemysłowych, w szczególności gremiów kupieckich, stowarzyszeń przemysłowych i innych korporacyi handlowych i przemysłowych przysługuje obecnie minist. handlu natomiast rozstrzyganie w ostatniej instancyi podań i rekursów stron w sprawach o nadanie i rozciągłość uprawnień przemysłowych lub w sprawach karnych o przekroczenia przepisów przemysłowych przysługuje minist. spraw wew. z przybraniem zastępcy minist. handlu. (Rozp. min. z 20 IV 1861 Nr. 49 Dpp.).

1. Szczególnego zezwolenia wymaganego wedle § 31 ustawy z 16 I 1896 Nr. 89 ex 1897 do przemysłowo prowadzonego badania artykułów spożywczych udziela min. spr. wew.

Właściwości.

§ **144**. Zgłoszenie wolnego przemysłu, jako też podania o nadanie przemysłu koncesyonowanego należy wnosić do tej władzy, w której powiecie znajdować się ma stała siedziba przemysłu. Podania i doniesienia można wnosić na piśmie, albo też ustnie do protokołu.

Karta przemysłowa udzielaną będzie w formie wyciągu z doniesienia i opatrzona zostanie poświadczeniem że jest zaciągniętą w rejestr przemysłowy.

Koncesye wydawać należy w formie dekretów.

O wydaniu karty przemysłowej i udzieleniu koncesyi uwiadomić należy stowarzyszenie, którego to dotyczy.

1. Odnośnie do zawiadamiania stowarzyszeń o wystawieniu

licencyi i koncesyi przemysłowych, jak również o zgaśnięciu i odebraniu uprawnień przemysłowych, za pomocą ogłoszeń w dziennikach urzędowych i doręczania odnośnych numerów dotyczącemu stowarzyszeniu, zob. reskr. minist. hand. z 26 XI 1896 l. 59883, w Comp. Weigelsperga VII zeszyt uzup. str. 22.

Rejestr przemysłowy.

§ **145**. Władze przemysłowe pierwszej instancyi prowadzić mają rejestra przemysłowe, obejmujące w osobnych oddziałach tak rodzaje przemysłu wolnego, jako też koncesyonowanego; w rejestrach tych zamieszczać należy każdą zmianę w stanie przemysłu i zawiadomić o niej zawsze, tak władzę podatkową jak i Izbę handlową i przemysłową.

1. Władza nie jest obowiązana do wystawiania świadectw urzędowych o istnieniu i treści uprawnień przemysłowych na żądanie trzecich, od właścicieli przemysłu różnych osób. (T. A. 26 VI 1890 l. 3743 B. 5574).

2. Reskryptem min. han. spraw wewn. i skarbu z 18 VIII 1895 l. 39628 wydaną została wyczerpująca instrukcya o prowadzeniu przez izby handlowo-przemysłowe katastru przemysłowego stosownie do § 2, ustęp B. lit. a ust. z 29 VIII 1868 Nr. 85, Dpp. i § 145 ust. przem.

Rekursy w sprawach przemysłowych.

146. W przypadku wzbronienia wykonywania przemysłu na zasadzie § 15 (obecnie § 13), odmówienia koncesyi, jako też przy odbiorze prawa prowadzenia przemysłu w myśl § 60 (obecnie § 57), należy stronie podać powody jej zaś służy w ciągu sześciu tygodni rekurs do wyższej władzy.

Jeżeli władza wyższa dowie się o braku ustawowego wymogu winna udać się w to z urzędu.

1) Termin 6-tygodniowy do rekursu z § 146 służy tylko wyliczonym w nlm taxatywnie przypadkom; we wszystkich innych ustawą poszczególnie nie unormowanych przypadkach wchodzi w zastosowanie termin 4-tygodniowy z rozp. min. 22 VI 1869 Nr. 116 dpp.

2) Rekurs przeciw zgodnym orzeczeniom I i II instancyi jest dopuszczalny, zabroniony jest tylko w przypadku z § 150 (reskr. min. z 5 VI 1860 l. 12489 i T. A. 30 III 1882 l. 677 B. 1354, porówn. jednak § 18–20 ust. przem.

3) Nałożony § 146, al. 2 obowiązek wyższej władzy wkroczenia z urzędu w braku ustawowego wymogu, nie ogranicza się na owe 3 kategorye z § 146, al. 1, w których przysługuje stronom prawo rekursu (T. A. 4 XII 1879 l. 2145B. 634).

4) Termin 6-tygodniowy do rekursu z § 146 ma także wtedy zastosowanie, gdy prawo »do dalszego prowadzenia przemysłu na zasadzie dawnej koncesyi« odmówionem zostało (T. A. 9 VI 1886 l. 1089 B. 3099).

5) Przeciw orzeczeniu politycznej władzy krajowej, odmawiającemu stronie udzielania dyspensy od dostarczania dowodu uzdolnienia celem rozpoczęcia przemysłu rękodzielniczego, służy tejże stronie do wniesienia rekursu minist, nie 6 lecz 4-tygodniowy termin (orzecz. min. spraw wewn. l. 14335 ex 1886).

I. Wyjątkowy termin 6 tygodni do rekursu z § 146 ust. przem. (i to przeciw orzeczeniom zarówno I jak i II instancyi ma mieć zastosowanie w przypadkach następujących §§ ustawy przemysłowej, a to):

§ 13, al. 2 przeciw zakazowi prowadzenia wolnego przemysł.

§ 14, jednak tylko o ile się rozchodzi o zakaz prowadzenia przemysłu rękodzielniczego.

§ 18, jednak tylko o ile chodzi o rekurs proszącego o koncesyę przeciw odmówieniu jej i z tem ograniczeniem, że rekurs nadzwyczajny nie jest dopuszczalnym.

§ 22, odnośnie do rekursów proszącego o koncesyi przeciw odmownemu orzeczeniu.

§ 40, al. 2 przeciw zakazowi zakładania filii lub składów, względnie odmówieniu koncesyi.

§ 56, al. 1—5 przeciw zakazowi prowadzenia przemysłu wol-

nego lub rękodzielniczego przez dziedzica lub legataryusza przeciw odmówieniu koncesyi w razie przeniesienia zakładu przemysłowego aktami między żyjącymi (al. 1, 2 i 3), przeciw zakazowi dalszego prowadzenia przemysłu koncesyonowanego lub rękodzielniczego na rachunek wdowy lub małoletniego dziecka (al. 4), wreszcie przeciw zakazowi dalszego prowadzenia na rachunek masy konkursowej lub spadkowej.

§ 57, przeciw odebraniu uprawnień przemysłowych.

II. Wyjątkowy termin 2 tygodni do rekursu (jak wyżej).

§ 18, al. 6 i 7, odnośnie do rekursów gmin przeciw dozwoleniu, względnie odmówieniu koncesyj gospodnich i szynkowych, jednak z tem ograniczeniem, że rekurs przeciw orzeczeniu I instancyi przysługuje gminie tylko w przypadku *udzielenia* koncesyi a nawet i wtedy nie służy gminie rządzącej się własnym statutem.

§ 20, al. 3 i 4 odnośnie do rekursów gmin przeciw udzieleniu, względnie zakazowi przeniesienia gospody i szynkowni do innego lokalu, z ograniczeniem w § 18 podanem.

§ 25—33 odnośnie do rekursów stron w sprawach rozkładów przemysłowych.

§ 40 al. 3, odnośnie do rekursów przeciw zakazowi zakładania filii i składów.

§ 44—49 jednak tylko, o ile chodzi o rekursy przeciw orzeczeniom karnym z powodu sprzecznego z ustawą zewnętrznego oznaczenia lub naruszenia (i z ograniczeniem z § 150 ust. przem. że przeciw orzeczeniu II instancyi już to zatwierdzającemu już też karę łagodzącemu, dalszy rekurs nie jest dopuszczalny).

§ 131—139 z wyjątkiem § 138, lit *a)* odnośnie do rekursu w sprawach karnych, wedle przepisu § 148 ust. przem. (jak wyżej).

§ 152 jednak tylko o ile chodzi o rekurs przeciw środkom przy egzekucyi orzeczeń karnych użytym.

Ustawa z dnia 12 maja 1896 Nr. 101 Dz. u. p., którą uzupełniają się a względnie zmieniają postanowienia, tyczące się postępowania w takich przypadkach, gdy przeciw decyzyom i zarządzeniom władz politycznych używane są środki prawne.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§ 1. Rekursa (odwołania się) od decyzyi i zarządzeń władz politycznych powiatowych, o ile takowe podlegają jeszcze tokowi instancyi, wnosić należy we wszystkich tych przypadkach, dla których osobny termin do podania rekursu nie jest przepisany, w terminie 14-dniowym; rekurs (odwołania się) zaś od decyzyi i zarządzeń władz politycznych krajowych, w takich samych okolicznościach, w terminie czterotygodniowym, licząc od dnia, który nastąpi po doręczeniu.

Rekurs wnosić można ustnie, pisemnie lub telegraficznie.

Dzień oddania na pocztę lub do urzędu telegraficznego uważany będzie również za dzień wniesienia rekursu.

Jeżeli ostatni dzień terminu przypada na niedzielę lub święto, termin kończy się dopiero w następnym dniu powszednim.

Co do pytania, czy rekurs nie jest dopuszczalny lub czy za późno został podany, orzekać ma instancya rekursowa.

§ 2. O ile ustawy istniejące nie zawierają wyraźnego odmiennego postanowienia, wnosić należy rekursa do tej władzy, która wydała decyzyę w pierwszej instancyi.

§ 3. Władze polityczne w § 1 wymienione, winny w swoich decyzyach i zarządzeniach wyraźnie oznajmiać, czy takowe podlegają jeszcze dalszemu tokowi instancyi, jeżeli mu zaś podlegają, podawać wyraźnie termin do wniesienia rekursu i władzę, do której go wnieść należy.

Jeżeli w razie mylnego wyznaczenia terminu w decyzyi lub zarządzeniu wniesiono rekurs wprawdzie w terminie zakreślonym, ale dopiero po upływie właściwego terminu ustawowego, w takim razie zbijaną decyzyę lub zarządzenie należy uchylić z powodu mylnego podania terminu i zarządzić wydanie decyzyi lub zarządzenia opatrzonych właściwem podaniem terminu i podlegających ponownemu tokowi instancyi.

Ostatnie to postanowienie stosuje się odpowiednio do przypadków mylnego wskazania władzy, do której rekurs podać należy, lub mylnego oznajmienia czy decyzyza lub zarządzenie podlega jeszcze tokowi instancyi.

W razie zaniedbania przepisu w ustępie 1 podanego, służy stronom prawo wniesienia osobnego rekursu o uchylenie tego usterku.

§ 4. Mocą ustawy niniejszej uchylają się wszystkie rozporządzenia odnoszące się do przedmiotów ustawy niniejszej a z nią niezgodne, mianowicie zaś postanowienia ustępu 3 rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 27 października 1859 (Dz. u. p. Nr. 196).

§ 5. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

Co do tych przypadków, w których decyzye lub zarządzenia władz krajowych zostały przed tym dniem doręczone, postępować należy—jeżeli środek prawny jest jeszcze dopuszczalny — tak, jak gdyby w tymże dniu były doręczone.

§ 6. Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych poruczam wykonanie ustawy niniejszej w porozumieniu z innymi moimi intesowanymi ministrami.

Postępowanie karne.

§ **147**. Postępowanie w sprawach przemysłowo karnych jest w zasadzie ustnem.

Z rozprawy należy spisać protokół, a w nim zamieścić orzeczenie, które stronie winno się odczytać. Na jej żądanie lub w razie jej nieobecności orzeczenie wraz z powodami wydane jej będzie także na piśmie.

Rekursy w sprawach karnych.

§ **148.** Rekursy w sprawach karnych wnoszone być muszą w ciągu dni 14 po otrzymaniu uwiadomienia do władzy przemysłowej pierwszej instancyi.

Podanie rekursu w właściwym czasie wstrzymuje egzekucyę orzeczenia, wszelako zawieszenie przemysłu pozostaje w swej mocy.

1) Przeciw orzeczeniu uwalniającemu od przekroczenia ustawy przem. z urzędu ścigać się mającemu, nie przysługuje nikomu prawo rekursu (O. min. spraw wewn. l. 20588 ex 1869).

2) W sprawach, dotyczących przekroczeń ustawy przem., należących do przestępstw z urzędu ścigać się mających, nie przysługuje donosicielowi w żadnym wypadku prawo rekursu (O. min, spraw wewn. w porozumieniu z min. handlu z 9 V 1889 l. 8799).

3) Jeżeli natychmiast po ogłoszeniu orzeczenia karnego zażądano pisemnego jego wygotowania, biegnie 14-dniowy termin do rekursu dopiero od dnia doręczenia (M. spr. wewn. l. 14783 ex 1895 i l. 11134 ex 1896).

Złagodzenie i darowanie kary.

§ **149.** Władzy wyższej służy prawo zmniejszyć karę lub darować z powodów, zasługujących na uwzględnienie.

Ograniczenie toku instancyj.

§ **150.** Od karnego orzeczenia, potwierdzającego lub łagodzącego wyrok w drugiej instancyi, niema dalszego rekursu.

Trybunał administracyjny nie jest w sprawach karnych policyi przemysłowej po myśli §§ 21 i 48 ust. z 22 X 1875 Nr. 36 ex 1876 właściwym, albowiem właściwość jego w tychże sprawach dotąd nie została uregulowaną, wobec czego zażalenie do niego przeciw orzeczeniu ministerstwa spraw wewnętrznych wniesione musi bez dalszego postępowania odrzucić.

Przeznaczenie grzywien.

§ **151.** Ściąganie grzywien odbywa się drogą egzekucyi administracyjnej.

Jeżeli skazany obowiązany jest do płacenia wkładek do kasy stowarzyszenia lub do kasy wsparcia (§ 128 noweli przem. § 121), grzywny te wpływają do odnośnej kasy; w innym zaś razie przejdą na fundusz ubogich tego miejsca, w którem popełniono przekroczenie.

Środki przymusowe.

§ **152.** Przy wykonaniu orzeczenia karnego i wszelkich innych rozporządzeń, ma władza poczynić wszelkie do zabezpieczenia rezultatu potrzebne kroki, jako to: zająć towary i narzędzia, wstrzymać ruch maszyn: zamknąć warsztaty.

Dodatek I.

Inspektorat przemysłowy.

Ustawa z dnia 17 czerwca 1883 Nr. 117 Dz. ust. pań. o ustanowieniu inspektorów przemysłowych.

Za zgodą obu Izb Rady państ. postanawiam co następuje:

§ 1. Minister handlu upoważnionym jest w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych do mianowania potrzebnej liczby inspektorów przemysłowych i centralnego inspektora przemysłowego.

§ 2. Działalność inspektora przemysłowego obejmuje zwyczajnie wszystkie przedsiębiorstwa przemysłowe jednego lub kilku powiatów kraju, a minister handlu może ją każdego czasu w obrębie granic tegoż kraju rozszerzyć lub ścieśnić. Inspektorowie przemysłowi podlegają krajowej władzy politycznej, w której obrębie leży ich okręg urzędowy.

§ 3. Minister handlu może wyjątkowo polecić inspektorowi przemysłowemu, aby czynności swoje rozciągnął na kraj lub obszar kraju, graniczący z jego okręgiem urzędowym.

§ 4. Zastrzega się ministrowi handlu prawo wyłączenia niektórych gałęzi przemysłu z nadzoru inspektorów przemysłowych tych powiatów, w których znajdują się odnośne przedsiębiorstwa i oddania ich pod nadzór osobnych inspektorów przemysłowych, których działalność może obejmować kilka krajów.

§ 5. Zadanie inspektorów przemysłowych wobec pracodawców i pracujących polega na przestrzeganiu wykonywania przepisów ustawowych co do:

1) środków i urządzeń, które przedsiębiorcy przemysłowi obowiązani są zaprowadzić dla ochrony życia i zdrowia robotników tak w pracowniach, jak i w udzielanych lokalach mieszkalnych;

2) zatrudniania robotników, czasu pracy codziennej i peryodycznych przerw pracy;

3) utrzymywanie spisu robotników, jakoteż istnienia re-

gulaminów służbowych, wypłaty zarobku i wykazów robotniczych;

4) przemysłowego wykształcenia młodocianych pomocników.

§ 6. Inspektor przemysłowy ma władzom przemysłowym jako fachowy organ nadzorczy, sprawozdawczy i doradczy, pomagać w wykonywaniu odnośnych przepisów ustawy przemysłowej, można mu także poruczyć wydawanie opinii co do próśb o zezwolenie na otwarcie zakładów przemysłowych lub na zmiany w zakładach już zatwierdzonych, o ileby tu chodziło o życie i zdrowie robotników.

§ 7. Celem spełniania zadań swoich winien inspektor przez ciągłe rewidowanie przedsiębiorstw przemysłowych nadzorowi jego oddanych, wywiadywać się dokładnie o ich stosunkach, do jego zakresu działania należących.

§ 8. Inspektorowi przemysłowemu, skoro wylegitymuje się przedsiębiorcy przemysłowemu lub jego zastępcy okazaniem karty przez naczelnika krajowego wystawionej, którą odmawiać trzeba corocznie, należy dozwolić wstępu do wszystkich pracowni, jakoteż mieszkań robotników każdego pod jego nadzorem zostającego przedsiębiorstwa przemysłowego, a to każdego czasu, w nocy jednak tylko dopóki trwa praca. Przedsiębiorca przemysłowy lub jego zastępca ma prawo towarzyszyć inspektorowi przemysłowemu podczas inspekcyi.

Inspektor przemysłowy może przesłuchiwać każdą osobę w przedsiębiorstwie przemysłowem zatrudnioną, także przedsiębiorców przemysłowych lub ich zastępców wszędzie gdzie tylko prace owego przedsiębiorstwa są w ruchu co do spraw do jego zakresu działania należących, w razie potrzeby bez świadków, jednak dla możności bez przerywania pracy.

Przedsiębiorcy przemysłowi lub ich zastępcy obowiązani są okazać inspektorowi przemysłowemu, na jego żądanie, dokumenty tyczące się pozwolenia na otwarcie ich zakładu, jakoteż należące do niego plany i rysunki.

Jeżeli jedna z osób powyżej wzmiankowanych wzbrania inspektorowi przemysłowemu wstępu do lokalu, który ma obejrzeć, uchyla się od zeznań, których on żąda lub innych od tego odwodzi, zeznaje fałszywie lub usiłuje innych nakłonić do fałszywych zeznań, nakoniec, gdy przedsiębiorca przemysłowy lub jego zastępca odmawia okazania dokumentów, tyczących się pozwolenia na otwarcie zakładów, planów lub rysunków, natenczas osoba owa, o ile nie zachodzi istota podpadającego pod powszechne ustawy karne staje się winną przekroczenia i władza przemysłowa karać ją będzie, stosownie do przepisów ustawy przemysłowej.

§ 9. Gdy inspektor przemysłowy spostrzeże, że w jakiemś przedsiębiorstwie przemysłowem nie są należycie wykonywane owe przepisy, które należą do jego zakresu działania (§ 5), zażądać ma od przedsiębiorcy przemysłowego natychmiastowego usunięcia tego rodzaju bezprawi lub braków, a w razie odmowy uczynić doniesienie do właściwej władzy przemysłowej, celem wdrożenia właściwej czynności urzędowej.

§ 10. Władze przemysłowe winny o zarządzeniach swoich wydanych wskutek doniesień poczynionych na zasadzie § 9, uwiadamiać niezwłocznie inspektora przemysłowego, któremu wolno w terminie rekursowym przeciw decyzyom pierwszej i drugiej instancyi wnieść opozycyę, wskutek której sprawa ta musi być przedłożoną do wyższej decyzyi.

§ 11. Na wniosek inspektora przemysłowego ma władza przemysłowa prawo jeżeli zdrowie robotników wydaje się być zagrożonem bądź to wskutek rodzaju i sposobu ich zatrudnienia, bądź wskutek używanej w zakładzie metody fabrykacyjnej wezwać do potrzebnych badań lekarzy, chemików i innych znawców, których opłacić ma przedsiębiorca przemysłowy, jeżeli wady, których się inspektor przemysłowy domyślał, zostaną stwierdzone.

§ 12. Inspektorowie przemysłowi spełniając zadanie winni dokładnie starania, aby przez życzliwie kontrolującą czynność swoją, nietylko osobom, zatrudnionym w przemyśle jako pomocnicy, zapewnili dobrodziejstwa ustawy, lecz także, aby przedsiębiorców przemysłowych w sposób taktowny wspierali w wykonywaniu wymagań ustawy, tudzież na podstawie

swoich wiadomości zawodowych i doświadczeń urzędowych pośredniczyć sprawiedliwie między interesami przedsiębiorców przemysłowych z jednej a pomocników z drugiej strony i pozyskać tak u pracodawców, jak i przyjmujących pracę, zaufanie, dające im możność przyczyniania się do utrzymania i utorowania dobrych stosunków między obiema ttronami.

§ 13. Inspektorowie przemysłowi przesyłać mają corocznie ministrowi handlu, za pośrednictwem przełożonej władzy krajowej ze swoich czynności i spostrzeżeń dokładne sprawozdania, w których mają się także mieścić wyjaśnienia co do przygód nieszczęsnych, którym robotnicy przy sprawowaniu swej służby ulegli, co do przyczyn tych przygód, jakoteż ewentualne wnioski, tyczące się środków ustawowych i administracyjnych, które należałoby zaprowadzić już to dla dobra przemysłu, już to dla dobra robotników.

§ 14. Inspektorowie przemysłowi mają podczas swego urzędowania charakteru urzędników rządowych i podlegają przepisom istniejącym dla urzędników rządowych w ogólności.

§ 15. Inspektorem przemysłowym mianowany być może tylko ten, kto posiada odpowiedni stopień wykształcenia zawodowego i włada językiem używanym w dotyczącym okręgu inspekcyjnym.

§ 16. Inspekortów przemysłowych zobowiązać należy przysięgą urzędową do zachowywania tajemnicy stosunków przemysłu i fabrykacyi, o których się dowiedzą, mianowicie zachowywać winni w najściślejszej tajemnicy owe urządzenia techniczne, sposoby postępowania i właściwości fabrykacyi, o których przedsiębiorcy przemysłowi powiedzą im, że są tajnemi.

Kto takie urządzenia, sposoby postępowania i wszelkie inne właściwości, w czasie gdy pełni obowiązki inspektora przemysłowego lub po wystąpieniu z tego stosunku służbowego, nieprawnie komu innemu wyjawia lub ogłasza, albo je na własną korzyść wyzyskuje, staje się winnym występku i ma być karanym aresztem od trzech miesięcy aż do dwóch lat, o ileby nie należało zastosować surowszych przepisów powszechnej ustawy karnej.

Postanowienie to nie wyklucza zastosowania przepisów dyscyplinarnych.

§ 17. Inspektorowi przemysłowemu nie wolno trudnić się żadnem przedsiębiorstwem przemysłowem czy też fabrycznem czy warsztatowem, ani na własny rachunek ani w charakterze zastępcy, lub też mieć jakikolwiek udział w takiem przedsiębiorstwie albo pracować w niem jako zawiadowca, mechanik, werkmistrz, inżynier i t. p.

§ 18. Inspektorom przemysłowym nie wolno przyjmować za swoje urzędowanie żadnego jakiegobądź rodzaju wynagrodzenia ani od przedsiębiorców przemysłowych, ani od pomocników i winni odmawiać przyjęcia gościny, gdyby im była ofiarowaną.

§ 19. Inspektorów przemysłowych nie wolno obarczać zadaniami nienależącymi do ich zakresu działania, a w szczególności administracya skarbu nie ma zatrudniać ich w żadnym kierunku.

Nie wolno im też przeglądać ksiąg handlowych, wykazów fabrykacyi, korespondencyj i t. p. przedsiębiorców przemysłowych.

§ 20. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrowi handlu i ministrowi spraw wewnętrznych.

Rozp. minist. handlu w porozumieniu z minist. spraw wewn. z dnia 8 lipca 1900, Nr. 122 Dz. u. p., którem ze zmianą rozporządzeń ministeryalnych z dnia 5 czerwca 1886, Dz. u. p. Nr. 89, z dnia 14 października 1889, Dz. u. p. Nr. 168, z dnia 25 października 1893, Dz. u. p. Nr. 158, z dnia 26 kwietnia 1896, Dz. u. p. Nr. 69 i z dnia 21 stycznia 1899, Dz. u. p. Nr. 14, królestwa i kraje w Radzie państwa reprezentowane podzielone zostają na 21 okręgów nadzorczego urzędowania inspektorów przemysłowych.

§ 1. Na zasadzie ustawy z dnia 17 czerwca 1883 (Dz. u. p. Nr. 117) o ustanowieniu inspektorów przemysłowych, królestwa i kraje w Radzie państwa reprezentowane podzielone zostają ze zmianą rozporządzeń ministeryalnych z dnia 5 czerwca 1886, Dz. u. p. Nr. 89, z dnia 14 października 1889, Dz. u. p. Nr. 168, z dnia 25 października 1893,

Dz. u. p. Nr. 158, z dnia 26 kwietnia 1896, Dz. u. p. Nr. 69 i z dnia 21 stycznia Dz. u. p. Nr. 14, na 21 okręgów nadzorczych a obszar każdego z nich ustanawia się jak następuje:

1. Okrąg nadzorczy: Obszar policyi wiedeńskiej.

2. Okrąg nadzorczy: Austrya poniżej Anizy z wyjątkiem obszaru policyi wiedeńskiej.

3. Okrąg nadzorczy: Austrya powyżej Anizy; Salzburg.

4. Okrąg nadzorczy: Obszar miasta Gracu, Celja, Marburga i Ptui, starostwa styryjskie: celijskie, feldbachskie, gradeckie, hartberskie, lonckie, libnickie, ljutomerskie, marburskie, ptujskie, radkersburskie, brezieckie, voitzberskie, weickie, sloweńsko-gradeckie; tudzież Kraina.

5. Okrąg nadzorczy: Starostwa styryjskie: bruckie nad Murem, gröbmińskie, judenburskie, liubeńskie, liezeńskie, murawskie.

6. Okrąg nadzorczy: Karyntya.

7. Okrąg nadzorczy: Przymorze z Tryestem; Dalmacya.

8. Okrąg nadzorczy: Tyrol i Voralberg.

9. Okrąg nadzorczy: Obszar miasta Pragi i starostw czeskich: czesko-brodzkiego, bubskiego, młodo-bolesławskiego, karlińskiego, kladneńskiego, król. winohradzkiego, louńskiego, melnickiego, rudnickiego, slańskiego, śmichowskiego, żyżkowskiego.

10. Okrąg nadzorczy: Obszar miasta Liberca i starostw czeskich: frydlandzkiego, jabłońskiego, werchlabskiego, jiczyńskiego, mnichowskiego, libereckiego, semilskiego, ilemnickiego, trutnowskiego, turnowskiego.

11. Okrąg nadzorczy: Obszar starostw czeskich: uścieckiego nad Łabą, czesko-lipskiego, jabłonieckiego, litomierzyckiego, rumburskiego, szluknowskiego, cieplickiego, deczyńskiego.

12. Okrąg nadzorczy: Obszar starostw czeskich: aszskiego, mosteńskiego, duchcowskiego, chebskiego, falknowskiego, kraślickiego, jachimowskiego, kadańskiego, karłowarskiego, chomutowskiego, żateckiego.

13. Okrąg nadzorczy: Obszar starostw czeskich: horszowsko-tyńskiego, blatneńskiego, horzowickiego, klattowskiego, kralowickiego, zlutyckiego, strzybrańskiego, pilzeńskiego, plańskiego, podborzańskiego, przestyckiego, przybramskiego, rakonickiego, rokiczańskiego, tachowskiego, domażlickiego, tepelskiego..

14. Okrąg nadzorczy: Obszar starostw czeskich: beneszowskiego, budiejowickiego, niemiecko-brodzkiego, kaplickiego, krumłowskiego, ledeckiego, tyńskiego nad Wełtawą, milewskiego, jindrychowsko-hradeckiego, pelchrzymowskiego, piseckiego, prachatyckiego, suszyckiego, selczańskiego, strakonickiego, taborskiego, trzebońskiego.

15. Okrąg nadzorczy: Obszar starostw czeskich: broumowskiego, czaslawskiego, chotieborskiego, chrudymskiego, wysoko-myckiego, kolińskiego, kralowo-hradeckiego, kralewodworskiego, kutnohorskiego, lanckrońskiego, litomyskiego, nachodzkiego, nowobydzowskiego, nowomiejskiego nad Metują, pardubickiego, podjebradzkiego, polickiego, rychnowskiego, żamberskiego.

16. Okrąg nadzorczy: Obszar miast Berna, Igławy, Znojmu i starostw morawskich: hustopeckiego, boskowickiego, berneńskiego, daczyckiego, kijowskiego, hodonińskiego, wielkomezeryckiego, igławskiego, krumłowskiego, morawsko-budjejowickiego, morawsko-trzebowskiego, nowo-miejskiego, mikułowskiego, tisznowickiego, trzebickiego, wyszkowskiego, znojmskiego.

17. Okrąg nadzorczy: Obszar miast Ołomuńca, Kromieryża, Węgierskiego Hradyszcza i starostw morawskich: zabrzeskiego, holeszowskiego, kromierzyskiego, litowelskiego, szumperskiego, hranickiego, nowo-iczyńskiego, ołomunieckiego, przerowskiego, prosnickiego, rymarzowskiego, sternberskiego, węgiersko-brodzkiego, węgiersko-hradyskiego, wołosko-mezeryckiego.

18. Okrąg nadzorczy: Śląsk; tudzież obszar starostwa morawskiego misteckiego.

19. Okrąg nadzorczy: Obszar miasta Lwowa i starostw galicyjskich: bobreckiego, bohorodczańskiego, borszczow-

skiego, brodzkiego, brzeżańskiego, brzozowskiego, huczackiego, cieszanowskiego, czortkowskiego, dobromilskiego, dolińskiego, drohobyckiego, grodeckiego, horodynieckiego, husiatyńskiego, jarosławskiego, jaworowskiego, kałuskiego, kamioneckiego, kołomyjskiego, kosowskiego, lwowskiego, liskiego, mościkiego, nadworniańskiego, peczeniżyńskiego, podhajeckiego, przemyskiego, przemyślańskiego, rawskiego, rohatyńskiego, rudeckiego, samborskiego, sanockiego, skałackiego, śniatyńskiego, sokalskiego, stanisławowskiego, staromiejskiego, stryjskiego, tarnopolskiego, tłumackiego, trembowelskiego, turczańskiego, zaleszczyckiego, zbaraskiego, złoczowskiego, żółkiewskiego, żydaczowskiego.

20. Okrąg nadzorczy: Obszar miasta Krakowa i starostwa galicyjskie: bialskie, bocheńskie i brzeskie, chrzanowskie, dąbrowskie, gorlickie, grybowskie, jasielskie, kolbuszowskie, krakowskie, krośnieńskie, łańcuckie, limanowskie, mieleckie, myślenickie, nowotarskie, nowosandeckie, niżańskie, pilźnieńskie, podgórskie, przeworskie, ropczyckie, rzeszowskie, żywieckie, strzyżowskie, tarnobrzeskie, tarnowskie, wadowickie, wielickie.

21. Okrąg nadzorczy: Bukowina.

§ 2. Dla każdego z tych okręgów nadzorczych ustanawia się jednego inspektora przemysłowego, tenże ma siedzibę:

dla	1	okręgu	nadzorczego	w Wiedniu,
»	2	»	»	» Wiedniu,
»	3	»	»	» Linzu,
»	4	»	»	» Grazu,
»	5	»	»	» Lubnie,
»	6	»	»	» Celowcu,
»	7	»	»	» Tryeście,
»	8	»	»	» Insbrucku,
»	9	»	»	» Pradze,
»	10	»	»	» Libercu,
»	11	»	»	» Deczynie,
»	12	»	»	» Chomutowie,
»	13	»	»	» Pilzni,
»	14	»	»	» Budiejowicach,

dla	15	okręgu	nadzorczego	w Hradcu Królewskim,
»	16	»	»	» Bernie,
»	17	»	»	» Ołomuńcu,
»	18	»	»	» Opawie,
»	19	»	»	» Lwowie,
»	20	»	»	» Krakowie,
»	21	»	»	» Czerniowcach.

§ 3. Nadto w myśl § 4 ustawy z dnia 17 czerwca 1883 Dz. u. p. Nr. 117 urzęduje na całym obszarze, na którym ta ustawa obowiązuje, jeden inspektor przemysłowy dla przemysłu szyperskiego na wodach śródkrajowych a funkcyonaryusz c. k. Inspekcyi generalnej kolei żelaznych austryackich sprawuje czynności inspektora przemysłowego przy budowie zakładów komunikacyjnych publicznych w Wiedniu, którzy obaj mają siedzibę w Wiedniu.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze nabywa mocy obowiązującej od dnia 1 sierpnia 1900.

Dodatek II.

Sądy przemysłowe.

I) Ustawa z dnia 27 list. 1896, Nr. 218, Dz. u. p., o zaprowadzeniu sądów przemysłowych i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

I. Ustanowienie, zakres działania i skład.

§ 1. Do załatwiania spraw spornych przemysłowych pomiędzy przedsiębiorcami przemysłowymi a robotnikami, tudzież pomiędzy robotnikami a robotnikami tego samego przedsiębiorstwa, ustanowić należy sądy przemysłowe.

Właściwość rzeczowa sądów przemysłowych rozciągać się może do wszystkich tych przedsiębiorstw, do których stosuje się ustawa przemysłowa, jako też do tych, które oznaczone są w artykule V, lit. *l* i w artykule VIII Patentu obwieszczającego do ustawy przem. z dnia 20 grudnia 1859 Dz. u. p. Nr. 227.

Właściwość sądów przemysłowych nie rozciąga się do sporów pomiędzy skarbem a robotnikzmi w zakładach wojskowych lub wogóle przez zarząd wojskowy zatrudnianymi.

§ 2. Sąd przemysłowy ustanawia się rozporządzeniem, które przez minist. spraw. w porozumieniu z innemi interesowanemi minist. ma być wydane i w Dz. u. p. ogłoszone.

W tych miejscach, w których na zasadzie ustawy z dnia 14 maja 1869, Dz. u. p. Nr. 63, ustanowione zostały sądy przemysłowe, nowe sądy przemysłowe zaprowadzone na zasadzie niniejszej ustawy rozpocząć mają czynności swoje od tego dnia, w którym ustawa ta nabędzie mocy obowiązującej.

Oprócz tego ustanowić należy sądy przemysłowe w tych miejscach, w których interesowane ministerstwa uznają to za potrzebne. Ustanawiane będą po zasięgnięciu opinii sejmów krajowych.

Sejmy krajowe, wydziały krajowe, reprezentacye powiatowe i gminne, Izby handlowo-przemysłowe, inspektorowie przemysłowi, stowarzyszenia i wszelkie inne korporacye i towarzystwa przemysłowe mogą proponować ustanowienie sądu przemysłowego. Co do wniosków takich poczynić należy potrzebne dochodzenia i stosownie do ich wyniku wydać co do wniosku decyzyę.

Przepisy powyższego ustępu stosują się także w razie zwijania sądów przemysłowych już istniejących, jako też w razie zmian, tyczących się ich okręgu lub rozciągłości ich właściwości.

§ 3. Rozporządzenie, którem ustanawia się sąd przemysłowy, podaje okrąg sądu przemysłowego, jako też rozciągłość jego właściwości. Okrąg obejmować może jeden lub więcej obszarów gminnych, lub tylko część pewnego obszaru gminnego; rozciągłość obejmować może wszystkie przedsiębiorstwa przemysłowe okręgu sądu przemysłowego, lub tylko niektóre kategorye wielkich lub małych przedsiębiorstw przemysłowych.

Przez właściwość sądu przemysłowego uchyla się właściwość władz politycznych, jako też sądów zwyczajnych i istniejących sądów przemysłowych; strony sporne nie mogą zrzec się właściwości sądu przemysłowego.

Dobrowolne poddawanie się sądom polubownym stowarzyszeń (§ 122 ust. przem.) pozostaje nadal dozwolone.

§ 4. Sąd przemysłowy jest bez względu na wartość przedmiotu sporu właściwym:

a) w sporach o najemne:

b) w sporach tyczących się rozpoczęcia, dalszego trwania i rozwiązania stosunku nauki i pracy;

c) w sporach tyczących się świadczeń i roszczeń do wynagrodzenia ze stosunku nauki i pracy, a w szczególności także tyczących się potrąceń z najemnego i zastrzeżonej kary umownej;

d) w sporach tyczących się wydania książki robotniczej, zapisku w niej lub świadectwa, a w szczególności także tyczących się roszczeń do wynagrodzenia pomocników z powodu

nie wydania książki robotniczej w czasie właściwym, z powodu odmówienia odpowiedniego przepisom zapisku w tejże i z powodu niedostatecznych zapisków i uwag (§ 80 lit. *g* ust. przem.;

e) spory wynikające z należenia do kasy emerytalnej lub innej zapomogowej, o ile w nich nie mają interweniować sądy polubowne zakładów ubezpieczenia na wypadek przygody (§ 38 ust. z dnia 28 grud. 1887, Dz. u. p. Nr. 1, z r. 1888) lub sądy polubowne kas dla chorych (§ 14 ust. 7 ustawy z dnia 30 marca 1888 Dz. u. p. Nr. 33) lub inne statutami ustanowione sądy polubowne;

f) spory tyczące się wypowiadania mieszkań w domach dla robotników, których służbodawca bezpłatnie lub za wynagrodzeniem pozwala robotnikowi używać wyprowadzania się z nich i czynszu;

g) spory tyczące się pretensyi, jakie na podstawie objęcia wspólnej pracy roszczą przeciw sobie robotnicy tego samego przedsiębiorcy.

§ 5. Za robotników w duchu ustawy niniejszej uważa się:

a) zawiadowców, kierowników ruchu, przodowników;

b) wszystkich pomocników w przedsiębiorstwie przemysłowem zatrudnionych łącznie z wyrobnikami (V lit. *d* Patentu obwieszczającego z dnia 20 grud. 1859 do ustawy przemysłowej);

c) osoby, które po za zakładem przemysłowym zatrudniane są za zapłatą obrabianiem lub przetwarzaniem płodów surowych lub półwyrobów dla przedsiębiorcy;

d) w przedsiębiorstwach handlowych wszystkie osoby używane do służb kupieckich.

§ 6. Lokali urzędowych, potrzebnem urządzeniem opatrzonych, tudzież opału, oświetlenia i wszelkich potrzeb rzeczowych dla sądu przemysłowego dostarczać winna gmina, w której sąd ten ma siedzibę. Również do gminy należy uskutecznianie doręczeń. Jeżeli okrąg sądu przemysłowego obejmuje więcej obszarów gminnych, wszystkie te gminy przyczyniać się mają w stosunku sumy podatku zarobkowego i dochodowego, wziętego na przepis ich obszarom.

Inne koszta ponosi państwo.

§ 7. Sąd przemysłowy składa się z przewodniczącego i jeżeli potrzeba, zastępcy onegoż, tudzież najmniej z dziesięciu asesorów i z potrzebnej ilości zastępców z każdego z dwu ciał wyborczych. Przewodniczący tudzież jego zastępca, powinni być urzędnikami sądowymi do urzędu sędziowskiego ukwalifikowanymi; mianuje ich minister spraw.

Płace przewodniczącego i jego zastępcy ustanawiać będzie w każdym z osobna przypadku minist. spraw. w porozumieniu z interesowemi ministerstwami.

Połowę asesorów sądu przem. i ich zastępców wybierać będą przedsiębiorcy, drugą zaś ich połowę robotnicy w oddzielnych ciałach wyborczych, z pomiędzy siebie.

Każdemu sądowi przemysłowemu przydać należy odpowiednią ilość osób do załatwiania czynności biurowych.

§ 8. Ciało wyborcze przedsiębiorców składa się z przedsiębiorstw, których zakład przemysłowy znajduje się w okręgu sądu przemysłowego i do których rozciąga się właściwość sądu przemysłowego. Jeżeli przedsiębiorstwo prowadzi zastępca (zawiadowca) lub takowe jest wypuszczone w dzierżawę (§§ 2, 55, i 56 ust. przem.), w takim razie zamiast przedsiębiorcy przemysłowego uprawnionym do wyboru jest zastępca, zawiadowca lub dzierżawca.

Niewiasty mogą także wybierać przez pełnomocników.

Jawne spółki handlowe, spółki komandytowe, spółki akcyjne, stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze, korporacye, zakłady i stowarzyszenia wykonywają swoje prawo wyboru przez jednę z tych osób, które w poszczególnym przypadku uprawnione są do reprezentowania ich na zewnątrz. Przedsiębiorstwa państwa wykonywają swoje prawo wyboru przez kierownika ruchu urzędownie ustanowionego.

Ciało wyborcze robotników składa się ze wszystkich robotników i robotnic zatrudnionych w przedsiębiorstwach, do których rozciąga się właściwość sądu przemysłowego w wieku od dwudziestego skończonego roku życia i najmniej od roku

pracujących w krajach tutejszych. Uczniowie nie mają prawa wyboru.

Od prawa wybierania wyłączony jest ten, kto zostaje pod kuratelą, albo do czyjego majątku otwarty został zbieg wierzycieli, dopóki trwa postępowanie upadkowe, tudzież ten, kto znajduje się w śledztwie sądowo-karnem pod oskarżeniem lub karą, albo kto wskutek skazania wyłączony jest na mocy ustawy od obieralności do reprezentacyi gminnej, dopóki trwa to wyłączenie.

§ 9. Prawo obieralności posiada każdy mężczyzna, mający prawo obierania, będący obywatelem państwa austryackiego, trzydzieści lat liczący i własnowolny. W przedsiębiorstwach państwa, jako też w przedsiębiorstwach przewozowych i fabrycznych prawo obieralności posiadają urzędnicy zajmujący posady w dotyczącem przedsiębiorstwie.

Od prawa obieralności wyłączone są te osoby, które według istniejąaych ustaw z powodu przez sąd karny nie mogą być dopuszczone do posady w sądzie.

Asesor lub zastępca, może z jednego z następujących powodów nie przyjąć wyboru, który padł na niego, lub objęty urząd złożyć:

1. jeżeli liczy lat przeszło sześćdziesiąt;

2. jeżeli podlega ułomności utrudniającej sprawowanie urzędu;

3. jeżeli w peryodzie wyborczym, który właśnie upłynął, sprawował obowiązki asesora sądu przemysłowego;

4. jeżeli nie mieszka w okręgu sądu przemysłowego.

O dopuszczalności odmówienia przyjęcia orzeka stanowczo trybunał, w którego okręgu znajduje się siedziba sądu przem.

§ 10. Sporządzenie list wyborczych dla obu ciał wyborczych należy do gminy, w której sąd przemysłowy ma siedzibę; jeżeli okrąg jego obejmuje kilka gmin, każda z tych gmin zakomunikować ma listy wyborcze tej gminie, w której sąd przemysłowy ma siedzibę. Reklamacye tyczące się uprawnienia do wyboru lub obieralności załatwia władza przemysłowa; o zażaleniach przeciw decyzyom władzy przem. postanawia ostatecznie władza krajowa.

Aktem wyboru kieruje urzędnik władzy przem. Wybory odbywają się przez osobiste oddanie kartki wyborczej. Wybranym jest ten, który otrzymał bezwzględną większość oddanych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los.

Jeżeli bezwzględną większość głosów otrzyma więcej osób niż należało wybrać, uważa się za wybrane te osoby, które otrzymały największą ilość głosów. Jeżeli przy pierwszem oddaniu głosów nikt nie otrzymał bezwzględnej większości, zarządzić należy ściślejszy wybór między temi osobami, które otrzymały najwięcej głosów. Do ściślejszego wyboru bierze się podwójną ilość członków, którzy jeszcze mają być wybrani.

Szczegółowe postanowienia co do odbywania się wyborów, terminów przestrzegać się mających, sprostowania list wyborców, badania wyniku wyborów, wydane będą drogą rozporządzenia. Jeżeli właściwość sądu przemysłowego rozciąga się na zasadzie § 3-go do rozmaitych kategoryi większych i mniejszych przedsiębiorstw, może być postanowione, żeby wybory odbywały się podług pewnych grup przedsiębiorstw, iżby wybrani zostali asesorowie z rozmaitych rodzajów przedsiębiorstw, znajdujących się w okręgu sądu przem.

§ 11. Przewodniczący sądu przem. jako też jego zastępca sprawują swój urząd pod przysięgą sędziowską.

Do przewodniczącego należy kierowanie sprawami sądu przemysłowego i ich podział.

Prawo nadzoru nad przewodniczącym sądu przemysłowego i jego zastępcą wykonywa prezes tego trybunału pierwszej instancyi, w którego okręgu sąd przemysłowy ma siedzibę.

Asesorowie i ich zastępcy mają przed rozpoczęciem urzędowania ślubować pod przysięgą sumiennie i bezstronne sprawowanie swego urzędu. Ślubowanie to odbiera przewodniczący sądu przem.

§ 12. Nazwisko i miejsce zamieszkania wszystkich członków sądu przem. ogłasza się publicznie.

§ 13. Asesorowie jako też zastępcy mają prawo żądania zwrotu odpowiednich wydatków w gotówce. Asesorowie i za-

stępcy wybrani z ciała wyborczego robotników, pobierać będą nadto za swoją każdorazową czynność wynagrodzenie straty zarobku, którego wysokość oznaczona będzie drogą rozporządzenia.

§ 14. Asesorów i zastępców wybiera się na cztery lata. Co dwa lata wystąpić ma połowa asesorów i zastępców, a to w równej ilości z obu ciał wyborczych. Miejsca tym sposobem opróżnione obsadza się drogą wyberów uzupełniających. Wybory takie mają nadto odbyć się na pozostałą część bieżącego okresu wyborczego, jeżeli wogóle wskutek wystąpienia większej ilości asesorów i zastępców, wybory uzupełniające są zdaniem trybunału pierwszej instancyi potrzebne dla zapewnienia prawidłowego toku czynności sądu przem.

Po pierwszych dwóch latach urzędowania sądu przem. występują ci z wybranych, którzy zostaną wylosowani.

§ 15. Jeżeli w jednem z ciał wyborczych wybór asesorów nie przyjdzie do skutku po dwurazowem rozpisaniu i rozpoczęciu się wyborów, władza polityczna przesłać ma trybunałowi pierwszej instancyi spisy wyborców dotyczącego ciała wyborczego i zarazem oznaczyć w nich osoby, które uważa za najzdolniejsze i najgodniejsze do sprawowania urzędu asesorów.

Trybunał pierwszej instancyi zestawia według własnego uznania z tych list wyborczych wykaz osób uzdatnionych do urzędu asesorów, zawierający trzy razy tyle nazwisk, ilu asesorów ma być ustanowionych i z niego wyznacza się losem potrzebną ilość asesorów na bieżący okres wyborczy.

§ 16. Asesorów, którzy bez dostatecznego usprawiedliwienia się nie przychodzą wcale lub przychodzą za późno na posiedzenia, albo w inny sposób uchylają się od swoich powinności urzędowych, skazywać ma przewodniczący na karę porządkową w kwocie aż do 200 złr. za każdy raz, jako też na zwrot zrządzonych kosztów. Jeżeli dotyczący usprawiedliwi się później dostatecznie, przewodniczący może skazanie całkiem lub po części cofnąć.

Przeciwko wymierzeniu kary porządkowej dozwolonem jest

odwołanie się w przeciągu dni 14 do trybunału I. instancyi który rozstrzyga ostatecznie.

Pod względem ściągania i użycia grzywien, jako też pod względem zamiany takowych, stosują się przepisy rozporz. minist. spraw., z dnia 5 listop. 1852, Dz. u. p., Nr. 227.

O zamianie kary postanawiać ma trybunał pierwszej instancyi.

§ 17. Trybunał pierwszej instancyi ma usunąć od urzędu asesora lub zastępcę:

a) jeżeli co do onegoż zajdą lub staną się wiadomemi okoliczności, któreby wyłączały go od obieralności (§ 9, ustęp 2);

b) jeżeli stał się winnym grubego naruszenia swoich obowiązków urzędowych, a w szczególności, jeżeli pomimo kilkakrotnego skazania na karę porządkową, nie bierze udziału w posiedzeniach sądu przem.

W orzeczeniu swojem trybunał powinien także oznaczyć czas, w ciągu którego usunięty od swego urzędu, nie może być ponownie wybrany. Od orzeczenia trybunału wolno odwołać się do sądu krajowego wyższego w terminie czternastodniowym.

§ 18. Usunięcie od urzędu asesora lub zastępcy ma nastąpić za uchwałą trybunału pierwszej instancyi także wtedy, gdy asesor ze stanu przedsiębiorców zaniecha swego dotychczasowego przedsiębiorstwa na podstawie którego uzyskał był prawo obieralności do dotyczącego sądu przem. lub gdy asesor ze stanu robotników wskutek przejścia do innego zawodu, traci trwale charakter robotnika, tudzież gdy asesor ze stanu robotników pracował od trzech miesięcy w przedsiębiorstwach, dla których sąd przemysłowy nie jest właściwy.

Od orzeczenia trybunału można odwołać się do sądu krajowego wyższego w terminie 14-dniowym.

W przypadkach w pierwszym ustępie oznaczonych, asesorowie lub ich zastępcy mają prawo złożyć swój urząd dobrowolnie.

§ 19. Członkowie sądu przem. obowiązani są wstrzymać się od współdziałania w sporach, tyczących się ich samych,

ich małżonek lub takich osób, z któremi są w linii prostej spokrewnieni lub spowinowaceni, albo przez przysposobienie połączeni, albo z któremi w linii bocznej są aż do czwartego stopnia spokrewnieni, lub aż do drugiego stopnia spowinowaceni. Strony mogą ich wyłączyć dopóki się nie wdadzą w rozprawę nad sporem, nadto także wtedy, gdy wogóle zachodzą powody, mogące wzniecić wątpliwość co do ich nieuprzedzenia lub bezstronności. Jeżeli członek wyłączony nie uznaje powodu wyłączenia za słuszny, przewodniczący rozstrzyga natychmiast stanowczo.

§ 20. Sąd przemysłowy rozprawia i orzeka w senatach składających się z przewodniczącego lub jego zastępcy i 2-ch asesorów, z których jednym powinien być przedsiębiorca (urzędnik przedsiębiorstwa państwa, urzędnik przedsiębiorstwa przewozowego lub fabrycznego), drugim robotnik.

Drogą rozporządzenia będzie postanowione według jakich zasad przewodniczący powoływać ma na posiedzenia poszczególnych asesorów i ich zastępców.

Stosownie do różnorodnych gałęzi przemysłu lub do kategoryi zbliżonych gałęzi przemysłu, sąd przem. może być podzielony na kilka stałych oddziałów.

§ 21. Jeżeli rzeczowa właściwość sądu przem. rozciąga się także na spory przemysłowe pomiędzy trudniącymi się handlem a ich służbą, utworzyć należy do tych sporów osobny oddział sądu przem. Wybory asesorów dla tego oddziału odbywać się mają w osobnych ciałach wyborczych oddzielnie od innych wyborów.

II. Postępowanie.

§ 22. Do postępowania sądów przemysłowych stosują się przepisy ustawy o postępowaniu cywilno-sądowem, tyczące się postępowania sądów powiatowych w sprawach drobiazgowych, o ile poniżej nie są wydane szczególne postanowienia.

§ 23. Do rozstrząsania i rozstrzygania sporów w § 4 oznaczonych, właściwym jest z wyłączeniem wszelkich innych sądów, ten sąd przemysłowy, w którego okręgu znajduje się zakład przem. albo gdy chodzi o osoby w § 5 lit. *c)* oznaczone, ów sąd przem., w którego okręgu praca ma być wykonywana lub zarobek wypłacany.

Sąd przemysłowy ma z urzędu przestrzegać swojej właściwości.

§ 24. Jeżeli jeden z sądów zwyczajnych przyznał prawomocnie sądowi przem. rzeczową właściwość, decyzya ta obowiązuje sąd przem. dla odnośnej miejscowości właściwy, w którym sprawa następnie toczyć się będzie. Jeżeli zaś sąd przem. orzekł prawomocnie, że sądy zwyczajne są właściwe, orzeczenie to sądu przemysłowego jest dla owych sądów obowiązującem.

§ 25. Strony mogą być zastępowane przez swoich krewnych zawiadowców lub oficyalistów jako pełnomocników. Używanie uczestników zawodu na zastępców jest dozwolone, jeżeli będzie wiarogodnie wykazane, że strona nie może stanąć lub że nie potrafi sama spraw swoich bronić.

§ 26. Pierwszą audyencyę wyznaczyć należy zwyczajnie na jeden z najbliższych trzech dni po podaniu skargi.

§ 27. Sąd przemysłowy winien stosownie do potrzeby ustanowić i ogłosić pewne dni i godziny, w których powód może nawet bez wezwania stanąć ze stroną przeciwną dla wytoczenia sporu i rozprawiania nad nim.

§ 28. Pierwsza audyencya może odbyć się przed przewodniczącym sądu przemysłowego bez powoływania asesorów celem osiągnięcia ugody lub wydania decyzyi co do zarzuconej niedopuszczalności drogi prawa, niewłaściwości sądu, zawiązania sporu i prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy spornej lub celem wydania wyroku co do przyznania, zrzeczenia się lub niestawiennictwa.

Jeżeli strony zrzekają się w porozumieniu z sobą powołania asesorów, przewodniczący winien niezwłocznie przystąpić do rozprawy i wydania decyzyi w sprawie głównej.

We wszystkich innych przypadkach sprawy sporne, na pierwszej audyencyi nie załatwione, odsyłają się przed sąd przemysłowy.

§ 29. Jeżeli pierwsza audyencya odbyła się bez przyzwania asesorów, przewodniczący zdaje sprawę na początku

rozprawy przed sądem przemysłowym z wyników pierwszej audyencyi.

Na rozprawie toczącej się przed sądem przemysłowym, asesorowie mają prawo zadawać pytania stronom, świadkom i biegłym.

§ 30. W sporach o kwoty aż do 50 złr. rozstrzyga sąd przemysłowy stanowczo i od jego wyroku odwołać się można tylko z przyczyn nieważności (§ 477 ustawy o postępowaniu cywilnem). Co do takowych rozstrzyga trybunał pierwszej instancyi, w którego okręgu sąd przem. ma siedzibę. Rozprawa i decyzya ma nastąpić według przepisów wydanych w ustawie o procedurze cywilnej dla postępowania odwoławczego trybunałów pierwszej instancyi. Zastępstwo przez adwokatów nie jest nakazane.

§ 31. W sporach o większe kwoty można decyzyę trybunału zaczepiać rekursem. Rekurs wnieść należy piśmiennie lub protokolarnie do sądu przemysłowego w terminie nieodwłocznym czternastodniowym, licząc od doręczenia piśmiennego wygotowania wyroku, jeżeli zaś obie strony były obecne, w przeciągu dni czternastu od ogłoszenia wyroku. Rekurs rozstrzyga stanowczo trybunał w § 30 oznaczony.

Przed sądem rekursowym rozstrząsa się spór na nowo w granicach wnioskami oznaczonych. Do postępowania przed sądem rekursowym stosują się postanowienia wydane w ustawie o procedurze cywilnej pod względem postępowania przed trybunałem pierwszej instancyi jako sądem procesowym, z tą różnicą, że nie ma miejsca wymiana pism przygotowawczych i że zastępowanie stron przez adwokatów nie jest nakazane.

Trybunał orzeka co do takiego odwołania się ze współudziałem dwóch asesorów przemysłowych. Według jakich zasad takowi mają być do udziału w posiedzeniach powoływani postanowione będzie drogą rozporządzenia.

§ 32. Środek prawny skargi nieważności i skargi o wznowienie nie ma miejsca w postępowaniu przed sądami przemysłowemi.

O ile w postępowaniu przed sądami przemysłowemi rekurs jest dopuszczalny, idzie on do trybunału w § 30 oznaczonego. Postępowanie odbywa się według odnośnych postanowień ustawy o postępowaniu cywilno-sądowem.

§ 33. Na podstawie prawomocnych wyroków sądu przemysłowego, jako też ugód przed nim zawartych, następuje egzekucya i do tego celu sąd przemysłowy ma stronom na żądanie potwierdzić prawomocność wyroku.

O egzekucyę prosić należy sąd powiatowy w którego okręgu znajduje się sąd powszechny dłużnika, a w braku takowego sąd powiatowy, w którego okręgu sąd przemysłowy ma siedzibę; przeprowadzić ją należy według postanowień ustawy egzekucyjnej.

§ 34. Podania do sądu przemysłowego, jego wygotowania jako też spisane protokoły, są wolne od stempli i opłat.

Jeżeli spór kończy się ugodą, nie pobiera się żadnej opłaty.

Wyroki sądu polubownego podlegają opłatom w ustawie z dnia 29 lutego 1864 Dz. u. p. Nr. 20 dla sądów polubownych przepisanym.

III. Sądy przemysłowe jako instancye sądowe dla sądów polubownych przemysłowych.

§ 35. Decyzye wydziałów sądów polubownych stowarzyszeń (§§ 122, 123 ust. przem.) w sporach należących do rzeczowej właściwości sądów przemysłowych, można będzie gdy ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, zbijać już tylko przed sądem przem., jeżeli stowarzyszenie znajduje się w okręgu sądu przem.

VI. Opinia i wnioski sądu przemysłowego.

§ 36. Sąd przemysłowy obowiązany jest wydawać na prośbę władz krajowych opinie co do kwestyi przemysłowych. Do przygotowania lub wydania takich opinii mogą być tworzone osobne wydziały z grona sądu przem.

Gdy chodzi o kwestye dotykające interesów przedsiębiorców i robotników, wydziały takie składać się powinny w ró-

wnych częściach z asesorów obu kategoryi. Obradują one pod kierownictwem przewodniczącego sądu przem.

Sąd przemysłowy ma prawo czynienia wniosków do władzy krajowej w kwestyach przemysłowych, tyczących się przedsiębiorstw jego orzecznictwu podlegających.

V. Właściwość sądów zwyczajnych w sporach ze stosunku pracy, nauczania i zarobku w przemyśle.

§ 37. Spory pomiędzy przedsiębiorcami przemysłowymi a ich pomocnikami, tudzież między pomocnikami a pomocnikami ze stosunku pracy, nauczania i najemnego wynikające, do których załatwiania stosowane były dotychczas postanowienia § 87 *c)* ustawy z dnia 8 marca 1885 Dz. u. p. Nr. 22 należą od dnia, w którym ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie, o ile sąd przemysłowy nie jest dla nich właściwym, bez względu na to, czy wytoczone zostały podczas trwania stosunku pracy, nauczania i najemnego czy po skończeniu się tego stosunku i bez względu na wartość przedmiotu sporu do właściwości rzeczowej sądów powiatowych.

Sprawy sporne tego rodzaju wiszące w tym dniu u władz politycznych, załatwić mają też władze według przepisów, które dotychczas pod tym względem obowiązywały.

VI. Przepisy przejściowe i wykonawcze.

§ 38. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej od dnia 1 lipca 1898. Wszelkie sprawy sporne wiszące w tymże dniu u władz politycznych lub u sądów przem. istniejących na zasadzie ustawy z dnia 14 maja 1869, Dz. u. p. Nr. 63 załatwione będą według przepisów, które dotychczas pod tym względem obowiązywały. Istniejące sądy przemysłowe załatwiwszy sprawy sporne u nich wiszące, mają zaprzestać swoich czynności.

§ 39. Od dnia, w którym ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, utracą moc swoją wszystkie inne przepisy ustawowe, tyczące się przedmiotów niniejszą ustawą urządzonych.. W szczególności utracą moc swoją także po-

stanowienia ustawy przemysłowej o właściwości władz politycznych w sporach o najemne (§ 87 *c)* ustawy przemysłowej) i o kolegiach sądów polubownych (§ 87 i n. ustawy przem.) z tem zastrzeżeniem, że sprawy sporne, wiszące u tych kolegiów w chwili wejścia ustawy niniejszej w wykonanie, mają być załatwione przez te kolegia, według przepisów dotychczas pod tym względem obowiązujących.

§ 40. Mojemu ministrowi spraw. poruczam wykonanie ustawy niniejszej w porozumieniu z ministerstwami skarbu, spraw wewn. i handlu.

2) Rozp. minist. spraw wewn., sprawiedl. i handlu z 23 kwietnia 1896 w przedmiocie odbywania się wyborów asesorów i ich zastępców do sądów przemysłowych, jako też asesorów do sądów rekursowych na zasadzie ustawy z dnia 27 listop. 1896 Dz. u. p. N. 218.

Na zasadzie § 10 ustęp 4 ustawy z dnia 27 listop. 1896 Dz. u. p. Nr. 218, o zaprowadzeniu sądów przemysłowych i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych, rozporządza się co następuje:

Rozpisanie i przygotowanie wyborów.

§ 1. Do odbycia wyborów asesorów i ich zastępców do sądu przemysłowego jako też asesorów przemysłowych do sądu rekursowego, o ile takowi wyznaczeni być mają drogą wyboru (§ 23 niniejszego rozporz.) wzywa się po raz pierwszy rozporządzeniem władzy politycznej krajowej na zasadzie wydanego przez ministra spraw. w porozumieniu z ministrem spraw wewn. i handlu.

Rozporządzenie to, w którem wyznaczyć należy czas odbycia się wyborów, tudzież podać ilość asesorów i zastępców, których każde z dwóch ciał wyborczych ma wybrać (§ 7, ustęp 3 i § 8, ustawy o sądach przemysłowych), ogłoszone być ma w gazecie krajowej i nadto plakatami w gminach należących do okręgu dotyczącego sądu przem.

Postanowienia powyższe stosują się do wyborów uzupełniających (§ 14 ust. o sądach przem.) z tą różnicą, że do uskutecznienia wyborów uzupełniających, prawidłowo co dwa lata odbywać się mających, władza polityczna krajowa wzywać będzie z urzędu do uskutecznienia zaś tych, które staną się potrzebnemi wskutek szczególnych okoliczności na wniosek trybunału pierwszej instancyi.

Wezwanie do odbycia prawidłowych wyborów uzupełniających, wydawać należy w ciągu czwartego miesiąca przed upływem peryodu wyborczego.

§ 2. W akcie rozpisania wyborów, który stosownie do § 1 ustęp 2 niniejszego rozporządzenia ma być w gminie ogłoszony, wezwać należy przedsiębiorców przemysłowych, (zastępców, zawiadowców, dzierżawców, kierowników ruchu) tych przemysłów, na które rozciąga się właściwość sądu przemysłowego, żeby w przeciągu dni ośmiu po ogłoszeniu rozpisania wyborów w gazecie krajowej, podali piśmiennie zwierzchności gminnej miejsca wykonywania przemysłu, szczegóły potrzebne do ułożenia list wyborców obu ciał wyborczych. Jawne spółki handlowe, spółki komandytowe, spółki akcyjne, stowarzyszenia zarobkowe i gospodarcze, korporacye zakłady i stowarzyszenia należy zarazem wezwać, żeby z osób powołanych do ich zastępowania i do wykonywania prawa wyboru wymieniły jednę, a najwięcej dwie, które w ich imieniu oddać mają kartki wyborcze.

Wszyscy przemysłowcy (przedsiębiorcy przemysłowi, zastępcy, zawiadowcy, dzierżawcy, kierownicy ruchu) obowiązani są na zasadzie tego wezwania wygotować w przeciągu wyznaczonego terminu i przesłać zwierzchności gminnej, w ust. pierwszym wymienionej, zupełny spis robotników i robotnic, (§ 5 ustawy o sądach przemysłowych), którzy w dniu ogłoszenia rozpisania wyborów w gazecie krajowej byli zatrudniani w ich przedsiębiorstwie przemysłowem rok dwudziesty życia skończyli i najmniej od roku pracują w krajach tutejszych, a nie należą do stanu uczniów.

W szczególności spisy te obejmować mają także robotników przez przedsiębiorstwo poza zakładem przemysłowym

zatrudnianych za zapłatą (§ 5, lit. *c)* ustawy o sądach przemysłowych).

Zwierzchność gminna może przepisać używanie pewnych formularzy do wykazów, które potrzebne są do wygotowania list wyborców.

§ 3. Zwierzchności gmin, należących do okręgu sądu przemysłowego, wygotować mają osobne listy wyborców dla każdego ciała wyborczego i najpóźniej w ciągu trzeciego tygodnia po ogłoszeniu rozpisania wyborów w gazecie krajowej, wystawić je w urzędzie gminnym, ażeby każdy mógł je przeglądać.

Jednocześnie należy w gminie obwieścić publicznie wystawienie, z wyznaczeniem terminu ośmiodniowego, liczyć się mającego od dnia ogłoszenia do podawania reklamacyi.

W przeciągu terminu w ustępie pierwszym oznaczonego, winna zwierzchność gminna posłać po jednym egzemplarzu obu list wyborczych władzy przem. pierwszej instancyi, która według § 10 ustawy o sądach przem. jest właściwą do załatwienia reklamacyi.

§ 4. W liście wyborców ciała wyborczego przedsiębiorców spisać należy w porządku abecadłowym nazwiska tych osób (firm w sądzie handlowym zaprotokołowanych) i przedsiębiorstw, którym w dniu ogłoszenia rozpisania wyborców w gazecie krajowej, stosownie do postanowień § 3 ustęp 1 i 8 ustęp 1 ustawy o sądach przemysłowych, służy w tem ciele wyborczem prawo wyboru i którzy nie są od czynnego prawa wybierania wyłączeni w myśl § 8 ustęp 5 ustawy o sądach przem.

Co do przedsiębiorstw prowadzonych przez zastępców, (zawiadowców) lub dzierżawców, w liście wyborców zamiast nazwiska przedsiębiorcy przemysłowego, wpisać należy nazwisko zastępcy (zawiadowcy) lub dzierżawcy.

Co do przedsiębiorstw przemysłowych wykonywanych przez spółki, stowarzyszenia itd. wymienione w § 8, ustęp 3 ust., o sądach przem., wpisać należy obok ich nazw (firm) także nazwiska ich reprezentantów powołanych do wykonywania prawa wyboru, a co do przedsiębiorstw państwa, nazwisko

kierownika ruchu urzędownie ustanowionego (§ 2 ustęp 1 niniejszego rozporz.).

Jeżeli dwa lub więcej przedsiębiorstw przemysłowych podlegających miejscowej i rzeczowej właściwości tego samego sądu przem., a będących przedmiotem osobnych uprawnień przemysłowych i wykonywanych w oddzielnych lokalach przemysłowych, połączone są w ręku jednego przedsiębiorcy, zastępcy (zawiadowcy) lub dzierżawcy, wykonanie prawa wyboru służy przedsiębiorcy, zastępcy (zawiadowcy) lub dzierżawcy co do każdego z tych przedsiębiorstw, przeto jego nazwisko wpisać należy w liście wyborców dwa, a według okoliczności kilka razy.

§ 5. W liście wyborców ciała wyborczego robotników umieścić należy nazwiska osób, które w dniu ogłoszenia rozpisania wyborów w gazecie krajowej były stosownie do postanowień § 3 ustęp 1 i §§ 5 i 8 ustęp 4 ustawy o sądach przemysłowych uprawnione do wybierania w tem ciele wyborczem, a przeciw którym nie zachodzi żaden z powodów, wyłączających przywiedzionych w § 8 ustęp 5 ustawy o sądach przem.

Przy wpisywaniu zestawiać należy w jednę grupę w porządku abecadłowym nazwiska robotników zatrudnionych w tem samem przedsiębiorstwie, a grupy tak utworzone porządkować według kolei przepisanej dla listy wyborców z ciała przedsiębiorców.

§ 6. Reklamacye przeciwko liście wyborców mogą uprawnieni do wyboru w dotyczącem ciele wyborczem wnosić w terminie zawitym w § 3 ustęp 2 niniejszego rozporządzenia ustanowionym u naczelnika gminy, która listę wyborców sporządziła.

Reklamacye te mogą tyczyć się albo nieuwzględnienia własnego prawa wyborczego albo umieszczenia trzecich osób nieuprawnionych do wybierania; w pierwszym przypadku dołączyć należy do nich dowody i dokumenty potrzebne do ocenienia prawnej zasady reklamacyi.

Naczelnik gminy winien nadchodzące reklamacye, w przeciągu trzech dni po upływie terminu reklamacyjnego przesłać do załatwienia władzy przemysłowej pierwszej instancyi a to ile możności z jednoczesnem wyjaśnieniem szczegółów służących za podstawę do ocenienia stosunków prawnych.

§ 7. Przeciwko orzeczeniu władzy przem. pierwszej instancyi służy stronom interesowanym zażalenie do władzy politycznej krajowej, która rozstrzyga ostatecznie (§ 10 ustęp 1 ustawy o sądach przem.). Zażalenie to wnieść należy do naczelnika gminy (§ 6 ustęp 1 niniejszego rozporządzenia) w terminie trzechdniowym licząc od doręczenia orzeczenia władzy przem.

§ 8. O ile w reklamacyi chodzi o miejscową lub rzeczową właściwość sądu przem. co do pewnego przedsiębiorstwa będącą warunkiem prawa wyboru w jednem z dwóch ciał wyborczych, w takim razie listy wyborców obu ciał wyborczych uczynić należy zgodnemi ze sobą z zastosowaniem do obu prawomócnej decyzyi władzy.

Jeżeli zaś przedmiotem reklamacyi są tylko osobiste warunki prawa wyboru przedsiębiorcy lub robotnika (wiek, okres pracowania w krajach tutejszych lub powody wyłączające), orzeczenie w tym względzie wydane bierze się na uwagę tylko co do składu tego ciała wyborczego, do którego strona reklamująca należy i co do tych osób, których prawa wyboru tyczy się reklamacya.

Orzeczenia władz, tyczące się reklamacyi, zawierać powinny wyraźne polecenia co do sprostowania list wyborców, wydanych w myśl ustępów powyższych.

Inne sprostowania list wyborców prócz urzędowych sprostowań na podstawie reklamacyi prawomocnie rozstrzygniętych, są wyłączone od chwili wystawienia tych list na widok publiczny (§ 3 ustęp 1 niniejszego rozporz.).

Władze przemysłowe pierwszej instancyi winny te egzemplarze list wyborców, które się u nich znajdują (§ 3 ustęp 3 niniejszego rozporządz.) prostować za każdym razem niezwłocznie podług tego, jak reklamacye zostaną prawomocnie rozstrzygnięte.

§ 9. Zwierzchność gminna winna listy wyborców sprostować niezwłocznie podług poleceń wydanych w prawomo-

cnych orzeczeczeniach co do reklamacyi (§ 8, ustęp 3 niniejszego rozporz.), a następnie osobom uprawnionym do wybierania a względnie zastępcom ustawowowym spółek, stowarzyszeń i t. d. wymienionych w § 8 ustęp 3 ustawy o sądach przem. doręczyć urzędowe legitymacye wyborcze (§ 10 niniejszego rozporządzenia) z jak największym pospiechem.

Osobom, przeciw których prawu wyboru nie podano reklamacyi, doręczyć należy legitymacye wyborcze niezwłocznie po upływie terminu reklamacyjnego.

Osobom należącym do ciała wyborczego robotników doręczać należy z reguły w zakładzie przemysłowym. O ile dla przyspieszenia rozesłania byłoby to odpowiedniem, można doręczać także przez pocztę w zakładach przemysłowych lub w mieszkaniach.

Uprawnionych do wyboru, którym aż do trzech dni przed rozpoczęciem się czynności wyborczej żadnym ze sposobów w ustępie powyższym oznaczonych, nie doręczono legitymacyi, wezwać należy obwieszczeniem w sposób miejscowy ogłoszonem, żeby odebrali swoje legitymacye wyborcze.

O ile okrąg sądu przemysłowego obejmuje kilka gmin, naczelnicy innych gmin winni listy wyborców opatrzone urzędowem potwierdzeniem autentyczności, nadesłać najpóźniej na ośm dni przed wyborami naczelnikowi tej gminy, w której znajduje się siedziba sądu przem.

Naczelnik tej gminy winien listy przesłać władzy przem. pierwszej instancyi z reguły niezwłocznie, jeżeli zaś wybory odbywają się w sekcyach po wygotowaniu i z dołączeniem przewidzianych w § 11 ustęp 2 niniejszego rozporządzenia wyciągów z list wyborców (częściowych list wyborców) a to najpóźniej na 48 godzin przed rozpoczęciem się czynności wyborczej.

We wszystkich gminach do okręgu sądu przemysłowego należących, najpóźniej na ośm dni przed rozpoczęciem się wyborów ogłosić należy sposobem w miejscu używanym, czasokres rozpoczęcia się i skończenia czynności wyborczych, tudzież gdzie takowe mają się odbywać.

§ 10. Legitymacye wyborcze urzędowe, które gmina ma wygotować, powinny być opatrzone pieczęcią urzędową gminy i o ile to jest możebne ze względu na czas, jaki jest do rozporządzenia i ze względu na wszelkie inne stosunki powinny zawierać także nazwiska uprawnionych do wybierania.

Czynność wyborcza.

§ 11. Czynność wyborcza odbywać się powinna z reguły w tej gminie, w której sąd przem. ma siedzibę.

O ile ze względu na ilość uprawnionych do wyboru lub ze względu na odległości miejscowe okazuje się to odpowiedniem, czynność wyborcza bez względu na to, czy okrąg sądu przemysłowego obejmuje jednę lub więcej gmin, może odbyć się w kilku sekcyach utworzonych przez podział obszaru według przestrzeni. W przypadkach takich zwierzchność gminy w siedzibie sądu przem. winna wygotować dla każdej sekcyi osobne częściowe listy wyborców (§ 9 ustęp przedostatni niniejszego rozporz.) i władza przemysłowa ustanowić ma do każdej czynności wyborczej osobnego komisarza wyborczego. Czynność wyborczą w tem samem ciele wyborczem rozpisać należy dla wszystkich sekcyi na ten sam dzień.

Ogólny wynik wyborów, które odbywały się w sekcyach, oblicza się w takim razie, gdy okrąg sądu przem. obejmuje dwie lub więcej gmin w sekcyi, będącej oraz siedzibą sądu przemysłowego; jeżeli zaś właśnie w gminie, będącej siedzibą tego sądu, wybierano w kilku sekcyach, ogólny wynik wyborów oblicza się w tej sekcyi, którą władza polityczna krajowa do tego przeznaczy.

Wybory mogą w obu ciałach wyborczych odbywać się w rozmaitych dniach lub w tym ostatnim przypadku wyznaczyć należy dla każdego ciała wyborczego osobnego komisarza wyborczego i osobny lokal do odbycia wyborów.

Poszczególne czynności wyborcze powinny z reguły skończyć się w ciągu dnia do nich wyznaczonego.

Do wszystkich czynności wyborczych wyznaczyć należy ile możności czas, w którym praca przemysłowa nie odbywa się w dotyczących przemysłach. Zarazem należy mieć wzgląd na to, żeby wypoczynek niedzielny, należący się robotnikom, był jak najmniej ograniczany a w szczególności, żeby im pozostawiony był bez uszczuplenia czas wolny, potrzebny do znajdowania się na przedpołudniowem nabożeństwie w niedziele i święta (artykuł V, IX i XIV ustawy z dnia 16 stycznia 1895 roku, Dzien. ustaw państwa Nr. 21).

Zarządzenia potrzebne stosownie do postanowień niniejszego paragrafu, powinny zawierać się w obwieszczeniach miejscowych (§ 9 ustęp ostatni niniejszego rozporz.).

§ 12. Komisarz wyborczy, któremu władza przemysłowa stosownie do § 10 ustępu 2 ustawy o sądach przem. poruczy kierowanie wyborami, winien mieć staranie o utrzymanie spokojności i porządku podczas czynności wyborczej, tudzież o to, aby postanowienia ustawy i niniejszych przepisów wyborczych były zachowane.

Pod tym ostatnim względem jest w szczególności obowiązany rozstrzygać w takich razach, gdy zachodzi wątpliwość co do tożsamości wyborcy lub co do ważności oddanych głosów, a to po przeprowadzeniu w danym razie dochodzeń na najkrótszej drodze.

Decyzye wydać powinien w każdym przypadku, zanim się czynność wyborcza skończy. Przeciwko tym jego decyzyom, jako też przeciw postępowaniu wyborczemu w ogólności i przeciw stwierdzeniu wyniku wyborów niema odwołania.

Protestacye przeciwko uprawnieniu do wybierania osób wpisanych do list wyborczych, dopuszczalne są podczas czynności wyborczej tylko o tyle, o ile oparte są na ustawowych powodach wyłączających, które zaszły dopiero po upływie terminu do podawania reklamacyi przeciwko listom wyborców.

Komisarz wyborczy może do załatwienia czynności do niego należących, używać pomocy osób, które uzna za odpowiednie, a większa część tych osób powinna posiadać prawo wyboru w dotyczącem ciele wyborczem.

Spisać należy protokół czynności wyborczej i komisarz wyborczy tudzież ci, których używał do pomocy, winni go podpisać.

§ 13. Komisarz wyborczy winien w dniu wyborów o wyznaczonej godzinie i w lokalu na odbycie wyborów przeznaczonym, rozpocząć czynność wyborczą bez względu na ilość obecnych wyborców.

§ 14. Wybory odbywają się tym sposobem, że uprawnieni do wyboru, w listach wyborczych zapisani (§§ 4, 5 i 9 niniejszego rozporządzenia) oddają osobiście kartki wyborcze.

Kartki wyborcze powinny być tak urządzone, żeby nie podlegało wątpliwości, które z osób tamże po nazwisku wymienionych, mają być uważane za wybrane według zamiaru wyborcy na asesorów sądu przem. lub ich zastępców albo na asesorów przemysłowych sądu rekursowego (§ 23 niniejszego rozporz.). Co do każdej osoby zapisanej w kartce wyborczej, podać należy jej imię i nazwisko, tudzież stan i miejsce zamieszkania.

W ciele wyborczem przedsiębiorców, niewiasty mogą wykonywać swoje prawo wyboru także przez zastępcę a to albo przez swego zastępcę, a to przez swego małżonka albo przez trzecią osobę osobno upełnomocnioną (§ 8 ustęp 2 ust. o sądach przem).

Osoby nie zapisane w liście wyborców, są wyłączone od oddania głosu.

W razie wątpliwości co do tożsamości wyborcy winien tenże, jeżeli należy do stanu przedsiębiorców, wylegitymować się okazaniem kwitu na podatek zarobkowy lub dokumentu, na którem opiera się jego prawo przemysłowe, jeżeli zaś rości sobie prawo wyboru w ciele wyborczem robotników, wylegitymować się ma okazaniem swojej książki robotniczej lub karty członka jednej z kas chorych, oznaczonych w § 11, punkt 1 aż do 4 i 6 ustawy z dnia 30 marca 1888. Dz, u. p. Nr. 33. Komisarz wyborczy może stosownie do okoli-

czności danego przypadku żądać także innych dowodów tożsamości lub uznać inne za dopuszczalne.

§ 15. Głosowanie odbywać się ma w ten sposób, że wyborcy oddają głosy swoje według zarządzenia komisarza wyborczego, albo w takiej kolei, w jakiej się zgłaszają, albo w takiej, w jakiej według porządku następstwa w liście wyborczej będą wywoływani.

Uprawnieni do wyboru, którzy w tym ostatnim przypadku przyjdą na zgromadzenie wyborcze po wywołaniu ich nazwiska, oddać mają swoje kartki wyborcze i zgłosić się w tym celu do komisarza wyborczego dopiero po odczytaniu całej listy wyborców.

Każdy wyborca winien przed oddaniem głosu oddać komisarzowi wyborczemu swoją urzędową legitymacyę wyborczą, komisarz zaś zarządza wyciśnięcie na niej pieczęci, poczem zwraca ją wyborcy. Osób nie posiadających legitymacyi lub mających legitymacye już opatrzone pieczęcią, nie wolno przypuszczać do oddania głosu.

Komisarz wyborczy odbiera oddane mu kartki wyborcze i wkłada je do urny. Zarządza zanotowanie oddania głosu w przeznaczonej na to kolumnie listy wyborców obok nazwisk osób uprawnionych do wyboru i czuwa nad tem, żeby nie oddano więcej głosów imieniem tego samego uprawnionego do wyboru.

§ 16. Komisarz wyborczy winien zamknąć czynność wyborczą o wyznaczonej godzinie. Jednakże wyborców, którzy przybyli do lokalu wyborów przed upływem tej godziny, należy przypuścić do oddania głosu.

Gdyby zaszły okoliczności stojące na przeszkodzie dalszemu odbywaniu się lub zamknięciu czynności wyborczej, komisarz wyborczy może dalsze odbywanie czynności wyborczej odłożyć na dzień następny. Zarządzenie takie z wyznaczeniem rozpoczęcia się i skończenia dotyczącej czynności wyborczej ogłosić należy niezwłocznie w sposób w miejscu używany.

W razie przerw czynności wyborczej, komisarz wyborczy winien oddane głosy i akta wyborcze zachowywać pod pieczęcią urzędową.

Formularz do rozp. min. z 23 kwietnia 1898 Dz. u. p. Nr. 56.

WYKAZ

wyniku wyborów asesorów i zastępców do sądu przemysłowego i asesorów do sądu rekursowego.

dla Sądu przemysłowego . . . . . w . . . . . .

w ciągu roku 1 . . .

Objaśnienia dotyczące się sporządzenia wykazu.

Wykaz niniejszy wygotować ma corocznie władza przemysłowa powołana do kierowania wyborami do sądu przemysłowego. Szczegóły tyczące się wyników wyboru wpisywać winna władza przemysłowa do wykazu na podstawie protokółu, który w tym względzie prowadzić ma urzędnik władzy przemysłowej kierujący każdym aktem wyborczym, szczegóły zaś oznaczone lit. *g* podług uwiadomień, które władza przemysłowa otrzyma w tym względzie od właściwego trybunału I instancyi.

Wykaz wypełniony przekładać ma władza przemysłowa za pośrednictwem władzy politycznej krajowej w pierwszej połowie lutego w roku następującym po roku, z którego składa się wykaz.

NB. Co do każdego wyboru, który się wykazuje, trzeba nadmienić albo sposobem uwagi albo w nagłówku kolumny formularza do tego użytej przez dodanie wyrazów: »główne« a według okoliczności »peryodyczne uzupełniające« lub »uzupełniające nie peryodyczne« przed wyrazami: »wybory dnia . . . . . 189 . «, czy były to wybory pierwszorazowe (główne) czy dwuletnie (peryodyczne) lub wybory uzupełniające (nie peryodyczne), które z innej przyczyny stały się potrzebnemi. Jeżeli w ciągu roku, z którego składa się wykaz, nie odbywały się wybory, donieść należy, że się nie odbywały.

Wyniki wyborów

a	Ilość wybrać się mających	asesorów:
		zastępców:
		asesorów sądu przemysłowego:
		ogółem osób:
b	Ilość osób uprawnionych do głosowania:	
c	Ilość oddanych kartek wyborczych:	
d	Ilość wybranych większością bezwzględną przy pierwszem oddawaniu głosów	asesorów:
		zastępców:
		asesorów sądu rekursowego:
e	Ilość wybranych drogą losowania w razie równości głosów	asesorów:
		zastępców:
		asesorów sądu rekursowego:
f	Ilość wybranych drogą ściślejszego wyboru	asesorów:
		zastępców:
		asesorów sądu rekursowego:
g	Ilość tych, którzy z powodu bezskuteczności wyborów zostali wyosowani z pomiędzy osób podanych prz-z trybunał I instancyi	asesorów:
		zastępców:
		asesorów sądu rekursowego:

Ze stanu przedsiębiorców przemysłowych				Ze stanu robotników			
Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .	Wybory d. . 189 .
ze wszystkich grup przedsiębiorstw przemysłowych ogółem (z wyłączeniem handlujących)		z samego ciała wyborczego handlujących		ze wszystkich grup przedsiębiorstw przemysłowych ogółem (z wyłączeniem handlujących)		z samego ciała wyborczego handlujących	
1*)	2*)	3**)	4**)	5*)	6*)	7**)	8**)

*) W rubrykach 1 i 2, 5 i 6 wpisać należy cyfry ogólne z wszystkich grup razem wziętych, bez względu, czy wybory odbywały się wspólnie, czy rozdzielnie w poszczególnych grupach rozmaitych rodzajów przedsiębiorstw przemysłowych (§ 10, ustęp ostatni ustawy o sądach przemysłowych).

**) W rubrykach 3 i 4, 7 i 8 wpisać należy liczby tylko w tym razie, jeżeli istnieje osobny oddział sądu przemysłowego do sporów między handlującymi a ich służbą i do tego oddziału odbywały się wybory z osobnego ciała wyborczego handlujących (§ 21 ustawy o sądach przemysłowych).

§ 17. Gdy się skończy czynność wyborcza, komisarz wyborczy winien wyjąć z urny kartki wyborcze i policzyć, poczem niezwłocznie wykonać należy skrutynium.

Jeżeli kartka wyborcza zawiera więcej nazwisk niż potrzeba wybrać asesorów (asesorów sądu rekursowego) lub zastępców, w takim razie ostatnie nazwiska napisane w poszczególnych rubrykach ponad te ilości należy opuścić.

Jeżeli nazwisko tej samej osoby napisane jest kilka razy w kartce wyborczej w rubryce asesorów, zastępców lub asesorów sądu rekursowego, oddany głos liczy się tylko raz w każdej dotyczącej rubryce.

Głosy, które padły na osoby w myśl § 9 ustawy o sądach przem. nie wybieralne, głosy dane warunkowo lub z przydaniem poleceń dla kandydata, tudzież głosy nie określające stanowczo jego osoby są nieważne.

Próżne kartki wyborcze uważają się przy liczeniu głosów za nie oddane.

§ 18. Po wykonaniu skrutynium, komisarz wyborczy winien stwierdzić i ogłosić wynik wyborów stosownie do § 10 ustęp 2 i 3 ustawy o sądach przem.

Jeżeli czynność wyborcza odbywała się w sekcyach, komisarze wyborczy innych sekcyi mają wynik skrutynium z dołączeniem aktów wyborczych przesłać tej sekcyi, do której stosownie do § 11, ustęp 3 niniejszego rozporządzenia, należy oznaczenie ogólnego wyniku wyborów. W przypadku tym wynik wyborów ogłasza komisarz wyborczy ustanowiony dla tej ostatniej sekcyi.

Gdyby potrzebny był wybór ściślejszy komisarz wyborczy winien niezwłocznie wydać zarządzenia, jakie stosowne do okoliczności będą potrzebne.

Wybór ściślejszy odbyć się ma według postanowień § 10 ustęp 3 ustawy o sądach przemysłowych. Stosują się do niego odpowiednie postanowienia §§ 11 aż do 17 niniejszego rozporządzenia, tudzież postanowienia poprzedzających ustępów tego paragrafu z tą różnicą, że do oddania głosów przypuścić należy jedynie osoby, które wykonały swoje prawo wyboru na głównych wyborach i mogą udowodnić to okazaniem legitymacyi z wyciśniętą pieczęcią, stosownie do § 15 ustęp 3 niniejszego rozporządzenia.

§ 19. Komisarz wyborczy przekłada akt wyborczy zamknięty i opieczętowany władzy przemysłowej. Władza ta wystawia wybranym poświadczenia wyboru i uwiadamia o wyniku wyborów ten trybunał, który stosownie do § 9 ustęp 4 ustawy o sądach przemysłowych jest powołany do wydawania decyzyi co do odmowy przyjęcia wyboru.

Trybunał podaje przewodniczącemu sądu przemysłowego do wiadomości nazwiska asesorów do sądu przemysłowego wybranych i ich zastępców; również uwiadomić należy sąd przemysłowy o każdem takiem, na które trybunał się zgodzi, odmówieniu przyjęcia wyboru przez asesorów i zastępców do sądu przemysłowego wybranych.

Postanowienia szczególne co do odbywania się wyborów według oznaczonych grup przedsiębiorstw przemysłowych.

§ 20. Jeżeli właściwość sądu przemysłowego, o ile na to pozwala § 3 ustawy o sądach przemysłowych, rozciąga się na rozmaite kategorye wielkich i małych przedsiębiorstw przemysłowych i okazuje się potrzebnem lub pożądanem, żeby niektóre z tych kategoryi były w sądzie przemysłowym lub w sądzie rekursowym reprezentowane przez oznaczoną ilość asesorów lub zastępców, ministerstwa interesowane mogą zarządzić, żeby wybory odbyły się według oznaczonych grup przemysłowych (§ 10, ustęp 4 ustawy o sądach przemysłowych).

O zarządzeniu tem nadmienić należy z dokładnem podaniem podziału na grupy, tak w rozporządzeniu władzy politycznej krajowej, tyczącem się rozpisania wyborów, jak i w obwieszczeniu gmin (§ 3 niniejszego rozporządzenia).

W przypadkach takich listy wyborców obu ciał wyborczych wygotować należy według przepisanego podziału grup dla każdej grupy osobno, wystawić i ogłosić (§ 3 niniejszego rozporządzenia).

Przedsiębiorcy i robotnicy przyłączeni do pewnej grupy, wykonywać mogą prawo wyboru tylko w tej grupie.

Reklamacye osób uprawnionych do wyboru w ciele wyborczem przedsiębiorców mogą tyczyć się także przyłączenia ich własnego przedsiębiorstwa do oznaczonej grupy wyborczej (§ 6 niniejszego rozporz.).

Decyzye prawomocne co do reklamacyi przewidzianych w poprzedzającym ustępie mają zawsze ten skutek, że także robotników w dotyczącem przedsiębiorstwie zatrudnianych, zalicza się w ich ciele wyborczem do tej grupy wyborczej, do której przedsiębiorca należy w swoim ciele wyborczem (§ 8 niniejszego rozporz.).

Czynność wyborcza może odbywać się wspólnie dla dwóch lub więcej grup tego samego ciała wyborczego. W przypadkach takich postawić należy osobną urnę dla każdej grupy; nadto można dla rozmaitych grup przepisać odmienne barwy lub jakiekolwiek inne uderzające oznaczenia w powierzchowności kartek wyborczych. Skrutynium odbyć się ma w każdej grupie osobno.

Zresztą do wyborów według grup przedsiębiorstw przemysłowych, stosują się odpowiednio przepisy, tyczące się wogóle wyborów do sądów przem.

Władzy politycznej krajowej zostawia się wydanie w granicach niniejszych przepisów zarządzeń ściślejszych co do pojedynczych wyborów grupowych, gdyby to stosownie do szczególnych okoliczności było potrzebne.

§ 21. Postanowienia § 20 rozporządzenia niniejszego stosować się mają w szczególności także do wyboru asesorów i zastępców do takiego oddziału sądu przemysłowego, który przeznaczony jest do załatwiania sporów między kupczącymi i ich służbą. Wybór tych asesorów i zastępców odbywać się powinien oddzielnie od innych czynności wyborczych (§ 21 ustawy o sądach przemysłowych).

Oznaczanie asesorów losem.

§ 22. Gdy w myśl § 15 ustawy o sądach przem. asesorowie sądu przem. z powodu bezskuteczności wyboru zostaną wyznaczeni losem, trybunał pierwszej instancyi winien nazwiska wylosowanych asesorów oznajmić przewodniczącemu sądu przemysłowego, tudzież władzy przemysłowej pierwszej instancyi. Jeżeli wylosowany asesor odmawia przyjęcia urzędu a trybunał uzna tę odmowę za usprawiedliwioną, o decyzyi tej uwiadomić należy przewodniczącego sądu przemysłowego, tudzież władzę przemysłową i wyznaczyć losem innego asesora.

Wybór asesorów przemysłowych do sądu rekursowego.

Asesorów sądu rekursowego znajdującego się w okręgu sądu przem. (§ 11 rozporz. minist. z dnia 23 kwiet. 1898, Dz. u. p. Nr. 57) wybierają po połowie przedsiębiorcy i robotnicy ze swego grona w taki sam sposób jak asesorów i ich zastępców dla sądu przem. i jednocześnie.

Przy wyborach i przy wyborach uzupełniających, jako też przy występowaniu tych asesorów, stosują się w ogólności przepisy, tyczące się wyborów i występowania asesorów sądów przem. i ich zastępców.

Jeżeli wybory do sądu przemysłowego odbywają się według § 20 niniejszego rozporządzenia grupami, w takim razie asesorów sądu rekursowego wybierać należy według tego samego podziału na grupy.

Ilość asesorów przemysłowych do sądu rekursowego, których wybrać ma każde ciało wyborcze, ogółem i każda grupa, podać należy w rozporządzeniu władzy politycznej krajowej, tyczącem się rozpisania wyborów, jako też w ogłoszeniach gmin (§ 1 niniejszego rozporz.).

Co do asesorów sądu rekursowego, wybory ściślejsze odbywają się tylko w tym razie, jeżeli stosownie do § 10 ust. 3 ustawy o sądach przem. odbyć się także muszą wybory takie co do asesorów sądu przem. lub ich zastępców. Jeżeli z jakichkolwiek powodów wybory asesorów sądu rekursowego były bezskuteczne, stosują się analogicznie postanowienia § 15 ustawy o sądach przem.

Gdyby osoba wybrana na asesora lub zastępcę do sądu przem. wybrana została także na asesora do sądu rekurso-

wego, w takim razie zastępcę na jej miejsce do sądu rekursowego wyznaczyć należy losem z analogicznem zastosowaniem § 15 ustawy o sądach przem.

Wykazy co do wyboru asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców, tudzież asesorów sądu rekursowego.

§ 24. Władza przemysłowa powołana do kierowania wyborami do sądów przem., obowiązana jest nadsyłać corocznie do ministerstwa handlu wykaz wyniku wyboru asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców, tudzież asesorów sądu rekursowego, wygotowany według dołączonego formularza.

Wykaz przekładać należy za pośrednictwem władzy politycznej krajowej w pierwszej połowie lutego w roku następującym po roku, z którego składa się wykaz.

Jeżeli w ciągu roku, z którego składa się wykaz, nie odbywały się wybory, donieść należy. że się nie odbywały.

Rozporządzenie ministra spraw. w porozumieniu z ministrami spraw wewn., hadlu i skarbu z dnia 17 czerwca 1898 Nr. 96 Dz. u. p. tyczące się instrukcyi dla sądów przemysłowych i załatwiania czynności w tychże sądach.

Na zasadzie § 40 ustawy z dnia 27 listopada 1896, Ez. u. p. Nr. 218, o zaprowadzeniu sądów przemysłowych i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych, rozporządza się w porozumieniu z ministrami spraw wewn., handlu i skarbu, co następuje:

Dział pierwszy.

Instrukcya sądów przemysłowych.

Stosowanie instrukcyi wydanej dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

§ 1. Postanowienia rozporządzenia ministra spraw. z dnia 5 maja 1897, Dz. u. p. Nr. 112, stosują się odpowiednio

do czynności sprawowanych w sądach przemysłowych o tyle, o ile w rozporządzeniu niniejszem nie jest co innego przepisane, lub o ile odmienne urządzenia sądów przemysłowych nie sprzeciwiają się stosowaniu instrukcyi wydanej dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

§ 2. W szczególności następujące postanowienia instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi stosować należy do czynności sprawowanych w sądach przemysłowych:

§§ 1 aż do 3 (Czynności urzędowe przełożonych sądów);

§§ 27 aż do 30, 33 aż do 39 (Oddziały sądowe i kancelaryjne);

§§ 40 aż do 46 (Godziny urzędowe, odpoczynek niedzielny, dni świąteczne, pora nocna);

§§ 62 aż do 75, 79 (Podania sądowe);

§§ 82 aż do 90, 92 aż do 100, 104 aż do 110, 113 (Ogólne postanowienia o wykonywaniu czynności sądowych);

§§ 114 aż do 116, 118, 119, 121, 123, 125 aż do 128 (Audyencye i rozprawy);

§§ 129, 130, 131, 133 aż do 137, 141 aż do 148, 150 (Akty procesu cywilnego);

§§ 181 aż do 189 (Załatwienia w senacie);

§§ 191 aż do 197, 199 200, 201, 203 aż do 206, 209, 210 aż do 216 (Wygotowanie załatwień sądowych);

§§ 217 aż do 222 (Przepisy ogólne o rejestrach);

§§ 261 aż do 268 (Zakładanie aktów);

§§ 280 (Akta zbiorowe);

§§ 282 ustęp 1 i 3, 283, 284, 287, 288 (Przechowywanie aktów);

§§ 289 290 aż do 292, 293, ustęp 2 i 3, 294 (Registratura);

§§ 295 aż do 299 (Niszczenie aktów);

§§ 302 aż do 312 (Kancelarya sądowa, zakres działania, kierownictwo toku czynności i nadzór);

§§ 313. l. 1, 2, 3, 5, 7 aż do 12, 316, 319, l. 1, 2, 4 i 5, 322 aż do 328 (Czynności kancelaryi sądowej po za zakresem doręczeń i egzekucyi);

§§ 329, 330, 332, 334, 338, (Personal dla służby doręczeń);

§§ 339 aż do 342, 347, 349 aż do 357, 360 aż do 368, 372, 373, 375, 376, 377, ustęp ostatni, 378 (Doręczenia, przesyłki i wręczenia);

§§ 402 aż do 404 (Raptularz);

§§ 406 l. 1 i 16 (Dalsze spisy i zapiski);

§§ 414 (Wizytacye szczególne przez delegatów ministra sprawiedliwości).

§ 3. Do podziału czynności w sądach przemysłowych stosują się postanowienia §§ 17, 18, 19 l. 1 i 9 i § 20 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi w ten sposób, że sprawy procesowe cywilne rozdzielać należy albo według głosek albo według grup zbliżonych do siebie przemysłów, wszelkie zaś spory między trudniącymi się handlem a ich służbą poruczać należy zawsze jednemu oddziałowi bez względu na podział wszystkich innych czynności.

Sądowe wypowiedzenia kontraktów najmu i dzierżawy i wnioski na wydanie nakazów oddania lub odebrania przedmiotu najmu lub dzierżawy, rozdzielać należy według tych samych zasad co sprawy procesowe.

Czynności rozdziela przewodniczący sądu przemysłowego; o podziale uwiadomić należy prezesa przełożonego trybunału pierwszej instancyi, który może go zmienić (§ 26 ustawy o organizacyi sądów).

§ 4. Z formularzy zaprowadzonych instrukcyą dla sądów pierwszej i drugiej instancyi używać należy w sądach przemysłowych formularzy Nr. 5, 6, 7, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 53, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 88, 93 i 100.

Służba kancelaryjna sądów przemysłowych.

§ 5. Gdyby sądowi przemysłowemu nie był przydany osobny personal kancelaryjny, czynności kancelaryjne sądów przemysłowych w siedzibie trybunałów załatwiać mają urzędnicy kancelaryjni (pomocnicy kancelaryjni) trybunału, zresztą

zaś urzędnicy kancelaryjni (pomocnicy kancelaryjni) sądu powiatowego znajdującego się w siedzibie sądu przem.

Pokrywanie wydatków sądów przemysłowych.

§ 6. Wydatki sądu przemysłowego, o ile nie ponosi ich gmina (§ 6 ustawy o sądach przemysłowych) ciężą na etacie zarządu sprawiedliwości.

Pod względem asygnowania stałych płac przewodniczącego i jego zastępców, tudzież personalu kancelaryjnego i służbowego i wynagrodzeń dziennych dla przepisywaczy, jako też pod względem utrzymywania rachunku tych płac stosują się przepisy ogólne. Na pokrywanie innych wydatków, ciężących na etacie zarządu sprawiedliwości, prezydent sądu krajowego wyższego asygnować będzie przewodniczącemu sądu przemysłowego fundusz zapasowy. Pod tym względem, jako też pod względem zawiadywania tym funduszem zapasowym i składania z niego rachunku, wydane będą osobne polecenia.

Rejestry i dzienniki.

§ 7. W sądach przemysłowych utrzymywać należy następujące rejestry:

Cr do procesów podług formularza Nr. 1;

K do wypowiedzeń i wniosków tyczących się oddania lub odebrania mieszkań w domach dla robotników, które służbodawca daje robotnikom w używanie za zapłatą lub bezpłatnie — podług formularza Nr. 25 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Nr (Rejestr zbiorowy) do wszystkich spraw nie należących do rejestrów *Cr K* lub do dziennika prezydyalnego — podług formularza Nr. 33 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Do spraw zarządu sprawiedliwości, tyczących się sądu przemysłowego, utrzymywać należy dziennik prezydyalny podług formularza Nr. 11 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Liczba całorocznie bież. ca	Dzień wejścia	Imię i nazwisko: Powoda i krótkie oznaczenie przedmiotu sporu	Imię i nazwisko: Pozwanego	Stanowisko powoda: Pracodawcą	Stanowisko powoda: Pomocnikiem lub robotnikiem	Stanowisko powoda: Uczniem	Przedm otem skargi jest spór stosownie do § 4 ustawy o sądach przemysłowych: tyczące się najmu nego (lit. *a*)	tyczący się rozpoczęcia, dalsze o trwania lub rozwiązania stosunku: pracy (l. *b*)	tyczący się: nauki	tyczący się świadczeń i rozszerzeń do wynagrodzenia (potrąceń z najemnego kar umownych) ze stosunku: pracy (lit. *c*)	nauki	tyczący się wydania książki robotniczej zapisku w niej lub świad (lit. *d*)	wynikający z należenia do kas emerytalnych lub zapomogowych (lit. *e*)	ty zący się wypowiedzenia mieszkań w domach dla robotników, wyprowadzenia z nich lub czynszu (lit. *f*)	tyczący się pretensyi, jakie na podstawie objęcia wspólnej pracy roszczą sobie robotnicy tegoż przedsiębiorcy (l. *g*)	Skarga zbija decyzyę wydziału sądowo-polubownego stowarz. przem. (§ 35 u. o s. p.)	Pierwsza audencya: Załatwienie na pierwszej audencyi: Rozprawa ustna zarządzona została na	Wynik rozprawy ustnej: wynik końcowy znaczny na podstawie zrzeczenia się lub przyznania: wydany dnia	imy wyrok końcowy	ugodę zawaro dnia	imy wynik	W przypadkach wytoczonych stosownie do § 4 u. o s. p. rozszerzenie powoda zostało wyrokiem: przyznane całk.	przyzn. częściowo	odrzucono całk	Do skargi przeciw orzeczeniu wydziału sądowo-polubownego stowarzyszenia: przychylono się w zupełności	przychylono się w części	skargę odrzucono całkiem	Do odwołania się wniesionego: nie przychylono się stosownie do § 30 u. o s. p.	przychylono się	nie przychylono się (potwierdzenie) stosownie do § 31 u. o s. p	przychylono się (Po części lub całkiem zmieniono	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35

Form. Nr. 1. Rejestr procesów dla sądów przemysłowych *Cr.* (§ 7 R. M. z d. 17 czerwca 1898, Dz. u. p. Nr. 96).

§ 8. Do utrzymania rejestru *Cr* stosują się przepisy §§ 226 i 227 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Co do skarg, któremi wzruszane są decyzye wydziałów polubownych stowarzyszenia przemysłowego (§ 35 ustawy o sądach przemysłowych) wpisać należy jedynie kreskę pionową w przedziale 17; w przedziałkach 8 aż do 16 nie wpisuje się nic w tym przypadku.

Połączenie rozmaitych roszczeń w jednej skardze podanej stosownie do § 4 ustawy o sądach przemysłowych uwidocznić należy w każdym z odnośnych przedziałów 8—16.

Spoczywanie postępowania zanotować należy w przedziale uwag wpisaniem krótkiej wzmianki, na przykład: Spoczywa 15/1.

Przy wpisywaniu audyencyi do rozprawy ustnej (przedział 20) nie trzeba wpisywać powodów odroczenia.

Te przypadki prawne, w których postępowanie spoczywa jeszcze z końcem roku, uważać należy za załatwione z ostatniem dniem roku. Jeżeli postępowanie rozpocznie się później na nowo, skargę wpisać należy do rejestru pod nową liczbą.

§ 9. Sygnatury aktów, tyczących się spraw aż do końca roku wpisanych, nie załatwionych (wiszących) podane będą na pierwszej stronnicy rejestru następnego roku pod napisem: »pozostało w zaległości« za porządkiem roczników i liczb poprzedniego rejestru.

Jeżeli co do takiej sprawy wiszącej trzeba uczynić wpis do rejestru, przenieść należy do nowego rejestru wpis znajdujący się w dawnym rejestrze. Do tego celu zostawić należy w nowym rejestrze odpowiednie miejsce przed pierwszym nowym wpisem.

W dawnym rejestrze, a mianowicie w przedziale na uwagi zanotować należy przeniesienie z podaniem rejestru i stronicy, na której w rejestrze bieżącego roku znajduje się przeniesienie (przeniesiono 99 str. 3); nadto zanotować należy przeniesienie na aktach, t. j. na lewym dolnym rogu pierwszego arkusza (str. 3/99).

§ 10. Rejestr wypowiedzeń utrzymywać należy według przepisów § 230 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Jednakże nagłówek przedziału 7 rejestru *K* (formularz Nr. 25 instrukcyi) ma opiewać: »Podpis urzędnika, przed którym uczyniono wniesienie ustne;« także w stolicach krajowych wolno bez osobnego pozwolenia ministra sprawiedliwości zastępować spisywanie protokołów co do wypowiedzeń ustnych wciąganiem takowych do rejestru *K*.

§ 11. Rejestr zbiorowy *Nr* utrzymywać należy według przepisów §§ 245 i 246 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Spisy imienne.

§ 12. Do rejestrów *Cr* i *Nr* utrzymywać należy należy spisy imienne, w których podaje się nazwiska stron i sygnaturę aktów sprawy.

Spis imienny do rejestru *Cr* utrzymywać należy według nazwisk tak powoda jak i pozwanego. Spis imienny do rejestru zbiorowego *Nr* założyć należy podług nazwisk dotyczących stron, a w razie potrzeby podług przedmiotu podania. Spisy imienne do rejestrów *Cr* i *Nr* można połączyć.

Do dziennika prezydyalnego założyć należy dwa spisy imienne abecadłowe, a mianowicie jeden według nazwisk osób interesowanych, a drugi według przedmiotu podania.

Zresztą spisy te utrzymywać należy według przepisów §§ 254, ustęp 4 i 255 ustęp 1, 2 i 6 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Odróżnianie aktów kilku oddziałów.

§ 13. Jeżeli w tym samym oddziale kancelaryjnym lub w tej samej izbie kancelaryjnej opracowują się akta rozmaitych sędziów lub oddziałów sądowych, akta poszczególnych sędziów lub oddziałów sądowych, odróżnić należy od siebie uderzająco grzbietami lub okładkami odmiennej barwy.

Akty prezydyalne.

§ 14. Akta prezydyalne, o ile nie oddaje się ich innym władzom lub nie bierze do akt sądu, włączać należy w akta zbiorowe rocznikami lub częściami roku uporządkowane, podług następujących rodzajów czynności:

1. Normalia;
2. sprawy prawodawcze a w szczególności wnioski i opinie, tyczące się prawodawstwa lub zarządu sprawiedliwości;
3. wnioski co do zmian w urządzeniu i obsadzeniu sądu przemysłowego;
4. sprawy organizacyi sądu, jak przeniesienie siedziby sądu, zmiana przynależności lub okręgu itd., zaprowadzenie nowych sądów przemysłowych itp.;
5. opinie i wnioski, tyczące się kwestyi przemysłowych;
6. wybór asesorów i zastępców;
7. przybieranie asesorów i zastępców na posiedzenia (lista służbowa i przybieranie w danych przypadkach);
8. sprawy osobiste urzędników, sług i pomocników kancelaryjnych sądu przem.;
9. sprawy osobiste asesorów i zastępców;
10. podział czynności (tworzenie oddziałów i oddziałów kancelaryjnych);
11. preliminarze i rachunki;
12. roszczenia asesorów i zastępców do otrzymania wynagrodzenia;
13. pomieszczenie sądu przem. i odnoszące się do tego roboty budownicze;
14. wykazy i sprawozdania peryodyczne.

W razie potrzeby można tworzyć podziały i przyłączyć dalsze grupy czynności.

Podział ten służy także do tworzenia sygnatury aktów i do założenia spisu imiennego, utrzymywanego według przedmiotów.

Doręczenia.

§ 15. Do doręczania używa się organów gminy (§ 6 ustawy o służbie przem.).

WYKAZ CZYNNOŚCI

Sądu przemysłowego

.....

w .....

za rok 1

Ilość członków (asesorów i zastępców) w ciągu roku sprawozdawczego wybranych lub wylosowanych, którzy już dawniej należeli do sądu przemysłowego			
ze stanu przedsiębiorców przemysłowych		ze stanu robotników	
ze wszystkich grup przemysłowych razem (z wyłączeniem trudniących się handlem)	z samego ciała wyborczego trudniących się handlem	ze wszystkich grup przemysłowych razem (z wyłączeniem trudniących się handlem)	z samego ciała wyborczego trudniących się handlem

Osobne oddziały stałe sądu przemysłowego (§ 20, ustęp 3 u. o s. p.) istniały w roku sprawozdawczym dla następujących gałęzi przemysłu i handlu, a względnie dla następujących zbliżonych do siebie gałęzi przemysłów i handlu.

Form. Nr. 2. Wykaz roczny czynności sądów przemysłowych (§ 16 R. M. z d. 17 czerwca 1898, Dz. u. p. Nr. 96).

Ilość skarg				Ilość przypadków, w których chodziło o spór stosownie do §4 u. o s. p.								Ilość przypadków, w których skarga zbija decyzyę wyżs. sąd.-polub. stow. przem. (§ 35 u. o s. p.).
Przypadków spornych zaległych, objętych z roku poprzedniego	nowo przybyłych	przypadk. spornych załatwionych	pozostało wiszących	Ilość przypadków, w których powód był				tyczący się rozpoczęcia, dalszego trwania lub rozwiązania stosunku		tyczący się świadczeń lub roszczeń do wynagrodzenia (potrąceń z najemnego kar umownych) stosunku		
				pracodawcą	pomocnikiem lub robotnikiem	uczniem	tyczący się najemnego (lit. *a*)	pracy	nauki	pracy	nauki	
								(lit. *a*)		(lit. *b*)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

tyczący się wydania książki robotniczej, zapisku w niej lub świadectwa (lit. *d*)	wynikający z należenia do kas emerytalnych lub zapomogowych (lit. *e*)	tyczący się wypowiedzenia mieszkań w domach dla robotników, wyprowadzenia się z nich lub czynszu (lit. *f*)	tyczący się pretensyi, jakie na podstawie objęcia własnej pracy roszczą przeciw sobie robotnicy tegoż przedsiębiorcy (lit. *g*)	Sposób załatwienia				W przypadkach wytoczonych stosownie do § 4 u. o s. p. roszczenie powodu zostało			Do skargi przeciw orzeczeniu wyżs. sądowo-polubownego stowarzyszenia § 35 u. o s. p.	Do odwołania się wniesionego przeciw wyrokowi sądu przemysłowego				Sprawy najmu i dzierżawy		Uwagi
				wyrokiem końcowym zaocznym na podstawie zrzeczenia się lub przyzn.	innym wyrokiem końcowym	drogą ugody	w inny sposób	przyznane całkowicie	przyznane częściowo	całkiem odrzucono	przychylono się w zupełności	przychylono się częściowo	skargę całkiem odrzucono	stosownie do § 30 u. o s. p.		stosownie do § 31 u. o s. p.		Ilość wypowiedzeń i nakazów oddania lub odebrania przedmiotu najmu lub dzierżawy	Zarzuty	
														nie przychylono się	przychylono się	nie przychylono się (potwierdzenie)	przychylono się (zmiana)			
Ilość przypadk., w których skarga zbija decyzyę wyżs. sąd.-polub. stow. przem. (§ 35 u. o s. p.).																				
16				17	18	19	40	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34

Jeżeli gmina nie wyznaczy osobnych sług do roznoszenia doręczeń sądu przemysłowego, utrzymywać należy do tych doręczeń książkę kontrolną w §§ 358 i 359 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi przepisanej, a to podług formularza Nr. 72. W przeciwnym razie utrzymywać należy do tych doręczeń książkę kontrolną, przepisaną w § 361 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi do doręczeń uskutecznianych przez naczelnika gminy, a to według formularza Nr. 73.

Gdy doręczenia mają być uskutecznione po za obszarem gminy, używać do tego należy poczty, jeżeli w miejscu doręczenia znajduje się bądź skarbowy, bądź nie skarbowy urząd pocztowy, albo sądowi przemysłowemu wiadomo, lub strona mu oznajmi, że istnieje wiejskie połączenie pocztowe z miejscem doręczenia (§ 343 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi); gdyby te warunki nie iściły się, prosić należy sąd powiatowy miejsca doręczenia, żeby uskutecznił doręczenie. Mając prosić o doręczenie, potrzeba tylko na kopercie, w której do sądu powiatowego posyła się akt do doręczenia przeznaczony, dopisać obok adresu wyrazy: »Z prośbą o doręczenie.« Osobnej odezwy z prośbą o uskutecznienie doręczenia nie należy wygotowywać.

Do posyłek pocztowych utrzymywać należy w myśl § 355 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi książkę podawczą (formularz Nr. 70). Przedział 7 tego formularza można nie wypełniać, jeżeli naczelnik sądu przem. uzna, że wypełnianie go może być zaniechane.

Wykaz roczny.

§ 16. Sądy przemysłowe winny składać corocznie trybunałowi pierwszej instancyi, a to aż do 15 stycznia wykaz czynności podług formularza Nr. 2, tudzież spisy zaległości, obejmujące procesy dłużej niż rok wiszące, podług formularza Nr. 88 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

Na pierwszej stronicy wykazu czynności wymienić należy oddziały stałe sądu przem. z podaniem ich numerów i zakresu czynności.

W wykazie podać należy najprzód co do każdego oddziału liczby wyciągnięte z rejestrów poszczególnych oddziałów, a w końcu wyniki ogólne czynności całego sądu przem.

W sprawozdaniu należy wyjaśnić uderzające różnice między cyframi wykazywanemi, a cyframi z poprzedniego roku i wyłuszczyć spostrzeżenia poczynione co do toku wymiaru sprawiedliwości w sądzie przemysłowym. O ile niema powodu do szczególnych uwag, sprawozdanie obejmować ma tylko złożony wykaz czynności; w szczególności nie trzeba w sprawozdaniach powtarzać szczegółów, wykazów i spisów, wyłuszczać dokładniej ich treść lub porównywać wyniki wykazów czynności z wynikami wykazów z lat poprzednich.

Zresztą postępować należy z tymi wykazami w myśl przepisów §§ 395 i 396 instrukcyi dla sądów pierwszej i drugiej instancyi.

DZIAŁ DRUGI.

Poszczególne czynności postępowania w sądach przem.

Pierwsza audyencya.

§ 17. Jeżeli przewodniczący sądu przemysłowego odprawia pierwszą audyencyę bez przybrania asesorów, służą mu co do przedmiotów, które według § 28 ustawy o sądach przemysłowych mają być na pierwszej audyencyi załatwione, upoważnienia sędziego samoistnego w sądach powiatowych. W szczególności upoważniony jest zarządzić osobną rozprawę co do zarzutów we względzie niedopuszczalności drogi prawa, niewłaściwości sądu, zawiązania sporu lub prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy spornej.

Odwołanie się.

§ 18. Odwołanie się od wyroku sądu przemysłowego, wydanego w sporach o kwoty aż do 50 złotych (§ 30 ust. o sądach przemysłowych, doręczyć należy przeciwnikowi re-

kursowemu z objaśnieniem w myśl § 468 ustęp 2 procedury cywilnej.

W sporach o większe kwoty (§ 31 ustawy o sądach przem.) odwołania się doręczyć należy przeciwnikowi apelacyjnemu z oznajmieniem, który sąd jest rekursowym i z uwiadomieniem, że przed sądem rekursowym sprawa sporna rozstrząsana będzie na nowo w granicach wnioskami zakreślonych. W przypadku tym akta posyłają się niezwłocznie do sądu rekursowego i nie trzeba czekać z tem aż do nadejścia uwiadomienia od przeciwnika apelacyjnego.

§ 19. Gdy w sprawach spornych o kwoty ponad 50 złr. decyzya sądu przemysłowego wzruszana jest odwołaniem się, wtedy przed sądem rekursowym nie odbywa się pierwsza audyencya; wezwać raczej należy strony, bez polecania im wymiany pism przygotowawczych (§ 31, ustęp 2 ustawy o sądach przem.) na rozprawę sporną ustną.

W wezwaniu polecić należy stronom, żeby na audyencyę przyniosły z sobą rzeczy wywiadowcze i dokumenty odnoszące się do sprawy spornej i żeby jeszcze przed audyencyą do rozprawy ustnej wyznaczoną, poczyniły wnioski co do przełożenia dokumentów dowodowych i rzeczy wywiadowczych, znajdujących się w posiadaniu przeciwniko lub w zachowaniu władzy publicznej lub notaryusza, tudzież według okoliczności co do wezwania świadków przez sąd. W wezwaniu uwiadomić należy strony, jakie skutki szkodliwe pociąga za sobą według ustawy niestawienie się na audyencyi. Oprócz tego nadmienić należy w wezwaniu, że zastępstwo przez adwokata nie jest dozwolone.

Do wygotowania tych wezwań używać należy ile możno formularzy przepisanych do zarządzania rozprawy spornej ustnej w postępowaniu przed sądami powiatowymi.

Potwierdzanie prawomocności.

§ 20. Do celów egzekucyjnych (§§ 33, ustęp 1 ustawy o sądach przemysłowych) prawomocność wyroku, uchwały wydanej wskutek wypowiedzenia lub nakazu wyprowadzenia

się lub odebrania, potwierdzać należy na tem wygotowaniu, które doręczone zostało stronie proszącej.

Potwierdzenie ma opiewać:

Prawomocność niniejszego wyroku — uchwały — potwierdza się. Wyrok — uchwała — został . dnia . . . . . w obecności obu stron ogłoszony — przeciwnikowi doręczon . .

C. k. Sąd przemysłowy . . . . . dnia . . . . . .

Pieczęć urzędowa.

Potwierdzenie to należy zwyczajnie wyciskać za pomocą stampili.

O potwierdzenie prawomocności prosić należy w kancelaryi sądowej ustnie lub piśmienie i zarazem złożyć wygotowanie, a udzielenie go zanotować w aktach, tudzież w rejestrze (przedział na uwagi). Protokół prośby ustnej spisuje się tylko wtedy, gdy prośba musi być odrzucona.

§ 21. Potwierdzenie prawomocności może być udzielone, chociaż termin do wykonania świadczenia w wyroku lub uchwale nakazanego jeszcze nie upłynął lub chociaż egzekucya na wyprowadzenie się lub odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy nie może jeszcze być prowadzona.

§ 22. Duplikatu dokumentu potwierdzeniem prawomocności opatrzonego nie wolno wygotowywać, dopóki przeciwnik nie będzie pod tym względem przesłuchany, czy i jakie kroki egzekucyjne zostały już przeciw niemu poczynione.

Duplikat trzeba zawsze oznaczyć jako jest duplikatem. Na duplikacie trzeba zanotować, jakie kroki egzekucyjne i u którego sądu zostały poczynione.

Każde wygotowanie duplikatu zanotować należy w aktach i w rejestrze.

Egzekucya na podstawie wypowiedzenia, nakazu wyprowadzenia się lub odebrania.

§ 23. Na podstawie prawomocnego wypowiedzenia przez sąd przemysłowy wydanego lub na podstawie prawomocnego nakazu wyprowadzenia się lub odebrania odbywa się egze-

kucya stosownie do § 1 l. 4 Ordynacyi egzekucyjnej (ustawa z dnia 27 maja 1896, Dz. u. p. Nr. 79). O egzekucyę prosić należy na podstawie potwierdzenia sądu przemysłowego co do prawomocności tytułu egzekucyjnego, ten sąd powiatowy, który w § 33. ustęp 2 ustawy o sądach przemysłowych jest oznaczony i takowa przeprowadzona być ma według postanowień Ordynacyi egzekucyjnej.

Opisanie zastawnicze.

§ 24. Jeżeli ze skargą o zapłacenie zaległego komornego łączy się wniosek dozwolenia zastawniczego opisania ruchomości najemcy (artykuł XIII, l. 6 ustawy z dnia 27 maja 1896, Dz. u. p. Nr. 78, zaprowadzającej Ordynacyę egzekucyjną), sąd przemysłowy (przewodniczący, zastępca) ma wydać co do tego wniosku decyzyę; o wykonanie zastawniczego opisania prosić należy ten sąd, który jest właściwym do wykonania egzekucyi na nieruchomościach opisać się mających. Sąd ten winien prośbę i dalsze akta jakie powstaną wziąść do akt rejestru zbiorowego.

Złożenie w sądzie i posyłki wartościowe do sądu przem.

§ 25. Sądy przemysłowe uprawnione są do odbierania tylko depozytów zostających w związku ze sprawą sporną, należącą do właściwośći sądu przemysłowego.

Do czynności, jakich wymagają takie depozyty sądowe i posyłki wartościowe, przeznacza się sądowi przemysłowemu urząd depozytowy (urząd podatkowy, kasę skarbową), sprawujący czynności urzędu depozytowego dla tego sądu powiatowego, w którego okręgu sąd przemysłowy ma siedzibę lub rzeczywiście jest pomieszczony.

Pod względem oddawania, przyjmowania, wydawania depozytów w sądzie przemysłowym złożonych, utrzymywania ich rachunku i kontroli nad niemi stosować należy te przepisy, które pod tymi samymi względami stosują się do depozytów składanych w zwyczajnym sądzie powiatowym.

§ 26. Z posyłkami wartościowemi, które bądź zamknięte, bądź za przekazem nadchodzą do sądów przemysłowych, postępować należy według przepisów istniejących pod tym względem dla innych sądów przemysłowych, w szczególności zaś stosują się w sądach przemysłowych odpowiednio także odnośne postanowienia rozporządzenia ministeryalnego z dnia 15 marca 1898, Dz. u. p. Nr. 55.

Dział trzeci.

Odzież urzędowa.

§ 27. Rozporządzenie minist. spraw. z dnia 9 sierpnia 1897, Dz. u. p. Nr. 187, którem dla urzędników sędziowskich i prokuratorskich, jako też dla fachowych sędziów obywatelskich zaprowadzona została odzież urzędowa i urządzone zostało noszenie munduru, nie stosuje się bynajmniej do przewodniczącego (zastępcy) sądu przemysłowego i do asesorów przemysłowych sądu przemysłowego i rekursowego.

3) Rozporządzenie minist. sprawiedl. w porozumieniu z minist. spraw wewn., handlu i skarbu z dnia 13 listopada 1899 Nr. 219, Dz. u. p., tyczące się ustanowienia sądu przemysłowego we Lwowie.

Na zasadzie §§ 2 i 3 ustawy z dnia 27 listopada 1896 Dz. u. p. Nr. 218, o zaprowadzeniu sądów przemysłowych i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych, rozporządza się co następuje:

§ 1. Dnia 1 lutego 1900 rozpocząć ma czynności swoje we Lwowie sąd przemysłowy na zasadzie ustawy z dnia 27 listopada 1896, Dz. u. p. Nr. 218 ustanowiony.

Ten sąd przemysłowy używa oznaczenia: »C. k. Sąd przemysłowy lwowski.« Pieczęć urzędowa tego sądu przemysłowego zawiera orła cesarskiego.

Jako trybunał pierwszej instancyi w ustawie z dnia 27 listopada 1896 Dz. u. p. Nr. 218, oznaczony i jako sąd rekursowy działać ma w sprawach tego sądu przemysłowego c. k. sąd krajowy lwowski.

§ 2. Właściwość miejscowa sądu przemysłowego lwowskiego obejmuje okręgi sądów powiatowych miasta Lwowa i okolicy Lwowa.

§ 3. Właściwość rzeczowa sądu przemysłowego lwowskiego rozciąga się na wszystkie przedsiębiorstwa w § 1, ustęp 2 ustawy o sądach przemysłowych wymienione, a znajdujące się w okręgu sądu przemysłowego, z wyjątkiem kolei żelaznych.

Termin, od którego sąd przemysłowy nabędzie właściwości co do kolei żelaznych, wyznaczony będzie osobnem rozporządzeniem.

§ 4. Postanawia się, że asesorów sądu przemysłowego lwowskiego ma być 124, zastępców 76, asesesorów sądu rekursowego do spraw spornych przemysłowych (§ 31, ustęp 3 ustawy o sądach przemysłowych) 28.

§ 5. Asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców, tudzież asesorów sądu rekursowego wybierać należy z oznaczonych szczegółowo grup przedsiębiorstw przemysłowych w stosunku, który podany jest w podziale niżej zamieszczonym.

Wydanie zarządzeń potrzebnych w takim razie, gdyby wybory odbywały się w kilku sekcyach terytoryalnie oddzielonych, zostawia się c. k. Namiestnictwu we Lwowie.

Grupy przedsiębiorstw przemysłowych do odbycia wyborów i ogólną ilość asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców, tudziez asesorów sądu rekursowego, którą każda grupa wybrać ma po połowie z ciała wyborczego robotników, ustanawia się następnie:

Grupa I. Przemysł żelazny, kruszczowy i machinowy:

20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego.
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa II. Przemysł keramiczny i budowlany:

20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego.
4 asesorów do sądu przemysłowego.

Grupa III. Przemysł wyrobu odzieży i strojów:

20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego.
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa IV. Przemysł skórny, tkacki, papierzany i chemiczny, tapicerstwo, przemysł wyrobu towarów drewnianych i rzeźbionych, kauczukowych itp. przemysł graficzny:

20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego.
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa V. Przemysł żywności, gospodni i szynkowy, przemysł usług osobistych, przemysł komunikacyi, ten ostatni z wyłączeniem kolei żelaznych i wszelkie inne przemysły:

20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego.
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa VI. Handel:

24 asesorów
16 zastępców } do sądu przemysłowego.
8 asesorów do sądu rekursowego.

Do których z wymienionych powyżej grup zaliczać należy poszczególne przedsiębiorstwa przemysłowe, postanowione jest w dołączonem do niniejszego rozporządzenia ugrupowaniu przemysłów, utworzonem na zasadzie »klasyfikacyi przedsiębiorstw i zatrudnień« (załączka *J* przepisu wykonawczego ogłoszonego rozporządzeniem c. k. ministerstwa skarbu z dn. 28 stycznia 1897, Dz. u. p. Nr. 35, do ustawy z dnia 25 października 1896, Dz. u. p. Nr. 220).

W razie wątpliwości co do zaliczenia jakiegoś przedsiębiorstwa, szukać należy wskazówki w Spisie abecadłowym do tej »klasyfikacyi przedsiębiorstw i zatrudnień« dołączony.

§ 6. Zwrót wydatków w gotówce (§ 13 ustawy o sądach przem.), przyznawać należy asesorom sądu przem. i ich zastępcom, tudzież asesorom sądu rekursowego z odpowiedniem zastosowaniem postanowień §§ 3 aż do 10, 15, 20, 21, 23 i 24 rozporz. ministra sprawiedliwości z dnia 17 września

1897, Dz. u. p. Nr. 221, o należytościach świadków i biegłych w sprawach spornych cywilnych.

Wynagrodzenie za ubytek zarobku przyznawać się mające asesorom i zastępcom ze stanu robotników, ustanawia się w kwocie jeden złoty za pół dnia i w kwocie dwa złote za cały dzień bez podziału dnia na drobniejsze części.

Za podstawę do wymierzenia tego wynagrodzenia brać należy czas, przez który robotnik był rzeczywiście pozbawiony zarobku; w szczególności liczyć należy także czas drogi do sądu i z powrotem.

UGRUPOWANIE

przemysłów dla Sądu przemysłowego lwowskiego.

Klasy poniżej zamieszczone, cyframi rzymskiemi obejmują te same gałęzie przemysłu, co klasy przedsiębiorst podane pod temi samemi cyframi w załączce *J* przepisu wykonawczego do rozdziału I ustawy z dnia 25 października 1896, Dz. u. p. Nr. 220 (ogłoszonego rozporządzeniem ministerstwa skarbu z dnia 28 stycznia 1897, Dz. u. p. Nr. 35). Wszystkie grupy i rodzaje przemysłów, stosownie do klasyfikacyi ustanowionej w załączce *J* do jednej klasy należące, o ile podlegają postanowieniom ustawy przemysłowej albo należą do przedsiębiorstw oznaczonych w artykule VIII patentu obwieszczającego do ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859, Dz. u. p. Nr. 227, zaliczają się do grupy wyborczej, oznaczonej przytoczeniem numeru klasowego.

Grupa I. Przemysł żelazny, kruszczowy i machinowy:

II klasa Przemysł hutniczy.
IV » obrabianie metalu,
V » wyrób machin, przyrządów, instrumentów i środków transportowych,
XVIII » zakłady centralne udzielania siły, ogrzewania i oświetlania.

Grupa II. Przemysł keramiczny i budowlany:

III klasa. Przemysł kamienny, ziemiowy, gliniany i szklany,
XVI » przemysł budowlany.

Grupa III. Przemysł wyrobu odzieży i strojów.

XI klasa. Przemysł wyrobu odzieży i strojów.

Grupa IV. Przemysł skórny, tkacki, papierzany i chemiczny, tapicerstwo, przemysł wyrobu towarów drewnianych i rzeźbionych, kauczukowych i t. p., przemysł graficzny.

VI klasa. Przemysł drzewny i snycerszczyzna,
VII » wyrób towarów kauczukowych, guttaperkowych i celluloidowych,
VIII » przemysł przetwarzający skóry garbowane i nie garbowane, szczeć, włosy pióra i t. p. materyały.
IX » przemysł tkacki,
X » tapicerstwo,
XII » przemysł papierzany,
XV » przemysł chemiczny,
XVII » przemysł graficzny.

Grupa V. Przemysł wyrobu żywności, gospodni i szynkowy, przemysł usług osobistych, przemysł komunikacyjny, ten ostatni z wyłączeniem kolei kolei żelaznych, tudzież wszelkie inne przemysły.

I klasa. Produkcya pierwiastkowa.
XIII » przemysł wyrobu żywności i posiłków,
XV » przemysł gospodni i szynkowy,
XXIV » przemysł komunikacyjny (z wyjątkiem kolei żelaznych).

Grupa VI. Handel:

XX klasa. Handel towarami w stałych zakładach przemysłowych,
XXI » handel koczowniczy (z wyjątkiem właściwego handlu obnośnego),
XXII » przemysł pomocniczy handlu towarowego,
XXIII » handel pieniężny i kredytowy.

4) Rozp. minist. sprawiedl. w porozumieniu z ministerstwami spraw wewn., handlu i skarbu z dnia 13 listopada 1899, Nr. 220 Dz. u. p., tyczące się ustanowienia sądu przemysłowego w Krakowie.

Na zasadzie §§ 2 i 3 ustawy z dnia 27 listopada 1899, Dz. u. p. Nr. 218, o zaprowadzeniu sądów przemysłowych

i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych, rozporządza się co następuje:

§ 1. Dnia 1 lutego 1900 rozpocząć ma czynności swoje w Krakowie sąd przemysłowy na zasadzie ustawy z dnia 27 listopada 1896, Dz. u. p. Nr. 218 ustanowiony.

Ten sąd przemysłowy używa oznaczenia: »C. k. sąd przemysłowy krakowski«. Pieczęć urzędowa tego sądu przemysłowego zawiera orła cesarskiego.

Jako trybunał pierwszej instancyi w ustawie z dnia 27 listopada 1896, Dz. u. p. Nr. 218, oznaczony i jako sąd rekursowy działać ma w sprawach tego sądu przemysłowego c. k. sąd krajowy krakowski.

§ 2. Właściwość miejscowa sądu przemysłowego krakowskiego obejmuje okręgi sądów powiatowych krakowskiego i podgórskiego.

§ 3. Właściwość rzeczowa sądu przemysłowego krakowskiego rozciąga się na wszystkie przedsiębiorstwa w § 1, ustęp 2 ustawy o sądach przemysłowych wymienione a znajdujące się w okręgu sądu przemysłowego, z wyjątkiem kolei żelaznych i przedsiębiorstw żeglugi parowej.

Termin, od którego sąd przemysłowy nabędzie właściwości co do kolei żelaznych i przedsiębiorstw żeglugi parowej, wyznaczony będzie osobnem rozporządzeniem.

§ 4. Postanawia się, że asesorów sądu przemysłowego krakowskiego ma być 124, zastępców 76, asesorów sądu rekursowego do spraw spornych przemysłowych (§ 31, ustęp 3 ustawy o sądach przemysłowych) 28.

§ 5. Asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców, tudzież asesorów sądu rekursowego wybierać należy z oznaczonych szczegółowo grup przedsiębiorstw przemysłowych w stosunku, który podany jest w podziale niżej zamieszczonym.

Wydanie zarządzeń potrzebnych w takim razie, gdyby wybory odbywały się w kilku sekcyach terytoryalnie oddzielonych, zostawia się c. k. namiestnictwo we Lwów.

Grupy przedsiębiorstw przemysłowych do odbycia wyborów i ogólną ilość asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców, tudzież asesorów sądu rekursowego, którą każda grupa wybrać ma popołowie z ciała wyborczego przedsiębiorców i z ciała wyborczego robotników, ustanawia się następnie:

Grupa I. Przemysł żelazny, kruszcowy i machinowy:
20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego,
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa II. Przemysł keramiczny i budowlany:
20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego,
4 asesorów sądu rekursowego.

Grupa III. Przemysł wyrobu odzieży i strojów.
20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego,
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa IV. Przemysł skórny, tkacki, papierzany i chemiczny, tapicerstwo, przemysł wyrobu towarów drewnianych i rzeźbionych, kauczukowych i t. p., przemysł graficzny:
20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego,
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa V. Przemysł żywności, gospodni i szynkowy, przemysł usług osobistych, przemysł komunikacyi, ten ostatni z wyłączeniem kolei żelaznych i przedsiębiorstw żeglugi parowej. tudzież wszelkie inne przemysł:
20 asesorów
12 zastępców } do sądu przemysłowego,
4 asesorów do sądu rekursowego.

Grupa VI. Handel.
24 asesorów
16 zastępców } do sądu przemysłowego,
8 asesorów do sądu rekursowego.

Do których z wymienionych powyżej grup zaliczać należy poszczególne przedsiębiorstwa przemysłowe, postanowione

jest w dołączonem do niniejszego rozporządzenia ugrupowaniu przemysłów, utworzonem na zasadzie »klasyfikacyi przedsiębiorstw i zatrudnień« (załączka *J* przepisu wykonawczego, ogłoszonego rozporządzeniem c. k. ministerstwa skarbu z dnia 28 stycznia 1897, Dz. u. p. Nr. 35 do rozdziału I ustawy z dnia 25 października 1896, Dz. u. p. Nr. 220).

W razie wątpliwości co do zaliczenia jakiegoś przedsiębiorstwa, szukać należy w spisie abecadłowym do tej »klasyfikacyi przedsiębiorstw i zatrudnień« dołączony.

§ 6. Zwrot wydatków w gotówce (§ 13 ustawy o sądach przemysłowych), przyznawać należy asesorom sądu przemysłowego i ich zastępcom, tudzież asesorom sądu rekursowego z odpowiedniem zastosowaniem postanowień §§ 3 aż do 10, 15, 20, 21, 23 i 24 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 17 września 1897, Dz. u. p. Nr. 221, o należytościach świadków i biegłych w sprawach spornych cywilnych.

Wynagrodzenie za ubytek zarobku przyznawać się mające asesorom i zastępcom ze stanu robotników, ustanawia się w kwocie jeden złoty za pół dnia i w kwocie dwa złote za cały dzień bez podziału dnia na drobniejsze części.

Za podstawę do wymierzenia tego wynagrodzenia brać należy czas, przez który robotnik był rzeczywiście pozbawiony zarobku; w szczególności liczyć należy także czas drogi do sądu i z powrotem.

4) Rozp. ministrów spraw wewn., sprawiedliw. i handlu z dnia 21 marca 1900, Nr. 62 Dz. u. p., tyczące się losowania asesorów sądu przemysłowego i ich zastępców występujących po dwóch pierwszych latach urzędowania tego sądu.

Na zasadzie § 40 ustawy z dnia 27 listopada, Dz. u. p. Nr. 218, o zaprowadzeniu sądów przemysłowych i o sądownictwie w sporach, tyczących się pracy, nauki i najemnego w stosunkach przemysłowych rozporządza się w przedmiocie wykonania przepisanego w § 14, ustęp 2 tej ustawy losowania asesorów i ich zastępców wybranych do sądu przemysłowego i sądu rekursowego dla sporów przemysłowych

(§ 23 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 23 kwietnia 1898, Dz. u. p. Nr. 56), którzy po dwóch pierwszych latach urzędowania sądu przemysłowego mają wystąpić, co następuje:

§ 1. Losowanie stosownie do § 14, ustęp 2 ustawy o sądach przemysłowych wykonac ma przewodniczący sądu przemysłowego, co do wybranych asesorów sądu rekursowego, prezydent trybunału pierwszej instancyi, który działać ma jako sąd rekursowy.

Losowanie odbyć się ma w ciągu czwartego miesiąca przed upływem dwóch pierwszych lat urzędowania sądu.

§ 2. Do losowania wybrać należy po jednym asesorze z ciała wyborczego przedsiębiorców i z ciała wyborczego robotników jako osoby zaufane, tudzież protokólistę.

Losowanie odbywać się ma na publicznem posiedzeniu.

§ 3. Jeżeli w jednem z ciał wyborczych są w chwili losowania wolne mandaty asesorów lub zastępców z powodu śmierci, złożenia, usunięcia lub z innych powodów, ilość asesorów lub zastępców, którzy w tem ciele wyborczem mają być wylosowani, zmniejsza się o ilość tych już wolnych mandatów.

Taż sama zasada stosowana będzie w przyszłości także przy prawidłowem występowaniu co dwa lata połowy asesorów i zastępców do tych mandatów, które w międzyczasie z powodu śmierci, złożenia, usunięcia lub z innych powodów stały się wolnymi a których okres ważności byłby upłynął w chwili prawidłowego występowania.

Odnośnie do tych mandatów, co do których się ziszcza się ów warunek, wybory uzupełniające na pozostałą część bieżącego okresu wyborczego odbyć się mają tylko w tym razie, jeżeli zdaniem trybunału pierwszej instancyi jest to potrzebne dla zapewnienia prawidłowego toku czynności sądu przemysłowego (§ 14, ustęp 1 ustawy o sądach przemysłowych).

§ 4. Asesorów i zastępców, na których los padnie, uwiadamia piśmiennie przewodniczący sądu przemysłowego a względnie prezydent trybunału pierwszej instancyi, że jako wylosowani i którego dnia wystąpili.

§ 5. Nazwiska wylosowanych asesorów i zastępców komunikować należy władzy politycznej krajowej jednocześnie z nazwiskami tych asesorów i zastępców, którzy wystąpili z innych powodów. Zarazem podać należy także czas, w ciągu którego asesor lub zastępca usunięty od urzędu swego wskutek prawomocnego orzeczenia trybunału w myśl § 17, ustęp 2 ustawy o sądach przemysłowych nie może być ponownie wybrany.

§ 6. Władza polityczna krajowa rozpisując wybory, winna jednocześnie zarządzić, żeby nazwiska występujących asesorów i zastępców, na których miejscu odbyć się mają wybory uzupełniające, zostały niezwłocznie ogłoszone w dziennikach urzędowych dotyczących władz przemysłowych pierwszej instancyi i nadto sposobem zwykle używanym w okręgu sądu przemysłowego.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

5) Rozp. ministrów spraw wewn., sprawiedliwości i handlu z dnia 27 listopada 1900, którem uzupełnia się porządek obiorczy ustanowiony dla sądów przemysłowych.

Na zasadzie § 10, ustęp 4 ustawy z dnia 27 listopada 1896, Dz. u. p. Nr. 218, uzupełnia się §§ 2 i 3 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 23 kwietnia 1898, Dz. u. p. Nr. 57, tyczącego się wykonywania wyborów asesorów do sądów przemysłowych i ich zastępców, tudzież asesorów do sądów rekursowych, jak następuje:

§ 1. Władza polityczna krajowa upoważniona jest zamiast ośmiodniowego terminu do zgłaszania się, wyznaczonego przedsiębiorcom przemysłowym w § 2, ustęp 1 powyższego rozporządzenia ministeryalnego, wyznaczyć w akcie rozpisania wyborów, dla okręgu sądu przemysłowego, gdyby stosunki miejscowe tego wymagały, dłuższy termin, który jednak nie ma wynosić więcej jak trzy tygodnie.

§ 2. Jeżeli termin zostanie w taki sposób przedłużony, gminy dotyczącego sądu przemysłowego winny stosownie do przepisu § 3 powyższego rozporządzenia ministeryalnego wystawić listy wyborcze i przełożyć jeden ich egzemplarz władzy przemysłowej pierwszej instancyi w ciągu trzeciego tygodnia, licząc od upływu przedłużonego do zgłaszania się terminu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w wykonanie od dnia ogłoszenia.

Skorowidz.

(Liczby oznaczają stronice).

Ajenci 13, 523.
Akuszerki 14.
Ammicya (vid. środki wybuchowe.
Apteczki domowe 306.
Aptekarze a droguerzyści 482.
Apteki i droguerye 488.
Artykuły żywności 288.
Asekuracya 7.
Automaty 468.
Autorowie 5.

Bandażyści 83.
Bednarze 82.
Białoskórnicy 82.
Bicze wyrabiający 82.
Biura informacyjne 379.
Biura podróżnicze 383.
Biura wychodźcze 385.
Blacharze 82.
Brązownicy 83.
Broń palna (zob. środki wybuchowe) 168.
Budowle wodne 161.
Budowniczy 152.
Butelkowe piwo 386.

Celluloidowe wyroby 243.
Cement 550.
Chemiczny przemysł 548.
Chirurgiczno-med. przyrządy 83.
Ciesielstwo 153.
Cudzoziemcy 97.
Cukiernicy 82.
Cukiernictwo 547.
Cukrowe wyroby 307.
Cukrowice 593.
Cyzelerzy 6.
Czapnicy 83.
Czeladź domowa 6.

Dacharze 82.
Dentyści-technicy 381.
Domokrąstwo 60, 527.
Dowód uzdolnienia w przemysłach budowlanych 155.
Drobiazgowe kupiectwo 465.
Droguerzyści a aptekarze 482.
Droguerye 251.
Dynamit (vid. środki wybuchowe).
Dyscyplinarna władza 680.
Dzieci w fabrykach 636.
Drukarstwo 432, 549.
Drutownicy złota i srebra 83.
Dzieci małoletnie i wdowa 519.
Dzierżawa 517.

Egzamina do przemysłów budowlanych 164.
Elektryczności wytwarzanie i przewodzenie 377.

Fabryki octu 548.
Fabryczni pomocnicy 634.
Fajkarze 83.
Farbierze futer 83.
Filie i składy 470.
Firma 473.
Fryzyerstwo 600.
Fryzyerzy, golarze, perukarze 82.

Galanternicy skórni 83.
Galicya 25.
Garbarze 82.
Gazociągi 313.
Głosowanie 662.
Golarnie 590.
Górnictwo 5.
Gorzelnictwo 548.
Gospodni przemysł 389.
Gospody i szynkownie 390.
Gotówka, wypłata zarobków 606.
Graniczny handel 528.
Graniczny przemysł.
Grzebieniarze 82.

Hafciarze używający złota, srebra, pereł 8, 83.
Handel 549.
Handel graniczny 528.
Handel okrężny (zob. domokrąstwa).
Handlowi podróżnicy 525.
Handel starożytności 248.
Handel szmatami 106.
Handel wytworami prasy niekonsces. 435.
Huty szklane 546.
Huty żelazne 595.

Iglarze 82.
Inspektorat przemysłowy 741.
Instancya 739.
Instrukcya sądów przemysłowych 780.
Introligatorzy 82.

Kaletnicy 82.
Kamieniarstwo 153.
Kamieniołomy 5.
Kapelusznicy 82.
Kapsle (vid. środki wybuchowe).
Kąpiele 15.
Karty do gry 326.
Kary umowne 628.
Kasa chorych 268, 660.
Kasy zapomogowe 660.
Klejnotnicy 83.
Klepacze złota, srebra przedników 83.
Kobiety 631.
Kolej żelazna 42.
Komisanci podróżni 523.
Koncesye 167.
Konkurs 519.
Konsensa w przemyśle budowlanym (zob. dowód uzdolnienia).
Konsensowy przemysł 441.
Kopalnie 6.
Koszykarze 82.
Kotły parowe 325.
Kowale do grubych robót 82.
Kowale sprzętowi 82.
Kowale wozowi 82.
Kraków 600.
Krawcy 83.
Książki robotnicze 608.
Kucie koni 372.
Kupiecki przemysł 464.
Kupieccy pomocnicy 629.
Kupiectwo drobiazgowe 465.
Kuśnierze 83.
Kwiaciarnie 590.

Lakiernicy 83.
Legitymacye 608.
Lekarstwa 487.
Leki 305.
Lecznice 15.
Leśnictwo 3, 4.
Linoleum 551.
Literatura 5.
Lokale stałe 468.

Ładowanie statków 149.

Majster 643.
Malarze pokojowi 83.
Małoletnie dzieci i wdowa 519.
Masarstwo 41, 599.
Mechanicy 83.
Metalurgiczne wyroby 545.
Miejsca wyłączone 152.
Mleczarstwo 5.
Mlewo 2, 74.
Młockarnie 3.
Młodociani pomocnicy 631.
Młyny 592.
Młynarstwo 3, 547.
Modelarze 6.
Monopol prochowy 241.
Mosiężnicy 83.
Murarstwo 152.
Muzyczne instrumenta 83.

Najemnicy 6.
Napoje podobne do wina 308.
Napoje wyskokowe 397.
Naruszenia 475.
Niezaskarżalność długów 607.
Nitrogliceryna (vidi środki wybuchowe).
Nocna praca 631.
Notaryat 7.
Nożownicy 82.

Obowiązki pomocników 602.
Obrót środkami wybuchowymi 236.
Octu fabryki 548.
Odlewnicy metalu 83.
Odznaczenie 522.
Ognie sztuczne i środki wybuchowe § 15 l. 11, 175.
Ograniczenie koncesyi 448.
Opilstwo 405.
Opłaty i wpisowe w stowarzyszeniach przemysłowych 659.
Oprawiacze książek 83.
Optycy 83.
Organa stowarzyszeń 662.
Osoby prawnicze 88.
Ostrogarze 82.
Oznaczenie zewnętrzne 472.

Papiernie 592.
Parasolnicy 83.
Pasamonnicy 83.
Patenta 12, 76.
Peryodycznych pism sprzedaż 434.
Piekarze 83, 547.
Piernikarze 83.
Pilnikarze 82.
Piwo 300.
Piwo butelkowe 386.
Piwowarstwo 548.
Pism peryodycznych sprzedaż 434.
Plan nauk weterynarskich 33.
Platerownicy 83.
Płaca 604.
Podpały wybuchowe (vidi środki wybuchowe).
Podróżnicze biura 383.
Podróżnicy handlowi 525.
Podróżni komisanci 523.
Pogranicze 100.
Pokostnicy 83.
Policya zdrowia 16.
Polubowny wydział 677.
Połączenie poszczególnych przemysłów budowlanych 155.
Pomocnicy 609.
Pomocnicy fabryczni 639.
Pomocnicy kupieccy 629.
Pomocnicy młodociani 631.
Pomocników obowiązki 602.
Pomocników zgromadzenia 668.
Pośrednicy 12.
Pośrednictwo 662.
Postanowienia karne 240.
Postanowienia szczegółowe § 11, 106.
Postępowanie szczególne 452.
Powroźnicy 83.
Powozy wyrabiający 83.
Pozłotnicy 83.
Praca najemna 6.
Praca niedzielna 592.
Praca nocna 632
Prasa 59.
Proch (vidi środki wybuchowe).
Prochowy monopol 242.

Propinacya 74.
Propinacyjne ustawy dla Galicyi 407.
Przedsiębiorstwa pogrzebowe 379.
Przełożeństwo stowarz. 666.
Przełożeństwo i wydział stowarz. 667.
Przemysł artystyczny 6.
Przemysły budowlane 161.
Przemysł chemiczny 548.
Przemysł gospodni 389.
Przemysł graniczny 100.
Przemysłowy inspektorat 741.
Przemysły koncesyonowane l. 7—10, 167.
Przemysł koncesowy 441.
Przemysł kupiecki 464.
Przemysł poza siedzibą 471.
Przemysłowe stowarzyszenia 648.
Przeniesienie przemysłu 518.
Przemysłu przeniesienie 518.
Przemysł rękodzielniczy 110, 440.
Przemysłu rękodzielniczego rodzaje 437.
Przemysłowe sądy 750.
Przemysł szynkarski 389.
Przemysł tandeciarski 246.
Przemysł wolny 107.
Przemysł zastawniczy 249.
Przestanki 549.
Przestanki w pracy 545.
Przewóz 131, 148.
Przewoźnictwo 549.
Przyczyny wyłączenia 92.
Przynależność (vidi Swojszczyzna).
Pudełkarze 83.
Puzdernicy 83.

Rada przemysłowa 656.
Regulamin roboczy 626.
Rękawicznicy 83.
Rękodzielnicy 110.
Rękodzielnicy przemysłowi 100, 440.
Rękodzielniczego przemysłu rodzaje 437.
Rekursy 737.
Rekursa i zakazy 460.
Roboczy regulamin 626.
Robotnicze książki 608.
Rodzaje przemysłu rękodzielniczego 437.
Rolnictwo 3, 4.
Rozsadzające materyały (vidi środki wybuchowe).
Rozpoczęcie rzemiosła (świadectwa uprawniające takowe 439.
Rozprawa 456.
Rurmistrze 154.
Rymarze
Rzecznicy patentowi 12.
Rzeźnicy 83.
Rzeźbiarstwo 6.
Rzeźbiarze wyrabiający z morskiej pianki 83

Sądy przemysłowe 750.
Sądów przemysłowych instrukcya 780.
Sekwestracye przemysłowe 88.
Senzale 7.
Siodlarze 82.
Sitarze 83.
Składy i filie 470.
Ślusarze 83.
Służba zdrowia 16.
Snycerze kości 82.
Sodowa woda 297.
Spoczynek niedzielny i świąteczny 552.
Spółki handlowe 88.
Sprzedaż 220.
Sprzedaż pism peryodycznych 434.
Srebownicy 83.
Środki wybuchowe 129, 175.
Stałe lokale 468.
Stan kandydata do przemysłu 91.
Starożytny handel 248.
Statuty 674.
Statutów wzory 683.
Stelmachowie 83.
Stolarze 83.
Stowarz. przemysłowe 648
Stowarzyszenia 663.

Strejki 602.
Świadectwa uprawniające rozpoczęcia rzemiosła 439.
Swojszczyzna 94.
Sygnały 245.
Szczotkarze 83.
Szewcy 83.
Szklanki w szynkowniach 390.
Szklarze 83.
Szlifierze metalu i stali 82.
Szkoły niedzielne i wieczorne 601.
Sznycerstwo 6.
Sprzedaż trucizn 255.
Szory (wyrób) 82.
Szpitale 15.
Szpitale w Galicyi 25.
Sztuka 5.
Sztukaterstwo 6.
Szynkownie 390.
Szynkownie i gospody 390.
Szynkarski przemysł 389.

Tandeciarski przemysł 246.
Tapicerzy 83.
Taryfy maksymalne 478.
Teatr 58.
Technicy asekuracyjni 7.
Tępienie szczurów i myszy 375.
Tokarze 83.
Traktaty z zagranicą § 8—98.
Transport (vidi przewóz).
Trucizny 257, 302.
Trucizn sprzedaż 255.
Twórczość artystyczna i literacka 5.

Ubezpieczenia 7.
Ubieganie się o przemysł konces. 436.
Uczniowie 638.
Umowne kary 628.
Umowy zerwane 625.
Uprawnienia w przemyśle budowlanym 152.
Uprawnień zakres i wykonanie 461.
Urzędnicy kolei państwowych 91.
Ustawy propinacyjne dla Galicyi 407.
Ustawa przemysłowa 81.
Utrata upoważnienia 521.
Uzyskanie przemysłu rękodzielniczego (warunki) 438.

Wachlarzownicy 82.
Walne zgromadzenia 676.
Wapienniki 550.
Warunki prowadzenia przemysłu 85.
Warunki uzyskania przemysłu rękodzielniczego 438.
Wdowa i małoletnie dzieci 519.
Wędliniarze 83.
Weterynarya 33.
Widowiska teatralne 58.
Wiek (vidi Warunki).
Wina sztuczne 309.
Winnice 3.
Władza dyscyplinarna 680.
Władza nadająca koncesyę 159.
Woda sodowa 297.
Wolny przemysł 107.
Woskobójnicy 83.
Wpisowe i opłaty w stow. przemysł. 659.
Wybieralność 662.
Wybuchowe środki 175.
Wychodźcze biura 385.
Wydział i przełożeństwo stowarz. 667.
Wydział polubowny 677.
Wykaz robotników 626.
Wykonanie kary 741.
Wykonanie i zakres uprawnień 461.
Wykonanie obowiązków przemysłu 481.
Wyłączenie od trudnienia się przemysłem 92.
Wynalazki 75.
Wypłata 603
Wypłata zarobku gotówką 606.
Wypowiedzenie 603.

Wyrabiacze kołder, poduszek i materaców 83.
Wyrób broni palnej 168.
Wyroby celluloidowe 243.
Wyroby cukrowe 307.
Wyroby metalurgiczne 545.
Wyskokowe napoje 397.
Wyprzedaże 466.
Wytworzenie i przewodzenie elektryczności 377.
Wytworami prasy niekonces. handel 435.
Wzory statutów 683.

Zagranica 98.
Zakazy i rekurs 460.
Zakłady humanitarne 41.
Zakłady kąpielowe 15.
Zakłady lecznicze 15.
Zakłady przemysłowo - naukowe dla rękodzielników 114.
Zakres i wykonanie uprawnień 461.
Zapomogowe kasy 660.
Zarobek 605.
Zarząd 517.
Zarządcy 88.
Zarząd przymusowy 88.
Związek gminny 94.
Zastawniczy przemysł 249.
Zastępca (zarządca) 516, 628.
Zastępstwo 517.
Zawiadowcy 516, 628.
Zdrowotność 15.
Zdunowie 83.
Zegarmistrze 83.
Żegluga parowa 42, 136 i nast.
Żelazne huty 595.
Zerwane umowy 625.
Zewnętrzne oznaczenie 472.
Zezwolenie na otwarcie 451.
Zezwolenie na otwarcie zakładu 449.
Zezwolenie na otwarcie zakładu przemysłowego 448.
Zezwolenia zgaśnięcia 459.
Zgaśnięcie zezwolenia 459.
Zgromadzenia stowarzysz. 663.
Złotarze 83.
Złotnicy 83.
Zmiany w zakładzie 458.
Zmowy 602.
Żołnierskie żony 90.
Związek graniczny
Związki stowarzyszeń 656.
Żydzi 87.
Żywność 288.

Skrócenia.

1) B. = Budzińskiego zbiór orzeczeń administracyjnych (liczba oznacza, numer porządkowy orzeczenia w zbiorze zamieszczonego).
2) Dekr. = Dekret.
3) Dn. = Dekret nadworny.
4) Dz. u. k. = Dziennik ustaw krajowych.
5) Dz. u. p. = Dziennik ustaw państwa.
6) M. = Manz.
7) M. H. = Ministerstwo handlu.
8) M. O. = Ministerstwo oświaty.
9) M. S. = Ministerstwo sprawiedliwości.
10) M. S. W. = Ministerstwo spraw wewnętrznych.
11) Najw. postan. = Najwyższe postanowienie.
12) T. A. = Trybunał administracyjny.
13) Zb. = Zbiór.
14) Z. f. V. = Zeitschrift für Verwaltung.

ERRATA

na stronie 152 w wierszu 12 od dołu zamiast 1883, ma być 1893.